

MINISTERUL CULTURII
AL REPUBLICII MOLDOVA

INSTITUȚIA PUBLICĂ
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

CALENDAR NAȚIONAL 2026

MINISTERUL CULTURII
AL REPUBLICII MOLDOVA

INSTITUȚIA PUBLICĂ
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

CALENDAR NAȚIONAL 2026

CZU 050.9
C 13

Director fondator: Alexe Rău

Director general: Elena Pintilei

Colegiul de redacție: acad. Andrei Eșanu (președinte), Elena Barbos-Balinschi (secretară), Veronica Borș, dr. Iulian Filip, dr. Maxim Melinti, Elena Pintilei, dr. Ion Valer Xenofontov

Autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Tatiana Grușco, Elena Harconița, Ana Struță

Colaborare: dr. Maxim Melinti, dr. Elena Varzari, dr. Ion Valer Xenofontov ș.a.

Coordonator: Veronica Borș

Redactor: dr. Elena Varzari

Redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi

Procesare computerizată și prezentare grafică: Diana Odobescu

Design copertă: Alexandru Burdila

Coperta este realizată în baza lucrărilor sculptorului Constantin Brâncuși.

Pe coperta I: „Poarta sărutului” și „Coloana Infinitului”

Pe coperta a IV-a: „Masa tăcerii”

Calendar Național 2026 / Instituția Publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coordonator: Veronica Borș ; autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Tatiana Grușco [et al.] ; colegiul de redacție: Andrei Eșanu (președinte) [et al.] ; redactor: Elena Varzari ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău, 2025 (Primex-Com). – ISSN 1857-1557. – 100 ex.

2026. – 2025. – 452 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – Ind. alf. al datelor memorabile documentate: p. 447-448.

© Instituția Publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2025

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în exclusivitate autorilor.

DECENII, ANI, SĂPTĂMÂNI, ANIVERSĂRI, SĂRBĂTORI TRADIȚIONALE, NAȚIONALE, ZILE INTERNAȚIONALE (MONDIALE), COMEMORATIVE ȘI PROFESIONALE

Decenii declarate de ONU

2018-2027 A treia decadă a Națiunilor Unite pentru eradicarea sărăciei
2018-2028 Deceniul internațional de acțiune „Apa pentru dezvoltare durabilă”
2019-2028 Deceniul Națiunilor Unite privind agricultura familială
2019-2028 Deceniul păcii (în memoria lui Nelson Mandela)
2021-2030 Al doilea deceniu de acțiune pentru siguranța rutieră
2021-2030 Deceniul internațional al științei Oceanului pentru dezvoltare durabilă
2021-2030 Deceniul Națiunilor Unite privind restaurarea ecosistemelor
2022-2032 Deceniul internațional al limbilor indigene
2024-2033 Deceniul internațional al științelor pentru dezvoltare durabilă

Săptămâni, luni tematice ONU

Săptămâna mondială a relațiilor interconfesionale armonioase (prima săptămână a lunii februarie) – 2-8 februarie
Săptămâna solidarității cu popoarele care luptă împotriva rasismului și a discriminării rasiale – 21-28 martie
Săptămâna mondială a imunizării (ultima săptămână a lunii aprilie) – 24-30 aprilie
Săptămâna mondială a siguranței rutiere – 11-17 mai
Săptămâna solidarității cu popoarele din teritoriile neautonome – 25-31 mai
Săptămâna mondială a alăptării – 1-7 august
Săptămâna mondială a spațiului cosmic – 4-10 octombrie
Săptămâna globală a alfabetizării media și informaționale – 24-31 octombrie
Săptămâna mondială a dezarmării – 24-30 octombrie
Săptămâna internațională a științei și păcii – 9-15 noiembrie
Săptămâna mondială de conștientizare a rezistenței la antimicrobiene – 18-24 noiembrie
Luna conștientizării sindromului Down – octombrie
Luna internațională de conștientizare a cancerului de sân – octombrie

A fost desemnat pentru 2026

Anul „Constantin Brâncuși” (Guvernul României)
Anul Femeii Fermier (ONU)
Anul Internațional al Voluntarilor pentru Dezvoltare Durabilă (ONU)
Anul „Nadia Comăneci” (Guvernul României)
Anul Omagial „Mitropolitul Antonie Plămădeală” (Mitropolia Basarabiei)
Anul Pășunilor și al Păstorilor (ONU)
Capitala Națională a Tineretului – Bălți (Republica Moldova)

Capitale mondiale

Capitala Mondială a Arhitecturii UIA-UNESCO – Barcelona (Spania)
Capitala Mondială a Cărții (World Book Capital) – Rabat (Maroc) (UNESCO)
Capitala Mondială a Designului (World Design Capital) – Frankfurt RheinMain (Germania)
Capitala Mondială a Sportului – Baku (Azerbaidjan)

Capitale, regiuni europene 2026

Capitala Europeană a Democrației – Cascais (Portugalia)
Capitala Europeană a Sportului – Napoli (Italia)
Capitala Europeană a Tineretului – Tromsø (Norvegia)
Capitala Europeană a Voluntariatului – Maia (Portugalia)
Capitala Verde a Europei – Guimarães (Portugalia)
Capitale Europene ale Culturii – Oulu (Finlanda), Trenčín (Slovacia)

Capitale Europene ale Inovației (iCapital) – Grenoble (Franța), Aalborg (Danemarca)
Regiuni Gastronomice Europene – Creta (Grecia), Gozo (Malta) și Kvarner (Croatia)

Zile europene

Ziua europeană a protecției datelor personale – 28 ianuarie
Ziua europeană a siguranței pe internet (a doua zi de marți a lunii februarie) – 10 februarie
Ziua europeană a numărului unic de urgență 112 – 11 februarie
Ziua europeană dedicată victimelor criminalității – 22 februarie
Zilele europene ale oceanelor – 2-6 martie
Ziua europeană a logopediei – 6 martie
Ziua europeană de comemorare a victimelor terorismului – 11 martie
Ziua europeană a cercului (a treia zi de sâmbătă a lunii aprilie) – 19 aprilie
Ziua europeană a solidarității și cooperării între generații – 29 aprilie
Ziua europeană a siguranței rutiere – 6 mai
Ziua Europei – 9 mai
Ziua europeană împotriva obezității (a treia sâmbătă a lunii mai) – 16 mai
Ziua maritimă europeană – 20 mai
Ziua europeană a parcurilor naționale – 24 mai
Ziua europeană a păsărilor – 24 mai
Ziua europeană a vecinilor (ultima zi de vineri a lunii mai) – 29 mai
Ziua europeană a muzicii – 21 iunie
Ziua europeană a siguranței la trecerile la nivel cu calea ferată – 25 iunie
Ziua europeană de comemorare a holocaustului romilor – 2 august
Ziua europeană de comemorare a victimelor tuturor regimurilor totalitare și autoritare – 23 august
Ziua europeană a culturii evreiești (prima zi de duminică a lunii septembrie) – 6 septembrie
Ziua europeană de prim-ajutor – 16 septembrie
Zilele europene ale patrimoniului (al treilea weekend al lunii septembrie) – 19-20 septembrie
Ziua europeană fără mașini – 22 septembrie
Ziua europeană a limbilor – 26 septembrie
Ziua europeană a donării și transplantului de organe (a doua zi de sâmbătă a lunii octombrie) – 10 octombrie
Ziua europeană împotriva pedepsei capitale – 10 octombrie
Ziua europeană a părinților (a doua zi de marți a lunii octombrie) – 13 octombrie
Ziua europeană a resuscitării – 13 octombrie
Ziua europeană de luptă împotriva traficului de persoane – 18 octombrie
Ziua europeană a justiției civile – 25 octombrie
Ziua europeană a gătitului și alimentației sănătoase – 8 noiembrie
Ziua europeană a informării despre antibiotice – 18 noiembrie
Ziua europeană pentru protecția copiilor împotriva exploatarei și abuzului sexual – 18 noiembrie
Ziua europeană a persoanelor cu handicap – 3 decembrie

Săptămâni europene

Săptămâna europeană a tineretului – 24 aprilie-1 mai
Săptămâna europeană a imunizării (ultima săptămână a lunii aprilie) – 27 aprilie-3 mai
Săptămâna europeană a mobilității – 16-22 septembrie
Săptămâna europeană a sportului – 23-30 septembrie
Săptămâna europeană a democrației locale (săptămâna, care cuprinde 15 octombrie) – 12-18 octombrie
Săptămâna europeană a regiunilor și orașelor – 14-17 octombrie

Sărbători naționale, profesionale, comemorative

Anul Nou – 1 ianuarie
Nașterea lui Iisus Hristos (Crăciunul, stil vechi) – 7 ianuarie

Ziua comemorării lui Mihai Eminescu – 15 ianuarie
Ziua Națională a Culturii – 15 ianuarie
Ziua diplomatului – 17 ianuarie
Ziua lucrătorului procuraturii – 29 ianuarie
Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală – 1 februarie
Ziua comemorării lui Grigore Vieru – 14 februarie
Ziua Națională a Lecturii – 14 februarie
Ziua comemorării celor căzuți în războiul din Afganistan – 15 februarie
Ziua dragostei și a bunăvoinței (Dragobetele) – 24 februarie
Mărțișorul – 1 martie
Ziua Memoriei (ziua de comemorare a celor căzuți în conflictul armat din anul 1992 pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova și a victimelor acestui conflict) – 2 martie
Ziua Unirii Basarabiei cu România – 27 martie
Ziua contabilului – 4 aprilie
Ziua profesională a salvatorilor și a pompierilor – 5 aprilie
Ziua Libertății (zi de comemorare a tinerilor care au manifestat pașnic în numele libertății și democrației) – 7 aprilie
Învierea Domnului (Sfintele Paște) la ortodocși – 12 aprilie
Ziua expertului judiciar – 14 aprilie
Ziua comemorării victimelor foametei organizate în anii 1946-1947 (a treia zi de sâmbătă a lunii aprilie) – 18 aprilie
Paștele Blajinilor – 20 aprilie
Ziua profesională a bibliotecarului – 23 aprilie
Ziua comemorării victimelor catastrofei de la C.A.E. Cernobil și ale altor avarii nucleare – 26 aprilie
Ziua lucrătorului din gospodăria de locuințe și deservirea comunală (a patra zi de duminică a lunii aprilie) – 26 aprilie
Ziua Drapelului de Stat al Republicii Moldova – 27 aprilie
Ziua scrisului și a limbii găgăuze „Ana dilimiz” („Limba noastră maternă”) – 27 aprilie
Ziua securității și sănătății în muncă – 28 aprilie
Ziua televiziunii naționale – 30 aprilie
Ziua comemorării și reconcilierii în memoria celor căzuți în cel de-Al Doilea Război Mondial – 8 mai
Ziua Națională a Medicului Veterinar – 15 mai
Ziua lucrătorului din domeniul culturii (a treia zi de duminică a lunii mai) – 17 mai
Ziua Națională a Prosopului – 25 mai
Ziua Nistrului (ultima zi de duminică a lunii mai) – 31 mai
Ziua lucrătorului bancar – 4 iunie
Ziua amelioratorului (prima zi de duminică a lunii iunie) – 7 iunie
Ziua poliției de frontieră – 10 iunie
Ziua profesională a asiguratorului – 12 iunie
Ziua profesională a jurnalistului – 12 iunie
Ziua lucrătorului din industria ușoară (a doua zi de duminică a lunii iunie) – 14 iunie
Ziua istoricului – 18 iunie
Ziua profesională a lucrătorului medical și a farmacistului (a treia zi de duminică a lunii iunie) – 21 iunie
Ziua comemorării victimelor fascismului – 22 iunie
Ziua funcționarului public – 23 iunie
Ziua Suveranității Republicii Moldova – 23 iunie
Ziua lucrătorului aviației civile – 24 iunie
Ziua absolventului (ultima zi de sâmbătă a lunii iunie) – 27 iunie
Ziua antreprenorului – 27 iunie
Ziua inventatorului și raționalizatorului (ultima zi de sâmbătă a lunii iunie) – 27 iunie
Ziua Națională a Taților (ultima zi de duminică a lunii iunie) – 28 iunie
Ziua Portului Popular (ultima zi de duminică a lunii iunie) – 28 iunie

Ziua concurenței – 30 iunie
Ziua formării Inspectoratului Fiscal – 1 iulie
Ziua comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt – 2 iulie
Ziua victimelor stalinismului – 6 iulie
Ziua arhivistului (a doua sâmbătă a lunii iulie) – 11 iulie
Ziua pescarului (a doua duminică a lunii iulie) – 12 iulie
Ziua profesională a lucrătorului din comerț (a treia duminică din luna iulie) – 19 iulie
Ziua lucrătorului din domeniul cadastrului, geodeziei și relațiilor funciare (ultima zi de duminică a lunii iulie) – 26 iulie
Ziua Constituției Republicii Moldova – 29 iulie
Ziua feroviarului (prima zi de duminică a lunii august) – 2 august
Ziua profesională a lucrătorului financiar – 15 august
Ziua Independenței Republicii Moldova – 27 august
Sărbătoarea Națională „Limba Noastră cea Română” – 31 august
Ziua cunoștințelor – 1 septembrie
Ziua Armatei Naționale – 3 septembrie
Ziua lucrătorului serviciului vamal – 4 septembrie
Ziua profesională a lucrătorului din sistemul gaze (prima zi de duminică a lunii septembrie) – 6 septembrie
Ziua lucrătorului din organele securității statului – 9 septembrie
Ziua profesională a lucrătorului din construcții – 14 septembrie
Ziua lucrătorului din silvicultură (a treia zi de sâmbătă a lunii septembrie) – 19 septembrie
Ziua lucrătorului din sfera protecției sociale a populației (a treia zi de duminică a lunii septembrie) – 20 septembrie
Ziua bunicilor (ultima zi de sâmbătă a lunii septembrie) – 26 septembrie
Ziua economistului (ultima zi de duminică a lunii septembrie) – 27 septembrie
Ziua Națională fără Alcool – 2 octombrie
Ziua inginerului (prima zi de sâmbătă a lunii octombrie) – 3 octombrie
Ziua Națională a Vinului (prima zi de sâmbătă și duminică a lunii octombrie) – 3-4 octombrie
Ziua arhitectului (prima zi de luni a lunii octombrie) – 5 octombrie
Ziua profesională a lucrătorilor din învățământ – 5 octombrie
Hramul municipiului Chișinău (Acoperământul Maicii Domnului) – 14 octombrie
Ziua Națională a Alimentației – 16 octombrie
Ziua lucrătorului justiției – 19 octombrie
Ziua automobilistului și a drumarului (ultima zi de duminică a lunii octombrie) – 25 octombrie
Ziua națională de înverzire a plaiului „Un arbore pentru dănuirea noastră” (ultima zi de sâmbătă a lunii octombrie) – 31 octombrie
Ziua radiodifuziunii naționale – 1 noiembrie
Ziua Națională a Tineretului (a doua zi de duminică a lunii noiembrie) – 8 noiembrie
Ziua lucrătorului din industria ușoară – 18 noiembrie
Ziua Națională fără Tutun (a treia zi de joi a lunii noiembrie) – 19 noiembrie
Ziua lucrătorului din agricultură și din industria prelucrătoare (a patra zi de duminică a lunii noiembrie) – 22 noiembrie
Ziua carabinierului – 12 decembrie
Ziua poliției naționale – 18 decembrie
Ziua colaboratorului sistemului penitenciar (a treia zi de sâmbătă a lunii decembrie) – 19 decembrie
Ziua energeticianului – 22 decembrie
Nașterea lui Iisus Hristos (Crăciunul, stil nou) – 25 decembrie
Ziua Națională a Actorului – 27 decembrie

Sărbători mondiale și internaționale

Ziua mondială a păcii (proclamată de Vatican) – 1 ianuarie
Ziua literaturii science-fiction – 2 ianuarie

Ziua mondială a alfabetului Braille (ONU) – 4 ianuarie
Ziua mondială a orfanilor de război – 6 ianuarie
Ziua mondială a economisirii energiei – 10 ianuarie
Ziua internațională a cuvântului „Mulțumesc” – 11 ianuarie
Ziua mondială a rezervațiilor și parcurilor naturale – 11 ianuarie
Anul Nou în calendarul iulian – 14 ianuarie
Ziua mondială a logicii (UNESCO) – 14 ianuarie
Ziua Wikipedia – 15 ianuarie
Ziua internațională a copiilor inventatori – 17 ianuarie
Ziua mondială a zăpezii (a treia zi de duminică a lunii ianuarie) – 18 ianuarie
Ziua internațională a îmbrățișărilor – 21 ianuarie
Ziua mondială a scrisului de mână – 23 ianuarie
Ziua internațională a educației (ONU, UNESCO) – 24 ianuarie
Ziua mondială a culturii africane și afrodescendenților (UNESCO) – 24 ianuarie Ziua Unirii Principatelor Române (1859) – 24 ianuarie
Ziua internațională a femeilor în multilateralism (UNESCO) – 25 ianuarie
Ziua internațională a energiei curate (ONU) – 26 ianuarie
Ziua mondială a vâmlor – 26 ianuarie
Ziua internațională de comemorare a victimelor Holocaustului (ONU) – 27 ianuarie
Ziua internațională a coexistenței pașnice (ONU) – 28 ianuarie
Ziua internațională de mobilizare împotriva războiului nuclear – 28 ianuarie
Ziua internațională a automobilului – 29 ianuarie
Ziua internațională a puzzle-urilor – 29 ianuarie
Ziua internațională pentru nonviolență în școală – 30 ianuarie
Ziua internațională a bijutierului – 31 ianuarie
Ziua mondială a hijabului – 1 februarie
Ziua mondială a tineretului ortodox – 2 februarie
Ziua mondială a zonelor umede (ONU) – 2 februarie
Ziua internațională a cititului împreună (prima zi de miercuri a lunii februarie) – 4 februarie
Ziua internațională a fraternității umane (ONU) – 4 februarie
Ziua mondială de luptă împotriva cancerului – (ONU, OMS) – 4 februarie
Ziua internațională a toleranței zero față de mutilarea genitală feminină (ONU, OMS) – 6 februarie
Ziua mondială fără telefon mobil – 6 februarie
Ziua internațională a pizzei – 9 februarie
Ziua mondială a stomatologului – 9 februarie
Ziua internațională a siguranței pe internet (a doua zi de marți a lunii februarie) – 10 februarie
Ziua mondială a leguminoaselor (ONU) – 10 februarie
Ziua internațională a femeilor și fetelor din domeniul științei (ONU) – 11 februarie
Ziua mondială a bolnavului – 11 februarie
Ziua internațională pentru prevenirea extremismului violent, ori de câte ori și în măsura în care acesta favorizează terorismul (ONU) – 12 februarie
Ziua mondială a radioului (ONU, UNESCO) – 13 februarie
Ziua internațională a donației de carte – 14 februarie
Ziua internațională a îndrăgostiților – 14 februarie
Ziua internațională a copilului bolnav de cancer (ONU, OMS) – 15 februarie
Ziua internațională a demonstrațiilor pentru pace – 15 februarie
Ziua bunătații spontane – 17 februarie
Ziua globală a rezilienței turismului (ONU) – 17 februarie
Ziua mondială a antropologiei (a treia zi de joi a lunii februarie) – 19 februarie
Ziua mondială a justiției sociale (ONU) – 20 februarie
Ziua internațională a ghizilor de turism – 21 februarie
Ziua internațională a limbii materne (ONU, UNESCO) – 21 februarie

Ziua mondială a gândirii – 22 februarie
Ziua internațională a filantropiei corporatiste (a patra zi de luni a lunii februarie) – 23 februarie
Ziua mondială a barmanilor – 24 februarie
Ziua mondială a ONG-urilor – 27 februarie
Ziua mondială a bolilor rare (ultima zi a lunii februarie) – 28 februarie
Ziua internațională a radioului și televiziunii pentru copii (ONU, UNICEF) (prima zi de duminică a lunii martie) – 1 martie
Ziua internațională a salvatorului – 1 martie
Ziua mondială a complimentelor – 1 martie
Ziua mondială a imunității – 1 martie
Ziua mondială a protecției civile – 1 martie
Ziua „Zero Discriminare” (ONU) – 1 martie
Ziua mondială a tenisului de câmp (prima zi de luni a lunii martie) – 2 martie
Ziua mondială a auzului – 3 martie
Ziua mondială a faunei sălbatice (ONU) – 3 martie
Ziua mondială a scriitorului – 3 martie
Ziua internațională de conștientizare a virusului papiloma uman (HPV) – 4 martie
Ziua mondială a ingineriei pentru dezvoltare durabilă (UNESCO) – 4 martie
Ziua mondială a luptei împotriva exploatării sexuale – 4 martie
Ziua mondială de luptă împotriva obezității (OMS) – 4 martie
Ziua mondială a eficienței energetice – 5 martie
Ziua internațională a femeii și Ziua internațională a dreptului femeilor și a păcii (ONU, UNESCO) – 8 martie
Ziua internațională a planetariilor (a doua zi de duminică a lunii martie) – 8 martie
Ziua internațională a DJ-ilor (UNESCO) – 9 martie
Ziua internațională a cimpoiului – 10 martie
Ziua internațională a judecătoarelor (ONU) – 10 martie
Ziua internațională a plantațiilor forestiere – 13 martie
Ziua internațională a Rieslingului – 13 martie
Ziua mondială a somnului (a doua zi de vineri a lunii martie) – 13 martie
Ziua internațională a matematicii (a semnului π (pi)) (UNESCO) – 14 martie
Ziua internațională a râurilor și de luptă împotriva barajelor – 14 martie
Ziua internațională împotriva violenței poliției – 15 martie
Ziua internațională pentru combaterea islamofobiei (ONU) – 15 martie
Ziua mondială a discursului – 15 martie
Ziua mondială a drepturilor consumatorului – 15 martie
Ziua mondială a asistenței sociale (a treia zi de marți a lunii martie) – 17 martie
Ziua globală a reciclării – 18 martie
Ziua internațională „Citește-mi” – 19 martie
Ziua internațională a astrologiei (ziua echinocțiului de primăvară) – 20 martie
Ziua internațională a fericirii (ONU) – 20 martie
Ziua internațională a francofoniei (ONU, OIF) – 20 martie
Ziua internațională a teatrului pentru copii și tineret – 20 martie
Ziua mondială a analizei comportamentului – 20 martie
Ziua mondială a făinii – 20 martie
Ziua mondială a povestitului – 20 martie
Ziua mondială a vrăbiei – 20 martie
Ziua internațională a copiilor străzii (ONU) – 21 martie
Ziua internațională a poeziei (UNESCO) – 21 martie
Ziua internațională de combatere a insomniei – 21 martie
Ziua internațională Nowruz, sărbătoare închinată focului și purității (ONU) – 21 martie
Ziua internațională pentru protecția pădurilor (ONU) – 21 martie

Ziua mondială a ghețarilor (ONU) – 21 martie
Ziua mondială a marionetiștilor și păpușarilor – 21 martie
Ziua mondială a sindromului Down (ONU) – 21 martie
Ziua mondială a teatrului de animație – 21 martie
Ziua mondială pentru eliminarea discriminării rasiale (ONU) – 21 martie
Ziua mondială a apei (ONU) – 22 martie
Ziua internațională a ateilor – 23 martie
Ziua mondială a meteorologiei (ONU) – 23 martie
Ziua internațională a dreptului la adevăr privind încălcările grave ale drepturilor omului și pentru demnitatea victimelor (ONU) – 24 martie
Ziua mondială de combatere a tuberculozei epidemice (ONU, OMS) – 24 martie
Ziua internațională de comemorare a victimelor sclaviei și a comerțului transatlantic cu sclavi (ONU) – 25 martie
Ziua internațională de solidaritate cu angajații reținuți și cu cei dispăruți (ONU) – 25 martie
Ziua mondială a cărții poștale – 25 martie
Ziua internațională de luptă împotriva epilepsiei – 26 martie
Ziua mondială a teatrului – 27 martie
Ora Pământului (ultima zi de sâmbătă a lunii martie) – 28 martie
Ziua mondială a pianului – 29 martie
Ziua internațională „Zero deșeuri” (ONU) – 30 martie
Ziua internațională a vizibilității persoanelor transgender – 31 martie
Pesah (Paștele evreiesc) – 1-9 aprilie
Ziua internațională a păsărilor – 1 aprilie
Ziua internațională a umorului (păcălelilor) – 1 aprilie
Ziua internațională a cărții pentru copii – 2 aprilie
Ziua internațională a verificării faptelor – 2 aprilie
Ziua internațională de conștientizare a autismului (ONU) – 2 aprilie
Ziua de naștere a telefonului mobil – 3 aprilie
Ziua mondială a animalelor acvatice – 3 aprilie
Ziua internațională pentru conștientizarea pericolului reprezentat de minele antipersonal și asistență în lupta împotriva acestora (ONU) – 4 aprilie
Ziua înființării NATO – 4 aprilie
Paștele la catolici și protestanți – 5 aprilie
Ziua internațională a conștiinței (ONU) – 5 aprilie
Ziua internațională a sportului pentru dezvoltare și pace (ONU) – 6 aprilie
Ziua internațională de reflecție asupra genocidului din Rwanda (ONU) – 7 aprilie
Ziua mondială a sănătății (ONU, OMS) – 7 aprilie
Ziua internațională a romilor – 8 aprilie
Ziua internațională a fraților și a surorilor – 10 aprilie
Ziua mondială a homeopatiei – 10 aprilie
Ziua internațională a celor eliberați din lagărele fasciste de concentrare – 11 aprilie
Ziua mondială de luptă împotriva bolii Parkinson – 11 aprilie
Ziua internațională a zborului spațial uman (ONU) – 12 aprilie
Ziua internațională a rock and roll-ului – 13 aprilie
Ziua mondială a bolii Chagas (OMS) – 14 aprilie
Ziua mondială a tehnologiei cuantice – 14 aprilie
Ziua internațională a culturii (Pactul Roerich) – 15 aprilie
Ziua mondială a artei (UNESCO) – 15 aprilie
Ziua mondială a vocii – 16 aprilie
Ziua internațională a hemofiliei – 17 aprilie
Ziua internațională a poeziei haiku – 17 aprilie
Ziua internațională a monumentelor și siturilor (UNESCO) – 18 aprilie

Ziua internațională a radioamatorilor – 18 aprilie
Ziua mondială a cercului (a treia zi de sâmbătă a lunii aprilie) – 18 aprilie
Ziua limbii chineze (ONU) – 20 aprilie
Ziua mondială a creativității și inovării (ONU) – 21 aprilie
Ziua mondială a Planetei Pământ (ONU) – 22 aprilie
Ziua internațională a fetelor în domeniul tehnologiei informației și al comunicațiilor (TIC) (ONU) (a patra zi de joi a lunii aprilie) – 23 aprilie
Ziua limbii engleze (ONU) – 23 aprilie
Ziua mondială a cărții și a dreptului de autor (UNESCO) – 23 aprilie
Ziua mondială a limbii spaniole (ONU) – 23 aprilie
Ziua mondială a tenisului de masă – 23 aprilie
Ziua internațională a multilateralismului și diplomației pentru pace (ONU) – 24 aprilie
Ziua mondială a protecției animalelor de laborator – 24 aprilie
Ziua internațională a delegatului (ONU) – 25 aprilie
Ziua internațională a sculpturii (ultima zi de sâmbătă a lunii aprilie) – 25 aprilie
Ziua mondială a medicilor veterinari (ultima zi de sâmbătă a lunii aprilie) – 25 aprilie
Ziua mondială de luptă împotriva malariei (ONU, OMS) – 25 aprilie
Ziua internațională de comemorare a dezastrului de la Cernobil (ONU) – 26 aprilie
Ziua mondială a orașelor înfrățite (ultima zi de duminică a lunii aprilie) – 26 aprilie
Ziua mondială a proprietății intelectuale (ONU, OMPI) – 26 aprilie
Ziua mondială a designului – 27 aprilie
Ziua mondială a securității și sănătății în muncă (ONU OIM) – 28 aprilie
Ziua internațională a dansului (UNESCO) – 29 aprilie
Ziua mondială a dorințelor – 29 aprilie
Ziua internațională a jazzului (ONU, UNESCO) – 30 aprilie
Ziua internațională a solidarității oamenilor muncii – 1 mai
Ziua mondială a tonului (ONU) – 2 mai
Ziua mondială a libertății presei (ONU) – 3 mai
Ziua internațională a pompierilor – 4 mai
Ziua internațională a moașelor – 5 mai
Ziua mondială a astmului (prima zi de marți a lunii mai) – 5 mai
Ziua mondială a limbii portugheze (ONU, UNESCO) – 5 mai
Ziua patrimoniului african (UNESCO) – 5 mai
Zilele comemorării și reconcilierii în memoria celor care și-au pierdut viața în timpul celui de-al doilea război mondial (ONU) – 8-9 mai
Ziua internațională a crucii roșii și a semilunii roșii – 8 mai
Ziua Europei – 9 mai
Ziua mondială a păsărilor migratoare (ONU) (a doua zi de sâmbătă a lunii mai) – 9 mai
Ziua internațională a arborelui de argan (ONU) – 10 mai
Ziua internațională a mamei (ONU) (a doua zi de duminică a lunii mai) – 10 mai
Ziua internațională a asistenților medicali – 12 mai
Ziua internațională a dorului – 13 mai
Ziua internațională a familiei (ONU) – 15 mai
Ziua internațională a latinității – 15 mai
Ziua internațională de acțiune pentru climă – 15 mai
Ziua internațională a conviețuirii împreună în pace (ONU) – 16 mai
Ziua internațională a luminii (ONU, UNESCO) – 16 mai
Ziua sportivului și a mișcării olimpice (a treia sâmbătă a lunii mai) – 16 mai
Ziua internațională a „lumânărilor aprinse” (comemorarea victimelor SIDA) (a treia zi de duminică a lunii mai) – 17 mai
Ziua internațională a telefonului copilului – 17 mai
Ziua internațională împotriva homofobiei, biofobiei și transfobiei – 17 mai

Ziua mondială a societății informaționale (ONU) – 17 mai
Ziua mondială a telecomunicațiilor (ONU) – 17 mai
Ziua internațională a muzeelor – 18 mai
Ziua internațională a medicului de familie – 19 mai
Ziua mondială Fair Play (ONU) – 19 mai
Ziua internațională a metrologiei (UNESCO) – 20 mai
Ziua mondială a albinelor (ONU) – 20 mai
Ziua mondială a traumatologilor – 20 mai
Ziua internațională a cămășii tradiționale ucrainene „Vîșivanka” (a treia zi de joi a lunii mai) – 21 mai
Ziua internațională a ceaiului (ONU) – 21 mai
Ziua mondială a diversității culturale pentru dialog și dezvoltare (ONU) – 21 mai
Ziua internațională a diversității biologice (ONU) – 22 mai
Ziua acțiunii internaționale pentru protecția sănătății mediului – 23 mai
Ziua internațională pentru eliminarea fistulei obstetricale (ONU, OMS) – 23 mai
Ziua Sfinților Kiril și Metodiu (sărbătoarea alfabetului chirilic și a culturii slave) – 24 mai
Ziua internațională a copiilor dispăruți – 25 mai
Ziua mondială a fotbalului (ONU) – 25 mai
Ziua internațională de acțiune pentru sănătatea femeii – 28 mai
Ziua internațională a forțelor ONU de menținere a păcii (ONU) – 29 mai
Vesak (sărbătoarea budiștilor din întreaga lume) (ONU) (lună plină în mai) – 31 mai
Ziua mondială fără tutun (OMS) – 31 mai
Ziua românilor de pretutindeni (ultima zi de duminică a lunii mai) – 31 mai
Ziua internațională a ocrotirii copilului (UNICEF) – 1 iunie
Ziua mondială a părinților (ONU) – 1 iunie
Ziua mondială a alergării (prima zi de miercuri a lunii iunie) – 3 iunie.
Ziua mondială a bicicletei (ONU) – 3 iunie
Ziua internațională a copiilor victime ale agresiunii (ONU) – 4 iunie
Ziua internațională pentru lupta împotriva pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat (ONU) – 5 iunie
Ziua mondială a mediului înconjurător (ONU) – 5 iunie
Ziua limbii ruse (ONU) – 6 iunie
Ziua mondială a siguranței alimentelor (ONU, OMS) – 7 iunie
Ziua mondială a oceanelor (ONU) – 8 iunie
Ziua internațională a arhivelor (UNESCO) – 9 iunie
Ziua mondială a acreditării – 9 iunie
Ziua internațională a heraldicii – 10 iunie
Ziua mondială a artei și meșteșugurilor – 10 iunie
Ziua internațională a jocului (ONU) – 11 iunie
Ziua mondială împotriva exploatării prin muncă a copiilor (OIM) – 12 iunie
Ziua internațională de conștientizare a albinismului (ONU) – 13 iunie
Ziua mondială a donatorului de sânge (ONU, OMS) – 14 iunie
Ziua mondială a vântului – 15 iunie
Ziua mondială de conștientizare a abuzului față de vârstnici (ONU) – 15 iunie
Ziua internațională a copilului african (UNICEF) – 16 iunie
Ziua internațională a lucrătorilor domestici – 16 iunie
Ziua internațională a remitențelor familiale (ONU) – 16 iunie
Ziua mondială de combatere a deșertificării și secetei (ONU) – 17 iunie
Ziua gastronomiei durabile (ONU) – 18 iunie
Ziua internațională de combatere a discursului instigator la ură (ONU) – 18 iunie
Ziua mândriei autiste – 18 iunie
Ziua internațională pentru eliminarea violenței sexuale în conflicte (ONU) – 19 iunie
Ziua mondială a refugiatului (ONU) – 20 iunie
Ziua internațională a sărbătoririi solstițiului (ONU) – 21 iunie

Ziua internațională a tatălui (a treia zi de duminică a lunii iunie) – 21 iunie
Ziua internațională yoga (ONU) – 21 iunie
Ziua mondială a hidrografiei (ONU) – 21 iunie
Ziua mondială a pădurilor tropicale – 21 iunie
Ziua mondială a Soarelui (solstițiul de vară) – 21 iunie
Ziua mondială a umanismului – 21 iunie
Ziua internațională a femeilor în inginerie – 23 iunie
Ziua internațională a văduvelor (ONU) – 23 iunie
Ziua internațională olimpică – 23 iunie
Ziua serviciului public (ONU) – 23 iunie
Ziua internațională a femeilor în diplomatie (ONU) – 24 iunie
Ziua universală aiei – 24 iunie
Ziua navigatorului (OMI) – 25 iunie
Ziua drapelului național al României – 26 iunie
Ziua internațională de luptă împotriva consumului și traficului ilicit de droguri (ONU) – 26 iunie
Ziua internațională în sprijinul victimelor torturii (ONU) – 26 iunie
Ziua internațională a pescarului – 27 iunie
Ziua microîntreprinderilor, întreprinderilor mici și mijlocii (ONU) – 27 iunie
Ziua internațională a Dunării – 29 iunie
Ziua internațională a tropicelor (ONU) – 29 iunie
Ziua mondială a designului industrial – 29 iunie
Ziua internațională a asteroizilor (ONU) – 30 iunie
Ziua internațională a parlamentarismului (ONU) – 30 iunie
Ziua mondială a rețelelor sociale – 30 iunie
Ziua internațională a glumelor – 1 iulie
Ziua internațională a jurnaliștilor sportivi – 2 iulie
Ziua internațională a cooperăției (ONU) (prima zi de sâmbătă a lunii iulie) – 4 iulie
Ziua internațională a sărutului – 6 iulie
Ziua mondială a dezvoltării rurale – 6 iulie
Ziua mondială a ciocolatei – 7 iulie
Ziua mondială a limbii kiswahili (ONU, UNESCO) – 7 iulie
Ziua mondială a populației (ONU) – 11 iulie
Ziua Malala (ONU) – 12 iulie
Ziua internațională a rockului – 13 iulie
Ziua internațională a persoanelor nonbinare – 14 iulie
Ziua mondială a competențelor tinerilor (ONU) – 15 iulie
Ziua justiției penale internaționale – 17 iulie
Ziua mondială a emoticoanelor – 17 iulie
Ziua internațională Nelson Mandela (ONU, UNESCO) – 18 iulie
Ziua internațională a Lunii (ONU) – 20 iulie
Ziua mondială a șahului (ONU, UNESCO) – 20 iulie
Ziua mondială a creierului – 22 iulie
Ziua mondială a balenelor și delfinilor – 23 iulie
Ziua internațională a bunăstării judiciare (ONU) – 25 iulie
Ziua mondială de prevenire a înecului (ONU) – 25 iulie
Ziua internațională a limbii esperanto – 26 iulie
Ziua internațională pentru conservarea ecosistemului de mangrove (UNESCO) – 26 iulie
Ziua mondială a conservării naturii – 28 iulie
Ziua mondială de luptă împotriva hepatitei (OMS) – 28 iulie
Ziua Imnului Național al României – 29 iulie
Ziua internațională a tigrului – 29 iulie
Ziua internațională a prieteniei (ONU) – 30 iulie

Ziua mondială împotriva traficului de persoane (ONU) – 30 iulie
Ziua World Wide Web – 1 august
Ziua internațională a semaforului – 5 august
Ziua Hiroshimei (Ziua mondială a luptei împotriva armelor nucleare) – 6 august
Ziua internațională „Medicii lumii pentru pace” – 6 august
Ziua internațională a grădinilor zoologice și parcurilor – 9 august
Ziua internațională a popoarelor indigene din lume (ONU) – 9 august
Ziua mondială a leului – 10 august
Ziua internațională a tineretului (ONU) – 12 august
Ziua mondială a caligrafiei (a doua zi de miercuri a lunii august) – 12 august
Ziua internațională a stângacilor – 13 august
Ziua mondială a donării de organe – 13 august
Ziua internațională a animalelor fără adăpost (a treia zi de sâmbătă a luni august) – 15 august
Ziua mondială a asistenței umanitare (ONU) – 19 august
Ziua mondială a fotografiei – 19 august
Ziua internațională a modei – 21 august
Ziua internațională de comemorare și omagiu adus victimelor terorismului (ONU) – 21 august
Ziua internațională de comemorare a victimelor actelor de violență bazate pe religie sau credință (ONU) – 22 august
Ziua internațională a câinilor – 23 august
Ziua internațională de comemorare a comerțului cu sclavi și a abolirii acestuia (ONU, UNESCO) – 23 august
Ziua mondială a lacurilor (ONU) – 27 august
Ziua internațională a salvatorului montan – 28 august
Ziua internațională împotriva testelor nucleare (ONU) – 29 august
Ziua internațională a victimelor disparițiilor forțate (ONU) – 30 august
Ziua mondială a blogului – 31 august
Ziua mondială a scrierii de scrisori – 1 septembrie
Ziua internațională a carității (ONU) – 5 septembrie
Ziua internațională a aerului curat pentru un cer albastru (ONU) – 7 septembrie
Ziua internațională a cooperării polițienești (ONU) – 7 septembrie
Ziua internațională a solidarității jurnaliștilor – 8 septembrie
Ziua internațională pentru alfabetizare (ONU, UNESCO) – 8 septembrie
Ziua mondială a kinetoterapiei – 8 septembrie
Ziua mondială a literaturii (UNESCO) – 8 septembrie
Ziua internațională a ursuleților de pluș – 9 septembrie
Ziua internațională pentru protecția educației împotriva atacurilor (ONU) – 9 septembrie
Ziua mondială a frumuseții – 9 septembrie
Ziua mondială pentru prevenirea suicidului (ONU, OMS) – 10 septembrie
Anul Nou evreiesc Roș Hașana (după calendarul iudaic – anul 5787) – 11-13 septembrie
Ziua internațională pentru cooperarea Sud-Sud (ONU) – 12 septembrie
Ziua limbii germane (a doua zi de sâmbătă a lunii septembrie) – 12 septembrie
Ziua mondială a primului ajutor (a doua zi de sâmbătă a lunii septembrie) – 12 septembrie
Ziua internațională a programatorului – 13 septembrie
Ziua internațională a democrației (ONU, UNESCO) – 15 septembrie
Ziua internațională de preservare a stratului de ozon (ONU) – 16 septembrie
Ziua internațională a muzicii country – 17 septembrie
Ziua mondială a securității pacienților (OMS) – 17 septembrie
Ziua internațională a salarizării echitabile (ONU) – 18 septembrie
Ziua mondială a geologiei – 18 septembrie
Ziua mondială a monitorizării calității apei – 18 septembrie
Ziua internațională a sportului universitar (UNESCO) – 20 septembrie
Ziua mondială a curățeniei (ONU) – 20 septembrie

Ziua internațională a păcii (ONU) – 21 septembrie
Ziua mondială a recunoștinței – 21 septembrie
Ziua mondială de luptă împotriva maladiei Alzheimer (OMS) – 21 septembrie
Ziua mondială fără mașini – 22 septembrie
Ziua internațională a limbajului semnelor (ONU) – 23 septembrie
Ziua internațională împotriva exploatarei sexuale și traficului de femei și copii – 23 septembrie
Ziua mondială maritimă (ONU) (ultima zi de joi a lunii septembrie) – 24 septembrie
Ziua mondială a farmacistului – 25 septembrie
Ziua internațională pentru eliminarea totală a armelor nucleare (ONU) – 26 septembrie
Ziua mondială a contracepției – 26 septembrie
Ziua mondială a munților Carpați – 26 septembrie
Ziua internațională a surzilor (ultima zi de duminică a lunii septembrie) – 27 septembrie
Ziua mondială a râurilor (a patra zi de duminică a lunii septembrie) – 27 septembrie
Ziua mondială a turismului (ONU, OMT) – 27 septembrie
Ziua internațională a accesului universal la informații (ONU, UNESCO) – 28 septembrie
Ziua mondială de luptă împotriva rabiei (ONU, OMS) – 28 septembrie
Ziua internațională de conștientizare a pierderii și risipei de alimente (ONU) – 29 septembrie
Ziua mondială a inimii (ONU, OMS) – 29 septembrie
Ziua internațională a podcasturilor – 30 septembrie
Ziua internațională a traducătorilor (UNESCO) – 30 septembrie
Ziua internațională a cafelei – 1 octombrie
Ziua internațională a muzicii (UNESCO) – 1 octombrie
Ziua internațională a vegetarienilor – 1 octombrie
Ziua mondială a persoanelor în vârstă (ONU) – 1 octombrie
Ziua mondială de luptă împotriva cancerului de sân (OMS) – 1 octombrie
Ziua internațională a nonviolenței (ONU) – 2 octombrie
Ziua mondială a zâmbetului (prima zi de vineri a lunii octombrie) – 2 octombrie
Ziua mondială fără alcool – 2 octombrie
Ziua mondială a mersului pe jos (OMS, UNESCO) (primul weekend al lunii octombrie) – 3-4 octombrie
Ziua mondială a animalelor – 4 octombrie
Ziua internațională a medicului (prima zi de luni a lunii octombrie) – 5 octombrie
Ziua mondială a arhitecturii (prima zi de luni a lunii octombrie) – 5 octombrie
Ziua mondială a educației și Ziua profesorului (ONU, UNESCO) – 5 octombrie
Ziua mondială a habitatului (ONU) (prima zi de luni a lunii octombrie) – 5 octombrie
Ziua internațională a geodiversității (UNESCO) – 6 octombrie
Ziua mondială a paraliziei cerebrale – 6 octombrie
Ziua mondială a bumbacului (ONU) – 7 octombrie
Ziua mondială a muncii decente – 7 octombrie
Ziua mondială a vederii (a doua zi de joi a lunii octombrie) – 8 octombrie
Ziua mondială a poștei (ONU) – 9 octombrie
Ziua mondială a păsărilor migratoare (ONU) (a doua sâmbătă a lunii octombrie) – 10 octombrie
Ziua mondială a sănătății mentale (OMS) – 10 octombrie
Ziua mondială de luptă împotriva pedepsei cu moartea – 10 octombrie
Ziua internațională a fetelor (UNICEF, ONU) – 11 octombrie
Ziua hispanității – 12 octombrie
Ziua internațională pentru reducerea dezastrelor naturale (ONU, UNESCO) – 13 octombrie
Ziua internațională a standardizării – 14 octombrie
Ziua internațională a nevăzătorilor sau Ziua Bastonului Alb – 15 octombrie
Ziua mondială a femeilor din mediul rural (ONU) – 15 octombrie
Ziua mondială a spălăturii pe mâini (ONU, UNICE) – 15 octombrie
Ziua mondială a alimentației (ONU) – 16 octombrie

Ziua mondială a pâinii – 16 octombrie
Ziua internațională pentru eradicarea sărăciei (ONU) – 17 octombrie
Ziua patrimoniului cultural imaterial (UNESCO) – 17 octombrie
Ziua mondială a misionarilor (penultima duminică a lunii octombrie) – 18 octombrie
Ziua internațională a bucătarului – 20 octombrie
Ziua internațională a controlorilor de trafic aerian – 20 octombrie
Ziua internațională de luptă împotriva osteoporozei – 20 octombrie
Ziua mondială a statisticii (ONU) – 20 octombrie
Ziua internațională a dezvoltării informaționale (ONU) – 24 octombrie
Ziua internațională a diplomaților – 24 octombrie
Ziua Organizației Națiunilor Unite (ONU) – 24 octombrie
Ziua internațională a artiștilor – 25 octombrie
Ziua mondială a pastelor – 25 octombrie
Ziua internațională a bibliotecilor școlare (ultima zi de luni a lunii octombrie) – 26 octombrie
Ziua mondială a patrimoniului audiovizual (ONU, UNESCO) – 27 octombrie
Ziua internațională a animației – 28 octombrie
Ziua internațională a internetului – 29 octombrie
Ziua internațională pentru îngrijire și asistență (ONU) – 29 octombrie
Ziua mondială de prevenire a accidentului vascular cerebral – 29 octombrie
Halloween – 31 octombrie
Ziua internațională a economisirii – 31 octombrie
Ziua internațională a Mării Negre – 31 octombrie
Ziua mondială a orașelor (ONU) – 31 octombrie
Ziua mondială a veganismului – 1 noiembrie
Ziua internațională de eliminare a impunității pentru crime împotriva jurnaliștilor (ONU) – 2 noiembrie
Ziua internațională a rezervațiilor biosferei (UNESCO) – 3 noiembrie
Ziua internațională împotriva violenței și a bullyingului în școală, inclusiv a hărțuirii cibernetice (prima zi de joi a lunii noiembrie) – 5 noiembrie
Ziua mondială a limbii romani (UNESCO) – 5 noiembrie
Ziua mondială de conștientizare a fenomenului tsunami (ONU) – 5 noiembrie
Ziua internațională pentru prevenirea exploatarei mediului în timp de război și conflicte armate (ONU) – 6 noiembrie
Ziua internațională a radiologiei – 8 noiembrie
Ziua internațională a zonelor urbane – 8 noiembrie
Ziua mondială a pianistului – 8 noiembrie
Ziua internațională de luptă împotriva fascismului și antisemitismului – 9 noiembrie
Ziua mondială a adopției – 9 noiembrie
Ziua internațională a contabilității – 10 noiembrie
Ziua mondială a științei pentru pace și dezvoltare (ONU, UNESCO) – 10 noiembrie
Ziua mondială a origami – 11 noiembrie
Ziua mondială a calității (ONU) (a doua zi de joi a lunii noiembrie) – 12 noiembrie
Ziua mondială de luptă împotriva pneumoniei (ONU, OMS) – 12 noiembrie
Ziua internațională a educației copiilor nevăzători – 13 noiembrie
Ziua internațională a mimului – 13 noiembrie
Ziua mondială a bunăvoinței – 13 noiembrie
Ziua internațională a logopedului – 14 noiembrie
Ziua internațională împotriva traficului ilicit de bunuri culturale (UNESCO) – 14 noiembrie
Ziua mondială de combatere a diabetului (ONU, OMS) – 14 noiembrie
Ziua internațională a scriitorilor înțemnițați – 15 noiembrie
Ziua internațională pentru prevenirea și combaterea tuturor formelor de criminalitate organizată transnațională (ONU) – 15 noiembrie
Ziua mondială de comemorare a victimelor accidentelor de trafic (ONU, OMS) (a treia zi de duminică)

că a lunii noiembrie) – 15 noiembrie
Ziua internațională a toleranței (ONU, UNESCO) – 16 noiembrie
Ziua patrimoniului mondial UNESCO (ONU) – 16 noiembrie
Ziua internațională a studenților – 17 noiembrie
Ziua internațională fără datorii – 17 noiembrie
Ziua mondială a prematurității – 17 noiembrie
Ziua internațională a artei islamice (UNESCO) – 18 noiembrie
Ziua internațională de prevenire a abuzului asupra copilului – 18 noiembrie
Ziua mondială a sistemelor informaționale geografice (GIS) (a treia zi de miercuri a lunii noiembrie) – 18 noiembrie
Ziua mondială pentru prevenirea și vindecarea exploatarei sexuale, abuzului și violenței asupra copiilor (ONU) – 18 noiembrie
Ziua internațională a antreprenoriatului feminin – 19 noiembrie
Ziua internațională de prevenire a abuzului asupra copilului – 19 noiembrie
Ziua mondială a filozofiei (ONU, UNESCO) (a treia zi de joi a lunii noiembrie) – 19 noiembrie
Ziua de comemorare a persoanelor transgender – 20 noiembrie
Ziua industrializării Africii (ONU) – 20 noiembrie
Ziua internațională a drepturilor copilului (ONU) – 20 noiembrie
Ziua internațională a televiziunii (ONU) – 21 noiembrie
Ziua mondială a salutului – 21 noiembrie
Ziua internațională pentru eliminarea violenței asupra femeilor (ONU, UNESCO) – 25 noiembrie
Ziua mondială a măslinului (UNESCO) – 26 noiembrie
Ziua internațională de solidaritate cu poporul palestinian (ONU) – 29 noiembrie
Ziua comemorării tuturor victimelor războiului chimic (ONU) – 30 noiembrie
Ziua internațională a securității calculatoarelor – 30 noiembrie
Ziua mondială de combatere SIDA (ONU, UNESCO) – 1 decembrie
Ziua Națională a României și a tuturor românilor – desăvârșirea Unirii pământurilor românești (1918) – 1 decembrie
Ziua internațională pentru abolirea sclaviei (ONU) – 2 decembrie
Ziua mondială a viitorurilor (UNESCO) – 2 decembrie
Ziua internațională a persoanelor cu dizabilități (ONU, UNESCO) – 3 decembrie
Ziua internațională a voluntarilor în slujba dezvoltării economice și sociale (ONU) – 5 decembrie
Ziua mondială a concurenței – 5 decembrie
Ziua mondială a solului (ONU) – 5 decembrie
Ziua internațională a aviației civile (ONU) – 7 decembrie
Ziua internațională împotriva corupției (ONU) – 9 decembrie
Ziua internațională a drepturilor omului (ONU, UNESCO) – 10 decembrie
Ziua Premiilor Nobel (Nobeldagen) – 10 decembrie
Ziua internațională a munților (ONU) – 11 decembrie
Ziua internațională a cântului coral (a doua zi de duminică a lunii decembrie) – 13 decembrie
Ziua mondială a televiziunii și radioului pentru copii (a doua zi de duminică a lunii decembrie) – 13 decembrie
Ziua internațională de protest împotriva reactoarelor nucleare – 14 decembrie
Ziua internațională a migranților (ONU, UNESCO) – 18 decembrie
Ziua mondială a limbii arabe (ONU, UNESCO) – 18 decembrie
Ziua internațională a solidarității oamenilor (ONU) – 20 decembrie
Ziua mondială a baschetului (ONU) – 21 decembrie
Ziua mondială a meditației (ONU) – 21 decembrie
Ziua internațională de combatere a criminalității cibernetice (ONU) – 24 decembrie
Ziua internațională de pregătire în caz de epidemii (ONU) – 27 decembrie
Ziua internațională a cinematografei – 28 decembrie

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Januarie

2026

270 de ani de la nașterea lui **Petru Maior**, istoric și scriitor român din Transilvania, proto-pop greco-catolic și reprezentant de vază al Școlii Ardelene (1 ian. 1756 – 14 febr. 1821). *A se vedea și art. Din CN 2016, p. 18-20; 2021, p. 76.*

100 de ani de la apariția la București a publicației „**Basarabia**”, organ de propagandă națională (1 ian. 1926 – 24 ian. 1932).

65 de ani de la nașterea **Svetlanei Șciuca**, medic pediatru pulmonolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii” (1 ian. 1961). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 19-21.*

60 de ani de la nașterea **Ludmilei Bîrcă**, medic pediatru infecționist, doctor în științe medicale, conferențiar cercetător, manager, laureată a Premiului Național în medicină, distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii” (1 ian. 1966).

60 de ani de la nașterea lui **Igor Bercu**, istoric, doctor în istorie, lector universitar (1 ian. 1966).

210 ani de la nașterea lui **Anastase Fătu**, medic și botanist român, doctor în drept, doctor în medicină, profesor universitar, naturalist, om politic, fondatorul Grădinii Botanice din Iași, membru titular al Academiei Române, filantrop (2 ian. 1816 – 3/15 mar. 1886).

160 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Bogdan-Duică**, critic și istoric literar român, profesor universitar, publicist și traducător, membru titular al Academiei Române, discipol și continuator

al lui Titu Maiorescu în materie de critică culturală (2 ian. 1866 – 21 sept. 1934). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 20-21.*

100 de ani de la nașterea lui **Leonida Loghin**, specialist în istoria militară modernă și contemporană, cercetător științific, originar din Basarabia (2 ian. 1926 – 9 ian. 2006).

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Constantin**, actor de teatru și film, Artist al Poporului (2 ian. 1936 – 16 oct. 2004). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 14; CN 2011, p. 17-18; 2021, p. 21.*

90 de ani de la nașterea lui **Silvestru Maximilian**, economist și matematician, doctor habilitat în economie, profesor universitar, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2 ian. 1936 – 24 sept. 2022). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 14-17; CN 2011, p. 17; CN 2021, p. 21-23.*

90 de ani de la nașterea lui **Ilie Todorov**, regizor, actor de teatru și film, pedagog, Artist Emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2 ian. 1936 – 13 ian. 2005). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 13; CN 2021, p. 23-24.*

75 de ani de la nașterea **Svetlanei Barbei**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager (2 ian. 1951).

170 de ani de la nașterea lui **Toma Dicescu**, publicist român, dramaturg, folclorist, doctor în filozofie și pedagogie, revizor școlar, pedagog, autor de manuale școlare (3 ian. 1856 – 6 dec. 1940).

130 de ani de la nașterea lui **George Calboreanu**, actor român de teatru și film, compozitor, Artist Emerit, Artist al

Poporului, Cavaler al Ordinului „Steaua României” (3 ian. 1896 – 12 iul. 1986). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 24-25.*

100 de ani de la nașterea lui **Nicolae Guzun**, agronom, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, decorat cu Medalia „Meritul Civic” (3 ian. 1926 – 13 iun. 2002). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 12-13; CN 2006, p. 17.*

90 de ani de la nașterea **Eugeniei Botnaru**, actriță de teatru și film, pedagog (3 ian. 1936 – 4 dec. 2020).

90 de ani de la nașterea lui **Sergiu Duca**, medic chirurg român, doctor în medicină, profesor universitar, considerat părintele laparoscopiei diagnostice și terapeutice din România (3 ian. 1936 – 21 mar. 2004). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 19-20; 2021, p. 27-28.*

150 de ani de la nașterea lui **Konrad Adenauer**, politician german, jurist, primul cancelar federal postbelic în Republica Federală Germană (5 ian. 1876 – 19 apr. 1976).

100 de ani de la nașterea muzicologului **Efim Tcaci**, muzicolog, critic muzical, pedagog, publicist (8 ian. 1926 – 27 apr. 2003). *A se vedea și CN 2001, p. 18-19; CN 2006, p. 19.*

100 de ani de la ctitorirea **Bisericii „Sfânta Cuvioasă Parascheva”** din Bălți (10 ian. 1926).

100 de ani de la nașterea lui **Leonid Dimov**, poet și traducător român, originar din Basarabia, unul dintre fondatorii curentului onirist, precursor al postmodernismului românesc

(11 ian. 1926 – 5 dec. 1987). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 19.*

80 de ani de la nașterea lui **Eugen Uricaru**, scriitor, istoric, scenarist și diplomat român (11 ian. 1946).

70 de ani de la nașterea **Ilenei Pintilie Teleagă**, istoric român și critic de artă, doctor în istoria artei, profesor universitar, deținătoarea Ordinului „Meritul Cultural” în grad de Cavaler (11 ian. 1956).

280 de ani de la nașterea lui **Johann Heinrich Pestalozzi**, pedagog elvețian și reformator social (12 ian. 1746 – 17 febr. 1827). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 22-23.*

150 de ani de la nașterea lui **Jack London**, prozator american de renume mondial, ziarist și activist (12 ian. 1876 – 22 noiem. 1916). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 20-21; CN 2006, p. 23-24.*

90 de ani de la nașterea lui **Afanasie Ion Iurcu**, savant în domeniul protecției plantelor și fitoimunității, doctor în agricultură, doctor habilitat în biologie (14 ian. 1936 – 3 mar. 2012).

90 de ani de la nașterea lui **Ion Stoica**, bibliolog, scriitor, doctor în filologie, profesor universitar, nume de referință în biblioteconomia și managementul bibliotecilor din România (14 ian. 1936). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 25-26.*

140 de ani de la nașterea lui **Leon Boga**, istoric și literat român, arhitect, paleograf, publicist, profesor de origine aromână, personalitate marcantă din cultura Basarabiei interbelice (15 ian. 1886 – 23 ian. 1974). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 16-17; CN 2016, p. 29-30.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Țurcanu**, istoric, memorialist, doctor în istorie, profesor universitar, om politic, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii” (15 ian. 1946).

70 de ani de la nașterea lui

Valeriu Revenco, medic cardiolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (16 ian. 1956). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 39-40.*

100 de ani de la nașterea lui **Robert Filliou**, artist plastic francez, sculptor, poet, membru al grupului artistic internațional „Fluxus” (17 ian. 1926 – 2 dec. 1987).

220 de ani de la nașterea lui **Alexandru Donici**, fabulist, poet, traducător, avocat (19 ian. 1806 – 21 ian. 1865). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 33-34.*

100 de ani de la nașterea lui **Dumitru-Felician Lăzăroiu**, inginer electrician român, doctor inginer, profesor universitar, inventator, Cavaler al Ordinului „Grand Oficer of the Order of Al-Istigal” al Iordaniei (19 ian. 1926 – 26 sept. 2018).

60 de ani de la nașterea lui **Nicolae Șavga**, medic ortoped-traumatolog, chirurg spinal, doctor habilitat în științe medicale, conferențiar cercetător, inventator, Om Emerit (19 ian. 1966).

100 de ani de la nașterea lui **Ion Vasileenco**, critic și istoric literar, doctor în filologie (20 ian. 1926 – 13 mar. 1977). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 27; CN 2006, p. 35-36; CN 2021, p. 43-44.*

70 de ani de la nașterea lui **Anatol Ștefăneț**, violonist, compozitor, conducătorul formației „Trigon”, Maestru în Artă (23 ian. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 36-37; 2021, p. 47-48.*

120 de ani de la nașterea lui **Boris Caragea**, sculptor român, profesor, Maestru în Artă, Artist al Poporului, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural” de clasa I, membru corespondent al Academiei Române (24 ian. 1906 – 8 aug. 1982). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 38-39.*

80 de ani de la nașterea lui **Radu Ulmeanu**, scriitor român contemporan (25 ian. 1946).

70 de ani de la nașterea **Mariei Orlov**, jurist, doctor în drept, conferențiar universitar, cercetător coordonator, avocat (26 ian. 1956).

90 de ani de la nașterea lui **Florin Piersic**, actor român de teatru și film, radio, televiziune, scenă și voce, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (27 ian. 1936). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 43-44; CN 2011, p. 38-39; CN 2016, p. 45-46; CN 2021, p. 53-54.*

270 de ani de la nașterea lui **Wolfgang Amadeus Mozart**, compozitor austriac (27 ian. 1756 – 5 dec. 1791). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 42-43; CN 2011, p. 39.*

140 ani de la nașterea **Martei Bibescu**, romancieră, poetă, politician și memorialistă română, stabilită în Franța, membră a Academiei Regale de Limbă și Literatură Franceză din Belgia (28 ian. 1886/1889 – 28 noiem. 1973). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 58-59.*

80 de ani de la nașterea **Marianei Bahnaru**, actriță, prezentatoare radio și TV, Artistă Emerită, Artistă a Poporului (28 ian. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 46.*

70 de ani de la nașterea lui **Matei Vișniec**, dramaturg, poet și prozator român, stabilit în Franța, deținător al Ordinului Național al Meritului în grad de Cavaler (Franța), membru de onoare al Academiei Române (29 ian. 1956). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 45-46; CN 2011, p. 40; CN 2016, p. 46-47.*

160 de ani de la nașterea lui **Romain Rolland**, romancier francez, dramaturg, eseist, publicist și biograf, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (29 ian. 1866 – 30 dec. 1944). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 44-45.*

90 de ani de la apariția publicației „**Pagini basarabene**”, revistă literară și de cultură generală (ian. – dec. 1936). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 49-50.*

Svetlana ȘCIUCA
1961

Medic pediatru pulmonolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii”.

S-a născut la 1 ianuarie 1961, în s. Ciutești, rn. Nisporeni.

Absolvă în 1978 Școala medie din s. Oziornoe, Ismail. În anii 1978-1984 studiază la Facultatea de Pediatrie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” – USMF), absolvind-o cu mențiune. Urmează secundariatul clinic, specialitatea pediatrie, la Catedra de pediatrie (1984-1986). În perioada 1986-1989 a fost doctorandă la Catedra de pediatrie nr. 2 din cadrul Institutului de Pediatrie al Academiei de Științe Medicale din Rusia și susține teza de doctor în științe medicale „Pneumonia pneumococică la copii: serotipuri pneumococice și reacții imune” (1990), iar apoi și pe cea de doctor habilitat în științe medicale la USMF – „Pro-

gnosticul și prevenția curativă a evoluțiilor cronice în bronșita recidivantă” (1999). În 2000 obține titlul științifico-didactic de conferențiar universitar, iar în 2012 pe cel de profesor universitar.

Stagii efectuate: „Perfecționare în educație medicală postuniversitară în pediatrie” (1999, Universitatea de Medicină și Farmacie, Iași, România); „Metode de instruire medicală pentru medicii rezidenți la specialitatea pediatrie, medicina de familie” (2001, Universitatea de Medicină din Norfolk, Virginia, SUA); „Conduita medicală contemporană în pneumologie, alergologie, mucoviscidoză” (2007, Universitatea de Medicină, Toulouse, Franța); „Diagnostic și metode contemporane de tratament în pneumologia pediatrică, fibroza chistică” (2010, Universitatea de Medicină, Southampton, Marea Britanie); „Managementul diagnostic și terapeutic în pneumologie, alergologie, fibroză chistică” (2014, Clinica Universitară Charité, Berlin, Germania) ș.a.

Își începe activitatea profesională (1986) în calitate de medic pediatru la Spitalul Clinic Republican de Copii (astăzi, Spitalul Clinic Republican pentru Copii „Emilian Coțaga”). Realizează activitate curativă la Institutul Mamei și Copilului fiind medic neonatolog (1989-1991), șefă a Secției de pneumologie (1999-2008), medic pediatru pneumolog în Secția de pneumologie (2016-prezent), medic pneumolog în Secția

de reanimare gravide profil COVID (2021-2023). Din 2022 este medic pediatru pneumolog la Centrul Medical American.

Activitățile de cercetare constituie un aspect foarte important în cariera Svetlanei Șciucă, care a fost cercetător științific în Laboratorul de pediatrie (1992-1998), cercetător științific superior în Laboratorul ORL (2004-2014), cercetător științific în Laboratorul de alergologie și imunologie clinică (2016-2017), iar în prezent este cercetător științific coordonator în Laboratorul de chirurgie pediatrică în cadrul USMF (din 2022).

Realizează activitate didactică la Catedra de pediatrie nr. 2 din cadrul USMF, unde este mai întâi asistent universitar (1989-1998), apoi șefă a cursului de pediatrie la Departamentul de Medicină de Familie (1998-2004), șefă a Catedrei de pediatrie rezidențiat și profesor universitar (2004-2011). Din 2011 este șefă a Clinicii de Pneumologie la Departamentul de Pediatrie. Cursuri predate: „Pneumologie”, „Imunologie”, „Boli nutriționale”, „Maladii rare în pediatrie”, „Antibiototerapia în pneumologie” ș.a.

Conducător științific al tezelor de doctorat și de postdoctorat. Sub îndrumarea sa au fost susținute șapte teze de doctor și două teze de doctor habilitat în științe medicale, opt proiecte de doctorat sunt în derulare, au fost instruiți 15 secundari clinici în pneumologie pediatrică. Discipolii profesoru-

* Carte sau articol apărute cu caractere ruse (chirilice).

** Carte (lucrare) lipsă în colecțiile Bibliotecii Naționale.

Notă: Sursele bibliografice în rusă și în alte limbi slave ce utilizează caracterele chirilice sunt redactate în original.

lui Svetlana Șciucă activează în domeniul medicinei în Franța, Germania, Italia, Canada, Israel, România.

Preocupată de diagnosticarea și tratamentul afecțiunilor aparatului respirator la copii, imunologie și boli rare la copii, a semnat peste 900 de lucrări, între care monografii și manuale: „Pulmonologie pediatrică” (2000), „Bronhopatii recurente și cronice la copil” (2002), „Esențialul în pneumologia copilului” (2007), „Esențialul în bolile nutriționale ale copilului” (2007), „Esențialul în imunologia copilului” (2009), „Esențialul în neurologia copilului” (2010), „Esențialul în otorinolaringologia copilului” (2011), „Esențialul în medicină perinatală” (2016), „Factorii de risc și etiopatogenici în evoluția și controlul astmului bronșic la copii” (2016), „Bronșiectaziile la copii” (2018), „Imunodeficiențele primare la copii” (2019), „Esențialul în infecția COVID-19” (2021), „Displazia bronhopulmonară – managementul pacientului pediatric” (2025) ș.a. Este autor/coautor al articolelor editate în reviste internaționale cu impact factor, Scopus, WoS (Lancet, European Respiratory Journal, Journal of Clinical Immunology, Frontiers in Immunology, Archives of the Balkan Medical Union etc.). Are o vizibilitate înaltă la nivel internațional în domeniul cercetării: în Google Academic indicele Hirsch este 10, iar numărul de citații – peste 1 050.

Autor a patru brevete de invenție și a 22 de protocoale clinice naționale în domeniul pneumologiei pediatrice,

imunodeficiențelor primare și bolilor rare.

A realizat cercetări în domeniul fibrozei chistice prin colaborări în cadrul proiectelor cu specialiști din Franța, Marea Britanie, Germania, Rusia, Cehia; a efectuat teste genetice în laboratoare de referință din Europa. A participat la elaborarea și actualizarea Registrului European de Fibroză Chistică și a Registrului Mondial al Pacienților (2009-2025). Centrul de Fibroză Chistică de la Institutul Mamei și Copilului a fost organizat și coordonat de către profesorul Svetlana Șciuca.

Este preocupată și de imunologia și imunodeficiențele primare, realizând colaborări științifice cu cercetători din Ungaria (L. Marodi), Ucraina (A. Bondarenko), România (Ș. Margit) ș.a. Din anul 2015 este membru al Consiliului de cercetare în cadrul Proiectului european JProject, care studiază erorile înnașcute ale imunității, întrunind 39 de țări din Europa Centrală și de Est. A participat la mai multe conferințe și congrese internaționale cu prezentări în domeniul imunologiei.

Este redactor șef-adjunct la „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale”. Membră a colegiilor de redacție: „Revista de Științe ale Sănătății din Moldova”, „Moldovan Medical Journal”, „Moldovan Journal of Pediatric Surgery”; editoare a 15 culegeri științifice.

Membră a societăților profesionale: Societatea Pediatricilor din Republica Moldova (din 1985), Societatea de Pneumologie Pediatrică (președinte, din 2001), Soci-

etatea Europeană de Respirologie (din 2002), Academia Europeană de Alergologie și Imunologie Clinică (din 2005), Societatea Europeană de Fibroză Chistică (din 2007), Societatea de Alergologie și Imunologie Clinică din România (din 2009), Societatea Francofonă de Alergologie și Imunologie Clinică (din 2008), Societatea Europeană de Pediatrie (din 2012), Societatea de Pneumologie din România (din 2016), Societatea Europeană de Imunodeficiențe Primare (din 2018). A participat la congresele anuale ale acestor societăți europene cu comunicări, rapoarte, prezentări poster.

În calitate de președintă a Societății de Pneumologie Pediatrică a organizat peste 70 de conferințe, simpozioane, seminare și alte evenimente științifice și practice naționale și cu participare internațională în domeniul pediatriei, pneumologiei pediatrice, imunologiei, bolilor rare, infecțiilor respiratorii, iar numărul de rapoarte și comunicări este de peste 180.

A exercitat și activitate de expertiză la Academia de Științe a Moldovei (AȘM), la Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale, la Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, membră a Comitetului național consultativ de experți în domeniul imunizărilor, expertă la Ministerul Educației și Cercetării, la Agenția Națională în Cercetare și Dezvoltare.

Este membră a Comisiei pentru nostrificarea și echivalarea actelor de studii postuniversitare la profilul

„Medicina de familie” a Ministerului Sănătății al Republicii Moldova, membră a Comisiei de atestare a medicilor de familie, membră a Comisiei de atestare a medicilor pediatri.

Este membru corespondent al AȘM din 2023.

Membră a Comisiei de specialitate „Medicina” din cadrul AȘM (din 2023), implicată în realizarea evenimentelor științifice, proiectelor, expertizei ș.a. A fost director, coordonator și executor în 14 proiecte internaționale și 15 proiecte naționale (instituționale, program de stat, inovaționale, aplicative).

Laureată a Concursului de performanță „Impactul activității de cercetare”, USMF „Nicolae Testemițanu” – Premiul I, Diplomă de onoare (2024).

Menționată cu Diploma de onoare a USMF „Nicolae Testemițanu” (2011, 2020, 2021), Diplomă de recunoștință a AȘM (2021), Diplomă de onoare a Ministerului Educației și Cercetării (2021, 2025), Diplomă a Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (2022), Diplomă cu ocazia aniversării a 63-a de la înființarea AȘM (2024) ș.a.

Decorată cu Medalia aniversară „75 de ani ai USMF «Nicolae Testemițanu»” (2020) și cu Medalia aniversară „80 de ani ai USMF «Nicolae Testemițanu»” (2025). Distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii” (2020), precum și cu Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” (2020) și Medalia „Dimitrie Cantemir” (2022) conferite de AȘM.

A se vedea și articolul din

„Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 19-21.

Bibliografie selectivă:

Conferință națională cu participare internațională „Copilul prematur – realități și perspective în conduita medicală multidisciplinară”, 28 noiembrie 2024, [Chișinău] / editori: Svetlana Șciuca, Jana Bernic. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 123 p. – ISBN 978-5-85748-085-4.

Conferință națională cu participare internațională 110 ani de la nașterea acad. Natalia Gheorghiu „Anomalii congenitale și afecțiuni chirurgicale la copii. Probleme. Perspective”, 29-30 noiembrie 2024 / editori: Eva Gudumac, Svetlana Șciuca, Jana Bernic. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 234 p. – ISBN 978-5-85748-118-9.

Culegerea de lucrări a conferinței cu participare internațională „Actualități în pneumologia copilului”, 22 iunie 2023 / editori: Eva Gudumac, Svetlana Șciuca. – Chișinău : CEP Medicina, 2023. – 148 p. – ISBN 978-9975-82-328-9.

Culegerea de lucrări a Conferinței internaționale „Pediatria fără frontiere”, 30-31 mai 2025 / editor: Svetlana Șciuca. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 300 p. – ISBN 978-5-85748-167-7.

Culegerea de lucrări a Conferinței naționale cu participare internațională „Actualități în pediatrie – abordări multidisciplinare în conduita medicală integrată a copilului”, 1 noiembrie 2024 / editori: Eva Gudumac, Svetlana Șciuca. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 110 p. – ISBN 978-5-85748-062-5.

Culegerea de lucrări a Conferinței naționale cu participare internațională „Imunologia pediatrică – de la fiziologie și suspiciune de boală la diagnostic și management diferențiat”, 19 septembrie 2025 / editor: Svetlana Șciuca. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 188 p. – ISBN 978-5-85748-223-0.

Esențialul în infecția Covid-19 la copii / Eva Gudumac, Svetlana Șciuca, Emil Ceban [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 304 p. – ISBN 978-9975-82-205-3.

Șciuca, Svetlana. Displazia bronhopulmonară. Managementul pacientului pediatric : Ghid științifico-metodic și didactic pentru medici rezidenți, medici pediatri, neonatologi, medici de familie și cadre didactice / Svetlana Șciuca, Ala Curteanu, Aliona Cotoman. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 80 p. – ISBN 978-5-85748-127-1.

Anomalii bronșice la copii – repere diagnostice imagistice / Svetlana Șciuca, Iana Coropceanu, Alina Dănilă, Eva Gudumac // Conferință internațională „Pediatria fără frontiere”, 30-31 mai 2025 / comitetul de organizare: Ion Tighineanu și Emil Ceban (președinți de onoare), Svetlana Șciuca (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2025. – P. 191-198. – ISBN 978-5-85748-167-7.

Evaluarea clinică a severității displaziei bronhopulmonare la copiii din nașterile premature / Svetlana Șciuca, Mariana Ceahlău, Aliona Cotoman, Rodica Selevestru // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale. – 2023. – Nr 3 (77). – P. 127-132. – DOI: <https://doi.org/10.52692/1857-0011.2023.3-77.21>.

Impactul antecedentelor perinatale în realizarea displaziei bronhopulmonare la copiii născuți prematuri / Svetlana Șciuca, Mariana Ceahlău, Aliona Cotoman, Rodica Selevestru // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale. – 2023. – Nr 2 (76). – P. 56-62. – DOI: <https://doi.org/10.52692/1857-0011.2023.2-76.10>.

Malignități ale sistemului hematologic la copii cu imuno-deficiențe / Svetlana Șciuca, Rodica Selevestru, Cristina Tomacinschii, Eva Gudumac // Abordare de particularități în incidența, diagnostic și tratament a tumorilor la copii din Republica Moldova : Monografie / redactor științific: Eva

Gudumac, Gheorghe Țibiră. – Chișinău : CEP Medicina, 2023. – P. 191-223. – ISBN 978-9975-82-354-8.

Șciuca, Svetlana. Erorile în-născute ale imunității în Republica Moldova – succese și așteptări / Svetlana Șciuca // Conferință națională cu participare internațională „Imunodeficiențe primare în Republica Moldova – succese și provocări”, 1 decembrie 2023, Chișinău / comitetul științific: Ina Pali (președinte)... Svetlana Șciuca [et al.]. – [Chișinău : S. n.], 2023. – P. 11-15. – ISBN 978-9975-175-74-6.

Șciuca, Svetlana. Impactul ventilației pulmonare și oxigenoterapiei în etiopatogenia displaziei bronhopulmonare la copilul prematur / Svetlana Șciuca, Aliona Cotoman, Rodica Selevestru // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale. – 2024. – Nr. 3 (80). – P. 90-93. – ISSN 1857-0011. – DOI: <https://doi.org/10.52692/1857-0011.2024.3-80.14>.

Șciuca, Svetlana. Imunitatea în sănătatea copilului și morbiditatea pediatrică – particularități de vârstă / Svetlana Șciuca, Cristina Tomacinschi // Materialele Congresului VIII al Fiziologilor din Republica Moldova cu participare internațională, 14-15 noiembrie 2024. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 23-32. – ISBN 978-9975-62-815-0. – DOI: <https://doi.org/10.52692/cfzl2024.02>.

Șciuca, Svetlana. Infecțiile respiratorii la copii – o prioritate în morbiditatea copilului // Culegerea de publicații a Conferinței cu participare internațională „Actualități în pediatrie – abordări multidisciplinare în conduita medicală a copilului”, 1 noiembrie 2024 / comitetul de organizare: Svetlana Șciuca (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 18-22. – ISBN 978-5-85748-062-5.

Șciuca, Svetlana. Rolul infecțiilor pulmonare în fibroza chistică la copii / Svetlana Șciuca, Dorina Efros, Nelea Balanețchi // Conferință internațională „Pediatria fără fron-

tiere”, 30-31 mai 2025, Chișinău / comitetul de organizare: Ion Tighineanu și Emil Ceban (președinți de onoare), Svetlana Șciuca (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2025. – P. 87-92. – ISBN 978-5-85748-167-7.

Șciuca, Svetlana. Sindromul de tuse cronică la copil – viziuni noi și terapii contemporane / Svetlana Șciuca // Culegerea de lucrări a conferinței cu participare internațională „Actualități în pneumologia copilului”, 22 iunie 2023, Chișinău / comitetul organizatoric: Svetlana Șciuca (președinte) [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2023. – P. 44-55. – ISBN 978-9975-82-328-9 (PDF).

Baciu, Gheorghe. Șciuca Svetlana / Gheorghe Baciu // Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 261. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Patru reprezentanți ai USFM „Nicolae Testemițanu” au devenit membri corespondenți ai Academiei de Științe a Moldovei : [cu referire la Svetlana Șciuca – profesor universitar, șefa Clinicii Pneumologie în cadrul Departamentului Pediatrie, medic pediatru ilustru] // Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova : [site]. – URL: <https://oftalmologie.usmf.md/ro/noutati/patru-reprezentanti-ai-usmf-nicolae-testemitanu-au-devenit-membri-corespondenti-ai> (accesat : 05.08.2025).

Recunoștință personalului medical al clinicii de pneumologie a departamentului pediatrie : [scrisoare de mulțumire pentru personalul Clinicii de Pneumologie a Departamentului Pediatrie, în special pentru profesorul universitar Svetlana Șciuca de la familia Tașcu] // Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova : [site]. – 2021. – 12 iul. – URL: [dical-al-clinicii-de-pneumologie-departamentului-pediatrie \(accesat : 24.10.2025\).](https://usmf.md/ro/noutati/recunostinta-personalului-me-</p></div><div data-bbox=)

Șciuca Svetlana // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – URL: <https://www.asm.md/membru?id=227> (accesat : 05.08.2025).

Șciuca Svetlana // Gala laureaților 2024 USMF „Nicolae Testemițanu” : [cu referire la Svetlana Șciuca, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar la Departamentul Pediatrie (factorul de impact de 7,2)] // Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova : [site]. – 2024. – 18 oct. – URL: <https://usmf.md/ro/noutati/gala-laureatilor-2024-la-usmf-nicolae-testemitanu> (accesat : 24.10.2025).

Elena Barbos- Balinschi

Ludmila BÎRCĂ
1966

Medic pediatru infecționist, doctor în științe medicale, conferențiar cercetător, manager, laureată a Premiului Național în medicină, distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii”.

S-a născut la 1 ianuarie 1966 în Hârtopul Mare, rn. Criuleni, în familia lui Alexandru și a Mariei Copăceanu (născută Popa), pedagogi de vocație.

Primele studii le-a făcut la școala din s. Puținței, rn. Orhei, încheindu-le la Școala medie din s. Olișcani, rn. Soldănești. În anii 1980-1984

a studiat la Școala de Bază de Medicină din Chișinău (astăzi, Centrul de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”), obținând specialitatea felcer. Și-a continuat studiile (1984-1990) la Facultatea de Pediatrie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova – USMF).

Pregătirea sa profesională este legată strâns de USMF. Între 1990 și 1992 face secundariat clinic în domeniul bolilor infecțioase ale copiilor. În 2001 susține teza de doctor în științe medicale „Particularitățile clinico-epidemiologice ale infecției rotavirale la copii”, la specialitatea boli infecțioase, iar în 2004 i s-a acordat titlul științifico-didactic de conferențiar cercetător. Urmează studii de master în sănătate publică (2019-2023).

În cadrul USMF „Nicolae Testemițanu” a beneficiat de formări și instruirii la specialitățile boli infecțioase, management, etică și integritate, managementul calității etc. A efectuat și un stagiul medical în vaccinologie la Institutul „Pasteur” din Paris (2008).

Deține calificarea profesională de medic specialist în managementul sanitar de categorie superioară și pe cea de medic infecționist de categorie superioară.

Și-a început activitatea profesională realizând asistență medicală primară în calitate de soră medicală la Spitalul Raional Șoldănești (1984). A fost asistent universitar (1992-2001) la Ca-

tedra de boli infecțioase de copii a USMF, apoi este cercetător științific superior, cercetător științific coordonator și conferențiar cercetător (2002-2011) la Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă, Virusologie.

Din 2011 este director al IMSP Spitalul Clinic Municipal Boli Contagioase de Copii din Chișinău, director al Clinicii Universitare de Boli Infecțioase de Copii „Valentina Halitov” a USMF.

Conferențiar universitar la Catedra de boli infecțioase a USMF. Predă diferite cursuri universitare: „Infecția herpetică la copil”, „Varicela. Herpes Zoster”, „Infecția congenitală cu virusul Citomegalic” etc.

Realizează o activitate științifică constantă, diversificată și orientată spre progresul infectologiei pediatrice, cu impact atât în cercetare, cât și în practica medicală și în politicile naționale de sănătate.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în 219 lucrări științifico-practice, inclusiv în două monografii. A contribuit substanțial la formarea profesională în domeniul bolilor infecțioase prin elaborarea a cinci manuale și suporturi universitare, care servesc drept repere didactice esențiale pentru studenți, rezidenți și specialiști. Această listă include manualul de referință „Boli infecțioase la copii”, culegeri de teste și ghiduri de instruire practică ce susțin dezvoltarea competențelor clinice și epidemiologice ale viitorilor medici. A avut un rol activ în dezvoltarea cadrului nor-

mativ național, participând la elaborarea a 10 ghiduri, recomandări metodice și protocoale clinice naționale, aprobate de Ministerul Sănătății. Aceste documente standardizează diagnosticul și tratamentul unor patologii infecțioase majore și constituie instrumente centrale în practica medicală din Republica Moldova.

A semnat 28 de articole în reviste științifice, axate pe infecții virale și bacteriene, pe supraveghere epidemiologică, pe diagnosticul modern și managementul clinic al patologiilor infecțioase la copii. Totodată, a publicat 63 de studii în volume și analize științifice, consolidând direcții esențiale de cercetare în medicina infecțioasă și în sănătatea publică. De asemenea, a prezentat 57 de teze și rezumate la conferințe, dintre care o parte semnificativă la nivel internațional, contribuind la vizibilitatea cercetării naționale și la schimbul de experiență cu comunitatea științifică europeană.

A dezvoltat o direcție inovativă remarcabilă, materializată în șase brevete și lucrări de inventică, prezentate la saloane internaționale precum „Inventica”, „Pro Invent” și „Infinvent”.

Membră a Comisiei științifico-metodice de profil „Medicina comunitară” în cadrul USMF. Membră a mai multor comisii și comitete din cadrul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova: Comisia de specialitate „Boli infecțioase, tropicale și parazitare” (2011-prezent); Comisia de atestare a medicilor infecționiști (2011-pre-

zent). Președintă a Comitetului național de verificare a eliminării rujeolei și rubeolei (2016-prezent) și membră a Comitetului național consultativ de experți în domeniul imunizărilor (2018-prezent).

Laureată a Premiului „Cel mai performant management al instituției medicale” acordat la Gala Premiilor în sănătate de Ministerul Sănătății al Republicii Moldova (2018). În 2020 obține Premiul Național acordat de Guvernul Republicii Moldova pentru ciclul de lucrări științifice „Contribuții la diagnosticul, tratamentul și instituirea unui management clinic eficient în bolile infecțioase emergente”. Menționată cu Diploma de recunoștință a Academiei de Științe a Moldovei (2021) ș.a.

Pentru muncă îndelungată și prodigioasă în domeniul ocrotirii sănătății, contribuție substanțială la implementarea formelor și metodelor avansate în tratament și pentru dăruirea și abnegația manifestată în actul medical a fost decorată cu Ordinul „Gloria Muncii” (2020).

Bibliografie selectivă:

Bîrcă, Ludmila. Particularitățile clinico-epidemiologice ale infecției rotavirale la copii : 14.00.10 – Boli infecțioase : Teză de doctor în științe medicale / Ludmila Bîrcă ; Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova. – Chișinău, 2001. – 156 p.

Boli infecțioase la copii : Manual / Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Universitatea de Stat de Medi-

cină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” ; elaborat: Galina Rusu, Ludmila Serbenco... Ludmila Bîrcă [et al.]. – Ed. a 3-a. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 384 p. – ISBN 978-9975-157-45-2.

Cornilova, Stela. Mononucleoza infecțioasă la copii – particularități clinice, de evoluție, diagnostic, tratament : (Ghid pentru studenți) / Stela Cornilova, Galina Rusu, Ludmila Bîrcă. – Chișinău : CEP Medicina, 2016. – 53 p. – ISBN 978-9975-82-021-9.

Diagnosticul difteriei și altor infecții asociate : Ghid / Olga Burduniuc, Greta Bălan... Ludmila Bîrcă [et al.]. – Chișinău, 2023. – 64 p. – ISBN 978-9975-82-349-4.

Diagnosticul meningitelor bacteriene acute : Ghid / Olga Burduniuc, Constantin Spînu, Ludmila Bîrcă [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 72 p. – ISBN 978-5-88554-165-7.

Infecția cu coronavirus de tip nou (COVID-19) : Protocol Clinic Național PCN-371 / autori: Tiberiu Holban, Gheorghe Plăcintă, Ludmila Bîrcă [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 101 p.

Spînu, Constantin. Infecția cu Herpes simplex – particularități clinico-epidemiologice, de evoluție, diagnostic, tratament, profilaxie : (Ghid practic) / Constantin Spînu, Ludmila Bîrcă, Galina Rusu. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 132 p. – ISBN 978-9975-783.

Spînu, Constantin. Infecția rotavirală la copii – particularități clinico-epidemiologice, diagnostic, tratament, profilaxie / Constantin Spînu, Galina Rusu, Ludmila Bîrcă. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 184 p. – ISBN 9975-78-356-2.

The infectious diseases department infectious diseases in children : (a practical guideline for international students) / Gheorghe Plăcintă, Tatiana Alexeev... Ludmila Bîrcă [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2023. – 98 p. – ISBN 978-9975-82-307-4.

Abordări originale în trata-

mentul mononucleozei infecțioase la copii / Constantin Spînu, Igor Spînu, Ludmila Bîrcă [et al.] // Intellectus. – 2015. – Nr 2. – P. 90-95. – ISSN 1810-7079.

Bîrcă, Ludmila. Managementul cazurilor de COVID-19 la copii în condițiile Republicii Moldova / Ludmila Bîrcă, Gheorghe Plăcintă, Oleg Lozan // Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină. – 2023. – Nr 3. – P. 74-78. – ISSN 1729-8687.

Bîrcă, Ludmila. Tendințele evoluției varicelei la copii în contextul pandemiei Covid-19 în Republica Moldova / Ludmila Bîrcă, Viorica Hemei, Diana Spătaru // One Health & Risk Management. – 2023. – Ediție specială. – Apr. – P. 42. – ISSN 2587-3458.

Epidemiological features of COVID-19 family outbreaks in children / Ludmila Birca, Diana Spataru, Stela Cornilov [et al.] // One Health & Risk Management. – 2021. – Vol. 2, Issue 4. – P. 93-100. – ISSN 2587-3458. – DOI: 10.38045/ohrm.2021.4.09.

****Impact of Rotavirus Vaccine Introduction and Vaccine Effectiveness in the Republic of Moldova Free /** Stela Gheorghita, Ludmila Birca, Ala Donos [et al.] // Clinical Infectious Diseases. – 2016. – Vol. 62, Issue suppl. 2 (May). – P. S140-S146. – ISSN 1058-4838. – EISSN 1537-6591. – DOI: <https://doi.org/10.1093/cid/civ1209>.

Infecția congenitală cu Cytomegalovirus la sugari: aspecte clinice, paraclinice și eficiența tratamentului antiviral / Ludmila Bîrcă, Diana Vlad, Stela Cornilov [et al.] // Conferință internațională „Pediatria fără frontiere”, 30-31 mai 2025, Chișinău / comitetul de organizare: Ion Tighineanu și Emil Ceban (președinți de onoare), Svetlana Șciuca (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2025. – P. 220-226. – ISBN 978-5-85748-167-7.

Particularități clinico-epidemiologice ale infecției meningococice la copii / Daniela

Vlad, Ludmila Bîrca, Stela Cornilov [et al.] // Conferință internațională „Pediatria fără frontiere”, 30-31 mai 2025, Chișinău / comitetul de organizare: Ion Tighineanu și Emil Ceban (președinți de onoare), Svetlana Șciuca (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2025. – P. 80-86. – ISBN 978-5-85748-167-7.

Sindromul de activare macrofagică secundară și infecția cu Epstein Barr virus / Stela Cornilova, Ludmila Bîrca, Ninel Revenco [et al.] // Обществоственное здоровье, экономика и менеджмент в медицине. – 2023. – Nr 3 (96). – P. 47-53. – P. 33-39. – ISSN 1729-8687.

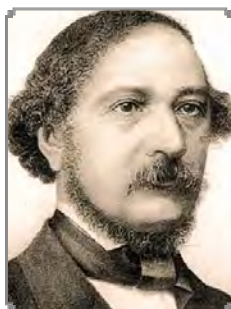
Sindromul hemolitic uremic la copii – prezentări de cazuri clinice / Ludmila Bîrca, Viorica Hemei, Tatiana Alexeev // Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină. – 2023. – Nr 3. – P. 33-39. – ISSN 2587-3873.

CV director Ludmila Bîrcă // Spitalul Clinic Municipal Boli Contagioase de Copii Chișinău : [site]. – URL: <https://scmbcc.md/wp-content/uploads/2021/06/CV-director-Ludmila-Birca.pdf> (accesat : 05.08.2025).

Sadovnic, Andrei. Ludmila Bîrcă / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță // Cavalerii Ordinului Gloria Muncii / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 293. – ISBN 978-5-88554-080-3.

Șase Premii Naționale pentru medicină : [cu referire la Ludmila Bîrcă, conferențiar cercetător, doctor în științe medicale, laureată a Premiului Național în medicină] // Ministerul Sănătății al Republicii Moldova : [site]. – 2020. – 20 aug. – URL: <https://ms.gov.md/comunicare/buletin-informativ/sase-premii-nationale-pentru-medicina/> (accesat : 05.08.2025).

Elena Barbos-Balinschi

Anastasie FĂTU
1816-1886

Medic și botanist român, doctor în drept, doctor în medicină, profesor universitar, naturalist, om politic, fondatorul Grădinii Botanice din Iași, membru titular al Academiei Române, filantrop.

S-a născut la 2 ianuarie 1816, în s. Mușata, com. Berezeni, jud. Vaslui, România. A decedat la 3 martie 1886, la Iași, fiind înmormântat la Cimitirul „Eternitatea”.

A făcut clasele primare în cadrul Școlii Episcopale din Huși, fiind apoi înscris la Gimnaziul Vasilian din Iași. După absolvire cu mențiune, în 1834 a primit o bursă pentru a studia la Facultatea de Drept a Universității din Viena (1834-1841), concomitent urmând cursuri și la Facultatea de Medicină (1839-1841). În 1842 a devenit doctor în drept.

Între 1841 și 1846 și-a continuat studiile medicale la Universitatea Sorbona din Paris, unde, în anul 1847, a susținut teza „Des signes des maladies du cœur en général, l'inspection et la mensuration” și a obținut cel de-al doilea titlu de doctor, în medicină.

Revenit în țară, exercită funcția de medic de cvartal în Iași (1848-1852), iar din

1863 este medic-șef al Spitalului „Sfântul Spiridon” din aceeași localitate.

Anastasie Fătu, cel dintâi medic pediatru din Moldova, a pus bazele asistenței materno-infantile și primei creșe pentru copiii abandonați. Preocupat de mortalitatea infantilă din Moldova, a promovat ideea de a separa problematica tratării bolilor la adulți de cele ale copiilor, contribuind la crearea primei secții de pediatrie din Moldova, dar și la stabilirea unor criterii științifice în medicina legală.

Totodată, realizează activitate didactică și de cercetare științifică. A fost primul director al Institutului Gregorian din Iași (1852-1856; 1880-1885). În calitate de profesor de obstetrică și ginecologie (1852-1885), a publicat în 1852 „Manualul pentru învățătura moașelor”, una dintre primele lucrări apărute în Principatele Române care a servit pentru instruirea moașelor. De asemenea, a predat medicina populară la Seminarul „Veniamin Costachi” din Socola (1870-1871) și botanica și zoologia la Facultatea de Științe a Universității din Iași (din 1873). A contribuit la înființarea Facultății de Medicină din Iași (1879).

În 1855 a fondat o societate care avea scopul de a-i sprijini pe elevii fără mijloace materiale să-și continue studiile la universități din străinătate.

A pus bazele Grădinii Botanice din Iași (1856), prima de acest fel din România, înființată cu scopul de a îmbunătăți starea sanitară

a orașului Iași, de a stimula studiul botanicii în rândul tinerilor și de a oferi publicului amator de științe naturale posibilitatea să observe și să contemple natura. Din cele 1 500 de plante cultivate în grădină, în 1885 a demonstrat la Expoziția Națională de la Frumoasa 304 plante agricole, industriale, medicinale ș.a., pentru care a fost distins cu o medalie de argint din partea Secției de horticultură. S-a arătat preocupat permanent de îmbogățirea Grădinii Botanice nou-înființate cu specii indigene din flora Moldovei, dar și cu specii exotice, pe care le obține prin schimb din grădini similare germane sau de la cea din Chișinău.

Inițiază alcătuirea unei hărți a României unite.

Este autorul lucrărilor „Descrierea și întrebuințarea apei simple și a apelor minerale din Moldova” (1851; ediția a 2-a, 1874); „Proiect de organizare a poliției în România” (1853); „Manual de medicină practică populară” (1871); „Enumerarea speciilor de plante cultivate în Grădina Botanică din Iași până în anul 1870” (1871); „Despre încercările făcute pentru dezvoltarea științelor naturale în România” (1871); „Elemente de botanică”, primul manual universitar (partea 1 „Histologia, organografia și fiziologia vegetală”, 1877, partea a 2-a „Taxonomia și fitogeografia”; „Elemente de zoologie”, 1885).

Anastasie Fătu s-a implicat și în viața politică a Moldovei ca deputat în divanul ad-hoc (1857), iar alături de M. Kogălniceanu, V. Alecsandri

și C. Negri, a luptat pentru unire. A fost deputat și vicepreședinte al Camerei Deputaților (1866), președinte al acesteia (1868) și senator (1869).

Membru titular (1871) și vicepreședinte (1872-1876) al Societății Academice Române (astăzi, Academia Română), președinte al Secțiunii Științifice a Societății Academice Române (1872-1874). Președinte al Societății de Medici și Naturaliști din Iași și membru al Societății de Științe Naturale din centrul universitar german Frankfurt pe Main (1881).

Pentru cinstirea memoriei lui Anastasie Fătu, în anul 1981, la împlinirea a 125 de ani de la înființarea la Iași a primei Grădini Botanice din România, a fost dezvelit un bust din bronz, realizat și donat de sculptorul E. Bârleanu. Ulterior, în 1996, cu prilejul marcării a 140 de ani de existență a instituției, pe perețele clădirii a fost amplasată o placă de marmură, prin care se consemnează că, începând din acel an, Grădina Botanică din Iași poartă numele întemeietorului, Anastasie Fătu. De asemenea, în com. Berezeni, jud. Vaslui, a fost amenajat Parcul „Anastasie Fătu”.

Bibliografie selectivă:

Costăchescu, Gheorghică. Repere istorice al specialității Obstetrică Ginecologie în Iași / Gheorghică Costăchescu, Mircea Onofriescu // Societatea de Endometrioză și Infertilitate Est-Europeană : [site]. – URL: <https://education.eesei.eu/ro/istorie-cuza-voda-iasi/> (accesat : 02.08.2025).

Fătu Anastasie – medic, botanist și om politic // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 1. – [București] : Geneze, 1999. – P. 431-432. – ISBN 973-9099-24-6.

Galeria directorilor : Anastasie Fătu (Director 1856-1886) // Grădina Botanică „Anastasie Fătu” Iași : File de istorie / Mihai Mititiuc, Angela Toniuc. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2006. – P. 82-84.

Grădina Botanică „Anastasie Fătu” : Istoric : [cu referire la fondatorul Grădinii Botanice „Anastasie Fătu, medicul și naturalistul Anastasie Fătu, mare patriot, filantrop și om de cultură] // Grădina Botanică „Anastasie Fătu” : [site]. – URL: <https://www.botanica.uaic.ro/istoric.htm> (accesat : 02.08.2025).

Rusu, Dorina N. Fătu Anastasie / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 306-307. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Țărălungă, Ecaterina. Fătu Anastasie/Ecaterina Țărălungă// Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități. – București : AGIR, 2019. – P. 295. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Barbos-Balinschi

**Gheorghe
BOGDAN-DUICĂ**
1866-1934

Critic și istoric literar român, profesor universitar, publicist și traducător, membru titular al Academiei Române, discipol și continuator al lui Titu Maiorescu în materie de critică culturală.

S-a născut la 2 ianuarie 1866, la Brașov, într-o familie de negustori. A decedat la 21 septembrie 1934, la Brașov, înmormântat la Sibiu.

A făcut școala primară și Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (astăzi, Colegiul Național „Andrei Șaguna”), unde i-a avut ca profesori de limbă și literatură germană pe G. Chelariu, I. Meșotă, I. Al. Lapedatu și A. Bârseanu. Fiind elev în clasa a VI-a, a realizat prima traducere din Fr. Schiller. În 1885 i s-a eliberat diploma „Gimnasii Testimonium Maturitatis”, prin care era calificat drept elev excepțional.

După absolvirea liceului (1885), a obținut o bursă pentru Universitatea din Budapesta, după care s-a transferat (1886) la Universitatea din Jena (astăzi, Universitatea „Friedrich Schiller” din Jena), unde a studiat filozofia. Apoi a urmat studiile la Universitatea din Viena (1887-1888), continuându-și

pregătirea istorică și filologică. După revenirea în țară (1889-1919), a fost numit profesor suplinitor de limba română la diferite licee: la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, la Focșani și la Galați, apoi la Gimnaziul „Dimitrie Cantemir” (astăzi, Colegiul Național „Cantemir Vodă”) și la Liceul „Mihai Viteazul” din București (astăzi, Colegiul Național „Mihai Viteazul”).

În 1897 a obținut licența în istorie la Universitatea din București și a fost numit director al Liceului „Mihai Viteazul” din București, funcție pe care a exercitat-o timp de zece ani (1899-1919). În același an obține la universitatea bucureșteană licența în litere și filozofie.

După unirea Transilvaniei cu România și înființarea Universității Daciei Superioare la Cluj (astăzi, Universitatea „Babeș-Bolyai”), a fost profesor de istoria literaturii române (1919). În anii 1919-1920 a fost primul decan al Facultății de Literatură și Filozofie, ulterior este rector (1927-1928) și prorector (1928-1929) al acestei universități. Din 1930 a preluat aici conducerea Catedrei de estetică.

S-a consacrat activității publicistice și a elaborat multiple studii literare, având contribuții semnificative la cercetarea literaturii române din secolul al XIX-lea. A debutat în „Gazeta Transilvaniei” din Brașov în 1881. Stabilindu-se la Sibiu, a lucrat ca redactor la „Tribuna” și a activat în cadrul Ligii Culturale, fiind printre fondatorii ei. A colaborat și la alte publicații ale timpului:

„Convorbiri literare”, „Societatea de mâine”, „Școala modernă”, „Viața românească”, „Sămănătorul”, „Ramuri”, „Luceafărul”, „Tribuna poporului” ș.a. În 1893-1894 a condus „Gazeta Bucovinei” din Cernăuți, unde a publicat articole și numeroase cronicile literare. Până în 1899, împreună cu G. Coșbuc, N. Iorga, I. L. Caragiale și O. Densusianu, este printre colaboratorii publicației bucureștene „România jună”. În 1913, alături de V. Arion și V. Pârvan, a fondat la București revista „Românismul”, care oglindea interesele naționale ale românilor ardeleni.

Gheorghe Bogdan-Duică a desfășurat o vastă activitate pedagogică și s-a preocupat de problemele învățământului, publicând articole și studii consacrate sistemului educațional, materialelor didactice, disciplinelor școlare și universitare, a promovat idei privind practica pedagogică a studenților ș.a. Printre cele mai semnificative din această serie este lucrarea „Seminarul pedagogic – notițe și propuneri”, editată în 1905. S-a arătat preocupat și de programele de limbă și literatură germană, de metodologia didactică, de orarul școlar, de studiul religiei în școală. A tradus lucrări de specialitate din limba germană: A. Matthias „Pedagogia practică pentru școlile secundare” (1907), R. Wahl „Liceul universal” (1934), fragment din O. Frick „Principiile didactice ale școlii herbatiene” ș.a.

A scris și a tipărit studii despre un șir de personalități românești, inclusiv în „Istoria literaturii române mo-

derne, întâii poeți munteni” (1923). A semnat importante monografii și studii de istorie literară: „Petru Maior” (1893), „Despre Grigore Alexandrescu” (1900), „Vasile Alecsandri. Admiratorii și detractori” (1922), „Viața și ideile lui Simion Bărnuțiu” (1924), „Istoria literaturii române din secolul al XIX-lea” (1924) ș.a. Stimulat de situația confesiunilor din Transilvania, a cercetat și a analizat mișcările religioase la români, publicând cercetări despre Ioan Inocențiu Micu-Klein, despre autonomia Bisericii Ortodoxe, despre călugărul Visarion Sărai ș.a.

A fost ales membru titular al Academiei Române în 1919.

Comandant al Ordinului Coroanei și Ofițer al Instrucțiunii Publice.

A se vedea și articolul din „*Calendar Național 2016*”. – Chișinău, 2016. – P. 20-21.

Bibliografie selectivă:

Bogdan-Duică, Gheorghe. Diplomația și politica externă a României / Gheorghe Bogdan-Duică. – Cluj : Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1921. – 26 p.

****Bogdan-Duică, Gheorghe.** Istoria literaturii române moderne. Întâii poeți munteni / Gheorghe Bogdan-Duică. – Cluj : Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1923. – 318 p.

Bogdan-Duică, Gheorghe. Istoria țărănismului : Ion Ionescu de la Brad (1818-1891). Vol. 1 : Viața și opera întâiului țărănist român / Gheorghe Bogdan-Duică. – Craiova : Ramuri, 1922. – 148 p.

Bogdan-Duică, Gheorghe. Mihai Eminescu : Studii și articole / Bogdan-Duică, Gheorghe. – Iași : Junimea, 1981. – 262 p.

****Bogdan-Duică, Gheorghe.** Românii și ovreii / Gheorghe Bogdan-Duică. – București, 1913. – 256 p.

Bogdan-Duică, Gheorghe. Savitri : Povestire indică din Mahabharata / Gheorghe Bogdan-Duică. – Vălenii de Munte : Datina Românească, 1940. – 54 p.

Bogdan-Duică, Gheorghe. Studii și articole / Gheorghe Bogdan-Duică. – București : Minerva, 1975. – 529 p.

Bogdan-Duică, Gheorghe. Titu Liviu Maiorescu / Gheorghe Bogdan-Duică // Discursuri de recepție. – [S. l. : S. n., S. a.]. – P. 157-181.

Bogdan-Duică, Gheorghe. Viața lui Simion Bărnuțiu / Gheorghe Bogdan-Duică. – București : Cultura Națională, 1924. – 80 p.

Bogdan-Duică, Gheorghe. Viața și ideile lui Simion Bărnuțiu / G. Bogdan-Duică. – București : Cultura Națională, 1924. – 244 p.

Mihail Sadoveanu interpretat de : Ion Dodu Bălan, Gheorghe Bogdan-Duică, Savin Bratu [et al.] / antologie, comentarii, tabel cronologic și bibliografie de Fănuș Băileșteanu. – Ed. a 2-a. – București : Editura Eminescu, 1977. – 384 p.

****Bogdan-Duică, Gheorghe.** Simion Bărnuțiu / Gheorghe Bogdan-Duică // Revista societății Tinerimea română (București). – 1896. – Nr. 14. – P. 115-117.

****Gheorghe Iancu.** Membrii transilvăneni ai Academiei Române / Iancu Gheorghe // Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț”. Historica. – 2007. – Nr. 46. – P. 65-76.

Bogdan-Duică Gheorghe // Dicționarul general al literaturii române : [în 6 vol.]. Vol. 1 : A-B. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 576-578. – ISBN 973 637-071-2.

Bogdan-Duică Gheorghe // Enciclopedia istoriografiei românești. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 65-66.

Crăciun, I. Biobibliografia lui Gheorghe Bogdan-Duică : [1866-1934] / I. Crăciun, I. Breazu. – Cluj : Cartea Românească, 1936. – Nr. 14. – 44 p.

Petraș, Irina. Bogdan-Duică Gheorghe/Irina Petraș//Clujeni ai secolului 20 / Irina Petraș. – Cluj-Napoca : Editura Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 46. – ISBN 973-686-102-3.

Petrescu, Dumitru. G. Bogdan-Duică : Studiu monografic / Dumitru Petrescu. – București : Minerva, 1978. – 246 p.

Rusu, Dorina N. Bogdan-Duică Gheorghe / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică : Editura Academiei Române, 2003. – P. 390. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Rusu, Dorina N. Bogdan-Duică Gheorghe / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române din Transilvania : 1866-2016 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române ; Mega, [2016]. – P. 68. – ISBN 978-973-27-2675-4. – ISBN 978-606-543-708-1.

Țărălungă, Ecaterina. Bogdan-Duică Gheorghe / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 101. – ISBN 978-606-600-246-2.

Zaciu, Mircea. Bogdan-Duică Gheorghe / Mircea Zaciu // Dicționarul scriitorilor români. Vol. 1 : A-C / Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1995. – P. 306-308. – ISBN 973-9155-52-9.

Maria. S. Ciobanu

Konrad ADENAUER
1876-1967

Politician german, jurist, primul cancelar federal post-belic în Republica Federală Germană.

Konrad Adenauer a fost una dintre cele mai influente personalități politice ale secolului al XX-lea în Germania, primul cancelar al Republicii Federale Germania (RFG) și un actor esențial în reconstrucția politică, economică și instituțională a statului german după Cel de-Al Doilea Război Mondial. Prin angajamentul său ferm pentru integrarea europeană și consolidarea relației transatlantice, a orientat Germania Occidentală spre valorile democrației occidentale într-un context geopolitic dominat de Războiul Rece.

Născut la 5 ianuarie 1876, în Köln, într-o familie catolică de clasă mijlocie. A decedat la 19 aprilie 1967, la vârsta de 91 de ani, în reședința sa din Rhöndorf.

Konrad Adenauer a urmat, între anii 1894 și 1900, studii de drept și economie la universitățile din Freiburg, München și Bonn. După absolvire, a activat ca avocat și funcționar public.

S-a implicat în politică în cadrul Partidului Centru-lui („Zentrum”), fiind ales

în consiliul municipal al or. Köln. În anul 1917, la vârsta de 41 de ani, a fost numit primar al orașului, funcție pe care a deținut-o până în 1933. În această perioadă, Köln a trecut printr-un amplu proces de modernizare urbană: extinderea infrastructurii de transport, înființarea unei noi universități (Universitatea din Köln), dezvoltarea locuințelor sociale și promovarea cooperării economice regionale. Activitatea sa din perioada Republicii de la Weimar l-a consacrat ca lider pragmatic și moderat.

Odată cu instaurarea regimului național-socialist, în 1933, Konrad Adenauer a fost destituit de autoritățile hitleriste și plasat sub supravegherea Gestapo. După atentatul eșuat asupra lui Hitler din 20 iulie 1944, a fost arestat sub suspiciune de colaborare cu rețeaua de rezistență. Deși eliberat ulterior, a rămas sub observația regimului până la sfârșitul războiului.

În context postbelic, a fost reinvestit temporar în funcția de primar al Kölnului de către autoritățile americane, însă demis de britanici în octombrie 1945, din cauza divergențelor politice. În anul 1946 a fost cofondator al Uniunii Creștin-Democrate din Germania (CDU), formațiune politică de orientare creștin-democratică și pro occidentală, devenind președinte al organizației din zona de ocupație britanică, iar ulterior al CDU la nivel federal (1949–1966).

În perioada 1948-1949, Adenauer a fost ales președinte al Consiliului Parlamentar, forul responsabil de redactarea Legii Funda-

mentale a Republicii Federale Germania („Grundgesetz”), adoptată la 23 mai 1949, care a stat la baza reconstrucției constituționale a Germaniei de Vest.

La 15 septembrie 1949, în urma primelor alegeri parlamentare federale, Konrad Adenauer a fost ales de Bundestag în funcția de cancelar federal, pe care a deținut-o până la 16 octombrie 1963, fiind reales în 1953, 1957 și 1961. Sub conducerea sa, Germania de Vest a cunoscut o perioadă de dezvoltare economică accelerată, susținută de politicile ministrului economiei L. Erhard, fundamentate pe modelul economiei sociale de piață.

A fost un promotor activ al integrării europene, susținând aderarea Germaniei la Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (1951) și la Comunitatea Economică Europeană în baza Tratatului de la Roma (25 martie 1957). În planul securității internaționale, a favorizat aderarea Germaniei de Vest la NATO (9 mai 1955), după semnarea Acordurilor de la Paris, care au permis reconstituirea forțelor armate germane.

Din perspectiva relațiilor internaționale, Konrad Adenauer a adoptat așa-numita „doctrină Hallstein” (1955), prin care RFG refuza stabilirea de relații diplomatice cu statele care recunoșteau Republica Democrată Germană (RDG), cu excepția Uniunii Sovietice. Totodată, a susținut reconcilierea cu Franța, colaborând cu președintele Ch. de Gaulle la elaborarea și semnarea Tratatului de la Élysée (22 ianuarie 1963), care a forma-

lizat cooperarea bilaterală în domeniile politicii externe, apărării, educației și schimburilor culturale.

În anul 1955, după o vizită oficială la Moscova, a reușit obținerea eliberării ultimilor 10 mii de prizonieri germani din lagărele sovietice, fapt care i-a consolidat autoritatea internă și internațională.

După retragerea din funcția de cancelar, în octombrie 1963, Konrad Adenauer a continuat (până în 1966) să fie activ în viața politică a CDU. A publicat mai multe volume de memorii, a susținut conferințe publice și a pledat constant pentru consolidarea proiectului european.

Konrad Adenauer este unanim recunoscut drept unul dintre părinții fondatori ai Germaniei moderne. Contribuțiile sale fundamentale țin de instituirea unui regim democratic stabil în Germania postbelică; integrarea Germaniei în structurile euroatlantice și reconcilierea cu Franța; promovarea modelului economiei sociale de piață; consolidarea statului de drept și a valorilor occidentale.

Printre multiplele onoruri care i-au fost acordate se numără distincția „Omul anului” („Man of the Year”) conferită de revista „Time” (1953); Premiul „Charlemagne” conferit la Aachen (mai 1954) pentru merite în promovarea unității europene. A fost doctor honoris causa al Universității Waseda din Japonia.

A fost decorat cu „Marea Cruce” – clasă specială a „Ordinului de Merit” al RFG („Sonderstufe des Großkreuzes”, 1954), cea mai înaltă distincție a statului german,

de care s-au mai învrednicit doar alte două personalități politice – H. Kohl și A. Merkel; „Ordinul de Merit al Bavariei” – Mare Cruce (mai 1958); Ordinul „Vulturul Roșu” de clasa a IV-a (Prusia, 1918).

Memoria sa este perpetuată prin instituții care îi poartă numele, între care Fundația „Konrad Adenauer”, activă la nivel global, precum și prin numeroase monumente, străzi, școli și reprezentări iconografice (inclusiv portretul de pe bancnota de două mărci germane).

Bibliografie:

****Adenauer, Konrad.** Erinnerungen : 1945-1953 / Konrad Adenauer. – Stuttgart : Deutsche Verlags-Anstalt, 1980. – 590 p. – ISBN 10 3421011400. – ISBN 13 978-3421011404.

Dzelepy, E.-N. Der „Mythos” um Adenauer / E.-N. Dzelepy. – Berlin: Rütten & Loening, 1961. – 269 p.

****Heidenheimer, Arnold J.** Adenauer and the CDU : The Rise of the Leader and the Integration of the Party / Arnold J. Heidenheimer. – Dordrecht : Springer Netherlands, 1960. – 259 p.

****Willams, Charles.** Adenauer : The Father of the New Germany. – Little : Brown, 2000. – 594 p. – ISBN 0316852988. – ISBN 9780316852982.

Adenauer Konrad // Enciclopedia Concisă Britannica = Britannica concise encyclopedia / coordonare: Cornelia Marinescu. – București : Litera, 2009. – P. 21-22. – ISBN 978-973-675-553-8.

Adenauer Konrad (1876-1967) // Dicționar de relații internaționale : Secolul XX / coordonare de Maurice Vaisse. – Iași : Polirom, 2008. – P. 9. – ISBN 978-973-46-0810-2.

Iordache, Ruxandra. Ade-

nauer Konrad / Ruxandra Iordache // Enciclopedia de diplomatie / coordonator: Dan Dungaci. – București : Rao Distribuție, 2019. – P. 30-34. – ISBN 978-606-006-260-8.

Konrad Adenauer // Oameni care au schimbat lumea. – București : Mladinska knjiga, 2007. – P. 430-431. – ISBN 978-973-88009-9-1.

Konrad Adenauer : cancelarul Germaniei de Vest // Britannica : [site]. – URL: <https://www.britannica.com/biography/Konrad-Adenauer> (accesat: 04.06.2025).

Konrad Adenauer: un democrat pragmatic și un unificator neobosit // Uniunea Europeană : [site]. – URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/eu-pioneers/konrad-adenauer_ro?utm_source=chatgpt.com (accesat : 04.06.2025).

Ana Struță

**Efim TCACI
1926-2003**

Muzicolog, critic muzical, pedagog, publicist.

S-a născut la 8 ianuarie 1926, la Sochireni, jud. Hotin (astăzi, or. Secureni, rn. Secureni, reg. Cernăuți, Ucraina), în familia unor evrei înstăriți – blănarul Marc Tcaci și soția sa Nehoma. Unele surse susțin că s-a născut la Bălți. A fost căsătorit cu compozitoarea Zlata Tcaci. A decedat la 27 aprilie 2003, la Chișinău.

A copilărit la Bălți. În tim-

pul Celui de-Al Doilea Război Mondial, familia sa a părăsit orașul pe jos. Trupele germane i-au ajuns la Crișopol, reg. Vinița, și i-au plasat în ghetoul din Krîjopil. Au evadat în 1944, revenind la Bălți.

După absolvirea școlii medii, viitorul muzicolog studiază la Institutul Învățătoresc din Bălți. În 1946-1947 a studiat la Școala medie de muzică din Chișinău (astăzi, Colegiul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”), iar în 1953 absolvă Conservatorul de Stat din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Artă Plastică – AMTAP), Facultatea de Orchestră, clasa flaut.

În anii 1949-1977 activează în calitate de pedagog la Școala de muzică „Eugeniu Coca” din Chișinău (astăzi, Liceul Republican de Muzică „Ciprian Porumbescu”). A lucrat ca redactor muzical (1968-1977) la editurile „Cartea Moldovenească” și „Literatura Artistică”, din 1977 era redactor științific superior la „Enciclopedia sovietică moldovenească”. Din 1985 a activat în calitate de conferențiar muzicolog la Filarmonica de Stat din Moldova (astăzi, Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”). A predat la Institutul de Arte din Chișinău „Gavril Musicescu” din Chișinău (astăzi, AMTAP). A moderat emisiuni muzical-pedagogice la radioul republican, iar în ultimii ani de viață a realizat la radioul chișinăuian, în cadrul programului în limba idiş „Indzer leibm” (Viața noastră), o emisiune cu tematică muzicală.

Efim Tcaci a semnat nume-

roase articole despre cultura muzicală a Moldovei, despre opera compozitorilor moldoveni, despre teoria generală a muzicii în limbile rusă și română: „Simfonia a cincea de V. Poleakov” (1960), „Capela corală moldovenească «Doina»” (1960), „Bilanț” (despre congresul compozitorilor moldoveni, 1969), „Posesoarea Cupei de Aur” (despre M. Bieșu, 1969); „Dimitrie Cantemir și muzica” (1974); „Celebru teoretician și etnograf” (despre D. Cantemir, 1974), „Unele particularități ale procesului componistic” (1975), „O nouă valorificare – opera «Norma»” (1976), „Înfiniță-i lupta artistului pentru perfecțiune, în ea-i un început neconținut” (despre M. Bieșu, 1982), „În audiție – tineri compozitori” (1983), „Prima operă moldovenească” (în colaborare cu Z. Stolear, 1975), „Observații asupra procesului compozitorului modern în Moldova” (1978); „În constelația talentului” (despre compozitorul E. Doga, 1979); „Lumea sunetelor lui Eugeniu Doga” (1979), „Formarea școlii componistice naționale” (1985) ș.a.

Pentru „Enciclopedia sovietică moldovenească” a scris articole despre J. Brahms, A. Dvořák, M. Musorgski ș.a.

Autor al unor importante monografii în domeniu: „Manual de teorie a muzicii elementare” (coautor Z. Stolear, trei ediții: 1957, 1961 și 1964); „Opera «Grozovan» de David Gherșfeld” (coautor Z. Stolear, 1960); „Ghid muzical”, vol. 1 (1962), vol. 2 (1966); „Dicționar muzical concis” (1972); „Ciprian Porumbescu. Lucrări alese”

(1975); „Timofei Gurtovoi” (1975); „Muzica Moldovei Sovietice. 1945-1970: Notografie” (1976); „Premiere. Portrete” (culegere de articole, 1977), „Eugeniu Doga” (1980); „Dimitrie Cantemir. Compoziții muzicale” (1980), „Înaintași ai muzicii românești” (1994); „Antiiudaism sau lumea din peșteră: articole, documente, memorii, poezii” (în limba rusă); două ediții în română și rusă despre Holocaustul din Basarabia (1998, 1999).

A tradus în limba română lucrări de specialitate semnate de M. Goldenstein (1964) și F. Orjehovskaia (1973). Împreună cu filologul E. Levit și cu poetul A. Gugel, a publicat patru volume de documente autentice despre Holocaustul din Moldova (patru numere ale revistei bilingve ruso-române „Nu vom uita! – Не забудем!”).

A fost cofondatorul Alianței Democrate Antifasciste din Moldova, fiind președintele ei până în ultimele zile de viață (1997-2003).

Membru al Uniunii Compozitorilor (1973), membru al Uniunii Jurnaliștilor (1978), membru al Uniunii Oamenilor de Teatru din Moldova (1981), membru al Societății Culturale Evreiești din Chișinău (1989; astăzi, Comunitatea Evreiască din Moldova).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 18-19 ; „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 19.

Bibliografie selectivă:

*Repertoriu pentru spectacoalele de amatori. 2 : [cor, voce și pian] / redactor: E. Tcaci. –

Chișinău : Cartea Moldovenească, 1960. – 188 p.

***Tcaci, Efim.** Creații muzicale: D. Cantemir / autor și prefață de Efim Tcaci. – Chișinău : Literatura Artistică, 1980. – 120 p.

***Tcaci, Efim.** Eugeniu Doga / Efim Tcaci. – Chișinău : Literatura Artistică, 1980. – 104 p.

Tkaci, Efim. Înaintași ai muzicii românești / Efim Tkaci. – Chișinău : Hyperion, 1994. – 160 p. – ISBN 5-368-01824-X.

***Muzica moldovenească pentru pian : Opere alese = Молдавская фортепианная музыка /** introducere de Efim Tcaci. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1972. – 67 p.

Tcaci, Efim. Profesorul și ucenica = Ucitel' i ucenica / Efim Tcaci // Pământ și oameni. – 1998. – 23 mai. – P. 4.

***Tcaci, Efim.** Veronica Garștea // Artiști ai poporului din RSSM / Efim Tcaci. – Chișinău, 1976. – P. 56-61.

Tcaci, Efim. Zilele și nopțile muzicii noi sau Les jeux sont faits : Festivalul „Zilele muzicii noi-98” / Efim Tcaci // Mesagerul. – 1998. – 30 oct. – P. 7.

Ceacovschi-Mereșanu, G. Efim Tcaci // Compozitori și muzicologi din Moldova : Lexicon bibliografic = Kompozitory i muzykovedy Moldovy / G. Ceacovschi-Mereșanu. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 171-175.

Jitaru, Valentin. Tcaci Efim / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 332-334. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Tkach Efim Markovich : [fișier biografic] // Marea Enciclopedie Biografică : [site]. – URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_biography/123815/%D0%A2%D0%BA%D0%B0%D1%87 (accesat : 15.04.2025).

Столяр, Зиновий. Опера Д. Гершфельда „Грозван” : Путеводитель / Зиновий Столяр, Ефим Ткач. – Москва :

Советский композитор, 1960. – 52 p.

Столяр, Зиновий. Пособие по элементарной теории музыки / Зиновий Столяр, Ефим Ткач. – 2-е изд., дополненное и переработанное. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1964. – 156 p.

Богайчук, Микола. Ткач Юхим Маркович // Література і мистецтво Буковини в іменах: словник-довідник / Микола Богайчук. – Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2005. – P. 264-265. – ISBN 966-8500-64-4.

Гусар Ю. Ткач Юхим Маркович // Дністровий зорепад. Штрихи до енциклопедичного словника-довідника «Літературно-мистецька Сокирянщина» / Ю. Гусар. – Чернівці : ВІЦ «Місто», 2010. – P. 97-98.

Гусар, Юхим. 80 років музикознавцю і педагогу Юхиму Марковичу Ткачу / Юхим Гусар // Буковинський календар. Ювілей-2008. Словник-довідник / Юхим Гусар. – Чернівці : Правдивий поступ, 2008. – P. 13.

Ефим Ткач : публицист, молдавский советский музыковед, музыкальный критик и общественный деятель // Facecollection.ru : [site]. – URL: <http://facecollection.ru/people/efim-tkach> (accesat : 15.04.2025).

Киценко, Дмитрий. Ефим Маркович Ткач : К 90-летию со дня рождения / Дмитрий Киценко // LiveJournal : [platformă publică]. – URL: <https://dem-2011.livejournal.com/298627.html> (accesat : 15.04.2025).

Ткач Ефим Маркович // Отечественные, зарубежные певцы и певицы : [site]. – 2011. – 22 ian. – URL: https://markarbejde.ru/m/s/tkach_efim_markovich (accesat : 15.04.2025).

Elena Harconița

BISERICA „SFÂNTA CUVIOASĂ PARASCHEVA” DIN BĂLȚI 1926

Lăcașul sfânt cu hramul „Sfânta Cuvioasă Parascheva” din Bălți este o biserică ortodoxă construită la inițiativa episcopului Visarion Puiu în anii 1926-1934 (conform unor surse, 1924-1935); arhitect – A. Ghibănescu, ctitor – Em. Ignatov.

Face parte din complexul reședinței episcopale din cartierul Pământeni, mun. Bălți, fiind concepută ca biserică a schitului de călugări de pe lângă Eparhia de Bălți.

Hotărârea privind începutul construcției bisericii a fost semnată de către episcopul Hotinului Visarion Puiu la 10 ianuarie 1926, care, timp de 12 ani cât s-a aflat în fruntea Episcopiei Hotinului, a ridicat la Bălți cinci biserici și o reședință episcopală, iar ca ierarh a desfășurat o bogată activitate misionară, pastorală, culturală și administrativă.

Lucrările de construcție au început în primăvara anului 1926, însă au fost întrerupte în favoarea construcției Catedralei „Sfinții Constantin și Elena” și a reședinței episcopale. Promisiunile autorităților de la București în vederea finanțării

construcției Bisericii „Sfânta Cuvioasa Parascheva” nu au fost onorate, de aceea lucrările, potrivit dosarului nr.17/930 al Secției economice, au fost reluate tocmai în 1933, datorită ofrandelor adunate de la creștini. Într-un raport episcopal din 1931, secretarul Arhiepiscopiei Chișinăului C. N. Tomescu se referea și la dificultățile întâmpinate în calea ridicării bisericii în cauză, sfințită în anul 1935 alături de catedrala episcopală.

În perioada interbelică, în arhitectura clădirilor de cult a fost reintrodus tipul triconc de biserică. Edificiul reprezintă o replică arhitecturală a bisericii mănăstirii de la Curtea de Argeș, ctitorită de Neagoe Basarab. Astfel, a fost adus un omagiu simbolic locului anterior de păstorie al lui Visarion Puiu, fost episcop al Argeșului.

În construcția Bisericii „Sfânta Cuvioasă Parascheva” se evidențiază o îmbinare a trăsăturilor esențiale ale arhitecturii muntenești cu cele ale arhitecturii moldovenești. Aceasta este împodobită cu elemente de decorație plastică: discuri, panouri, brâuri în torsadă, ferestre cu goluri înclinate oblic și este dominată de forme și volume dreptunghiulare. Accesul în biserică se face printr-un mic pridvor și un pronaos alungit și îngust. Naosul este lărgit, deasupra înălțându-se patru tambure cilindrice, decorate cu ferestruici înguste, înclinate față de axa centrală. Tamburul central are plan octogonal cu ferestre alungite, iar deasupra lor se află câte o rozetă colorată. Absida altarului de formă poligona-

lă păstrează același volum și în interior. Foarte valoroase sunt frescele murale de pe cupole bulbiforme, turnuri, cornișe, ferestre. Fațadele bisericii sunt decorate cu basoreliefuluri în piatră și lemn, pentru care sunt caracteristice motivele vegetale și geometrice.

În perioada sovietică, Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva” a fost transformată în depozit de cărți, bibliotecă, planetariu, multe odore sfinte fiind pierdute.

După lucrările de renovare din anul 1991, biserica a fost redeschisă și păstrează 120 de părțile de moaște, așezate în două racle.

Bibliografie selectivă:

Biserica Sfânta Cuvioasa Parascheva // Locașuri Sfinte din Basarabia / colegiul de redacție: Iurie Babii [et al.]. – Chișinău : Alfa și Omega, 2001. – P. 131. – ISBN 9975-9618-1-9.

Cerga, Alexandru. Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva” / Alexandru Cerga // Bisericele Basarabiei : dicționar enciclopedic : (scurt istoric, imagini, bibliografie). Vol. 1 : (A-Cahul). – Chișinău : Civitas, 2013. – P. 166-167. – ISBN 978-9975-4499-5-3.

Cuculescu (Molcosean), Ana. Surse foto-documentare inedite despre palmaresul imobiliar bălțean către anul 1939 : [informații despre Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva” din Bălți] / Ana Cuculescu (Molcosean) // Bălți : Cultura promovării imaginii orașului / coordonatori: Ludmila D. Cojocaru, Rodica Gotca. – Chișinău : Știința, 2023. – P. 201-217. – ISBN 978-9975-85-413-9.

Lisnic, Ioan. Realizările din

centrul episcopiei / Ioan Lisnic // Mitropolitul Visarion Puiu : viața și opera sa bisericească / Ioan Lisnic. – Chișinău : Labirint, 2010. – P. 57. – ISBN 978-9975-943-92-5.

Miron, Marina. Reședința Episcopului de Hotin și Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva” / Marina Miron, Viorel Miron // Bălți : Cultura promovării imaginii orașului / coordonatori: Ludmila D. Cojocaru, Rodica Gotca. – Chișinău : Știința, 2023. – P. 318-319. – ISBN 978-9975-85-413-9.

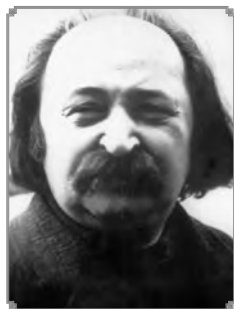
Mitropolitul Visarion Puiu comemorat la Bălți // Episcopia de Bălți : [site]. – 2021. – 23 febr. – URL: <https://episcopia.md/ro/node/386> (accesat : 15.04.2025).

Mitropolitul Visarion Puiu, primul ierarh la Bălți, rămâne un ocrotitor al Eparhiei, spune PS Antonie // Basilica.ro : [site]. – URL: <https://basilica.ro/mitropolitul-visarion-puiu-primul-ierarh-la-balti-ramane-un-ocrotitor-al-eparhiei-spune-ps-antonie/> (accesat : 15.04.2025).

Monumente de istorie și cultură din Republica Moldova / N. Demcenco, I. Hîncu, T. Nesterov [et al.]. – Chișinău : Știința, 1994. – P. 149. – ISBN 5-376-01429-0.

Pavlinciuc, L. Biserica „Cuvioasa Parascheva” – filă istorică / L. Pavlinciuc // Altarul credinței. – 2007. – 11 dec. – P. 13.

Elena Harconița

Leonid DIMOV
1926-1987

Poet și traducător român, originar din Basarabia, unul dintre fondatorii curentului onirist, precursor al postmodernismului românesc.

S-a născut la Ismail, la 11 ianuarie 1926, pe linie maternă aparținând unei familii basarabene de preoți și învățători. Tatăl său biologic, fiind evreu de naționalitate, a fost înfiat de un învățător, care l-a ferit astfel de eventuale persecuții, de la el moștenind și numele Dimov. A decedat pe 5 decembrie 1987 și a fost înmormântat la Cimitirul „Șerban-Vodă” (Bellu) din București.

La vârsta de trei ani se mută cu bunicii materni la București. A studiat la Liceul „Sfântul Sava”, unde își susține bacalaureatul în 1944. A făcut apoi studii universitare la Facultatea de Litere și Filozofie, la Institutul de Teologie și la facultățile de Drept și Biologie ale Universității din București, însă fără a le finaliza.

A trăit o viață marcată de complexe și de singurătate, iar adevărata valoare a operei sale poetice nu a fost recunoscută în timpul vieții. Și-a câștigat existența lucrând ca redactor și traducător la diverse instituții, printre care agenția guvernamentală de presă

„Agerpres”, Editura Tehnică, Institutul de Studii Româno-Sovietice din București, revista „Arta plastică”.

A debutat ca poet în 1943 în revista Liceului „Sfântul Sava”, apoi la „Viața Românească” (1964). Debutul său editorial a avut loc abia în 1966, la vârsta de 40 de ani, cu volumul „Versuri”.

În anii 1950 Leonid Dimov a inițiat, împreună cu D. Țepeneag, în mediile literare underground, mișcarea onirismului estetic, curent neoavangardist care explora structura viselor și respingea constrângerile ideologice ale regimului comunist. Grupului oniric i s-au alăturat V. Mazilescu, Em. Brumar, S. Titel, V. Tănase, V. Ivăncănu, F. Gabrea și alții. În pofida persecuțiilor din partea autorităților, onirismul a influențat semnificativ literatura română a acelei perioade.

În anii următori a publicat importante cărți de poezie, precum „Carte de vise” (1969), „Eleusis” (1970), „Deschideri” (1972), „Pe malul Styxului” (1974), „Litaniile pentru urne” (1986). Opera sa este marcată de o combinație între ludic, visare și construcții poetice elaborate, având influențe suprarealiste și parnasice. O ediție critică a operei lui Leonid Dimov a apărut în 2023 la Editura „Știința” din Chișinău, în colecția „Moștenire”, consolidându-i statutul de figură emblematică a literaturii române. Pe lângă activitate poetică, a realizat traduceri din autorii M. Raymond, P. Daix, H. Friedrich, C. Malaparte,

G. Marino, G. de Nerval, A. Belli și M. Lermontov.

Considerat un pionier al onirismului estetic în literatura română și un inovator esențial al poeziei românești moderne, Leonid Dimov a influențat mari poeți și prozatori contemporani interesați de fantastic și oniric, cum ar fi M. Cărtărescu sau E. Brumar, care îl consideră maestrul lor. Poezia sa explorează realitatea visului, inconștientul, lumea halucinatorie și absurdul cotidian. Poetul refuză realismul tradițional, preferând o logică internă a visului și o estetică a neliniștii. Temele recurente ale creației sale sunt visul ca realitate, evadarea din cotidian, dualitatea lumii, ambiguitatea percepției.

A fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru poezie (1977, 1982) și pentru traducere (1979), precum și cu Premiul Asociației Scriitorilor din București (1968, 1977, 1982).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000 – P. 19.

Bibliografie selectivă:

Dimov, Leonid. Opere : [în 2 vol.] / Leonid Dimov. – [Chișinău] : Știința, 2023. – (Colecția „Moștenire” / coordonare de Mihai Papuc. – ISBN 978-9975-67-986-2. – ISBN 978-9975-85-418-4.

[Vol.] 1 : Poezie, proză, dramaturgie. – 2023. – 672 p. – ISBN 978-9975-85-419-1.

[Vol.] 2 : Publicistică, interviuri, varia. – 2023. – 452 p. – ISBN 978-9975-85-420-7.

Dimov, Leonid. Baia / Leonid Dimov. – București : Editura Eminescu, 1995. – 174 p. – ISBN 973-22-0402-8.

Dimov, Leonid. Carte de vise / Leonid Dimov. – Chișinău : Litera, 1997. – 327 p. – ISBN 9975-904-72-6.

Dimov, Leonid. 7 poeme / Leonid Dimov. – București : Editura pentru Literatură, 1968. – 115 p.

Dimov, Leonid. Texte / Leonid Dimov. – București : Albatros, 1980. – 192 p.

Dimov, Leonid. Versuri / Leonid Dimov. – București : 100+1 Gramar, 2000. – 260 p. – ISBN 973-591-228-7.

Ciumașu, Eugenia. Imagi-nea femeii în scrierile epistolare ale lui Leonid Dimov / Eugenia Ciumașu // Materialele conferinței științifice internaționale „Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societăților durabile de mâine”, Ediția a 10-a, 19-20 septembrie 2024, Chișinău. – Iași : Chișinău : Lviv, 2024. – P. 212-218. – ISSN 2558-894X.

Ciumașu, Eugenia. Limba-jul imaginilor onirice în poezia lui Leonid Dimov / Eugenia Ciumașu // Dialogica. – 2023. – Nr 3. – P. 22-27. – ISSN 2587-3695.

Dimov Leonid – poet, tra-ducător // Enciclopedia marilor personalități : din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 10 : Scriitori și filosofi : A-L. – [București] : Geneze, [2009]. – P. 266-269. – ISBN 973-9099-87-7.

Pop, Ion. Dimov Leonid / Ion Pop // Dicționarul scriitorilor români / coordonare și revizie științifică: Mircea Zăciu, Marian Papahaghi, Aurel Sasu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1998. – P. 93-96. – ISBN 973-577-165-9. – ISBN 973-9155-52-9.

Țărălungă, Ecaterina. Dimov Leonid / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă – București : AGIR, 2019. – P. 258. – ISBN 978-973-720-765-4.

Ana Struță

Eugen URICARU
1946

Scriitor, istoric, scenarist și diplomat român.

S-a născut la 11 ianuarie 1946, în localitatea Buhuși, jud. Bacău, România.

A urmat studii primare și gimnaziale la Liceul „Ferdinand” din Bacău, apoi Liceul Militar „Ștefan cel Mare” din Câmpulung Moldovenesc, unde, în 1964, a obținut diploma de bacalaureat. Și-a continuat studiile la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, obținându-și licența în 1971.

În studenție s-a aflat printre inițiatorii Cenaclului „Echinox”, iar în 1968 a contribuit la apariția revistei clujene cu același nume. A fost redactor-șef al primului număr al acesteia, ulterior devenind redactor-șef adjunct (1969-1971).

Din 1971 până în 1990 a fost redactor la „Steaua”. În decembrie 1989 a întemeiat, la Cluj-Napoca, cotidianul „Adevărul în libertate”, pe care l-a condus doar câteva zile, iar între 1990 și 1993 a fost redactor-șef adjunct al seriei noi a revistei „Luceafărul”.

Detașat la Ministerul Afacerilor Externe în 1991, a fost numit atașat cultural în Grecia în 1992. În perioa-

da 1993-1995 a fost director adjunct la Accademia di Romania la Roma. A fost vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, sub conducerea președintelui L. Ulici (1997-2001), și președinte al Uniunii Scriitorilor (2001-2005). Este fondator al revistei „Punctul critic” și inițiator al Festivalului Internațional „Zile și nopți de literatură” de la Neptun (2002). A înființat Societatea de Gestiune Comună a Drepturilor de Autor „CopyRo” (1996) și Institutul Limbii Române (1999).

Opera sa literară include volume de proză fantastică, romane și nuvele. A semnat lucrări de proză fantastică („Despre purpură”, 1974, Editura „Dacia”), proză scurtă („Antonia. O poveste de dragoste”, 1977, Editura „Eminescu”), dar și romane importante, precum „Rug și flacăra” (1977, Editura „Dacia”), „Mierea” (1978, Editura „Albatros”), „Așteptându-i pe barbari” (1981, Editura „Albatros”; 1999, Editura „Cartea Românească”), „Vladă” (1982, Editura „Cartea Românească”), „1784. Vreme în schimbare” (1984, Editura „Eminescu”), „Stăpânirea de sine” (1986, Editura „Cartea Românească”), „Glorie” (1987, Editura „Eminescu”), „Pentimento” (2000, Editura „Elion”), „Navigare” (2001, Editura „Cartea Românească”), „Supunerea. Roman” (2006, Editura „Cartea Românească”), „Cât ar cântări un înger” (2008, Editura „Cartea Românească”), „Plan de rezervă” (2011, Editura „Cartea Românească”), „Beniamin” (2014, Editura „Cartea Românească”), „Permafrost” (2017,

Editura „Polirom”) și „Grădina Paradisului” (2020, Editura „Polirom”).

Pentru activitatea sa literară și culturală a primit numeroase premii și distincții. Este laureat al Premiului Academiei Române (în 1985 și 2014), al Premiului Uniunii Scriitorilor din România pentru roman (în 1980 și 1985). La Gala Premiilor „Contemporanul” din 2019 i s-a decernat Premiul Național pentru excelență în roman, iar la ediția a XXIII-a, în 2021, a Galei Premiilor APLER (Asociația Publicațiilor Literare și Editurilor din România) – Premiul „Opera Omnia”.

În 2003 a fost decorat cu Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Cavaler pentru întreaga sa activitate la Accademia di Romania la Roma.

Bibliografie selectivă:

Uricaru, Eugen. Complotul sau Leonard Bilbăie contra banditului Cocoș / Eugen Uricaru. – Iași : Junimea, 2015. – 317 p. – ISBN 978-973-37-1840-6.

Uricaru, Eugen. Despre ce vorbim? / Eugen Uricaru. – Iași : Junimea, 2018. – 68 p. – ISBN 978-973-37-2185-7.

Uricaru, Eugen. Glorie / Eugen Uricaru. – București : Editura Eminescu, 1987. – 231 p.

Uricaru, Eugen. „La anii treizeci...” / Eugen Uricaru. – București : Cartea Românească, 1989. – 285 p. – ISBN 973-23-0146-5.

Uricaru, Eugen. Mierea : Roman / Eugen Uricaru. – București : Albatros, 1978. – 279 p.

Uricaru, Eugen. 1784 vreme în schimbare / Eugen Uricaru. – București : Editura Eminescu, 1984. – 269 p.

Uricaru, Eugen. Rug și flacără : Roman / Eugen Uricaru. – Cluj-Napoca : Dacia, 1977. – 357 p.

Uricariu, Eugen. Scheiterhaufen und Flamme : Historischer Roman (fragment) / Eugen Uricaru. – București : Universal Dalsi Verlag, 1998. – 128 p. – ISBN 973-9166-86-5.

Uricaru, Eugen. Stăpînirea de sine : Roman / Eugen Uricaru. – București : Cartea Românească. – 1986. – 293 p.

Uricaru, Eugen. Stele călătoare / Eugen Uricaru. – București : Vitruviu, 1998. – 305 p. – ISBN 273-9888-5-2.

Uricaru, Eugen. Viața unui fluture / Eugen Uricaru. – București : Ideea Europeană, 2021. – 263 p. – ISBN 978-606-594-885-3.

Uricariu, Eugen. Chestiunea basarabeană : panorama literară din Republica Moldova // Contemporanul. Ideea Europeană. – 2001. – 1 noiem. – P. 2.

Bob, Ion. Uricaru Eugen / Ion Bob // Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 327. – ISBN 973-686-102-3.

Holban, Ioan. Eugen Uricaru / Ioan Holban. – Iași : Junimea, 2020. – 174, [4] p. – ISBN 978-973-37-2327-1.

Țarălungă, Ecaterina. Uricaru Eugen / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : A.G.I.R., 2019. – P. 774. – ISBN 978-973-720-765-4.

Uricaru Eugen – prozator, diplomat, traducător // Enciclopedia marilor personalități : din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 11 : Scriitori și filosofi : M-Z. – [București] : Geneze, [2009]. – P. 402-405. – ISBN 973-9099-87-7.

Ana Struță

Jack LONDON
1876-1916

Prozator american de renume mondial, ziarist și activist.

Este considerat un pionier al literaturii de aventură și unul dintre cei mai importanți scriitori ai vremii sale, remarcându-se nu doar prin operă, ci și prin modul profund în care a înțeles condițiile sociale și politice ale epocii.

Jack London, pe numele său real John Griffith Chaney, s-a născut la 12 ianuarie 1876, în San Francisco, California, SUA. A fost crescut de mama sa, Flora Wellman, și de tatăl vitreg, John London, al cărui nume l-a adoptat. A murit la doar 40 de ani, pe 22 noiembrie 1916, în Glen Ellen, California.

Din cauza dificultăților financiare ale familiei, a fost nevoit să muncească de la o vârstă fragedă, abandonând școala la 14 ani. A avut o varietate de ocupații: vânzător de ziare, muncitor într-o fabrică de conserve și marinar pe vase de pescuit, inclusiv în Marea Japoniei, experiențe care aveau să-i inspire ulterior numeroase scrieri. A dus și o viață de vagabond, fiind chiar arestat pentru vagabondaj. Cu toate acestea, a fost un cititor pasionat și

s-a autoeducat, petrecând mult timp în biblioteca din Oakland.

În 1896 a fost admis la Universitatea din California, Berkeley, însă a fost nevoit să renunțe după un singur semestru, din cauza lipsei resurselor financiare.

La vârsta de 17 ani, mama sa i-a atras atenția asupra unui concurs de povestiri scurte anunțat în ziarul local „San Francisco Call”. A participat cu povestirea „Taifun în largul coastelor Japoniei”, inspirată din experiențele sale pe mare, și a câștigat premiul întâi, depășind competitori de la colegiile din Berkeley și Stanford.

Un moment definitoriu în viața sa a fost participarea la „goana după aur” din Klondike (Canada), în perioada 1897-1898. Condițiile dure din Yukon i-au afectat sănătatea, dar i-au oferit și inspirație pentru multe dintre cele mai cunoscute opere ale sale.

A debutat în literatură în anul 1900, cu romanul „Fiul lupului”, și succesul a venit rapid. În 1903 a publicat „Chemarea străbunilor”, roman devenit celebru în întreaga lume. A continuat cu alte lucrări remarcabile, printre care „Lupul de mare” (1904), „Colț Alb” (1906) și „Martin Eden” (1909). Temele sale predilecte erau lupta pentru supraviețuire, natura sălbatică, confruntarea omului cu destinul și conflictul dintre civilizație și instinct.

Jack London a scris un număr impresionant de lucrări: peste 50 de cărți (romane, povestiri, eseuri și lucrări de non-ficțiune) și aproape 200

de povestiri scurte și articole publicate în diverse reviste și ziare. Într-o perioadă în care majoritatea scriitorilor erau nevoiți să aibă surse suplimentare de venit, el a reușit să trăiască foarte bine doar din scris. Avea o disciplină riguroasă, scriind zilnic, fără excepție, cel puțin o mie de cuvinte, indiferent de starea de spirit sau de împrejurări. Pe lângă scris, era pasionat de fotografie și își documenta frecvent călătoriile cu propriul aparat foto.

A fost un susținător fervent al socialismului și membru activ al Partidului Socialist American, implicându-se în mișcările sociale ale vremii și scriind articole și eseuri despre nedreptățile sociale, munca industrială și condiția muncitorimii.

Opera sa a rămas relevantă până astăzi, fiind tradusă în numeroase limbi și studiată în școli din întreaga lume. Multe dintre cărțile sale au fost adaptate pentru marele ecran. Printre cele mai cunoscute ecranizări sunt „Chemarea străbunilor” (filmă în 1976 și 2020, în cea din urmă versiune cu H. Ford), „Lupul de mare” (1941), „Martin Eden” (2019, regizat de P. Marcello), „All Gold Canyon” (2018, în antologia fraților Coen) și „Lost Face” (2016). Toate acestea reflectă temele esențiale ale scriitorului: lupta pentru supraviețuire, natura sălbatică și confruntarea individului cu societatea.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 20-21; „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 23-24.

Bibliografie selectivă:

****London, Jack.** Chemarea străbunilor = The call of the wild / Jack London. – Chișinău ; București : Bestseller, 2021. – 410 p. – ISBN 978-9975-3458-9-7.

London, Jack. Colț Alb / Jack London. – [Chișinău] : Arc, 2021. – 160 p. – ISBN 978-9975-0-0493-0.

****London, Jack.** Fiul lupului / Jack London. – București : Editura Aramis, 2019. – 318 p. – ISBN 978-606-009-114-1.

London, Jack. The Call of the Wild / Jack London. – Chișinău : Bestseller, 2023. – 110 p. – ISBN 978-9975-77-455-0.

Kershaw, Alex. Jack London : A Life / Alex Kershaw. – New York : St. Martin's Griffin, 1999. – 333 p. – ISBN 0-312-19904-X.

London, Charmian. Jack London / Charmian London (Mrs Jack London). – London : Mills & Boon, Limited, 1921.

Vol. 1. – 1921. – 405 p.

Vol. 2. – 1921. – 418 p.

****Stone, Irving.** Jack London / Irving Stone. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1970. – 379 p.

Ion, Monica. Portret: Jack London – povestea plină de hazard și geniu a unui scriitor inegalabil / Monica Ion // Radio România : Agenția de presă RADOR : [site]. – 2021. – 12 ian. – URL: <https://www.rador.ro/2021/01/12/portret-jack-london-povestea-plina-de-hazard-si-geniu-a-unui-scriitor-inegalabil/> (accesat : 04.06.2025).

Jack London // Britannica : [site]. – URL: <https://www.britannica.com/biography/Jack-London> (accesat : 04.06.2025).

Jack London // Nobel contra Nobel. Vol. 1 / propuneri, prezentare, antologie de Laurențiu Ulici. – București : Cartea Românească, 1988. – P. 120.

Jack London // 100 de scriitori notorii ai lumii : Viața. Activitatea. Opera / alcătuitor: Ala Bujor. – Chișinău : Epigraf,

2006. – P. 353-356. – ISBN 978-9975-924-81-8.

Vrabie, Diana. Jack London: aventura scriiturii autentice / Diana Vrabie // *Limba Română*. – 2013. – Nr 9/12. – P. 163-168. – ISSN 0235-9111.

Ana Struță

Ion STOICA
1936

Bibliolog, scriitor, doctor în filologie, profesor universitar, nume de referință în biblioteconomia și managementul bibliotecilor din România.

S-a născut la 14 ianuarie 1936, în com. Amărăștii de Sus, jud. Dolj, în familia Elisabetei și a lui Mihail Stoica, preot.

După școala primară din comuna natală, își continuă studiile la Liceul „Carol I” din Craiova (1946-1949) și apoi liceul din Caracal, absolvit în 1953. A urmat cursurile Facultății de Litere la Universitatea din București, secția biblioteconomie (1953-1957). În 1977 a susținut teza de doctor în filologie la Universitatea din București, cu tema „Bibliotecile universitare contemporane. Direcții și tendințe”, sub conducerea științifică a profesorului doctor D. Simonescu.

După 1990 a avut mai multe stagii de studiu și de documentare în Franța, Ger-

mania, Italia, Belgia, Olanda, Ungaria ș.a.

După absolvirea facultății, și-a început activitatea profesională la Biblioteca Județeană București (astăzi, Biblioteca Metropolitană București), care pe atunci avea statut de bibliotecă „regională” (1957-1960). Concomitent a predat limba și literatura română în localități rurale din zona Drăgăneștilor, jud. Teleorman (1960-1964).

Din 1969 s-a stabilit la București și a început activitatea la Biblioteca Centrală Universitară (BCU), unde a parcurs mai multe funcții, începând de la șef de serviciu și până la director adjunct (1969), director (1983) și director general (1983-2003).

După 1990 s-a ocupat activ de organizarea și dezvoltarea învățământului superior de bibliologie și știința informării. Lui Ion Stoica i-a revenit meritul de a fi renăscut, după 1989, specialitatea biblioteconomie în cadrul Catedrei de biblioteconomie și știința informării la Facultatea de Litere a Universității din București. A fost lector titular prin concurs în cadrul acestei catedre (1990-1993), conferențiar (1993-1997), profesor și șef al Catedrei de bibliologie (1998-2003). Ca profesor universitar doctor a activat până în anul 2007. Timp de aproape un deceniu a fost titularul a opt cursuri de specialitate, ținând cicluri de prelegeri la „Introducere în bibliologie și știința comunicării”, „Bibliologie generală”, „Metode și tehnici de cercetare în bibliologie și știința informării”, „Planificarea și organizarea în

structurile infodocumentare” ș.a. Prin implicarea și contribuția sa a refăcut sistemul de studii bibliotecare și a modernizat curriculumul universitar, apropiindu-l de standardele vest-europene. A exercitat și funcția de conducător științific la Școala Doctorală a Facultății de Litere a Universității din București.

În calitate de președinte-fondator al Asociației Bibliotecarilor din Învățământ din România – ABIR (1995-2002) și de președinte al Consiliului Național al Bibliotecilor din Învățământ, a contribuit la ameliorarea activității profesionale a bibliotecarilor, aceștia primind statut de cadre didactice auxiliare. A dezvoltat o impresionantă muncă de cercetare materializată în monografii și manuale, a semnat culegeri în domeniu, sute de studii și articole publicate în presa de specialitate și literar-cultural-istorică din România și din alte țări.

Concomitent cu activitatea universitară și bibliotecară, s-a manifestat și ca scriitor și poet. A semnat studii, eseuri, documentări de istorie și critică literară, romane și memorialistică, poezii ș.a. Și-a adus contribuția la depistarea și valorificarea, în premieră, a unor documente vizând personalități notorii ale literaturii și culturii românești: A. Pumnul, T. Maiorescu, N. Iorga, P. Istrati, C. Petrescu, I. Minculescu, L. Blaga ș.a. Este autor a circa 20 de plachete de versuri și a peste 400 de titluri publicate în reviste științifice și culturale din țară și străinătate, numeroase contribuții în volume

colective, traduceri, referințe critice.

În 1967 a debutat în volum cu o biobibliografie a lui T. Vianu, iar în 1971 publică primul său articol în „Revista de istorie și teorie literară” și primele versuri în „România literară”. În 1981 a semnat placheta „Casa de vânt”. A mai scris: „Să nu stingem stelele...” (1987), „În drum spre castel” (2002), „Umbra umbrei” (2005), „Puterea cărții” (2005), „Faust XXI” (2007), „Scurtă introduce la o enciclopedie a informației” (2010), „Facultatea de fluturi” (2011, 2013), „O viață dăruită Cărții și Bibliotecii” (2012), „Convorbire cu Aristotel” (2014), „Călătorie galactică” (2015), „Incertitudini” (2016), „Bibliotecile în universul comunicării. Opinii. Ipoteze. Certitudini” (2016), „Labirint” (2017), „Frica de sine” (2018), „Absolut” (2019), „Poate cândva...” (2019) ș.a.

A colaborat la publicațiile periodice „Contemporanul”, „Luceafărul”, „Tomis”, „Steaua”, „Astră”, „Vatra”, „Revue roumaine” etc., precum și la „Le Journal des poètes”, „Poetry Canada Review” ș.a.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România (1984), președinte al ABIR (1990-1998), președinte al Consiliului Național al Bibliotecilor din Învățământ (1995-2002), membru în Comisia Națională a Bibliotecilor (2002-2003).

Cetățean de Onoare al localității Amărăștii de Sus, jud. Dolj (2011).

Pentru activitate fructuoasă a fost înalt apreciat cu diplome și ordine de stat, din-

tre care Premiul „Les Palmes Academiques”, din partea Republicii Franceze (1988); Premiul I la Salonul Național de Poezie, Constanța (2002); Diploma de excelență „Opera Omnia”, acordată de Ministerul Educației și Cercetării (2006). Ordinul „Serviciul Credincios” în rang de Căvalier (2001).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 25-26.

Bibliografie selectivă:

Stoica, Ion. Acasă, toamna / Ion Stoica. – Cluj-Napoca : Ecou Transilvan, 2014. – 354 p. – ISBN 978-606-730-005-5.

****Stoica, Ion.** Bibliotecile în universul comunicării : Opinii. Ipoteze. Certitudini. – Cluj-Napoca : Ecou Transilvan, 2016. – 168 p. – ISBN 9786067301526.

Rec.: Moldovan, Liliana // Biblioteca. – 2017. – Nr 6. – P. 188-189. – ISSN 2668-618 X. – ISSN-L 1220-3386.

Stoica, Ion. Dincolo de cer : (Destinul Timpului) / Ion Stoica. – București : Glob, 1994. – 86 p. – ISBN 973-96169-0-9.

Stoica, Ion. Facultatea de fluturi / Ion Stoica. – Cluj-Napoca : Dacia XXI, 2011. – 281 p. – ISBN 978-606-604-482-0.

Stoica, Ion. În drum spre castel / Ion Stoica. – Costanța : Ex. Ponto, 2002. – 125 p.

Stoica, Ion. Numai cercetarea salvează / Ion Stoica. – Constanța : Ex Ponto, 2013. – 179 p. – ISBN 978-606-598-240-6.

Stoica, Ion. Periplu rotund / Ion Stoica. – Cluj-Napoca : Dacia XXI, 2011. – 250 p. – ISBN 978-606-604-299-4.

Stoica, Ion. Scriitorul / Ion Stoica. – Cluj-Napoca : Ecou Transilvan, 2013. – 318 p.

Stoica, Ion. Scurtă introduce la o enciclopedie a informației / Ion Stoica. – Constanța : Ex Ponto, 2010. – 159 p. – ISBN 978-973-644-948-2.

Stoica, Ion. Vorbind cu tine :

Versuri / Ion Stoica. – București : Grai și Suflet – Cultura Națională, 1995. – 144 p. – ISBN 973-96826-9-3.

Stoica, Ion. Prof. univ. dr. Ion Stoica: „Am crezut și cred mereu în victoria binelui, oricâte eșecuri ar interveni pe parcurs”: [interviu] / consemnare : Lidia Kulikovski // BiblioPolis. – 2011. – Vol. 38, nr. 1. – P. 59-61. – ISSN 1811-900X.

Stoica, Ion. Depozitul Legal – relicvă culturală inutilă sau un instrument indispensabil al continuității cunoașterii (I) / Ion Stoica // Biblioteca. – 2009. – Nr 5. – P. 120-122. – ISSN 2668-618 X. – ISSN-L 1220-3386.

Stoica, Ion. Depozitul legal – relicvă culturală inutilă sau un instrument indispensabil al continuității cunoașterii (II) / Ion Stoica // Biblioteca. – 2009. – Nr 6. – P. 156-158. – ISSN 2668-618 X. – ISSN-L 1220-3386.

Stoica, Ion. Exigențe contemporane în cercetarea infodocumentară (1) / Ion Stoica // Biblioteca. – 2008. – Nr 3. – P. 77-79. – ISSN 2668-618 X. – ISSN-L 1220-3386.

Stoica, Ion. Mihai Cofariu și Ilie Ilașcu – doi eroi contemporani / Ion Stoica // Glasul Națiunii. – 1998. – 29 apr. – P. 1. – ISSN 1857-2642.

Stoica, Ion. Pe urmele cantăcuzinilor / Ion Stoica // Glasul Națiunii. – 1998. – 29 apr. – 13 mai. – P. 14, 15. – ISSN 1857-2642.

Stoica, Ion. Profesiile informării documentare și educația permanentă / Ion Stoica // Biblioteca. – 2002. – Nr 1. – P. 1-2. – ISSN 2668-618 X. – ISSN-L 1220-3386.

Stoica, Ion. Religia între pluralism și relativism / Ion Stoica // Annales Universitatis Valachiae. Facultatea de teologie. – Târgoviște, 2009. – P. 177-220.

Stoica, Ion. Rolul de comunicatori al bibliotecarilor / Ion Stoica // BiblioPolis. – 2011. – Vol. 38, nr. 2. – P. 8-11. – ISSN 1811-900X.

O carte. O bibliotecă. Un om : Ion Stoica – omagiu: evocări

și studii / coordonator: Doina Banciu, Mireille Rădoi. – București : Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”, 2015. – 448 p. – ISBN 978-606-93991-0-1.

Rec.: Moraru, Anca // Biblioteka. – 2016. – Nr 3. – P. 92-93. – ISSN 2668-618 X. – ISSN-L 1220-3386.

Buluță, Gheorghe. Stoica Ion / Gheorghe Buluță // Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 226-227. – ISBN 978-973-712-591-0.

Pohilă, Vlad. Despre Ion Stoica sau despre polivalența trăită de esența eului în armonie cu realitatea / Vlad Pohilă // Bibliopolis. – 2011. – Vol. 38, nr. 1. – P. 55-58. – ISSN 1811-900X.

Maria S. Ciobanu

Ion ȚURCANU
1946

Istoric, memorialist, doctor în istorie, profesor universitar, om politic, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Ion Țurcanu s-a născut la 15 ianuarie 1946, în s. Găureni, jud. Lăpușna, astăzi rn. Nisporeni.

Școala de șapte ani a absolvit-o în localitatea natală (1953-1960), apoi a învățat în s. Seliște, Nisporeni (1960-1964). Studiile superioare le-a urmat la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Univer-

sitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Istorie (1965-1969). A făcut doctorantura (1969-1972) la Institutul de Istorie a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM) și a susținut (în 1975) teza de doctorat „Dezvoltarea bazei materiale a culturii satului din RSS Moldovenească (1951-1965)”, coordonator științific fiind B. Vizer. În 1981 Catedra de istorie universală și Consiliul științific al Institutului de Istorie i-au aprobat tema pentru al doilea doctorat „Relațiile agrare din Basarabia în anii 1918-1940”, dar lucrarea nu a fost susținută din motiv că fusese scrisă în limba română, nu în limba rusă precum erau cerințele pe atunci.

Activitatea profesională a început-o în calitate de învățător școlar în s. Bărboieni, rn. Călărași (1964). Timp de un an a predat franceza, fizica și geografia. În 1969 a activat o scurtă perioadă ca învățător de istorie la Școala medie nr. 1 din Călărași. Între 1972-1974 a fost cercetător științific la Institutul de Istorie al AȘM. În aceeași perioadă a lucrat la Școala de opt ani din s. Petriceni, rn. Călărași, unde a predat istoria și geografia, exercitând și funcția de șef de studii. În anii 1974-1979 este lector superior și conferențiar universitar (1979-1987) la Facultatea de Istorie și Pedagogie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (UPSC); cercetător științific (1988-1989) la Muzeul Republican de Literatură; cercetător științific superior (1996-1997) la Institutul de Istorie al AȘM. În anul 2001 revine în învățământul superior pe post de șef de

catedră la Universitatea de Studii Umanistice, unde predă filozofia. În același an este angajat pe post de conferențiar universitar (până în 2006) la Catedra de relații internaționale a USM, fiind titularul cursurilor de istorie și de filozofie a istoriei. Concomitent, activează la Academia de Telecomunicații (ține un curs de economie politică și altul de logică) și la Universitatea „Univers Moldova”, unde predă filozofia, sociologia și politologia.

Lider al mișcării de eliberare națională din Republica Moldova din 1987, inițiator al creării Frontului Popular din Moldova (1988) și membru al conducerii formațiunii, Ion Țurcanu a fost printre cei 66 de intelectuali care au semnat (în 1988) în ziarul „Învățămintul public” o scrisoare deschisă adresată autorităților statului, prin care cereau ca limba „moldovenească” să fie trecută la grafia latină și să devină limbă de stat.

În 1990, istoricul Ion Țurcanu a fost ales deputat (până în 1993) și secretar (până în 1992) în primul Parlament al Republicii Moldova. Este printre cei 278 de deputați care, la 27 august 1991, au votat în unanimitate Declarația de Independență a Republicii Moldova. Este promotorul ideii de adoptare a tricolorului ca drapel de stat al Republicii Moldova (1987-1991), membru al Comisiei speciale privind adoptarea Stemei de Stat a Republicii Moldova. A contribuit la declarațiile politice ale Parlamentului Independenței (1990-1991) și a legislației privind toate simboluri-

le naționale. A înființat și a devenit președinte al formațiunii „Noul Partid Național Moldovenesc” (1998-2001), participând la alegerile locale din 1999 și la cele parlamentare din 2001, însă fără să fi obținut rezultate semnificative. Nu s-a afiliat la alte partide și, din 2001, s-a retras din politică, consacându-se cercetărilor științifice, activității didactice, publicistice și literare.

În aria intereselor științifice ale profesorului Ion Țurcanu la începutul mileniului trei, se află istoria medievală timpurie a Basarabiei, originea numelui Basarabia. Viziunea cercetătorului este oglindită în monografiile: „În căutarea originii numelui Basarabia” (2010), „Descrierea Basarabiei” (2011), „Bessarabiana. Teritoriul dintre Prut și Nistru în câteva ipostaze istorice și reflecții istoriografice” (2012). A cercetat relațiile agrare în Basarabia interbelică, istoriografia și bibliografia Basarabiei și a Transnistriei, filozofia istoriei și metodologia cercetării istorice, gândirea istorică românească, relațiile româno-sovietice din 1940 și ocuparea sovietică a Basarabiei, foamea organizată de sovietici în acest ținut în anii 1946-1947, deportările staliniste, lupta basarabenilor împotriva ocupației sovietice, evoluția Republicii Moldova după proclamarea independenței. Atitudinea sa obiectivă față de situația învățământului, a cercetării științifice și față de alte probleme stringente, exprimată în comunicările de la conferințe, simpozioane, colocvii, în mass-media și în articole științifice, a provo-

cat constant nemulțumirea autorităților de atunci.

Lansat în activitatea publicistică din 1987, a abordat subiecte imperioase privind trecutul Basarabiei și istoria tuturor românilor, mișcarea națională românească din Basarabia în anii 1917-1918, Unirea Basarabiei cu România în anul 1918, recunoașterea internațională a Unirii. A publicat documentele Sfatului Țării și cele referitoare la Unirea Basarabiei cu România în 1918, la starea limbii române, a învățământului și a culturii române ș.a.

A scris numeroase lucrări, contribuind la elaborarea cursului național de istorie în Republica Moldova, editarea revistei de istorie, elaborarea și editarea literaturii de popularizare a cunoștințelor în domeniul istoriei. A insistat asupra studierii adevărului istoric.

Este autorul a peste 40 de volume (monografii științifice, manuale, culegeri de documente, corpusuri bibliografice) și a câtorva sute de articole în domeniul istoriei, filozofiei, pedagogiei, memorialisticii, publicisticii și literaturii: „Relațiile agrare din Basarabia în anii 1918-1940” (1991), o continuare și completare a cărții „Satul basarabean în anii 1918-1940” (1980); „Foamea din Basarabia în anii 1946-1947” (1993), în care a prezentat fenomenul foametei la care a fost supusă populația Basarabiei, a dezvăluit subtextul politic al acestui genocid. În 1998 a publicat studiul „Partidul Național Moldovenesc”, prima lucrare despre instituția în cauză și

despre mișcarea de eliberare națională din anii 1917-1918, despre crearea Sfatului Țării. A urmat (în 1998) lucrarea „Unirea Basarabiei cu România în anul 1918”, cu o anexă de zeci de documente autentice, începând cu răsturnarea țarismului rus până la Conferința de Pace de la Paris din anii 1919-1920. În anul 2000 i-a apărut volumul „Moldova antisovietică. Aspecte din lupta basarabenilor împotriva ocupației sovietice: 1944-1953”, iar în 2004 „Istoricitatea istoriografiei”, un studiu asupra metodologiei cercetării istorice cu date din istoria românilor, în general, și a Basarabiei, în special, orientând cercetările istorice pe principii consecvent științifice. În 2005, în colaborare cu istoricul I. Nicolaescu, publică lucrarea enciclopedică „Bibliografia istorică a Basarabiei și Transnistriei”, care conține peste 16,5 mii de titluri de documente de informare istorică și istoriografică. La Iași editează volumul „Istoria: receptare, cercetare, interpretare”, în care accentuează propria abordare filozofică a cercetării istorice (2006). Ampla sinteză, intitulată „Istoria românilor (cu o privire mai largă asupra culturii)” (2007), constituie baza următoarelor două volume: „Istoria ilustrată a românilor. De la origini până la Marea Unire” (2008) și „Istoria contemporană ilustrată a românilor” (2010). A editat albumul omagial „Basarabia în Marele Act al Unirii de la 1918” (2017), două volume de sinteză a istoriei Basarabiei (2016 și 2021), două volume de documente ale Sfatului Țării (2016 și 2018), mono-

grafia „Sfatul Țării. Istoria zbuciumată a unei importante instituții politice basarabene” (2018), o culegere de studii, intitulată „Miscellanea historica et critica” (2019), și monografia „Reflecții asupra istoriei și a scrisului istoric” (2020).

Lucrările lui Ion Țurcanu se află în colecțiile bibliotecilor din țară și de peste hotare, sunt accesibile prin diverse biblioteci și platforme deschise, baze de date (Academia.edu, CEEOL, Index Theologicus, IBN ș.a.), fiind studiate și citate de nenumărate ori. Numele Ion Țurcanu este menționat în 760 de lucrări de pe site-ul Academia Premium.

Pe tărâm literar s-a manifestat în prima jumătate a anilor 1980, debutând cu câteva povestiri scurte. La finele anilor 1990 și după anul 2000 a publicat o serie de eseuri și cronici literare, cu precădere în revistele de specialitate din România. A urmat editarea a două cărți de amintiri, „Istoria istoriilor mele” (2013) și „Din răsărit până în amurg” (2016), dar și a altor scrieri, printre care câteva culegeri de nuvele și romanele „Anapoda” (2020), „Nadejda” (2022) și „Izvodul pătimirilor” (2023).

A fost redactor-șef (1989-1990) al Editurii de Stat „Cartea Moldovenească”. A revenit la această editură, cu denumirea schimbată în „Universitas”, și a condus-o pe post de director (1993-1996) până la suspendarea activității ei. A fost director al Societății „Patrimoniul” și al revistei omonime (1997-2001), redactor-șef al publicației „Revista de istorie

a Moldovei”. A publicat articole în revistele din România: „Revista istorică”, „Studii și cercetări de istorie veche și arheologie”, „Studii și materiale de istorie medie”, „Analele Brăilei”, „Istros”, „Memoria. Revista gândirii arestate”, „România literară”, „Dacia literară”, „Însemnări ieșene”, „Convorbiri literare”, „Jurnalul literar”, „Scriptor”, dar și într-o serie de publicații chișinăuene: „Cugetul”, „Luminătorul”, „Tyragetia”, „Sud-Est cultural”, „Limba română”, „Contrafort”, „Revista de filozofie și drept”, „Destin românesc”, „Basarabia”, „Viața Basarabiei” ș.a.

A fost președinte al Asociației Istoricilor din Republica Moldova (1994-1998).

Pentru activitate multilaterală și proeminentă a fost apreciat cu Medalia „Meritul Civic” (1996). În anul 2008 a devenit Laureat al Premiului „A. D. Xenopol” al Academiei Române. În 2011 a fost decorat cu „Ordinul de Onoare”, iar în 2012 cu „Ordinul Republicii”.

Bibliografie selectivă:

Țurcanu, Ion. Anapoda : Roman / Ion Țurcanu. – Iași : Junimea, 2020. – 222 p. – ISBN 978-973-37-2382-0.

Țurcanu, Ion. Din răsărit până în amurg : Amintiri / Ion Țurcanu. – Chișinău : Arc, 2016. – 352 p. – ISBN 978-9975-137-49-2.

Țurcanu, Ion. Istoria Basarabiei. Vol. 1 : Preludii. Din Paleolitic până la sfârșitul Antichității / Ion Țurcanu. – Chișinău : Știința, 2016. – 868 p. – ISBN 978-9975-85-052-0.

Țurcanu, Ion. Istoria românilor : (Cu o privire mai largă asupra culturii) / Ion Țurcanu. –

Brăila : Istros, 2007. – 826 p. – ISBN 978-973-1871-02-8.

Țurcanu, Ion. Izvodul pătimirilor : Roman-document / Ion Țurcanu. – Chișinău : Arc, 2023. – 398 p. – ISBN 978-9975-0-0795-5.

Țurcanu, Ion. Miscellanea historica et critica : Culegere de studii și articole / Ion Țurcanu. – Iași : Junimea, 2019. – 611 p. – ISBN 978-973-37-2282-3.

Țurcanu, Ion. Nadejda : Roman / Ion Țurcanu. – Iași : Junimea, 2022. – 236 p. – ISBN 978-973-37-2568-8.

Țurcanu, Ion. Populația romanică din spațiul est-carpatic și relațiile ei cu slavii în a doua jumătate a mileniului I : o sumară privire istoriografică / Ion Țurcanu. – Iași : Junimea, 2021. – 175 p. – ISBN 978-973-37-2461-2.

Țurcanu, Ion. Reflecții asupra istoriei și a scrisului istoric : Studii de filozofie a istoriei / Ion Țurcanu. – Chișinău : Arc, 2020. – 408 p. – ISBN 978-9975-0-0408-4.

Țurcanu, Ion. Sfatul Tarii : Istoria zbuciumată a unei importante instituții politice basarabene din anii 1917-1918. – Chișinău : Arc, 2018. – 428 p. – ISBN 978-9975-0-0124-3.

Țurcanu, Ion. Destin istoric și sărbătoare a istoriei în opera lui Mircea Eliade / Ion Țurcanu // Sud-Est. – 2002. – Nr 4. – P. 145-152. – ISSN 1857-0143.

Țurcanu, Ion. Două sute de ani de singurătate [III] : [raptul Basarabiei din 1812] / Ion Țurcanu. – Săptămîna. – 2012. – 11 mai. – P. 11. – ISSN 1221-2970.

Țurcanu, Ion. Mărturii despre anevoioasa revenire la matcă / Ion Țurcanu // Prin Basarabia românească, 1918-1944 : Antologie / [alcătuitori]: Olga Iordache, Liviu Papuc. – Chișinău : Știința, 2021. – P. 5-11. – ISBN 978-9975-85-264-7.

Țurcanu, Ion. O istorie a istoriografiei române / Ion Țurcanu // România literară. – 2000. – Nr 39. – P. 11. – ISSN 1220-6318. – ISSN-L 1220-6318.

Țurcanu, Ion. O sursă de mare preț privind Unirea din

1918 a Basarabiei cu România / Ion Țurcanu // Basarabia în Parlamentul Marghiloman / text ales și stabilit, note și comentarii, postfață de Victor Durnea. – Chișinău : Știința, 2021. – P. 3-9. – ISBN 978-9975-85-272-2.

Țurcanu, Ion. O viziune a lui Eminescu asupra existenței umane : [în opera sa poetică] / Ion Țurcanu // Convorbiri literare. – 2020. – Nr 7. – P. 115-116. – ISSN 0010-8243. – ISSN-L 0010-8243.

Țurcanu, Ion. Perspectiva istorică în viziunea lui Cioran / Ion Țurcanu // Limba Română. – 2004. – Nr 7/8. – P. 159-162. – ISSN 0235-9111.

Țurcanu, Ion. Sensul vieții și al istoriei în opera lui Cioran / Ion Țurcanu // Limba Română. – 2004. – Nr 1/3. – P. 165-168. – ISSN 0235-9111.

Țurcanu, I. Simion Baranovschi – un martir al crucificării comuniste a Basarabiei / I. Țurcanu // Memoria. – 2000. – Nr 3. – P. 20-29. – ISSN 3028-9297. – ISSN-L 2523-112X.

Țurcanu, Ion. Sfatul Țării și problema limbii române / Ion Țurcanu // Transilvania (Sibiu). – 2008. – Nr 3/4. – P. 54. – ISSN 0255-0539. – ISSN 3061-2217.

Burlacu, Valentin. Țurcanu Ion – redevabil istoric, om politic, pedagog / Burlacu Valentin // Profesori ai Facultății de Istorie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău : Culegere de studii / coordonator-redactor: Valentina Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2017 – P. 272-313. – ISBN 978-9975-136-54-9. – ISBN 978-9975-13490-3.

Lansarea cărții „Izvodul pătimirilor” de Ion Țurcanu // Muzeul Național de Istorie a Moldovei : [site]. – 2024. – 12 sept. – URL: https://www.nationalmuseum.md/ro/news/arhive/lansarea_cartii_izvodul_patimirilor_de_ion_turcanu/ (accesat : 22.04.2025).

Nicu, Vladimir. Găureni. R-nul Nisporeni, com. Bălănești. Prima atestare la 14 octombrie 1490 : [conține date biografice

despre Ion Țurcanu] / Vladimir Nicu, Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 6 : Dre.-G. – Chișinău, 2006. – P. 454-456. – ISBN 9975-9868-2-X.

Țurcanu Ion : [fișier biobibliografic] // Dicționar de istorie. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită / Alexei Agachi, Igor Cașu, Demir Dragnev [et al.]. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 385 – ISBN 9975-9975-80-137-9.

Țurcanu Ion : [fișier biobibliografic] // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 5 : (S-Z) / coordonator: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 368-370. – ISBN 978-606-8698-55-7.

Elena Harconița

Nicolae ȘAVGA
1966

Medic ortoped-traumatolog, chirurg spinal, doctor habilitat în științe medicale, conferențiar cercetător, inventator, Om Emerit.

A utilizat pentru prima dată în Republica Moldova tehnica de fixare transpediculară în tratamentul maladii scoliotice și în alte deformități ale coloanei vertebrale la copii și metoda de toracoplastie prin elevație; a elaborat o serie nouă de tehnici ortopedice și chirurgicale. În anul 2023 introduce metoda

ultramodernă UBE (endoscopia biportală unilaterală) pentru maladia degenerativă a coloanei vertebrale, iar în 2025 – corecția dinamică a maladii scoliotice (VBT/ASC) pentru copii și adulți.

S-a născut la 19 ianuarie 1966, la Chișinău. Fiul lui Nicolae G. Șavga, medic ortoped-traumatolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar la Catedra de chirurgie, ortopedie și anesteziologie pediatrică „Natalia Gheorghiu” a Institutului Medico-Sanitare Publice (IMSP) Institutul Mamei și Copilului.

Primele studii le-a făcut la Școala medie nr. 39 din mun. Chișinău (1972-1982). În anii 1986-1992 studiază la Facultatea de Pediatrie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” – USMF). Urmează internatura la specialitatea traumatologia și ortopedia pediatrică (1992-1993), este traumatolog-ortoped intern la Catedra de chirurgie, ortopedie și anesteziologie pediatrică a USMF.

După doctorantura (1994-1999) la IMSP Institutul Mamei și Copilului, în 1999 susține teza de doctor în medicină „Subluxații atlanto-axoideane rotatorii vechi la copii (manifestări clinice, diagnostic, tratament)”, la specialitatea traumatologie și ortopedie. În 2009 obține titlul de conferențiar cercetător. În 2010 susține teza de doctor habilitat în medicină „Displazii lombo-sacrale ale coloanei vertebrale la copil. Aspect clinico-paraclinic și

management ortopedo-chirurgical”, la specialitatea chirurgie pediatrică.

Face cursuri de specializare în țară, dar și peste hotare: „Terapie manuală în patologia vertebrogenă” (Stavropol, 1996); „Metode ortopedo-chirurgicale în tratamentul bolnavilor cu patologii ale coloanei vertebrale”, Institutul de Patologie a Coloanei Vertebrale și Articulațiilor „M. I. Sitenko” (Harkov, 2009); „Tratamentul pacienților cu patologia coloanei vertebrale”, Institutul Central de Cercetări Științifice în Domeniul Ortopediei și Traumatologiei „N. N. Priorov” (Moscova, 2009); „Tratamentul chirurgical al patologiilor coloanei vertebrale”, Centrul Republican Științifico-Practic în Domeniul Ortopediei și Traumatologiei (Minsk, 2010); „Traumatism și chirurgie de urgențe” (2011) și „Chirurgie spinală”, Centrul în Domeniul Ortopediei și Traumatologiei (Salzburg, 2012); „Tratamentul chirurgical al patologiilor coloanei vertebrale”, Centrul Republican Științifico-Practic în Domeniul Ortopediei și Traumatologiei „G. A. Ilizarov” (Kurgan, 2012); „Tratamentul transcutan al discului herniar cu Discogel”, Spitalul Universitar de Urgențe București (2013) ș.a.

La începutul carierei sale (1993-1994) este ortoped-traumatolog la Policlinica Municipală nr. 6 de Copii (astăzi, Policlinica Municipală nr. 12) și cercetător științific la Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului (1994-2003), apoi

medic traumatolog-ortoped la Spitalul Clinic Municipal de Copii nr. 3 „Valentin Ignatenco” (2003-2005). Din 2005 activează în cadrul Laboratorului de infecții chirurgicale la copii al Catedrei de chirurgie pediatrică a USMF (2005-2009), iar din 2009 este conferențiar cercetător la același laborator.

Semnează circa 260 de lucrări științifice. Este autor a 23 de brevete de invenție și 49 de certificate de inovații.

A participat la numeroase foruri științifice naționale și internaționale: Conferința Medicală a Uniunii Țărilor Balcanice (Chișinău, 2002, 2013), Congresul VI Internațional al Ortopezilor și Traumatologilor din Republica Moldova (Chișinău, 2006), Congresul al XIV-lea Național al Societății Române de Ortopedie și Traumatologie cu participarea internațională (Timișoara, 2011), Conferința Euroregională „Tehnologii Moderne în Ortopedie și Traumatologie” (Timișoara, 2012), Simpozionul Internațional „Chirurgie spinală miniinvazivă” (Harkov, 2013), Primul Simpozion Internațional Moldo-Britanic (Chișinău, 2013), Conferința Internațională „Evoluții în tratamentul osteoartritei” (Chișinău, 2014), Congresul al VI-lea al Chirurgilor Vertebrologi ai Rusiei, cu participare internațională (Krasnodar, 2015), Congresul al VIII-lea al ARTOP (Pitești, 2015) ș.a.

Membru al Societății de Ortopedie și Traumatologie din Republica Moldova (din 1994), membru de onoare al Societății Române de Orto-

pedie și Traumatologie (din 2011).

Elaborările sale științifico-practice în tratamentul afecțiunilor displazice au fost înalt apreciate la expozițiile naționale și internaționale, în cadrul concursurilor de invenție: Medalie de Aur la Expoziția Internațională „Infoinvent 2009” (Chișinău, 2009), Medalie de Bronz la Salonul Internațional al Invențiilor (Geneva, 2010), Medalie de Argint la Expoziția Internațională a Creativității și Inovării „Euroinvent” (Iași, 2010), locul I la Concursul „Invenția anului 2009” și la „Invenția anului 2010” (Chișinău), două medalii de aur și o medalie de argint la Salonul Internațional al Invențiilor și Tehnologiilor Avansate din Sevastopol (2010), Medalie de Argint la Expoziția Realizărilor Cercetărilor Științifice „Inventica 2010” (București, 2010), Medalie de Aur la ediția a III-a a Expoziției Internaționale de Inovație și Transfer Tehnologic Excelent IDEA-2024 (Chișinău, 2024).

Pentru rezultate remarcabile în tratamentul chirurgical al pacienților cu patologii ortopedice, traumă și diverse maladii ale coloanei vertebrale, în 2010, a fost distins cu titlu onorific „Om Emerit”.

Bibliografie selectivă:

Chirurgie pediatrică : Culegere de cazuri clinice / Eva Gudumac, Petru Moroz... Nicolae Șavga [et al.] ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău : CEP Medicina, 2014. – 184 p. – ISBN 978-9975-118-64-4.

Ghid de urgențe în chirurgia pediatrică / Eva Gudumac,

Gavril Boian... Nicolae Șavga [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2018. – 282 p. – ISBN 978-9975-82-116-2.

Șavga, Nicolae. Displazii lombo-sacrale ale coloanei vertebrale la copil : Monografie / Nicolae Șavga. – Chișinău, 2010. – 225 p. – ISBN 978-9975-4093-3-9.

Șavga, Nicolae. Displazii lombo-sacrale ale coloanei vertebrale la copil. Aspect clinico-paraclinic și management ortopedo-chirurgical : 14.00.35 – chirurgie pediatrică : Teză de doctor habilitat în medicină / Nicolae Șavga ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău, 2010. – 255 p.

Șavga, Nicolae. Particularitățile de diagnostic și principii de tratament a fracturilor membrilor la copii / Nicolae Șavga. – Chișinău : Foxtrot, 2016. – 36 p. – ISBN 978-9975-89-010-6.

Șavga, Nicolae. Probleme de diagnostic și tratament în fracturile toracale și lombare a coloanei vertebrale la copii / Nicolae Șavga. – Chișinău : [S. n.], 2016. 44 p. – ISBN 978-9975-89-009-0.

Șavga, Nicolae. Procedeele izometrice în complexul de reabilitare a copiilor cu patologia coloanei vertebrale : Recomandări metodice / Nicolae Șavga, Nicolae Șavga (jr.) ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, catedra Chirurgia Pediatrică. – Chișinău : CEP Medicina, 2012. – 31 p. – ISBN 978-9975-113-22-9.

Șavga, Nicolae. Subluxații atlanto-axoidiene rotatorii vechi la copii : (manifestări clinice, diagnostic, tratament) : Teză de doctorat în științe medicale / Nicolae Șavga ; Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului. – Chișinău, 1999. – 141 p.

Shavga, N. (jr.). Reconstructive operations of serious scoliotic deformation in children / N. (jr.), Shavga, N. G. Shavga // Moldavian Journal of Pediatric Surgery. – 2021. – Nr 1/2 (5). – P. 54-56. – ISSN 2587-3210.

Șavga, Nicolae. Aplicarea materialului compozit „LitAr” în tratamentul focarului patologic osos la copii / Nicolae Șavga, Nicolae Șavga Jr. // Info-Med. – 2016. – Nr 2 (28), pt. 2. – P. 192-194. – ISSN 1810-3936.

Șavga, Nicolae. Fără bisturiu : Noile metode de tratare a herniei intervertebrale au devenit accesibile și în Moldova : [interviu cu doctorul habilitat în medicină Nicolae Șavga] / a intervievat Tatiana Borisova // noi.md : [site]. – 2023. – 27 sept. – URL: <https://noi.md/md/interviuri/fara-bisturiu> (accesat : 10.08.2025).

Șavga, Nicolae. Nicolae Șavga: Vertebrologie (chirurgie spinală) : [prezent în studioul Radio Moldova] // „Sănătate pentru toți” : [emisiune care abordează teme medicale] / realizator: Galina Alcaz. – 2025. – 1 mar. – URL: https://radiomoldova.md/f/ro/9300?fbclid=IwY2xjawJ1-elpleHRuA2FlbQIxMABicmlk-ETE1bHBzbnFIMXc3R053amF4AR7zwpkvLzFT9FOrHHBXLYiuVhsFNtn9Jlg4daOR9dq_KKdE6pgdMM2xxlWLw_aem_E-5dNj727M2C-EiuZkopcA#content (accesat : 10.08.2025).

Șavga, Nicolae. Tratament chirurgical al copiilor cu diformități scoliotice grave și extrem de grave / Nicolae Șavga, Nicolae Șavga Jr. // Arta Medica. – 2016. – Nr 3 (60). – P. 152-153. – ISSN1810-1852.

Șavga, Nicolae, Jr. Operații în diformitățile scoliotice la copil / Nicolae Șavga Jr., Nicolae Șavga // Arta Medica. – 2018. – Nr 3 (67). – P. 43-45. – ISSN1810-1852.

Șavga, Nicolae, Jr. Reconstructive operations of scoliotic deformation at children / Nicolae Șavga Jr., Nicolae Șavga // Moldavian Journal of Pediatric Surgery. – 2017. – Nr 1. – P. 77-79. – ISSN2587-3210.

Baciu, Gheorghe. Șavga Nicolae junior, pediatru-traumatolog / Gheorghe Baciu // Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău :

[S. n.], 2012. – P. 281-282. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Nicolae Șavga // YouTube : [canal]. – URL: https://www.youtube.com/@savga_nicolae (accesat : 10.08.2025).

Nicolae Șavga, medic traumatolog, ortoped, vertebrolog, doctor habilitat în științe medicale // Reporter pentru Sănătate : [emisiune la TV Moldova1] / realizator: Victoria Dorgan. – 2024. – 14 sept. – URL: <https://moldova1.md/f/ro/4548#content> (accesat : 10.08.2025).

Elena Barbos-Balinschi

Maria ORLOV
1956

Jurist, doctor în drept, conferențiar universitar, cercetător coordonator, avocat.

Maria Orlov s-a născut la 26 ianuarie 1956, în s. Șirăuți, rn. Briceni.

În anii 1977-1983 este studentă la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Drept, specialitatea jurisprudență. Urmează studiile doctorale, specializarea drept administrativ, la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1992-1996). Susține teza de doctorat „Răspunderea administrativă în lumina legislației Republicii Moldova”, coordonator științific profesor universitar doctor T. Drăganu (1996). Deține gradul științific de doctor în drept

(1996) și titlul științifico-didactic de conferențiar universitar (2000), este coordonator de doctorat (din 2001).

Activitatea profesională a început-o în calitate de lector universitar la Academia de Poliție „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne a Republicii Moldova (AP „Ștefan cel Mare”) și de ofițer de poliție (1991-1998). În cariera militară, Maria Orlov a evoluat de la ostaș de rând la locotenent-colonel de poliție (1985-2006).

A fost conferențiar universitar și șefă a Catedrei de științe juridice la Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova (1998-2004). Din 2004 până în 2006 este conferențiar universitar și șefa Catedrei de management polițienesc și instruire aplicativă la AP „Ștefan cel Mare”, apoi timp de doi ani predă cursuri și îndeplinește funcția de șefă a Catedrei de științe administrative, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM (2006-2008). În perioada 2008-2009 este profesor universitar interimar la Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul; conferențiar universitar la Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți, Facultatea de Drept și Științe Sociale (2011-2023); conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2017-2020).

În perioada 2015-2017 activează ca cercetător științific coordonator la Institutul de Cercetări Juridice și Politice (ICJP) al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM).

Maria Orlov a acumulat o bogată experiență în domeniul învățământului universitar (peste 30 de ani), precum și în organizarea și conducerea catedrelor universitare, fiind titularul cursurilor „Drept administrativ”, „Contencios administrativ”, „Studii de drept administrativ” pentru ciclurile universitare I și II, precum și în cadrul școlii doctorale. Sub îndrumarea sa, până în anul 2017, au fost susținute patru teze de doctor în drept.

Ca cercetător a semnat peste 100 de publicații, inclusiv monografii, manuale, articole în diverse reviste naționale și internaționale, integrate în prestigioase baze de date, precum Scopus, SSRN, CEEOL, EBSCO ș.a.

A publicat două ediții ale cursului universitar „Drept administrativ” (2001, 2005) și „Curs de contencios administrativ” (2009). În Germania i-a apărut volumul „L'organisation de l'administration publique locale en Moldavie” (2016), iar la Editura Universității din București volumul „Studii de drept administrativ” (2023), care cuprinde peste 70 de comunicări științifice prezentate la conferințe naționale și internaționale.

Implicarea sa în activitatea de cercetare și formare a funcționarilor publici s-a produs prin „Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States” (TACIS, „Asistență tehnică pentru Comunitatea Statelor Independente”, program de asistență externă și tehnică implementat de Comisia Europeană);

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD); Agenția pentru Dezvoltare Internațională a Statelor Unite (USAID); Fundația Soros ș.a. A realizat lucrări de cercetare și coordonare în proiectul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM („Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european”); a fost expertă națională în proiectele „Reforma administrației publice locale” (USAID), „Decentralizarea fiscală o provocare pentru Moldova” (PNUD Moldova), „Administrația și buna guvernare” (Fundația Soros Moldova), „Consolidarea administrației publice în Republica Moldova” (TACIS Moldova); șefă a echipei Republicii Moldova în Rețeaua OLA ș.a.

Pledează pentru apărarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, pentru modernizarea și buna funcționare a administrației publice. Fiind unul dintre autorii textului Legii contenciosului administrativ (2000, abrogată în 2018), a desfășurat activitate de avocat (2001-2014) exclusiv în acest domeniu, în scopul implementării justiției administrative și apărării dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică, în spiritul art. 53 (1) din Constituție.

A înființat și a condus asociații obștești în domeniul cercetării fenomenului administrativ din Republica Moldova. Este fondatoare și președintă (2006-prezent) a Asociației Obștești „Institutul de Științe Administrative

ve din Republica Moldova” (ISAM), organizând numeroase reuniuni de comunicări științifice internaționale (2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2012, 2015, 2021). În virtutea calităților de organizator și coordonator, a asigurat constant editarea materialelor prezentate în cele șapte numere ale „Caietului științific al ISAM”. Pe parcursul anilor a participat cu peste 70 de comunicări la evenimentele profesionale din țară și din străinătate, fiind invitată ca membru al Comitetului științific al mai multor conferințe internaționale, inclusiv „Proceedings of the International Conference European Union’s History, culture and citizenship, 12th edition” (Lucrările Conferinței Internaționale „Istoria, cultura și cetățenia Uniunii Europene”, ediția a 12-a; București, 2019).

Membră a Consiliului științific al Institutului de Științe Administrative „Paul Negulescu” din România (1999-2023); membră a Consiliului științific al Curții Supreme de Justiție (1999-2000); membră a Colegiului Disciplinar al Judecătorilor, Consiliul Superior al Magistraturii din Republica Moldova (2016-2017); expertă la Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC), Comisia științe juridice (2023-prezent).

A colaborat cu mediul academic din România și din alte state în calitate de membră a colegiului de redacție (consiliului științific) la revistele „Revue Européenne du Droit Social” (Târgoviște, 2014-prezent); „Academic Journal of Law and Governance”, revista

oficială a Societății Academice de Științe Administrative din România (București, 2013-prezent); „Journal of Law and Administrative Sciences”, editată de Centrul de Studii și Cercetări Juridice și Socio-Administrative din cadrul Universității de Petrol și Gaze (Ploiești, 2014-prezent), „Fiat Iustitia”, publicată de Facultatea de Drept din Cluj-Napoca (2013-2022) și „Acta Universitatis Danubius Administratio”, Universitatea „Danubius” (Galați, 2009-2019).

Pentru activitate proeminentă în promovarea pe plan național și internațional a științelor juridice și administrative, i s-a decernat Premiul (Diplomă) de excelență „Anibal Teodorescu” al Societății Academice de Științe Administrative din București (2013).

Bibliografie selectivă:

Administrația publică în perspectiva integrării Europene : Materialele sesiunii de comunicări științifice, 27-28 octombrie 2006, Chișinău / editor-coordonator: Maria Orlov. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 580 p. – ISBN 978-9975-9674-2-6.

Administrația statului Republica Moldova la 20 de ani de independență : sesiune de comunicări științifice, 29-30 octombrie 2011, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 619 p. – Caietul științific nr. 5/2011. – ISBN 978-9975-4346-0-7.

Conferința științifică internațională „Administrația publică la 30 de ani de independență a Republicii Moldova : Realizări și perspective ale statului de drept, bunei guvernări și integrării europene”, 10-11 decembrie 2021, Chișinău / editor-coordonator:

Maria Orlov. – București : Editura Universitară, 2022. – 304 p. – Caietul științific nr. 7/2022. – ISBN 978-606-28-1534-9.

L'organisation de l'administration publique locale en Moldavie : Materialele Conferinței Internaționale „Organizarea administrației publice locale în Republica Moldova în lumina experienței și a practicilor administrației locale din Europa”, 6 octombrie 2015, Chișinău / editor-coordonator: Maria Orlov. – Sarrebruck (Germania) : Editions universitaires européennes, 2016. – 214 p. – ISBN 978-3-639-52628-8.

Orlov, Maria. Curs de contencios administrativ / Maria Orlov. – Chișinău : Elena-VI SRL, 2009. – 158 p. – Referire la Maria Orlov: Cuvânt înainte / Tudor Roșca. – P. 3. – ISBN 978-9975-106-32-0.

Orlov, Maria. Drept administrativ / Maria Orlov, Ștefan Bellecciu. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 270 p. – ISBN 9975-935-88-5.

Orlov, Maria. Studii de drept administrativ / autor-alcătuitor, coordonator: Maria Orlov. – București : Editura Universitară, 2023. – 452 p. – Conține aprecieri și dedicații pentru Maria Orlov: O carte de „nestemate” / Virginia Vedinaș, p. 13-16 ; O viață dedicată unei pasiuni: dreptul administrativ. Reflecții pe marginea contribuției doamnei Maria Orlov / Radu Carp, p. 17-18 ; Presentation de l'ouvrage de Maria Orlov / Stéphane Guérard, p. 19-20 ; Maria Orlov, o personalitate complexă a mediului academic / Emil Balan, p. 21-22. – ISBN 978-606-28-1612-4.

Perpetua misiune a administrației publice de a fi în serviciul societății : Conferință Națională cu participare internațională. Sesiune de comunicări științifice, Ediția a 6-a, 12-13 octombrie 2012 / editor-coordonator: Maria Orlov. – Chișinău : Elan Poligraf, 2014. – 610 p. – ISBN 978-9975-66-389-2.

Set de ghiduri pentru autoritățile publice locale : Achiziții publice ; Cooperare intercomunitară ; Elaborarea proiectelor ; Impozitele și taxe ; Managementul finanțelor publice locale ; Managementul proprietății publice ; Managementul resurselor umane / Maria Orlov, Eugenia Bușmăchiu, John Jackson [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 1 disc optic electronic (CD-Rom ; DR5F60 ; Total Size : 4,38Gb). – Cerințe de sistem : DVD RW Drive (D:) Disc. File System : CDFS ; Free Space : 4,20 Gb. – Resource continues with editions on two different media, CD-ROM. – ISSN 2360-1841.

Teorii și practici ale guvernării democratice : Materiale ale sesiunii de comunicări științifice, 23-24 octombrie 2010, Chișinău / editor-coordonator: Maria Orlov. – Chișinău : [S. n.], 2011. – Caietul științific nr. 4/2010. – ISBN 978-9975-106-73-3.

****Orlov, Maria.** Codificarea dreptului administrativ în Republica Moldova / Maria Orlov // Codificarea administrativă – abordări doctrinare și cerințe practice / coordonatori: Emil Bălan, Cristi Iftene, Dragoș Troanță [et al.]. – București : Wolters Kluwer, 2018. – P. 98-109. – ISBN 978-606-677-026-2.

Orlov, Maria. Codul administrativ al Republicii Moldova – o creație a legiuitorului din perioada „statului capturat” / Maria Orlov // Administrația publică la 30 de ani de independență a Republicii Moldova : realizări și perspective ale statului de drept, buneii guvernării și integrării europene / editor-coordonator: Maria Orlov. – București : Editura universitară, 2022. – P. 71-78. – Caietul științific nr. 7/2022. – ISBN 978-606-28-1534-9.

****Orlov, Maria.** Compliance with the principles of the state of law in the Republic of Moldova / Maria Orlov, Marina Grosu // Proceedings of the International Conference „Eu-

ropean Union's History, culture and citizenship”, 12th edition, 17-18 May 2019. – Bucharest : C.H. Beck Publishing House, 2019. – P. 267-276. – ISSN-L 2360-1841 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.upit.ro/_document/35213/e-book_iccu2019_final.pdf.

Orlov, Maria. Evoluția guvernării locale din Republica Moldova în ultimele două decenii / Maria Orlov, Ștefan Belecciu // Transformări ale administrației și dreptului public în spațiul național și european după anul 1989. – București : Wolters Kluwer, 2020. – P. 152-161. – ISBN 978-606-677-031-6.

****Orlov, Maria.** Formation professionnelle en français – un objectif pour la Moldavie / Maria Orlov, Vlad Canțir // Actualités dans l'enseignement des langues dans un contexte pluridisciplinaire, 29 martie 2013, Bălți. – Bălți : Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți, 2013. – P. 19-19. – ISBN 978-9975-50-110-8 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/161878.

Orlov, Maria. Legal regulation and the perspective of the development of the public-private partnership in the Republic of Moldova / Maria Orlov // Fiat Iustitia. – 2019. – Nr 2. – P. 114-125. – ISSN 1224-4015 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/202067.

****Orlov, Maria.** Necesitatea și importanța asigurării legalității în administrația publică / Maria Orlov // 100 de ani de administrație în Statul Național Unitar Român – între tradiție și modernitate / Emil Balan, Cristi Iftene, Dragoș Troanță [et al.]. – București : Wolters Kluwer, 2019. – P. 93-103. – ISBN 978-606-677-029-3.

Orlov, Maria. The administrative justice completely withdrawn in Republic of Moldova / Maria Orlov, Marina Grosu // Law Review International Journal of Law and Jurisprudence

Open Source Online Publication. – [S. l.] : Union of Jurists of Romania and Universul Juridic Publishing House. – 2019. – Vol. 10, nr. 2. – P. 163-175. – e-ISSN 2246-9435. – URL: <http://www.internationallawreview.eu/article/administrative-justice-completely-withdrawn-in-the-republic-of-moldova> (accesat : 16.06.2025).

****Orlov, Maria.** The 8th Session of scientific presentations of ISAM „Public administration at 30 years from the independence of The Republic of Moldova. Achievements and perspectives of the state of law, good governance and European integration” / Maria Orlov // Fiat Iustitia. – 2022. – Nr 1. – P. 127-128. – ISSN 1224-4015 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/202073.

****Orlov, Maria.** Valorization of the science of administration in the governmental process of the Republic of Moldova / Maria Orlov // Academic Journal of Law and Governance (AJLG). – 2020. – Nr 8.2 : (Special number). – P. 22-30. – ISSN 2344-0643. – ISSN-L 2344-0643.

Antufiev, Silvia. Orlov (Putea) Maria / Silvia Antufiev, Mihai Tașcă // Doctori în drept din Republica Moldova : 1959-2011 : Dicționar enciclopedic / Silvia Antufiev, Mihai Tașcă. – Chișinău : Cartea juridică, 2016. – P. 428-431. – ISBN 978-9975-3102-9-1.

Drăganu, Tudor. Cuvânt înainte : [cu referire la Maria Orlov] / Tudor Drăganu // Administrația publică în perspectiva integrării europene / editor-coordonator: Maria Orlov. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 7-8. – Caietul științific nr. 1/2006. – ISSN 1875-2286. – ISBN 978-9975-9674-2-6.

Fodor, Elena-Mihaela. Introducere : [cu referire la Maria Orlov] / Elena-Mihaela Fodor // Studii de drept administrativ / Maria Orlov. – București : Editura universitară, 2023. – P. 12. – ISBN 978-606-28-1612-4.

Maria Orlov // Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți : [site]. – URL: <https://usarb.md/wp-content/uploads/2021/06/6-Orlov-Maria.pdf> (accesat : 16.06.2025).

Petrescu, Rodica Narcisa. Alocuțiune la deschiderea lucrărilor sesiunii științifice inaugurale a Institutului de Științe Administrative din Republica Moldova : [cu referire la Maria Orlov] / Rodica Narcisa Petrescu // Administrația publică în perspectiva integrării europene: editor-coordonator: Maria Orlov. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 11-14. – Caietul științific nr. 1/2016. – ISSN 1875-2286. – ISBN 978-9975-9674-2-6.

Roșca, Tudor. Mesaj de salut : [cu referire la Maria Orlov] / Tudor Roșca // Administrația publică în perspectiva integrării europene – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 10. – Caietul științific nr. 1/2006. – ISSN 1875-2286. – ISBN 978-9975-9674-2-6.

Vrabie, Genoveva. Mesaj de felicitare / Genoveva Vrabie // Administrația publică în perspectiva integrării europene / editor coordonator: Maria Orlov. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 9. – Caietul științific nr. 1/2006. – ISSN 1875-2286. – ISBN 978-9975-9674-2-6.

Elena Harconița

Florin PIERVIC
1936

Actor român de teatru și film, radio, televiziune, scenă și voce, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler.

Florin Piersic s-a născut la 27 ianuarie 1936, în or. Cluj-Napoca, România. Părinții săi erau originari din Bucovina, jud. Suceava: mama, Vera Piersic din Valea Seacă (astăzi, Valea Moldovei); tatăl, Ștefan Piersic, medic veterinar din Corlata. Copilăria a petrecut-o la Corlata, Pojorâta și Cajvana, apoi la Cernăuți și, ulterior, la Cluj-Napoca, unde a urmat Liceul de Băieți nr. 3 (astăzi, Colegiul Național „Emil Racoviță”).

A învățat (1953-1957) la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București (astăzi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale” – UNATC). Colegi de generație i-au fost L. Bălănuța, G. Angheluța, I. Bulcă, I. Matache, L. Mara, D. Furdui, C. Brașoveanu, Gh. Popovici Poenaru, L. Crăciun, R. Voicescu, A. Spănuș a. La examenul de absolvire s-a produs în rolul titular din „Peer Gynt” de H. Ibsen și în

rolul lui Sylvestre din „Vicleniile lui Scapino” de Molière.

Anterior, îl jucase pe boierul Niculiță în „filmul de școală” „Păcat boieresc”, dar adevăratul debut cinematografic l-a avut în anul absolvirii (1957). Regizorul francez L. Daguin, văzându-l în spectacolul „Peer Gynt”, i-a încredințat rolul lui Tănase în coproducția franco-română „Ciulinii Bărganului” după P. Istrati. Cu acest film Florin Piersic a participat, ca reprezentant al cinematografilei românești, la Festivalul Internațional de Film de la Cannes (1958).

În 1959, actorul este angajat prin concurs la Teatrul Național din București (astăzi, Teatrul Național „I. L. Caragiale” din București), unde a debutat în rolul titular din spectacolul „Discipolul diavolului” de G. B. Shaw. Au urmat alte roluri pline naturalețe și prosepțime: Alexei din „Tragedia optimistă” de V. Vișnevski, Richard Dudgeon în „Discipolul diavolului” și Val Xavier în „Orfeu în Infern” de T. Williams.

A jucat pe scena din Piatra-Neamț, urmând un stagiul alături de colegii de promoție (1958-1959).

În următorii ani se filmează în „O poveste ca-n basme” (1959), „Aproape de soare” (1960), „Celebrul 702” (1961), „S-a furat o bombă” (1961), „Pași spre lună” (1964).

Și-a demonstrat talentul în filmul istoric „Neamul Șoimăreștilor” (1964), regizat de M. Drăgan, și în „De-aș fi... Harap Alb” (1961-1965), regizat de I. Popescu-Gopo.

În anul 1965 joacă rolul lui Lennie în „Oameni și șoareci” de J. Steinbeck, rol cu care a apărut de 1 370 de ori pe scenele teatrelor din România, dar și în Belgrad, Roma, Viena.

La Teatrul Național din București interpretează rolurile: Rodolpho în „Vedere de pe pod”, Orin în „Din jale se întrupează Electra”, Karl Heinrich în „Heidelbergul de altădată”, Mișkin în „Idiotul”, Leonaș în „Coana Chirița”, Eminescu în „Eminescu și Veronica”.

Joacă și în piese radiofonice din ciclul „Teatru la microfon” ș.a.

Cariera sa cinematografică se îmbogățește cu roluri în filmele: „Șapte băieți și o ștrengăriță” de B. Borderie, „Tunelul” de Fr. Munteanu, „Frumoasele vacanțe” de M. Karoly, „Bătălia pentru Roma” de R. Siodmak, „Columna” de M. Drăgan.

În bogata sa activitate teatrală și cinematografică, Florin Piersic a profesat diferite genuri: dramă, comedie, tragedie, formându-și o reputație de „Făt-Frumos” al ecranului românesc.

A jucat în zeci de filme ale regizorului D. Cocea („Parașutiștii”, „Instanța amână pronunțarea”), ale regizorului Gh. Vitanidis („În fiecare zi mi-e dor de tine”), l-a interpretat pe Mărgelatu în filmele lui D. Năstase. A creat personaje memorabile în filmele lui S. Nicolăescu („Mihai Viteazul”), S. Stiopul („Aventuri la Marea Neagră”, „Agentul straniu”), M. Drăgan („Frații Jderi”, „Cuibul salamandrelor”),

Gh. Naghi („Elixirul tinereții”), Fr. Munteanu („Roșcovanul”), P. Bokor („Tufă de Veneția”), G. Saizescu („Eu, tu și Ovidiu”), Șt. T. Roman („Regăsi-re”), A. Petrigenaru („Rug și flacăra”), V. Calotescu („Ultima frontieră a morții: Rețeaua S”), G. Cornea („Racolarea”), I. Popescu-Gopo („Galax”, „Rămășagul”) ș.a.

A interpretat figuri istorice sau de haiduci, iar rolurile care l-au făcut celebru sunt Anghel Șaptecai, Grigore Pinteș și Mărgelatu în filmele: „Eliberare” (Otto Skorzeny, 1970); „Haiducii lui Șaptecai” (Anghel Șaptecai, 1971); „Mihai Viteazul” (Preda Buzescu, 1971); „Ștefan cel Mare – Vaslui 1475” (Cristea Jder, 1975); „Pinteș Viteazul” (Grigore Pinteș, 1976); „Petrol!” (Dan, 1977); „Războiul Independenței” (Serial TV, 1977); „Drumul oaselor” (Mărgelatu, 1980); „Trandafirul Galben” (Mărgelatu, 1981); „Misterele Bucureștilor” (Mărgelatu, 1983); „Mască de argint” (Mărgelatu, 1985); „Colierul de turcoaze” (Mărgelatu, 1986); „Totul se plătește” (Mărgelatu, 1987); „Ultima baltă în Paradis” (2002); „Dunărea” (2003); „Numai iubirea” (Octavian, 2004); „Eminescu versus Eminem” (2005); „Lacrimi de iubire” (Octav Mateescu, 2005); „State de România” (General Teodorescu, 2009); „O nouă viață” (Tase, 2014); „Sacrificiul” (Aristide, 2019); „Sacrificiul: Alegerea” (Aristide, 2020); „Opt ilustrate din lumea ideală” (2024) ș.a.

După 1989 s-a produs, cu precădere, în teatru și la te-

leviziune, evoluând atât în calitate de gazdă (emisiunea „Piersicile lui Florin”), cât și ca invitat. În același timp, se filmează în seriale și telenovele.

În 2006, Florin Piersic a lansat la Cluj-Napoca discul „Omul cu 100 de chipuri”, care conține înregistrări și un interviu realizat de TVR Media, iar în 2009 a imprimat un disc de autor la casa de discuri OVO MUSIC: „Florin Piersic. Hoinărind printre amintiri în lumea muzicii lui Dan Iagnov”, care cuprinde 10 melodii ale acestui autor: „O poveste de o zi”, „Latino lasciv”, „Anemone mii”, „Femeia e secretul”, „Și plouă...”, „Pe cărările vieții”, „Poveste cu un saxofon”, „Viața este o poveste”, „Când ninge” și „Un pas pe zăpadă” (versuri de D. Iagnov și de A. Andrei).

În anul 2011 a prezentat la Chișinău, împreună cu M. Marinescu, spectacolul „Străini în noapte” de E. Assous. În 2012, prin decretul președintelui țării N. Timofti, actorului i s-a acordat cetățenia Republicii Moldova.

De-a lungul timpului, Florin Piersic a fost apreciat cu înalte distincții de stat: Ordinul „Meritul Cultural” de clasa a V-a (1967) pentru merite deosebite în domeniul artei dramatice; Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2002) pentru prestigioasa cariera artistică și talentul deosebit prin care a dat viață personajelor interpretate în filme, dar și pe scenă, cu prilejul celebrării unui veac de film românesc; Ordinul Național „Steaua României”

în grad de Ofițer (2016). În semn de înaltă apreciere a meritelor deosebite în dezvoltarea artei scenice, pentru succese remarcabile în activitatea de creație și contribuție substanțială la aprofundarea relațiilor culturale dintre România și Republica Moldova, a fost distins cu titlul onorific de Artist al Poporului (2016).

A fost apreciat cu numeroase premii, printre care Premiul de Excelență al cinematografului române (2002), Premiul pentru întreaga carieră profesională la Festivalul Internațional de Film „Transilvania” (2009), Premiul de Excelență pentru cei peste 60 de ani de carieră la Festivalului Internațional de Film Transilvania (2025).

Florin Piersic se află pe lista celor mai mari 100 de români și posedă titlul de Cetățean de Onoare al mai multor orașe din România și Israel, precum București (2001), Oradea (2008), Baia Mare (2008), Caracal (2009), Suceava (2010), Bacău (2011), Galați (2011), Sighetu Marmăției (2012), Nazaret (Israel, 2014), Cluj-Napoca (2016), Iași (2019), Putna (2025).

Cinematograful „Republica” din Cluj-Napoca a fost redenumit (în 2011) în Cinematograful „Florin Piersic”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 43-44; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 38-39; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 45-46; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 53-54.

Bibliografie selectivă:

Ioana, Vasile. Dialogul speranței : cum să dobândim liniștea sufletească / Părintele Vasile Ioana, Dan Negru ; conversații consemnate de Alexandru Pannait ; [prefață: Florin Piersic]. – București : Bookzone, 2022. – 264 p. – ISBN 978-606-9639-02-3.

****Piersic, Florin.** Viața este o poveste... / Florin Piersic. – București : Bookzone, 2022. – 376 p. – ISBN 978 630 305 001 0.

****Albu, Eugen.** Florin Piersic: povestea unui basm fără sfârșit : certificat rimat de prietenie / Eugen Albu. – Cluj : Napoca Star, 2016. – 115 p. – ISBN 978-606-690-379-0.

Bârsu, Cristian. Piersic Florin / Cristian Bârsu // Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial / Cristian Bârsu. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 252. – ISBN 973-686-102-3.

Piersic, Florin. Florin Piersic: „Pentru asta din artiștii așa mult la voi, basarabenii, pentru că încă mai aveți puritate în voi, aveți curățenie, bucuria unei spovedanii...” / [consemnare]: Luminița Dumbrăveanu ; dialog mijlocit de artista Olga Ciolacu // 33 de dialoguri memorabile la „Focul din Vatră” : (Mărturie DOCUMENT pentru istorie) / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău : Arc, 2022. – P. 291-299. – ISBN 978-9975-0-0641-5.

Florin Piersic : [eseu biografic] // Cinemagia.ro : [site]. – URL: <https://www.cinemagia.ro/actori/florin-piersic-1967/> (accesat : 07.05.2025).

Mustăț, Constantin. „Hollywood”-ul lui Florin Piersic e în România! / Constantin Mustăț // Orașul (Cluj-Napoca). – 2006. – Nr 1. – P. 49-51.

Piersic Florin : [schiță biobibliografică] // Enciclopedia marilor personalități din istoria,

știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 5 : Contemporanii : K-Z / editor: Ion Văduva-Poenaru. – București : Geneze, 2003. – P. 218-219. – ISBN 973-9099-81-7.

Piersic Florin : [schiță biobibliografică] // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 16 : Top 300 : Personalități enciclopedice din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului : J-Z / editor: Ion Văduva-Poenaru. – București : Geneze, 2010. – P. 207-209. – ISBN 973-9099-92-7.

****Rău, Aurel.** Florin Piersic / Aurel Rău // Steaua (Cluj-Napoca). – 2006. – Nr 3. – P. 55-56. – ISSN 0039-0852.

Roibu, Nicolae. Florin Piersic: „Cer cetățenia Republicii Moldova, pentru că vă aparțin” / Nicolae Roibu // Nevoia de oameni : (Dialoguri, medalioane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Chișinău : Lumina, 2012. – P. 87-88. – ISBN 978-9975-65-298-8.

Roșca, Denis. Piersic Florin / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 447. – ISBN 978-9975-51-712-6.

****Tașcu, Valentin.** Piersic – gorjeanul nostru : [despre Florin Piersic] / Valentin Tașcu // Luceafărul (București). – 2006. – Nr 6. – P. 22. – ISSN 2065-4200.

Țărălungă, Ecaterina. Piersic Florin : [fișier biografic] / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2019. – P. 528. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Harconița

Matei VIȘNIEC
1956

Dramaturg, poet și prozator român, stabilit în Franța, deținător al Ordinului Național al Meritului în grad de Cavaler (Franța), membru de onoare al Academiei Române.

Matei Vișniec reprezintă una dintre figurile centrale ale dramaturgiei contemporane românești și europene, fiind un scriitor al dialogului intercultural, al reflecției asupra puterii și al fidelității față de identitatea culturală, limbă și valori morale.

S-a născut la 29 ianuarie 1956, în Rădăuți, jud. Suceava, în nordul Bucovinei, într-o familie cu tradiții: tatăl său, Ioan, era contabil, iar mama, Minodora, învățătoare. Copilăria și adolescența le-a petrecut între Rădăuți și s. Costileva, perioadă pe care o evocă ca fiind marcată de frumusețea naturii și de tradițiile bucovinene.

A urmat școala primară și liceul în orașul natal și în Costileva, iar ulterior a studiat istoria și filozofia la Universitatea din București, pe care a absolvit-o în 1980. În timpul studenției, a devenit membru fondator al „Cenacului de luni”, coordonat de criticul literar N. Manoles-

cu, nucleu reprezentativ al generației de scriitori din anii '80. Debutul său literar a avut loc încă din 1972, prin publicarea unor poezii în revista „Luceafărul”.

Anii 1980 au reprezentat pentru Matei Vișniec o perioadă literară prolifică, dar și de confruntare cu cenzura regimului comunist. Publică mai multe volume de poezie: „La noapte va ninge” (1980), „Orașul cu un singur locuitor” (1982) și „Înțeleptul la ora de ceai” (1984), în timp ce piesele sale de teatru și alte texte circulau clandestin sau în cercuri literare restrânse. În această perioadă, a predat istoria și geografia în com. Dorobanțu-Plătărești, jud. Călărași.

În 1987 a părăsit România, obținând azil politic în Franța. Această ruptură de spațiul natal a marcat începutul unei perioade de scriere bilingvă și multiculturală, în care a navigat între limba română și cea franceză, între cultura română și cea franceză. A colaborat cu Secția română a BBC la Londra (1988-1989). Ulterior, s-a stabilit la Paris, unde a lucrat pentru Radio France Internationale (RFI) ca jurnalist și realizator de emisiuni culturale, ocupându-se de reportaje și interviuri timp de peste trei decenii. În 1993 obține cetățenia franceză.

Opera literară a lui Matei Vișniec se situează la intersecția între poezie, proză și dramaturgie. Temele recurente includ relația individ-putere, cenzura, absurditatea, identitatea, exilul și memoria. Dramele sale au fost traduse

în peste 30 de limbi și montate în peste 40 de țări. Printre volumele de poezie de la maturitate se numără „Poeme ulterioare” (1999-2000), iar printre romane „Cafeneaua Pas-Parol” (1992), „Sindromul de panică în Orașul Luminilor” (2009) și „Un secol de ceață” (2021).

Vișniec a rămas conectat la cultura română, iar piesele sale continuă să fie prezente în repertoriul teatrelor din România și Republica Moldova. La Suceava funcționează Teatrul Municipal „Matei Vișniec” (înființat în 2015), care găzduiește anual Festivalul Internațional „Zilele Teatrului Matei Vișniec”. În 2016, în cadrul manifestării „Zilele Matei Vișniec la Chișinău”, pe scenele teatrale din Chișinău au fost prezentate mai multe montări: „Angajare de clovn” la Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale”, „Opt nopți și jumătate” la Teatrul „Alexei Mateevici”, „Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal” la Teatrul „Eugène Ionesco” și „Frumoasa călătorie a urșilor panda povestită de un saxofonist care avea o iubită la Frankfurt” la Teatrul „Geneza Art”. Au mai fost puse în scenă și alte piese semnate de Vișniec: „Migraaaaanții” (2018) și „Întoarcerea acasă” (2022), ambele la Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale”. Iar în 2024, Teatrul Dramatic Rus „A. P. Cehov” a găzduit premiera în limba rusă a piesei „Mașinăria Cehov”.

În 2018 Matei Vișniec a

primit titlul de doctor honoris causa al Universității Naționale de Arte „George Enescu” din Iași, distincție acordată în semn de apreciere pentru întreaga sa activitate artistică, precum și pentru contribuție la promovarea tinerelor talente și la dezvoltarea teatrului contemporan.

În 2025 a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

A fost distins cu numeroase premii naționale și internaționale: Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru dramaturgie (1999, 2002, 2007), Premiul Academiei Române pentru dramaturgie (1998), Premiul UNITER pentru Cea mai bună piesă a anului (1991), Premiul European al Societății Autorilor și Compozitorilor Dramatici din Franța (2009) și Premiul „Jean Monnet” pentru literatură europeană (2016). În 2000, a fost decorat cu Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Cavaler de către președintele României, iar în 2021, în Franța, a primit Ordinul Național al Meritului în grad de Cavaler.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 45-46; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 45-46. „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 46-47.

Bibliografie selectivă:

Vișniec, Matei. Caragiale e de vină ; Despre tandrețe ; Teatru vag / Matei Vișniec. – București : Humanitas, 2019. – 293 p. – ISBN 978-973-50-6599-7.

Vișniec, Matei. Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal : Teatru / Matei Vișniec. – Chișinău : Cartier, 2021. – 346 p. – ISBN 978-9975-86-539-5.

Vișniec, Matei. Le marchand de premières phrases : Roman kaléidoscope / Matéi Vișniec. – Paris : Jacqueline Chambon, 2016. – 357 p. – ISBN 978-2-330-05786-2.

Vișniec, Matei. Lysistrata, dragostea mea : (piesă inspirată din comedia Lysistrata de Aristofan) / Matei Vișniec. – Iași : Junimea, 2023. – 132 p. – ISBN 978-973-37-2635-7.

Vișniec, Matei. Omul de zăpadă care voia să întâlnească soarele : [Teatru] = Le bonhomme de neige qui voulait rencontrer le soleil / Matei Vișniec. – București : Arthur, 2016. – 52, 44 p. (pag. opusă). – Carte „valet”. – ISBN 978-606-8620-95-4.

Vișniec, Matei. Poemul care se citește pe sine / Matei Vișniec. – [Chișinău] : Știința, 2023. – 152 p. – ISBN 978-9975-85-399-6. – ISBN 978-9975-4208-8-4.

Vișniec, Matei. Țara lui Gufi : Teatru / Matei Vișniec. – Chișinău : Cartier, 2021. – 278 p. – ISBN 978-9975-86-538-8.

Cimpoi, Mihai. Fenomenul Matei Vișniec și (ne)angajarea clovnilor / Mihai Cimpoi // Moldova. – 2016. – Nr 5/6. – P. 38-43. – ISSN 1857-114X.

Ciobanu, Vitalie. Matei Vișniec la Chișinău: „Să nu fiți mercenari!” / Vitalie Ciobanu // www.dw.com : [site]. – 2025. – 23 sept. – URL: <https://www.dw.com/ro/matei-vi%C8%99niec-s%C4%83-nu-fi%C8%9Bimercenari/a-74110212> (accesat : 24.09.2025).

Gancevici, Olga. L'ambiguïté de la communication par le silence chez Matéi Visniec / Olga Gancevici // Anadiss : Revue du Centre de Recherche Analyse du Discours. – 2023. – Nr 36 – P. 31-39. – ISSN 1842-0400.

Ghimpu, Dina. Tumbă de grup deasupra infernului, sau Ușa care nu duce nicăieri... : [despre dramaturgul Matei Vișniec] / Dina Ghimpu // Teatru. – 2015/2016. – Nr 16/17. – P. 55-57. – ISSN 1857-0674.

Matei Vișniec – dramaturgul care a înfruntat interdicțiile regimului totalitar : [despre Zilele Matei Vișniec la Chișinău „De la Cehov la Vișniec”] // Ziarul de gardă. – 2016. – 24 mar. – P. 24. – ISSN 1857-3150.

Matei Vișniec în dialog cu scriitorii și dramaturgii basarabeni la Teatrul Național „Saticus I.L. Caragiale” / pagini redactate de Vitalie Ciobanu, Ana Druță, Alevtina Saragă // Contrafort. – 2016. – Nr 3/4. – P. 16-19. – ISSN 1857-1603.

Longre, Jean-Pierre. Le mot-personnage dans le théâtre de Matéi Visniec / Jean-Pierre Longre // Revue Roumaine d'Études Francophones. – 2016. – Nr 8. – P. 13-24. – ISSN 2065-8087.

Premieră la „Saticus” : [spectacolul „Migraaanti sau Prea suntem mulți pe nenorocita asta de barcă”, realizat în viziunea regizorului Alexandru Grecu, inspirat de cea mai nouă piesă a celebrului dramaturg francez de origine română, Matei Vișniec] // Ziarul de gardă. – 2017. – 9 febr. – P. 24. – ISSN 1857-3150.

Premiul de Excelență : [Matei Vișniec : dramaturg, regizor român] // Teatru. – 2015/2016. – Nr 16/17. – P. 34. – (Gala Premiilor UNITEM – 2016). – ISSN 1857-0674.

Steiciuc, Elena-Brândușa. Matei Vișniec, autotraducere și reflecție privind creația „între două limbi” = Matei Visniec, autotraduction et reflection sur la création „entre deux langues” / Elena-Brândușa Steiciuc // Atelier de traduction : Revistă semestrială de teorie și analiză a traducerii în limba franceză. – 2019. – P. 75-82.

Suceveanu, Arcadie. Textul

vieții și viața textului : [Matei Vișniec, 65 de ani de la naștere] / Arcadie Suceveanu // Revista literară. – 2021. – Nr 2 (55). – P. 6-7. – ISSN 2345-1777.

Un eveniment cultural de marcă „De la Cehov la Vișniec” : [despre Zilele Matei Vișniec la Chișinău „De la Cehov la Vișni-

ec”] // Timpul. – 2016. – 25 mar. – P. 23. – ISSN 1857-2448.

Узун, Елена. «Три клоуна» в трагифарсе нашей жизни : [о спектакле «Три клоуна», по пьесе Матая Вишниека, поставленный в Театре «Сатирикус» главным режиссером

труппы Санду Греку] / Елена Узун // Панорама. – 2016. – 20 мая. – P. 23. ; Cel mai bun spectacol dramatic : [„Angajare de Clovn” de Matei Vișniec, regia Alexandru Grecu, Teatrul Național „Satiricus I.L. Caragiale”] // Teatru. – 2015/2016. – Nr 16/17. – P. 34. – ISSN 1857-0674.

Ana Struță

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

Februarie

2026

140 de ani de la nașterea lui **Vasile Gafencu**, agricultor, politician, deputat în Sfatul Țării, Cavaler al ordenelor „Coroana României”, „Steaua României”, „Regele Ferdinand I” (1 febr. 1886 – 16 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 45; 2021, p. 62-64.*

100 de ani de la nașterea lui **Dumitru Protase**, istoric român, arheolog, numismat, doctor în istorie, profesor universitar, cercetător științific, membru de onoare al Academiei Române, Cavaler al Ordinului „Meritul Științific” (1 febr. 1926 – 25 apr. 2022). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 54-55.*

60 de ani de la nașterea **Nataliei Cheradi**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, doctor în științele comunicării, lector universitar, manager (2 febr. 1966).

70 de ani de la nașterea **Mariei S. Ciobanu**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager, militanță a mișcării de eliberare națională, decorată cu Medalia „Mihai Eminescu” (3 febr. 1956).

120 de ani de la nașterea lui **Eugen Macovschi**, biochimist și biolog român, doctor în chimie, profesor universitar, cercetător științific, membru titular al Academiei Române, originar din Basarabia (4 febr. 1906 – 3 apr. 1985). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 51-52.*

55 de ani de la nașterea **Tatiane Potâng**, filolog, conferențiar universitar, politiciană, decorată cu Ordinul „Gloria Muncii” (4 febr. 1971).

130 de ani de la nașterea lui **Nicolae Bagdasar**, filozof român, doctor în filozofie, epis-

temolog, istoric al filozofiei universale și românești, membru corespondent al Academiei Române, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural” de clasa a II-a (5 febr. 1896 – 21 apr. 1971).

100 de ani de la nașterea lui **Benone Duțescu**, medic român, doctor în științe medicale, doctor în științe sociale, istoric al medicinei, decan de vârstă al jurnalismului medical din România (5 febr. 1926).

70 de ani de la nașterea lui **Liubov Arion**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, cadru didactic, formator național (5 febr. 1956).

130 de ani de la nașterea lui **Anastase Dragomir**, inventator român în domeniul aviației, inventator al scaunului ejectabil, brevetat la Paris, al cabinei catapultabile (6 febr. 1896 – 1966).

80 de ani de la nașterea lui **Anatolie Gondiu**, scriitor, dramaturg, om de afaceri, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (6 febr. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 57.*

70 de ani de la nașterea lui **Vlad Bolboceanu**, pictor ceramist (8 febr. 1956 – 21 iul. 2004). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 60-61.*

140 de ani de la nașterea lui **Vasile Ciorescu (Ciorăscu)**, deputat în Sfatul Țării, participant la organizarea reformei agrare în Basarabia (9 febr. 1886 – ?). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 61.*

55 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Cuciureanu**, economist, doctor habilitat în științe economice, cercetător științific principal (9 febr. 1971).

100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Teodorescu**, filolog

român, istoric literar, cercetător (12 febr. 1926 – 27 dec. 2000).

60 de ani de la nașterea lui **Roman Florescu**, artist plastic, critic de artă, pedagog, manager (12 febr. 1966).

65 de ani de la nașterea **Elenei Dabija**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager, deținătoare a Ordinului „Steaua României” și a Medaliei „Mihai Eminescu” (15 febr. 1961).

130 de ani de la nașterea lui **Gheorghe I. Năstase**, geograf, istoric, doctor în geografie, profesor universitar, deputat în Sfatul Țării (16 febr. 1896 – 28 dec. 1985). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 65-66.*

120 de ani de la nașterea lui **Tiberiu Popovici**, matematician, doctor în științe matematice, conferențiar universitar, membru titular al Academiei Române (16 febr. 1906 – 29 oct. 1975). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 59-60.*

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Darie**, actor de teatru și cinema, Artist al Poporului, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (16 febr. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 66-67; 2021, p. 80-81.*

190 de ani de la nașterea lui **Iosif (Ioan) Goldiș**, teolog român, episcop al Bisericii Ortodoxe Române (17 febr. 1836 – 23 mar. 1902). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 58.*

150 de ani de la nașterea lui **Iosif Popovici**, lingvist, doctor în filologie, profesor universitar, cercetător științific, deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia (17 febr. 1876 – 26 aug. 1928).

50 de ani de la nașterea **Elmirei Scripcenco**, șahistă, prima mare maestră internațională de șah feminin din Republica Moldova (17 febr. 1976).

180 de ani de la nașterea lui **Petru Râșcanu**, profesor universitar român, publicist și traducător (18 febr. 1846 – 31 aug. 1913). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 68.*

150 de ani de la nașterea lui **Neculai Costăchescu**, chimist și om politic român, doctor în chimie, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (18 febr. 1876 – 14 iul. 1939).

130 de ani de la nașterea lui **Theodor Văscăuțeanu**, geolog român, doctor în geologie, profesor, arheolog, paleontolog, cercetător științific, originar din Basarabia (18 febr. 1896 – 18 sept. 1933). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 226-227.*

150 de ani de la nașterea lui **Constantin Brâncuși**, sculptor român de renume mondial, membru postum al Academiei Române (19 febr. 1876 – 16 mar. 1957). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 54-55; 2006, p. 73; 2007, p. 112-113; 2017, p. 141-142.*

100 de ani de la apariția publicației „**Viața literară**”, revistă săptămânală de informație, critică literară și de artă (20 febr. 1926 – 15 iun. 1941).

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Adoc**, pictor român, gravor, sculptor, ilustrator de carte, grafician (22 febr. 1926). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 72.*

100 de ani de la nașterea lui **Adrian Hrițcu**, arhiepiscop al Bisericii Ortodoxe Române (22 febr. 1926 – 23 febr. 2013).

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Scutelnic**, medic stomatolog, manager, Om Emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (22 febr. 1956).

60 de ani de la nașterea **Ecaterinei Negară**, poetă, scriitoare (22 febr. 1966). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 71-72.*

65 de ani de la nașterea lui **Mihai Amihalachioaie**, acordeonist și dirijor de muzică populară, simfonică și de operă, autor de muzică și aranjor, Maestru în Artă (23 febr. 1961 – 11 febr. 2024). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 89.*

70 de ani de la nașterea lui **Constantin Arcu**, scriitor român, conferențiar universitar, doctor în drept internațional (24 febr. 1956).

100 de ani de la nașterea lui **Ștefan Delureanu**, istoric român, publicist, cercetător, traducător (26 febr. 1926 – 21 iun. 2015).

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Platon**, istoric român, doctor în istorie, profesor universitar, cercetător științific, membru titular al Academiei Române (26 febr. 1926 – 24 ian. 2006). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 61.*

100 de ani de la nașterea lui **Vasile Zagorschi**, compozitor, pianist, pedagog, Cavaler al „Ordinului Republicii” (27 febr. 1926 – 1 oct. 2003). *A se vedea și*

art. din CN 2001, p. 47-48; 2011, p. 62; 2021, p. 93-94.

100 de ani de la nașterea lui **Virgil Almășanu**, pictor român, reprezentant al realismului socialist, originar din Basarabia, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural” în grad de Ofițer (28 febr. 1926 – 5 febr. 2009). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 77.*

70 de ani de la nașterea **Vetei (Elisaveta) Ghimpu-Munteanu**, redactor prezentator la Radio Moldova, interpretă de muzică populară și etno, Maestru în Artă (28 febr. 1956). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 63-64; 2016, p. 74-75; 2021, p. 95-96.*

200 de ani de la nașterea lui **Nicolae Popea**, episcop, scriitor și om politic român, membru titular al Academiei Române (29 febr. 1826 – 26 iul. 1908).

170 de ani de la nașterea **Albinei Ostermann**, etnograf, muzeograf și custode, preparator și conservator al Muzeului Zemstvei, astăzi Muzeul Național de Etnografie și Istorie a Naturii (29 febr. 1856 – 16 aug. 1936). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 68; 2016, p. 78.*

90 de ani de la nașterea lui **Marin Sorescu**, poet, eseist, traducător, prozator și dramaturg român, laureat al Premiului „Herder” (29 febr. 1936 – 8 dec. 1996). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 63-69; 2011, p. 58-59; 2021, p. 86-87.*

70 de ani de la nașterea lui **Mircea V. Ciobanu**, scriitor, poet, critic și istoric literar, editor de carte, publicist, Cavaler al „Ordinului de Onoare” (29 febr. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 349-350.*

Natalia CHERADI
1966

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, doctor în științele comunicării, lector universitar, manager.

Născută la 2 februarie 1966, în s. Câmpeni (astăzi, Alexanderfeld), rn. Vulcănești (astăzi, rn. Cahul).

A absolvit școala medie din satul natal. Și-a urmat studiile la Universitatea de Stat din Moldova (USM), Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie, specializarea bibliotecar-bibliograf (1984-1988). În anii 1998-2002 a urmat cursurile de doctorat la aceeași facultate a USM. A beneficiat de o bursă Erasmus Mundus la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2013). În 2014 a susținut teza de doctor în științe ale comunicării „Orientarea de marketing ca strategie de dezvoltare a bibliotecilor universitare din Republica Moldova”.

A urmat mai multe stagii științifico-didactice, atât în țară, cât și peste hotare: Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Cluj-Napoca (1995); Institutul de Biblioteconomie din Berlin (1999); Școala Internațională de Vară în Biblioteconomie și Știința Informării, Moscova (2000);

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (2001); Academia de Studii Economice din București (2005); Universitatea din Bergen (Norvegia, 2011); Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2012-2013) ș.a.

Și-a început cariera profesională după absolvirea facultății, fiind angajată la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” în calitate de specialist principal în Serviciul metodic (1988-1992). Ulterior a activat la Biblioteca Națională din Republica Moldova (BNRM) în funcție de șefă a Serviciului de sociologie și marketing (1992-1995). Din 1996 până în prezent este lector universitar în cadrul Facultății Jurnalism și Științe ale Comunicării, la Departamentul Comunicare și Teoria Informării, a USM. Din 1995 și-a început activitatea la Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova (ASEM) în funcție de director adjunct și din 2021 exercită funcția de director la aceeași instituție.

Îmbină activitatea de manager al bibliotecii cu activitatea didactică. Ține mai multe cursuri cu privire la marketing de bibliotecă, biblioteci electronice (masterat), resurse informaționale, relații publice în biblioteci, tehnologii informaționale în structuri infodocumentare utilizatorii de informații (licență), utilizatorii de informații, cultura informației, domenii de interes științific, sociologia comunicării, accesul deschis la informația științifică, marketingul serviciilor informaționale ș.a. Tot-

odată, este formator național la programul de formare profesională continuă a cadrelor bibliotecare din cadrul Departamentului Formare Continuă al USM.

Este autor a peste 170 de publicații științifice și de popularizare a științei și învățământului universitar. A participat la editarea volumelor „International Trends in Academic Library Development” (2018); „Improving the Academic Writing Experience in Higher Education” (2019); „Paul Bran – personalitate marcantă a științei românești: la 80 de ani de la nașterea marelui economist” (2020) ș.a. A fost membru al grupului de alcătuitori ai „Manualului operațional de politici și proceduri al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova” (2015).

Este alcătuitoarea unor publicații de înaltă ținută profesională, unele apreciate la Concursul Național „Cele mai reușite lucrări ale anului 2021 (2022) în domeniul biblioteconomiei și științei informării”: „Protagonistul bibliologiei naționale Ion Madan” (2010); „Paul Bran – economist, filosof, cercetător, pedagog: medalion aniversar la 70 de ani de la naștere” (2010); „Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare” (2021); „Doctori honoris causa ai Academiei de Studii Economice a Moldovei” (2021); „Ilie Costăș: om de știință și pedagog neobosit la cea de-a 75-a aniversare. Monografie biobibliografică” (2022) ș.a.

A participat la 49 de proiecte internaționale, printre care „OA Conect+within academia in the Republic

of Moldova” (2013-2014); „Modernization of academic library services in Moldova, funded by The Norwegian Centre for International Cooperation in Education” (2016-2020); „Consolidarea capacităților de gestionare a cercetării și a Științei Deschise ale instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova și Armenia” (2019-2022); „NI4OS-Europe – Inițiative Naționale pentru Știința Deschisă în Europa” (2019-2022); „Modern Information Services for Improvement Study Quality” (2013-2016); „Innovative and sustainable information services for Moldovan higher education” (2014); „Consolidarea capacității instituționale a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova” (2014-2015); „Stimularea angajamentului Republicii Moldova în Știința Deschisă: suport metodologic și aplicativ” (2021-2022) ș.a.

A participat la peste 90 de conferințe și simpozioane științifice naționale și internaționale din România, Rusia, Ucraina, SUA, Germania, Israel, Norvegia, Franța, Italia, Finlanda, Cehia, Malaysia ș.a.

Concomitent, a exercitat și multiple activități și responsabilități în cadrul instituției și asociației profesionale: expert și membru al juriului la Fundația Soros Moldova, în programele educaționale și informaționale (1999-2005); coordonator național al Programului eIFL-Open Access din 2008; membru în comitete științifice ale manifestărilor științifice; membră a grupu-

lui de lucru care a elaborat standardele de competență și de calificare la specialitatea 0322.1 Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică; membră a Comisiei de îndrumare la teze de doctorat; vicepreședintă a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova – ABRM (2012-2015); membră a comisiilor din cadrul ABRM – instruire și dezvoltare profesională; management și marketing; informatizare și tehnologii informaționale; membră în Consiliul director al bibliotecilor universitare; membră a echipei și formator național în proiectul Școala de Biblioteconomie din Moldova (Centrul de Instruire al Bibliotecarilor); secretar și consultant al Consorțiului Resurse Electronice pentru Moldova (REM); membră în Consiliul Biblioteconomic Național al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova din anul 2021; membră a Senatului ASEM ș.a.

Pentru activitate prodigioasă, a fost înalt apreciată la nivel național și la nivel instituțional cu multiple premii și diplome: Premiul I și II la Concursul Național „Cele mai reușite lucrări ale anului în domeniul biblioteconomiei și științei informării” (2015, 2016, 2021, 2022); Premiul „Magna cum Laude” (2014, 2006); laureată a Concursului Național „Teza de doctorat de excelență a anului 2014” – Teza de doctor de excelență a gradului II (2016); Diplomă pentru contribuție majoră și promovarea activă a accesului deschis în Republica Moldova (2017); Diplo-

ma de onoare a Ministerului Culturii și Turismului al Republicii Moldova (2008) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Cheradi, Natalia. Orientarea de marketing ca strategie de dezvoltare a bibliotecilor universitare din Republica Moldova : 572.02 – infodocumentare; biblioteconomie și știința informării : Teză de doctor în științe ale comunicării / Cheradi Natalia. – Chișinău, 2014. – 215 p.

Cheradi, Natalia. Marketing și biblioteca universitară / Natalia Cheradi // Biblioteca universității și studenții : Interacțiunea și perfecționarea serviciilor / Natalia Cheradi, Nelly Țurcan. – Chișinău : CE USM, 2003. – 145 p. – ISBN 9975-9604-2-1.

Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare / responsabil de ediție: Grigore Belostecinic ; coordonator: Natalia Cheradi [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 260 p. – ISBN 978-9975-155-24-3.

Doctori Honoris Causa ai Academiei de Studii Economice a Moldovei / coordonator: Grigore Belostecinic ; responsabil de ediție: Natalia Cheradi. – Ed. a 3-a. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 128 p. – ISBN 978-9975-155-29-8.

Eugeniu Hrișcev : Membru corespondent al AȘM : Indice biobibliografic / responsabil de ediție: Silvia Ghinculov ; alcătuitor: Svetlana Studzinski; redactor: Natalia Cheradi. – Chișinău : ASEM, 2008. – 71 p. – ISBN 978-9975-75-442-2.

Ilie Costăș : Om de știință și pedagog neobosit la cea de-a 75-a aniversare : Monografie biobibliografică / Academia de Studii Economice a Moldovei ; coordonatori de ediție: Grigore Belostecinic, Natalia Cheradi. – Chișinău : ASEM, 2022. – 268 p. – ISBN 978-9975-155-75-5.

Paul Bran – personalitate marcantă a științei românești : la 80 de ani de la nașterea ma-

relui economist / Grigore Belostecinic, Vasile Șoimaru, Silvia Ghinculov ; responsabil și coordonator de ediție: Silvia Ghinculov, Natalia Cheradi. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 394 p. – ISBN 978-9975-151-34-4.

Cheradi, Natalia. A new stage in the development of library management as an effect caused by the covid-19 pandemic / Natalia Cheradi, Elena Railean // Universitas Europaea : spre o societate a cunoașterii prin europenizare și globalizare : Materialele conferinței științifice internaționale, 16-19 octombrie 2023 = Universitas Europaea : Towards a Knowledge-Based Society Through Europeanisation and Globalisation / comitetul științific: Ilian Galben. – Chișinău : ULIM, 2023. – P. 214-217. – ISBN 978-9975-3603-7-1.

Cheradi, Natalia. Bibliometric services of university libraries : a trendy trend or a promising direction? / Natalia Cheradi // Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii : Culegere de rezumate, Ediția 27, 22-23 septembrie 2023, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2023. – Vol. 1. – P. 101-102. – ISBN 978-9975-175-98-2.

Cheradi, Natalia. Biblioteca universității în contextul actualelor provocări / Natalia Cheradi // Science and education: new approaches and perspectives. 24-25 martie 2023, Chișinău. – Chișinău : CEP UPSC, 2023. – Seria 25. Vol. 1 – P. 325-330. – ISBN 978-9975-46-773-5.

Cheradi, Natalia. Bibliotecile ca promotori ai accesului deschis și științei deschise: impactul EIFL în Republica Moldova / Natalia Cheradi, Elena Railean // Science and education: new approaches and perspectives: International Scientific Conference, 21-22 March 2024. – Ediția a 26-a. – Vol. 4. – Chișinău : CEP UPSC, 2024. – P. 242-249. – ISBN 978-9975-46-947-0.

Cheradi, Natalia. Consolidarea infrastructurii de informare în Republica Moldova: rolul

Accesului Deschis // Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie, Ediția a 3-a, 18 aprilie 2024, Bălți. – Bălți : Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2024. – P. 11-19. – ISBN 978-9975-50-328-0.

Cheradi, Natalia. Evoluția bibliografiei economice în Republica Moldova : contribuții și perspective / Natalia Cheradi // Integrare prin cercetare și inovare. Științe sociale, 7-8 noiembrie 2024, Chișinău. – Chișinău : CEP UPSC, 2024. – P. 87-94. – ISBN 978-9975-62-687-3. – ISBN 978-9975-62-799-3 (pdf).

Cheradi, Natalia. O mică amintire despre marele dascăl Alexe Rău / Natalia Cheradi // Magazin bibliologic. – 2024. – Nr 1/2. – P. 57-58. – ISSN 1857-1476.

Cheradi, Natalia. Vizibilitatea informației științifice în mediul digital / Natalia Cheradi, Silvia Ghinculov // Rolul investițiilor în dezvoltarea economiei digitale în contextul globalizării financiare, Ediția a 3-a, 22-23 decembrie 2016, Chișinău. – Chișinău : DEP al ASEM. – 2016. – P. 40-41. – ISBN 978-9975-75-866-6.

Țurcan, Nelly. Asociația bibliotecarilor ca factor de dezvoltare a comunității profesionale / Nelly Țurcan, Mariana Harjevschi, Natalia Cheradi // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe sociale. – 2014. – Nr 3 (73). – P. 18-22. – ISSN 1814-3199.

Zelenschi, Angela. Preventing organizational dysfunctions to achieve performance in library activity / Angela Zelenschi, Natalia Cheradi // Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii : Culegere de rezumate, Ediția a 27-a, 22-23 septembrie 2023. – Chișinău : [S. n.], 2023. – Vol. 1. – P. 100. – ISBN 978-9975-175-98-2.

Cheradi Natalia // Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare / responsabil de ediție: Grigore Belostecinic ; coordonator: Natalia Cheradi [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 220. – ISBN 978-9975-155-24-3.

Madan, Ion. Cheradi Natalia // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / autor-alcătuitor: Ion Madan. – Chișinău : CEP USM, 2000. – P. 9.

Maria S. Ciobanu

Maria S. CIOBANU
1956

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager, distinsă cu Medalia „Mihai Eminescu”.

S-a născut la 3 februarie 1956, în orașul Durlești, municipiul Chișinău, în familia slujbașilor Simion și Iulita Ciobanu. Este mama lui Mihai-Gabriel Ciobanu, Secretar de Stat la Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova.

În anii 1963-1967 a urmat școala primară, apoi școala medie din satul natal (astăzi, Liceul Teoretic Durlești), pe care a absolvit-o cu medalie de argint în 1973.

A ales profesia de bibliotecar pentru că mama sa lucra la Biblioteca Republicană pentru Copii „A. S. Pușkin” (astăzi, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” – BNC) și o ajuta la muncă pe timp de vacanță. Maria Ciobanu a crescut în această bibliotecă, participând la diferite activități culturale organizate pentru copii. Pe

perioada vacanței de vară, în clasele a 9-a și a 10-a, este angajată în calitate de bibliotecar, iar studentă fiind, și-a desfășurat stagiul tot în această bibliotecă.

După absolvirea școlii medii, și-a continuat studiile la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Moldova (USM), la specialitatea bibliotecar-bibliograf (1973-1977).

În anul 1988 a participat la cursurile de perfecționare ale Institutului Unional de Informare Tehnico-Științifică (VINITI) din Moscova, susținând teza „Aparatul bibliografic și de referință al bibliotecii”. În 1989 a urmat cursuri de instruire în domeniul automatizării, organizate de Institutul Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei – UTM); a participat la seminarele „Formarea formatorilor” oferite de Fundația Soros Moldova (1994); la cursul de perfecționare profesională de la Bușteni, România (1993); la seminarele internaționale „Informația de mediu în bibliotecile din România”, Centrul Internațional de Informare de Mediu (CIIMED), Ploiești (1994) și „INFO-94” BCU Iași (1994); la cursurile „Inteligența documentară”, cu profesori din Franța și Tunisia (Târgoviște, România, 1998); „Informarea documentară în societatea informației”, Asociația InfoDocRom (Iași, 1998); „Managementul tranziției” la Universitatea „Valahia” (Târgoviște, 1998); „Managementul resurselor informaționale”, Institutul German de Biblioteconomie (Chișinău, 1999) ș.a. În 2000 a participat la

cursurile de specializare „Tehnologii informaționale. Aplicații avansate în birotică”, organizate de Centrul de Perfecționare și Reciclare a Cadrelor (UTM) și în 2008 la cursul „Soft TINREAD”, Camera Națională a Cărții (CNC).

A mai urmat stagii de instruire, documentare și schimb de experiență la diferite instituții din țară și din afară: seminarul „Noi tehnologii informaționale în bibliotecă” (Riga, 1993); școala de vară franco-română, Universitatea Pitești (1994); seminarele „Conservarea și preservarea colecțiilor de bibliotecă” cu profesori din SUA, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM), în 1999; „Probleme actuale ale activității biblioteconomiilor și științei informării” cu profesori din SUA, BNRM (2001); seminarele Școlii de Biblioteconomie la Chișinău: „Marketingul de bibliotecă. Promovarea instituției bibliotecare” (2002); „Procesul planificării strategice în bibliotecă” (2002); „Utilizarea actelor normative internaționale în domeniul resurselor informaționale” (2002); „Probleme actuale în activitatea bibliotecilor suedeze” (2002); cursul „Elaborarea, prezentarea și citarea referințelor bibliografice” (2017) ș.a. Seminarele „Probleme actuale în activitatea Consiliului Interstatal de Coordonare pentru Informarea tehnico-științifică”, AGEPI, Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică a Guvernului Republicii Moldova (2003); „Biblioteca – suport pentru

educația copiilor” Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” (2004); „Conservarea și restaurarea colecțiilor de bibliotecă”, Asociația Bibliotecarilor din Moldova, Școala de Biblioteconomie (2005); „Aspecte metodologice și tematice privind implementarea standardelor de descriere bibliografică”, CNC (2008); „Utilizarea EXCEL la calculele statistice”, CNC (2010); cursul modular „Competențe digitale pentru bibliotecari”, modulul I „Elaborarea unui CV digital (Word, CV Makler, Europass, LinkedIn)”, Chișinău (2018); Conferința „Japonia: biblioteci și bibliotecari. Experiențe de interes pentru Republica Moldova”, susținută de H. Anghelescu la Chișinău (2024) ș.a.

În cei peste 50 de ani de activitate a dat dovadă de profesionalism și devotament față de profesia de bibliotecar.

Parcursul profesional l-a început în august 1977, în cadrul BNC, în Serviciul de asistență de specialitate, în calitate de metodist. A fost implicată în alcătuirea și elaborarea recomandărilor metodice în vederea organizării activităților culturale la nivel național, prilejuite de aniversări și date memorabile.

Între anii 1979 și 2003 a activat la Biblioteca UTM, avansând pe scara ierarhică de la bibliotecar, bibliograf superior, șef de oficiu până la directoare a Bibliotecii UTM (1991-2003). În Serviciul bibliografie și informare documentare se realizează în calitate de bibliograf superior. A fost responsabilă de alcătuirea bibliografiilor

la cerere pentru cercetarea științifică a UTM, de prezentarea publicațiilor noi intrate în colecția bibliotecii în cadrul „Zilelor catedrelor” și a „Zilelor informării”, de completarea catalogului analitic cu descrieri analitice din domeniile social, economic și tehnic. A alcătuit publicația cu caracter informativ „Buletinul noilor intrări în colecția Bibliotecii UTM”. În anii 1990 a elaborat curriculumul pentru cursul „Bazele culturii informaționale” pentru studenții anului I și „Sursele de cercetare științifică” pentru studenții anului III. Aceste cursuri au fost incluse în planul de studii la toate facultățile și au fost predate în limbile română și rusă.

Perioada în care Maria Ciobanu activează la Biblioteca UTM a fost marcată de evenimentele prilejuite de începutul mișcării de deșteptare națională (1988-1990). Maria Ciobanu a fost mereu pe linia întâi a baricadelor, fiind o luptătoare înverșunată pentru limba română și alfabetul latin, pentru tricolor, pentru independență și pentru valorile naționale. După adoptarea legii despre limba română și obținerea independenței Republicii Moldova, a început și modernizarea bibliotecilor și a bibliotecarilor. Era necesară trecerea la terminologia românească de specialitate, perfectarea documentației de specialitate în limba română, completarea colecțiilor cu carte în limba română pentru asigurarea procesului de studii la UTM. De-a lungul anilor a menținut Biblioteca UTM integrată în spațiul educațional

și științific universitar și în mediul biblioteconomic național și internațional. Odată cu alegerea sa în funcția de directoare a Bibliotecii, în cadrul ședinței Senatului UTM din 1991, s-a preocupat de îmbunătățirea calității serviciilor și a resurselor informaționale, de completarea colecțiilor de carte de specialitate în limba română, de asigurarea abonării la publicațiile periodice de profil științific și tehnic, inclusiv abonarea prin consorții la baze de date internaționale (EBSCO ș.a.). A inițiat colaborări cu bibliotecile universitare din România în vederea organizării unor donații de carte în limba română, a vizitelor de schimb de experiență a bibliotecarilor pentru însușirea terminologiei de specialitate în limba română ș.a. A urmărit consecvent creșterea volumului colecțiilor în limba română, în consecință în anul 1992 colecțiile au ajuns la circa 91 de mii de exemplare, în anul 1999 la circa 179 de mii de exemplare. Creșterea numărului de volume de carte românească a fost determinată preponderent de donațiile oferite de universități, biblioteci, edituri, organizații nonguvernamentale din România, inclusiv de cadre didactice și savanți din România și din alte țări. Colecțiile de carte au fost completate și în baza unor proiecte de achiziție finanțate de Fundația Soros Moldova, astfel la UTM au ajuns Enciclopedia „Britanica”, seria tehnică în 20 de volume, numeroase enciclopedii, dicționare, materiale

didactice în limba română. În 1995 a elaborat și a înaintat pentru finanțare Fundației Soros Moldova primul proiect de automatizare a proceselor și a serviciilor de bibliotecă. Ulterior a fost aprobat și un al doilea proiect „Rețeaua Informațională a Bibliotecii Universității Tehnice a Moldovei”, în valoare de 70 mii de dolari destinat pentru formarea catalogului electronic al Bibliotecii UTM și pentru conexiunea filialelor bibliotecilor de la facultăți într-o rețea unică de gestionare a bibliotecii (2000). A reușit și amplificarea informatizării prin elaborarea și aplicarea programelor dedicate, extinderea și consolidarea rețelei de calculatoare, schimbarea softului integrat de bibliotecă.

În anul 2003-2005 a revenit la BNC „Ion Creangă” în calitate de șefă a Serviciului de asistență de specialitate, coordonare și cooperare. A contribuit la elaborarea articolelor pentru publicația „Aniversări culturale” a BNC. Doi ani consecutiv a recepționat rapoartele bibliotecilor pentru copii din teritoriu și a întocmit raportul „Activitatea bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova” însoțit de tabele statistice: indicii principali ai activității bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova; dinamica colecțiilor în anii 2003, 2004; beneficiari, utilizarea bibliotecilor în anii 2003, 2004.

A fost responsabilă de organizarea Concursului literar republican „La izvoarele înțelepciunii”, care urma să familiarizeze elevii cu sursele bibliografice documentare

și literare despre Ștefan cel Mare și Sfânt (ediția a XIV-a, 2004) și despre H. Ch. Andersen (ediția a XV-a, 2005). Un concurs de anvergură a fost „Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare”, organizat de BNC în colaborare cu Redacția emisiuni pentru copii și tineret a Companiei „Teleradio-Moldova”.

Ulterior a activat la CNC în calitate de șefă a Serviciului Arhiva Depozitului legal (2005-2010). S-a preocupat de înregistrarea și inventarierea tuturor publicațiilor tipărite pe teritoriul Republicii Moldova. A elaborat fascicula „Seriale 2003-2004, 2005-2006”, care face parte din Bibliografia Națională a Moldovei și inserează titlurile publicațiilor periodice editate în republică și păstrate în colecțiile Arhivei Depozitului legal a CNC.

Din 2010 își desfășoară activitatea la BNRM, în calitate de specialist principal în Secția de cercetare bibliografică. Contribuie la elaborarea publicației „Calendar Național” în calitate de autor de articole despre personalități remarcabile ale neamului din tot arealul românesc, despre evenimente istorice, despre cultura și civilizația universală, despre istoricul instituțiilor și alte date memorabile. Este autoare a peste 1 130 de articole, însoțite de bibliografii, înregistrate în Catalogul online al BNRM, dar și în Repozitoriul Tematic Național în Biblioteconomie și Știința Informării din Republica Moldova ș.a.

Este responsabilă de selectarea datelor memorabile pentru Banca Națională a

Moldovei cu privire la propuneri de tematici pentru monedele jubiliare și comemorative și pentru monedele de circulație cu caracter comemorativ, precum și pentru Întreprinderea de Stat „Poșta Moldovei” cu privire la programele emisiunilor de mărci și efecte poștale (din 2019).

Participă la numeroase activități profesionale: editarea și prezentarea catalogului de carte „Donație din SUA”, Chișinău, UTM (1993); Expoziția de carte americană IBB/USA, Iași, România (1994); Simpozionul „Biblioteca Centrală Universitară – cetate a culturii. 75 de ani de activitate”, Cluj-Napoca, România (1994); Simpozionul Anual „Anul bibliologic 1993”, Chișinău, BNRM (1994); Conferința Națională „Adunarea Generală a Asociației ASTRA”, Arad, România (1994); Congresul I al Bibliotecarilor din Republica Moldova, membră a Comitetului de organizare, Chișinău (1995); Conferința Științifico-Practică „SUA-Moldova: pentru o colaborare fructuoasă”. Expoziție de carte, sala Senatului UTM, Chișinău (1998); Târgul de carte din Frankfurt, Germania (1998); Simpozionul „Bibliotecile în contextul informațional modern”; Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Chișinău (1998); Conferința Națională a Asociației Bibliotecarilor din Învățământ din România – ABIR (Iași, 1993; Cluj-Napoca, 1994; Bușteni, 1998, România ș.a.); Simpozionul „Aniversarea a 50-a de existență”, Biblioteca Universității Tehnice „Gh. Asachi” din Iași, Ro-

mânia (1998); Sesiune de comunicări la BRITȘ cu ocazia a 30 de ani de activitate, Chișinău (1999); Conferința Internațională a Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XX-a, „Cartea pentru copii și lectura copiilor: tendințe, abordări moderne, perspective de colaborare”, Chișinău (2016); Sesiunea de comunicări „Bibliotecile în serviciul copiilor: oportunități pentru dezvoltare, instruire, comunicare” în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XXI-a, Chișinău (2017); Forumul Managerilor de Biblioteci – centre biblioteconomice naționale, teritoriale și departamentale Chișinău (2017); Simpozionul „Anul Bibliologic”, BNRM, Chișinău (anual în perioada 1992-2024) ș.a.

Participare și implicare activă în activitatea structurilor profesionale naționale și administrative: membră a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM, 1992-2023); președintă a filialei Bibliotecii UTM a ABRM (1992-2003); președintă a Consiliului Administrativ al Bibliotecii UTM (1992-2003); membră a Senatului UTM (1993-2003); membră a rectoratului UTM (1993-2003); membră a comisiei de repartizare a tinerilor specialiști absolvenți ai Facultății de Biblioteconomie a USM (1993-1995); membră ABIR, filiala Iași (1994-2000); membră ABIR (1994-2003); membră a Comitetului de organizare al Primul Congres al Bibliotecarilor din Republica Moldova (1995); membră a Consiliului Director al Bibli-

otecilor Universitare, ABRM (1998-2003); membră a Societății de Informare și Documentare din România (InfoDocRom) (1994-2000); membră a Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” (2011-2023).

Pentru merite deosebite în dezvoltarea biblioteconomiei și bibliografiei naționale, devotament față de profesia de bibliotecar, a fost apreciată cu multiple diplome și distincții: Diplomă de onoare cu prilejul celei de a 90-a Adunări Generale și a aniversării a 70-a de la constituirea primului despărțământ ASTRA, Arad, România (1994); Diplomă pentru contribuția adusă la valorificarea bibliologiei naționale, ABRM (1994); Titlul onorific „Bibliotecarul anului 1994” în clasamentul „Topul celor mai buni bibliotecari din Republica Moldova”, Chișinău (1995); Diplomă pentru importante contribuții în activitatea ABRM (1996); Diploma Concursului Internațional de ex-libris „Personaje eminesciene”, Oradea, România (1996); Premiul „Studia bibliologica-97”, Cercul Studia Bibliologica, Iași, România (1997); Diplomă pentru merite deosebite în activitatea profesională, ABRM (2006); Diplomă pentru merite deosebite în activitatea profesională, Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” (2017); Diplomă pentru promovarea valorilor culturale, în semn de recunoștință și prețuire, BNRM (2021); Diplomă de excelență pentru activitate prodigioasă și înalt profesionalism în domeniul biblioteconomic, contribuție

remarcabilă în promovarea valorilor culturale naționale românești, BNRM (2022); Diplomă, Premiul I pentru lucrarea „Calendar Național 2022”, ABRM (2022); Diplomă de recunoștință pentru performanțe deosebite în activitatea profesională și rezultate remarcabile obținute de-a lungul anilor, BNRM (2023); Diplomă pentru performanțe remarcabile în activitatea profesională, Pretura sectorului Buiucani, Chișinău (2024); Diplomă pentru performanțe deosebite în activitatea profesională, BNRM (2025) ș.a. Distinsă cu Medalia Asociației Transilvane ASTRA (1994, Arad, România); Medalia jubiliară „Biblioteca Centrală Lucian Blaga” (1994, Cluj-Napoca); Medalia jubiliară a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” la 50 de ani (1995); Medalia „Mihai Eminescu”, Congresul Bibliotecarilor din Republica Moldova (1995).

Bibliografie selectivă:

Academicianul Sergiu Răduțan : Biobibliografie / Valentina Iacub, Valentina Lagutina, Ludmila Jarinova, Ana Clapon ; responsabil de ediție: Maria Ciobanu ; Universitatea Tehnică a Moldovei, Biblioteca. – Chișinău : Universitatea Tehnică, 1994. – 122 p.

Aniversări culturale 2005 / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitori: Lilia Tcaci, Maria Ciobanu, Maria Harea [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 140 p.

Calendar Național 2025 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; autori: Ele-

na Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița, Ana Struță ; coordonator: Veronica Borș ; colegiul de redacție: Andrei Eșanu (președinte) [et al.] ; redactor: Elena Varzari ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 543 p. – ISSN 1857-1557.

Ion Bostan : Biobibliografie / autori-alcătuitori: Elena Plăcintă, Ana Clapon ; responsabil de ediție: Maria Ciobanu. – Chișinău : Tehnica-INFO, 1999. – 219 p. – ISBN 9975-910-83-1.

Seriale = Serials : 2003-2004 : Se editează din 1973 : Apare anual / Camera Națională a Cărții din Republica Moldova ; alcătuitor: Maria Ciobanu. – Chișinău : CNC, 2007. – 130 p. – Fasciculă a Bibliografiei Naționale a Moldovei. – ISSN 1857-0577.

Ciobanu, Maria. Activitatea bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova în anul 2003 / Maria Ciobanu // Cartea. Biblioteca. Cititorul : buletin metodic și bibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Pontos, 2004. – Fasc. 14. – P. 72-81. – ISBN 9975-927-99-8.

Ciobanu, Maria. Activitatea bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova în anul 2004 / Maria Ciobanu // Cartea. Biblioteca. Cititorul : buletin metodic și bibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : [S. n.], 2006. – Fasc. 15. – P. 50-61. – ISBN 978-9975-928-22-9. – ISSN 1857-1182.

Ciobanu, Maria. Cu chip de Mateevici : [Ion Găină – 50 de ani de la naștere] / Maria Ciobanu, Dumitru Păsat // Literatură și Arta. – 2012. – 1 noiem. – P. 5. – ISSN 1857-3835.

Ciobanu, Maria. O valoare spirituală atemporală : academicianul Gheorghe Ghidirim la 80 de ani de la naștere / Maria Ciobanu, Dumitru Păsat // Univers Pedagogic pro. – 2019. – Nr 14. – P. 3. – ISSN 1857-3282.

Ciobanu, Maria. Uniți de Bi-

ncredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt / Maria Ciobanu, Eugenia Bejan // Cartea. Biblioteca. Cititorul : buletin metodic și bibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Pontos, 2004. – Fasc. 14. – P. 24-27. – ISBN 9975-927-99-8.

Ciobanu, Maria S. Alea Clasicilor din Chișinău (1958) / Maria S. Ciobanu // Calendar Național 2018 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; autori: Valeria Matvei, Maria Ciobanu, Natalia-Maria Șveț [et al.] ; colegiul de redacție: Iurie Colesnic (vicepreședinte) [et al.] ; redactor: Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 117-118. – ISSN 1857-1557.

Ciobanu, Maria S. Biserica „Sfinții Arhangheli Voievozi Mihail și Gavriil” din Durlești (1865) / Maria S. Ciobanu // Calendar Național 2025 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița, Ana Struță ; coordonator: Veronica Borș ; colegiul de redacție: Andrei Eșanu (președinte) [et al.] ; redactor: Elena Varzari ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău : [S. n.], 2025. – P. 515-516. – ISSN 1857-1557.

Ciobanu, Maria S. Florina Breazu : [artist plastic, doctor în arte vizuale, pedagog, Maestru în Artă, președintă a Uniunii Artiștilor Plastici] / Maria S. Ciobanu, 2023 // Calendar Național 2023. – P. 22-25 / autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Ana Struță [et al.] ; director general: Elena Pintilei ; coordonator: Veronica Borș ; colegiul de redacție: Andrei Eșanu [et al.] ; redactor: Angelina Olaru, Jana Badan ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 380 p. – ISSN 1857-1557.

Ciobanu, Maria S. Traian Brad (1945-2002) : [bibliolog român, manager al activității bi-

bliotecilor, autor de monografii de specialitate] / Maria S. Ciobanu // Calendar Național 2015 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Alexe Rău ; autori: Valeria Matvei, Natalia-Maria Șveț... Maria S. Ciobanu [et al.] ; colegiul de redacție: Petru Soltan (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 285-286. – ISSN 1857-1557.

*[**Ciobanu- Ciorbă, Maria.** Sărbătoarea teiului : [Centenarul nemuririi – omagiu lui Mihai Eminescu] / Maria [Ciobanu- Ciorbă // Inginerul. – 1989. – Nr 5 (11 mar.). – P. 4.

Administrația U.T.M. : [cu referire la Maria Ciobanu, director bibliotecă] // Universitatea Tehnică a Moldovei : Promoția anului 2002 / manager: Tatiana Savostin. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 9.

Administrația U.T.M. : [cu referire la Maria Ciobanu, director bibliotecă] // Universitatea Tehnică a Moldovei : Promoția anului 2003 / manager: Tatiana Savostin. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 9.

Balinschi, Elena. Un brand cultural veritabil : Calendarul Național : [cu referire la Maria S. Ciobanu, autor al „Calendarului Național”] / Elena Balinschi // Literatura și Arta. – 2024. – 8 febr. – P. 4. – ISSN 1857-38-35.

Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice a Moldovei : [cu referire la Maria Ciobanu, director al Bibliotecii în anii 1991-2003] // Universitatea Tehnică a Moldovei : (1964-2014) : Album jubiliar – 50 ani de învățământ superior ingineresc / coordonator și autor texte: Aurel Marinciuc, Stela Balan. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 162. – ISBN 978-9975-129-07-7.

Biblioteci : [cu referire la Maria Ciobanu, director de proiect „Rețeaua Informațională a Bibliotecii Universității Tehnice a Moldovei”] // Fundația Soros-Moldova : Raport anual 2000 / lectori: Antonina Sârbu, Ghe-

orghe Chiriță. – Chișinău : Arc, [2001]. – P. 47-52.

Imagini din viața UTM : [cu referire la Maria Ciobanu, director al Bibliotecii UTM în anii 1991-2003] // Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2004) / colegiul de redacție: Ion A. Bostan (președinte). – Chișinău : Museum, 2004. – P. 53, 54. – ISBN 9975-906-96-6.

Madan, Ion. Ciobanu Maria / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / autor-alcătuitor: Ion Madan. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 66.

Elena Barbos-Balinschi

Liubov ARION
1956

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, cadru didactic, formator național.

S-a născut la 5 februarie 1956, în s. Hagimus, rn. Căușeni, în familia lui Nicolae și a Irinei Arion.

Primele studii le-a făcut la școala medie din satul natal (1963-1973). Între 1973 și 1977 a studiat la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), specialitatea bibliotecar-bibliograf, absolvind cu mențiune.

În 2006 i s-a conferit categoria întâi de calificare, iar în 2014 – cea superioară.

A efectuat o vizită de documentare la Casa Corpului Didactic din Suceava, România (1994).

Urmează cursurile, organizate de Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor de Bibliotecă (IFLA) cu susținerea Programului „Novateca”, cu genericul „Consolidarea unei asociații mai puternice”, în cadrul Asociației Bibliotecarilor din Moldova (ABRM, 2015), Cursul „Inovația în bibliotecă” la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” (2018) ș.a. A participat la diverse activități de formare continuă: Conferința Municipală „Calitatea procesului educațional: aspecte cantitative și calitative în contextul standardelor europene” (Direcția generală educație, tineret și sport a mun. Chișinău – DGETS, 2007); „Activitatea de memorie și cunoaștere locală a bibliotecii școlare” (DGETS, 2009); „Activitatea de clasificare-indexare a documentelor: noi practici și tehnologii” (DGETS, 2017); „Dezvoltarea cooperării bibliotecilor europene în spațiul virtual” (Biblioteca Națională a Republicii Moldova – BNRM, 2017); „bibliotec@ – platformă deschisă în procesul de creștere și inovare” (ABRM, 2018); „Biblioteca și lectura copiilor: provocările actuale” (Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” – BNC, 2018), Conferința Internațională „Biblioteca și educația nonformală” (BNC, 2019), „Evaluarea activității bibliotecii asupra persoanei” (BNRM, 2019) ș.a.

Și-a început activitatea profesională la Biblioteca Republicană de Stat a RSS

Moldovenești (astăzi, Biblioteca Națională a Republicii Moldova – BNRM) în calitate de bibliograf superior în Secția ținutul natal (1977-1981). Ulterior a fost șefa cabinetului metodic al Sistemului Centralizat de Biblioteci din rn. Șoldănești (1981-1982), bibliotecar la Camera de Stat a Cărții (1982-1983; astăzi, Camera Națională a Cărții din Republica Moldova).

Începând cu anul 1983, își dedică activitatea sistemului educațional municipal, și anume bibliotecilor din instituțiile de învățământ primar și secundar. În anii 1983-1994 activează la Școala medie moldo-rusă nr. 24 (astăzi, Instituția Publică Liceul Teoretic „Universul”), fiind bibliotecar școlar și cadru didactic (1990-1994) la disciplina „Limba română (pentru minoritățile naționale)”. Activând în bibliotecile din instituțiile de învățământ secundar, a prestat cursul „Inițiere în bibliologie și cultura informării”, componentă a activității de formare a utilizatorilor bibliotecilor școlare.

În 1995 a fost angajată în cadrul Secției de Învățământ a Sectorului Centru din mun. Chișinău, exercitând funcția de metodist pentru fondul de manuale. Din 2007 este specialist principal, metodist responsabil de manuale și asigurare didactică în Centrul metodic municipal al DGETS. Concomitent, a fost și bibliotecar școlar la Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu” (1983-1994), apoi la Liceul Teoretic „Petru Rareș” (1994-2014). Din 2014 și până în prezent este bibliotecar școlar la Liceul Teore-

tic cu Învățământ Seral nr. 1 (astăzi, Instituția Publică Liceul Teoretic cu Frecvență Redusă nr. 1), unde inițiază și realizează un șir de proiecte instituționale de promovare a lecturii, printre care „Excele-lente pagini de lectură (Re-aducerea lecturii în sfera de interes a utilizatorilor)”, „La îndemnul manualului. Susținerea procesului educațional (curriculumului școlar)”, „Viața ca o carte (Încurajarea lecturii în educația pentru viață)”, „O șansă pentru civilizație (Promovarea obiectivelor dezvoltării durabile 2030)” ș.a.

A fost lector invitat la Institutul de Științe ale Educației, în cadrul cursurilor organizate pentru bibliotecari școlari și metodiști responsabili de activitatea bibliotecilor școlare din raioanele republicii (1987-2003).

S-a remarcat prin dirijarea, monitorizarea și promovarea activității bibliotecilor școlare și formarea bibliotecarilor școlari, contribuind substanțial la încadrarea și crearea imaginii acestora în Sistemul Național de Biblioteci.

Este formator național în cadrul reuniunilor profesionale ale metodiștilor și bibliotecarilor școlari din republică (din 1985), precum și la cursurile de formare continuă a bibliotecarilor școlari organizate în cadrul USM (din 2016).

Autoare a unui șir de materiale metodice pentru bibliotecile școlare: „Biblioteca școlară: indicații metodice în ajutorul administrației instituțiilor preuniversitare și bibliotecilor” (1998, 2004), „Biblioteca școlară: materiale

metodice în ajutorul bibliotecarilor din instituțiile de învățământ preuniversitar” (1999, 2005), „Activitatea bibliotecarului: ghid pentru bibliotecari școlari” (2006), „Arta lecturii” (2006), „Introducere în bibliologie și cultura informării: proiecte didactice” (2007), „Evaluarea activității bibliotecilor din instituțiile de învățământ preuniversitar” (2009) ș.a.

A prezentat multiple comunicări în cadrul întrunirilor profesionale: „Biblioteca și bibliotecarul: noi dimensiuni infodocumentare în sec. XXI” (2012), „Dezvoltarea profesională a bibliotecarului școlar în contextul schimbărilor educaționale” (2014), „Implicarea bibliotecii școlare în promovarea de șanse” (2014), „Biblioteca viitorului: între tradiție și modernitate” (2015), „Gândirea sustenabilă și bibliotecile” (2017), „Viziunea globală a bibliotecii: tendințe imediate și impactul de durată” (2018), „Sistemul Informațional «Book Fund»: (aplicații practice)” (2019), „Ajustarea activității bibliotecii la noua realitate” (2020), „Bibliotecile anului 2021: modelare, extindere, ștergere de hotare” (2021), „Consolidarea relațiilor dintre bibliotecă și comunitatea școlară: bilanțul anului de studii 2021-2022 și repere de perspectivă” (2022), „Fenomenul lecturii în societatea informațională” (2021), „Bibliotecarii – lideri în mișcarea OPEN ACCES” (2022), „Valorile competențelor profesionale ale bibliotecarilor” (2022), „Hedonismul lecturii – cunoaștere, revelație și împlinire” (2023),

„Bibliotecile școlare în anul 2024: tendințe, priorități și inițiative profesionale” (2024), „Comunicările profesionale: esență, cerințe, structură, și modalități de prezentare” (2024) ș.a.

Membră a grupului de lucru în cadrul Proiectului Ministerului Educației și Tineretului „Educația de calitate în mediul rural din Moldova” (2008).

A fost implicată în realizarea Proiectului „Consolidarea capacității organizaționale ABRM”, implementat cu suportul financiar al AO IREX Moldova și al Programului „Novateca” (2014-2015).

O contribuție substanțială are în activitatea ABRM, a cărei membră este din 1995, fiind președintă a secțiunii „Biblioteci școlare” (2007-2013), dar și membră a Consiliului de administrare.

Membră a Comisiei „Formare continuă” a Consiliului biblioteconomic național. Din 2014 și până în prezent este membră a Consiliului de administrare pentru manuale al Ministerului Educație și Cercetării al Republicii Moldova.

Laureată a Premiilor Naționale GALEX pentru contribuție substanțială la promovarea profesiei de bibliotecar, a cărții și a lecturii, implicare la consolidarea bibliotecii din învățământ, susținând mereu cauza acestora în fața fondatorilor, reprezentanților administrației publice locale (2023); „Cel mai bun bibliotecar al anului 2022 din învățământ” (2023).

Menționată cu Diploma „Urbis Grates” acordată de Primăria mun. Alba Iulia (România, 2013); diplome

ale Salonului de Carte pentru Copii și Tineret pentru contribuție în organizarea mai multor ediții (2014-2016); Diplomă de excelență (2016) și Diplomă de noblete (2021, 2023) pentru merite deosebite și contribuții substanțiale în activitatea ABRM ș.a.

Activitatea sa în domeniul sistemului educațional municipal este apreciată prin diverse diplome oferite de Primăria mun. Chișinău (2015, 2024), de DGETS ale mun. Chișinău (2016, 2018, 2024) ș.a.

Bibliografie selectivă:

****Arion, Liuba.** Activitatea bibliotecarului: (ghid pentru bibliotecari școlari) / Liuba Arion. – Chișinău : Univers Pedagogic, 2006. – 24 p. – ISBN 978-9975-9951-0-8.

Arion, Liuba. Arta lecturii / Liuba Arion. – Chișinău : Univers Pedagogic, 2006. – 28 p. – ISBN 978-9975-9950-9-2.

****Arion, Liuba.** Biblioteca școlară : Indicații metodice în ajutorul administrației instituțiilor preuniversitare și bibliotecilor / Liuba Arion. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 28 p.

Arion, Liuba. Biblioteca școlară : Indicații metodice în ajutorul administrației instituțiilor preuniversitare și bibliotecilor / Liuba Arion. – Chișinău : [S. n.], 1998. – 29 p.

****Arion, Liuba.** Biblioteca școlară : Materiale metodice în ajutorul bibliotecarilor din instituțiile de învățământ preuniversitar / Arion Liuba. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 20 p.

Arion, Liuba. Biblioteca școlară : Materiale metodice în ajutorul bibliotecarilor din instituțiile de învățământ preuniversitar / Arion Liuba. – Chișinău : [S. n.], 1999. – 37 p.

Arion, Liuba. Evaluarea activității bibliotecilor din instituții-

le de învățământ preuniversitar / Liuba Arion. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 38 p.

Arion, Liuba. Introducere în bibliologie și cultura informării : (Proiecte didactice) / Liuba Arion. – Chișinău : Univers Pedagogic, 2007. – 136 p. – ISBN 978-9975-9951-1-5.

Arion, Liuba. Activitatea de promovare a bibliotecii școlare : Îndrumări metodice pentru bibliotecarii școlari / Liuba Arion // Cartea. Biblioteca. Cititorul : Buletin metodic și bibliografic. – 2010. – Fascicula 19. – P. 64-70. – ISBN 978-9975-928-15-1. – ISBN 978-9975-9878-9-9.

Arion, Liuba. Bibliotecarul / Liuba Arion // Biblioteca mă reprezintă / Eugenia Coșeru. – URL: <https://bp-soroca.md/wp-content/uploads/2021/03/Biblioteca-ma-reprezinta-Co%88%99eru-Eugenia.pdf> (accesat : 09.09.2025).

Arion, Liuba. Bibliotecarul școlar și motivarea pentru lectură a elevilor / Liuba Arion // Cartea. Biblioteca Cititorul : Buletin metodic și bibliografic. – 2009. – Fascicula 18. – P. 32-36. – ISBN 978-9975-928-15-1. – ISBN 978-9975-9768-5-5.

Arion, Liuba. Biblioteci școlare în transformare / Liuba Arion // Revista ABRM. – 2015. – Nr 2. – P. 21-24. – ISSN 1857-4890.

Arion, Liuba. Conjugarea profesională a verbului „a învăța” / Liuba Arion // Revista ABRM. – 2015. – Nr 1. – P. 24-26. – ISSN 1857-4890.

Arion, Liuba. Formarea continuă a bibliotecarilor școlari – condiție necesară în ridicarea calității activității în bibliotecă / Liuba Arion // Buletinul ABRM. – 2008. – Nr 1. – P. 55-58. – ISSN 1857-1034.

Arion, Liuba. Formarea culturii informaționale la elevi în biblioteca școlară / Liuba Arion // Magazin bibliologic. – 2002. – Nr 4. – P. 39-41. – ISSN 1857-1476.

Arion, Liuba. Instruirea ghidată a bibliotecarilor școlari începători / Liuba Arion // Gazeta bibliotecarului. – 2010. – Nr 1/3. – P. 16.

Arion, Liuba. Integrarea bibliotecii școlare: definire, fundamentare și modalități de realizare / Liuba Arion // Revista ABRM. – 2015. – Nr 1. – P. 23-24. – ISSN 1857-4890.

Casian, Svetlana. Eliminarea documentelor din colecțiile bibliotecii : Fișă tehnologică / Svetlana Casian, Liuba Arion // InfoStand biblioteconomic. – 2016. – Nr 1. – P. 2-4.

Cel mai bun bibliotecar al anului 2022 din învățământ :

Liuba Arion, specialist principal, Direcția Generală Educație, Tineret și Sport, municipiul Chișinău // Gala laureaților premiilor naționale GALEX, Ediția a 12-a, 2023 / director general: Elena Pintilei; elaborare: Aliona Tostogan. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 19.

Globa, Elizaveta. Eficiența cursurilor de formare profesională pentru bibliotecarii școlari / Elizaveta Globa // Univers Pedagogic pro. – 2014. – Nr 7. – P. 3. – ISSN 1857-3282.

Madan Ion. Liuba Arion : [fișier biografic] / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / autor-alcătuitor: Ion Madan. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 53.

Tataru, Maria. O viață închinată oamenilor : [Liuba Arion] / Maria Tataru // Făclia. – 2016. – 15 apr. – P. 4. – ISSN 1857-3010.

Ursu, Svetlana. Bibliotecarii școlari de la congres la congres : [cu referire la Liuba Arion, președinta secțiunii „Biblioteci școlare” a ABRM, specialist principal metodist la DGETS Chișinău] / Svetlana Ursu // Univers Pedagogic pro. – 2012. – 6 dec. – P. 4. – ISSN 1857-3282.

Elena Barbos-Balinschi

Elena DABIJA
1961

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager, deținătoare a Ordinului „Steaua României” și a Medaliei „Mihai Eminescu”.

Născută la 15 februarie 1961 în s. Hârcești, jud. Ungheni.

A învățat la școala din satul natal (1968-1978), apoi a absolvit Universitatea de Stat a Moldovei, Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie (1978-1982).

A beneficiat de stagii, vizite de documentare, parteneriate, formări profesionale atât în țară, cât și în străinătate: Centrul Cultural „Academician Eugen Simion” (Dumbrăveni, România, 2000); Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale (Botoșani, România, 2000); Centrul de Studii „Mihai Eminescu” (Ipotești, România, 2000-2004); Centrul „Mihai Eminescu” (Bârlad, România, 2000-2011); Asociația Internațională „Mihai Eminescu” (Lisabona, Portugalia, 2007); Casa Muzeu „Mihai Eminescu” (Iași, România, 2022); Biblioteca Județeană „Mihai Eminescu” (Botoșani, România, 2022-2025); Asociația Culturală „Regal d’Art” (Boto-

șani, România, 2021); Casa de Cultură „Mihai Eminescu” și Biblioteca „Vasile Voiculescu” (Bezdead, România, 2023); Biblioteca Județeană „Panait Istrati” (Brăila, România); Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” (Baia Mare, România, 2011); ULIM, Institutul de Cercetări Filologice și Interculturale, Centrul Educațional Didactic „ICLED” (Chișinău, 2016); Departamentul Studenți Străini, Departamentul Informațional Biblioteconomic (Chișinău, 2016) ș.a.

Parcursul profesional l-a început la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” în calitate de șefă de oficiu (1982-1984), apoi a fost șefă a Bibliotecii pentru Copii „V. Belinski” din mun. Chișinău (1984-1985), șefă a bibliotecii pentru copii „Traian” (1985-2000) și directoare a Centrului Academic Internațional „Mihai Eminescu” (CAIME) (2000-prezent).

Elena Dabija se află la cârma CAIME încă de la inaugurarea instituției, în anul 2000, moment prilejuit de împlinirea a 150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu, CAIME fiind organizat la inițiativa academicianului M. Cimpoi. Din primul moment, ea și-a orientat energia către constituirea și îmbogățirea patrimoniului documentar al centrului, beneficiind de donații valoroase din partea eminescologilor și a personalităților culturale prezente la deschidere. Între acestea, un rol fondator l-a avut chiar M. Cimpoi, care a oferit volume din propria bibliotecă, conturând astfel nucleul viitoare colecții CAIME.

Prin devotamentul și rigorea Elenei Dabija, colecția a cunoscut o dezvoltare substanțială, integrând lucrări eminesciene și exegeze critice publicate atât în spațiul românesc, cât și în cel internațional. Un aport deosebit i-a revenit Academiei Române, donatoarea impunătoarei ediții facsimilate „Manuscrisele Mihai Eminescu”, alcătuită din 38 de volume. Astfel, fondul CAIME reunește astăzi ediții apărute în timpul vieții poetului, studii semnate de renumiți critici literari, traduceri în diverse limbi de circulație internațională, precum și suporturi multimedia ce includ filme, spectacole și recitaluri dedicate creației eminesciene.

În același spirit de modernizare și accesibilizare, Elena Dabija a inițiat Proiectul „Eminescu electronic”, finanțat de Fundația Soros Moldova în 2004, vizând digitalizarea arhivelor consacrate poetului și crearea unei platforme online destinate cercetătorilor și publicului larg de pretutindeni.

Astăzi, colecția CAIME numără peste o mie de documente, multe din ele purtând autografe ale unor personalități din diverse țări, și include veritabile opere de artă, muzică, istorie, lingvistică sau folclor, inspirate din creația eminesciană. Printre autorii acestor contribuții se regăsesc nume marcante ale culturii din Republica Moldova: M. Bieșu, Em. Loteanu, E. Doga, V. Cupcea, M. Munteanu, C. Rusnac, A. Codru, I. Dumbravă, A. David, Gh. Vrabie, L. Burghilă ș.a.

Elena Dabija coordonează programe de cercetare și dez-

voltă parteneriate cu instituții culturale și academice din țară și străinătate. Sub îndrumarea sa, la CAIME sunt organizate conferințe, colocvii și ateliere dedicate studierii și interpretării operei lui M. Eminescu, deschise atât cercetătorilor, cât și studenților și elevilor interesați de literatura clasică românească. Anual, instituția marchează ziua de naștere a poetului prin ample manifestări la care participă personalități culturale de marcă.

Relațiile internaționale stabilite cu cercetători din România, Germania, Franța, Anglia, Italia, Suedia, Chile, China, Cehia, Albania, Turcia, Rusia, Ucraina, Armenia, Azerbaidjan, au generat colaborări durabile și proiecte de rezonanță. Una dintre cele mai semnificative realizări este Congresul Mondial al Eminescologilor (14 ediții), prima ediție fiind organizată în anul 2012 cu genericul „În onoare – Mihai Cimpoi”. Pe parcursul anilor, au fost abordate teme precum „A-l cunoaște pe Eminescu, a-l face cunoscut lumii”, „Eminescu și identitatea națională”, „Cosmosul eminescian”, „Unitatea culturii universale în reprezentarea lui Eminescu”, „Eminescu, poet național și universal”, „Publicistica lui Eminescu”, „Eminescu și lumea valorilor”. Ediția a XIV-a a Congresului Mondial al Eminescologilor în 2025 a avut genericul „Efigia lui Eminescu în arte”.

O direcție importantă de activitate o constituie colaborarea cu editorii și bibliotecile în vederea reeditării operei eminesciene în lim-

ba română, a traducerilor și a edițiilor critice. Printre publicațiile editate sub egida CAIME, se numără prestigioasa revistă „Buletinul Mihai Eminescu”, ziarul „Ecolul Eminescu”, edițiile operei și studiilor dedicate poetului, numeroasele articole în revistele de specialitate.

Merită menționat faptul că la Chișinău, începând cu anul 1990, revista „Buletinul Mihai Eminescu” a fost relansată, fiind coordonată de academicianul M. Cimpoi, secondat de Elena Dabija în calitate de director executiv. Prima serie fusese publicată la Cernăuți între anii 1930 și 1944, sub îndrumarea reputatului eminescolog L. Morariu. Implicarea Elenei Dabija a asigurat continuitatea, coerența și vizibilitatea noii serii, contribuind substanțial la profesionalizarea procesului editorial și la afirmarea publicației ca reper în studiile eminesciene contemporane. Numeroasele ei articole contribuie la continuitatea acestei tradiții editoriale: „Unitatea culturii universale în reprezentarea lui Eminescu” (2015), „Dialoguri eminesciene constructive online” [activitatea CAIE pe rețelele de socializare cu cititorii pe teme care le abordează biblioteca] (2016), „Eminescu: [prezentarea manuscrisului Eminescu: Omul văzut de contemporani: Note de lectură de Georgescu-Viște]” (2016), „Fenomenul Eminescu: [despre Eminesciana 2016]”, „Amplificarea imaginii comunitare a Centrului Academic Internațional Eminescu prin proiecte și parteneriate”

(2019), „Inițiativa comunitară de lectură a operei lui Mihai Eminescu: Citim Eminescu” (2020), „Dimensiunea științifică a Congresului Mondial al Eminescologilor” (2022), „Lacrima lui Mihai Eminescu: Grigore Vieru: 88 de ani de la naștere: [despre evenimentul lansat la CAIME, consacrat poetului Grigore Vieru]” (2023), „Dimensiunea științifică a Congresului Mondial al Eminescologilor” (2024) ș.a.

Face parte din echipa redacțională a revistei „Viața Basarabiei”, publicație cu tradiție, fondată în 1932 de P. Halippa și N. Costenco. Relansarea acestei reviste în epoca contemporană se datorează inițiativei și eforturilor conjugate ale academicianului M. Cimpoi și ale E. Dabija, care au coordonat apariția a patru numere în anul 2023 și a unui număr în 2024. Sub această nouă formulă editorială, „Viața Basarabiei” a cunoscut o vizibilitate sporită, fiind desemnată „Cea mai bună publicație a anului 2024” și distinsă cu un premiu al Academiei Române în același an.

Alături de prestigioasele proiecte „Eminescu electronic” și Congresul Mondial al Eminescologilor, Elena Dabija a inițiat și implementează o serie de proiecte editoriale de elită: „Galeria de Artă Eminescu” (2020-2025), „Colecția de înțelepciune Regal d'Art” (2022), „Colecția de poezie Regal d'Art” (2021). Aceste publicații de lux se disting prin condițiile grafice excepționale, prin eleganța prezentării, finisaje rafinate și o concepție artistică uni-

tară, menită să valorifice patrimoniul cultural și estetic românesc.

Printre publicațiile editate sub egida CAIME, condus de E. Dabija, sunt „Eminescu – dorul de absolut...”; „100 de poeme dedicate efigiei eminesciene”; „Eminescu, Mihai. Opere alese”; „Eminescu, Mihai. Legenda Luceafărului-125 de ani”; „Eminescu și fascinația cărții”; „Peste secolele toate”; „Vieru, Grigore. Opere alese” (4 volume); „Pretext: Eminescu. Confesiuni în dialog...”; „Mihai Cimpoi – 80 de ani”; „Dabija, Nicolae. Rănit din iubire”; „Mihai Cimpoi: monografie bibliografică”; „Biobibliografia Galina Furdui”; „Mihai Eminescu. Luceafărul”; „Nicolae Dabija. „Cer dăruit...”; „Titu Maiorescu. Eminescu, poet al timpului modern”; ziarul „Ecolul Eminescu” ș.a.

Contribuțiile publicistice și editoriale, în total 250 de documente, implicațiile în proiecte naționale și internaționale, confirmă rolul Elenei Dabija drept promotoare neobosită a valorilor eminesciene și a culturii românești.

Acționând împreună cu echipa pe care și-a creat-o, Elena Dabija a reușit o multitudine de activități, promovând educația culturală prin proiecte interactive, implementarea inovațiilor și tehnologiilor moderne, oferirea serviciilor online, oportunitatea de a consulta nenumărate documente înregistrate, organizarea programelor culturale, prezentări în rețelele sociale, emisiuni publicitare în mass-media etc. A implementat noi concepte privind organizarea diverse-

lor concursuri, a inaugurat cluburi, saloane, cenacluri pe interese și servicii noi pentru comunitate: „Eminescienii”, „Phoenix”, „Galeria de artă Eminescu”, „Leagănul lecturii”, „Cunoaștem pas cu pas viața și opera lui Mihai Eminescu”, „Studiem și cercetăm Eminescu@CAIE”, „Poezia lunii. O rază te-nalță”, „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris”, „Tinerii în acțiune”, „Tinere talente”, „Tinerețe fără bătrânețe”, „Artă și literatură în univers”, „Aici e casa mea de zi și noapte, aici eu cred în viață și în zmei”, „Hora lui Ion Bazatin”, „ABC muzical”, „Robotica”, „La izvoarele înțelepciunii” (Nicoară, Botoșani, România), „La steaua, scrisoare lui Mihai Eminescu, Romane eminesciene” (Bârlad, România), „Ziua Mondială a Poeziei” ș. a.

Pe lângă rolul de bibliotecar, coordonator de studii științifice, organizator de evenimente, Elena Dabija se remarcă și prin vocația sa de pasionat muzeograf, impulsivonând colectarea materialelor legate de receptarea operei eminesciene în diverse domenii: arte plastice, muzică, filatelie, numismatică, cinematografie, teatru ș.a. Astfel, prin eforturi comune, colecția CAIME s-a îmbogățit cu documente electronice, casete audio-video, insigne, medalii, mărci poștale, plicuri, grafică, obiecte de artă decorativă, cărți poștale, ilustrate, covoare, suvenire, broderii, calendare, tablouri, sculpturi și multe altele. O contribuție valoroasă o constituie cele peste 100 de fotografii cu genericul „Pe urmele lui Eminescu”, realizate de

V. Șoimaru, care a imortalizat, în peregrinările sale, locuri emblematice pentru biografia și memoria poetului.

În calitate de formator, demonstrează oportunități de utilizare rațională a potențialului electronic: baza de date „Eminescu electronic”, „Colecția Eminescu multimedia”, „Indicatori de performanță: modalități originale de evidență în regim automatizat”; implicații în Proiectul „Novateca”, mentor pentru studenți, masteranzi și doctoranzi care studiază tema „Eminescu”.

Elena Dabija contribuie la viața culturală din țară și de peste hotare prin participarea la circa 100 de evenimente (conferințe, simpozioane, festivaluri colocvii) și inițiative: Conferința Internațională „Bibliotecile și resursele informaționale în lumea contemporană” din Crimeea (Ucraina și România, 2004); Simpozionul Internațional „Valorificarea experiențelor didactice, interculturale și lingvistice în sistemul educațional universal” (2016); Simpozionul Național de Studii Culturale (2019-2024); Conferința Internațională „Lectura la bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare” (Chișinău, 2022); Conferința științifică „B. P. Hasdeu” 145 ani, Simpozionul Național de Studii Culturale (Chișinău, 2022); Simpozionul Național „Școala de la Târgoviște” (Târgoviște, România, 2023); Simpozionul Științific Internațional „Valori bibliofile”, ediția a XXX-a (Chișinău, 2025); Conferința zonală „Implicarea bibliotecilor în transformarea digitală: oportunități și provocări”

(Chișinău, 2025). Este participantă activă la Ziua Culturii Naționale, Ziua Comemorării lui Mihai Eminescu, Ziua Națională a Lecturii, Ziua Internațională a cititului împreună, Ziua Independenței, Ziua Limbii Române, Festivalul Internațional „Invită Mara Bieșu”.

A dezvoltat parteneriate fructuoase cu personalități remarcabile și instituții de prestigiu din România: Academia Română, Academia de Științe a Moldovei, Centrul Cultural „Academician Eugen Simion” din Dumbrăveni, Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu” din Ipotești, Asociația Culturală „Regal d’Art”, Biblioteca Județeană „Mihai Eminescu” din Botoșani, Colegiul „Mihai Eminescu” și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale din Botoșani, Casa de Cultură „Mihai Eminescu” și Biblioteca „Vasile Voiculescu” din Bezdead, Centrul „Mihai Eminescu” din Bârlad, Casa-Muzeu „Mihai Eminescu” din Iași, Biblioteca Județeană Brăila „Panait Istrati”, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Universitatea Liberă din Moldova, Institutul de Cercetări Filologice și Interculturale, Centrul Educațional Didactic „ICLED”, Departamentul Studenți Străini, Departamentul Informațional Biblioteconomic, dar și cu organizații din diaspora (România, SUA, Canada), Biblioteca Națională a Republicii Moldova și alte instituții culturale. Colaborează cu organizații din di-

aspora (SUA, Canada). Un merit deosebit îl are în deschiderea centrelor culturale cu profil eminescian în România și în Portugalia (2007), destinate conaționalilor stabiliți peste hotare, ceea ce marchează o extindere a misiunii instituției pentru promovarea universalității lui Mihai Eminescu.

A contribuit la amenajarea și modernizarea infrastructurii CAIME, completând clădirea cu echipament de ultimă generație, mobilier adecvat și proiecte de dezvoltare, precum „Amenajarea complexă a teritoriului adiacent Centrului Academic Internațional Eminescu” – Spațiu urban” (susținere financiară de la Primăria mun. Chișinău și Primăria Dumbrăveni, Suceava, România).

Elena Dabija se implică activ în viața profesională și asociativă a bibliotecarilor și a comunității culturale. Este membră a Consiliului de administrație al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” (2015-prezent), a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova – ABRM (1982-prezent), președintă a Comitetului sindical al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” (2015-prezent).

Pentru contribuții remarcabile la conservarea și promovarea patrimoniului literar românesc, Elena Dabija a fost distinsă cu două ordine, 18 medalii, șapte trofee, două brevete, 120 de diplome, 12 scrisori de mulțumire: „Tabla de onoare” a mun. Chișinău (1989), Diplomă și titlul „Bibliotecarul anului”, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” (1989, 1995,

1998, 1999, 2000, 2001, 2003, 2005); diplome de onoare, de merit și de excelență (Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, Fundația Culturală „Constantin Teodorescu”, Bârlad, România, 2000); Ordinul „Steaua României” în grad de Ofițer (2000); „Cel mai bun bibliotecar din Republica Moldova” (ABRM, 2002, 2003, 2005), Medalia „Mihai Eminescu – 125 de ani de la trecerea prin Basarabia” (2011), Medalia „Liga Culturală a Românilor de Pretutindeni” (România, 2012); Medalia „Mihai Eminescu – 125 ani de nemurire. 1850-1889” (România, 2014); Diploma „Honoris Causa”, Congresul al III-lea Internațional de Eminescologie (2014); Diploma „Ambasador al Culturii Păcii” (2014); Medalia Congresului Mondial al Eminescologilor (2015, 2021, 2023); Medalia Consiliului Județean Gorj, România (2017); „Ordinul Onorific” acordat la celebrarea lui C. Brâncuși la Chișinău (2017); Trofeul „Apollon” (România 2019); „Omul Anului 2019” (Academia Națiunii Române, 2019); Diploma Academiei Internaționale de Literatură și Artă (2020); Trofeul nr. 1 „Bustul Mihai Eminescu 1850-2020” (Primăria Dumbrăveni, Suceava, 2021); Diploma „Nicolae Dabija” (București, 2022); Diplomă de recunoștință a Academiei de Științe a Moldovei (2023) și Medalia „Mihai Eminescu” (2023), Trofeul „Cantemir – 300” (București-Cluj-Iași-Chișinău, 2023); Diplomă de onoare (Guvernul Republicii Moldova, 2024); „Docendo

Discimus”, Diplomă de grațitudine, Congresul Mondial al Eminescologilor, Ediția a XIII-a (2024); Diploma de onoare „Om de cultură” (Academia Națională Română, 2024); Medalia Editurii „Mircea cel Bătrân” (Băile Olănești, 2025); Medalia Societății Culturale Apollon „20 de ani în slujba culturii române” (2025); Diplomă de excelență (Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, 2025); Diplomă de merit cu prilejul aniversării a 25-a a Centrului Academic Internațional „Mihai Eminescu” (Pretura sectorului Botanica, Chișinău, 2025) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Cimpoi, Mihai. Eugen Simion, omul întregului cultural / Mihai Cimpoi ; responsabil de ediție: Elena Dabija. – Iași : Tipomoldova. – 2023. – 266 p. – ISBN 978 606 421 278 8.

Cimpoi, Mihai. Mircea Horia Simionescu : Scrierea ca ființă și lucru : eseu monografic / Mihai Cimpoi ; responsabil de ediție: Elena Dabija. – Târgoviște : Bibliotheca, 2023. – 193 p. – ISBN 978-606-772-712-8.

Doga, Eugen. „Din pulberea iubirii ...” : Arii și romane pe versuri de Mihai Eminescu și Veronica Micle / Eugen Doga ; consultații de Mihai Cimpoi, Elena Dabija, Lucia Olaru Neni. – Botoșani : [Regal d'Art], 2023. – 649 p.

Maiorescu, Titu. Eminescu, poet al timpului modern / Titu Maiorescu ; responsabil de ediție: Elena Dabija. – Iași : Junimea, 2023. – 358 p. – ISBN 978-973-37-2669-2.

Mihai Cimpoi: Monografie bibliografică / contribuții: Elena Dabija. – Chișinău, 2017. – 430 p. – ISBN 978-9975-84-041-5.

Mihai Eminescu : Buletin de cercetări eminescologice, valo-

rificare și promovare a operei și personalității lui Mihai Eminescu. Serie Nouă / director executiv: Elena Dabija. – 2024. – Nr 1 (24). – 232 p. – ISSN 2587-4519.

Pretextul Eminescu. Confesiuni în dialog... : Un interviu inedit cu Academicianul Mihai Cimpoi / realizat de Lili Bobu ; documentare bibliografică: Elena Dabija. – Botoșani : Regal d'Art, 2022. – 223 p.

Simion, Eugen. Texte despre Basarabia / Eugen Simion ; responsabil de ediție: Elena Dabija. – Iași : TipoMoldova. – 2023. – 180 p. – ISBN 978 606 421 278 8.

Viața Basarabiei : Publicație fondată în anul 1932, condusă de Pan Halippa și Nicolai Costenco. Anul XX, nr. 1/2 (60/61), ian.-iun. 2023 (serie nouă) / echipa redacțională: Mihai Cimpoi (director), Elena Dabija și Mariana Harjevschi (directori administrativi). – București : Editura Academiei Române, 2024. – 267 p. – ISSN 2345-1629.

Vieru, Grigore. Opera poetică. Vol. 6 : Oare cu cine s-a jucat Dumnezeu când era copil ? / Grigore Vieru ; consultanți literari: academician Mihai Cimpoi, academician Nicolae Dabija, Elena Dabija [et al.]. – Botoșani : [S. n.], 2023. – 503 p.

Dabija, Elena. Contribuția Centrului Academic Internațional Eminescu la constituirea și valorificarea patrimoniului cultural / Elena Dabija // Simpozionul național de studii culturale, Ediția 1-a, 26 septembrie 2019, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 19-20. – ISBN 978-9975-52-214-4.

Dabija, Elena. Daruri eminesciene de pe meleaguri botoșănene : [despre spectacolul „Iubește și vei fi iubit”, prezentat la Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu” de către elevii Centrului de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”] / Elena Dabija // Centrul Academic Internațional Mihai Eminescu : [site]. – Eco-ul Eminescu. – 2025. – Nr 2. – P. 3-5. – URL: <https://s9.ro/2ag7>

(accesat : 13. 03. 2025).

Dabija, Elena. De la mic la mare, îndrăgostiți de Luceafăr : [Săptămâna ușilor deschise la Centrul Academic Internațional Eminescu] / Elena Dabija // BiblioPolis. – 2011. – Vol. 38, nr 1. – P. 104-107. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Dabija, Elena. Devenire în timp: momente-cheie : [despre parcursul CAIME ca un centru de excelență dedicat promovării și valorificării operei și moștenirii eminesciene] / Elena Dabija // Centrul Academic Internațional Mihai Eminescu : [site]. – Eco-ul Eminescu. – 2025. – Nr 1. – P. 2-4. – URL: <https://s9.ro/2a1k/> (accesat : 25. 02. 2025).

Dabija, Elena. Dimensiunea științifică a Congresului Mondial al Eminescologilor / Elena Dabija // O bibliotecă pentru oraș. O bibliotecă pentru fiecare : Materialele conferinței aniversare a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” : 145 de ani de la fondare, 19-21 octombrie 2022. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 228-243. – ISBN 978-9975-3646-7-6.

Dabija, Elena. Eminescu-i vremea care vine : (125 de ani de la prima publicare a operelor „Luceafărul” și „Doina”) / Elena Dabija // Gazetabibliotecarului. – 2009. – Nr 1/2. – P. 9-10.

Dabija, Elena. Forul Mondial al Eminescologilor / Elena Dabija, Ștefan Sofronovici // Univers Pedagogic pro. – 2022. – 15 sept. – P. 7. – ISSN 1857-3282.

Dabija, Elena. Freamătul și expresivul germinate de spiritul românesc : [Congresul Mondial al Eminescologilor, Ediția a 11-a] / Elena Dabija, Ștefan Sofronovici // Literatura și Arta. – 2022. – 15 sept. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Dabija, Elena. Mihai Eminescu – poetul nemuririi noastre / Elena Dabija // BiblioPolis. – 2013. – Vol. 49, nr. 3. – P. 127-133. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Dabija, Elena. Sub semnul continuității : [dialog cu Elena Dabija, directorul Centrului Academic Internațional „M.

Eminescu”] / consemnare: Nina Slutu-Sorocanu // Literatura și Arta. – 2005. – 1 sept. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Cimpoi, Mihai. Elena Dabija, bibliotecară prin vocație / Mihai Cimpoi // Literatura și Arta. – 2021. – 11 febr. – P. 8. – ISSN 1857-3835.

Cimpoi, Mihai. O discipolă a bibliotecarului Eminescu : [despre Elena Dabija, directorul Centrului Academic Internațional „M. Eminescu”] / Mihai Cimpoi // BiblioPolis. – 2011. – Nr 1. – P. 79-80. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Hărăzită pentru a munci în slujba cărții : [omagiul adus directoarei CAIE Elena Dabija cu ocazia jubileului de 45 de ani] / Colectivul CAIME // BiblioPolis. – 2006. – Vol. 17, nr. 1. – P. 45-46. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Josu, Nina. Vegheați de Luceafăr : [lansarea cărții Eminescu și Veronica. Poveste de dragoste de D. Mămăligă în satul său de baștină, unde a participat și E. Dabija, directorul CAIE, cu donații din volume de Eminescu] / Nina Josu // Literatura și Arta. – 2007. – 15 febr. – P. 8. – ISSN 1857-3835.

Păsat, Dumitru. Călăuză în lumea cărților : [omagiul pentru directoarea CAIE Elena Dabija cu ocazia celor 20 de ani de activitate profesională] / Dumitru Păsat // Capitala. – 2001. – 24 febr. – P. 9.

Rață, Valeriu. Cu Eminescu în suflet și în gând : omagiul pentru directoarea CAIE Elena Dabija cu ocazia jubileului de 55 de ani / Valeriu Rață // Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” : (Cronici, consemnări și recenzii). – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 175-180 ; BiblioPolis. – 2016. – Vol. 60, nr. 1. – P. 79-83. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Răducan Puiu, Gheorghe. Elena Dabija / Gheorghe Răducan Puiu // Lumini pe pânza timpului. – București : [S. n.],

2012. – P. 118-119. – ISBN 978-973-1857-49-47.

Демиян, С. Наследие предков : [о встрече с певицей Ленуцей Бургилэ, основателем проекта «Каравела Културий» и с директором Международного Академического центра «Михаил Еминеску», Еленой Дабижа, организатором филиала международной ассоциации «Михаил Еминеску» в Португалии // Маяк Португалии. – 2007. – 11 мая. – P. 14.

Ими гордится город : Подведены итоги социалистического соревнования : [За высокие показатели в труде занесена на городскую доску Почета Дабижа Елена, заведущая детской библиотекой № 12] // Вечерний Кишинев. – 1989. – 28 апр. – P. 1.

Elena Harconița

Iosif POPOVICI
1876-1928

Lingvist, doctor în filologie, profesor universitar, cercetător științific, deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

A fost profesor universitar, specialist în slavistică, fonetică și dialectologie, folclorist, promotor al geografiei lingvistice și al foneticii experimentale. A fost deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

S-a născut la 17 februarie 1876, în com. Cliciova, jud. Timiș, în apropiere de Lugoj. A decedat la 26 august 1928,

la Cluj-Napoca, fiind înmormântat în comuna natală.

A studiat la Liceul maghiar din Lugoj și la Liceul român din Brașov. A urmat studii filologice la universitățile din Budapesta, Viena și Leipzig; studii de slavistică la Zagreb; de lingvistică romanică și fonetică experimentală la Facultatea de Filologie a Universității Sorbona din Paris.

Teza de doctorat, susținută la Viena în anul 1900 („Principalele caracteristici ale celor mai vechi cuvinte împrumutate din slavonă de limba română”), îi aduce titlul de doctor în filologie clasică și filologie comparată indo-europeană.

A predat cursuri de limba română la Viena (1903-1905), iar în 1905 a fost numit docent pentru filologia română la Universitatea din Budapesta, unde a activat până în 1914. După Marea Unire, s-a mutat la Cluj-Napoca, unde din 1919 și până la sfârșitul vieții a predat fonetică experimentală la universitate. În 1919 a fondat la Universitatea din Cluj (în prezent, Universitatea „Babeș-Bolyai”) primul laborator de fonetică experimentală din țară.

A colaborat la revistele „Lupta” (Budapesta), „Luceafărul” și „Flacăra”. A inițiat publicația „Lucrări de fonetică” (1921-1927). Printre meritele sale se numără și faptul că a descoperit în Biblioteca Facultății de Filologie a Universității din Budapesta primul exemplar complet al „Paliei de la Orăștie”.

Iosif Popovici a conceput un proiect amplu de înregistrare și analiză lingvistică a dialectelor române, care ar fi trebuit să apară în douăspre-

zece volume. Doar două cărți au apărut din acest proiect, însă acestea au fost semnificative: „Dialectele muntenilor și pădurenilor din comitatul Hunedoara”, apărută la Halle, în 1905, și „Dialectele din Istria” (1914). Cele două lucrări completează cercetările efectuate în Banat de romanistul german G. Weigand. Graiului bănățean i-a dedicat o lucrare aparte: „Cercetări experimentale asupra pronunției din Banat” (apărută în revista „Le Parole”, în 1902).

În perioada clujeană a publicat mai multe articole de specialitate, dintre care cele mai importante sunt „Fiziologia vocalelor românești ă și î” (1921), „Despre ortoepie și fonetică” (1923) și „Vocalele românești” (1927).

Iosif Popovici a avut un interes deosebit pentru folclor. Încă din tinerețe a publicat câteva studii dedicate poeziei de dragoste din folclorul popular: „Furtul fetelor în poezia românească”, „Elementul erotic în lirica populară”. Au urmat studii despre eposul popular: „Basmеle la români” și despre legende populare: „Jertfa zidirii la români”. În 1909 a publicat la Oravița volumul „Poezia populară a românilor”, dedicat în mare parte obiceiului bocetelor din folclorul românesc.

A fost membru al Partidului Național Român și deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

Bibliografie:

****Popovici, Iosif.** Fiziologia vocalelor românești ă și î / Iosif Popovici. – Cluj : Institutul de

arte grafice „Ardealul”, 1921. – 43 p.

Popovici, Iosif. Scrieri lingvistice / Iosif Popovici. – Timișoara : Facla, 1979. – 316 p.

Iancu, Tiberiu. Popovici Iosif / Tiberiu Iancu // Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 264. – ISBN 973-686-102-3.

Popovici Iosif // Dicționar enciclopedic. Vol. 5 : O-Q / coordonare generală: Marcel D. Popa. – București : Editura Enciclopedică, 1999. – P. 642. – ISBN 973-45-0472-XP.

Predescu, Lucian. Popovici Iosif / Lucian Predescu // Enciclopedia României : Cugetarea / Lucian Predescu. – București : Saeculum I.O. : Vestala, 1999. – P. 683. – ISBN 973-9399-0307. – ISBN 973-9418-02-3.

Țărălungă, Ecaterina. Popovici Iosif: [notă biografică] / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 837. – ISBN 978-606-600-246-2.

Țărălungă, Ecaterina. Popovici Iosif / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 625. – ISBN 978-973-720-765-4.

Ana Struță

Constantin BRÂNCUȘI 1876-1957

Sculptor român de renume mondial, membru postum al Academiei Române.

Personalitate marcantă a artei secolului XX, Constantin Brâncuși a avut un rol esențial în evoluția sculpturii moderne, afirmând identitatea culturală românească în context artistic internațional.

S-a născut la 19 februarie 1876, în s. Hobița, com. Peștișani, jud. Gorj. Fiu de moșnean, strămoșii săi fuseseră slujitori ai sfintelor altare printr-o descendență de peste două secole. S-a stins din viață la 16 martie 1957, în atelierul său din Impasse Ronsin din Paris și a fost înmormântat în Cimitirul Montparnasse, Franța.

Primele studii le-a făcut la Peștișani (1883-1887), apoi a continuat școala la Brădiceni.

Copilăria i-a fost marcată de frecvente plecări de acasă și de perioade îndelungate de ucenicie în ateliere de boiangerie, prăvălii și biruri. Îi plăcea să sculpteze figurine în bucățile de lemn pe care le avea la îndemână, confecționate și o vioară (1894) din scândurele din brad recuperate dintr-o lădiță, înzestrând-o cu patru corzi, după care reușește să cânte la ea cu îndemănare.

În anii 1894-1898 urmează cursurile Școlii de Arte și Meserii din Craiova, unde se specializează în sculptură în lemn. În această perioadă creează primele sale lucrări: o casetă, un dulap și două rame în stil rococo, influențate de estetica vieneză a epocii. Aici este susținut financiar de către epitropia Bisericii „Madona Dudu” din Craiova. Susținerea este condiționată de participarea sa în strana bisericii, datorită unor calități vocale remarcabile.

Își continuă studiile la Școala Națională de Arte Frumoase din București (1898-1902), unde îl are ca profesor pe I. Georgescu, iar printre colegi pe Fr. Storck, D. Mircea, Gh. Tudor. Obține o bursă de la Biserica „Madona Dudu” din Craiova (1899), reînnoită și dublată de o altă bursă, acordată de prefectura jud. Dolj (1900). Urmează cursuri de anatomie sub conducerea profesorului D. Gerota (1901). Beneficiază de o bursă oferită de Ministerul român de Instrucție Publică (1905-1908), la propunerea ambadorului României la Paris, Gr. Ghika. Studiază la Școala Națională de Arte Frumoase din Paris (1905-1906), lucrând concomitent la atelierul maestrului A. Mercie. A fost acceptat în atelierul sculptorului A. Rodin, însă a plecat de acolo în scurt timp.

Încă din perioada studenției lucrările sale sunt înalt apreciate. Primește o mențiune pentru „Bustul lui Vitellius” (1898), obține o medalie de bronz pentru „Capul lui Laocoon” (1900), o medalie de argint pentru „Studiu” (1901) și o medalie de bronz pentru

„Cap de expresie” (1901). Totodată, i se acordă și un premiu pentru „Ecorșeu”, executat după mulajul sculpturii lui Hermes, lucrare expusă la Ateneu (1902) și achiziționată de Ministerul de Instrucție Publică și Culte (1903). Lucrarea, care era o reprezentare a corpului omenesc, a fost folosită pentru o lungă perioadă în activitățile didactice în cadrul multor școli de medicină datorită dimensiunilor ei precise.

În 1902 a fost încorporat ca soldat-student. Pasionat de muzică, a cântat în corala „Carmen”, sub conducerea lui D. G. Chiriac.

Și-a consacrat 60 de ani din viață sculpturii, lucrând în lemn, piatră și marmură și reproducând lucrări în ghips, ciment și bronz.

Creează, în 1903, primul monument public din cariera sa și unicul la București: bustul în bronz al generalului medic C. Davila, instalat (1912) în curtea Spitalului Militar Central.

În anul 1904, Constantin Brâncuși părăsește România și, după un itinerar care traversează Austria, Ungaria și Elveția, se stabilește la Paris. În perioada inițială a șederii sale, este angajat ca spălător de vase și ospătar.

La trei ani după sosirea în Franța, este angajat să sculpteze un monument funerar în cimitirul din Buzău. Astfel, sculptează statuia unei fete îngenunchiate („Rugăciunea”), o parte din monumentul lui P. Stănescu, operă de artă reprezentativă pentru o primă etapă de evoluție către formele simplificate. În 1907 a început să realizeze

lucrările din seria „Sărutul”, serie executată până în anul 1940. „Sărutul”, creat în 1908, înfățișează doi tineri îmbrățișați și constituie o lucrare iconică, cunoscută în istoria artei universale ca prima sculptură modernă.

Din 1910, renunțând la modelaj și pictură, a practicat cioplitul direct – o tehnică foarte veche care datează din epoca de piatră.

Un simbol național al artei moderne românești îl reprezintă lucrarea „Domnișoara Pogany” (1912).

Sculptează în lemn de stejar prima variantă a „Coloanei Infinitului” (1918), creată prin suprapunerea unor elemente simetrice.

În 1935, Liga Națională a Femeilor Gorjene îi propune realizarea unui monument dedicat eroilor din jud. Gorj căzuți în Valea Jiului în timpul Primului Război Mondial. Execută Ansamblul sculptural la Târgu Jiu, cunoscut și sub numele de Ansamblul Monumental „Calea Eroilor”, creație de for public. Realizează tripticul „Poarta sărutului”, „Masa tăcerii” și „Coloana Infinitului”, inaugurat la Târgu Jiu în 1938, astăzi în grija Centrului de Cercetare, Documentare și Promovare „Constantin Brâncuși” din localitate. În 2024 Ansamblul Monumental „Calea Eroilor” de la Târgu Jiu a fost înscris pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Printre lucrările sale celebre mai sunt „Cuminenia pământului” (1907), „Fragment de tors” (1909), „Muza adormită” (1909-1910), „Măiastra” (1910), „Prometeu” (1911), „Domnișoara Po-

gany” (1913), „Pasăre în vâzduh” (1923) ș.a.

Constantin Brâncuși a expus pentru prima dată la Salonul Societății de Arte Frumoase (1906) un bust din ghips. În același an, dar și în 1907, și în 1909, a expus la Salonul de Toamnă de la Paris.

Participă la Salonul Anual al Societății românești „Ținerea artistică” cu două ghipsuri (1907), tot aici ulterior prezintă mai multe lucrări, între care primul „Sărut” (expus cu titlul de „Fragment de capitel”) la expoziția din toamna anului 1910. Mai expune alte șase sculpturi, printre care „Rugăciunea” (1914).

Vernisarea expozițiilor sale personale are loc mai întâi la New York: prima (în 1914) organizată de Ed. Steichen la Galeria Photo-Secession, condusă de fotografii american A. Stieglitz. Cea de-a doua (în 1916) la Modern Gallery a lui M. Zayas.

Urmează expozițiile de la Widenstein Galleries (1926, opt sculpturi și mai multe desene), la Brummer Gallery (1933, 50 de sculpturi) etc. A mai expus lucrări în cadrul expozițiilor Armory Show din New York (1913, patru ghipsuri: „Domnișoara Pogany II”, „Muza adormită”, „Bust de femeie”, „Sărutul”), la Expoziția de arte din Toronto, apoi la Buffalo (1927, lucrarea „Domnișoara Pogany II”), la Sculptors Gallery din New York (1922, 22 sculpturi și un desen) ș.a.

Constantin Brâncuși a mai expus la Paris în cadrul Salonului Independenților (1913), la Salonul Tuileries (1926-1929, 1933), în secțiunea românească a Expoziției

Internaționale (1937) etc. A participat cu trei sculpturi și cinci desene la expoziția „Tri-National Art: French-British-American” din 1925, organizată de M. Zayas la Galeria Durnad-Ruel la Paris, deplasată în același an la Londra, iar în următorul an și la New York. Și-a prezentat lucrările la „Salon of Allied Artists Association” din Londra (1913, 1916), la Bienala de la Veneția (1924), la Expoziția de Artă Românească de la Amsterdam și Haga (Olanda), la Bruxelles (Belgia) în 1930 etc.

Prima expoziție personală organizată în Europa a fost vernisată la Muzeul de Artă din București, la finele anului 1956, apoi în 1967 și în 1970. Lucrările sale au mai fost expuse la Târgu Jiu, Gorj (1958) și la Craiova (1976).

Operele lui Constantin Brâncuși sunt găzduite de muzee din întreaga lume: în România la muzeele naționale de artă din București și din Craiova, în SUA la Muzeul de Artă Modernă din New York, la Muzeul de Artă din Chicago, la Muzeul de Artă din Philadelphia ș.a. De asemenea, opera sa se regăsește în colecții particulare de artă, printre cei mai mari colecționari ai operelor lui Brâncuși fiind J. Quinn, K. Dreier, J. Johnson Sweeney, Louise și Walter Ahrens.

După refuzul guvernului comunist al României de a accepta lucrările sale după moarte, în 1956 a lăsat moștenire atelierul său cu tot conținutul acestuia Franței și i-a desemnat moștenitori universali pe N. Dumitrescu și pe Al. Istrati, iar executor

testamentar pe P. Atanasiu. În prezent, Muzeul de Artă Modernă din Paris (Centrul „Georges Pompidou” din cartierul Beaubourg) păstrează atelierul integral a lui Constantin Brâncuși.

Alături de G. Enescu, T. Vuia, A. Vlaicu, N. Dărăescu, Gh. Lupescu, C. Ressu ș.a., a făcut parte din Asociația „Cercul de studenți români” (1905). În 1910 a devenit membru fondator al Asociației Amicale a Românilor din Paris și membru al Societății „Tinerimea artistică” din București.

Este ales postum membru al Academiei Române (în 1990).

Distins cu Ordinul „Steaua României” de către regele Ferdinand I (1923). La propunerea istoricului N. Iorga, pe atunci secretar de stat pe probleme de artă, a fost decorat cu Ordinul „Meritul Cultural pentru Arte Plastice” oferit de regele Carol al II-lea (1931).

În România este instituit Premiul Național „Brâncuși”, un premiu acordat sculpturii românești, și Premiul „Bursa Brâncuși”.

Banca Națională a României, în 1991 și în 1992, a emis o bancnotă cu valoarea nominală de 500 de lei, iar în 2001 a pus în circulație pentru colecționari o monedă comemorativă de aur, având valoarea nominală de 5 mii de lei, într-un tiraj de 500 de exemplare. În 2001 și Banca Națională a Moldovei a pus în circulație o monedă comemorativă de argint (50 lei moldovenești, 1000 de exemplare).

În satul său natal, Hobița, a fost înființată în 1971 Casa Me-

morială „Constantin Brâncuși”, ca filială a Muzeului Județean Gorj.

La București, în Parcul Regele Mihai I al României, se află statuia lui Constantin Brâncuși, realizată de sculptorul I. Irimescu în anul 1967.

Numele sculptorului îl poartă astăzi Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, precum și o stație de metrou, un cartier și un parc din București, străzi în mai multe orașe din România. În Republica Moldova, la Chișinău o stradă, dar și Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” îi poartă numele.

În semn de comemorare a celebrului sculptor, începând din 2015, ziua de 19 februarie, data nașterii lui Constantin Brâncuși, a fost declarată în România „Ziua Națională Constantin Brâncuși”. Totodată, în 2020 a fost inaugurat la Târgu Jiu Muzeul „Constantin Brâncuși”, găzduit în Casa „Barbu Gănescu”, locuința în care artistul a stat între 1937 și 1938, în perioada realizării Ansamblului Monumental „Calea Eroilor”.

În anul 2025, cu prilejul a 149 de ani de la nașterea sculptorului, la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău a fost vernisată o expoziție internațională „Sărbătoarea Brâncuși. Tradiție și modernitate în arta plastică românească”, reunind lucrările a 149 de artiști plastici din întreg spațiul românesc.

Camera Deputaților din România a instituit anul 2026 drept „Anul Constantin Brâncuși”.

A se vedea și articolele din „Calendarul bibliotecarului 1996”. – Chișinău, 1996. –

P. 27-32; „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 54-55; „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 73; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 112-113; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 141-142.

Bibliografie selectivă:

Boerescu, Dan-Silviu. Brâncuși, zborul pătimaș spre infinit al Prințesei X : Docu-drame și mituri urbane controversate, însoțite de consemnări din presă și din alte surse legate de poveștile unui personaj unic și vizionar al artei moderne / Dan-Silviu Boerescu. – București : Neverland, 2023. – 208 p. – (Bărbați de seamă din istoria modernă a României ; Personalități fascinante din România ; 6). – ISBN 978-606-9602-96-6.

Buican, Alexandru. Brâncuși: Obiografie / Alexandru Buican. – București : Artemis, 2006. – 624 p. – ISBN 973-566-145-4. – ISBN 978-973-566-145-8

Daniel, Patriarca de la Iglesia Ortodoxa Rumana. Brâncuși : escultor cristiano ortodoxo / Daniel, Patriarca de la Iglesia Ortodoxa Rumana. – București : Trinitas, 2018. – 104 p. – ISBN 978-973-155-170-8.

Daniel, Patriarche de l'Église Orthodoxe Roumaine Brancusi : sculpteur orthodoxe / Daniel, Patriarche de l'Église Orthodoxe Roumaine. – 2-ème édition revue par l'auteur. – București : Trinitas, 2014. – 103 p. – ISSN 978-973-155-146-3.

Daniel, Patriarca della Chiesa Ortodossa Romena. Brâncuși : Scultore cristiano ortodosso / Daniel, Patriarca della Chiesa Ortodossa Romena. – București : Trinitas a Patriarhiei Române, 2019. – 104 p. – ISBN 978-973-155-159-3.

Enciclopedia virtuală Constantin Brâncuși / Barbu Bre-

zianu, V. G. Paleologic, Mircea Eliade [et al.] ; Societatea Culturală Noesis. – [București] : HVB Bank, [S. a.].

Vol. 1 : E-Books, Fotografii, Filme = Virtual Encyclopaedia Constantin Brâncuși. – 1 disc optic electronic.

Vol. 2 : E-Books, Fotografii, Filme = Virtual Encyclopaedia Constantin Brâncuși. – 1 disc optic electronic.

Miller, Sanda. Brâncuși / Sanda Miller. – București : Litera, 2022. – 197 p. – (Mari personalități). – ISBN 978-606-33-9163-7.

Motea, Claudia. Brâncuși, dragosteamea! / Claudia Motea. – Brașov : Creator, 2023. – 304 p. – ISBN 978-606-029-628-7.

Stănilă, Moni. Brâncuși sau cum a învățat țestoasa să zboare / Moni Stănilă. – Iași : Polirom, 2019. – 195 p. – (Biografii române). – ISBN 978-973-46-7919-5.

Даниил, Патриарх Румынской Православной Церкви. Брынкуш : Православный скульптор / Даниил, Патриарх Румынской Православной Церкви. – Бухарест : Тринитас, 2019. – 104 p. – ISBN 978-973-155-180-7.

Ciobanu, Mircea V. Oameni și limbaje : Brâncuși, Ionesco, Tzara, Coșeriu / Mircea V. Ciobanu // Revista literară. – 2021. – Nr 6 (57). – P. 8-9. – ISSN 2345-1777.

Dicu, Maria Camelia. „I Have Spread My Dreams Under Your Feet. Tread Softly Because You Tread On My Dreams”. Where Visual Art Meets Verbal Art: Constantin Brâncuși and W. B. Yeats / Maria Camelia Dicu. – România // Interstudia. – 2017. – Nr 21. – P. 61-71. – ISSN 2065-3204.

Georgescu-Gorjan, Sorana. Cronologie brâncușiană 1876-1904 : erori corectate în timp / Sorana Georgescu-Gorjan // Centrul de Cercetare Documentare și Promovare „Constantin Brâncuși” : [site]. –

URL: <https://centrulbrancusi.ro/cronologie-brancusiana-1876-1904-erori-corectate-in-timp> (accesat : 10.10.2025).

Lupșan, Mihaela Diana. Mircea Eliade și Constantin Brâncuși. Valori definitorii ale culturii naționale / Mihaela Diana Lupșan // Perspectivile și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației : Conferința științifică internațională, 7 iunie 2017. – Cahul : Universitatea de Stat „B. P. Hașdeu” din Cahul, 2017. – Vol. 2. – P. 285-287. – ISBN 978-9975-88-021-3.

Nedelcea, Tudor. Femeile din viața lui Brâncuși / Tudor Nedelcea // Viața Basarabiei. – 2017. – Nr 1. – P. 42-48. – ISSN 1814-988X.

Nicoară, Marius-Adrian. Constantin Brâncuși la Buzău = Constantin Brâncuși in Buzău / Marius-Adrian Nicoară // Buzău, oraș deschis de istorie = Buzău, a city opened by history / Marius-Adrian Nicoară, Alfred Vasilescu. – Buzău : Alpha MDN, 2020. – P. 34-35. – ISBN 978-973-139-491-6.

Reniță-Mirjol, Augustina. Artă încarcerată : [Brâncuși Constantin (1876-1957)] / Augustina Reniță-Mirjol // Picătura de artă / Augustina Reniță-Mirjol. – Chișinău : Arc, 2024. – P. 22-24. – ISBN 978-9975-0-0829-7

Roșca, Ioan N. Brâncuși – fondatorul sculpturii contemporane / Ioan N. Roșca // Modern și contemporan în plastica europeană / Ioan N. Roșca. – București : Eikon, 2016. – P. 98-100. – ISBN 978-606-711-418-8.

Sava, Edward. Brâncuși în America / Edward Sava // România literară. – 2016. – 16 sept. – P. 20. – ISSN 1220-6318.

Thomas, Christopher. Brancusi's „Golden Bird” and Loy's „Brancusi's Golden Bird : A Spinozist Encounter / Christopher Thomas // Philosophy and Literature. – 2020. – Vol. 44, nr. 1 (Apr.). – P. 66-79. – ISSN 0190-0013.

Elena Barbos-Balinschi

Adrian HRIȚCU
1926-2013

Arhiepiscop al Bisericii Ortodoxe Române.

Episcopul Adrian Hrițcu (cu numere de botez Aurel) s-a născut la 22 februarie 1926, în localitatea Știubeni, jud. Botoșani. Pe 23 februarie 2013 a trecut la cele veșnice, fiind înmormântat la Mănăstirea Poglet, com. Corbasca, jud. Bacău, România.

După absolvirea școlii primare din satul natal, unde a fost un inspirat animator al serbărilor școlare și religioase, a urmat, între anii 1940 și 1944, cursurile Școlii de cântăreți de la Mănăstirea Neamț. După revenirea din armată, a continuat studiile la Seminarul monahal din aceeași mănăstire (1948-1953), iar după absolvire s-a înscris la Institutul Teologic Universitar din București (astăzi, Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din București), pe care îl absolvă în 1957. Urmează studii de specializare în Elveția la Facultatea de Teologie din Fribourg și la Institutul Ecumenic de la Bossey din Geneva (1973).

În 1950 este tuns în monahism la Neamț cu numele Adrian. În anul 1951 este hirotonit diacon, slujind în această treaptă până în 1958.

Ca ierodiacon a slujit la Mănăstirea Neamț (1951-1953) și la Mănăstirea Plumbuita (1953-1958), unde a urmat și Școala de pictură bisericească. Numit egumen la Mănăstirea Slatina de către Mitropolitul Moldovei și Sucevei Iustin Moisescu (1957-1958), devine profesor la Școala monahală de aici. În 1958 ierodiaconul Adrian este hirotonit în treapta preoției.

Stareț în anii 1958-1959 al Schitului Durău (jud. Neamț) și stareț al Slatinei pentru puțină vreme (1959), ieromonahul Adrian este chemat la ascultare în cadrul Cancelariei Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor ca exarh al mănăstirilor, iar pentru calitățile sale excepționale de slujitor este numit și mare ecleziarh al Catedralei Mitropolitane din Iași (1959-1973).

La 17 decembrie 1973 a fost ales episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, cu titlul Botoșăneanul. În această calitate a organizat și a condus conferințe pastoral-misionare pentru preoții din eparhie; a hirotonit preoți; a sfințit biserici; a contribuit la buna desfășurare a cursurilor pentru ghizii de la monumentele istorico-bisericești; a participat la hramuri mănăstirești; a făcut vizite la șantierele de la așezămintele monahale și parohii; la examenele de admitere și momentele festive de la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț și s-a implicat în multe alte evenimente din viața eparhiei.

Pe 16 iulie 1980 a fost ales episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală cu reședința la

Paris (instalat la 16 noiembrie 1980, păstrând titlatura Botoșăneanul). Din 16 noiembrie 1982 până la 30 aprilie 1992 a păstorit ca arhiepiscop la aceeași eparhie.

Aici s-a îngrijit, împreună cu preoții parohi, de găsirea unor spații adecvate pentru serviciul divin, de împodobirea lor cu catapetesme, icoane, sfinte vase, cărți de slujbă etc.

A transformat buletinul Arhiepiscopiei „Vestitorul” dintr-o revistă redactată la mașina de scris într-un jurnal de calitate. A inițiat și a coordonat apariția mai multor volume din Almanahul „Vestitorul”, apărute, de asemenea, în condiții remarcabile și conținând materiale importante pentru cunoașterea vieții bisericești a diasporei românești din Europa Occidentală. A intensificat ritmul și solemnitatea momentelor comemorative la mormintele eroilor români aflate în diverse țări europene și a cultivat prezența românească și îngrijirea mormintelor marilor personalități românești din cimitirele pariziene: C. Brâncuși, G. Enescu, Mitropolitul Visarion Puiu, Arhiepiscopul Teofil Ionescu etc., unele dintre ele proscrise în propria țară.

A făcut parte din delegații care au reprezentat Biserica Ortodoxă Română (BOR) peste hotare. În 1973 a participat la sesiunea anuală a Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericii. A luat parte la diferite întruniri ecumenice în Italia și Franța. În anul 1976 a efectuat, împreună cu alți membri ai BOR, o vizită oficială în India, apoi a vizitat

comunitățile românești din Baden-Baden (Germania). În iunie 1977 a participat la Congresul pentru Pace de la Moscova, iar în aprilie 1978 a făcut parte din delegația BOR care a vizitat Patriarhia Ecumenică la Istanbul. În luna mai 1979 a condus delegația BOR la Conferința ecumenică de la Cairo.

A publicat studii și articole de istorie bisericească în periodice bisericești din România și de peste hotare: „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Telegraful Român”, „Vestitorul” (Paris) și în buletinele parohiilor din arhiepiscopia pe care a condus-o.

După ce s-a retras din funcția de arhiepiscop, revine în România. Aflat la o vârstă înaintată, cu o suferință fizică vizibilă, s-a hotărât să facă un dar satului Băcioiu (jud. Bacău), care nu a avut niciodată biserică și nici nu putea visa la așa ceva, oamenii fiind mult prea săraci. Cu ultimele economii și cu pensia din Franța a pus temelia unei adevărate catedrale. Între timp, a descoperit și satul vecin, Fulgeriș, unde, prin cheltuială proprie, a ridicat mai multe case pentru creștinii încercați de suferință și sărăcie.

Bibliografie selectivă:

****Hrițcu, Adrian.** Aspecte ale vieții sociale oglindite în opera Sfântului Vasile cel Mare / Adrian Hrițcu // Mitropolia Moldovei și Sucevei. – 1979. – Nr 1/2. – P. 88-94.

****Hrițcu, Adrian.** Asterie al Amasiei și opera sa / Adrian Hrițcu // Mitropolia Moldovei și Sucevei. – 1965. – Nr 7/8. – P. 409-415.

****Hrițcu, Adrian.** Din viața și înfăptuirile mitropolitului Veniamin Costachi / Adrian Hrițcu // Mitropolia Moldovei și Sucevei. – 1978. – Nr 3/4. – P. 348-355;

****Hrițcu, Adrian.** Mitropolitul Dosoftei la mănăstirea Probota / Adrian Hrițcu // Mitropolia Moldovei și Sucevei. – 1974. – Nr 9/12. – P. 739-747.

****Hrițcu, Adrian.** Mitropolitul Veniamin Costachi la mănăstirea Slatina / Adrian Hrițcu // Mitropolia Moldovei și Sucevei. – 1967. – Nr 1/2. – P. 98-104.

****Hrițcu, Adrian.** Paharnicul Dimitrie Suceveanu, ctitor principal de cântare psaltica românească / Adrian Hrițcu // Mitropolia Moldovei și Sucevei. – 1980. – Nr 6/8. – P. 598-604.

****Hrițcu, Adrian.** Sfântul Apostol Andrei în tradiția Bisericii și în viața creștinilor / Adrian Hrițcu // Biserica Ortodoxă Română. – 1979. – Nr 11/12. – P. 1315-1333.

****Hrițcu, Adrian.** Unitatea spirituală a poporului român în Războiul pentru Independența de stat a României, oglindită în literatură / Adrian Hrițcu // Mitropolia Moldovei și Sucevei. – 1977. – Nr 5/6. – P. 305-311.

****Înaltpreasfințitul Părinte Adrian Hrițcu – 8 ani de la trecerea la cele veșnice.** – Iași : Doxologia, 2021. – 224 p. – ISBN 978-606-9746-32-5.

****Crețu, Alexandru.** Adrian Hrițcu Botoșăneanul / Alexandru Crețu // Arhieriei și episcopi vicari în Mitropolia Moldovei (Arhiepiscopia Iașilor) în secolele XIX-XX. – Iași : Doxologia, 2023. – P. 155-156. – ISBN 978-606-9746-37-0.

****Ioniță, Alexandru.** Alegeri de noi ierarhi în Biserica Ortodoxă Română / Alexandru Ioniță // Biserica Ortodoxă Română. – 1980. – Nr 9/10. – P. 938.

Moraru, Alexandru. Hrițcu Adrian / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini – slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române / Alexandru Mora-

ru. – București : Basilica, 2015. – P. 199-200. – ISBN 978-606-29-0057-1.

Păcurariu, Mircea. Hrițcu Adrian / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – Sibiu : Andreiana, 2014. – P. 290-291. – ISBN 978-606-8602-10-3.

****Soare, Dumitru.** Alegerea, hirotonirea și instalarea p. cuv. arhim. Adrian Hrițcu în funcția de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor // Biserica Ortodoxă Română. – 1974. – Nr 1/2. – P. 38-47.

Maxim Melinti

Mihai AMIHALACHIOAIE 1961-2024

Acordeonist și dirijor de muzică populară, simfonică și de operă, autor de muzică și aranjor, Maestru în Artă.

S-a născut la 23 februarie 1961, în s. Molnița, reg. Cernăuți, Ucraina. A decedat la 11 februarie 2024, la Chișinău, și a fost înmormântat la Cimitirul Central.

Mihai Amihalachioaie a învățat a cânta la acordeon de la tatăl său, Pavel, care era cunoscut în sat datorită faptului că știa să mănuiască nu doar acordeonul, ci și toba. La numai cinci ani tatăl i-a cumpărat un acordeon din clasa Hohner, cu 12 bași, ușurel și mic, pe potrivă vârstei și puterilor unui copil. De atunci nu s-a mai despărțit de instrument.

Și-a început studiile muzicale la Școala de Muzică din Hertza, reg. Cernăuți, după care le-a continuat la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (astăzi, Colegiul Republican de Muzică „Ștefan Neaga”). Apoi a studiat pianul, acordeonul și dirijatul de orchestră populară la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) din Chișinău, pe care îl absolvă în 1985. În 1997 a absolvit și o a doua facultate la aceeași instituție, cu specializarea dirijat de muzică simfonică și de operă.

La sfârșitul anilor '80, fără experiența de a conduce sau de a dirija o orchestră, dar cu ambiție și perseverență, artistul a creat împreună cu alți interpreți Orchestra de Muzică Populară „Busuioc Moldovenesc”. În 1985, după absolvirea conservatorului, și-a început cariera muzicală în calitate de acordeonist și dirijor de muzică populară al Ansamblului „Busuioc Moldovenesc”. Alături de soliștii N. Glib, M. Iliuț, C. Rotaru, L. Ungureanu, a cutreierat Republica Moldova, dar și nordul Bucovinei, promovând cele mai alese piese ale folclorului românesc din zonă. Printre acestea: „Sârba de la Hertza”, „Hora de la Molnița”, „Hora din nordul Moldovei”, precum și numeroase lucrări și aranjamente pentru trompetă, vioară, acordeon. În anii 1990, Orchestra „Busuioc Moldovenesc” a susținut concerte prin toată Republica Moldova și în România, acompaniind mai mulți interpreți de pe ambele maluri

ale Prutului și bucurându-se de o mare popularitate. În 2001, formația s-a destrămat din motive financiare. În toamna anului 2011 orchestra a revenit pe scenă cu un concert în care a fost readus repertoriul de altădată al formației, îmbogățit cu elemente noi.

Din anul 1998 a colaborat, în calitate de dirijor, cu Filarmonica Națională „Serghei Luchevici”, cu Orchestra Națională de Cameră, cu Orchestra Simfonică a Radioteleviziunii din Chișinău. A fost angajat al Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” în calitate de dirijor.

În perioada 2001-2002 își perfecționează măiestria cu A. Ros-Marbà la Barcelona (Spania), dirijat simfonic.

Din 2021 până la moartea sa a fost liderul și dirijorul Orchestrei de Cameră Municipale „Camerata Chișinău”, fondată în anul 2000 de către Consiliul Municipal Chișinău.

A colaborat și cu Formația „Provincialii” din România. A efectuat turnee artistice peste hotarele țării, în România, Spania, Bulgaria, Germania, Franța, Italia, Marea Britanie, China, Austria ș.a.

În 2001, pentru întreaga sa activitate, i s-a acordat titlul onorific Maestru în Artă.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 89.

Bibliografie:

Mihai Amihalachioaie : [interpret-instrumentist, dirijor : date biografice] // Realități Culturale, 2014. – P. 10. – ISSN 1857-4424.

Morăraș, Mihai. Din neam lăutăresc: Mihai Amihalachioaie / Mihai Morăraș // Rădăcinile rămân acasă. – Cernăuți : Biblioteca Bucovinei „I. S. Sbiera” ; Suceava : Alexandru cel Bun, 2002. – P. 14-19. – ISBN 973-0-02715-3.

Roibu, Nicolae. Mihai Amihalachioaie: „Busuioc Moldovenesc” revine pe scenă / Nicolae Roibu // Timpul. – 2011. – 2 noiembrie. – P. 8.

Satco, Emil. Amihalachioaie Mihai / Emil Satco // Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții : [în 3 vol.]. Vol. 1 : A-F. – 2018. / Emil Satco, Alis Niculică. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2018. – P. 57-58. – ISBN 978-606-8698-23-6.

Schipor, Eleonora. Mihai Amihalachioaie – memorie veșnic vie / Eleonora Schipor // Libertatea Cuvântului. – 2025. – 13 febr. – P. 4.

Slivca, Tatiana. Amihalachioaie Mihai / Tatiana Slivca // Zestrea neamului : Interviuuri cu străjerii folclorului / Tatiana Slivca. – [Chișinău] : Univers Educațional, 2021. – P. 84-91. – ISBN 978-9975-3335-5-9.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe PLATON 1926-2006

Istoric român, doctor în istorie, profesor universitar, cercetător științific, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 26 februarie 1926, la Buhuși, jud. Bacău, și a decedat la 24 ianuarie 2006, la Iași.

A învățat la Școala Norma-

lă „Gheorghe Asachi” (astăzi, Colegiul Național Pedagogic „Gheorghe Asachi”) din Piatra-Neamț și la Liceul Teoretic „Petru Rareș” (astăzi, Colegiul Național „Petru Rareș”) din aceeași localitate (1936-1944, 1946). După absolvirea liceului, a studiat la Facultatea de Litere, secția istorie, a Universității „Alexandru Ioan Cuza” (UAIC) din Iași (1946-1950). Apoi a susținut examenul de doctorat la Universitatea din Cluj-Napoca, cu teza „Situația și lupta maselor populare din Moldova în preajma și în timpul anului revoluționar 1848” și a obținut titlul de doctor în științe istorice (1969). Profesor universitar (1974), membru corespondent (1990-1993) și membru titular (din 1993) al Academiei Române.

Călătoriile de studiu în Belgia (1971) și în Polonia (1988) i-au permis îmbogățirea cunoștințelor, ceea ce s-a reflectat în publicațiile sale științifice.

Activitatea profesională a început-o ca învățător, apoi preparator la Piatra-Neamț (1950). Concomitent, activa ca cercetător la Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” din Iași și asistent (1950-1960) în cadrul Facultății de Istorie a UAIC, ulterior lector (1960-1970), conferențiar (1970-1974), profesor universitar (1974-1996), șef al Catedrei de istoria românilor (1973-1985, 1989-1991) și profesor consultant (1996-2006).

Aria intereselor științifice ale lui Gheorghe Platon ține de studierea secolelor XVIII și XIX, contribuind la integrarea Revoluției de la 1848

din Moldova în cadrul general unitar al revoluției române și în curentul mișcării democratice europene din anul 1848. A studiat începuturile modernității românești, formarea națiunii române, a unității românești și a statului național, caracteristicile dezvoltării societății românești în secolul al XIX-lea, relațiile internaționale.

A publicat peste 300 de documente: monografii, manuale, culegeri, materiale ale conferințelor, precum și circa 250 de recenzii, articole în publicațiile periodice referitoare la istoria modernă a României. Dintre acestea: „Izgonirea țăranilor răzvrătiți de pe moșii. Contribuții la cunoașterea frământărilor țărenești din Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea” (1966); „Domeniul feudal din Moldova în preajma revoluției de la 1848” (1973); „Lupta Românilor pentru unitate națională. Ecouri în presa Europeană. 1855-1859” (1974); „La voie des Roumains vers l'indépendance” (1977); „L'Union des Principautés Roumaines” (1978, 1980); „Geneza Revoluției române de la 1848. Introducere în istorie modernă a României” (1980, 1999); „Mihail Kogălniceanu și istoria națională” (1991); „Moldova și începuturile revoluției de la 1848” (1993); „Domnitorul Mihail Sturdza și judecata istoriei” (1995); „Despre națiune și conștiința națională la începuturile istoriei noastre moderne” (1996); „Jean Alexandre Vaillant (1804-1886) și recunoștința posterității românești” (2000); „Alexan-

dru Ioan Cuza, «Partida Națională» și judecata istoriei” (2001); „Românii în prima jumătate a secolului al XIX-lea – afirmare identitară și restricții politice” (2002); „De la constituirea națiunii la marea Unire. Studii de istorie modernă”, 6 Vol. (1985-2004); „Românii în veacul construcției naționale. Națiune, frământări, mișcări sociale și politice, program național” (2005) ș.a.

A colaborat, fiind și redactor, la volumele „Alexandru Ioan Cuza. În memoriam” (1973); „Independența – lupta milenară a poporului român” (1977); „România în relațiile internaționale 1699-1939” (1980); „Istoria orașului Iași” (1980); „Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași” (1985); „Idées politiques et mentalités en Pologne et en Roumanie. Entre l'Orient et l'Occident (XVIIe-XIXe siècles)” (2002); „Istoria Românilor”, vol. VI, VII/1 și VII/2 (2002-2003) ș.a. Multe dintre lucrările sale sunt înregistrate în diverse baze de date, pe platforme și biblioteci deschise, la care se fac numeroase trimiteri, în Google Scholar adunând h-indexul – 8.

Profesorul Gheorghe Platon a participat cu comunicări la întrunirile profesionale naționale și internaționale (conferințe, simpozioane, sesiuni științifice ș.a.), inclusiv la congresele internaționale de istorie din Stuttgart (1984), București (1988), Montreal (1988), la numeroase colocvii și seminarii internaționale (Franța, Germania).

A fost membru în comitele de redacție ale revistelor „Studii și articole de istorie”,

„Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologice” a Academiei Române, „Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, „Analele Bucovinei”.

În perioada 1990-2000 a îndeplinit funcția de secretar al Filialei Iași a Academiei Române, a fost membru al Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditare (1994-2000) și al Comisiei pentru acordarea titlurilor și diplomelor universitare din cadrul Ministerului Educației și Cercetării; membru în conducerea Societății de Științe Istorice; membru al Consiliului Național al Istoricilor din România, al Societății de Științe Istorice, al Comisiei de Istorie a Relațiilor Internaționale de la Milano și președinte al Comisiei de istorie româno-poloneză din cadrul Secției de Științe Istorice și Arheologice a Academiei Române.

Activitatea științifică și educațională a profesorului Gheorghe Platon a fost apreciată cu multiple distincții de stat, premii și diplome din partea instituțiilor academice: „Medalia Muncii” și Ordinul „Pentru Merit” în grad de Cavaler; Premiul Ministerului Educației și Învățământului (1966, 1968); Premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei Române (1975).

Deține titlurile „Profesor evidențiat” (1984) și „Profesor emerit” (1996).

Este doctor honoris causa al Universității din Angers (Franța, 1998), al Universității din Craiova (România, 1999) și al Universității din Suceava (România, 2002).

A primit titlul de Cetățean

de Onoare al orașelor Bârlad (jud. Vaslui) și Buhuși (jud. Bacău), al comunei Bălțătești (jud. Neamț).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 61.

Bibliografie selectivă:

Ciobanu, Veniamin. Idées politiques et mentalités, en Pologne et en Roumanie entre l'Orient et l'Occident (XVIIe-XIXe siècles) : Colloque de la Commission d'Historiens Roumains et Polonais, Bucarest 25-26 septembre 2001 / Sous la rédaction de Gheorghe Platon et de Veniamin Ciobanu. – Cluj-Napoca : Presses Universitaires de Cluj, 2002. – 184 p. – ISBN 973-610-085-5.

Platon, Gheorghe. Geneza revoluției române de la 1848 / Gheorghe Platon. – București : Junimea, 1980. – 304 p.

Platon, Gheorghe. Istoria modernă a României / Gheorghe Platon. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1985. – 556 p.

Platon, Gheorghe. Lupta românilor pentru unitate națională / Gheorghe Platon. – Iași : Junimea, 1974. – 348 p.

Platon, Gheorghe. Moldova și începuturile revoluției de la 1848 / Gheorghe Platon. – Chișinău : Universitas, 1993. – 480 p. – ISBN 5-632-01032-8.

Platon, Gheorghe. 1859 – the Union of the Romanian Principalities / Gheorghe Platon. – Bucharest : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – 86 p.

Platon, Gheorghe. Românii în veacul construcției naționale : Națiune, frământări, mișcări sociale și politice, program național / Gheorghe Platon. – București : Editura Enciclopedică, 2005. – 494 p. – ISBN 973-45-0526-2.

Platon, Gheorghe. Viata trece, amintirile raman / Gheorghe Platon. – București : Hyperion, 2017. – 186 p. – ISBN 978-606-589-065-7.

Universitatea „Al. I. Cuza” Iași / elaborare de Aurel Loghin, Maria Platon, Gheorghe Platon. – Iași : Litera, 1971. – 145 p.

Platon, Gheorghe. Afirmarea suveranității României în preajma războiului pentru independență 1977-1878 // Studii și materiale de istorie modernă. – București : [S. n.], 1985. – P. 137-188.

Platon, Gheorghe. Din domnia lui Alexandru I. Cuza : Documente din arhivele belgiene / Gheorghe Platon // Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”. – 1972. – T. 9. – P. 495-504.

Platon, Gheorghe. Începutul „revoluției românilor pentru independență”. Ecouri în presa europeană. Partea I // Anuarul Institutului de istorie „A.D. Xenopol”. T. 21 / Academia Română ; Academia de Științe Sociale și Politice a RSR. – Iași : Editura Academiei Române, 1984. – P. 431-452.

Platon, Gheorghe. Reflecții privind locul problemei românești în politica europeană în anii luptei pentru Unire (1856-1859) / Gheorghe Platon // De la constituirea națiunii în Marea Unire. Vol. 2. – Iași : Editura UAIC, 1998. – P. 149-162.

Platon, Gheorghe. Satul moldovenesc în preajma reformei regulamentare. Aspecte demografice și relații sociale / Gheorghe Platon // Revista de istorie socială. – 1997-1998. – Vol. 2/3. – P. 131-164. – ISSN 2286-0258.

Platon, Gheorghe. „Un loc inconfundabil în breasla istoricilor” : Paul Păltănea / Gheorghe Platon // Istoria orașului Galați : De la origini până la 1918 / Paul Păltănea. – Galați : Porto-Franco, 1994-1995. – P. 6. – ISBN 973-557-344-X.

Anuarul Institutului de istorie „A.D. Xenopol” : Omagiu Profesorului Gheorghe Platon / Academia Română. – Iași : Editura Academiei Române, 2001. – Vol. 38. – 402 p. – ISSN 0074-039X.

****Hriscu, Marius.** Omagiu academicienilor Constantin Ciopraga, Gheorghe Platon și Constantin Gh. Marinescu / Marius Hriscu. – Iași : PIM, 2020. – 76 p. – ISBN 978-606-13-5567-9.

Lemmy, Stefan. Profesorul Gheorghe Platon : In memoriam // Ziarul de Iași : [site]. – 2020. – 15 aug. – URL: <https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/profesorul-gheorghe-platon-in-memoriu--261312.html> (accesat : 16.05.2025).

****Mărghitan, Liviu.** Platon Gheorghe / Liviu Mărghitan, Ioan Mitrea // Membrii Academiei Române din județul Bacău / Liviu Mărghitan, Ioan Mitrea. – Bacău : Vicovia, 2008. – P. 159-162. – ISBN 978-973-1902-02-9.

Neagoe, Stelian. Gheorghe Platon : [curriculum vitae] // Istoricii români de azi : Mică enciclopedie / elaborată sub redacția lui Stelian Neagoe. – București : Machiavelli, 2003. – P. 41-48. – ISBN 973-99321-6-9.

Platon Gheorghe : [fișă biografică] // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 13 : Mari voievozi, mari istorici, mari oameni politici / editor: Ion Văduva-Poenaru. – București : [Geneze], 2009. – P. 336-337. – ISBN 973-9099-88-7.

Platon Gheorghe : [fișă biobibliografică] // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 4 : (O-R) / coordonator: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 189-190. – ISBN 978-606-8698-54-0.

Platon Gheorghe : [schită biobibliografică] // Biblioteca Județeană „Costache Sturdza” Bacău : [site]. – 2021. – 15 febr. – URL: <https://www.bjbacau.ro/2021/02/26/gheorghe-platon/> (accesat : 16.05.2025).

Platon Gheorghe : [sinteză biografică] // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 13 :

Mari voievozi, mari istorici, mari oameni politici / editor: Ion Văduva-Poenaru. – București : Geneze, 2009. – P. 336-337. – ISBN 973-9099-88-7.

Platon Gheorghe : [succintă biografie] // Dicționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Cașu, Demir Dragnev [et al.]. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 303-304. – ISBN 978-9975-80-137-9.

Țărălungă, Ecaterina. Platon Gheorghe : [fișă biografică] / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 602. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Harconița

**Vasile ZAGORSCHI
1926-2003**

Compozitor, pianist, pedagog, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Vasile Zagorschi s-a născut la 27 februarie 1926, în s. Carahmed, jud. Ismail, România (astăzi, s. Șevcenca, reg. Odesa, Ucraina). S-a stins din viață la 30 septembrie 2003, la Chișinău.

A studiat (1941-1944) la Liceul „B. P. Hasdeu” din Chișinău (astăzi, Instituția Publică Liceul Teoretic „B. P. Hasdeu”) și la Gimnaziul „Alexandru Lahovari” (astăzi, Colegiul „Alexandru Lahovari”) din Râmnicu Vâlcea, România (1944-1945). A învățat la Conservatorul

de Stat din Chișinău (1945-1952, astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP), la clasa de compoziție a profesorului L. Gurov. A deținut titlul științific de profesor în muzicologie.

Activitatea profesională a început-o în calitate de pedagog în domeniul teoriei muzicii (1947-1956) la o școală de muzică din Chișinău, apoi a fost șef de studii la Școala de muzică „Ștefan Neaga” (1951-1956; astăzi, Centrul de Excelență în Educația Artistică „Ștefan Neaga”). Mai târziu, a activat ca lector și director adjunct la Conservatorul de Stat „Gavril Musicescu” din Chișinău (1956-1959, astăzi, AMTAP). A îndeplinit funcția de director al Teatrului de Operă și Balet din Chișinău (1959-1962, astăzi, Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”). În 1963 a activat pe post de conferențiar superior și profesor universitar la Catedra de teoria muzicii și compoziție, apoi prorector al Conservatorului de Stat din Chișinău (astăzi, AMTAP).

V. Zagorschi a tratat diverse genuri muzicale, a creat muzică simfonică, muzică de cameră, teme muzicale pentru filme și scenă teatrală, semnând lucrări valoroase pentru dezvoltarea școlii componistice din Republica Moldova.

În colaborare cu dirijorul Ș. Aranov, a compus una dintre primele sale lucrări „Simfonia Do major” (1955). În același an a scris muzica filmului „Melodii moldovenești”. Au urmat compoziția „Poem liric”

pentru voce și pian (1957) și „Poem liric” pentru bariton și orchestră simfonică, pe versuri de Em. Loteanu (1958). A compus muzică pentru baletul „Zorile”, libretul aparținând regizorului Gh. Ghelovani (1959). În 1962 lansează „Cinci piese” pentru orchestra simfonică; urmează cicluri de poeme pentru cor a capella (1964), baletul „La răscruce” și „Moldova”, arie concertantă pentru soprano și orchestră (1975). Este autorul lucrării „Diafonii”: muzică pentru pian și orchestră de coarde (1980, prima audiție în 1981, interpretată de Orchestra Simfonică a Radioteleviziunii Moldovenești, dirijor Gh. Mustea); a mai compus muzică instrumentală de cameră: „Fantezie” („Crepuscul”) pentru flaut solo (1980, prima audiție în 1981); „Cvartet” de coarde Nr. 2 (1986, prima audiție în 1986, interpretat de Cvartetul de coarde al Radioteleviziunii Moldovenești); „Sonata”, fantezie pentru pian (1987); „Sonată” pentru vioară solo (1993); muzică simfonică: „Simfonia Nr. 2”, interpretată de Orchestra Simfonică a Companiei de Stat Teleradio-Moldova, dirijor Gh. Mustea (1991); „Sonată” pentru vioară solo (1993); „Stanțe în cinci tablouri (Aeriană, Crepuscul, Candelă, Ornic, Epilog)” (1996), interpretată de Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale, dirijor I. Florea; muzică vocal-sinfonică: cantata „Cine scutură roua” (1981), pe versuri populare prelucrate de Gr. Vieru, interpretată de Corul Radioteleviziunii Moldovenești,

dirijor Th. Zgureanu (1981, prima audiție în 1983), redacție nouă pentru cor mixt, soliști și orchestra simfonică (2001); cantata „Noi pace vrem”, libret de R. Olșevski (1984) ș.a.

În 1965 s-a lansat la Studioul „Moldova-Film” cu compoziția muzicală pentru pelicula „Evadat de sub escortă”. Mai compune rapsodia pentru vioară, două pianе și instrumente de percuție și muzica filmului artistic „Mariana” (1967). Alte pelicule la care a colaborat: „Riscul” (1970), „Podurile” (1973), „Agent al serviciului secret” (1978), „Trecea o lebadă pe apă” (1982), „Prietenie între bărbați” (1983) ș.a.

În perioada 1971-1974 a fost deputat al Sovietului Suprem al RSS Moldovenești de legislatura a VIII-a; membru al Comitetului executiv al Consiliului Muzical Internațional UNESCO (1978-1990); membru al Consiliului Prezidențial din Republica Moldova (1998).

Membru a Uniunii Compozitorilor din Moldova (din 1952), membru al Uniunii Compozitorilor din URSS (din 1953). Timp de 25 de ani a fost președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din RSS Moldovenească (1964-1990).

Pentru succese remarcabile în activitatea de creație, merite deosebite în dezvoltarea și promovarea artei muzicale, contribuții la formarea tinerilor compozitori, a fost distins cu titlurile onorifice de Artist Emerit (1960) și Artist al Poporului (1982).

Compozitorul Vasile Zagorschi a fost decorat cu Ordinul „Drapelul Roșu de

Muncă” (1960), cu Premiul de Stat al RSS Moldovenești (1968) și cu „Ordinul Republicii” (1997).

Pentru aportul său remarcabil la constituirea și afirmarea școlii componistice autohtone, a obținut numeroase premii ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova.

În anul 2006, Poșta Moldovei a emis plicul cu marcă fixă „Vasile Zagorschi (compozitor și pedagog) – 80 de ani de la naștere”.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1996”. – Chișinău, 1995. – P. 22-24; „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 47-48; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 62; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 93-98.

Bibliografie selectivă:

***Zagorschi, Vasile.** Norii : cinci coruri (a cappella) = Облака / Vasile Zagorschi ; versuri: Vitalie Tulnic. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1968. – 35 p.

***Zagorschi, Vasile.** Rapsodie : Pentru vioară și pian = Репсодия / Vasile Zagorschi. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1971. – 34 p.

Zagorschi, Vasile. Muzica este poezia transfigurată în sunete : Dialog cu Vasile Zagorschi, compozitor / a dialogat: Nina Jovmir // Verificat: Au sufletele inundate de muzică : [interviuri cu muzicieni, compozitori, dirijori, interpreți]. – Chișinău : Pontos, 2012. – P. 18-22. – ISBN 978-9975-51-359-3.

Vasile Zagorschi : Biobibliografie / alcătuitor: Victoria Stanchivici. – Chișinău : BNRM,

2021. – 176 p. – ISBN 978-9975-3510-0-3.

Клетинич, Евгений. Творчество В. Загорского : [очерк жизни и творчества] / Евгений Клетинич. – Москва : Советский Композитор, 1976. – 120 p.

Axionov, Vladimir. Specificul conceptual și dramaturgic în „Simfonia Nr. 2” de Vasile Zagorschi / Vladimir Axionov // Studii muzicologice. – Cluj-Napoca : Media Musica, 2012. – P. 83-101. – ISBN 978-606-645-011-9.

Ceaicovschi-Mereșanu, G. Vasile Zagorschi : [fișier bibliografic] // Compozitori și muzicologi din Moldova : Lexicon biobibliografic = Kompozitory i muzykovedy Moldovy / alcătuitor: G. Ceaicovschi-Mereșanu. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 106-109.

Ciobanu-Suhomlin, Irina. Zagorschi Vasile / Irina Ciobanu-Suhomlin // Repertoriul general al creației muzicale din Republica Moldova : (ultimele două decenii ale secolului XX) / Irina Ciobanu-Suhomlin. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2006. – P. 305-308. – ISBN 978-9975-60-047-7.

Cocearova, Galina. Cuvânt despre contemporanul nostru și muzicianul cu majusculă Vasile Zagorschi : (90 de ani de la nașterea compozitorului) / Galina Cocearova, Galina Galaicu // Arta. – 2016. – Nr 2. – P. 137-138. – ISSN 2345-1181.

Hatipova, Ina. Sonata-fantezie pentru pian de V. Zagorschi : comentariu interpretativ / Ina Hatipova // Problemele metodicodidactice în învățământul artistic superior : Seminar metodologic, 14 martie 2003. – P. 92-94. – ISBN 9975-9737-6-0.

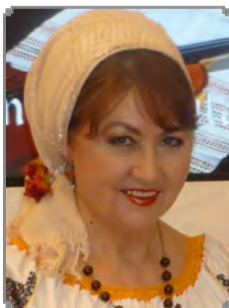
Mihalaș, Mihai. Miniatura corală „Arde pământul” de Vasile Zagorschi : viziuni stilistice și interpretative / Mihai Mihalaș // Studiul artelor și culturologie. Istorie, teorie, practică. – 2016. – Nr 2 (29). – P. 116-120. – ISSN 2345-1408.

Mircos, Vlad. Înaltă prețuire : [despre compozitorul Vasile Zagorschi, 75 de ani de la naștere și 50 de ani de activitate artistică] / Vlad Mircos // Literatura și Arta. – 2001. – 13 dec. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Roșca, Denis. Zagorschi Vasile : [fișier biografic] / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 629-630. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Țărălungă, Ecaterina. Zagorschi Vasile : [notă biografică] / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 813. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Harconița

Veta (Elisaveta) GHIMPU MUNTEANU 1956

Redactor prezentator la Radio Moldova, interpretă de muzică populară și etno, Maestru în Artă.

S-a născut la 28 februarie 1956, în s. Paicu, com. Zîrnești, rn. Cahul. Soția lui Simion Ghimpu, poet, publicist, doctor în studiul artelor, profesor universitar, luptător pentru valorile naționale. Este sora Maricicăi Munteanu, redactor prezentator de știri, „vocea de aur” a radioului național.

Primele studii le-a făcut la

școala primară din satul natal (1963-1966), clasa a cincea la școala din s. Cucoara, apoi a urmat școala medie generală din com. Zîrnești, pe care a absolvit-o în 1973.

În anii 1973-1977 studiază la Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP), Facultatea de Regie și Actorie, clasa profesorului V. Apostol.

După absolvirea facultății, s-a angajat la Direcția Parcuri în funcția de instructor de manifestări culturale, apoi este metodist la Direcția Culturală Orășenească din Chișinău (1977-1980).

Din 1980 și până în prezent activează la Radio Moldova, fiind redactor-prezentator la Redacția Muzică Radio.

Concomitent cu activitatea la radio, este membră a Ansamblului Etnofolcloric „Tălăncuța” (din 1984), conducător artistic A. Tamazlăcaru, unde debutează oficial în calitate de interpretă. Are un repertoriu bazat pe cântecul autentic din sudul Moldovei, pe care l-a îmbogățit constant de-a lungul anilor. Din 2019 este conducător artistic al Laboratorului de coregrafie și folclor „Tălăncuța și Andrei Tamazlăcaru” la Direcția Generală Culturală și Patrimoniu Cultural a municipiului Chișinău. În cadrul direcției, în 2024, fondează biblioteca „Andrei Tamazlăcaru”, care cuprinde publicații din biblioteca personală a folcloristului.

Pe parcursul anilor, a realizat la Radio Moldova un șir de emisiuni de diferit gen: „Poșta melodiilor”, „Din comora strămoșilor noștri”, „La izvoare”, „Port în su-

flet dor de cântec”, „Lăutarii Moldovei”, „La vatra jocului”, „Expres-melodii”, „Radio nocturn”, „O melodie pentru tine”, „Europa muzicală”, „Mai am un singur dor” – program de romane, „Piano forte” – piese de pian și „Evo-cări” – despre artiștii plecați în eternitate.

Autoare de proiect și prezentatoare a spectacolelor „Orchestra Folclor prezintă laureații Festivalului Cântecului Popular” (1977-2002), Radioabonamentul „Prietenii muzicii”, „Festivalul Doinei” (2013-2015).

A prezentat emisiunea „Cântă-mi, lăutare” la „Busu-ioc TV” (2009-2017).

În 1995 Veta Ghimpu Munteanu pune în circuit un stil de muzică autohtonă nou – cel etno.

Este protagonista a două filme muzicale: „De cine dorul se leagă” (2000) și „Portret muzical” (2001).

A participat în calitate de solistă la diverse spectacole de muzică populară și de divertisment în componența ansamblului „Ștefan Vodă”, a orchestrelor de muzică populară „Folclor”, „Plai moldovenesc”, „Busuioc moldovenesc”, „Fluieraș”, Orchestra fraților Advahov și „Lăutarii”, precum și la Clubul „Maestro” de la Teatrul „Satiricus”, susținând spectacole în țară și în România, Ucraina, Lituania, Polonia, Finlanda, Franța, Italia, Cehia, Marea Britanie, Belgia etc.

A lansat patru compact-discuri: „De cine dorul se leagă” (muzică etno și populară, 2001), „Sus la-naltul cerului” (colinde, cântece de stea și cântece pascale, 2003),

„Mai lin, dorule, mai lin” (cântece populare, 2006) și „Fira-i, dorule, nebun” (cântece în stil etno, 2006).

Realizează activitate editorial-redacțională. În 2009 editează monografia satului natal „Paicu, un sat din lunca Prutului de jos” și donează casa părintească pentru prima biserică din localitate. În același an îngrijește, redactează și editează cărțile lui Simion Ghimpu „Ia să-mi spui tu, spui”, „Jeep-ul și Sănia de la Colonița” și romanul autobiografic „Viața pe muchie de cuțit”. Ulterior publică și o monografie despre Simion Ghimpu – „Destin între destine” (2010), redactează și îngrijește cartea „Mă strigă cuvintele”, cu versuri și texte pentru cântece semnate de Simion Ghimpu (2011).

În 2012 lansează lucrarea „Tălăncuța în cronici și imagini”, a cărei concepție, selecție și redactare îi aparține. Editează antologiile „Sufletul viorii. Nicolae Botgros” (2018), „Melancolia dorului etern. Petre Teodorovici” (2020), „Viața-i una, cântecu-i întotdeauna. Ioana Căpraru” (2022). Este coautoare, împreună cu Maricica Munteanu, a lucrării „Crainicii – oamenii cuvântului și ai demnității”, în curs de apariție.

A publicat în presa republicană peste 100 de portrete de creație și interviuri cu interpreți de muzică populară și muzică ușoară de pe ambele maluri ale Prutului.

Este redactor la revista „Realități culturale”, realizând circa 50 de interviuri cu personalități artistice: Șt. Petrache, S. Ciuhrii, Z. Julea, V. Cojocar, S. Ghimpu, N.

Glib, I. Suruceanu, O. Ciolacu, I. Paulenco, M. Sarabaș, L. Arseni, S. Zagoreanu, I. Scarlat, V. Mihai, P. Dinjos, I. Paliț, I. Dascăl, P. Neamțu, P. Popa, Fr. Curzon, S. Popescu, A. Puică, M. Mocanu, M. Iliuț ș.a.

În 2013 lansează Filiala de carte a scriitorilor moldoveni la Biblioteca Publică Municipală din Mestre, Italia.

Pentru înveșnicirea memoriei compozitorului Petre Teodorovici, inițiază un proiect de instalare a unei plăci comemorative pe fațada casei unde a locuit acesta (2023).

Veta Ghimpu Munteanu deține o colecție personală de peste 50 de costume populare, pe care le expune în cadrul unor expoziții personale în țară și în străinătate: la Institutul Cultural Român din Marea Britanie (Londra, 2022), la Bazarul Diplomatic din Bruxelles (2023), la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău (2023), în incinta Direcției Cultură a municipiului Chișinău (2024) ș.a.

Jurizează mai multe concursuri: „Maria Drăgan” (2001-2017), „Prezintă Orchestra Folclor” (2015-prezent), „Pe la uși, pe la ferești – vechi colinde românești” (2020-prezent), „Grand Prix Svetozár Stračina” (2021; Slovacia). A fost membră a juriului în cadrul festivalului consacrat lui Mihai Volontir (2022, 2023) și al celui consacrat actorului Grigore Grigoriu (2024, 2025) ș.a.

Membră a Uniunii Muzicienilor din Moldova (1984).

Laureată a Premiului Ministerului Culturii „Gheorghe Cincilei” (2016).

Distinsă cu Diplomă de excelență și cu Medalia „Alexei Revenco – Vocea de aur Radio Moldova” (2021).

Laureată a Premiului de excelență a Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova, „Promotor al personalităților artistice” (2025).

Menționată cu o varietate de diplome: Diplomă de onoare pentru activitate ireproșabilă, promovarea valorilor culturale, imparțialitate și dedicație meseriei, precum și cu prilejul celei de-a 90-a aniversări de la fondarea Radio Moldova, acordată de Guvernul Republicii Moldova (2021); Testimoniu de grațitudine, Biblioteca Națională a Republicii Moldova (2022); Diploma ambasadorilor, Bazarul Diplomatic România–Republica Moldova (Ambasada Republicii Moldova în Regatul Belgiei, 2023); Diplomă pentru promovarea, păstrarea, valorificarea tradițiilor și obiceiurilor naționale și participarea în cadrul Festivalului Dinastiilor de Familii „La izvorul Osoiencelor”, ediția a 7-a (2025) ș.a.

Este Cetățean de Onoare al comunei Zîrnești și al satului Paicu (2010).

În 2010 i se conferă titlul onorific de Maestru în Artă.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 63-64; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 74-75; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 95-96.

Bibliografie selectivă:

Melancolia dorului etern / antologie de Veta Ghimpu Mun-

teanu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 256 p. – Text parțial în lb. rusă. – ISBN 978-9975-151-32-0.

Viața-i una, cântecu-i întotdeauna. Ioana Căpraru / antologie de Veta Ghimpu Munteanu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 284 p. – ISBN 978-5-88554-132-9.

Arhiva de voci. Interviuuri cu personalități din domeniul culturii. Vol. 25 : Veta Ghimpu-Munteanu: „De cine dorul se leagă” / coordonator și realizare ediție, înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Pavel Popa ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”. – Chișinău : BNRM, 2021. – 2 discuri optice electronice. – ISBN 978-9975-9712-8-7. – ISBN 978-9975-119-29-0.

Ghimpu-Munteanu, Veta. Acum, peste ani, realizez... : [despre Petre Teodorovici (1950-1997)] / Veta Ghimpu-Munteanu // Realități Culturale. – 2020. – Nr 10. – P. 13-15. – ISSN 1857-4424.

Ghimpu-Munteanu, Veta. Autenticitatea ca formă de supraviețuire culturală : [interviu cu cântăreța Veta Ghimpu-Munteanu] / consemnare: Pavel Popa // Realități Culturale. – 2021. – Nr 2. – P. 13-19. – ISSN 1857-4424.

Ghimpu-Munteanu, Veta. Constantin Rusnac – nume de patrimoniu / Veta Ghimpu-Munteanu // Realități Culturale. – 2024. – Nr 4. – P. 12-20. – ISSN 1857-4424.

Ghimpu-Munteanu, Veta. Lacrimă de floare : [interpreta Ana Barbu] // Realități Culturale. – 2023. – Nr 10. – P. 12-16. – ISSN 1857-4424.

Ghimpu-Munteanu, Veta. „Pentru noi, tălânciștii, a fost important să descoperim cântecul din noi, nu pe noi în cântec” : [interviu] / interviu realizat de Tatiana Slivca // Zestrea neamului : Interviuuri cu străjerii folclorului / Tatiana Slivca. – [Chișinău] : Univers

educațional, 2021. – P. 129-136. – ISBN 978-9975-3335-59.

Ghimpu-Munteanu, Veta. Plânsul viorii : [despre familia Botgros] / Veta Ghimpu-Munteanu // Realități Culturale. – 2021. – Nr 10. – P. 12-17. – ISSN 1857-4424.

Ghimpu-Munteanu, Veta. Surorile Osoianu – împletirea harului ceresc / Veta Ghimpu-Munteanu // Moldova. – 2021. – Mai/Iun. – P. 15-21. – ISSN 1857-3487.

Ghimpu-Munteanu, Veta. Un suflet cât un univers: Alexei Revenco / Veta Ghimpu-Munteanu // Realități Culturale. – 2021. – Nr 3. – P. 11-20. – ISSN 1857-4424.

Munteanu, Nătălița. Nătălița Munteanu și dragostea de viață : [interviu] / consemnare: Veta Ghimpu Munteanu // Realități Culturale. – 2024. – Nr 3. – P. 16-21. – ISSN 1857-4424.

Tamazlăcaru, Andrei. Andrei Tamazlăcaru – arheologul folclorului mioritic : [interviu] / consemnare: Veta Ghimpu-Munteanu // Realități Culturale. – 2020. – Nr 12. – P. 7-10. – ISSN 1857-4424.

Zagoreanu, Silvia. Silvia Zagoreanu : [interviu] / consemnare: Veta Ghimpu-Munteanu // Realități Culturale. – 2020. – Nr 1. – P. 7-12. – ISSN 1857-4424.

Buzilă, Varvara. Veta Ghimpu-Munteanu, interpretă de folclor, jurnalist radio : [purtătoare de costum popular] // Creatori, purtători și admiratori ai costumului tradițional în secolul al XXI-lea / Varvara Buzilă. – Chișinău : Epigraf, 2024. – P. 18, 169. – ISBN 978-9975-60-536-6.

Eremia, Anatol. Personalități cahulene / Anatol Eremia // Județul Cahul / Anatol Eremia. – Chișinău : Litera, 2016. – P. 350-422. – Din conținut: Veta Ghimpu-Munteanu. – ISBN 978-9975-74-763-9.

Veta Ghimpu-Munteanu // Ansamblul etnofolcloric „Tălâncuța” în cronici și în imagini / concepție, selecție și redactare:

Veta Ghimpu-Munteanu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 359-390. – Conține: Veta Munteanu de la Paicu / Andrei Hropotinschi ; Veta Ghimpu-Munteanu – o împătimită de folclor / Anatol Caciuc ; Clubul „Cherchez la femme” / Veta Ghimpu-Munteanu ; Dialog între două cântece / Ion Ciocanu ; „Interpretez doar cântecele ce se «prind» de mine” / Marcela Gafton ; Folclorul, scara de lumină / Anatol Caciuc ; Veta Ghimpu-Munteanu, tânăra soacră a etno-popului / Maria Mocanu ; Pe el i-a legat dorul și dragostea / Marcela Gafton ; „E frumos să-ți petreci viața în cântec”: Dialog cu interpreta de muzică populară Veta Ghimpu-Munteanu / Anatol Caciuc ; „Soțul a aflat abea în ziua nunții că eu știu să cânt” / Liliana Popușoi ; Veta Ghimpu-Munteanu: „Port în suflet dor de cântec” / Dinu Russu ; Liberă, într-o lume pe care tu o dorești / Gutiera Postolache ; În dialog cu Veta Ghimpu-Munteanu / Nicolae Josanu. – ISBN 978-9975-53-116-0.

****Veta Ghimpu Munteanu //** Țesături de cuvânt : Antologie internațională de literatură cu rădăcini în folclor = International Literary Antology Inspired by Folklore Roots / coordonatori: Dorel Cosma, Robert Laszlo, Carmen Petruț [et al.]. – Satu Mare : Nosa nostra, 2025. – P. 206-212.

Elena Barbos-Balinschi

Nicolae POPEA
1826-1908

Episcop, scriitor și om politic român, membru titular al Academiei Române.

Episcopul Nicolae (din botez Neagoe) s-a născut la 29 februarie 1826, în Satulung, jud. Brașov, în familie de preot. A decedat la 8 august 1908, fiind înmormântat în cimitirul Bisericii „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” din Caransebeș, România.

Școala elementară a urmat-o în localitatea natală, clasele gimnaziale inferioare la Brașov, iar primul curs de filozofie l-a făcut la Blaj. După care a urmat la Cluj un al doilea curs de filozofie și studii de drept. La Cluj a fost printre inițiatorii unei mișcări culturale românești, alături de Al. Pop și de alți colegi ai săi, întemeind în 1845 și o societate studențească de lectură, care își avea propriul organ literar de presă, editat în format manuscris – „Auro-ra sau zorile pentru minte și inimă”. Împreună cu Al. Papiu Ilarian, a fost redactorul acestei gazete.

De la Cluj, în anul 1846, Nicolae Popea a plecat la Viena pentru studii de teologie. Nu a reușit să le încheie

din cauza revoluției izbucnite în Transilvania. S-a întors la Brașov, unde a avut rolul de căpitan în garda românilor brașoveni. A reluat studiile și a absolvit în 1849, în același an fiind angajat în oficiul de stat ca slujbaş la locotenența transilvăneană, iar mai târziu la prefectura din Deva. A fost angajat la Judecătoria regională din Șomcuta Mare (1852), oficiu în care a rămas până în 1856.

După 1854 devine cel mai apropiat colaborator al Mitropolitului Andrei Șaguna, fiind secretar al Eparhiei ortodoxe române din Sibiu (din 1954) și profesor la Institutul Teologic-Pedagogic (1856-1870).

Se călugărește în 1856. Este asesor (consilier) și apoi vicar administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului (1870-1889). Ocupă și funcții civile de interes național și bisericesc: deputat în Dieta Transilvaniei (1863-1865), membru în Senatul Imperial din Viena și președinte al Comitetului național român din Transilvania (1878-1881). Devine arhimandrit în 1871.

Este cel de-al doilea ierarh al Caransebeșului, ales în unanimitate la sinodul electoral ținut sub prezidiul Mitropolitului Miron Romanul (1889). Este confirmat ca episcop prin decret imperial, apoi hirotonit la Sibiu ca episcop al Diecezei Caransebeșului. A păstorit scaunul episcopal de la Caransebeș timp de 19 ani. Cel dintâi lucru pe care l-a făcut aici a fost întemeierea

fondului de pensie al proto-prezbiterilor, al asesorilor, al oficianților diecezani și al profesorilor de teologie. O grijă deosebită a arătat și pentru înființarea unui fond de ajutorare a preoților săraci, a preoteselor văduve și a orfanilor care proveneau din familiile preoților.

Spirit elevat, cărturar de seamă, echilibrat în tot ce a întreprins, episcopul Nicolae Popea și-a propus să reformeze învățământul confesional greco-ortodox român din dieceza sa. Astfel, s-a preocupat de bunul mers al Institutului Teologic Diecezan din Caransebeș, ridicând în 1891 un sediu; a înființat Internatul Teologic și Pedagogic (1901); s-a îngrijit de școlile satești confesionale, care, într-un climat ostil credinței ortodoxe și spiritului românesc, au desfășurat o intensă activitate de organizare, instruire și educare a credincioșilor din eparhie; a trimis tineri la studii. Acestea și alte acțiuni pe care le-a întreprins au salvat și au apărât școala românească a eparhiei.

Nicolae Popea a apărât în Parlamentul de la Budapesta dreptul Bisericii Greco-Ortodoxe române de a-și educa preșcolarii după tradiție „în limba poporului” (română). Același demers l-a avut și în privința căsătoriilor civile preconizate de guvernanți, deoarece numeroși preoți își pierdeau „banii matrimoniali” și influența eclezial-morală asupra comunităților românești.

A scris o serie de lucrări de

istorie bisericească, mai ales privitoare la activitatea Mitropolitului Andrei Șaguna. A alcătuit și a publicat numeroase studii și articole în „Telegraful Român” (Sibiu), „Foaia Diecezană” (Caransebeș), „Die Zukunft”, „Wanderer” și „Ost und West” (Viena).

Activitatea lui Nicolae Popea a fost remarcată de N. Iorga, care îl numește „singurul episcop literar de la noi”.

Pentru activitate rodnică cărturărească, dar și pentru cea sacerdotală, în anul 1877 a fost ales membru corespondent, iar în 1899 membru titular al Academiei Române.

Bibliografie selectivă:

****Popea, Nicolae.** Arhiepiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna, Sibiu, 1879. – 387 p.

Popea, Nicolae. Arhiepiscopul și metropolitul Andrei Baron de Șaguna : discurs rostit la 13 (26) martie 1900 / Nicolae Popea. – București : Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1900. – 42 p.

****Popea, Nicolae.** Vechea Mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea și restaurarea ei. – Sibiu, 1870. – XIV + 354 p.

Popea, Nicolae. Arhiepiscopul și mitropolitul baron Andrei de Șaguna / Nicolae Popea // Discursuri de recepție. – 2005. – P. 319-355.

Pârvu, Ion. Biserica și societate în Episcopia Caransebeșului în perioada păstoririi episcopului Nicolae Popea (1889-1908). – Timișoara : Eurostampa, 2009. – 262 p.

****Iorga, Nicolae.** Episcopul

Nicolae Popea / Nicolae Iorga // Oameni cari au fost. Vol. 1. – București : Fundația pentru literatură și artă, 1934. – P. 293-296.

***Iorga, Nicolae.** Jubileul Episcopului Popea / Nicolae Iorga // Oameni cari au fost. Vol. 1. – București : Fundația pentru literatură și artă, 1934. – P. 141-145.

Moraru, Alexandru. Popea Nicolae / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini – slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române. – București : Basilica, 2015. – P. 361-362. – ISBN 978-606-29-0057-1.

Păcurariu, Mircea. Popea Nicolae / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 373-374. – ISBN 973-45-0409-6.

Pârvu, Ion. Salvagardarea învățământului românesc din dieceza grecoortodoxă a Caransebeșului În timpul episcopului Nicolae Popea (1889-1908) // Revista Arhivelor. – București, 2007. – Nr 72, t. 1. – P. 141-150.

Secrieru, Vasile. Episcopul Nicolae Popea – un mare apărător al românilor ortodocși din Transilvania // Confluente bibliologice. – 2011. – Nr 1/2. – P. 158-161. – ISSN 1857-0232.

Maxim Melinti

Mircea V. CIOBANU
1956

Scriitor, poet, critic și istoric literar, editor de carte, publicist, Cavaler al „Ordinului de Onoare” al Republicii Moldova.

Născut la 29 februarie 1956, în s. Petreni, Drochia. Este fiul Valentinei (născută Brăduleac) și al lui Vasile Ciobanu, tatăl croitor și cusător, mama cusătoreasă.

A absolvit Școala medie nr. 1 (astăzi, Liceul „Mihai Eminescu”) din or. Drochia în 1973 și Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Filologie (1978-1983).

A urmat stagii de formare în domeniul didacticii și managementului educațional la Chișinău, Iași, București, Cluj-Napoca. Formator al cadrelor didactice în cadrul Centrului Educațional „Pro Didactica” din Chișinău.

A lucrat fierar-betonist într-o organizație de construcție (MSO) din Drochia, a fost profesor de limba română și de limba franceză la Școala tehnică din or. Drochia (1988-1991). Este unul dintre fondatorii (ulterior director adjunct) al Liceului Teoretic „B. P. Hasdeu” din

or. Drochia, tot aici a fost profesor de limba și literatură română, limba latină, istorie a culturii (1991-1998). Lector asociat la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1994-1998, unde ține cursurile „Istoria literaturii latine”, „Metodica literaturii române”, „Teoria dramei”); lector asociat la USM (1998-1999, cursul de „Istoria literaturii române”). Viceministru al educației al Republicii Moldova (1998-1999), prorector la Institutul de Instruire Continuă, șeful Laboratorului curriculum la Institutul de Științe ale Educației (1999-2000). Autor de manuale, auxiliare și articole la teme didactice. Coautor (1998-2010) al curriculumului național liceal și gimnazial la limba și literatura română.

Din 2000 este director editorial, redactor-șef la Editura „Știința”. Coordonator al colecțiilor de carte „Literatura din Basarabia în secolul XX” („Arc”-„Știința”); „Opera aperta”, „Antologia unui autor”, „Câmpul de lectură”; „Antologia prozei scurte”, „Literatura română din Basarabia” [de la origini până în prezent] („Știința”); „Cartea care te salvează” („Arc”).

Cofondator și redactor-șef adjunct la revista „Semn”, membru al consiliului redacțional la revistele „Sud-Est cultural”, „Revista literară”, „Moldova”, „Scriptor” (Iași).

Ține rubrici permanente la ziare și reviste din Moldova și România: „Viața românească”, „Revista literară”, „Semn”, „Sud-Est cultural”,

„Contrafort”, „Scriptor”, „Clipa”, „Moldova”, „Timpul din România”, „Jurnal de Chișinău”, „Gazeta de Chișinău”; colaborează intermitent cu „România literară”, „Familia”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Noi”, „Limba română” și publică ocazional la „Observator cultural”, „Dilema veche”, „Hyperion”, „Intertext”, „Dacia literară” ș.a. A ținut o rubrică polemică de cultură „Ruperea rândurilor” la ziarele „Timpul de dimineață” și „Jurnal de Chișinău” și rubrica de publicistică „A-POLITICE” la ziarul „Jurnal de Chișinău” (2013-2019, din 2020 rubrica apare în „Gazeta de Chișinău”).

A debutat cu versuri în ziarul raional (în 1974), urmând colaborări ocazionale cu ziarele și revistele din Chișinău „Tânărul leninist”, „Orizontul/ Columna”, „Moldova”, „Făclia”. Un grupaj de versuri îi este tipărit în volumul colectiv „Dintre sute de catarce” (1990). Debut în volum separat cu „Haydn între două claxoane” (poezie), apărut la Editura „Arc”, 1995 (Premiul Festivalului Internațional de Poezie de la Chișinău).

Alte volume: „Stația terminus” (1998); „Plăcerea interpretării” (2008); „Deziluiziile necesare” (2013); „După-amiaza unui faun” (2013); „Resetare” (2014, Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din Moldova; ediția a doua în 2019); „Tratat cu literatură” (2015, Premiul pentru eseu și critică literară al Uniunii Scriitorilor din Moldova; este nominalizat la Premiul Uniunii Scriitorilor

din România, secțiunea „Critică și istorie literară, eseu”, în 2016); „Aureliu Busuioc: sunt norii albi, dar umbra lor e neagră...” (împreună cu E. Lungu, 2016); „Căderile în realitate ale criticului” (2018); Premiul pentru eseu și critică literară al Uniunii Scriitorilor din Moldova); „O legendă: Teatrul Luceafărul” (împreună cu L. Popușoi, 2018); „Réinitialisation”, Collection «Bucarest-Paris», traduit du roumain: Sorin Barbul (2019); „Eugen Lungu între spațiile și oglinzile timpului” (dialoguri), (2019); „Biblioteca” (roman), (2021); „Un tărâm al literarului” (2021).

Prezent în antologii și volume colective: „Une anthologie de la poesie moldave. L'esprit de péninsules” (Paris, 1996); „Ars amandi” (București, 2000); „Singular destinies” (Chișinău, 2003); „Literatura din Basarabia în secolul XX. Poezie” (Chișinău, 2004); „Poeti din Basarabia. Un veac de poezie românească”, (2010); „Cartea prozei scurte” (Chișinău, 2015); „Portret de grup. După 20 de ani” (Chișinău, 2015); „Literatura din Basarabia. Început de secol XXI. Poezie”, (Chișinău, 2017); „Antologia poeziei românești din Basarabia (1770-2020)”, (Chișinău, 2021) ș.a. Poemele sale au fost traduse în limbile franceză, engleză, ucraineană, rusă ș.a.

În anul 1997 obține mențiunea Concursului Național de Dramaturgie organizat sub egida Ministerului Culturii al Republicii Moldova. În următorul an, piesa „Stația Terminus” este tipărită în vo-

lum și montată la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (regie D. Griciuc), fiind jucată în cadrul Festivalului Național de Dramaturgie Tănără. Următoarea piesă, „Vreme închisă”, este montată de Em. Gaju la Teatrul „Alexei Mateevici”.

Premii și distincții: Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2014); Premiul pentru eseu și critică literară al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2015; 2018); Premiul de excelență a Uniunii Scriitorilor din Moldova (2017); „Ordinul de Onoare” (2012); Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer (2014). Mircea V. Ciobanu este laureat al Premiului Național (2022).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 349-350.

Bibliografie selectivă:

Ciobanu, Mircea V. BibLiotecA : Roman / Mircea V. Ciobanu. – Iași : Junimea, 2021. – 214 p. – ISBN 978-973-37-2484-1.

Rec.: Țurcanu, Lucia. O „satura lanx” postmodernistă / Lucia Țurcanu // Revista literară. – 2022. – Nr 3 (68). – P. 15. – ISSN 2345-1777.

Ciobanu, Mircea V. Căderile în realitate ale criticului / Mircea V. Ciobanu. – Iași : Junimea, 2018. – 290 p. – ISBN 978-973-37-2115-4.

Ciobanu, Mircea V. Eugen Lungu : Între spațiile și oglinzile timpului / Mircea V. Ciobanu. – Chișinău : PRUT, 2019. – 288 p. – ISBN 978-9975-54-453-5.

Ciobanu, Mircea V. Un tărâm al literarului / Mircea V. Ciobanu. – Chișinău : Arc, 2021. – 256 p. – ISBN 978-9975-0-0524-1.

Ciobanu, Mircea V. Arta înaltă și cultura de masă / Mircea V. Ciobanu // Moldova. – 2020. – Mar./Apr. – P. 60-63. – ISSN 0132-6635

Ciobanu, Mircea V. Avataarii criticului / Mircea V. Ciobanu // Sud-Est Cultural. – 2017. – Nr 2. – P. 26-36. – ISSN 1857-0143.

Ciobanu, Mircea V. Basarabia interbelică : câteva profiluri culturale / Mircea V. Ciobanu // Sud-Est Cultural. – 2018. – Nr 2. – P. 9-22. – ISSN 1857-0143.

Ciobanu, Mircea V. Boemă și underground : [cu referire la Aureliu Busuioc, Dumitru Caraciobanu, Ecaterina Malcoci, Vasile Vasilache et al.] / Mircea V. Ciobanu // Moldova. – 2021. – Ian./Febr. – P. 64-69. – ISSN 0132-6635.

Ciobanu, Mircea V. Harta și teritoriul literaturii / Mircea V. Ciobanu // Sud-Est Cultural. – 2016. – Nr 2. – P. 20-29. – ISSN 1857-0143.

Ciobanu, Mircea V. Mircea V. Ciobanu: „Bookfest-ul este un pod de cărți, în locul celui de flori” // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 9 sept. – P. 12 – ISSN 2587-3784.

Ciobanu, Mircea V. Mircea V. Ciobanu: „Orice carte despre care scriu e un joc tot atât de incitant ca și jocul literar propriu-zis” : [Mircea V. Ciobanu în dialog cu Valentina Tăzlăuanu] / Mircea V. Ciobanu, Valentina Tăzlăuanu // Sud-Est Cultural. – 2016. – Nr 1. – P. 36-42. – ISBN 1857-0143.

Ciobanu, Mircea V. Poezia promoției '90 (1) : [pe marginea vol. antologic „Acum suntem noi anticii: Antologia generației '90” / [selecție] de Răzvan Țupa și Adrian Ciubotaru (Chișinău, Cartier, 2020, 296 p.)] / Mircea V. Ciobanu // Sud-Est Cultural. – 2021. – Nr 1. – P. 5-10. – ISSN 1857-0143.

Ciobanu, Mircea V. Personalul central al literaturii / Mircea V. Ciobanu // Sud-Est Cultural. –

2019. – Nr 3. – P. 7-14. – ISSN 1857-0143.

Ciobanu, Mircea V. Scurt epistolar literar: Vasile Coroban către Ion Druță / Mircea V. Ciobanu // Revista literară. – 2021. – Nr 3 (56). – P. 10-11. – ISSN 2345-1777.

Botnaru, Diana. Mircea V. Ciobanu sau omul-bibliotecă / Diana Botnaru // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 22 apr. – P. 12. – ISSN 2587-3784.

Ciocanu, Anatol. Ciobanu Mircea V. / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 134-135.

Ciubotaru, Adrian. Prolegomene la o rubrică rară : [cu referire la Gheorghe Erizanu, Vitalie Ciobanu, Mihai Cimpoi, Vasile Gârneț, Mircea V. Ciobanu] / Adrian Ciubotaru // Sud-Est Cultural. – 2016. – Nr 1. – P. 64-67. – ISBN 1857-0143.

Corcinschi, Nina. Ciobanu Mircea V. / Nina Corcinschi // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 1] : A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 260-262. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Corcinschi, Nina. Eseul și critica literară : [cu referire la Mircea V. Ciobanu, Tatiana Ciocoi, Doina Dabija] / Nina Corcinschi // Revista Literară. –

2022. – Nr 4 (69). – P. 17. – ISBN 2345-1777.

Lungu, Eugen. Mircea cel tânăr : [despre Mircea V. Ciobanu] / Eugen Lungu // Jurnal de Chișinău. – 2016. – 26 febr. – P. 19. – ISBN 1857-3215.

Țurcanu, Lucia. Critica de plăcere: Mircea V. Ciobanu / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2021. – Ian./Febr. – P. 80-87. – ISSN 0132-6635.

Voncu, Răzvan. Mircea V. Ciobanu și măștile (poeziei) sale / Răzvan Voncu // Revista literară. – 2006. – Nr 3. – P. 8. – ISBN 2345-1777.

Ana Struță

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Martie

2026

140 de ani de la nașterea lui **Oskar Kokoschka**, pictor, grafician și scriitor austriac, reprezentant al expresionismului (1 mar. 1886 – 22 feb. 1980).

150 de ani de la nașterea lui **Lev Berg**, geograf, zoolog, ihtiolog, climatolog, unul dintre fondatorii teoriei landșafturilor, originar din Basarabia (2 mar. 1876 – 24 dec. 1950). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 73-74; 2011, p. 81.*

50 de ani de la nașterea **Dianei Vrabie**, critic și istoric literar, doctor în filologie, conferențiar universitar, cercetător muzeograf, stabilită în România (2 mar. 1976).

100 de ani de la nașterea lui **Nicolae Filip**, specialist în domeniul fizicii, doctor habilitat în fizică și matematică, profesor universitar, cercetător, manager, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” (3 mar. 1926 – 15 mai 2009). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 75-77; 2011, p. 68.*

75 de ani de la nașterea **Lidiei Kulikovski**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, manager, distinsă cu „Ordinul Republicii” (8 mar. 1951). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 55-56; 2011, p. 71-74; 2016, p. 83-84; 2021, p. 104-106.*

140 de ani de la nașterea lui **Alexandru Boldur**, istoric român, jurist, publicist, profesor universitar, cercetător, originar din Basarabia (9 mar. 1886 – 18 oct. 1982). *A se vedea și art. din CB 1996, p. 19-21; CN 2006, p. 80-81; 2016, p. 87.*

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Dulgheru**, inginer mecanic, doctor habilitat în mașinologie și fiabilitatea mașinilor, profesor universitar, publicist, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Inventator Emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (9 mar. 1956). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 78-80; 2011, p. 75-76; 2021, p. 109-110.*

80 de ani de la nașterea lui **Mircea Bedicov**, acordeonist, solist instrumentist, Maestru de Concert, Om Emerit (10 mar. 1946).

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Oprea**, artist plastic, Maestru în Artă (13 mar. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 83-84; 2011, p. 80; 2016, p. 92-93; 2021, p. 116-117.*

80 de ani de la nașterea lui **Arcadie Antoseac**, pictor, grafician, ilustrator de cărți, creator de ex-librisuri (14 mar. 1946). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 81-82; 2021, p. 117-119.*

70 de ani de la nașterea **Herminei Anghelescu**, bibliolog român și american, doctor în știința informării, profesor universitar, recunoscută drept „ambasador al biblioteconomiei românești în lume”, distinsă cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, Categoria „A” (14 mar. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 93-95.*

60 de ani de la nașterea **Svetlanei Popov**, muziciană, singura femeie dirijor de orchestră simfonică din Republica Moldova, Artistă a Poporului (14 mar. 1966). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 93.*

85 de ani de la apariția primu-

lui număr al publicației „**Florile dalbe**”, publicație educativă și literar-artistică pentru copii și adolescenți editată la Chișinău. (15 mar. 1941). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 74; CN 2016, p. 112.*

90 de ani de la nașterea lui **Bujor Nedelcovici**, prozator român, eseist, dramaturg, publicist, Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor, stabilit în Franța (16 mar. 1936 – 18 noiembrie 2023). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 95-96.*

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Furtună**, istoric, doctor în istorie, etnograf, genealogist, cercetător științific (17 mar. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 98.*

70 de ani de la nașterea lui **Mihail Șleahțișchi**, pedagog, psiholog, doctor în științe pedagogice, doctor în psihologie, doctor habilitat în psihologie socială, profesor universitar, politician, parlamentar, Om Emerit (17 mar. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 97-98.*

170 de ani de la nașterea lui **Mihail Vrubel**, pictor rus, ceramist, ilustrator de carte, decorator de teatru și creator de costume (17 mar. 1856 – 14 apr. 1910). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 84-85.*

100 de ani de la nașterea lui **Romul Munteanu**, critic și istoric literar român, traducător, editor, doctor în litere, profesor universitar, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (18 mar. 1926 – 17 mar. 2011).

80 de ani de la nașterea lui **Sorin Dumitrescu**, pictor român, grafician, doctor în este-

tică, profesor universitar, politician, membru corespondent al Academiei Române (18 mar. 1946 – 22 dec. 2024). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 99.*

150 de ani de la nașterea **Sofiei Bezviconnaia**, susținătoare a culturii din Basarabia (20 mar. 1876 – 2 apr. 1934). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 417.*

140 de ani de la nașterea lui **George Topîrceanu**, poet și prozator român, pamfletar, parodist, memorialist, traducător, redactor, fotograf, membru corespondent al Academiei Române (20 mar. 1886 – 7 mai 1937). *A se vedea și art. din CB 1996, p. 39-42; CN 2006, p. 85-87; CN 2017, p. 213.*

100 de ani de la nașterea lui **Dario Fo**, scriitor italian, dramaturg, scenograf, pictor, actor și regizor, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (24 mar. 1926 – 13 oct. 2016). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 66.*

65 de ani de la nașterea **Rodicăi Avasiloaie**, specialist în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager, asistent universitar, distinsă cu Ordinul Național „Steaua Ro-

mâniei” în grad de Ofițer (25 mar. 1961).

80 de ani de la nașterea lui **Victor Hristov**, pictor, Maestru în Artă (25 mar. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 103-104.*

140 de ani de la nașterea lui **Petre Gheorghian**, preot român, poet, prozator, publicist, pedagog, primul fotograf al mișcării naționale din Basarabia (26 mar. 1886 – 12 apr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 104.*

80 de ani de la nașterea lui **Viorel Prisacari (Prisăcaru)**, medic epidemiolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (26 mar. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 90; 2016, p. 104-106.*

60 de ani de la nașterea lui **Anton Andronic**, fizician român, doctor în fizică, doctor docent al Universității Darmstadt, cercetător la Institutul de Cercetare cu Ioni Grei GSI din Darmstadt, stabilit în Germania (26 mar. 1966).

130 de ani de la nașterea lui **Ion V. Alexa**, medic român, doctor în medicină și chirurgie, conferențiar universitar, fondatorul școlii românești de pielărie, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (30 mar. 1896 – 5 apr. 1991).

150 de ani de la nașterea lui **Alexandru Bărcăcilă**, arheolog și profesor de limbi clasice, fondator al Muzeului Regiunii Porților de Fier, membru titular al Academiei Române, distins cu Ordinul „Coroana României” în grad de Comandor (31 mar. 1876 – 6 febr. 1970).

80 de ani de la nașterea lui **Florin Marinescu**, istoric român, doctor în științe istorice, cercetător științific, genealogist, bibliotecar și editor, distins cu Ordinul „Mihai Viteazul”, stabilit în Grecia (31 mar. 1946).

430 de ani de la nașterea lui **René Descartes**, filozof și matematician francez, fiziolog și fizician, creator al geometriei analitice (31 mar. 1596 – 11 feb. 1650). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 94-95.*

Diana VRABIE
1976

Critic și istoric literar, doctor în filologie, conferențiar universitar, cercetător muzeograf, stabilită în România.

Diana Vrabie s-a născut la 2 martie 1976, în s. Volovița, rn. Soroca.

Studiile liceale le-a absolvit în or. Soroca (1991-1994), apoi a învățat la Facultatea de Litere, specialitatea limba și literatura română și franceză, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” (UAIC) din Iași, România (1994-1998).

În anii 1998-1999 face un masterat în literatura română la Facultatea de Litere, UAIC. Tot aici urmează studii de doctorat în filologie (2000-2004). Susține public teza „Drama cunoașterii și a autenticității în literatura românească interbelică”, coordonator științific D. Mănuță. Este conferențiar universitar (2008), abilitată cu dreptul de conducere a tezelor de doctorat la specialitatea literatura română (din 2015).

Activitatea profesională a început-o în anul 2002, în calitate de asistent la Catedra de literatură română și universală, Facultatea de Litere din cadrul Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți (USARB), este lector superior (2004-2007) și conferen-

țiar universitar (2007-2020) la aceeași catedra. A fost titularul cursurilor „Istoria literaturii române”, „Istoria literaturii universale”, „Estetica”, „Personajul în literatura dramatică interbelică”, „Literatura pentru copii”, „Discursul jurnalistic”, „Text dramatic în context didactic”, „Direcții în critica universală din a II-a jumătate a sec. XX” etc. A promovat și cursuri de „Literatură comparată”, „Literatura română în orizontul interdisciplinarității”, „Epistemologia și metodologia științei limbajului”, „Filozofia științei” pentru masteranzi și doctoranzi, având și activități didactice conexe (laboratoare, seminare). A coordonat sute de lucrări de licență și master, 10 teze de doctorat.

În cadrul Programului Erasmus+ a ținut prelegeri publice la UAIC (2017) și la Universitatea din Bologna, Italia (2018).

În anii 2020-2022 este manager la Editura „Spandugino” din București. Din 2022 activează ca cercetător la Muzeul Național al Literaturii Române din Iași (MNLR).

În perioada 2007-2013 a obținut mai multe burse de susținere a cercetării științifice: bursa postdoctorală acordată de Ministerul de Externe al României și Agenția Universitară a Francofoniei (AUF) în cadrul programului de burse „Eugen Ionescu” la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (2007); bursa de perfecționare în cercetare acordată de AUF la Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș (2008); bursa de perfecționare în cercetare acordată

de AUF în cadrul Centrului de cercetare „Comunicare Interculturală și Literatură”, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (2009); bursa de cercetare postdoctorală în cadrul programului de burse „Erasmus Mundus” la UAIC (2013).

Mai multe proiecte individuale au sprijinit-o în activitatea de cercetare, printre care „Iașul și ieșenii: tradiție și modernitate (reflecții literare asupra mentalității colective)” din cadrul Programului de burse și rezidențe de cercetare științifică privind istoria și viața culturală a Iașului, organizat de MNLR din Iași, în colaborare cu Asociația „Patrimoniu pentru Asociație” (România, 2015), soldat cu studiul „Iașul ca spațiu al reprezentărilor în proza pașoptiștilor” (Dacia literară, 2015, nr. 1 (136), pp. 93-108); „Iașul în conferințe academice” din același program și parteneriat, soldat cu studiul ce poartă același titlu (Dacia literară, 2017, nr. 1 (144), pp. 107-116). A urmat un alt proiect individual de cercetare postdoctorală „Eugen Ionescu”, finanțat de AUF, „Camil Petrescu și lecția lui Marcel Proust”, cu desfășurare la UAIC (2017); proiectul „Ioan Ianow: un junimist uitat” din cadrul Programului de burse și rezidențe de cercetare științifică, privind istoria și viața culturală a Iașului, organizat de MNLR Iași, în colaborare cu Asociația „Patrimoniu pentru Asociație” (2018). Proiectul „Chișinău: evocări interbelice (antologie de reportaje literare)” a finalizat cu publicarea antologiei

literare „Chișinău: evocări interbelice” cu un cuvânt înainte de A. D. Rachieru (București, 2018). Proiectul „Unirea din 1918 în presa din regiunea Moldovei” a fost finanțat de Ministerul Culturii și Identității Naționale prin Programul centenar și a fost încheiat cu publicarea antologiei de presă „Unirea din 1918 în presa din regiunea Moldovei”, prefațată de N. Enciu (Iași, 2018). În anul 2022 a dezvoltat un alt proiect „Chișinău: alte evocări (ne)sentimentale (antologie de reportaje literare interbelice)”, în cadrul căruia a apărut volumul „Chișinău: alte evocări (ne)sentimentale” (București, 2022).

A participat și la proiecte colective: „Schimbarea percepției femeii în societate prin intermediul mass-media” (coordonator C. Bobircă, Centru de Jurnalism Independent, Chișinău, 2013); „Marile cărți ale civilizației europene” (masterat interdisciplinar) (Chișinău, AUF, în parteneriat cu Institutul Cultural Român (ICR) (2012-2014); a fost codirector în proiectul internațional educațional „L'intégration interdisciplinaire des compétences de connaissance, de compréhension et d'application dans les programmes doctoraux (INTER-DOC)” (AUF), antrenând consorțiul format de Universitatea de Stat din Chișinău (USM), USARB, UAIC (coordonator dr. L. Zbanț) (2016-2017); membru în proiectul științific „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul

artei și mitopoeticii”, USM (2021); membru în proiectul „Dialog între generații la 30 de ani de la Independență” (Institutul pentru Cooperare Internațională a Asociației germane pentru Educația Adulților (DVV International) în cooperare cu Fundația Körber-Stiftung) (2021) ș.a.

Debutul publicistic l-a avut în 2003, în „Revista de lingvistică și știință literară”. Ulterior, publică circa 85 de studii și mai bine de 300 de articole științifico-metodice în ediții periodice din spațiul românesc și internațional, majoritatea regăsindu-se în acces deschis, în baze de date prestigioase, în reviste cu impact: „Philologica Jassyensis”, „International Journal of Communication Research”, „Europa”, „Convorbiri literare”, „Expres cultural”, „Dacia literară”, „Revista română”, „Litere”, „Dialogica”, „Spații culturale”, „Intertext”, „Metaliteratura”, „Limbaj și context” etc. Semnează numeroase cronici de carte.

Editorial, debutează în 2005 cu volumul de eseuri „Urme pe nisip”. Au urmat 20 de volume de autor și în colaborare: „Cunoaștere și autenticitate” (2008); „Dicționar bibliografic de literatură pentru copii” (2011); „Dialoguri francofone” (în colaborare, 2012); „Declinul istoric al Basarabiei și Bucovinei în mărturii și imagini” (în colaborare, 2014); „Orașul Iași în evocări literare: de la Costache Negruzzi la Geo Bogza” (2016); „Kafka sau Alegoria omului modern” (în colaborare, 2015); „Lecturi în oglindă: literatura pentru copii în studii critice” (2016);

„Unirea din 1918 în presa din regiunea Moldovei” (2018); „Chișinău, evocări interbelice” (2018) ș.a.

A scris prefețe și postfețe la diverse antologii pentru copii: „Proza scurtă pentru copii între tradiționalism și postmodernism”, postfață la volumul „Bucurii pentru copii. Prozatori contemporani din Basarabia”; „V. Alecsandri: vocația pelegrinului romantic”, prefață la volumul „Poezii” de V. Alecsandri; „Fabula: din istoria unei specii „moraliste””, prefață la volumul „Fabule” etc. A îngrijit ediții de literatură pentru copii și adolescenți: V. Alecsandri „Proză și teatru”; G. Coșbuc „Poezii”; D. Bolintineanu „Legende istorice”; Gr. Alexandrescu „Fabule”; B. Delavrancea „Teatru”; L. Frank Baum „Vrăjitorul din Oz”; J. Spyri „Heidi, fetița munților” ș.a. A mai semnat alte 26 de texte de escortă: postfață la volumul „Basarabia de altădată (cu imagini de azi)” de L. Papuc (Iași, 2017); „Adela sau tentația trecutului etern”, prefață la volumul „Adela” de G. Ibrăileanu (Iași, 2017); „Simfonia tăcerii”, prefață la volumul „Dincolo de tăcere / Dell'altra parte del silenzio” de M. Vișan (Iași, 2018); „Ultimul portal. Evanghelia după Sata-na” de A. Rurac (Iași, 2024); „Casa și toate amintirile ei” de I. Postolache, prefață la „O altă uliță a copilăriei sau despre paradisul pierdut de la Comănești” (Iași, 2025); „Portrete feminine de glorie”, prefață la „Femei ilustre din spațiul românesc. O enciclopedie națională” de N. Busuioc (Iași, 2025) ș.a.

Este membră a colegiului de redacție / a comitetului științific al publicațiilor: „Limba Română” (Chișinău, 2006-prezent); „Cultura media” (Centrul de Cercetări în Comunicare și Educație Media, Timișoara, 2009-2015); „Études interdisciplinaires en Sciences humaines” (Georgia, 2016-2020); „Expres cultural” (Iași, 2017-prezent); „Dialogica” (2019-prezent); „Dacia literară” (Iași, 2022-prezent); „Anuarul Muzeului Literaturii Române din Iași” (2022-prezent).

A recenzat revistele științifice „Europa. Revistă despre știință și artă în perioada tranziției” (2007) și „Speech and Context” (2008). A fost referent științific la volumul de materiale științifice „Identity constructions. Echoes of the French cultural model in the European and universal context / Construcții identitare. Ecouri ale modelului cultural francez în context european și universal”, vol. 1-3, (Iași, 2014).

Este membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (2008-prezent) și a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași (2011-prezent).

Activitatea Diane Vrăbie este apreciată cu numeroase premii și mențiuni: Diplomă de excelență în cadrul Festivalului Național de Poezie „Nicolae Labiș”, ediția a XL-a (Suceava, 2008); Premiul „Didactica” pentru monografia „Cunoaștere și autenticitate”, în cadrul Salonului Internațional de Carte Românească, Biblioteca „Gheorghe Asachi”, ediția a

XVII-a (Iași, 2008); Premiul revistei „Dunărea de Jos” pentru monografia „Cunoaștere și autenticitate” (2009); Premiul Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru monografia „Cunoaștere și autenticitate” (2009); Premiul Ministerului Educației al Republicii Moldova pentru volumul „Literatura pentru copii” (2010); Premiul Colocviului „Grigore Vieru”, Uniunea Scriitorilor din Moldova, pentru realizarea unei ample panorame a literaturii pentru copii (2013); Premiul Festivalului „Liviu Deleanu în «oglinzile fermecare ale timpului””, Uniunea Scriitorilor din Moldova (2017); Premiul „Grigore Vieru” pentru critică literară, Asociația Culturală Feed-back și Primăria municipiului Iași (2025).

Bibliografie selectivă:

Bălțul în lumina vremurilor de altădată / ediție îngrijită și argument de Diana Vrăbie. – Chișinău : UNU, 2022. – 250 p. – ISBN 978-9975-3588-4-2.

Cartea bună ne adună : Poezii pentru copii / selecție de Vasile Romanciuc ; prefață de Diana Vrăbie. – Chișinău : Prut Internațional, 2022. – 232 p. – ISBN 978-9975-54-655-3.

O sută de voci lirice : Cor în Iașul Centenar / selecție, notă asupra ediției de Diana Vrăbie. – Iași : Junimea, 2018. – 290 p. – ISBN 978-973-37-2136-9.

Orașul Iași în evocări literare : de la Costache Negruzzi la Geo Bogza / alcătuitor: Diana Vrăbie. – Iași : Editura Muzeelor Literare, 2016. – 455 p. – ISBN 978-606-8677-42-2.

****Rec.: Apetroaie, Liviu.** Cărțile pe masă // Scriptor. – 2017. – Nr 7/8. – P. 92-95. – ISSN

2393-0888. – ISSN L-2393-0888.

Vrăbie, Diana. Chișinăul interbelic. Alte evocări (ne) sentimentale / Diana Vrăbie. – Chișinău : Eicon, 2022. – 517 p. – ISBN 978-606-49-0674-8.

****Rec.: Pruteanu-Isăcescu, Iulian.** Chișinăul interbelic. Alte evocări (ne)sentimentale // Scriptor. – 2023. – Nr 107/108. – P. 65-67. – ISSN 2393-0888. – ISSN L-2393-0888.

Vrăbie, Diana. Cunoaștere și autenticitate : (Drama cunoașterii și tentația autenticității în literatura românească interbelică) / Diana Vrăbie. – Timișoara : Augusta, 2008. – 363 p. – ISBN 978-973-108-144-1. – ISBN 978-973-695-283-8.

Rec.: Mănuță Dan. Tentația autenticității // Literatură, identitate și regionalism / Dan Mănuță. – Iași : Princeps Edit, 2012. – P. 181-185. – ISSN 978 606 523 180 1.

****Vrăbie, Diana.** Grigore Vieru: odiseea receptării (eseu). – Iași : Princeps Edit, 2025. – 180 p. – ISBN 9780606-8510-60-8.

Vrăbie, Diana. Imaginea Iașilor în presa interbelică ieșeană / Diana Vrăbie. – Iași : Junimea, 2016. – 332 p. – ISBN 978-973-37-1979-3.

Rec.: Busuioc, Aureliu. O oglindă a Iașului interbelic // Scriptor. – 2017. – Nr 3/4. – P. 55-57. – ISSN 2393-0888. – ISSN L-2393-0888.

Vrăbie, Diana. Literatura pentru copii : (analize literare, note biobibliografice, bibliografie critică și sugestii pentru lectură) / Diana Vrăbie. – Chișinău : Integritas, 2009. – 288 p. – ISBN 978-9975-4045-6-3.

Rec: Rachieru, A. D. Literatura pentru copii – parte integrantă din literatură // Limba Română. – 2010. – Nr 5/6. – P. 42-43. – ISSN 0235-9111.

Vrăbie, Diana. Remember literar : Studii și cronici literare / Diana Vrăbie. – Chișinău : Prut Internațional, 2021. – 244 p. – ISBN 978-9975-54-476-4.

Solcan, Angela. Managementul timpului corporativ în ca-

drul companiilor din Republica Moldova / Angela Solcan, Diana Vrabie // Simpozion Științific Internațional al Tinerilor Cercetători : Culegere de articole selectiv, Ediția a 17-a, 24-25 aprilie 2019, Chișinău. – Chișinău : DEP ASEM, 2019. – P. 305-310. – ISBN 978-9975-75-962-5.

Vrabie, Diana. Aspecte ale Chișinăului în evocările lui Gala Galaction / Diana Vrabie // Chișinău 1 : Cultura promovării imaginii orașului / coordonator: Aliona Grati, Diana Dementieva. – Chișinău : Știința, 2023. – P. 73-78. – ISBN 978-9975-85-411-5.

Vrabie, Diana. Memoria listica lui Sextil Pușcariu între pactul autobiografic și pactul cu istoria / Diana Vrabie // Dialogica. – 2019. – Nr 1. – P. 20-28. – ISSN 2587-3695. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3332668>.

Vrabie, Diana. Orașul Bălți în evocările interbelice / Diana Vrabie // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ediția a 7-a, 9-10 februarie 2023, Chișinău ; Iași ; Lviv, 2023. – P. 170-172. – ISSN 2558-894X.

Vrabie, Diana. Orașul Bălți în lumina călătoriei regale din anul 1920 / Diana Vrabie // Dialogica. – 2021. – Nr 3. – P. 121-126. – ISSN 2587-3695. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5725758>.

Vrabie, Diana. Orașul Bălți prin lentila (ne)melancolicilor interbelici / Diana Vrabie // Dialogica. – 2021. – Nr 2. – P. 103-109. – ISSN 2587-3695. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5447927>.

Vrabie, Diana. Reflexe ale memoriei colective în itinerariile culturale ieșene / Diana Vrabie // Dialogica. – 2019. – Nr 3. – P. 111-118. – ISSN 2587-3695. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3549763>.

Vrabie, Diana. Sanda Golopenția : cultural model of interdisciplinarity / Diana Vrabie // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea

societății durabile de mâine, Ediția a 3-a, 11-12 februarie 2021, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 225-226. – ISSN 2558-894X.

Vrabie, Diana. Solomon Marcus: pledoarie pentru „dialogul disciplinelor” / Diana Vrabie // Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor, 9 octombrie 2020, Bălți. Vol. 1. – Bălți : Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2020. – P. 124-126. – ISBN 978-9975-50-255-9.

Jitaru, Valentin. Diana Vrabie / Valentin Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 370-371. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Mănuță, Dan. Destine frânte (III) : [despre discursul modern al Diane Vrabie] / Dan Mănuță // Convorbiri literare. – 2009. – Nr 4. – P. 70-73. – ISSN 1841-7434.

Mănuță, Dan. Ocupația țaristo-sovietică : [despre scrierile criticului literar Diana Vrabie] / Dan Mănuță // Convorbiri literare. – 2014. – Nr 11. – P. 85-86. – ISSN 1841-7434.

Mureșan, Vianu. O idee despre internaționalitatea literaturii personale / Vianu Mureșan // Remember literar : Studii și cronici literare / Diana Vrabie. – Chișinău : Prut Internațional, 2021. – P. 3-15. – ISBN 978-9975-54-476-4.

Popa, Iulius. Vrabie Diana : [notă biografică] / Iulius Popa // Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1945-2005) / Iulius Popa. – Chișinău : Litera, 2005. – P. 404-405. – ISBN 9975-74-923-2.

Elena Harconița

Nicolae FILIP
1926-2009

Specialist în domeniul fizicii, doctor habilitat în fizică și matematică, profesor universitar, cercetător, manager, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Profesorul Nicolae Filip s-a născut la 3 martie 1926, într-o familie de țărani, în s. Sofia, jud. Bălți (astăzi, s. Sofia, rn. Drochia). A decedat la 15 mai 2009, la Bălți, fiind înmormântat în localitatea de baștină.

A învățat la școala primară de șapte ani din satul natal, întrerupându-și studiile în timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial, la care a participat. Revenit acasă (1946), s-a încadrat în clasa a VIII-a a școlii medii din sat. După susținerea examenelor pentru clasa a IX-a (1947), a absolvit Școala medie nr. 1 din or. Bălți (1948). În același an a fost înmatriculat la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), la Facultatea de Fizică și Matematică (1948). După al treilea an de studiu, s-a transferat la Institutul Pedagogic din Chișinău, pe care l-a absolvit în 1952, obținând diploma de învățător de fizică.

Peste doi ani urmează cursul aprofundat de radioelectronică la Universitatea „M. Lomonosov” din Moscova (1954-1955), iar în anii 1957-1960 doctorantura la aceeași universitate. Susține teza de doctor în fizică și matematică (1962), apoi teza de doctor habilitat în fizică și matematică (1979). În 1980 a primit titlul de profesor universitar.

A beneficiat de numeroase stagii de perfecționare: pentru studierea specificului de propagare a undelor radio ultrascurte prin intermediul traseelor meteoritice (la Universitatea de Stat din Kazan, Rusia, 1966); a metodelor de proiectare și realizare a canalelor de radiocomunicație meteoritice (la Universitatea de Stat din Kazan, Rusia, 1968); a proceselor de dispersie a undelor radio ultrascurte de neomogenitățile anizotrope ale plasmei ionosferice în lungul câmpului magnetic terestru (la Institutul Central de Cercetări Științifice Radio al Ministerului de Telecomunicații, Moscova, Rusia, 1970); a „geometriei” traiectoriilor de propagare a undelor radio dispersate de neomogenitățile anizotrope ale plasmei ionosferice orientate în anumite direcții (la Institutul de Radioelectronică, Harkov, Ucraina, 1974); a structurii neomogene și a caracterului anizotrop al ionosferei reale în prezența neomogenităților naturale și artificiale (la Institutul de Magnetism Terestru, Ionosferă și Propagarea Undelor Radio „N. Pușkov”, Academia Rusă de Științe, 1976); a teoriei și practicii mecanismelor de propagare a undelor radio

ultrascurte la depărtări mari prin intermediul ionosferei (la Institutul de Radiofizică, Gorki, Rusia, 1980); a sistemului de pregătire a asistenților sociali (la Dusseldorf, Hortoghenbosch, Germania, 1995); a sistemului de învățământ universitar (St. Cloud, Minnesota, Washington, Madison, 2002) ș.a.

Activitatea didactică a început-o la Institutul Învățătoresc din Soroca, pe post de asistent, apoi lector (1952-1953). După ce Institutul Învățătoresc a fost transferat la Bălți, a activat ca lector superior și șef (1953-1957) al Catedrei de fizică la Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (astăzi, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți – USARB); lector superior la Catedra de discipline tehnice (1960-1962); șef al Catedrei de discipline tehnice generale (1962-2009) (reorganizată, în 1989, în Catedra de electronică și informatică); conferențiar la Catedra de discipline tehnice (1962-1980); profesor universitar la Catedra de electronică și informatică (1980-2009). Timp de 22 de ani a activat în calitate de prorector al Secției știință (1964-1986), iar în 1986 a fost ales rector al acestei instituții, continuând să îndeplinească funcția și în perioada 1992-2007, după reorganizare. În ultimii ani de viață (2006-2009) s-a aflat în postul de președinte al Filialei (Bălți) a Academiei de Științe a Moldovei.

În activitatea de cercetare s-a lansat (1954-1955) în cadrul Laboratorului de radiolocație al Facultății de Fizică a Universității de Stat din

Moscova; ulterior este cercetător la Laboratorul de radio-tehnică din cadrul Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1955-1957); cercetător științific în cadrul Laboratorului de unde radio ultrascurte al Facultății de Fizică a Universității de Stat din Moscova (1957-1960); cercetător științific superior la Laboratorul de radiofizică, Facultatea de Discipline Tehnice, Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1962-1990) și cercetător științific la Laboratorul de radiofizică, Facultatea de Tehnică și Fizică a aceleiași instituții (1990-1995).

A fost preocupat de studierea caracterului fluctuant al semnalelor radio în gama de unde centimetrice propagate în troposferă la granița cu suprafața neomogenă a Terrei; de cercetarea experimentală și teoretică a neomogenităților anizotropice naturale ale plasmei ionosferice și caracterul dispersiei undelor radio ultrascurte de la aceste neomogenități orientate în câmpul magnetic terestru; de studierea teoretică și experimentală a difuziei norilor de ioni injectați în straturile ionosferice cu ajutorul rachetelor; de cercetarea efectelor neliniare din ionosferă sub acțiunea radioundelor scurte de putere mare; de apariția neomogenităților termice în plasma ionosferică orientate în lungul câmpului magnetic; de studierea caracterului propagării undelor dispersate de la neomogenitățile artificiale orientate în lungul câmpului geomagnetic; de transmiterea informației

prin unde radio ultrascurte la distanțe mari prin intermediul neomogenităților naturale și artificiale; de studierea diverselor metode de cercetare a proceselor dinamice în ionosferă cu scopul măririi preciziei determinării parametrilor micro și macroscopici ai ionosferei etc.

Începând cu anul 1986, radiofizicienii bălțeni, sub conducerea savantului Nicolae Filip, au participat la cercetări efectuate de Institutul de Radiofizică din or. Nijni Novgorod (Rusia), în parteneriat cu Almatî (Kazahstan), Dușanbe (Tadjikistan), Ioșkar-Ola (Republica Mari El), Habarovsk (Rusia) și Kiev (Ucraina), privind neomogenitățile artificiale termice ale ionosferei generate de radiolocatele de mare putere. Datorită cercetărilor desfășurate, la Bălți a fost constituită Școala de radiofizică, iar din 1992 s-au inițiat studii doctorale la radiofizică, fiind susținute două teze de doctor habilitat și trei teze de doctor.

Rezultatele investigațiilor profesorului Nicolae Filip au fost reflectate în peste 200 de publicații, inclusiv șase monografii, printre care: „Dispersia undelor radio de către ionosfera anizotropică” (1974); „Dispersarea racursională a undelor ultrascurte de către ionosferă la latitudini medii” (1980); „Metode contemporane de cercetare a proceselor dinamice în ionosferă” (1991) ș.a.. Autor a 135 de articole științifice, 25 de rapoarte științifice, zeci de cursuri universitare, documente în domeniul învățământului preuniversitar și

universitar. Studiile scientometrice evidențiază valoarea științifică a cercetărilor lui Nicolae Filip, multe din ele aflându-se în diverse baze de date și în colecțiile celor mai mari biblioteci din lume, inclusiv Biblioteca Congresului (SUA).

A participat la numeroase foruri științifice privind propagarea undelor radio, a structurilor neomogene în ionosferă, privind învățământul și știința la hotarul secolelor, modernizarea educației ș.a.: la Așhabad (Turkmenistan, 1967, 1986); Harkov (Ucraina, 1969, 1978, 1981); Irkutsk (Rusia, 1972); Moscova (Rusia, 1975, 1976); Kazan (Tatarstan, 1975, 1982); Suzdal (Rusia, 1983); Gorki (Rusia, 1989, 1991); Praga (Cehia, 1990); Herzlia (Israel, 1991); Pitești (România, 1992); Kyoto (Japonia, 1993); Iași (România, 1996); Istanbul (Turcia, 2000).

Nicolae Filip a contribuit la prosperarea educației și științei prin crearea unui complex clasic universitar de pregătire a specialiștilor în domeniul pedagogiei, economiei, jurisprudenței, asistenței sociale, ingineriei, programării, agroecologiei, actoriei ș.a. – un autentic centru cultural și științific în regiunea de nord a Moldovei. Studenții, elevii și cadrele didactice din Bălți beneficiază astăzi de șase corpuri de studii (trei construite în mandatul rectorului Nicolae Filip), de bibliotecă științifică, de Liceul regional „Ion Creangă” (fondat în anul 1906 și reînființat în 1992, astăzi Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă”), de Colegiul

Pedagogic „Ion Creangă” (1995), de cămine moderne.

A fost membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (1995); membru titular al Academiei Internaționale de Științe a Școlii Superioare (1997); doctor honoris causa al Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” din Iași (2000).

Meritele academicianului Nicolae Filip au fost apreciate cu titluri onorifice, distincții guvernamentale și academice: Eminent al Învățământului Public din Republica Moldova (1969); Eminent al Învățământului din URSS (1971); Lucrător Emerit al Școlii Superioare din Moldova (1973); Eminent al Învățământului Public din Ucraina (2002). Deținător al Medaliei de Argint a Expoziției Realizărilor Economiei Naționale a URSS (Moscova, 1985); al Medaliei de Aur la Salonul Internațional de Inventică și Tehnică (Iași, România, 1994); al Medaliei de Aur „Henri Coandă” de clasa I a Societății Inventatorilor Români și a Institutului de Inventică a României (1994); al Ordinului „Gloria Muncii” (1995); al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (1996); al „Ordinului Republicii” (2001); al Medaliei și al Diplomei „Personalități de excepție ale secolului XXI”; al Diplomei de excelență decernată de Parlamentul Republicii Moldova cu ocazia împlinirii a 60 de ani de la fondarea USARB (2005). Este inclus în culegerea biografică „2000 personalități marcante ale secolului XXI” a Centrului Biografic Internațional, Cambridge, Anglia (2002).

În semn de înaltă apreciere și recunoștință, în anul 2001 Nicolae Filip este declarat Cetățean de Onoare al municipiului Bălți, iar pe clădirea unde a locuit a fost instalată (în 2011) placa comemorativă cu relieful sculptural al lui Nicolae Filip; un segment de stradă poartă numele acestuia.

Anul 2016 a fost declarat de Senatul USARB „Anul Nicolae Filip”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 75-77; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 68.

Bibliografie selectivă:

Procese dinamice în ionosferă : metode de cercetare / Valeriu Ureadov, Vladimir Ivanov... Nicolae Filip [et al.]. – Iași : Tehnopress, 2006. – 283 p. – ISBN 973-702-310-2.

Raport științific asupra temei de cercetare „Cercetarea fenomenelor de dispersare a undelor radio scurte de neomogenitățile anizotrope naturale a plasmii ionosferice” / N. Filip, E. Plohotniuc, V. Abramciuc [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2000. – 145 p.

Современные методы исследования динамических процессов в ионосфере / Н. Филипп, Н. Блаунштейн, Л. Ерухимов [et al.]. – Кишинев : Штиинца, 1991. – 286 p. – ISBN 5-376-00647-6.

Филипп, Н. Д. Ракурсное рассеяние УКВ сред неширотной ионосферой / Н. Д. Филипп. – Кишинев : Штиинца, 1980. – 244 p.

Филипп, Н. Д. Рассеяние радиоволн анизотропной ионосферой / Бельцкий Педагогический Институт им. Алеку Руссо. – Кишинев : Штиинца, 1974. – 187 p.

Численная модель диффузии произвольной неоднородности ко нечных размеров в неоднородной ионосферной плазме / Н. Ш. Блаунштейн, Л. И. Мирзаева... Н. Д. Филипп [et al.] // Препринт / АН СССР. ИЗМИРАН. – 1983. – Nr 58 (469). – 34 p.

Эволюция искусственных плазменных неоднородностей в ионосфере Земли / Н. Д. Филипп, В. Н. Ораевский, Н. Ш. Блаунштейн [et al.]. – Кишинев, 1986. – 246 p.

Физică și Tehnică : procese, modele, experimente : revistă științifică a profilului de cercetare „Proprietățile fizice ale substanțelor în diverse stări” / fondator: Universitatea de Stat „Alecu Russo” ; colegiul de redacție: Nicolae Filip (redactor sef) [et al.]. – Bălți, 2006-2009. – ISSN 1857 0437.

Filip, Nicolae. Concepția de pregătire a cadrelor în complexul universitar din Bălți / Nicolae Filip // Psihopedagogie socială : (Reflecții la marginea unei inovații universitare) / coordonator: M. Șleahțișchi. – Chișinău : Știința, 1995. – P. 4-12. – ISBN 5-376-01997-7.

Filip, Nicolae. E nevoie de o politică națională în domeniul învățământului : [interviu cu Nicolae Filip, doctor habilitat, profesor universitar, academician, rectorul Universității de Stat „Alecu Russo”] / a intervievat Lilia Bucliș // Accent provincial. – 2000. – 29 sept. – P. 2.

Filip, Nicolae. Monitorizarea ionosferei acționată de procese seismice / Nicolae Filip // Fizică și tehnică: procese, modele, experimente. – 2008. – Nr 2. – P. 78-80. – ISSN 1857-0437.

Блаунштейн, Н. Ш. Диффузия сильной неоднородности произвольной конфигурации в безграничной ионосферной плазме / Н. Ш. Блаунштейн, Н. Д. Филипп // Исследования по проблемам космической геофизики. – Москва, 1982. – P. 25-44.

Рожанский, В. А. Эволюция плазменных облаков в ионосфере / В. А. Рожанский // Физика : Соросовский образовательный журнал. – 2001. – Т. 7, nr. 9. – P. 109-114.

Филипп, Н. Д. Геометрия захвата излучения в ионосферный межслоевой канал и вывода переизлучения при рассеянии на магнитно-ориентированных неоднородностях (МОН) / Н. Д. Филипп, Е. Я. Глейбман // Известия АН МССР. Серия физико-технических и математических наук. – 1981. – Nr 2. – P. 42-45.

Филипп, Н. Д. О характере флуктуаций радиосигнала на УКВ при распространении над неоднородной поверхностью / Н. Д. Филипп // Радиотехника и электроника. – 1961. – Т. 6, вып. 9. – P. 1432-1441.

Филипп, Н. Д. Рассеяние радиоволн мелкомасштабными анизотропными неоднородностями ионосферы, ориентированными вдоль магнитного поля Земли / Н. Д. Филипп // Радиотехника и электроника. – 1977. – Т. 22, nr. 3. – P. 433-442.

Филипп, Н. Д. Сопоставление характеристик ионосферных неоднородностей типа HE на средних широтах и типа E полярной и экваториальной зон / Н. Д. Филипп // Геомагнетизм и аэронавигация. – 1981. – Т. 21, вып. 4. – P. 623-629.

In memoriam Academicianul Nicolae Filip : Biobibliografie / alcătuitori: Elena Scurtu, Maria Fotescu. – Ed. a 5-a, revăzută și completată. – Bălți : [S. n.], 2016. – 208 p. – (Personalități universitare bălțene, ISBN 978-9975-50-133-0). – ISBN 978-9975-50-175-0.

Baciu, Gheorghe. Nicolae Filip (3.III.1926-15.V.2009) / Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 162-

163. – ISBN 978-9975-129-32-9.

Baciu, Gheorghe. Nicolae Filip / Gheorghe Baciu // Orașul Bălți și oamenii lui / Gheorghe Baciu. – Chișinău, 2011. – P. 410-412. – ISBN 978-9975-78-931-8.

Ciocan, M. Universitatea de Stat Alecu Russo din Bălți : Curriculum vitae : [despre contribuțiile lui Nicolae Filip la evoluția Universității] / M. Ciocan // Didactica Pro. – 2003. – Nr 3 (19). – P. 3-7. – ISSN 1810-6455.

Jitaru, Valentin. Filip Nicolae / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 150-151. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Motoc, Radu. Recunoștința unei colaborări de excepție / Radu Moțoc // Tradiție și inovare în cercetarea științifică, Ediția a 6-a, 29 septembrie 2016, Bălți. – Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2017. – Vol. 2. – P. 8-9. – ISBN 978-9975-50-201-6.

Muntean, Ivan. Nicolae Filip / Ivan Muntean // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 247. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Plohotniuc, Eugeniu. Savantul Nicolae Filip – 90 de ani de la naștere // Tradiție și inovare în cercetarea științifică, Ediția a 6-a, 29 septembrie 2016, Bălți. – Bălți : Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2017. – Vol. 1. – P. 5-10. – ISBN 978-9975-50-202-3.

Roșca, Denis. Nicolae Filip / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 226-227. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Țarălungă, Ecaterina. Filip Nicolae : [notă biografică] / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 297. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Harconița

Lidia KULIKOVSKI
1951

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, manager, distinsă cu „Ordinul Republicii”.

Lidia Kulikovski s-a născut la 8 martie 1951, în s. Nicoreni, rn. Drochia.

Școala medie a urmat-o în satul natal (1958-1968), apoi a făcut studii la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Filologie, specialitatea biblioteconomie (1968-1973). A urmat doctorantura la USM, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării (1999-2003), la specialitatea teoria, metodică și organizarea activității de culturalizare (2003), lucrarea sa de doctorat, la tema „Evoluția serviciilor de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate în contextual democratizării societății” (2003), fiind prima teză în limba română cu alfabet latin în biblioteconomie. În același an i se conferă titlul de doctor în științe pedagogice și titlul științifico-didactic de conferențiar universitar la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM.

A avut numeroase stagii de documentare și instruire: la Biblioteca Congresului SUA (1996); la Biblioteca Națională din Israel (1997). A urmat formările: „Managementul bibliotecilor” (Finlanda, 1999); „Biblioteci publice americane” (SUA, 1996, 2004); „Sistemul social al Danemarcei” (2005); „Sistemul de biblioteci din Polonia” (2006); „Biblioteci publice din România” în județele Suceava, Botoșani, Galați, Cluj, Sibiu, Maramureș, Mureș, Brăila, Bistrița, Vaslui (2013-2018).

Are o experiență profesională de peste 50 de ani, din care jumătate (24 de ani) a fost director general (1973-1988) al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” (anterior, Biblioteca Orășenească „A. A. Jdanov” din Chișinău, astăzi, Biblioteca Municipală (BM) „B. P. Hasdeu”).

În anul 1980 este numită director la Biblioteca Raională din Cahul (astăzi, Biblioteca Raională „Andrei Ciurunga” din Cahul). A revenit (în 1982) la Chișinău și în perioada 1982-1984 a lucrat ca bibliotecar principal în Serviciul consultanță de specialitate, apoi este șefă a Serviciului achiziții de carte la BM „B. P. Hasdeu”. În 1990 a fost aleasă pe post de director general al BM „B. P. Hasdeu”, funcție pe care a deținut-o până în anul 2013. Ulterior, activează în calitate de director (echivalent cu funcția de director adjunct) al Departamentului studii și cercetări la BM „B. P. Hasdeu” (2013-2024).

Din 1983 își începe activitatea pedagogică (lector) în

cadrul Facultății de Biblioteconomie, USM (ține primele cursuri în limba română „Colecția bibliotecii” și „Administrarea bibliotecilor”). Din 2003 este conferențiar la USM, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, fiind titularul cursurilor la nivel de licență: „Biblioteconomie generală”, „Sociologia cărții și lecturii”, „Incluziune socială”, „Servicii de bibliotecă pentru persoane dezavantajate”; a cursurilor de masterat: „Managementul proiectelor”, „Inovarea proceselor în bibliotecă”, „Dezvoltarea colecțiilor”, „Gestiune strategică și financiară a instituțiilor infodocumentare”, „Management inovativ”.

În calitate de formator la Școala de Biblioteconomie din Moldova (2001-2006), a promovat cursurile: „Servicii pentru grupuri diverse de utilizatori”; „Incluziunea socială în bibliotecile publice”; „Managementul proiectelor”; „Cultura organizațională”; „Indicatori de performanță” ș.a., fiind invitată constant în cadrul Centrului național de formare profesională continuă în biblioteconomie și științe ale informării, precum și la Departamentul de formare continuă (astăzi, Centrul de resurse pentru formare continuă, USM, 2012-prezent), unde predă „Biblioteconomia generală”; „Biblioteca și societatea”; „Tipologia bibliotecilor”; „Rețele și sisteme de bibliotecă”; „Sistemul Național de Biblioteci din Republica Moldova”; „Management inovativ”; „Managementul proiectelor”; „Managementul participativ”; „Inovarea activității”.

În calitate de formator național, specialist în inovare pentru biblioteci, IREX Novateca (The Global Libraries Programm in Moldova), a ținut (2013-2018) cursurile: „Formare formatori”; „Servicii noi”; „Biblioteca Modernă”; „Servicii pentru grupuri defavorizate și cu cerințe speciale”; „Formare Ludotecari”; „Advocacy”; „Planificare strategică”. În cadrul BM „B. P. Hasdeu” este formator (din 1 ianuarie 2025) pentru cursurile: „Managementul proiectelor”; „Formare de formatori”; „Formare de inovatori”; „Servicii moderne”; „Cultura serviciilor”; „Ludicul în activitatea bibliotecii publice”; „Vorbitorium” (formare de vorbitori publici); „Copywrite”; „Management inovațional”; „Formare bibliografică” etc.

Are o prodigioasă activitate de cercetare științifică (din 1993), cu accente pe rolul lecturii, imaginea instituțională, interacțiunea cu comunitatea, servicii pentru grupuri speciale de utilizatori, informații comunitare, inovația în biblioteci, formarea și competențele bibliotecarilor, deschiderea bibliotecilor de carte românească, bibliotecile în contextul comunității multiculturale și istoria mun. Chișinău cu elementele lui identitare etc. Activitatea respectivă este soldată cu peste 1 234 de publicații (în mediu câte 61 pe an), printre care: 16 lucrări de autor, 28 de volume în care este coautor ori alcătuitor, 52 de cărți în care a avut rolul de coordonator și recenzent. În calitate de redactor, responsabilă

sau îngrijitoare de ediții, a contribuit la apariția a 136 de lucrări. A publicat circa 450 de studii, cercetări, sinteze, aproape 100 de recenzii, prefețe, postfețe, prezentări și recomandări de carte, 120 de interviuri, a tradus 30 de articole traduse din limbile engleză și spaniolă, apărute în culegeri și periodice. A scris portrete ale colegilor de breaslă, schițe și eseuri despre scriitori, artiști, oameni de știință, oameni talentați sau creativi ai vremurilor noastre.

Printre volumele de autor: „Servicii de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate: Istoric. Prezent. Tendințe: Monografie” (2004); „Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor: Manual pentru bibliotecari” (2006); „Cartea, modul nostru de a dăinui. Contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic” (2006); „Biblioteconomie: Studii, cercetări, recenzii, prefețe, eseuri, interviuri” (2008); „Creatori de ex-libris basarabeni: mic dicționar” (2011); „Contribuții biblioteconomice (teoretice și praxiologice)” (2012); „50 de ani de învățământ biblioteconomic în Republica Moldova: Studiu bibliografic” (2012); „Cu drag de Basarabia: Iurie Colesnic: Biobibliografie” (2016); „Rolul bibliotecilor în procesul educației civice” (2017); „Mihai Cimpoi: Monografie bibliografică” (2017); „Biblioteca modernă: Glosar de termeni uzuali” (2018); „Nicolae Dabija, cioplitorul de ferestre: Monografie bibliografică” (2019); „Ludicul în activitatea bibli-

otecii publice. Vademecum pentru bibliotecari” (2020); „Publicațiile Bibliotecii Municipale B. P. Hasdeu, 2012-2019: Catalog” (2020); „Biblioteca „Transilvania”: trei decenii de contribuție comunitară: Monografie” (2021); „Bibliografia revistei BiblioPolis”, 2012-2021” (2022); „Publicațiile bibliografice ale Bibliotecii Municipale B. P. Hasdeu: Bibliografie de bibliografii” (2022); „Puterea inovației” (2022); „Biblioteca de mâine” (2023); „Chișinău în plăci memoriale. Catalog album” (2024).

A coordonat monografii, manuale, bibliografii etc., semnate de alți autori, având colaborări și parteneriate fructuoase: Vlad Pohilă „Disecarea cărților (Recenzii, consemnări, prefețe, postfețe)” (2018); Iurie Colesnic „Chișinăul nostru și vraja neuitării” (2018); Raia Rogac „Biblioteca între lecturi și evenimente (Recenzii, cronici, eseuri, interviuri, consemnări, referințe)” (2018); Nicolae Esinencu „File din Jurnalul unui scriitor” (2019); „Nicolae Mățaș: Risipă și măsură: Biobibliografie” (2020); Elena Butucel „Universul lecturii la Biblioteca Municipală B. P. Hasdeu” (2021); Maria Pilchin „Ștefan cel Mare 148. Diagonale” (2021); Nelly Țurcan „Explorarea metodelor de cercetare în biblioteconomie și știința informării” (2021); «Точка притяжения – Библиотека им. Ицика Мангера: 30 лет со дня основания» (2021); „Maria Cosniceanu: în slujba numelui corect: Monografie bibliografică” (2022); „Petăr Burlak-Vâlcănov,

patriarhul poeziei contemporane bulgare din Basarabia: Biobibliografie” (2022); „Puterea inovației” (2022); „Ioan Paulencu: Opera este cununa tuturor muzelor...: Biobibliografie” (2023); Nicolae Esinencu „Paisprezece dialoguri esinenciene plus Unu” (2024); Angela Olărescu „Biblioteca „Hristo Botev” – 30 de ani de cultură bulgară în Chișinău: Monografie” (2024); „Catalogul cărților cu autografe și dedicații” (2024).

Circa 400 de articole sunt publicate în revista „BiblioPolis”, pe care a fondat-o și i-a fost director timp de 10 ani. Este corespondent activ al revistei „BiblioCity”, editată online de BM „B. P. Hasdeu”. Numele autoarei Lidia Kulikovski este frecvent în revistele „Magazin bibliologic”, „Buletinul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM)”, „Școala de Biblioteconomie: buletin trimestrial”, „Gazeta bibliotecarului”, precum și în publicațiile periodice de specialitate din România: „Biblioteca”, „Bibliotheca Septentrionalis”, dar și în revista culturală „Literatura și arta”, în ziarele „Capitala” și „Timpul” din Republica Moldova.

Integrarea produsului științific al Lidiei Kulikovski în biblioteci, platforme și baze de date cu acces deschis (Instrumentul Bibliomertic Național (IBN), știu.md, Academia.edu, Google Scholar, Publish or Perish, repositoryul HAPes, revista înregistrată pe platforma Open Science Journal (OSJ), listează circa 800 de titluri, frecvent citate cu o vizibilitate și un impact cu indicele h-4.

Aceste publicații exprimă relevanța și eficiența cercetătoarei în mediul științific și praxiologic în care se regăsesc nu numai instituțiile infodocumentare, dar și Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, Institutul Patrimoniului Cultural, instituțiile de învățământ superior.

Este prezentă pe bloguri instituționale. A creat și un blog personal, oferind acces la ideile, cercetările, inițiativele culturale și profesionale proprii, cu oportunități de dialogare directă cu utilizatorii și colegii din alte instituții: BiblioȘOTRON, BiblioHost, Blogul Departamentului Tehnologie Informației, BiblioGeek, Platforma Campusul competențelor, pe canalul de YouTube ș.a.

Lucrările cercetătoarei au fost recenzate, apreciate, comentate de I. Stoica, N. Goian-Senocosov, Gh. Buluță, I. Șpac, V. Sadovskaia, A. Rău; I. Colesnic, V. Pohilă, I. Bán, Gh. Duca, dr. hab., N. Țurcan etc.

De asemenea, activitatea sa include contribuții la variate manifestări științifice din Republica Moldova, înregistrate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC), conform standardelor naționale.

Printre prioritățile sale profesionale se află proiectele manageriale de diversificare a serviciilor, de modernizare și reinventare; proiecte educaționale, culturale, investiționale de nivel național și internațional, coordonate și dezvoltate pentru beneficiul comunităților deservite. A coordonat la nivel

național proiectele europene „Public Library Development Project” (1996-1997), Programul „PuBlică” (1989-1999), Programul „Public Libraries Mobilising Advanced Networrrks” (2001-2002) ș.a.

În urma proiectelor de modernizare au apărut structurile specializate: Centrul național de hasdeologie (1998); Sala de carte germană (1998); Centrul de informare și documentare Chișinău (1996); Biblioteca Publică de Drept (2001); Centrul de informare economică (1997); Centrul european de informații (2007); Sala de carte engleză (2012); Secția „Memoria Chișinăului” (2013); Secția de carte veche și rară (2012) etc.

Datorită Proiectului „Basarabiana” (1993-1994), au fost retipărite cărți importante: P. Draganov. „Basarabia oamenilor de știință, literară și artistică”, 1993; A. David „Țipăriturile românești în Basarabia sub stăpânirea rusă” (1993); N. Moghileanski „Materiale pentru indicele bibliografic de literatură a Basarabiei” (1994).

Implementarea Proiectului „Servicii de bibliotecă pentru minoritățile etnice” a adus în spațiul urbei șase biblioteci noi: Biblioteca evreiască „Ițic Mangher” (1991); Biblioteca ucraineană „Lesia Ukrainka” (1991); Biblioteca găgăuză „Mihail Ciachir” (1992); Biblioteca rusească „Mihail Lomonosov” (1992); Biblioteca bulgară „Hristo Botev” (1992); Biblioteca poloneză „Adam Mickiewicz” (2007).

Proiectul „Biblioteci – ctitorii comune” a deschis oportunități de colaborare

cu bibliotecile din România și acces la cartea românească: au fost fondate nouă biblioteci în parteneriat cu biblioteci județene din România: Biblioteca „Transilvania” cu Biblioteca Județeană Cluj (1991); Biblioteca „Onisifor Ghibu” cu Biblioteca Metropolitană București (1992); Biblioteca „Ovidius” cu Biblioteca Județeană Constanța (1994); Biblioteca „Târgoviște” cu Biblioteca Județeană Dâmbovița (1995); Biblioteca „Târgu Mureș” cu Biblioteca Județeană Mureș (1996); Biblioteca „Alba Iulia” cu Biblioteca Județeană Alba (1998); Biblioteca „Maramureș” cu Biblioteca Județeană Maramureș (2001); Biblioteca „Ștefan cel Mare” cu Biblioteca Județeană Vrancea (2004); Biblioteca „Liviu Rebreanu” cu Biblioteca Județeană Bistrița (2007).

Participă la proiectele de cercetare „Accesul persoanelor dezavantajate la serviciile bibliotecii” (1999-2002); „Instruirea bibliotecarilor la Școala de Biblioteconomie” (2000-2005); „Cercetarea-experiment de normare a muncii în bibliotecile publice în baza BM B. P. Hasdeu” (2002-2003); „Școala de vară pentru bibliotecarii din spațiul rural: «Biblioteca publică în serviciul comunității»” (2005); Cercetările sociometrice „Lectura studenților; Lectura tinerilor utilizatori ai BM; Lectura utilizatorilor Bibliotecii Transilvania” (2005-2006); „Cartea anului 2005: editare și circuit” (2006); „Hasdeu în timpul și spațiul Republicii Moldova – editarea operei lui B.P. Hasdeu în perimetrul basarabean”

(2007); „Imaginea publică a bibliotecii. Studiu de imagine din presa scrisă” (2007); „Evaluarea eficienței managementului resurselor umane în structurile infodocumentare” (2009); „Evaluarea serviciilor informaționale prin prisma exigențelor utilizatorilor” (2010); „Cercetarea bibliografică Revista BiblioPolis” 2002-2012: Bibliografie” (2006); „Auditul activității de inovare la BM B.P. Hasdeu” (2013); „Participarea la inovare și modernizarea bibliotecilor lor publice din Republica Moldova” (Programul „Novateca”, 2013-2018); „Animația în biblioteci” (2018-2020); „Puterea echipei în evoluția bibliotecii” (2022); „Reziliența în bibliotecă” (2023); „Valorificarea patrimoniului de for public chișinăuian” (2024) ș.a.

Colaborează la numeroase publicații de specialitate din Chișinău, București, Cluj-Napoca (1994-2005), fiind membră în colegii de redacție și/sau consilii științifice ale revistelor „Magazin bibliologic” (Biblioteca Națională a Republicii Moldova – BNRM, 1998-2025), „Buletinul ABRM” (2005-prezent), „Simposia professorum” (Universitatea Liberă Internațională din Moldova, 2005-prezent), „Biblioscintia” (Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei, 2010-2014), „Biblioteca” (Biblioteca Națională a României, „Lector” (Focșani), „Libraria” (Târgu-Mureș, 2009-prezent), „Septentrionalis” (Baia Mare) ș.a.

A participat la evenimente profesionale internaționale din România (1994, 1996),

Ungaria (1997, 1998), Marea Britanie (1997), SUA (1998), Finlanda (2000); la conferințele Federației Internaționale a Asociațiilor și Instituțiilor de Biblioteci (IFLA), organizate la Moscova (1991), Beijing (China, 1996), Copenhaga (Daneamarca, 1997), Amsterdam (Olanda, 1998), Ierusalim (Israel, 2000), Milano (Italia, 2009), Lion (Franța, 2014), la Conferința Bibliotecarilor Americani (Washington, SUA, 1996).

În țară a organizat mai multe întruniri ale bibliotecarilor: „Simpozionul Basarabia – România, repere culturale” (Chișinău, 1991-2013); Anul Bibliologic, BNRM (coorganizator, 1991-2021); Conferințele ABRM (organizator 2000-2004; participant 2005-2012); Masă rotundă „Dimensiunea socială a bibliotecii publice. Contribuția Fundației Soros la diversificarea serviciilor de bibliotecă în beneficiul comunității” (Chișinău, 2002); Seminarul internațional „PULMAN – XT – o nouă oportunitate pentru bibliotecile publice” (Chișinău, 2002); Congresul al V-lea al Bibliotecarilor (2004); „Biblioteca Mov. Clubul bibliotecarilor inovatori” (2011); „Învățăm concepte inovatoare” (2013); „Zilele FedEx@Hasdeu. Inovarea prin proiecte” (2014-2015); „Cafe-neaua Chindii profesionale (inovarea activității prin dezvoltarea gândirii creative)” (2015-2017); „Forumul utilizatorilor BM” (2012); „Forumul formatorilor” (Novateca, 2013-2017); „Forumul formatorilor” (BM, 2018-2021); „Târgul inovațiilor de bibliotecă” (2013, coorganizator Novateca); „Târgul partenerilor” (2016, coorganizator Novateca); „Târgul comunității cu suportul bibliotecilor” (2017, coorganizator Novateca); „Biblioteca altfel” (2018, coorganizator Novateca); „Talcioac științific” (2019); „Ne-conferința Biblioteca relațională” (2018); „Colocviile de vară ale BM „B.P. Hasdeu” (2012, 2019-2024) etc.

A prezentat mai bine de 150 de comunicări la întrunirile profesionale organizate de bibliotecile naționale și universitare, bibliotecile raionale din Republica Moldova (Soroca, Cahul, Drochia, Ungheni, Strășeni, Bălți); instituțiile bibliotecare din București, Cluj, Iași, Focșani, Brăila, Vaslui, Galați etc.

În anii 1996-2000 a fost prim-vicepreședinte, apoi (2000-2004) președinte al ABRM, membră a Salonului de Carte pentru Copii (YBBY) (1997-2012), membră a Consiliului Bibliotecarilor Național (1997-2004), membră a Asociației Bibliotecarilor Americani (ALA) (1998-1999), membră a Asociației Bibliotecilor Metropolitane (1998-2012).

Activitatea prodigioasă a Lidiei Kulikovski este apreciată de forurile de specialitate și culturale, de instituții guvernamentale prin acordarea unor prestigioase distincții și premii. Este Lucrător Emerit al Culturii (1987), deține Medalia „Meritul Civic” (1994),

Ordinul „Gloria Muncii” (2010), „Ordinul Republicii” (2021).

Numeroase premii evidențiază importanța prestațiilor Lidiei Kulikovski: Premiul ABRM pentru „Cea mai reușită lucrare bibliografică” (2002); Premiul „Sergiu Grossu” al Editurii „Museum” (2005); Premiul Salonului Național de Carte (2005); Premiul Mare al ABRM „Monografia anului” (2005); Premiul Fundației Academice „Petre Andrei” și al Universității „Petre Andrei” din Iași (2006); Premiul Salonului Internațional de Carte pentru Copii (2007); Premiul Salonului de Carte de la Iași (2006); Premiul „Byblos” la Salonul de Carte de la Iași (2009); Premiul „Ion Madan” în domeniul culturii (2011); Premiul I al ABRM „Pentru ținută științifică exemplară și valoare culturală semnificativă” (2021); Premiul „Ion Madan” al ABRM (2022); Premiul mare al ABRM „Pentru ținută științifică exemplară și valoare culturală semnificativă” (2022); Premiu special al ABRM (2022).

Este laureată a publicației independente „Timpul” (2008), care a considerat-o „Omul săptămânii” (2009, 2011). Laureată a săptămânalului Uniunii Scriitorilor din Moldova „Literatura și arta”, la compartimentul eseu (2010).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 55-56; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 71-74; Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 83-84;

„Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 104-106.

Bibliografie selectivă:

Bibliografia municipiului Chișinău / alcătuitor: Taisia Foiu ; redactor științific: Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 234 p. – ISBN 978-9975-134-83-5. – ISBN 978-9975-3681-6-2.

BiblioȘotron // Blog personal: Lidia Kulikovski. – URL: <https://kulikovski.wordpress.com/> (accesat : 03.06.2025).

Kulikovski, Lidia. Chișinăul în plăci memoriale : Catalog-album / Lidia Kulikovski, Ana Răileanu. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 427 p. – ISBN 978-9975-3681-1-7. – ISBN 978-9975-3681-1-7.

Kulikovski, Lidia. Publicațiile bibliografice ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” : Bibliografie de bibliografii / Lidia Kulikovski. – Chișinău : Garomont-Studio, 2022. – 362 p. – ISBN 978-9975-162-28-9. – ISBN 978-9975-134-81-1.

Kulikovski, Lidia. Puterea inovației / Lidia Kulikovski. – Chișinău : Garomont-Studio, 2022. – 396 p. – ISBN 978-9975-134-31-6. – ISBN 978-9975-162-34-0.

Kulikovski, Lidia. Ultimul dac. Andrei Vartic : Monografie bibliografică / Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 338, [2] p. – ISBN 978-9975-134-81-1.

O bibliotecă pentru oraș. O bibliotecă pentru fiecare : Materialele conferinței aniversare a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” : 145 de ani de la fondare, 19-21 octombrie 2022 / coordonator: Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 438 p. – ISBN 978-9975-3646-7-6.

Onciu, Parascovia. Transilvania, biblioteca din inima mea / Parascovia Onciu ; redactor de specialitate: Lidia Kulikovski. – Chișinău : UNU, 2022. – 253 p. – ISBN 978-9975-3521-0-9.

Provocarea verii, program STEAM estival : ghid metodo-

logic de implementare / concept, elaborare de Lidia Kulikovski. – Chișinău : Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2019. – 41 p. – ISBN 978-9975-3358-4-3.

Victor Pușcaș : personalitate notorie a jurisprudenței naționale : Monografie biobibliografică / autor-alcătuitor: Silvia Antufiev ; coordonator: Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 306 p. – ISBN 978-9975-134-81-1. – ISBN 978-9975-3646-4-5.

Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” – 145. Dublu interviu magistral: „Norocul îi favorizează pe cei norocoși. Noi am fost!” : [interviu cu managerii BM „B.P. Hasdeu” Lidia Kulikovski și Mariana Harjevschi] / consemnare: Raia Rogac // BiblioPolis. – 2022. – Vol. 86, nr. 3. – P. 128-147. – ISSN 1811-900X. – E ISSN 2587-3113.

Kulikovski, Lidia. Alexe Rău – filosoful și poetul vizionar / Lidia Kulikovski // Magazin bibliologic. – 2024. – Nr 1/2. – P. 53-56. – ISSN 1857-1476.

Kulikovski, Lidia. Bibliografia creatoare de patrimoniu / Lidia Kulikovski // Studii culturale. Vol. 3 : Materialele Simpozionului Național de Studii Culturale. Ediția a 3-a, 28 septembrie 2021, Chișinău / coordonator: Violeta Tîpa. – Chișinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2021. – P. 186-190. – ISBN 978-9975-84-166-5.

Kulikovski, Lidia. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” curajul de a daînui / Lidia Kulikovski // O bibliotecă pentru oraș. O bibliotecă pentru fiecare : Materialele conferinței aniversare a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” : 145 de ani de la fondare, 19-21 octombrie 2022 / coordonator: Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 25-34. – ISBN 978-9975-3646-7-6.

Kulikovski, Lidia. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” : o istorie zbuciumată, ca și istoria Basarabiei / Lidia Kulikovski // Dialogica. – 2022. – Nr 2. – P. 106-117. – E-ISSN 1857-2537.

Kulikovski, Lidia. Biblioteca și lumea virtuală / Lidia Kulikovski // Dialogica. – 2019. – Nr 3. – P. 37-42. – ISSN 2587-3695. – E-ISSN 1857-2537.

Kulikovski, Lidia. Biblioteca-rul secolului XXI : competențe, responsabilități, abilități / Lidia Kulikovski // Magazin bibliologic. – 2000. – Nr 2. – P. 38-41. – ISSN 1857-1476.

Kulikovski, Lidia. Biblioteca transformă comunități: un model care adaugă valoare activității bibliotecii / Lidia Kulikovski // BiblioPolis. – 2023. – Vol. 89, nr. 2. – P. 38-45. – ISSN 1811-900X. – E-ISSN 2587-3113.

Kulikovski, Lidia. Digital, digitalizare, digitalizare în paginile revistei „BiblioPolis” / Lidia Kulikovski // BiblioPolis. – 2021. – Vol. 83, nr. 4. – P. 13-23. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Kulikovski, Lidia. Reziliența profesională / Lidia Kulikovski // BiblioPolis. – 2023. – Vol. 88, nr. 1. – P. 7-15. – ISSN 1811-900X. – E ISSN 2587-3113.

Kulikovski, Lidia. Rolul bibliotecilor în procesul educării civice / Lidia Kulikovski // BiblioPolis. – 2017. – Vol. 66, nr. 3. – P. 8-32. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Crudu, Dumitru. Lidia Kulikovski : Biblioteca de mâine / Dumitru Crudu, Maria Pilchin. – Chișinău : Prut Internațional, 2023. – 236 p. – ISBN 978-9975-54-755-0.

Tricolici, Claudia. Total librarian: Lidia Kulikovski : Monografie bibliografică / Claudia Tricolici. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 475 p. – ISBN 978-9975-134-81-1. – ISBN 978-9975-3681-7-9.

Buluță, Gheorghe. Lidia Kulikovski : [notă biografică] / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu // Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 133-134. – ISBN 978-973-712-591-0.

Calabadău, Sava. Sprijin, mângâiere și îndemn : [cu referire la Alexe Rău (1953-2015) și Lidia Kulikovski] / Sava Calabadău // Cahulul literar și artistic. – 2021. – Nr 8 (12). – P. 26-35. – ISSN 2345-1416.

Kulikovski, Lidia. Nicoreni : R-nul Drochia. Atestat la 8 iulie 1756 / Lidia Kulikovski, Elena Coșneanu, Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 9 : N-O / alcătuitor: Victor Ladaniuc, Tudor Țopa. – Chișinău : Fundația „Draghiștea”, 2009. – P. 185-186. – Conține și un eseu biografic despre Lidia Kulikovski. – ISBN 978-9975-9895-0-3.

Movilă, Boris. Kulikovski Lidia : [succintă biografie] / Boris Movilă // Femei din Moldova : enciclopedie / S. Andrieș-Tabac, A. Anghel, Gr. Botezatu [et al.]. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 166-167. – ISBN 9975-905-42-0.

Osoianu, Vera. Lidia Kulikovski și tribuna Simpozionului Anul Bibliologic / Vera Osoianu // Magazin bibliologic. – 2021. – Nr 1/2. – P. 175-181. – ISSN 1857-1476.

Răileanu, Vitalie. Omul cu ochii căprui ca sângele primăverii... : [Lidia Kulikovski – 70 de ani de la naștere] / Vitalie Răileanu // Literatura și Arta. – 2021. – 11 mar. – P. 6. – ISSN 1857-3825.

Țarălungă, Ecaterina. Culicovschi Lidia : [fișier biografic] / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 232-233. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Harconița

Valeriu DULGHERU
1956

Inginer mecanic, doctor habilitat în mașinologie și fiabilitatea mașinilor, profesor universitar, publicist, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Inventator Emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 9 martie 1956, în s. Cârpești, jud. Cahul, astăzi rn. Cantemir.

După absolvirea școlii medii din satul natal (1963-1973), și-a continuat studiile la Facultatea de Mecanică (1973-1978) a Institutului Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei – UTM). Între anii 1983 și 1987 face studii de doctorat la aceeași instituție. În 1987 a susținut cu succes teza de doctor în științe tehnice, titlu conferit de Consiliul științific al Institutului Politehnic din or. Vladimir, Federația Rusă. Ulterior a susținut și teza de doctor habilitat în mașinologie și fiabilitatea mașinilor, titlu conferit de Consiliul științific al UTM în 1995. În 1991 a obținut titlul științifico-didactic de conferențiar universitar, iar în 2009 i s-a atribuit titlul științifico-didactic de profesor universitar.

A participat la diverse stagii de formare: „Cursuri in-

ternaționale de comercializare a științei și tehnologiei: Protecția proprietății intelectuale” (Minsk, 1996); „Politica învățământului superior și luarea deciziilor instituționale” (Budapesta, 1997); „Menținerea și controlul calității” (Chișinău, 1998); „Formarea viitorului Europei: rețele între tineri lideri din SEE”, Regiunea Mării Negre, statele membre UE și SUA (Halki, Grecia, 2000); stagiu de management universitar (Darmstadt, Germania, 2001); stagii de cercetare la Universitatea de Științe Aplicate (Konstanz, Germania, 2003, 2004, 2010, 2011); stagiu de cercetare la Universitatea Transilvania din Brașov (2007) ș.a.

Și-a consacrat peste 40 de ani de activitate domeniului ingineriei mecanice, sistemelor de conversie a energiilor regenerabile, creativității tehnice, istoriei și metodologiei cercetării științifice.

Activitatea profesională a început-o după absolvirea facultății, în calitate de inginer la Uzina de Tractoare din Chișinău (1978-1981). Din 1981 a fost angajat la Institutul Politehnic din Chișinău (astăzi, UTM), unde activează până în prezent. Între anii 1981 și 1991 a ocupat aici funcția de inginer, asistent, lector superior la Catedra de teoria mecanismelor și organe de mașini. În 1991-1995 este conferențiar, apoi șef (1995-2012) al acestei catedre. În 2012-2014 a fost șef al Catedrei bazele proiectării mașinilor, iar din 2014 șef al Departamentului Bazele Proiectării Mașinilor al UTM (2014-2021).

A desfășurat o activitate didactico-științifică de peste 40 de ani la Facultatea de Inginerie și Management a UTM. A elaborat cursuri pentru ciclul I: „Bazele proiectării mașinilor”, „Organe de mașini”, „Mecanica aplicată”, „Studiul materialelor”, „Inginerie mecanică”, „Creativitate tehnică”; pentru ciclul II: „Metodologia cercetării și creativității tehnice”, „Sisteme de conversie a energiei eoliene”; pentru ciclul III: „Istoria și metodologia cercetării”. A elaborat și a editat peste 20 de manuale, ghiduri metodice pentru susținerea procesului de studii pentru studenți. Este conducător de doctorat la specialitatea teoria mașinilor, mecatronică, cinci doctoranzi susținându-și deja tezele.

Concomitent cu activitatea didactică, în cadrul UTM a desfășurat și activitate de cercetare. Mai bine de 40 de ani este preocupat de studierea transmisiilor planetare precesionale. În cadrul acestei direcții a efectuat cercetări fundamentale și aplicative și a participat la elaborarea unor angrenaje noi, tehnologii moderne de control, la elaborarea unui număr mare de scheme structurale de transmisii planetare precesionale pentru diferite domenii de utilizare, care sunt protejate cu peste 100 de brevete de invenție. Totodată, a făcut cercetări în cadrul direcției științifice care ține de elaborarea sistemelor de conversie a energiilor regenerabile. A contribuit și a participat la fondarea mai multor laboratoare de cercetări științifice: „Tehnologii noi în construc-

ția de mașini”; „Cercetarea parametrilor nivelului tehnic ai transmisiilor planetare precesionale”; Laboratorul de aerodinamică. Este fondator al mai multor centre științifice, printre care Centrul de proiectare asistată de calculator; Centrul de creativitate tehnică; Cercul tinerilor inventatori.

Colaborează cu instituții de învățământ și instituții științifice de cercetare din mai multe țări: Universitatea de Științe Aplicate din Konstanz, Germania; Universitatea ISEN, Brest, Franța; Universitățile Tehnologice din Poznan, Polonia; Universitatea din Bologna, Italia; Universitățile din România: Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași; Universitatea Politehnică din București; Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați; Universitatea Transilvania din Brașov; Institutul de Cercetări și Proiectări Electrotehnice; Institutul de Cercetări Tehnologice și Construcții de Mașini; Institutul de Cercetări Metalurgice; Institutul de Matematică și Mecanică al Academiei de Științe a României – toate din București; Institutul de Mecanică al Academiei de Științe a Ucrainei și Institutul Politehnic din Kiev ș.a.

A luat parte la peste 60 de proiecte de cercetare naționale și internaționale, inclusiv la realizarea a nouă proiecte în calitate de director de proiect. A participat la peste 100 de expoziții internaționale și a fost înalt apreciat cu peste 260 de medalii de aur și argint și peste 35 de premii speciale pen-

tru participare la Expozițiile Internaționale de Invenții și Transfer Tehnologic „Eureka”, Bruxelles.

Rezultatele activității sale de cercetare se regăsesc în peste 1 000 de lucrări științifice, inclusiv peste 35 de monografii, manuale, îndrumare. Este autor a peste 1 500 de articole de publicistică și a 39 de cărți de popularizare a științei. A înregistrat peste 200 de brevete de invenții.

Profesorul Valeriu Dulgheru a desfășurat și alte activități: redactor-șef adjunct al revistei tehnico-științifice „Meridian ingineresc”; membru al colegiului de redacție al revistei inventatorilor și cercetătorilor „Intellectus”; membru al comitetului de evaluatori al revistei „Robotics and Computer-Integrated Manufacturing”, Elsevier, SUA, și al revistei „Hidraulică”, România; membru al Biroului Asociației Inginerilor din Moldova; președinte al Consiliului specializat de susținere a tezelor de doctor și doctor habilitat; expert în proiecte de cercetare Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării din România; membru al Consiliului Consultativ de Expertiză al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM); membru al Comitetului național de înmânare a premiilor în domeniul științei și tehnologiilor; membru al Colegiului de redacție al revistei „Fizica și tehnologiile moderne”; membru al Comitetului științific al revistei „Tehnologia inovativă. Revista Construcția de Mașini” (editor

Institutul de Cercetări în Tehnologia Construcției de Mașini, București); membru al Comitetului științific editorial al revistei „Analele Universității Ovidius, seria Inginerie mecanică” (Constanța); membru al Colegiului de redacție al Revistei „Balkan Journal of Mechanical Transmissions”; membru al colegiului de redacție al revistei „Romanian Distribution Committee Magazine” (București) ș.a.

Pentru contribuții la dezvoltarea științei și tehnologiilor a fost apreciat cu multiple premii, titluri onorifice, medalii și ordine de stat, atât naționale, cât și internaționale. Este doctor honoris causa al Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” din Iași (2015); membru de onoare al Forumului Inventatorilor Români (2007).

Membru corespondent al Academiei Româno-Americane de Științe și Arte (2003); membru de onoare al Academiei de Științe Tehnice din România (2015); membru corespondent al AȘM (2025).

Deține titlurile onorifice: Inventator de Elită al României (1994); Om Emerit (Inventator Emerit) al Republicii Moldova (1995).

I s-au acordat: Marele Premiu II al Salonului Mondial al Realizărilor Tehnico-Științifice INPEX-XII, Pittsburgh, SUA (1996); Medalia de Aur „Henri Coandă” pentru realizări în știință și tehnică (1996); Premiul de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (1998); Premiul de Stat în domeniul științei, tehnicii și producerii (1998); Premiul AȘM pen-

tru cea mai valoroasă lucrare științifică (2005); Premiul „Inovatorul Anului”, Republica Moldova (2006); Premiul Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală pentru cel mai bun inventator, Geneva (2008); Premiul special al AȘM pentru rezultate științifice merituoase (2011); Premiul AȘM în domeniul științelor ingineresti (2018); Premiul săptămânalului „Literatura și arta” (1999-2001, 2005-2023); Medalia de Argint a AȘM pentru merite în cercetare (2006); Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2016).

Deține Ordinul „Mérite de l’Invention”, Bruxelles (2008); Ordinul „Leonardo da Vinci”, Iași (2009); Ordinul „Gogu Constantinescu”, Cluj-Napoca (2012); Ordinul „Gloria Muncii” (2014) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 78-80; „Calendar National 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 75-76; „Calendar National 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 109-110.

Bibliografie selectivă:

Dulgheru, Valeriu. Antologia unei deportări / Valeriu Dulgheru. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 144 p. – ISBN 978-9975-81-138-5.

Dulgheru, Valeriu. Cronica unui Război Criminal : (25.02.2024-24.02.2025). Vol. 3 / Valeriu Dulgheru. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 888 p. – ISBN 978-5-36241-43-1.

Dulgheru, Valeriu. 200 de ani de răstăgnire a Basarabiei / Valeriu Dulgheru. – Chișinău : UTM, 2012. – 110 p. – ISBN 978-9975-45-214-4.

Dulgheru, Valeriu. Inven-

tatorii Universității Tehnice a Moldovei : Bibliografia invențiilor, 1964-2019 / Valeriu Dulgheru, Elena Plăcintă, Oleg Ciobanu ; Universitatea Tehnică a Moldovei. – Chișinău : Serebria, 2019. – 464 p. – ISBN 978-9975+66-665-7.

Dulgheru, Valeriu. Istoria Republicii Moldova / Valeriu Dulgheru. – Chișinău : Tehnica-Info, 2018. – 550 p. – ISBN 978-9975-63-422-9.

Dulgheru, Valeriu. Manual de creativitate / Valeriu Dulgheru, Lorin Cantemir, Maria Carcea. – Chișinău : Tehnica-INFO, 2000. – 256 p. – ISBN 9975-63-06-5.

Dulgheru, Valeriu. Mecanică fină și mecatronică : în 2 vol. / Valeriu Dulgheru, Ion Bostan, Ion Bodnariuc. – Chișinău : [S. n.], 2022.

Vol. 1 : Mecanică Fină. – 2022. – 480 p. – ISBN 978-5-88554-128-2.

Mecanica aplicată / Valeriu Dulgheru, Anatol Oprea, Gheorghe Poștaru, Anton Musteață. – Chișinău : Tehnica-INFO, 1999. – 282 p. – ISBN 9975-910-65-3.

Sisteme de conversie a energiei regenerabile : Fundamente și aspecte practice / Valeriu Dulgheru, Ion Bodnariuc, Marin Guțu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 224 p. – ISBN 978-9975-87-881-4.

Sisteme inteligente de conversie a energiei regenerabile : Aplicații / Bostan Viorel, Bostan Ion, Dulgheru Valeriu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 200 p. – ISBN 978-9975-166-49-2.

Dulgheru, Valeriu. Academicianul Ion Bostan – exemplu de savant și rector / Valeriu Dulgheru // Tehnocopia. – 2010. – Nr 1 (2). – P. 5-8. – ISSN 1857-3843.

Dulgheru, Valeriu. Asteroidul și Omul Grebenicov / Valeriu Dulgheru, Ion Bostan // Pedagogi români notorii (din Basarabia interbelică și postbelică). Vol. 2. – Chișinău : Pontos,

2015. – P. 111-119. – ISBN 978-9975-51-572-6.

Dulgheru, Valeriu. Cârpești [Cahul] – un sat al urmașilor Carpilor din sudul Basarabiei / Valeriu Dulgheru // *Literatura și Arta*. – 2013. – 17 ian. – P. 3. – ISSN 1857-3835.

Dulgheru, Valeriu. Condamnarea crimelor comunismului. Pactul Stalin-Hitler / Valeriu Dulgheru // *Literatura și Arta*. – 2010. – 2 sept. – P. 3. – ISSN 1857-3835.

Dulgheru, Valeriu. Din Testamentul Marelui Ion Ungureanu / Valeriu Dulgheru // *Literatura și Arta*. – 2017. – 2 febr. – P. 3. – ISSN 1857-3835.

Dulgheru, Valeriu. Ion Bostan – omul care a schimbat sensul științei / Valeriu Dulgheru // *Pedagogi români notorii (din Basarabia interbelică și postbelică)*. Vol. 2. – Chișinău : Pontos, 2015. – P. 104-110. – ISBN 978-9975-51-572-6.

Dulgheru, Valeriu. Modele inovatoare de afaceri în economia circulară / Valeriu Dulgheru // *Intellectus*. – 2023. – Nr 2. – P. 73-80. – ISSN 1810-7079.

Plăcintă, Elena. Valeriu Dulgheru : Biobibliografie / Elena Plăcintă, Ion Bostan. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 336 p. – ISBN 978-9975-87-071-9.

Dulgheru Valeriu // *Cercetători și inventatori din Republica Moldova*. Partea 1- a. – Chișinău : AGEPI, 2002. – P. 65-66. – ISBN 9975-911-24-2.

Dulgheru Valeriu // *Dicționar al inventatorilor români contemporani*. Vol. 4. – Cluj-Napoca : Risoprint, 2015. – P. 186-263. – ISBN 978-973-53-1494-1.

Dulgheru Valeriu // *Laureați ai Medaliei de Aur a Organizației Mondiale a Proprietății Intellectuale / actualizare*: Rodica Crijanovschi, Margareta Petrache ; Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Re-

publicii Moldova. – Chișinău : AGEPI, 2017. – P. 58-59.

Petrencu, Anatol. Valeriu Dulgheru – un analist competent al războiului criminal al Rusiei împotriva Ucrainei : Note de lectură / Anatol Petrencu // *Buletinul științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul*. Seria Științe umanistice. – 2023. – Nr 2. – P. 245-251. – ISSN 2345-1866. – E-ISSN 2345-1904.

Roșca, Denis. Dulgheru Valeriu // *Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova* / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 210-211. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Sadovnic, Andrei. Valeriu Dulgheru // *Cavalerii Ordinului Gloria Muncii* / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 216. – ISBN 978-5-88554-080-3.

Țărălungă, Ecaterina. Dulgheru Valeriu / Ecaterina Țărălungă // *Enciclopedia identității românești*. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 279. – ISBN 978-973-720-765-4.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe OPREA
1946

Artist plastic, Maestru în Artă.

S-a născut la 13 martie 1946, în s. Târnova, rn. Edineț. Ambientul rural în care și-a petrecut copilăria va deveni în viitor un simbol important al destinului său artistic. Calea de creație a lui Gheorghe Oprea începe odată cu admiterea la Universitatea de Artă Populară din Moscova (1965-1968). Urmează studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” din Chișinău (astăzi, Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”) în anii 1970-1974. Între 1984 și 1989 frecventează Facultatea de Grafică și Pictură din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. I-a avut în calitate de îndrumători pe S. Babiuc, M. Grecu, O. Orlova, V. Toma, A. Oprea și A. Zevin.

În 1974 se angajează la Muzeul Național de Artă a Moldovei, inițial în calitate de pictor-restaurator, apoi este cercetător științific la Sala centrală de expoziții. Din 1984 până în 2015 a fost șef al Sectorului de expoziții în cadrul aceleiași instituții. Din 1998 este inițiator și curator al concursului de artă contemporană „Dumnezeu, omul și

Natura” la Uniunea Scriitorilor din Moldova.

Debutază în pictură în 1975 cu „Natură statică” și compoziția „La fermă”, executate în stil realist, tradiționalist. Autorul a folosit preponderent gama coloristică roșie și neagră, care devine dominantă în opera sa. Au urmat compoziții inspirate din mediul rural, din tradițiile covorului moldovenesc: „Floarea soarelui” (1993), „Bunica Ileana” (1995), „Ungherul trecutului” (1999), „Pridvor” (2001), „Vatră” (2004), „Amurg” (2005), „În ploaie” (2013) ș.a.

Artistul a reușit să întru-chipeze în tablourile sale diverse genuri plastice. Abstracționism: „Ocean planetar” (1993), „Motiv primordial” (2001), „Ornament însuflețit” (2004), „Între cer și pământ” (2005), „Columna” (2007), „Vatră cu lună” (2009), „Înspre stele” (2010), „Căi solare” (2013). Postmodernism: „Greul Pământului” (1992), „Valea plopilor” (1993), „Zimbru” (1994), „Masa așteptării” (1998), „Casa de pe deal” (2001), „Țesătorii” (2005), „Așteptări” (2007), „Vatră cu lună” (2009), „Păpădii în zbor” (2012). Realism: „Noapte autumnală” (1993), „Gladiole” (2000), „Prisacă” (2007), „Flori albe” (2008), „Bujori reci” (2010) ș.a. A pictat Chișinăul cu locurile sale pitorești: „Chișinăul vechi” (1985), „Grădina Publică din Chișinău” (1989), „Chișinăul vechi” (1988), „Duminica pe malul Bâcului” (2010), „Duminica mare (Parcul Soborului)” (1989), „Renașterea Chișinăului. Grădina Publică din Chișinău” (1997), „Pe malul Bâcului” (2010) ș.a. A

realizat mai multe portrete ale personalităților chișinăuene: scriitorii Iulian Filip (1992), Grigore Vieru (1993), Andrei Strâmbeanu (1994), Leo Butnaru (1996), Mihai Cimpoi (2000), Iacob Burghiu (2000), Constantin Dragomir (2000), Ion Hadârcă (2001), Alexe Rău (2004) ș.a.; regizorii Veniamin Apostol (1982), Vitalie Țapeș (1993), Titus Jucov (1993); cântărețul de operă Mihai Munteanu (2004); compozitorul Gheorghe Mustea (1993), naistul Vasile Iovu (2005) ș.a. O calitate originală a portretelor sale este spiritualizarea, în special a ochilor.

O linie importantă în creația lui Gheorghe Oprea o alcătuiește interiorul tradițional moldovenesc, care devine spațiu compozițional și subiect al mai multor tablouri: „Natură statică” (1994), „Oglinda” (1999), „Dulapul” (2004), „Cămara” (2004), „Scaunul de argint” (2004) ș.a.

Primele expoziții personale le organizează, începând cu 1975, la cinematografele „Odeon” (1975) și „Flacăra” (1976) din Chișinău, apoi la Teatrul Dramatic Rus „A. P. Cehov” (1980, 1989), la redacția revistei „Femeia Moldovei” (1985) ș.a. De-a lungul anilor, lucrările sale au fost expuse în peste 20 de expoziții personale și au putut fi admirate în Belgia, Bulgaria, Federația Rusă, Germania, Olanda, România, Ungaria ș.a.

A fost prezent la un șir de expoziții de grup: „Tinerețea țării” (Chișinău, 1975), „Limba noastră” (Chișinău, începând cu 1996), „Salioanele Moldovei” (Bacău, 1996-2012), „Autumnala” (Chișinău, 1996-

2014), „Bienala Internațională de Pictură” (2011), „Culori eterne” (Chișinău, 2016) ș.a. După 1990 participă la saloanele de artă din București, Iași, Budapesta, precum și în tabere de creație în Bulgaria, Austria, Italia, Federația Rusă ș.a.

Are în palmaresul său peste 300 de tablouri. Multe dintre ele se află în colecții publice și private din Republica Moldova, Austria, Bulgaria, Grecia, Israel, România, Spania, SUA, Ucraina și din alte țări. Un șir de lucrări au devenit patrimoniu public al Ministerului Culturii din România, Ministerului Culturii al Republicii Moldova, Muzeului Național de Artă al Moldovei, Muzeului Național de Istorie a Moldovei ș.a.

Artistul are o galerie permanentă la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, unde sunt expuse 36 de lucrări, dintre care 20 sunt portrete ale scriitorilor moldoveni și 16 compoziții care au ajuns în colecția instituției cu titlu de donație. De asemenea, a transmis Serviciului colecția de arte și hărți din cadrul instituției 99 de schițe de portret, două schițe de natură statică, trei schițe de acuarelă plen air, patru schițe de desen.

În 2019 a donat Muzeului Ținutului din orașul Edineț o colecție de 35 de tablouri pentru deschiderea unei galerii de artă.

Pe parcursul activității sale, Gheorghe Oprea a promovat zeci de pictori tineri, organizându-le expoziții, ajutându-i la panotare și la selectarea lucrărilor.

Este un bun organizator al procesului creator, fiind curator de expoziții desfășurate

atât în țară, cât și peste hotare: București (România), Varșovia (Polonia), Minsk (Belarus), Viena (Austria), Varna (Bulgaria), Budapesta (Ungaria) ș.a.

Pe lângă procesul de creație, mai are o pasiune, cea de colecționar. Timp de 30 de ani a adunat o colecție de artă religioasă, alta de grafică teatrală și de șevalet, o colecție de obiecte de uz casnic țărănești din secolul trecut. Mai deține o colecție de vinuri și coniacuri autohtone și aduse de după hotare, o colecție de câteva sute de stilouri și de diferite obiecte de anticariat.

Din 1989 Gheorghe Oprea este membru al Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) din Moldova și din 2000 – membru al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici UNESCO.

Pentru succese remarcabile în activitatea de creație, a fost apreciat cu Diplomă de mențiune a UAP (1990); Diplomă de mențiune a ÎPS Mitropolit Vladimir (1997); Diplomă de mențiune a Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2007); Diplomă de mențiune a Muzeului de Istorie și Etnografie a Moldovei (2008); Diplomă de mențiune a Liceului Teoretic „Gheorghe Asachi” din Chișinău (2009); Diploma UAP din România, Filiala Brăila (2012); Diplomă a Comitetului Național Olimpic al Republicii Moldova pentru participare la Concursul Republican „Arta și Sportul” (2012).

Pentru meritele sale, s-a învrednicit de mai multe premii: Premiul I al Ministerului Culturii al României pentru Expoziția-concurs de artă

contemporană românească „Saloanele Moldovei” (ediția a X-a, 2000); Premiul „Corneliu Baba” și Medalia „Sfântul Luca” la Concursul Național de Artă „Nicolae Tonitza” (2006, Bârlad, România); Premiul Național GALEX pentru cel mai bun prieten filantrop al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (2013) ș.a.

În 2001 i s-a conferit titlul onorific „Maestru în Artă”, pentru contribuție substanțială la afirmarea valorilor spirituale naționale.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 83-84; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 80; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 92-93; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 116-117.

Bibliografie selectivă:

Gheorghe Oprea : [album] / prefață: Victoria Rocaciuc. – Chișinău : Litera, 2016. – 96 p. – ISBN 978-9975-74-885-8.

Oprea, Gheorghe. Clar de lună, 1993 : [grafică] / Gheorghe Oprea // Confluente. Artele plastice din Republica Moldova = Confluences. Fine Arts of the Republic of Moldova / autori concepție: Mihai Potârniche, Tudor Stăvilă. – [Chișinău] : Arc, 2021. – P. 110. – ISBN 978-9975-0-0516-6.

Oprea, Gheorghe. Emergență, 2011 = Emergence, 2011 : [grafică] / Gheorghe Oprea // Bienala Internațională de Pictură, Chișinău 2011 / autor concepție și coordonator: Tudor Zbârnea. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 50.

Oprea, Gheorghe. Fără titlu, diptic, 2015 : [grafică] / Gheorghe Oprea // Bienala Internațională de Pictură, Chi-

șinău 2015 / coordonator: Tudor Zbârnea. – Chișinău : Bons Offices, 2015. – P. 74.

Oprea, Gheorghe. În pat cu deputatul / Gheorghe Oprea // Insectarul vesel : (întâmplări cu personalități din Republica Moldova) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 197. – ISBN 978-9975-53-515-1.

Oprea, Gheorghe. Platouri, 2019 = Plateaus, 2019 : [grafică] / Gheorghe Oprea // Timp fără timp : Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” – 50 de ani de activitate : [Pictură. Grafică. Sculptură. Arta decorativă : Catalogul expoziției jubiliare] / autor concepție și coordonator: Florina Breazu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 21. – ISBN 978-9975-87-685-8.

Oprea, Gheorghe. Vibrație, 2020 : [grafică] / Gheorghe Oprea // Saloanele Moldovei, Ediția a 31-a, 2021 : [expoziție-concurs de artă contemporană] / autori introducere: Florina Breazu, Alexandra Mihalăș. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 26.

Gheorghe Oprea : Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRM, 2017. – 176 p. – (Plasticienii Moldovei). – ISBN 978-9975-4318-8-0.

Breazu, Florina. Gheorghe Oprea – cu fața spre tezaur / Florina Breazu // Arta.md. – 2019-2021 : [album de artă al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova] / responsabili pentru ediție: Florina Breazu, Dumitru Bolboceanu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 136-137. – ISBN 978-9975-166-39-3.

David, Eugenia. Mereu tănăr și inspirat : [despre pictorul Gheorghe Oprea] / Eugenia David // Săptămîna. – 2017. – 3 mar. – P. 8-9. – ISSN 1857-2332.

Fulga, Adriana. Pictorul Gheorghe Oprea / Adriana Fulga // Nord-info. – 2021. – 19 noiembrie. – P. 5.

Gheorghe Oprea : [date biografice] // Chișinăul în pictură : (Peisaje, portrete) : Catalog-bibliografie / alcătuitori: Taisia Foiu, Ludmila Toma. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 82-84.

Guțu, Ion. Portretul lui Gheorghe Oprea, 2017 = Portrait of Gheorghe Oprea, 2017 : [grafică] / Ion Guțu // Timp fără timp : Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” – 50 de ani de activitate : [Pictură. Grafică. Sculptură. Artă decorativă : catalogul expoziției jubiliare] / autor concepție și coordonator: Florina Breazu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 75.

Jangă, Alexandru. Citește și descoperă lumea pictorului național Gheorghe Oprea! / Alexandru Jangă // Youth.md : [site]. – 2025. – 19 sept. – URL: <https://youth.md/citeste-si-descopera-lumea-pictorului-national-gheorghe-oprea/> (accesat : 23.09.2025).

Бородаев, Вячеслав. Георге Опря : «Печи и ковры в Молдове – искусство!» : [о творчестве художника Георгия Опря] / Вячеслав Бородаев // Эксперт новостей. – 2017. – 10 февр. – P. 5.

Tatiana Grușco

Hermina ANGHELESCU
1956

Bibliolog român și american, doctor în știința informării, profesor universitar, recunoscută drept „ambasador al biblioteconomiei românești în lume”, distinsă cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, Categoria „A”.

Hermina Georgeta Benedicta Anghelescu s-a născut la 14 martie 1956, în mun.

Câmpina, jud. Prahova, România.

A învățat la școala primară, la cea gimnazială și la liceul din localitatea natală (1963-1975). Studiile superioare le-a urmat la Universitatea din București, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, specializându-se în franceză și engleză (1975-1979). Urmează cursuri de vară la Universitatea din Birmingham (Regatul Unit, 1991). În anul 1992 obține bursa Fulbright, fiind acceptată la Universitatea din Texas, Austin, SUA, unde a făcut masteratul (1992-1994) și doctoratul (1994-2000). În 2000, la Universitatea din Texas, Austin, a susținut teza de doctorat, cu tema „Public Libraries in Modern and Contemporary Romania: Legacy of French Patterns and Soviet Influences, 1830-1990” (Bibliotecile publice din România modernă și contemporană: modele franceze și influențe sovietice, 1830-1990), coordonator științific Donald G. Davis, Jr.

În 1996 s-a specializat în administrarea conservării materialelor de bibliotecă și de arhivă la aceeași universitate. A beneficiat de schimburi profesionale cu Biblioteca Regală din Stockholm (1990), cu biblioteci din Anglia (1991) ș.a.

Activitatea profesională a început-o la Biblioteca Centrală de Stat (din 1990, Biblioteca Națională a României) în calitate de bibliotecar de referință, redactor, bibliograf, bibliotecar la Serviciul de schimb internațional de publicații, Serviciul bibliografic și Serviciul documentare în cultură (1979-1992).

Ocazional, este invitată la Ministerul Culturii și la Uniunea Scriitorilor, ca să facă traduceri pentru vizitatorii din străinătate, însoțind prin țară și un grup de 15 bibliotecari din SUA (1991).

Experiența în domeniul învățământului superior biblioteconomic a dobândit-o prin predare la cursuri de perfecționare, prin organizarea a zeci de conferințe cu specialiști americani și din alte țări. Este asistent didactic la Universitatea din Texas (1993-1999); instructor la Universitatea Wayne State, Facultatea de Științe ale Informației din Detroit, Michigan (WSU SIS, 1999-2000); profesor invitat la Facultatea de Arhivistică (București, 2003); profesor invitat la Universitatea Româno-Americană (București, 2003); asistent universitar la WSU SIS (2000-2006); conferențiar la WSU SIS (2006-2017); profesor invitat la University College London-Doha, Qatar, Facultatea de Biblioteconomie și Științele Informării (2006); profesor invitat și cercetător la Universitatea din Tsukuba, Facultatea de Biblioteconomie, Studii Informaționale și Media, Tsukuba-shi, Japonia (2017); profesor (titular) la WSU SIS (2017-prezent); director interimar al WSU SIS (2018-2019); examinator extern pentru Programul de „Managementul informațiilor” la Facultatea de Educație, Universitatea din Hong Kong (2019-2023); este cooptată în Programul de Documentare și Știința Informației, Universitatea din Lisabona, Portugalia, și

în Comitetul de consilieri externi experți, Facultatea de Arhivistică, Biblioteconomie și Studii Informaționale, Universitatea West Attica, Atena, Grecia, precum și la Facultatea de Arhivistică, Biblioteconomie și Studii Muzeale, Universitatea Ionică, Corfu, Grecia (2025). A făcut parte din comisii care au coordonat lucrări de masterat și doctorat la diverse universități din lume.

Interesele academice ale cercetătoarei Hermina Anghelescu sunt axate pe organizarea și regăsirea informațiilor, indexare și abstractizare, biblioteci publice, biblioteci universitare și specializate, biblioteconomie comparată și internațională, pe istoria bibliotecilor, în special din Europa Centrală și de Est, cu concentrare pe epoca războiului rece și perioada postcomunistă.

Rezultatul acestui spectru larg de cercetare este oglindit în peste 200 de publicații în calitate de autor, coautor, redactor, coredactor, traducător. A publicat articole (unele disponibile pe site-ul Bibliotecii WSU), capitole de cărți și articole de dicționar și enciclopedii, precum și indici din spatele cărților, indici cumulativi, bibliografii selective, traduceri și circa 100 de recenzii la cărți. Numeroase publicații se află în acces deschis (identitatea digitală ORCID: 0000-0003-1806-7193; Google Scholar, depozitul virtual al bibliotecii WSU etc.), în diverse biblioteci și prestigioase baze de date, în special Scopus, în care sunt indexate 22 de documente cu 130 de citări,

h-index-4. În Google Scholar produsul științific al autoarei adună numeroase citări, este apreciată cu unul din cei mai înalți indicatori în domeniul științelor sociale – h-index 9. Baza de date EBSCOhost listează 350 de documente ale Herminei Anghelescu.

A optat pentru coordonare, colaborare și comunicare eficientă în promovarea modelului anglo-saxon de practici bibliotecare, prin care serviciile de bibliotecă sunt axate pe necesitățile de informare și documentare ale utilizatorului. În parteneriat academic, a contribuit la realizarea bibliografiilor: „Annual Bibliography of the History of Printed Book and Libraries” (Bibliografia anuală a istoriei cărții tipărite și a bibliotecilor; 1979-2010); „Annual Bibliography of English Language and Literature” (Bibliografia anuală a limbii și literaturii engleze; 1979-1992); „Românica: Bibliografia Națională a României” (1990-1995 și 1998). La Biblioteca Congresului a publicat două volume în colaborare: „Books, Libraries, Reading & Publishing in the Cold War” (Cărți, biblioteci, lectură și publicație în războiul rece; 2002) și „Libraries & Culture: Historical Essays Honoring the Legacy of Donald G. Davis, Jr.” (Bibliotecile și cultura: Eseuri istorice în onoarea lui Donald G. Davis, Jr.; 2006). După doi ani de cercetări i-au apărut volumele „Libraries in a Post-Communist World: 25 Years of Development in Russia and Central and Eastern Europe” (Biblioteci într-o lume postcomunistă: 25 de ani de dezvoltare în Rusia și

Europa Centrală și de Est; 2004-2005). În 2007 publică bibliografia „Republica Moldova în lume”.

A tradus lucrări de specialitate din și în română, engleză, franceză: cotraducerea din franceză în engleză a textului clasic al lui S. Briet „Qu'est-ce la documentation? / What Is Documentation?” (2006); traducerea și editarea în limba română a mai multor volume de lucrări ale diverselor conferințe. A compilat indici cumulativi, precum „Biblioteci și cultură: index cumulativ de 25 de ani, 1966-1990” (1995) și bibliografii precum „Citizenship in the Humanities and Social Sciences: A Selective Bibliography, 2000-2009” (Cetățenia în științele umaniste și sociale: o bibliografie selectivă, 2000-2009”).

Actualmente, se ocupă de editarea a două volume (în colaborare) „Behind the Music Scores: Current Trends in Music Librarianship and Archival Management” (În spatele partiturilor muzicale: Tendințe actuale în biblioteconomia muzicală și managementul arhivelor de muzică), apariție preconizată la Nova Science Publishers din Hauppauge, New York. Volumul conține interviuri cu peste 100 de bibliotecari și arhiviști, care au în custodie colecții de muzică din biblioteci universitare, biblioteci de conservator, biblioteci ale marilor opere și orchestre simfonice din lume. În pregătire este un volum similar dedicat bibliotecarilor și bibliotecilor din muzeele de artă.

Este autoare a numeroase studii și articole de specia-

litate, publicate în revistele: „Biblioteca” (România), „Magazin bibliologic” (Republica Moldova), „Alexandria” (Sage Publications, California, USA), „Collection Management” (Taylor & Francis, Philadelphia, SUA), „Libraries & Culture” (University of Texas Press, SUA), „Library Trends” (Johns Hopkins University Press, SUA). A coeditat un număr cu tematică specială din „Library Trends” (2010) „Schimbarea viziunii: Bibliotecile parlamentare trecut, prezent și viitor” și un număr cu tematică specială al revistei „Libraries and Covid-19: Opportunities for Innovation” (Bibliotecile și Covid-19: Oportunități pentru inovare) (2022). În lucrările sale îndeamnă bibliotecarii la crearea de conținut digital, baze de date cu text integral și oferirea informațiilor solicitate de cititorii virtuali în afara orelor de program. Este unul din cei mai solicitați recenzenți de carte (1996-prezent).

Membru al comitetului editorial/al consiliului consultativ al multor publicații periodice de biblioteconomie și știința informării din România, Republica Moldova, SUA: „Index Translationum” (Paris, UNESCO); în echipa editorială pentru România (1979-1992); în echipa editorială pentru SUA (1994-prezent); la revistele: „Biblioteca” (1996-2010); „Slavic & East European Information Resources” (Resurse informaționale slave și est-europene, 2003); „Magazin bibliologic” (2004-2010); „Revista arhivelor” (2007); „Library and Archival Security” (Securitatea de

bibliotecă și arhivă, 2008); „Philobiblon” (2008-2015); „Anuarul arhivelor mureșene” (Târgu Mureș, România, 2012-prezent); „Library, Information Science & Media Studies” (Biblioteca, știința informației și studii media, 2014-prezent); „Library Trends” (Tendințe în biblioteconomie, 2016-prezent); „Information & Culture: A Journal of Library History” (Informație și cultură: revistă de istoria bibliotecilor, 2016); „Libraries: Culture, History, and Society” (Biblioteci: cultură, istorie și societate, 2016); „Library Hi Tech” („Biblioteca Hi Tech”, 2023-prezent) ș.a.

A prezentat comunicări la numeroase conferințe științifice din România, Franța, Suedia, Polonia, Rusia, Serbia, Grecia, Portugalia, Moldova, Africa de Sud, Argentina, Canada, Japonia, Hong Kong, Coreea, SUA, inclusiv la Universitatea din Tsukuba, School of Library, Information & Media Studies, Japonia (2017); la Universitatea West Attica (Atena, 2025), la Universitatea Ionică din Corfu, Grecia, și la Universitatea din Lisabona, Portugalia (2025) ș.a.

Face parte din Comitetul de acreditare a facultăților de biblioteconomie și știința informării din SUA și Canada, comitet ce activează sub egida Asociației Bibliotecarilor Americani (American Library Association – ALA). Face parte din comisii privind evaluarea și acreditarea facultăților de biblioteconomie și științele informării din Qatar, Kuwait, Hong Kong, Japonia și Grecia.

A fost consultant pentru Ministerul Culturii din România pe probleme privind rețeaua națională bibliotecilor publice și a Bibliotecii Naționale a României (1997); pentru Departamentul de Stat al SUA, Programul de Informații Internaționale, în evaluarea sistemului bibliotecar din Republica Moldova (2001); pentru Serbia (2009, 2011), pentru IREX (International Research Exchange Board) a fost administrator al grantului „Global Libraries” în România (2007-2014); pentru Fundația Bill&Melinda Gates în cadrul Proiectului „Global Libraries/Novateca”, care a acordat 11 milioane de dolari pentru dezvoltarea bibliotecilor din Republica Moldova (2008-2014); pentru Fundația Bill & Melinda Gates în cadrul Proiectului „Global Libraries/Biblionet”, care a acordat 1,4 milioane de dolari pentru dezvoltarea bibliotecilor publice din România, urmat de 26,9 milioane de dolari pentru implementarea programului la nivel național (2007-2014). Drept rezultat, bibliotecile publice din cele două țări au fost înzestrate cu echipament tehnic, computere conectate la internet, bibliotecarii au beneficiat de instruire în vederea dobândirii de competențe, au dezvoltat noi servicii și oportunități pentru comunitățile deservite.

Din 1992 a îndeplinit diverse funcții publice în mediul academic al WSU (selectiv): vicepreședintă a Asociației Bursierilor Fulbright (1992-1994); reprezentantă a studenților (1995-1999); membră a juriului pentru premiile de cercetare

academică (2001, 2002, 2003) și a Comitetului de selectare și angajare a cadrelor didactice (1999-2000, 2003-2004, 2009). De asemenea, membră a Comitetului pentru programe noi (2005-2006), a grupului de lucru pentru Comitetul de salarii de merit (2006-2007), a grupului de lucru pentru Științe umaniste digitale (2018), a Comitetului de evaluare pe cinci ani a decanului sistemului bibliotecar (2021-2022), a Comitetului consultativ de revizuire a Programului academic al Departamentului de Educație a Profesorilor (2022) ș.a.

Începând cu anul 1992, este membră ALA. Timp de 10 ani a fost secretar și apoi președinte al Secțiunii de istoria bibliotecilor (2002-2012) în cadrul Federației Internaționale a Asociațiilor de Bibliotecari (IFLA). În calitate de secretar al Secției de istorie a bibliotecilor IFLA a organizat sesiunea „Dezvoltarea culturii informației în contextul bibliotecilor”, pentru cea de-a 70-a Conferință Generală și Consiliul IFLA (Buenos Aires, 2004). A contribuit la organizarea sesiunii comune a Secției de istorie a bibliotecilor „Experiențele anilor de dictatură și efectele asupra bibliotecilor: Cum pot bibliotecile să continue să promoveze libertatea intelectuală în urma crizei?”, a sesiunii comune a Secției de istorie a bibliotecilor IFLA și a Direcției de educație și cercetare „Eliminarea barierelor din calea alfabetizării: «Informația» ca modalitate de susținere a accesului nerestricționat la informație

în țările în curs de dezvoltare” a Asociației Profesorilor de Biblioteconomie și Știința Informării (ALISE), care reunește profesori din SUA și Canada (2008).

Hermina Anghelescu este pasionată de literatura universală, fiind preocupată de traduceri în limba română din engleză ori franceză a numeroase articole de critică literară și literatură comparată, poezie universală, schițe și nuvele. Acestea au fost publicate în revistele literare românești „Contemporanul”, „România literară”, „Orizont”, „Transilvania” și „Urzica”. A făcut traduceri pentru mai bine de o duzină de filme artistice și seriale TV, difuzate de Televiziunea Națională Română.

Adesea este invitată ca traducător autorizat din franceză și engleză pentru interpretarea consecutivă și simultană la conferințe, simpozioane, seminarii, colocvii internaționale organizate în România de IFLA, IREX, British Council, Asociația Bibliotecilor Americane, Biblioteca Națională a României, Ministerul Culturii, Asociația Scriitorilor din România și Fundația Soros pentru o Societate Deschisă ș.a.

De-a lungul timpului (1991-2025) a beneficiat de zeci de granturi pentru instruire, cercetare, vizite de documentare, participare la reuniuni profesionale în SUA, Canada, Marea Britanie, Irlanda, România, Republica Moldova, Polonia, Japonia, Grecia ș.a.

Hermina Anghelescu a fost apreciată drept „Cel mai bun corespondent” (revista

„Biblioteca” din România, 1993). Este membră de onoare a Bibliotecii Naționale a României. Are în palmares multe diplome și premii: Diplomă de excelență acordată de Asociația Bibliotecilor Publice și Bibliotecarilor din România pentru promovarea Programului „Global Libraries” al Fundației Bill&Melinda Gates în România (2007); Premiul Federal de asistență, Departamentul de Stat al SUA (2007, 2009, 2011, 2012); Diplomă de onoare acordată de Asociația Bibliotecilor Publice și Bibliotecarilor din România (2012) ș.a.

Pentru contribuții deosebite la activitățile culturale, pentru promovarea civilizației și istoriei românești în străinătate, a fost decorată de Președinția României cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, Categorie „A” (2004). Drept recunoaștere a activității de lungă durată în domeniul biblioteconomiei și a sprijinului continuu și susținut al bibliotecilor din Republica Moldova a fost distinsă cu Diploma de gradul I a Guvernul Republicii Moldova (2014).

În anul 2025, Masa rotundă de istorie a bibliotecilor (Library History Round Table) din cadrul ALA i-a decernat Premiul pentru serviciu distinct în istoria bibliotecilor (Distinguished Service in Library History Award) pentru contribuții globale extraordinare la progresul cercetării istoriei bibliotecilor prin predare, servicii și conduita profesională, organizarea schimburilor academice în

context internațional, extinderea vizibilității regiunilor subreprezentate în domeniu. Premiul onorează cariera de o viață în cercetare și este acordat unei persoane care demonstrează implicare îndelungată, amploare și profunzime în dezvoltarea istorică a bibliotecilor.

Dicționare biografice de seamă au inclus articole despre activitatea profesională a Herminei Anghelescu, ea fiind menționată alături de alte personalități de nivel internațional.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 93-95.

Bibliografie selectivă:

****Anghelescu, Hermina G.B.** Manual pentru cursul Dezvoltarea serviciilor de bibliotecă / Hermina G.B. Anghelescu, Liviu-Iulian Dediu. – București : [S. n.], 2010. – 125 p. – ISBN 978-973-0-09064-2.

Anghelescu, Hermina Georgeta-Benedicta. Public Libraries in Modern and Contemporary Romania : Legacy of French Patterns and Soviet Influences, 1830-1990 : Dissertation / Hermina Georgeta-Benedicta Anghelescu. – Austin (SUA) : University of Texas at Austin, 2000.

Vol. 1. – 2000. – 238 p.

Vol. 2. – 2000. – 281 p.

****Briet, Suzanne.** What is documentation? : English translation of the classic French text / Suzanne Briet ; translated and edited by Ronald E. Day, Laurent Martinet with Hermina G.B. Anghelescu. – Lanham : Scarecrow Press, 2006. – 72 p. – ISBN 0810851091 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.academia.edu/113474186/What_is_Documentation_English_Translation_of_the_Classic_French_Text.

****Inside Hong Kong's Arts and Cultural Scene : Conversations with Hong Kong's Leading Arts and Cultural Administrators, Educators, Producers, and Presenters /** Patrick Lo, Rebekah Okpoti... Hermina G.B. Anghelescu [et al.]. – New York : Nova Science Publishers, 2023. – 379 p. – DOI: <https://doi.org/10.52305/JTRN4017>.

****Inside Major East Asian Library Collections in North America. 2 vols.** – Bingley : Emerald Publishing Ltd, 2022 / Patrick Lo, Hermina G.B. Anghelescu, Bradley Allard. – 352 p. + 320 p. – ISBN 9781802622348. – ISBN 9781804551400 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://books.emeraldinsight.com/page/detail/inside-major-east-asian-library-collections-in-north-america-volume-1/?k=9781802622348>.

Király, István. Management pentru viitor : Biblioteci și Arhive / István Király, Hermina G.B. Anghelescu. – Cluj-Napoca : Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, 2000. – 216 p. – ISBN 973-595-010-3.

Libraries & Culture : Historical Essays Honoring the Legacy of Donald G. Davis, Jr. / Cheryl Knott Malone, Hermina G.B. Anghelescu, John Mark Tucker. – Washington : Library of Congress, 2006. – 294 p. – ISBN 0-8444-1155-8.

Republica Moldova în lume : (Indice bibliografic) / elaborat: Hermina G.B. Anghelescu [et al.]. – Chișinău : BNRN, 2007. – 250 p. – ISBN 978-9975-9954-7-4.

****Stop the War! Solidarity with Ukraine: Performing Artists Across the World Call for Peace /** Patrick Lo, Rebekah Okpoti... Hermina G.B. Anghelescu [et al.]. – Newcastle upon Tyne : Cambridge Scholars Publishing, 2024. – 336 p. –

ISBN 1-5275-6249-2. – ISBN 13 978-1-5275-6249-3 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://www.cambridgescholars.com/product/978-1-5275-6249-3>.

****Anghelescu, Hermina G. B.** Alarming Literacy Rates in One of America's Largest Cities: What Can Be Done in the City of Detroit? / Hermina G.B. Anghelescu // Information Experience and Information Literacy. 8th European Conference on Information Literacy, ECIL 2023, Kraków, Poland, October 9-12, 2023. Revised Selected Papers. Part 2. / Kurbanoglu Serap [et al.] (eds). – Springer, 2024. – P.44-58. – ISSN 2572-8601. – DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-52998-6_4 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://ecil2023.ilconf.org/>.

Anghelescu, Hermina. Interviu cu dr. Hermina Anghelescu / a intervint Mura Ghosh // LaPunkt : [site]. – 2018. – ISSN 2457-1202. – ISSN-L 2457-1202. – URL: <https://www.lapunkt.ro/2018/04/45-pentru-45-mura-ghosh-interviu-cu-dr-hermina-anghelescu/> (accesat : 26.03.2025).

****Anghelescu, Hermina.** Libraries in Moldova : The road to renewal in hard economic times / Hermina Anghelescu, Eugenia Bejan // Library Trends. – 2015. – Vol. 63, nr. 4. – P. 794-808. – ISSN 0024-2594. – DOI: <https://doi.org/10.1353/lib.2015.0018>.

Anghelescu, Hermina G.B. Libraries and librarians in a changing world: threats and opportunities / Hermina G.B. Anghelescu // Conferința internațională „MISISQ: Implicare. Creativitate. Durabilitate”, 27-28 septembrie 2018, Chișinău / coordonatori responsabili de ediție: Liubovi Karnaeva, Elena Harconița. – Bălți : [S. n.], 2018. – P. 17-24. – ISBN 978-9975-50-226-9.

Anghelescu, Hermina G.B. Prolog la „Dialoguri cu directorii unor biblioteci universitare și de cercetare de top – Perspective internaționale privind managementul bibliotecilor” / Hermina G.B. Anghelescu // Informare și documentare : activitate științifică și profesională. – 2020. – Vol. 13. – P. 60-74. – ISSN 2065-1058.

****Anghelescu, Hermina G.B.** Ukraine's libraries under Russian fire: The first fifty days of aggression / Hermina G.B. Anghelescu // *Libraries : Culture, History, and Society*. – 2022. – Vol. 6, nr. 2. – P. 213-237. – ISSN 2473-036X. – DOI: <https://doi.org/10.5325/libraries.6.2.0213> ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://digitalcommons.wayne.edu/slisfrp/167/>.

****Dobrevă, Milena.** Libraries and COVID-19 : Opportunities for innovation / Milena Dobrevă, Hermina Anghelescu // *IFLA journal*. – 2022. – Vol. 48, nr. 1. – P. 3-8. – ISSN 0340-0352 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://repository.ifla.org/items/3fbd0442-1992-4c1f-bf85-18ab2b65c5cc>.

****Inside Hong Kong's Arts and Cultural Scene** : Conversations with Hong Kong's Leading Arts and Cultural Administrators, Educators, Producers, and Presenters / Patrick Lo, Rebekah Okpoti... Hermina G.B. Anghelescu [et al.] // *International Journal of Education Through Art*. – 2024. – Vol. 20, nr. 2. – P. 284-287. – ISBN 979-8-89113-132-3 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: [Book-Review-Inside-Hong-Kongs-Arts-and-Cultural-Scene-Liu.pdf](https://book-review-inside-hong-kongs-arts-and-cultural-scene-liu.pdf).

****The Unparalleled Joy of the Silent Contributor** : A qualitative study of career motivation, challenges, and fulfilment amongst opera librarians around the globe / Patrick Lo, Hermina G.B. Anghelescu, Robert Sutherland // *Journal of the Australian Library and Information Association*. – 2024. – Vol. 73, nr. 2. – P. 188-218. – ISSN 2475-0166 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/24750158.2024.2329822>.

****Transformational leadership practice in the world's leading academic libraries** / Patrick Lo, Bradley Allard, Hermina G.B. Anghelescu [et al.] // *Journal of Librarianship and Information Science*. – 2020. – Vol. 52, nr. 4. – P. 972-999. –

ISSN 0961-0006 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://digitalcommons.wayne.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1157&context=slisfrp>.

Buluță, Gheorghe. Anghelescu Hermina Georgeta Benedicta : [schită biografică] / Gheorghe Buluță // *Bibliologi români : dicționar* / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 25-26. – ISBN 978-973-712 591-0.

Hermina G.B. Anghelescu : [fișier biografic] // Wayne State University : [site]. – URL: <https://sis.wayne.edu/profile/ag7662> (accesat : 25.03.2025).

Hermina G.B. Anghelescu : profil, bibliotecă, măsurări // Google Scholar : [site]. – URL: <https://scholar.google.com/citations?user=Llo1DDUAAAAJ&hl=en> (accesat : 25.03.2025).

Hermina G.B. Anghelescu selected as the recipient of the LHRT Distinguished Service in Library History Award // ALA American Library Association : [site]. – 2025. – 22 mai. – URL: <https://www.ala.org/news/2025/05/hermina-g-b-anghelescu-selected-recipient-lhrt-distinguished-service-library-history#:~:text=The%20Library%20History%20Round%20Table,the%20field%20of%20library%20history> (accesat : 24.05.2025).

Marcu, Gheorghe. Anghelescu, Hermina Georgeta Benedicta : [date biografice] / Gheorghe Marcu // *Personalități feminine contemporane din România : Dicționar biografic* / George Marcu. – București : Meronia, 2013. – P. 39. – ISBN 978-973-7839-94-7.

Vizita profesorului universitar dr. Hermina Anghelescu la Biblioteca Academiei Române // Biblioteca Academiei Române : [site]. – 2024. – 3 iun. – URL: <https://biblacad.ro/2024/06/03/vizita-prof-univ-dr-hermina-anghelescu-la-biblioteca-academiei-romane/> (accesat : 25.03.2024).

Elena Harconița

Svetlana POPOV
1966

Muziciană, dirijor de orchestră simfonică din Republica Moldova, Artistă a Poporului.

S-a născut la 14 martie 1966, în s. Mereșeni, rn. Hîncești.

A studiat dirijatul coral la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP), la clasele profesoarelor L. Ak-sionova și V. Boldurat. După absolvirea conservatorului în 1989, a predat dirijatul coral. În 1990 a fost admisă la studii postuniversitare la Academia de Muzică „George Enescu” (astăzi, Universitatea Națională de Muzică) din București, specializându-se în dirijat simfonic, sub îndrumarea profesorilor H. Andreescu și L. Bacs.

Debutul Svetlanei Popov ca dirijor simfonic a avut loc cu Orchestra Radioului Național din București (1990).

În 1993 a participat la Festivalul Internațional al Tinerilor Dirijori Sinaia-Bușteni, România. Între 1992 și 1994 a condus Orchestra de Coarde pentru Copii a Liceului Republican de Muzică „Ciprian Porumbescu” din Chișinău.

Activitatea sa intensă ca di-

rijor de orchestră a început în 1996, când s-a alăturat Teatrului Național de Operă și Balet (TNOB „Maria Bieșu”). Datorită specificului teatrului moldovenesc, repertoriul său include opere din repertoriul clasic internațional. Printre acestea „Traviata”, „Rigoletto”, „Trubadurul” de G. Verdi. De asemenea, a dirijat operele „Boema” și „Madama Butterfly” de G. Puccini. Alte spectacole: „Carmen” de G. Bizet, „Cavalleria Rusticana (Onoarea satului)” de P. Mascagni. Balet: „Lacul Lebedelor”, „Spărgătorul de nuci”, „Frumoasa din pădurea adormită” de P. Ceaikovski; „Giselle” de A. Adam, „Don Quijote” de L. Minkus, „Coppélia” de L. Delibes, „Romeo și Julieta” de S. Prokofiev.

Un loc aparte în cariera Svetlanei Popov îl ocupă spectacolul „Spărgătorul de nuci”, pe care l-a dirijat pe scena Royal Albert Hall din Londra (2005), și spectacolul „Lacul lebedelor” pe care l-a dirijat la Teatrul Arcimboldi din Italia (2009).

A susținut turnee în mai multe țări europene: România, Germania, Irlanda, Elveția, Marea Britanie. A colaborat cu Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, cu Orchestra De Cameră a Sălii cu Orgă din Chișinău și cu Orchestra Radioului Național din București. A lucrat cu R. Poclitaru și cu duetul de pianiști A. Lapiuc și I. Mahovici.

Repertoriul ei cuprinde și lucrări simfonice și vocal-simfonice din repertoriul universal și național.

Pe lângă activitatea din teatru, este cadru didactic la

AMTAP, Catedra de canto academic, predând disciplina „Măiestria operei”. Printre discipolii săi sunt N. Gavrilan, R. Picherianu, M. Radiș, A. Rogac ș.a.

În 2022, prin decret prezidențial, a fost distinsă cu titlul onorific „Artistă a Poporului din Republica Moldova”, pentru contribuții remarcabile în domeniul culturii, promovarea valorilor morale și spirituale, precum și pentru măiestria profesională excepțională.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 93.

Bibliografie:

Anghel, Alina. Popov Svetlana / Alina Anghel // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 228. – ISBN 9975-905-42-0.

Artiști din 11 state vor participa la Festivalul Internațional de Operă și Balet „Maria Bieșu” : [cu referire la Svetlana Popov ș.a.] // știri.md : [site]. – 2021. – 29 aug. – URL: <https://stiri.md/article/social/artisti-din-11-state-vor-participa-la-festivalul-international-de-opera-si-balet-maria-biesu/> (accesat : 04.05.2025).

Dănilă, Aurelian. Popov Svetlana / Aurelian Dănilă // Opera moldovenească : Interpreți, roluri, spectacole / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Editura Enciclopedică, 2013. – P. 111-112. – ISBN 978-9975-4307-8-4.

Roșca, Denis. Svetlana Popov / Denis Roșca // Oameni din raionul Hâncești / Denis Roșca. – Chișinău : [S.n.], 2024. – P. 154. – ISBN 978-5-88554-335-4.

Svetlana Popov : Artist al Poporului // Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” din Republica Moldova : [site]. – URL: <https://www.tnob.md/ro/>

artist/svetlana-popov (accesat : 21.05.2025).

Светлана Георгиевна Попова : биография // people.su : [site]. – URL: <https://people.su/89121> (accesat : 04.06.2025).

Ana Struță

Revista „FLORILE DALBE” 1941

Publicație educativă și literar-artistică pentru copii și adolescenți editată la Chișinău.

Primul ziar republican destinat copiilor din RSS Moldovenească a apărut la 15 martie 1941, la inițiativa unui grup de scriitori, și avea denumirea „Schimbul leninist”, redactor-șef A. C. Sergheenko. După izbucnirea Celui de-Al Doilea Război Mondial, la 29 iunie 1941 publicația și-a întrerupt activitatea, reluându-și apariția abia pe 22 august 1944. Noua serie a fost lansată sub titlul „Tânărul leninist”, cu periodicitate bisăptămânală. Primul redactor-șef al acestei serii a fost N. Zastavski, au urmat V. Kriucikov, I. Sclifos, A. Busuioc, Gh. Marin, V. Filip, L. Vatavu.

Între 1941 și 1990, în pofida balastului ideologic inevitabil, ziarul a devenit o adevărată rampă de lansare pentru tinerii talentați. Mulți scriitori își publicau aici primele poezii și povestiri, fapt care a consacrat publicația ca o importantă revistă de cultură generală. De-a lun-

gul timpului, în redacție au activat numeroși scriitori și oameni de cultură: Gr. Vîeru, A. Busuioc, L. Damian, Gh. Marin, V. Filip, Gh. Gheorghiu, A. Cibotaru, Gh. Malarciuc, M. I. Cibotaru, R. Lungu-Ploaie, Gh. Blănaru, A. Șalari, L. Vatavu, A. Ciocanu, I. Cărchelă, I. Anton, L. Sobietsky, E. Verdeș, L. Movilă, V. Pânzaru, L. Bordeianu, L. Ungu-reanu, M. Gabură, O. Onofrei, C. Covrig ș.a.

În 1990, după proclamarea independenței Republicii Moldova, publicația a intrat într-o nouă etapă, relansându-se săptămânal sub numele „Florile dalbe”. Scopul revistei, în prezent, este de a educa tinerele generații în spiritul valorilor naționale și universale, motiv pentru care a fost distinsă atât la nivel național, cât și internațional. Conducerea redacției este asigurată de scriitorul I. Anton.

Din 2009, revista „Florile dalbe” apare în variantă color și se adresează tuturor elevilor, de la clasa a II-a până la clasa a XII-a și poate fi, de asemenea, accesată online. Tematica sa include probleme de etică, morală și estetică, literatură națională și universală, istorie, ecologie, arte plastice, sport și tot ce-i poate interesa pe copii și adolescenți. Totodată, publicația încurajează tinerii creatori, publicând lucrările acestora și organizând concursuri și jocuri de perspicacitate cu premii pentru cei mai buni participanți.

Pentru consecvența și efortul de a îmbunătăți permanent conținutul și calitatea grafică, revista „Florile dalbe” a fost premiată de Bibli-

oteca Județeană „Gheorghe Asachi” din Iași cu titlul „Cea mai reușită publicație periodică pentru copii”, dar și cu numeroase diplome de excelență la Saloanele Internaționale de Carte pentru Copii și Tineret, organizate de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” și Secția Națională a IBBY.

De-a lungul timpului, membri ai redacției – printre care I. Anton, E. Verdeș, L. Movilă și M. Gabură – au fost distinși cu ordine și medalii guvernamentale pentru contribuția lor la dezvoltarea revistei.

În 2008, la Paris, revista și redactorul-șef I. Anton, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și din România, au fost distinși cu Premiul Internațional pentru Leadership în Calitate și Excelență „Steaua Calității” (categoria Aur), oferit de Consiliul Internațional al Business Initiative Directions, cu sediul la Madrid și Paris. În 2010, publicația a primit Premiul ONU pentru Drepturile Omului, în semn de apreciere a paginii tematice „Drepturile mele, ce să fac cu ele?”, coordonată de jurnalista E. Verdeș.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 74; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 112.

Bibliografie selectivă:

Florile Dalbe: publicație educativ-cognitivă și literar-artistică pentru copii și adolescenți: [site]. – URL: <https://floriledalbe.md/> (accesat : 18.09.2025).

Anton, Ion. De când revista noastră dragă se numește „Flo-

rile Dalbe”? / Ion Anton // *Florile Dalbe*. – 2021. – 26 mar. – P. 1, 6. – ISSN 1857-3851.

Anton, Ion. Premiul Internațional Pentru Calitate și Excelență „Steaua Calității”, categoria Aur, Paris, 2008 // *Florile Dalbe*: [site]. – 2020. – 1 oct. – URL: <https://floriledalbe.md/premiul-international-pentru-calitate-si-excelenta-steaua-calitatii-categoria-aur/> (accesat : 17.09.2025).

Anton, Ion. Revistei „Florile Dalbe” i s-a decernat Premiul ONU în domeniul Drepturilor Omului, 2010 / Ion Anton // *Florile Dalbe*: [site]. – 2020. – 1 oct. – URL: <https://floriledalbe.md/revistei-florile-dalbe-i-s-a-decernat-premiul-onu-in-domeniul-drepturilor-omului-2010/> (accesat : 17.09.2025).

Florile Dalbe, revistă // Chișinău : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 218. – ISBN 9975-906-16-8.

Goma, Paul. Vivat, crescă, floare! „Florile Dalbe”! / Paul Goma // *Florile Dalbe*. – 2020. – 8 oct. – ISSN 1857-3851.

Movilă, Lica. „Florile Dalbe” la ceas aniversar / Lica Movilă // *Florile Dalbe*. – 2021. – 8 mai. – P. 4. – ISSN 1857-3851.

Premiul „ERA CALITĂȚII”, categoria Platină, 2018 // *Florile Dalbe*: [site]. – 2020. – 1 oct. – URL: <https://floriledalbe.md/era-calitatii-categoria-platina/> (accesat : 16.09.2025).

Publicația periodică „Florile Dalbe” aniversează 80 de ani de la fondare // Oficial.md: [site]. – 2021. – 1 apr. – URL: <http://oficial.md/social/publicatia-periodica-florile-dalbe-aniverseaza-80-de-ani-de-la-fondare> (accesat : 16.09.2025).

Schimbul leninist // Presa basarabeană de la începuturi până în anul 1957. Catalog. – Chișinău : Epigraf, 2002. – P. 308. – ISBN 9975-903-57-6.

Tânărul leninist // Presa basarabeană de la începuturi până în anul 1957. Catalog. – Chișinău : Epigraf, 2002. – P. 344-345. – ISBN 9975-903-57-6.

Ana Struță

**Bujor NEDELCOVICI
1936-2023**

Prozator român, eseist, dramaturg, publicist, Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor, stabilit în Franța.

S-a născut la 16 martie 1936, la Bârlad, România. A decedat la 18 noiembrie 2023, la Paris, Franța, fiind incinerat la Cimitirul „Père-Lachaise”.

După absolvirea, în 1953, a Liceului „Ion Luca Caragiale” din Ploiești (astăzi, Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”), și-a continuat studiile la Universitatea din București, Facultatea de Drept, pe care o absolvă în 1958. A practicat avocatura la baroul din Ploiești (1958-1959), dar a fost exclus din profesie pe motiv că tatăl său fusese condamnat politic la opt ani de detenție. A fost obligat să muncească timp de 12 ani pe diverse șantiere și la uzine din țară: Bicăz, Brașov, București.

Își face debutul în literatură în 1970 cu romanul „Ultimii” și cu volumul de piese „Noaptea de solstițiu”. Publică romanele „Fără vâsle” (1972), „Noaptea” (1974), „Grădina Icoanei” (1977), „Zile de nisip” (1979, ecranizat cu titlul „Faleze de nisip” în 1981) și „Somnul vameșului” (1981), care au

fost premiate de Uniunea Scriitorilor și de asociații ale scriitorilor din România. A colaborat cu proză, reportaje, critică de teatru și de film la mai multe reviste și ziare, printre care „Luceafărul”, „Contemporanul” și „România literară”. Este redactor-șef al revistei literare „Almanahul literar”, conduce secția de proză a Asociației Scriitorilor din București.

În 1983 scrie romanul „Al doilea mesager” despre o lume totalitară imaginată, oficiul de cenzură comunistă interzicându-i imediat publicarea. În 1985 a reușit totuși să-l scoată de sub tipar în Franța și, în consecință, este nevoit să părăsească România. A locuit la Paris, continuând să publice în România și în Franța romane și eseuri. Din 1987 a făcut parte din colegiul de redacție al revistei „Esprit”, unde a tipărit articole și eseuri. În anii următori îi apar volumele „Ereticul îmblânzit”, „Dimineața unui miracol”, „Îmblânzitorul de lupi”, „Provocatorul” ș.a.

După căderea regimului comunist, Bujor Nedelcovici a vizitat România de nenumărate ori, fiind invitat să publice, să prezinte prelegeri, să acorde interviuri pentru radioul național român. Revistele și ziarele românești îi tipăresc articolele, iar la editurile românești apar volumele „Somnul vameșului” (1991), „Oratoriu pentru imprudență” (1992), „Aici și acum” (1996), „Provocatorul” (1997), „Iarba zeilor” (1998), „Jurnal infidel. Ieșirea din exil” (1992-1997, 2002), „2+1” (1999), „Lectorul de imagini” (2006), „Opere lite-

rare complete” în șapte volume (2005-2008) ș.a.

A publicat volume de teatru și eseuri. Ca scenarist, a realizat filmele: „Întâlnirea” (1982); „Faleze de nisip” (1983), în colaborare cu D. Pița, film cenzurat la vremea apariției; „Somnul insulei” (1994), în colaborare cu M. Veroiu.

A susținut o serie de prelegeri în SUA. A publicat în revista canadiană „La Revue Cité Libre”.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România (1982), membru al Societății Autorilor și Compozitorilor Dramatici (1990), membru al Societății Oamenilor de Litere Francezi (1990).

Pentru creația literară, i s-au acordat Premiul Asociației Scriitorilor din București (1974), Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1979, 1993), Premiul Libertății din partea PEN Clubului Francez (1986), Premiul Academiei Româno-Americane de Artă și Știință (1992) ș.a.

În 1990 a fost distins, în Franța, cu gradul de Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 95-96.

Bibliografie selectivă:

Nedelcovici, Bujor. Îmblânzitorul de lupi / Bujor Nedelcovici. – București : Albatros, 1991. – 254 p. – ISBN 973-24-0227-X.

Nedelcovici, Bujor. Jurnal infidel : Pagini din exil (1987-1992) ; Ieșirea din exil (1992-1997) ; Calea și Semnul (1997-2001). Vol. 5. – București : ALFA, 2007. – 824 p. – ISBN 973-724-032-4. – ISBN 978-973-724-154-2.

Nedelcovici, Bujor. Jurnalul unui cântăreț de jazz / Bujor Nedelcovici. – București : ALFA, 2013. – 261 p. – ISBN 978-973-724-698-1.

Nedelcovici, Bujor. Lectorul de imagini : Vandalism arhitectural în București : 1980-1987 / Bujor Nedelcovici. – București : Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 2006. – 95 p. – ISBN 973-567-536-6. – ISBN 978-973-567-536-3.

Nedelcovici, Bujor. Oratoriu pentru imprudență : (Nuvele) ; Aici și Acum : (Publicistică) ; 2+1 Două scenarii + o piesă de teatru. Vol. 6 / Bujor Nedelcovici. – București : ALFA, 2008. – 837 p. – ISBN 978-973-724-032-3. – ISBN 978-973-724-177-1.

Nedelcovici, Bujor. Somnul vameșului : [în vol.] / Bujor Nedelcovici. – București.

Vol. 1 : Fără visle. – București : Editura Eminescu, 1981. – 320 p.

Vol. 2 : Noaptea. – București : Editura Eminescu, 1981. – 360 p.

Vol. 3 : Grădina icoanei. – București : Editura Eminescu, 1981. – 405 p.

Vol. 4 : Somnul vameșului. – București : ALFA, 2007. – 856 p. – ISBN 978-973-724-032-3. – ISBN 978-973-724-121-4.

Cimpoi, Mihai. Nedelcovici Bujor / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 719-720. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Dumitru, Anastasia. Bujor Nedelcovici la optzeci de ani / Anastasia Dumitru // România Literară. – 2016. – 12 aug. – P. 18-19. – ISSN 1220-6318.

Firan, Florea. Nedelcovici Bujor / Florea Firan // Literatura diasporei : (antologie comentată) / alcătuită de Florea Firan, Constantin M. Popa. – Craiova : Macedonski, 1996. – P. 382-392. – ISBN 973-9014-09-7.

Mărânduc, Cătălina. Nedelcovici Bujor / Cătălina Mărânduc // Dicționar de scriitori

români / Cătălina Mărânduc. – București : Lucman, 2007. – P. 274-275. – ISBN 978-973-723-224-3.

Nedelcovici Bujor // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 11 : Scriitori și filosofi : M-Z / editor: Ion Văduva-Poenaru. – București : Geneze, 2009. – P. 103-106. – ISBN 973-9099-87-7.

Țărălungă, Ecaterina. Nedelcovici Bujor / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Editura AGIR, 2019. – P. 529. – ISBN 978-973-720-765-4.

Maria S. Ciobanu

Mihail ȘLEAHTIȚCHI
1956

Pedagog, psiholog, doctor în științe pedagogice, doctor în psihologie, doctor habilitat în psihologie socială, profesor universitar, politician, parlamentar, Om Emerit.

S-a născut la 17 martie 1956, în s. Tîrnova, rn. Dondușeni.

Studiile primare și medii de cultură generală le-a obținut în școala din satul natal (1963-1973). A absolvit Facultatea de Fizică și Matematică la Institutul Pedagogic „Alecru Russo” din Bălți (astăzi, Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți – USARB), cu diplomă cu mențiune (1974-1979).

A urmat studiile de doctorat, la profilul „Teoria și istoria pedagogiei”, la Universitatea Pedagogică de Stat din Moscova (1984-1987, Rusia). Al doilea doctorat, la profilul „Psihologie”, l-a realizat (1993-1997) în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (UAIC). În perioada 2015-2018 a făcut postdoctoratul la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (UPSIC).

Mihail Șleahțițchi deține gradul științific de doctor în științe pedagogice (1988), doctor în psihologie (1998), doctor habilitat în psihologie socială (2019) și titlurile științifico-didactice de docent (1990), conferențiar universitar (1993), profesor universitar (2023).

A beneficiat de numeroase stagii de documentare și specializare la Universitatea Pedagogică de Stat din Moscova (Rusia, 1983, 1988); Academia de Științe Pedagogice (Moscova, 1990); Universitatea din București (1994); UAIC (1998); Centrul Internațional de Reabilitare pentru Victimele Războaielor și Regimurilor Totalitare (Kiev, 2002); Maison des Sciences de l’Homme (Paris, 2003, 2005); École des Hautes Études en Sciences Sociales (Paris, 2004); National Center for Social and Judicial Studies (Cairo, 2010); Universitatea Otto-von-Guericke/Departamentul Educație Vocațională și Dezvoltarea Resurselor Umane (Germania, Magdeburg, 2011); Institutul Federal de Pregătire Profesională/BIBB (Bonn, 2011); Centrele de Instruire Profesională ale Camerei

Meșteșugarilor din Koblenz (Germania, Koblenz, 2011); OFSTED (Oficiul Britanic pentru Standarde în Educație) & WAVE TRUST (Organizația Britanică de caritate axată pe problematica abuzului, violenței și neglijării copilului) & WELCARE (Organizația Britanică de caritate pentru părinți, copii și tineri & Serviciile psihopedagogice/asistențiale pentru copii și tineri din Islington, Croydon și Bromley), Londra (2011).

Cariera profesională a început-o în calitate de lector asistent la Catedra de pedagogie generală a USARB (1979-1983), lector stagiar cercetător la Catedra de pedagogie generală a Universității Pedagogice de Stat din Moscova (1983-1987), apoi este lector superior (1988-1990) și conferențiar universitar la Catedra de pedagogie generală a USARB (1990-1994), la Catedra de psihopedagogie generală și aplicată (1994-1997), la Catedra de drept (1997-1999), la Catedra de discipline sociojuridice și umanistice (1999-2001), profesor ad interim la Catedra de discipline sociojuridice și umanistice (2001-2005), conferențiar universitar la Catedra de psihosociologie și asistență socială a Universității Libere Internaționale din Moldova – ULIM (2005-2009), la Catedra de științe administrative a Academiei de Administrare Publică – AAP (2017-2022); profesor universitar (2022-prezent) la Departamentul de Psihologie al Universității de Stat din Moldova (USM).

Este cadru didactic invitat

la Universitatea Estivală de Științe Sociale din Moldova (1997-1998); UAIC (2001-2003); Fundația Friedrich Ebert (Germania), filiala din Republica Moldova (2004-2005); ULIM (2004-2005; 2009-2016); USM (2005-2017); Universitatea Tehnică din Moldova – UTM (2007-2008); USARB (2010-prezent); AAP (2012-2017); UPSIC (2014-2018); Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere” – USPEE (2016-2020); Universitatea Americană din Moldova (2017-2020); Academia de Studii Economice din Moldova – ASEM (2018-2020).

A elaborat și a predat mai bine de 70 de cursuri: „Liderii și reprezentarea lor socială”, „Strategii de instituționalizare a valorilor europene”, „Psihologia relațiilor intergrup”, „Cercetarea calitativă în psihologie”, „Psihologia succesului”, „Strategii de securizare psihologică”, „Psihologia comunicării și influenței sociale”, „Psihopedagogia învățământului universitar”, „Tehnici de negociere și mediere a conflictelor”, „Didactica psihologiei”, „Comunicarea asertivă – condiție a relațiilor eficiente cu publicul”, „Bazele psihoterapiei”, „Psihoterapie rațional-emoțională”, „Psihoterapie cognitivă”, „Psihoterapie integrativă”, „Tehnici avansate de comunicare și negociere”, „Psihologie managerială”, „Cultura mediului organizațional” etc.

În administrația academică a ocupat diverse poziții, mai întâi în cadrul USARB: șef al Catedrei de pedagogie generală din cadrul (1990-1994);

membru al Senatului USARB (1990-1994; 1999-2005); decan al Facultății de Pedagogie și Psihologie (1992-1994); șef al Catedrei de drept și discipline sociojuridice (1998-1999); șef al Catedrei de discipline sociojuridice și umanistice (1999-2005); membru al Consiliului pentru Dezvoltare Strategică și Instituțională (CDSI) (2015-2020), apoi în cadrul ULIM: șef al Catedrei de psihosociologie și asistență socială (2005-2007); vicerector (2007-2009); membru al Senatului (2005-2009); vice-rector pentru cercetare și președinte al Consiliului științific (2016-2017); membru al Senatului AAP (2019-2022).

Este solicitat constant în calitate de formator în cadrul Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova (1998-2005); la Școala de leadership politic a Asociației pentru Democrație Participativă/ADEPT (2002-2004); la Oficiul Național al Consiliului Europei (2015-2018); la Departamentul de Dezvoltare Profesională al AAP (2015-2022); la Departamentul de Formare Profesională a Mediatorilor din cadrul Centrului pentru dezvoltare personală și profesională „AKMES” (2016-prezent); la Departamentul de Formare Continuă al USPEE (2017-prezent); la Centrul Național de Instruire a Avocaților (2018-prezent); la Institutul Diplomatic al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene din Republica Moldova (2019-2020). Este cooptat la „Women and ethnic minorities initiative”, proiect inițiat, desfășurat și susținut financi-

ar de Ambasada Marii Britanii la Chișinău (2022-2024); la Centrul republican de dezvoltare a învățământului profesional din cadrul Centrului de formare continuă și leadership al UPSIC (2022-2023); la Departamentul de Formare și Dezvoltare Profesională din cadrul Institutului de Administrație Publică al USM (2022-2025); la Centrul de resurse pentru formarea continuă al USM (2023-prezent); la Institutului Național de Instruire în Managementul Anticriză, Uniunea Administratorilor Autorizați din Moldova (2024-prezent).

În rețeaua științifică națională și internațională este membru asociat al Laboratorului european de psihologie socială (Paris, 2003-2005); membru corespondent al Academiei Internaționale de Formare a Cadrelor Didactice în Domeniul Științei (Moscova, 2003-2004) și membru titular al acesteia (2004-prezent); cercetător științific coordonator la Institutul de Formare și Cercetare Socială (ULIM, 2005-2009); membru al Comisiei de Experți în Pedagogie și Psihologie din cadrul Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA) (2006-2011); membru al Seminarului științific la profilul „Psihologia pedagogică, psihologia dezvoltării, psihologia personalității” (UPSIC, 2007-2011); membru al Seminarului științific la profilul „Psihologie socială”, Institutul de Științe ale Educației – IȘE (2012-2015); membru al Școlii Doctorale „Științe Economice, Sociale și Tehnologii

Informaționale” din cadrul ULIM (2015-prezent); președinte al Consiliului științific ULIM (2015-2017); expert independent al proiectelor de cercetare în sfera științei și inovării din cadrul Instituției Publice Consiliul Consultativ de Expertiză al Academiei de Științe a Moldovei – AȘM (2015-2018); membru al Școlii Doctorale „Științe ale Educației”, UPSIC, profilul „Teoria generală a educației” (2018-prezent); membru al Școlii Doctorale „Psihologie”, UPSIC, specialitatea psihologia dezvoltării și psihologia educațională (2018-prezent); expert în cadrul ANACEC, membru al Comisiei de experți în științele educației și psihologie (2020-2025); membru al Seminarului științific de profil din cadrul IȘE (ulterior, din cadrul UPSIC), la profilul „Psihologie”, specialitatea psihologie socială (2020-prezent); membru al Consiliului științific al AAP (2020-2022); evaluator internațional în cadrul Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior/ARACIS din București (2021-prezent); președinte al Seminarului științific la profilul „Psihologie” din cadrul Institutului de Științe ale Educației (ulterior, din cadrul UPSIC) (2022-prezent); vicepreședinte al Comisiei de experți în Științele Educației și Psihologie din cadrul ANACEC (2022-2025); membru asociat al Școlii Doctorale „Psihologie și Științe ale Educației” din cadrul USARB și membru al Consiliului Școlii Doctorale Psihologie și Științe ale

Educației din cadrul USARB (2023-prezent).

Este cercetător științific coordonator la Institutul de Formare și Cercetare Socială din cadrul ULIM (2005-2009); IȘE (2010-2017; 2015-2017); USARB (2011-2014; 2015-2018); UPSIC (2012-2014; 2015-2018; 2020-2024); USM (2015-2019); prestator de servicii în cadrul Proiectului strategic pentru consolidarea capacităților personalului din autoritățile publice centrale și locale privind integrarea perspectivei de gen „Funcționarii/funcționarele public/publice și oficialii aleși pentru egalitatea de gen”, AAP & Entitatea Organizației Națiunilor Unite UN WOMEN (2021-2022); în cadrul Proiectului strategic „Countering the False Narratives of Propaganda by Promoting Reflective Thinking and Media Literacy of School Teachers as Opinion Leaders in Society (MEDIA MIND)”, desfășurat la UPSIC, susținut financiar de Fund for Local Cooperation al Ambasadei Finlandei din București (2025-prezent) ș.a.

Rezultatele studiilor științifice ale cercetătorului Mihail Șleahțișchi sunt reflectate în peste 400 de lucrări (șase monografii, șapte volume coordonate, șapte dicționare, contribuții în circa 20 de volume), articolele apărute în diverse publicații seriale din țară și străinătate. Colaborează cu editurile „Știința”, „Gunivas”, „Pontos”, „Gheorghe Asachi” (Iași), „Galați University Press”.

A editat un șir de volume: „Literatura istorico-pedagogică din Republica Moldova” (1992);

„Modalități de perfecționare a învățământului din Republica Moldova” (coord.) (1992); „Dicționar de psihologie și pedagogie” (1995) ș.a.

A pregătit dicționarele: „Dicționar de pedagogie muzicală” (rus-român, 1994); „Dicționar de psihologie și pedagogie” (rus-român, 30 000 de termeni, 1995); „Dicționar de manipulare comportamentală (român-englez). Manipularea în posttotalitarism” (coord.) (2008); „Dicționar de manipulare comportamentală (englez-român) // Manipularea în posttotalitarism” (coord.) (2008); „Breviar de manipulare comportamentală // Manipularea în posttotalitarism” (coord.) (2008) ș.a.

Profesorul Mihail Șlehtițchi a redactat și a recenzat circa 30 de publicații, printre care S. Rusnac „Psihologia dreptului” (2000); L. Negură „Le travail après le communisme. L'émergence d'une nouvelle représentation dans l'espace post-soviétique” (Munca după comunism: Apariția unei noi reprezentări în spațiul post-sovietic) (Québec, 2005); V. Mândăcanu „Profesorul-maestru: monografie despre învățământul pedagogic universitar” (2009); V. Mândăcanu „Arta de a deveni și a fi pedagog” (2016); S. Sanduleac „Teoria și metodologia dezvoltării și eficientizării gândirii științifice la pedagogi (formarea inițială și continuă)” (2024) ș.a.

Este membru al colegiilor/consiliilor științifice/comisiilor de experți ale revistelor de profil acreditate, cu factor de impact, integrate în prestigioase baze de date

(DOAJ, EBSCO, ProQuest, CEEOL, Index Copernicus International, Erih Plus, Gale Cengage, Crossref ș.a): „Revista de pedagogie și psihologie” (1990-1995); „Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială” (UPSIC, 2009-prezent); „Psihologie” (2009-prezent); „Studia Universitatis. Seria Științe ale educației: pedagogie, psihologie, didactici particulare (USM, 2010-2018); „Revista de științe socioumane” (UPSIC, 2012-prezent); „Moldoscopie” (USPEE, 2019-prezent); „Administrarea publică” (AAP/Institutul de Administrație Publică, 2020-2025); „Psihologia socială” (UAIC, 2022-prezent).

A participat la circa 150 de congrese, conferințe, mese rotunde, colocvii, seminare, workshopuri, simpozioane naționale și internaționale.

Este membru în societăți profesionale din Republica Moldova: Liga Pedagogilor (1993-1997); Prezidiumul Consiliului Național al Ligii Pedagogilor (1997-2000); Asociația de Criminologie (2002-prezent); Asociația Sociologilor și Demografilor (2007-prezent); Societatea Psihiatrilor, Narcologilor, Psihoterapeuților și Psihologilor Clinicieni (2018-prezent).

Membru fondator al Observatorului Național de Psihologie Socială (2000); al AO „Colegiul Logos Plural” (2001); al AO „Institutul pentru Dezvoltare Comunitară” (2004); al AO „Universitatea Deschisă Europedia” (2010); al SRL „Centrul pentru Dezvoltare Personală și Profesională AKMES” (2016); al AO „Institutul pentru Inițiative

Culturale și Educaționale” (2021).

A ocupat diverse poziții în sectorul asociativ (societatea civilă): membru al Senatului Fundației Soros Moldova (1994-1996); președinte al AO „Colegiul Logos Plural” (2001-prezent); membru al Consiliului Director al Centrului Național de Asistență și Informare a Organizațiilor Nonguvernamentale „Contact”, regionala Nord-Vest (2002-2005); președinte al Consiliului Consultativ al Organizațiilor Nonguvernamentale din regiunea de Nord-Vest (2003-2005); director executiv al AO „Institutul pentru Dezvoltare Comunitară” (2004-prezent); președinte al Consiliului Consorțului Academic Național pentru Egalitatea de Gen (2007-2009).

Biografia lui Mihail Șlehtițchi include și activitate politică. A fost președinte al Filialei Bălți a Partidului Forțelor Democratice din Moldova – PFDM (1997-1999); președinte al Consiliului Județean PFDM (1999-2001); deputat în Consiliul Județean Bălți (pe lista electorală a PFD), membru al Biroului permanent al Consiliului Județean Bălți (1999-2001); președinte al Organizației Regionale a Partidului Social Liberal (PSL): municipiul Bălți & raioanele Edineț, Ocnița, Briceni, Soroca, Glodeni, Fălești, Florești și Drochia (2001-2002); președinte al Organizației Teritoriale Bălți a Partidului Liberal Democrat din Moldova (PLDM), vicepreședinte al PLDM (2008-2011); deputat în Parlamentul Republi-

cii Moldova de legislatura a XVII-a (2009); deputat și vicepreședinte al Fracțiunii PLDM, secretar al Comisiei Cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media, membru al grupurilor parlamentare de prietenie cu Franța, Polonia, România și Ucraina; șeful delegației Parlamentului în Adunarea Parlamentară GUAM (2009-2010); deputat în Parlamentul de legislatura a XIX-a, pe lista electorală a PLDM, vicepreședinte al Fracțiunii PLDM, președinte al Comisiei parlamentare Cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media (2010-2011); ministru al educației (2011-2012); consilier al președintelui Republicii Moldova în domeniul culturii, învățământului și științei (2012-2016).

Media electronică și presa scrisă numără circa 500 de apariții ale lui Mihail Șleahțișchi la Radio Moldova, Radio Europa Liberă, Radio și revista culturală „Trinitas” (București, România) Prime TV, Moldova 1; Pro TV; Publica TV, 10 TV, TVR-Moldova, interviuri și participare cu tematică actuală: „Plagiatul, între ispită și păcat” (2020), „Educația în era dezinformării” (2025) ș.a.

În semn de recunoștință pentru profesionalismul înalt, devotament sistemului de învățământ, Mihail Șleahțișchi a fost distins cu Medalia „Ian Pawel II” (Uniunea Polonezilor din Moldova); Ordinul ULIM (2011); Medalia jubiliară „60 de ani de la fondarea primelor instituții academice din Republica Moldova” (AȘM,

2011); Premiul Internațional de Excelență pentru Democrație (Gala Internațională a Premiilor de Excelență DEMOS TN 2012 (2013, Târgu-Neamț, România); Medalia de Aur a UTM (2014); Medalia „Crucea Voluntarului” (2016); Titlul onorific de Om Emerit (2016); Diploma de excelență acordată de Lumen Research Center in Social and Humanistic Sciences (Iași, 2017); Diplomă de mulțumire acordată de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (2019); Diplomă de onoare (USARB, 2020); Diplomă de excelență a Uniunii Avocaților din Moldova (2020); Ordinul „Sfântul Ierarh Iacob Putneanul” (2021); Diplomă de recunoștință (ANACEC; 2022); Medalia „Promotor al culturii calității în educație și cercetare”, gradul I (2023); Certificat de apreciere pentru insolvență activă în cadrul atelierelor de dezvoltare a leadershipului din cadrul „Inițiativei pentru Femei și Minorități Etnice” (Ambasada Marii Britanii la Chișinău, 2023).

Profesorul Mihail Șleahțișchi se regăsește în peste 1 000 de opinii, caracterizări și referințe.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 97-98.

Bibliografie selectivă:

Literatură, reprezentări, negocieri / Maria Șleahțișchi, Mihail Șleahțișchi, Lucia Țurcanu [et al.]. – Chișinău : Arc, 2018. – 192 p. – ISBN 978-9975-0-0216-5.

Șleahțișchi, Mihail. Imaginabilis : O introducere în teoria

reprezentărilor sociale / Mihail Șleahțișchi. – Chișinău : Știința ; București : RAO, 2020. – 639 p. – ISBN 978-9975-85-202-9. – ISBN 978-606-006-325-4.

Șleahțișchi, Mihail. Panopticum : Tehnici speciale de pătrundere în adâncul reprezentărilor sociale / Mihail Șleahțișchi. – Iași : Junimea, 2018. – 373 p. – ISBN 978-973-37-2168-0.

Șleahțișchi, Mihail. Personalități proeminente din domeniul istoriei pedagogiei universale și naționale : Dicționar rus-român. – Chișinău : Editura Enciclopedică „Gheorghe Asachi”, 1992. – 39 p.

Șleahțișchi, Mihail. Psihologia și pedagogia de la A la Z : Dicționar român-englez / Mihail Șleahțișchi, Iulia Ignatiuc. – Chișinău : Știința, 1996. – 168 p. – ISBN 9975-67-036-9.

Șleahțișchi, Mihail. Tratat de analiză structurală a reprezentărilor sociale / Mihail Șleahțișchi. – Chișinău : Știința, 2016. – 221 p. – ISBN 978-9975-85-056-8.

Șleahțișchi, Mihail. Universul reprezentărilor sociale : Studiu teoretic / Mihail Șleahțișchi. – Chișinău : Știința, 1995. – 92 p. – ISBN 5-376-01996-9.

Șleahțișchi, Mihail. A most actual topic: didactogeny as a source of a negative attitude towards learning / Mihail Șleahțișchi // Bulletin of Integrative Psychiatry. New Series. – 2022. – No 4 (95). – P. 79-88. – ISSN 2393-2694. – ISSN-L 1453-7257.

Șleahțișchi, Mihail. A new beginning, a great challenge: metamodern psychology. Part I / Mihail Șleahțișchi // Bulletin of Integrative Psychiatry. New Series. – 2021. – No 1 (88). – P. 99-112. – ISSN 2393-2694. – ISSN-L 1453-7257.

Șleahțișchi, Mihail. A new beginning, a great challenge: metamodern psychology. Part 2 // Bulletin of Integrative Psychiatry, New Series. – 2021. – No 2 (89). – P. 93-101. – ISSN 2393-2694. – ISSN-L 1453-7257.

Șleahțițchi, Mihai. Asasina-rea atitudinii față de școală: de la chiul și absenteism la violență și abuz de substanțe / Mihai Șleahțițchi // Psihologie. – 2023. – Nr 2 (42). – P. 28-40. – ISSN E 2537-6276. – ISSN P 1857-2502. – DOI: <https://doi.org/10.46728/pspj.2023.v42.i1>.

Șleahțițchi, Mihai. Didactogenia ca factor de patologizare a capacității de învățare : (elemente pentru o meta-analiză a fenomenului de eșec școlar) / Mihai Șleahțițchi // Psihologie. – 2022. – Nr 1 (40). – P. 43-56. – ISSN E 2537-6276. – ISSN P 1857-2502.

Șleahțițchi, Mihai. Didactogeny, Between delay and fatigue, overwork and demotivation / Mihai Șleahțițchi // Bulletin of Integrative Psychiatry. New Series. – 2022. – No 2 (93). – P. 115-127. – ISSN 2393-2694. – ISSN-L 1453-7257.

Șleahțițchi, Mihai. Discontinuitatea ca frustrare. Temă de actualitate pentru o istorie obiectivă a spiritului creativ românesc / Mihai Șleahțițchi // Akademos. – 2024. – Nr 3 (74). – P. 138-149. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Șleahțițchi, Mihai. O incursiune în substratul etiologic al didactogeniei / Mihai Șleahțițchi // Psihologia socială. – 2022. – Nr 50. – P. 111-125. – ISSN 1454-5667.

Șleahțițchi, Mihai. Omul, între libertatea capriciului imediat și libertatea de sacrificiu / Mihai Șleahțițchi // Caietele de la Putna // Mănăstirea Putna : Editura Nicodim Caligraful, 2023. – Nr 16. – P. 356-362. – ISSN 1844-7791.

Șleahțițchi, Mihai. Spiritul creativ românesc : indicatori de adâncime și efecte de suprafață / Mihai Șleahțițchi // Mănăstirea Putna : Editura Nicodim Caligraful, 2024. – Nr 17. – P. 80-100. – ISSN 1844 7791.

Șleahțițchi, Mihai. Strategii de securizare psihologică a elevilor expuși didactogeniei : depatologizarea atitudinii față de învățare / Mihai Șleahțițchi //

Securitatea psihologică la copii în perioadă de criză : Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, 26 mai 2023. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 114-123. – ISBN 978-9975-46-824-4.

Mihail Șleahțițchi : [blog personal]. – URL: <https://mihaisleahitichi.com/> (accesat : 02.04.2025).

****Cheptine, Andriana.** Proiectul „Politicienii zilei” : Dorin Recean, Mihail Șleahțițchi, Vladimir Gonciar, Nicolae Ștefanet, Igor Vremea și Alexandru Jolnaci // Tribuna. – 2020. – 17 mar. – URL: <https://tribuna.md/2020/03/17/proiectul-politicienii-zilei-dorin-recean-mihail-sleahitichi-vladimir-gonciar-nicolae-stefanet-igor-vremea-si-alexandru-jolnaci/> (accesat : 31.03.2025).

Drăguțanu, I. Un ministru al pedagogilor, nu al guvernanților / I. Drăguțanu // Făclia. – 2018. – 2 mar. – P. 1. – ISSN 1857-3010.

Jitaru, V. Mihai Șleahțițchi / V. Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / V. Jitaru, L. Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 324-325. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Mândăcanu, V. Mihai Șleahțițchi – pedagog, psiholog, profesor, savant notoriu și ministru de vocație / V. Mândăcanu // Pedagogi români notorii (din Basarabia). Vol. 3 / coordonatori: V. Mândăcanu, V. Volcov. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 70-98. – ISBN 978-9975-115-08-7. – ISBN 978-9975-51-781-2.

Mihail Șleahțițchi // Enciclopedia „Oamenii Moldovei” / autorul ideii: I. Volnițchi [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 86, 174. – ISBN 978-9975-53-865-7.

****Mureșan, P.** Mihail Șleahțițchi, psiholog, cercetător academic și profesor universitar român din Republica Moldova / P. Mureșan // Psihologi români din secolul XX / P. Mureșan, I. Mânzat. – București : Paideia, 2023. – P. 488-493. – ISBN 978-606-748-805-0.

Popovici, V. Dascăli de vocație în slujba educației / V. Popovici // Făclia. – 2016. – 18 noiem. – P. 8. – ISSN 1857-3010.

Rusu, T. De ce la București e posibil, iar la Chișinău nu? / T. Rusu // Făclia. – 2016. – 22 ian. – P. 1. – ISSN 1857-3010.

Rusu, T. Spargerea inerției. Prioritară-mereu Educația în raport cu Instruirea / T. Rusu // Făclia. – 2018. – 28 sept. – P. 1-2. – ISSN 1857-3010.

Elena Harconița

**Romul MUNTEANU
1926-2011**

Critic și istoric literar român, traducător, editor, doctor în litere, profesor universitar, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler.

S-a născut la 18 martie 1926, în localitatea Călanul Mic, Hunedoara, și a decedat la 17 martie 2011, la București.

A urmat Școala primară din Batiz (1933-1938) și Școala normală din Deva (1938-1946), iar bacalaureatul l-a luat în 1946, la Liceul „Sfântul Sava” (astăzi, Colegiul Național „Sfântul Sava”) din București. A studiat la Facultatea de Litere de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1946-1950).

După finalizarea studiilor, a rămas la Catedra de literatură a facultății, mai întâi ca preparator și apoi ca asistent

al profesorului D. Popovici. Din 1950 și-a continuat cariera didactică la Institutul Pedagogic din București și apoi la Universitatea din București. Teza de doctorat, cu tema „Aspectele și dimensiunile iluminismului românesc”, a susținut-o în 1960 la Universitatea din Leipzig. În perioada 1957-1961 a fost lector invitat la Institutul de Romanistică al Universității din Leipzig. A fost profesor de literatură comparată la Facultatea de Litere a Universității din București și a publicat numeroase monografii, studii de sinteză și culegeri de eseuri. Lucrările profesorului Romul Munteanu sunt repere în bibliografia universitară, fie că este vorba despre Școala Ardeleană, noul roman francez, clasicismul și barocul în cultura europeană din secolul al XVII-lea, teatrul absurdului, opera lui B. Brecht ori metamorfozele criticii europene moderne. Din 1970 până în 1989 a fost director al Editurii „Univers”, unde a contribuit la unul dintre cele mai interesante proiecte culturale postbelice, și anume la crearea unei „biblioteci universale” în limba română. A coordonat sute de doctorate și a lăsat în amintirea studenților săi imaginea unui cărturar profund și foarte bine informat.

A debutat în ziarul „Horea” din Deva (1945) cu un grupaj de poeme și câteva articole despre țărani. Printre volumele publicate de Romul Munteanu se numără „Contribuția Școlii Ardelene la culturalizarea maselor” (1962); „Brecht, monografie” (1966); „Noul roman francez” (1967); „Farsa tragică” (1970); „Pro-

fluri literare” (1972); „Jurnal de cărți 1” (1973); „Metamorfozele criticii europene moderne” (1975); „Lecturi și sisteme” (1977); „Jurnal de cărți 2” (1979); „Cultura europeană în epoca luminilor” (1981); „Jurnal de cărți 3” (1982); „Clasicism și baroc în cultura europeană din secolul al XVII-lea” (vol. 1-1981; 2-1983; 3-1985); „Jurnal de cărți 4” (1988); „Jurnal de cărți 5” (1994); „Preludii la o poetică a antiromanului – Noul roman francez” (1995); „Introducere în literatura europeană modernă” (1996); „Permanențe ale poeziei românești” (1996); „Jurnal de cărți 6” (1996); „Iluminism și romantism European” (1998); „O viață trăită, o viață visată” – memorii (1996); „Viața în ceață sau cântecul lebedei” – memorii, vol. II (2005).

A primit mai multe premii și distincții, printre care Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1971, 1972, 1976). În 1979 și în 1996 i s-a acordat Premiul Asociației Scriitorilor din București, iar în 1980 Premiul „Menelaos Ludeimis” la Atena, Grecia.

În 2005 a fost decorat cu Ordinul „Steaua României” în grad de Cavaler și cu distincția „Palme Académiques”, acordată de Ministerul Educației Naționale al Franței.

Bibliografie selectivă:

Munteanu, Romul. Bertold Brecht / Romul Munteanu. – București : Editura pentru Literatură Universală, 1966. – 352 p.

Munteanu, Romul. Cultura europeană în epoca luminilor / Romul Munteanu. – București : Univers, 1974. – 516 p.

Munteanu, Romul. Farsa tragică / Romul Munteanu. – Ed. a

2-a. – București : Univers, 1989. – 296 p.

Munteanu, Romul. Introducere în literatura europeană modernă / Romul Munteanu. – București : ALL : Allfa, 1996. – 344 p. – ISBN 973-97481-9-8.

Munteanu, Romul. La Civilisation des Livres : Littérature roumaine, littérature européenne / Romul Munteanu. – București : Univers, 1986. – 439 p.

Munteanu, Romul. Lecturi și sisteme / Romul Munteanu. – București : Editura Eminescu, 1977. – 293 p.

Munteanu, Romul. Metamorfozele criticii europene moderne / Romul Munteanu. – București : Univers, 1988. – 484 p.

Munteanu, Romul. O viață trăită, o viață visată / Romul Munteanu. – București : Globus, 1996. – 166 p. – ISBN 973-49-0077-3.

Munteanu, Romul. Preludiul la o poetică a antiromanului : Noul roman francez / Romul Munteanu. – Ed. a 2-a. – București : Editura Eminescu, 1995. – 245 p. – ISBN 973-21-0441-9.

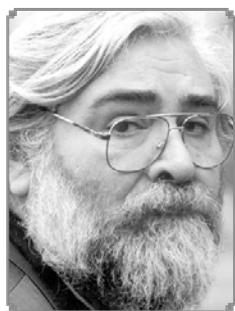
Munteanu, Romul. Goga et la poésie des événements / Romul Munteanu // Cahiers roumains d'études littéraires : Revue trimestrielle de critique, d'esthétique et d'histoire littéraires. – 1981 – Nr 2. – P. 100-107.

Mavrodin, Irina. Romul Munteanu – Portrait en mouvement / Irina Mavrodin // Atelier de traduction. – 2018. – Nr 30. – P. 329-331. – ISSN 1584-1804.

Muntescu, Mircea. Munteanu Romul / Mircea Muntescu // Dicționarul scriitorilor români : M-Q / coordonatori și revizuire științifică: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Albatros, 2001. – P. 316-319. – ISBN 973-24-0898-7. – ISBN 973-577-165-9. – ISBN 973-9155-52-9.

Țărălungă, Ecaterina. Munteanu Romul / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 516. – ISBN 978-973-720-765-4.

Ana Struță

Sorin DUMITRESCU
1946-2024

Pictor român, grafician, doctor în estetică, profesor universitar, politician, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 18 martie 1946 și a încetat din viață la 22 decembrie 2024, la București.

A urmat, între 1959 și 1963, cursurile Liceului de Arte Plastice „Nicolae Tonitza” din București. În perioada 1964-1970 a studiat la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” (astăzi, Universitatea Națională de Arte) din București, secția pictură, sub îndrumarea maestrului C. Baba. În 2005 devine doctor în arte vizuale și profesor titular al acestei universități.

Sorin Dumitrescu este recunoscut pentru contribuțiile sale semnificative în arta contemporană și în promovarea culturii creștin-ortodoxe, considerat de oamenii de cultură una dintre cele mai avizate voci în materie de estetică și artă creștină. În calitate de iconar, a reconfigurat într-un mod original tradiția bizantină, redescoperind dimensiunea coloristică și harică a icoanei. În calitate de curator, a organizat expoziții remarcabile la Galeria „Catacomba”, transformând-o

într-un veritabil program-manifest al generației sale de artiști angajați spiritual.

Prima sa expoziție personală, „Construcții emblematice”, a avut loc la Galeria „Orizont”, în 1972, dar aprecierea publicului a obținut-o prin expoziția personală din 1980 „Hipersemne”, prezentată la Galeria de artă „Dalles”, unde a abordat valorile din cultura asiatică, descriind palatele indiene, pagodele japoneze și turnurile asiriene. Ulterior, Sorin Dumitrescu s-a îndreptat spre pictura bizantină și cultura creștină ortodoxă. A fost discipol al preotului C. Galeriu (1918-2003), care i-a fost duhovnic.

Activitatea sa expozițională a fost vastă, incluzând atât expoziții personale în țară: București (1974, 1976, 1980, 2007 – Palatele Brâncovenesci); Timișoara (1980); Lugoj (1981), cât și participări internaționale notabile: Osaka (1981); Paris (1983); Atena (1984); Dublin (1994); Budapesta (1994, 2000); Aachen (1997); Roma (1999).

A ilustrat seria volumelor lui N. Stănescu „Epica magna” (1978), „Operele imperfecte” (1979) și „Noduri și semne” (1982). În 2013 i-a apărut cartea „Tablou cu orbi”, dedicată poetului.

În 2004 a realizat iconostasul Bisericii „Scala Coelli” din Roma, dăruită comunității creștin-ortodoxe românești de Papa Ioan Paul al II-lea.

În 1992, Sorin Dumitrescu a înființat Fundația „Anastasia” și Galeria „Catacomba”, un centru-pilot de artă contemporană afiliat Muzeului Național de Artă al Româ-

niei, coordonând activități editoriale cu peste 400 de titluri publicate până în 2002, producții video însumând peste 250 de documente și organizând peste 60 de expoziții tematice.

A publicat o serie de volume de artă și spiritualitate creștină: „7 dimineți cu Părintele Stăniloae” (1993); „Roch și popi” (1998); „Convorbiri” (2001); „Chivotele ecumenice ale lui Petru Rareș și modelul lor ceresc” (2003); „Anticritice: artiștii catacombei” (2002); „The Ecumenical Tabernacles of Petru Rareș Voivode and Their Celestial Model, Anastasia Publishing House” (2004); „Les Tabernacles œcuméniques de Petru Rareș et leur modèle céleste” (2004); „Iconostasul român de la Scala Coeli. Biografia unei sinteze stilistice” (2005); „Ruptura – schisma de după schismă, integrala în format digital a prelegerilor și a cursurilor în iconologie și iconografie” (2006); „Biserica paraclis a cimitirului Sfintei Mănăstiri Frăsinei, sec. XVIII: arhitectura, iconografia, împrejurul” (2007); „Biserici”, album-eseu, lucrările artistului însoțite de texte și comentarii (2008); „Noi și icoana. 31+1 de iconologii pentru învățarea icoanei” (2010); „Gorduz”, album-eseu, bilingv, roman-englez, concepție, selecție imagini și text (2010).

De asemenea, a realizat o serie de producții video de mare valoare culturală: „Gorduz după Gorduz”, filmul digital și comentariul expoziției omonime de la sediul Ordinului Arhitecților din România (2007); „Resuscitarea

unui imobil prin artă – Casa Ghica din București”, film documentar; concepție, selecție imagini și comentariu de Sorin Dumitrescu (2007); „Mărturisitori, 18 convorbiri video cu oameni de cultură și cu părinți duhovnicești” (2008); „Marie – două exerciții vizuale de simțire a văzduhului unui chip”, în colaborare (2009); „În particular cu Yannaras”, dialog filmat (2011).

Membbru corespondent al Academiei Române (din 2006).

Recunoașterea meritelor sale a venit sub forma unor premii prestigioase, printre care Premiul pentru pictură al Uniunii Artiștilor Plastici din România (1980); Premiul Fundației și Forumului „Peter Ludwig” din Aachen, Germania (1989); Marele Premiu al Uniunii Artiștilor Plastici din România (1990); Premiul Primăriei mun. București pentru prezența în viața culturală a cetății (1998); Medalia de Bronz și Distincția de onoare la Târgul de Carte de la Leipzig, Germania (1979, 1982).

În anul 2000 i s-a decernat Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Comandor pentru realizări artistice remarcabile și pentru promovarea culturii, de Ziua Națională a României, iar în 2008 – Crucea Casei Regale a României.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 99.

Bibliografie selectivă:

Dumitrescu, Sorin. Biserici : O arheologie vizuală a creativității și stilisticii bizanti-

ne : [expoziție Biserici – Palatul Brâncovenesc de la Mogoșoaia, decembrie 2007 – martie 2008] / Sorin Dumitrescu. – București: Centrul de Cultură Palatele Brâncovenești, 2007. – 248 p. – ISBN 978-973-88221-7-7.

Dumitrescu, Sorin. Iconostasul roman de la Scala Coeli : Câteva lămuriri concepția, teologia și iconografia catapetesmei bisericii Sfântul Ioan Casian din Roma : Biografia unei sinteze stilistice / Sorin Dumitrescu ; Institutul Cultural Român. – București : Editura Anastasia, 2005. – [108] p.

Stănescu, Nichita. Epica magna / Nichita Stănescu ; prezentare grafică : Sorin Dumitrescu. – Bacău : Junimea, 1978. – 215 p.

Stănescu, Nichita. Noduri și semne / Nichita Stănescu; realizare grafică: Sorin Dumitrescu. – București : Cartea Românească, 1982. – 124 p.

Stăniloae, Dumitru. 7 dimineți cu Părintele Stăniloae / Dumitru Stăniloae ; convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu. – București : Editura Anastasia, 1993. – 268 p. – ISBN 973-95777-1-7.

****Beldiman, Ruxanda.** Dumitrescu Sorin / Ruxanda Beldiman // Dicționarul sculptorilor din România : secolele XIX-XX. Vol. 1 : A-G / Institutul de Istoria Artei „George Oprescu”. – București : Editura Academiei Române, 2011. – P. 198-199. – ISBN 978-973-27-2126-1.

Prut, Constantin. Dumitrescu Sorin / Constantin Prut // Dicționar de artă modernă și contemporană / Prut Constantin. – București : Univers Enciclopedic, 2002. – P. 147-148. – ISBN 973-8240-89.

Țărâlungă, Ecaterina. Dumitrescu Sorin / Ecaterina Țărâlungă // Enciclopedia identității româ-nești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărâlungă. – București : AGIR, 2019. – P. 282. – ISBN 978-973-720-765-4.

Ana Struță

Sofia BEZVICONNAIA 1876-1934

Susținătoare a culturii din Basarabia.

S-a născut la 20 martie 1876, în or. Jitomir (Volîni), în familia consilierului de stat L. L. Pigulevski, renumit prin teoriile sale pedagogice. A fost mama cunoscutului istoric Gheorghe Bezviconi (Bezveconnâi). S-a stins din viață la 2 aprilie 1934, la Chișinău.

A primit o educație aleasă. În 1892, după absolvirea Liceului de fete din Jitomir, cu drepturi de profesoară de casă, părăsește căminul părintesc și, deși provenea dintr-o familie înstărită, a preferat să-și câștige singură existența. Fiind animată de ideea poporaniștilor, așa cum procedau intelectualii din acele timpuri, a mers „în popor”, în satele uitate de lume din Rusia, ca să-i învețe carte pe copiii săracilor.

În 1904 se căsătorește cu inspectorul general al navigației din Basarabia Gavriil Bezviconnâi, un om foarte cult și talentat: pictor, memorialist, gazetar, economist.

În 1912 absolvă cu distincție Cursurile superioare de limbi moderne ale M. Bobrișceva-Pușkina din Sankt Petersburg, obținând dreptul la un stagiu la Paris. Se în-

scrie la Universitatea Sorbona, unde își perfecționează cunoștințele de franceză, dar începutul Primului Război Mondial a împiedicat-o să-și ducă planurile legate de studii la bun sfârșit.

În 1914 se întoarce în Basarabia cu un bagaj de cunoștințe acumulat în străinătate. Până în ultimul moment al vieții a condus afacerile familiei. În calitate de profesoară de franceză, a elaborat mai multe teorii pedagogice, contribuind la dezvoltarea limbii și culturii franceze în Basarabia. Grație talentului său pedagogic, fiul Gheorghe de mic vorbea curent franceza și rusa, cunoștea bine germana și latina, iar mai apoi își scria articolele istorice în limbile română, rusă și franceză.

A contribuit la editarea revistei „Din trecutul nostru” (1933-1939), ediție îngrijită de către fiul său Gheorghe Bezviconi, ilustru cercetător, istoric și genealogist, devenită celebră în spațiul publicistic european. În semn de recunoștință, după trecerea în neființă a mamei sale, fiecare număr de revistă apărea cu fotografia ei, însoțită de inscripția „Ediție istorică dedicată memoriei multregretatei Sofia Bezveconnaia”.

În lucrarea „Femeia basarabeană” publicată în 1934, Gheorghe Bezviconi îi apreciază cultura și erudiția excepționale, situând-o în rândul altor femei ilustre ale neamului basarabean.

Meritele Sofiei Bezviconnaia în dezvoltarea culturii basarabene au fost remarcate de Măria B. Baiulescu, preșe-

dinta Federației Uniunii Femeilor Române, într-un articol publicat în revista „Din trecutul nostru” (1939).

Fiind o modestă binefăcătoare și încurajatoare a poporului, a fost înscrisă ca Membră Eternă a Asociației „În numele lui Cristos” din Chișinău (1934).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 417.

Bibliografie selectivă:

Bezveconnâi, Gheorghe. Femeia basarabeană : Sofia Lvovna Bezveconnaia / Gheorghe Bezveconnâi // Din trecutul nostru. – 1934. – Nr 11/12. – P. 26-28.

Bezveconnâi, Gheorghe. [Sofia Lvovna Bezveconnaia : In memoriam] / Gheorghe Bezveconnâi // Din trecutul nostru. – 1934. – Nr 7/8. – P. 1-2.

Colesnic, Iurie. Bezviconnaia Sofia : [reper biografice] / Iurie Colesnic // Chișinău : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Muzeum, 1997. – P. 74. – ISBN 9975-906-16-8.

Colesnic, Iurie. Bezviconnaia Sofia : [reper biografice] / Iurie Colesnic // Femei din Moldova : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 43. – ISBN 9975-905-42-0.

Colesnic, Iurie. Gheorghe Bezviconi : [și despre Sofia Bezviconnaia] : [în vol.]. Vol. 2 / Iurie Colesnic // Basarabia necunoscută / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 215. – ISBN 9975-906-21-4.

Colesnic, Iurie. Mama, Sofia Bezviconnii / Iurie Colesnic // Gheorghe Bezviconi, un aristocrat al istoriei / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2025. – P. 19-24. – (C(art)ier). – ISBN 978-997-586-867-9.

Colesnic, Iurie. O istorie a literaturii în imagini : [Sofia Bezviconnaia] / Iurie Colesnic // Literatura și Arta. – 1993. – 1 apr. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

Colesnic, Iurie. O, mamă, dulce mamă... : [Sofia Bezviconnaia] / Iurie Colesnic // Chișinăul și chișinăuienii / Iurie Colesnic. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 514-515. – ISBN 978-9975-4432-0-3.

Colesnic, Iurie. Sofia Bezviconnaia... O, mamă, dulce mama / Iurie Colesnic // În lumea asta sunt femei... / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2016. – P. 47-50. – (C(art)ier). – ISBN 978-9975-86-064-2.

Ețco, Tatiana. Revista „Din trecutul nostru” – promotoare a valorilor naționale : [și cu referire la Sofia Bezviconnaia] / Tatiana Ețco // Presa din Basarabia : analize, contexte, valori (1854-2004) / responsabil de ediție: Maria Danilov. – Chișinău : Cartdidact, 2003. – P. 138-139. – ISBN 9975-940-89-7.

Tatiana Grușco

George TOPÎRCEANU 1886-1937

Poet și prozator român, pamfletar, parodist, memorialist, traducător, redactor, fotograf, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 20 martie, la București, în familia lui Ion și a Paraschivei Topîrceanu, meșteșugari din zona Sibiului. Se stinge din viață la 7 mai 1937, la Iași, fiind înmormântat la Cimitirul „Eternitatea”.

Își începe studiile primare la Cotroceni (1892-1894) și le continuă (1895-1898) în com.

Șuici, jud. Argeș, perioadă din care datează primele sale încercări literare. În 1898 se înscrie la Liceul „Matei Basarab”, apoi (în 1901) la Liceul „Sfântul Sava” din București și începe să publice primele texte: mai întâi poezie umoristică (sub pseudonimul G. Top), cu care debutează (în 1904) în revista „Belgia Orientului”, supliment al ziarului „Adevărul”, apoi proză (schita „În peșteră”, 1906).

După absolvirea liceului, pentru a se întreține, acceptă diferite slujbe minore (funcționar la „Casa Bisericii”, profesor suplinitor, copist). Reușește să se înscrie la Facultatea de Drept (1906), dar nu o termină din cauza lipsurilor materiale. Mai târziu (în 1915) se înscrie la Facultatea de Filozofie din Iași, dar o întrerupe și pe aceasta, fiind trimis pe front.

A participat (1913) în războiul balcanic la campania din Bulgaria. În timpul Primului Război Mondial, la bătălia de la Turtucaia (1916) cade prizonier, experiență care l-a marcat profund și pe care o va rememora în volumele sale de amintiri: „Amintiri din luptele de la Turtucaia” (1918, imediat după eliberarea din prizonierat), „În gheara lor: amintiri din Bulgaria și schițe ușoare” (1920) și „Pirin Planina: episoade tragice și comice din captivitate” (1936).

În lumea literară s-a făcut cunoscut în 1909 cu parodia „Răspunsul micilor funcționari”, apărută în revista „Viața românească”. Remarcat de G. Ibrăileanu, este invitat ca subsecretar al acestei reviste. Părăsește

Bucureștiul și se stabilește la Iași (1911), oraș pe care îl îndrăgește. Publică aici texte literare și însemnări de critică în diferite publicații periodice. La Iași, va edita revistele „Teatrul” (1912-1913) și, împreună cu M. Sadoveanu, „Însemnări literare” (1916, reapare în 1920). Din 1920, alături de G. Ibrăileanu, este redactor la „Viața românească”. Întemeiază și face parte din conducerea revistei „Însemnări ieșene” (1936).

Debutează editorial, în 1916, cu volumul de poezii „Parodii originale”, care va fi reeditat în timpul vieții sale de patru ori. În același an publică „Balade vesele”, în care adoptă o formulă lirică care îl consacră și care nu va mai suferi modificări esențiale nici după 1920, când îi apare volumul „Balade vesele și triste”. Creația sa poetică se bucură de un mare succes la contemporani datorită naturaleței scriiturii, versului și unei atitudini tragice și comice în același timp, pe care o demonstrează atât în ciclul de balade („Balada chirișului grăbit”, „Balada munților”, „Balada unui greier mic”, „Balada popii din Rudeni”), cât și în rapsodii („Rapsodii de vară”, „Rapsodii de toamnă”, „Rapsodii de primăvară”). O constantă a întregii sale creații rămâne sensibilitatea pentru lumea ființelor necuvântătoare, umanizarea „universului mic”, precum și reprezentarea poetică, într-o manieră apropiată de cea a pictorilor expresioniști, a celor mai banale plante și a animale.

În 1927 publică în versuri conferința umoristică „Bacilul lui Koch”, încercând

să revigoreze specia cronicii rimate. În următorii ani apar volumul de versuri „Migdale amare: versuri umoristice și fanteziste” (1928) și volumul de publicistică „Scriori fără adresă” (1931). În 1934, „Revista fundațiilor regale” începe să-i publice romanul satiric „Minunile Sfântului Sisoe”, rămas neterminat. În 1930-1936, în coautorat cu M. Sadoveanu și C. Stan, scoate de sub tipar „Manualul de cetire” pentru clasele a II-a, a III-a și a IV-a.

În 1932-1934 este director al Teatrului Național din Iași. Tot la Iași, între 1933 și 1935, susține conferințele „Cum am devenit moldovean” și „Cum am devenit ieșean”.

A fost un pasionat de muzică, desen, fotografie, vânătoare și pescuit.

La propunerea lui M. Sadoveanu, în 1936, este ales membru corespondent al Academiei Române.

Apreciat mai ales pentru creația sa poetică ce oferă o îmbinare unică de lirism și spirit ironic, în 1926 i se oferă Premiul Național pentru poezie.

O casă memorială „George Topârceanu” a fost deschisă (în 1967) în s. Nămăești, jud. Argeș, alta (în 1983) la Iași, în fostul sediu al revistei „Însemnări literare”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 85-87; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 213.

Bibliografie selectivă:

Topârceanu, George. Amintiri din luptele de la Turtucaia; Pirin Planina (episoade tragice și comice din captivitate): Me-

morii de război / George Topîrceanu. – București : Humanitas, 2014. – 210, [9] p. – (Memorii Jurnale). – ISBN 978-973-50-4646-0.

Topîrceanu, George. Balade vesele și triste / George Topîrceanu. – București : Curtea Veche Publishing, 2010. – 350 p. – ISBN 978-973-669-953-5.

Topîrceanu, George. Minunile Sfântului Sisoe și alte proze / George Topîrceanu. – Chișinău : Litera, 1997. – 300 p. – (Biblioteca școlară). – ISBN 9975-74-036-7.

Topîrceanu, George. Opera poetică / George Topîrceanu. – Chișinău : Cartier, 2007. – 288 p. – ISBN 978-9975-949-05-7.

Topîrceanu, George. Opera poetică : Ediție critică / George Topîrceanu. – Iași : Princeps Edit, 2007. – 503 p. – ISBN 978-973-1783-23-9.

Topîrceanu, George. Pagini alese / George Topîrceanu. – Pantelimon : Pescăruș, 2015. – 264 p. – ISBN 978-606-8379-89-0.

Cimpoi, Mihai. G. Topîrceanu : hilaritatea tragică / Mihai Cimpoi // Literatură și Artă. – 2015. – 25 iun. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

Ciopruga, Constantin. G. Topîrceanu / Constantin Ciopruga. – București : Editura pentru Literatură, 1966. – 467 p.

Handoca, Mircea. Pe urmele lui George Topîrceanu / Mircea Handoca. – București : Sport-Turism, 1983. – 201 p.

Popescu, Silvia. George Topîrceanu în amintirile contemporanilor / antologie și prefață de Silvia Popescu. – Ed. a 2-a. – Iași : Princeps Edit, 2006. – 310 p. – ISBN 973-7730-78-X. – ISBN 978-973-7730-78-7.

Sanda, George. G. Topîrceanu inedit / George Sanda. – București : Editura George Sanda, 1997. – 160 p. – ISBN 973-95888-3-2.

Elena Varzari

Victor HRISTOV
1946

Pictor, Maestru în Artă.

S-a născut la 25 martie 1946, în or. Cimișlia.

A absolvit Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” (astăzi, Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”), clasa profesorilor V. Țehmister, I. Daghi, Vl. Baskov (1971-1975), apoi Facultatea de Pictură și Grafică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1983-1988).

Din 1988 a fost angajat în calitate de pictor la diferite instituții, întreprinderi, case de cultură etc.

De la debutul artistic, în 1978, a participat la peste 170 de expoziții: personale, naționale și internaționale. Mulți ani la rând, din 1997 până în 2011, a organizat în orașul de baștină tabere de creație pentru pictorii din Republica Moldova, dar și pentru cei din străinătate, a participat la un șir de tabere de creație în România, Republica Slovacă și Federația Rusă.

Încadrându-se stilistic în unele dintre filierele expresionismului liric, opera creată de către Victor Hristov explorează pe larg contraste cromatice complementare, asigurând vitalitatea planului imaginii și, concomitent, ge-

nerând profunzimi spațiale asigurate de către coraportul proporțional al maselor create de culori calde și reci.

Lucrările sale se află în colecțiile publice ale instituțiilor de cultură și artă din diferite țări (Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, România; Muzeul Național de Artă al Moldovei, Muzeul Slănic Prahova, România; Galeria de Arte Brăila, România; Muzeul Național de Arte, Odesa, Ucraina; Galeria de Arte din Cimișlia; Galeria de Arte din Curtea de Argeș, România; Galeria de Arte, Prachatic, Republica Cehă; Galeria de Arte, Terchová, Republica Slovacă; Galeria de Arte, Unecia, Breansk, Federația Rusă), precum și în colecții private din Armenia, Bulgaria, Cehia, Elveția, Federația Rusă, Franța, Georgia, Germania, Israel, Iugoslavia, Marea Britanie, Norvegia, Polonia, Republica Moldova, România, Slovacia, Spania, SUA, Ucraina, Ungaria.

Victor Hristov este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (din 1988); vicepreședinte al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1992-1994); președinte al Asociației de Cultură și Artă „Coloritm” (1996-2006); membru al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici UNESCO, Paris (2000); director organizator al Taberei Internaționale de Creație Cimișlia (1997-2011); deține titlul onorific de membru al Uniunii Naționale a Artiștilor Plastici din Ucraina (2003).

I s-a decernat Diploma Expoziției „Din eternitate în

etern” (Chișinău, 1994); deține Diploma Bienalei Internaționale „Marina” (Odesa, Ucraina, 1996-1998) și Diploma Expoziției „ART Expo – 97” (Novi Sad, Serbia, 1997).

A fost apreciat cu Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova pentru excelență în artă (2003), cu Premiul Expoziției-concurs „Saloanele Moldovei” (2003).

Este Cetățean de Onoare al orașului Cimișlia (2010). Maestru în Artă (2023).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 103-104.

Bibliografie selectivă:

Hristov, Victor. Poduri de culori : [interviu cu pictorul Victor Hristov] / consemnare: Ion Florin // Atelier. – 1998. – Nr 5/6. – P. 10-11.

Beghiu, Tatiana. Victor Hristov, pictorul în creația căruia culorile cântă / Tatiana Beghiu // Ziarul de gardă. – 2015. – 26 noiembrie. – P. 24. – ISSN 1857-3150.

Braga, Tudor. Grupul Zece : Andrei Sârbu, Andrei Mudrea, Vasile Moșanu, Ilie Cojocaru, Victor Hristov, Tudor Zbârnea, Anatol Rurac, Iurie Platon / Tudor Braga // Atelier : Arte plastice, arhitectură, design. – 2002. – Nr 1/2. – P. 17-21.

Colesnic, Iurie. Hristov Victor // Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic ; concepție grafică: Andrei Gamarț. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 373. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Munteanu, Angela. Victor Hristov (1946) / Angela Munteanu // Estetica peisajului în Artele Plastice din Moldova / Munteanu Angela. – Chișinău : Lexon-Prim, 2021. – P. 293. – ISBN 978-9975-909-81-5.

Peicev, Dimitrie. Curtea lui Victor Hristov, 2004 / Dimitrie Peicev // O Antologie a picturii Moldovenești 1939-2015 = An Anthology of Moldavian painting 1939-2015 / author & text: Vladimir Bulat. – Chișinău : Nova Imprim, 2015. – P. 114.

Țărălungă, Ecaterina. Hristov Victor Timofei / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități/Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 529. – ISBN 978-973-720-765-4.

Ana Struță

Rodica AVASILOAIE 1961

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager, distinsă cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer.

S-a născut la 25 martie 1961, în s. Grimăncăuți, rn. Briceni, într-o familie de profesori. A absolvit școala medie în anul 1978, cu medalie de aur.

În perioada 1978-1982 a urmat studiile la Institutul de Cultură din Leningrad (Sankt Petersburg), specializându-se în sfera biblioteconomiei.

Formarea profesională a fost completată prin stagii internaționale, inclusiv la Institutul de Perfecționare a Bibliotecarilor din Villeurbanne (Franța, 1996), și prin Programul International Visitors al Departamentului de Stat al SUA (2000).

A beneficiat de vizite de documentare în biblioteci academice și naționale din Rusia (1987), România (1994, 1997, 2000, 2011, 2016, 2019), Slovacia (1995), Franța (1996, 2001, 2002), Germania (1997, 1999), Kazahstan (2012), Lituania (2015), Ucraina (2015), Norvegia (2017) etc.

În activitatea profesională a debutat în anul 1982 la Biblioteca de Stat „N. K. Krupskaja” (astăzi, Biblioteca Națională a Republicii Moldova – BNRN), unde a exercitat succesiv funcțiile de bibliotecar, șef de sector și șef de serviciu. În perioada 1994-2002 a ocupat funcția de prim-director adjunct, contribuind substanțial la modernizarea BNRN, în special în domeniile managementul instituțional, dezvoltarea colecțiilor, asistența bibliografică și documentară, marketing și activități culturale.

Din anul 2010 până în prezent deține funcția de director al Bibliotecii AMTAP, concomitent cu activitatea didactică în calitate de asistent universitar la disciplinele „Bazele culturii informației” și „Practica bibliografică”, pentru care a elaborat și curriculumurile respective.

În calitate de director, a realizat un amplu proces de modernizare a instituției, orientat spre alinierea serviciilor la cerințele contemporane ale educației și cercetării. A coordonat dezvoltarea resurselor informaționale tradiționale și electronice, a lansat servicii și produse noi, a reorganizat procesele de lucru în regim automatizat, a dezvoltat catalogul electronic online și Repozitoriul

Instituțional, precum și bibliotecă electronică. A inițiat crearea site-ului bibliotecii și a colecției digitale „Biblioteca digitală AMTAP”, organizând numeroase activități culturale și științifice. A elaborat programele strategice ale bibliotecii și un set de acte normative instituționale pentru bibliotecă și pentru AMTAP, între care Politica Accesului Deschis, Regulamentul Repozitoriului Instituțional, Politica de achiziții, Regulamentul „Antiplagiat”, Politica editorială a revistei „Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică” ș.a.

A contribuit semnificativ la confirmarea categoriei superioare a bibliotecii, Ordinul nr. 4 al Ministerului Culturii din 17.01.2023.

Este autoare a mai multor proiecte biblioteconomice: „Achiziție de carte în limbi străine pentru bibliotecile din Republica Moldova” (1995), „Biblioteca ONU” (1998), „Digitizarea colecțiilor Bibliotecii AMTAP” (2024), „Personalități notorii AMTAP” (2025) ș.a.

A participat, în calitate de coautoare, la proiecte de anvergură națională: „Salonul Național de Carte” (1995-2001); „Informatizarea Bibliotecii Naționale” (1997); „Achiziții de carte din Japonia” (1999); „Sistemul informațional integrat al bibliotecilor din Republica Moldova” (1999); „Centrul tehnic de conservare și restaurare a documentelor” (2000); „Controlul bibliografic național” (brevet de invenție BNRM, 2001), contribuind la consolidarea infrastructurii documentare și la modernizarea

serviciilor bibliotecilor din țară.

De asemenea, a inițiat proiecte de dezvoltare, precum „Descoperă artele prin Biblioteca AMTAP” (2011), „Resurse informaționale electronice” (2019), „Artes Club” (2024), participând la diversificarea ofertei culturale și informaționale.

În calitate de coordonator și redactor, a fost responsabilă de publicarea unor lucrări fundamentale ale bibliotecii AMTAP, între care bibliografia retrospectivă „Publicații muzicologice ale profesorilor AMTAP. 1946-2016”, lucrare cu impact în valorificarea patrimoniului muzicologic autohton, distinsă cu Premiul special al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), 2021. A coordonat elaborarea lexiconului biobibliografic „Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova”, care documentează evoluția dramaturgiei naționale din perioada postindependenței (1991-2017); lucrarea a fost apreciată cu Premiul „Ion Madan” al ABRM (2023) și cu Medalia de Aur la Expoziția Internațională „Infinvent” (2023). A coordonat, de asemenea, realizarea biobibliografiilor dedicate personalităților M. Muntean (Premiul ABRM), E. Mironenco, Vl. Axionov (Premiul ABRM), Gh. Ciobanu și I. Canașin.

Este redactor coordonator al revistei științifice „Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică” (2016-prezent), contribuind la obținerea categoriei B a publicației și fiind autoare conceptului site-ului revistei.

Este membră a Colegiului de redacție pentru publicarea materialelor Conferinței Științifice Internaționale AMTAP, membră a Colegiului de redacție a „Calendarului Național” (2000-2002), precum și coordonatoare a grupului de lucru pentru elaborarea site-ului instituțional AMTAP, pentru inițierea site-ului aniversar, exercitând funcția de vicepreședintă a Comitetului organizatoric a aniversării a 80-a a AMTAP, responsabilă de concept și coordonarea evenimentelor jubiliare.

În anul 1999 a activat ca expertă a Fundației Soros Moldova pentru proiectele de bibliotecă, iar ulterior a fost coautoare a Raportului „Politica culturală în Republica Moldova”, prezentat Consiliului Europei (2002), document elaborat de Ministerul Culturii și apreciat ca referință pentru analiza sectorului cultural național.

În cadrul Organizației Obștești „Partenaires” (filiala Franța, 2008-2010), a coordonat proiecte orientate spre implementarea programelor social-culturale în școlile-internat din Grimăncăuți, Strășeni și în alte localități, participând la diversificarea activităților educaționale și la dezvoltarea serviciilor culturale destinate copiilor.

De asemenea, a susținut răspândirea culturii și cărții românești prin organizarea Saloanelor de Carte Chișinău – Iași, prin conferințe, lansări de carte, parteneriate interinstituționale și programe de achiziții de carte. A organizat și a moderat numeroase activități

cultural-științifice la nivel instituțional, național și internațional (România).

Este membră a Senatului și a Consiliului de administrație al AMTAP (2010-prezent), membră a comisiilor de atestare și a Consiliului director al bibliotecilor universitare. În perioada 2012-2016 a fost membră a Biroului Executiv al ABRM și președintă a Secțiunii bibliotecii universitare din cadrul Asociației.

În activitatea sa în cadrul Consiliului Biblioteconomic Național (CBN), a coordonat grupul de lucru pentru elaborarea „Regulamentului privind serviciile prestate de bibliotecile publice” (2020). În anii 2021-2022 a îndeplinit funcția de vicepreședinte al CBN.

Participă activ ca membră în numeroase consilii, comisii și colegii redacționale la nivel instituțional și național.

A prezentat comunicări în cadrul simpozioanelor, conferințelor și seminarelor din Republica Moldova și din alte țări (România, Kazahstan), publicând articole în reviste de specialitate. A inițiat acorduri de colaborare cu instituții culturale și educaționale din țară și din România.

Rodica Avasiloaie a coordonat participarea AMTAP la Zilele Științei și Zilele Cercetărilor Europene (2020-2024), contribuind la promovarea cercetării artistice. A avut un rol semnificativ în procesul de acreditare a programelor de studii de licență și masterat, prin asigurarea standardelor legate de activitatea bibliotecii și susținerea procesului de studii cu resurse documentare

adecvate. Participă în calitate de formatore la instruire instituționale și la programe de formare continuă în țară și peste hotare.

A realizat numeroase interviuri în presa scrisă, radio și televiziune, promovând lectura și rolul bibliotecilor în societate.

Este posesoare a categoriei superioare de atestare și este laureată a numeroase diplome și distincții acordate de Ministerul Culturii, de redacția ziarului „Literatura și artă”, de Biblioteca Județeană Iași, de Muzeul de Istorie a Orașului Chișinău, de BNRM, de ABRM, de AMTAP ș.a. A obținut titlul de „Cel mai bun bibliotecar al anului” (concursul ABRM) în anii 1997, 1998 și 1999.

Pentru merite remarcabile în promovarea culturii și cărții românești, i-a fost conferit de către Președintele României, Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer (2000).

Bibliografie selectivă:

Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova : Lexicon biobibliografic / alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Irina Scorpan ; coordonator: Rodica Avasiloaie ; redactori: Rodica Avasiloaie, Elena Țăra. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 800 p. – ISBN 978-9975-166-55-3.

Elena Mironenco : biobibliografie / coordonator: Rodica Avasiloaie ; alcătuitori: Svetlana Teodor, Vasilisa Nechiforeac. – Chișinău : AMTAP, 2017. – 186 p. – ISBN 978-9975-4461-1-2.

Ghenadie Ciobanu : biobibliografie / alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Svetlana Teodor, Irina Ciobanu-Suhomlin ; coordonator: Rodica Avasiloaie. –

Chișinău : Lumina, 2018. – 252 p. – ISBN 978-9975-65-437-2.

Iurie Canașin : biobibliografie / alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Irina Scorpan ; coordonator: Rodica Avasiloaie. – Chișinău : AMTAP, 2025. – 236 p. – ISBN 978-9975-176-09-5.

Mihail Muntean : biobibliografie / coordonator: Rodica Avasiloaie ; alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Svetlana Teodor, Irina Scorpan. – Chișinău : AMTAP, 2013. – 175 p. – ISBN 978-9975-9886-5-0.

Publicații muzicologice ale profesorilor Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (1946-2016) : Bibliografie / alcătuitori: Matvei Brașoveanu, Aurelia Gribincea ; coordonator și responsabil de ediție: Rodica Avasiloaie. – Chișinău : AMTAP, 2020. – 608 p. – ISBN 978-9975-3453-0-9.

Referințe bibliografice : ghid practic / Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice ; coordonator, redactor: Rodica Avasiloaie ; alcătuitori: Svetlana Teodor, Vasilisa Nechiforeac. – Chișinău, 2025. – 29 p.

Vladimir Axionov : biobibliografie / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice ; coordonator: Rodica Avasiloaie ; alcătuitori: Matvei Brașoveanu, Aurelia Gribincea, Svetlana Teodor. – Chișinău : AMTAP, 2015. – 150 p. – ISBN 978-9975-9617-7-6.

Avasiloaie, Rodica. Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice / Rodica Avasiloaie, Maria S. Ciobanu // Calendar Național 2025 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița, Ana Struță ; coordonator: Veronica Borș ; colegiul de redacție: Andrei Eșanu (președinte) [et al.] ; redactor: Elena Varzari ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău : [S. n.], 2025. – P. 527-531. – ISSN 1857-1557.

Avasiloaie, Rodica. Creativitate și tehnologii : dezvoltare durabilă / Rodica Avasiloaie // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2022. – Nr 2 (43). – P. 149-154. – ISSN 2345-1408. – E-ISSN 2345-1831.

Avasiloaie, Rodica. Evoluția informatizării bibliotecilor universitare din Republica Moldova / Rodica Avasiloaie // Revista ABRM. – 2015. – Nr 2. – P. 33-36.

Avasiloaie, Rodica. Resurse de informare în procesul de studii și cercetare : repere în domeniul artelor / Rodica Avasiloaie // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2016. – Nr 2 (29). – P. 250-256. – ISSN 2345-1408. – E-ISSN 2345-1831.

Avasiloaie, Rodica. Resurse electronice credibile pentru procesul de studii și cercetare / Rodica Avasiloaie // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. 2019. – Nr 2 (35). – P. 187-191. – ISSN 2345-1408. – E-ISSN 2345-1831.

Ciobanu, Maria S. Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice / Maria S. Ciobanu, Rodica Avasiloaie // Calendar Național 2025 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița, Ana Struță ; coordonator: Veronica Borș ; colegiul de redacție: Andrei Eșanu (președinte) [et al.] ; redactor: Elena Varzari ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău : [S. n.], 2025. – P. 523-527. – ISSN 1857-1557.

Stoica, Ion. „Bibliologia e un teritoriu în care se întâlnesc toate valențele culturale” : interviu cu Ion Stoica, doctor, profesor universitar / consemnare: Rodica Avasiloaie // Bibliouniversitas : revista bibliotecilor universitare din Republica Moldova. – 2012. – Nr 1. – URL: <http://ojs.usarb.md/index.php/buniv/article/view/4> (accesat : 10.10.2025).

Avasiloaie Rodica : lector universitar, directoarea Bibli-

otecii AMTAP, redactor coordonator, Republica Moldova // Academia de Muzică Teatru Arte Plastice. Redacția : [site]. – URL: <https://revista.amtap.md/author/avasiloaie/> (accesat : 10.11.2025).

Rodica Avasiloaie : CV // Biblioteca AMTAP : [site]. – URL: https://library.amtap.md/images/documente/2024/CV-Avasiloaie_R_.pdf (accesat : 10.11.2025).

Elena Harconița

Petre GHEORGHIAN
1886-1947

Preot român, poet, prozator, publicist, pedagog, primul fotograf al mișcării naționale din Basarabia.

Petre Gheorghian s-a născut la Orhei, la 26 martie 1886. Moare în anul 1947, în timpul celui de-al doilea refugiu la Buziaș, jud. Timiș. Este înmormântat în cimitirul ortodox din Buziaș, departe de locurile natale. Ulterior a fost reînhumat la Cimitirul „Izvorul nou” din București, alături de ginerele său, Haralambie Gheorghian, fost prefect al jud. Bălți.

Face studii la Seminarul Teologic din Chișinău (1908-1910), unde este coleg și bun prieten cu Al. Mateevici, căruia i-a dedicat și o poezie, tipărită în revista „Viața Basarabiei” (1932, nr. 5).

Fiind încă elev la seminar, în timpul ocupației țariste, a făcut parte dintr-o grupare moldovenească. Alături de C. Popescu, Gr. Constantinescu, apoi împreună cu colegii săi, Al. Mateevici, Th. Inculeț, I. Inculeț, M. Madan, P. Halippa, M. Vântu, N. Popovschi, V. Hartia și alții, colaborează la ziarul „Basarabia” (1906-1907). Din 1908 a colaborat și la revista „Luminătorul”.

În 1910 este numit paroh în s. Prajila, jud. Soroca, unde, sub influența marilor animatori basarabeni P. Halippa și I. Pelivan, desfășoară o intensă activitate culturală, organizând coruri populare și șezători. Reușește să organizeze în localitate primul cor mixt românesc, care, pe lângă imnuri liturgice, învață și întonează diferite bucăți din cântece patriotice și naționale, stârnind admirația intelectualilor și avântul poporului pentru renașterea națională.

Mentține legături cu I. Pelivan, întâlnirile lor devenind tot mai frecvente din 1906, când acesta este numit judecător la Bălți. La Bălți, I. Pelivan convoacă o serie de adunări și întruniri publice, vorbind cetățenilor despre dreptul lor la autonomie. S-au păstrat mărturii despre o asemenea întâlnire care a avut în casa lui I. Pelivan, la care a asistat, alături de Al. Mateevici, și Petre Gheorghian. În timpul revoluției, a fost un activist. Din 1921 a urmat cursurile Facultății de Drept din Iași, obținând licența în 1925.

Din anul 1932 a deținut postul de controlor referent

la Consistoriul Episcopal al Episcopiei Hotinului. Appreciat de forurile bisericești, participă în diferite delegații. În perioada 1937-1940 face parte din comitetul de redacție al periodicului „Însemnări creștine. Revista de orientări pastorale și misiunare”, care apare la Bălți cu binecuvântarea episcopului Hotinului Tit Simedrea.

În anul 1935 publică la Bălți primul volum al lucrării „Popasuri sufletești. Povestiri cu tâlc din viața poporului din Basarabia”, pentru care a fost decorat de regele Carol al II-lea al României cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler.

În anul 1936 a fost pensionat din cauza unor tensiuni în relațiile cu superiorii și se retrage la Buziaș, jud. Timiș. Aici se dedică apiculturii, prozei creștine și artei fotografice.

A fost un fotograf amator.

A colaborat la ziarul „Basarabia”, la revista „Luminătorul”, la revista „Cuvânt moldovenesc” și „România nouă”. Unele articole autorul le-a semnat cu pseudonimul „Moș Petrache”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 104.

Bibliografie selectivă:

****Gheorghian, Petre.** Planul lui Ionică / Petre Gheorghian. – Bălți, 1938. – 12 p.

Gheorghian, Petre. Popasuri : povestiri cu tâlc din viața poporului din Basarabia / Petre Gheorghian. – Bălți : Editura

Episcopiei Hotinului, 1935. – 32 p. – (Biblioteca creștinului).

****Gheorghian, Petre.** Popasuri sufletești : povestiri cu tâlc din viața poporului din Basarabia / Petre Gheorghian. – Bălți : Tipografia S. Grigoriev, 1935. – 201 p.

Gheorghian, Petre. Averile bisericești și administrarea lor în perioada romano-bizantină / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1924. – Nr 10. – P. 18-24.

Gheorghian, Petre. Căsătoria ca act civil și ca taină bisericească / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1924. – Nr 7. – P. 15-18.

Gheorghian, Petre. Cinematograful ca mijloc de propagandă / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1925. – Nr 21. – P. 20-21.

Gheorghian, Petre. Clerul din Basarabia în raportul lui juridic cu averile eparhiale / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1925. – Nr 3. – P. 5-15.

Gheorghian, Petre. Cum s-a crezut unificarea și cum ea apare / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1925. – Nr 4. – P. 48-50.

Gheorghian, Petre. Impresii și aspecte din Bucovina / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1925. – Nr 4. – P. 35-40.

Gheorghian, Petre. În chestiunea împărțirii parohiilor din Basarabia / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1924. – Nr 28. – P. 41-44.

Gheorghian, Petre. O măsură binevenită în Eparhia Hotinului, examene pentru cântăreți bisericești / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1924. – Nr 31. – P. 67-71.

Gheorghian, Petre. Preoții văduvi înaintea disciplinei bisericești și a moralei creștine / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1926. – Nr 2/3. – P. 56-62.

Gheorghian, Petre. Secta Eseilor și Iisus Hristos / Petre Gheorghian // Luminătorul. – 1924. – Nr 19/22. – P. 70-75.

Baciu, Gheorghe. Părintele Petre Gheorghian (26.III.1886 – 12.IV.1947) / Gheorghe Baciu // Personalități de viță moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 149-152. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Baciu, Gheorghe. Părintele Petre Gheorghian – coleg și prieten al lui Alexe Mateevici / Gheorghe Baciu // Literatura și Arta. – 2016. – 26 mai. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Colesnic, Iurie. Petre Gheorghian / Iurie Colesnic // Basarabia necunoscută. Vol. 4 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2002. – P. 154-173. – ISBN 9975-906-69-9.

Colesnic, Iurie. Petre Gheorghian... preotul fotograf, poet și prozator / Iurie Colesnic // Biserica Basarabeană. Chipuri de neuitat... / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cultura, 2015. – P. 107-121. – ISBN 978-9975-120-90-6.

Gheorghian (Gheorghianov) Petre // Personalități orheiene, în domeniul culturii, artei și literaturii. – Chișinău : Pontos, 2008. – P. 154-155. – ISBN 978-72-272-8.

Maxim Melinti

**Viorel PRISACARI
(PRISĂCARU)
1946**

Medic epidemiolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

Viorel Prisacari s-a născut la 26 martie 1946, în s. Gașpar, rn. Edineț.

A învățat clasele primare în satul natal (1952-1959), apoi la școala medie din s. Parcova din același raion (1959-1963). A urmat studii superioare (1963-1969) la Institutul de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „Nicolae Testemițanu”). După absolvire, în perioada 1969-1973, a făcut studii doctorale, susținând teza „Epidemiologia și perspectiva eradicării antraxului în Moldova”, și studii postdoctorale (1987-1989), finalizate cu lucrarea „Optimizarea supravegherii epidemiologice în zooantroponoze” (1990).

Deține titlul științifico-didactic de conferențiar universitar (1989) și pe cel de profesor universitar (1991).

Activitatea profesională a început-o în postul de asistent universitar la Catedra de

epidemiologie (1973-1976), unde ulterior este lector superior (1976-1987), conferențiar universitar (1987-1990), șef al catedrei (1990-2019, din 2020 – profesor consultant) și coordonator al Laboratorului științific de epidemiologie a infecțiilor nosocomiale (1990-prezent). Mai bine de 20 de ani a executat funcția de epidemiolog principal al Republicii Moldova (1990-2012).

Începând cu anul 1972, este responsabil de activitatea științifică a studenților mai întâi la catedră (până în 1983), apoi la Facultatea de Medicină Preventivă (1976-1984) și în sfârșit a tinerilor cercetători din USMF „Nicolae Testemițanu” (1984-1987). În perioada 1991-2013 a exercitat funcția de prorector pentru activitatea științifică a USMF „Nicolae Testemițanu”, iar în perioada 2016-2019 pe cea de vicepreședinte a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). În calitate de coordonator științific a pregătit 22 de doctori și doctori habilitați în științe medicale și biologice.

Direcțiile de cercetare științifică de care este preocupat s-au axat pe epidemiologia maladiilor infecțioase și neinfecțioase actuale pentru Republica Moldova, optimizarea supravegherii epidemiologice și controlului în maladiile infecțioase, studierea epidemiologiei infecțiilor nosocomiale, antibioticorezistenței microbiene și elaborarea preparatelor antibacteriene și antifungice noi din materie primă locală. A efectuat mai multe studii în epidemiologia

antraxului, rabiei, leptospirozelor, salmonelozelor, HIV/SIDA, hepatitelor virale, infecțiilor nosocomiale etc. A studiat substanțe indigene de origine sintetică și naturală la proprietăți antimicrobiene și antifungice.

Deține 38 de brevete de invenție și 108 certificate de inovator; autor ori coautor a 10 preparate medicamentoase indigene: „Cimpelsept”, „Unguent antibacterian”, „Soluție Izofural – 0,05%”, „Unguent Izofural – 0,1%”, „Izofural – M”, „Izofural – MB”, „Izofural – F”, „Izofural – C”, „Izofural – CZn” și a unui antiseptic „Aseptomin”.

A participat la peste 30 de expoziții naționale și internaționale de invenții, inovații și transfer tehnologic, în cadrul cărora a obținut 88 de medalii, inclusiv 58 de aur, 15 de argint și 15 de bronz la Budapesta (1999); Geneva (1999, 2000, 2001, 2002, 2009); Bruxelles (2000, 2001, 2011); București (1999, 2000, 2017); Iași „Inventica” (2002, 2010, 2012, 2022); Iași „Euroinvent” (2012, 2018, 2022), Moscova (2004, 2010), Chișinău (1999, 2000, 2001, 2004, 2009, 2021); Cluj-Napoca (2008, 2009, 2021), Sevastopol (2007, 2010), Suzloul, China (2008), Bacău (2014), Timișoara (2018, 2022) ș.a.

Rezultatele cercetărilor sale sunt reflectate în peste 480 de lucrări științifice și didactice, inclusiv 10 monografii și ghiduri, 15 manuale: „Antraxul” (1975), „Supravegherea epidemiologică în leptospiroze” (1993), „Vibrionul holerici – holera” (1995), „Optimizarea educației pentru sănătate pe modelul infecțiilor și invazi-

ilor intestinale” (2006), „Epidemiologie de intervenție” (2008), „Ghid de supraveghere și control în infecțiile nosocomiale” (2009), „Hepatitele virale parenterale și cirozele hepatice: epidemiologia, clinica, diagnosticul, tratamentul, prevenirea și controlul” (2013), „Epidemiologie generală cu bazele medicinei prin dovezi” (2012, ed. a II-a 2020), „Epidemiologie specială” (2015) ș.a. Numeroasele sale publicații sunt înregistrate în baze de date, platforme și biblioteci deschise, în Google scholar având h-indexul 9.0. A coordonat și volumul despre locurile natale „Gașpar – vatra strămoșească” (autor T. Bătrînac, 2021).

Viorel Prisacari a fost redactor responsabil al publicației „Anale științifice ale USMF” (1999-2012), redactor responsabil de 23 de culegeri de lucrări științifice, precum și membru al colegiului de redacție al revistelor științifice „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei”, „Curierul medical”, „Sănătate publică, economie și management în medicină”, „Intellectus”, „Revista Medico-chirurgicală” (Iași), «Журнал Микробиологии, Эпидемиологии и Иммунобиологии» (Moscova), «Эпидемиология и инфекционные болезни» (Moscova), «Медицинский альманах» (Nijni Novgorod), „Moldavian Journal of Health Sciences” (Chișinău), „Akademos” (Chișinău), „Журнал МедиАль” (Nijni Novgorod), „OH-RM one health-risk management” (Chișinău).

A adus contribuții semnificative la organizarea con-

greselor III, IV, V și VI a igieniştilor, epidemiologilor și microbiologilor din Republica Moldova, a primului și celui de-al doilea Congres al Specialiştilor în Sănătate Publică din Republica Moldova.

Și-a asumat responsabilitatea pentru organizarea a 12 conferințe și simpozioane științifice la tema „Optimizarea supravegherii epidemiologice în infecțiile actuale pentru Republica Moldova”.

În mediul educațional și științific a activat în calitate de membru al Consiliului științific al USMF „Nicolae Testemițanu” (1991-2017); președinte al Comisiei metodice de profil (Seminariului științific) „Patologia infecțioasă” (1991-1999), apoi membru (1999-2012) și vicepreședinte al acestei comisii (2012-2021); președinte al Consiliului științific specializat de susținere a tezelor în medicina preventivă (1993-1998); membru al Senatului USMF „Nicolae Testemițanu” (1996-2019); membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Republicii Moldova (1999-2001); președinte al Comisiei republicane de atestare a medicilor epidemiologi (1996-2008), apoi membru al acestei comisii (2008-2019); membru al Prezidiului Consiliului de experți al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (2000-2015); membru al Consiliului Sanitaro-Epidemiologic al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (2000-2015), președinte al Comisiei de experți al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA) în medici-

na fundamentală, medicina interdisciplinară, științe ale sănătății (2012-2018). Din 2004 este membru al Secției Medicale a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM); din 2009 membru al Biroului Secției Medicale și a Asambleei AȘM (actualmente Adunarea Generală a AȘM), iar în perioada 2016-2019 a fost vicepreședinte al AȘM.

Este membru corespondent al Academiei de Științe Medicale din România (1993), membru corespondent al AȘM (2012-2025) și membru titular al AȘM (din 2025).

A administrat Societatea Științifică a Epidemiologilor și Microbiologilor din Republica Moldova (1990-2019). Din 1990 până în prezent este membru al Comisiei Extraordinare Antiepidemice pe lângă Consiliul de Miniștri al Republicii Moldova (astăzi, Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică).

A fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova în Legislativă a XV-a (2001-2003) și membru al Comisiei de cultură, învățământ, știință și mass-media. A depus mandatul de deputat, protestând categoric împotriva federalizării Republicii Moldova.

Este ales membru de onoare al Societății Științifice a Epidemiologilor din România (1994) și membru de onoare al Asociației specialiștilor în supravegherea și controlul infecțiilor nosocomiale din Federația Rusă (2016).

A fost decorat cu medalii și ordine, a fost apreciat cu titluri onorifice, mențiuni, diplome și premii: Medalia „Meritul Civic” (1995), titlul de Om Emerit (1999),

Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2006), Medalia „Meritul Inventiv” (România, 2010), Ordinul „Gloria Muncii” (2010), Ordinul Regatul Belgiei „Médaille de l'invention” (2011), Medalia „Meritul Științific” gradul II (2017), Medalia „Nicolae Măcelaru” a AȘM (2017), Medalia „Meritul Științific” gradul I (2021).

Este laureat al Premiului AȘM pentru ciclul de lucrări „Epidemiologia, modelarea, pronosticarea și supravegherea epidemiologică la leptospiroze în Republica Moldova” (1996); deținător al titlului „Inventator Remarcabil” cu decernarea Medaliei de Aur OMPI, Geneva (Elveția), pentru substanțe noi antibacteriene și antifungice (2002); deține Premiul Mare al AGEPI pentru invenții în domeniul creării preparatelor medicamentoase antibacteriene și antifungice (2004); Diploma de merit a AȘM (2005); este laureat al Premiului „Inima de Aur” pentru activitate exemplară în serviciul științei medicale și al valorilor naționale (2005); deține Diploma Guvernului Republicii Moldova (2006); Diploma Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (2006); este laureat al Premiului AȘM pentru realizări performante în știință (2007); laureat al Premiului Anual al Guvernului Republicii Moldova pentru cel mai dotat inventator (2009); laureat al nominalizării „Savantul anului – 2009” (AȘM, 2009); deține Diplomă de excelență și Marele Premiu la Salonul Internațional al Cercetării, Inovării și Inven-

ției (Cluj-Napoca, 2009); Premiul Societății de Inginerie Chimică, Bruxelles, pentru crearea preparatului „Izofural” (2011); Diploma de recunoștință a Academiei de Științe a Moldovei pentru realizări științifico-practice, manageriale și didactice remarcabile (2015); Diploma CNAA pentru merite deosebite în pregătirea și atestarea cadrelor științifice și științifico-practice de calitate înaltă (2015); laureat al Concursului „Realizări în publicarea manualelor” pentru lucrarea „Epidemiologia generală. Bazele medicinei prin dovezi” (USMF „Nicolae Testemițanu”, 2020); Diplomă de onoare a Guvernului Republicii Moldova (2021); Diplomă de excelență a AȘM (2023); Diploma USMF „Nicolae Testemițanu” (2024).

Este Cetățean de Onoare al statului Nebraska (SUA, 2002); Cetățean de Onoare al satului natal, Gașpar (2016); din anul 2023 Instituția Publică Gimnaziul din Gașpar îi poartă numele.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 90 ; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 104-106.

Bibliografie selectivă:

Epidemiologia în teste : Specialitatea Medicină preventivă / Viorel Prisăcaru, Angela Paraschiv, Adrian Cotelea [et al.]. – Chișinău : Medicina, 2018. – 332 p. – ISBN 978-9975-82-090-5.

Epidemiologie : Manual de lucrări practice / Viorel Prisăcaru (coautor, redactor), Angela Paraschiv, Adrian Cotelea (redactor) [et al.]. – Chișinău : Medicina, 2017. – 294 p. – ISBN 978-9975-82-047-9.

Epidemiology : Textbook for practical work / Viorel Prisăcaru, Angela Paraschiv, Adrian Cotelea [et al.]. – Chișinău : Medicina, 2019. – 198 p. – ISBN 978-9975-56-632-2.

Epidemiology in tests Faculties of Medicine and Dentistry / Viorel Prisăcaru (autor, redactor), Angela Paraschiv (autor, redactor), Adrian Cotelea (autor, redactor) [et al.]. – Chișinău : Medicina, 2019. – 143 p. – ISBN 978-973-693-837-5.

Hepatitele virale parenterale și cirozele hepatice – epidemiologia, clinica, diagnosticul, tratamentul, prevenirea și controlul : [Ghid] / Viorel Prisăcaru, Angela Paraschiv, Constantin Spînu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 160 p.

Prisăcaru, Viorel. Catedra de epidemiologie la 50 de ani de la fondare / Viorel Prisăcaru. – Chișinău, 2017. – 52 p. – ISBN 978-9975-56-457-1.

Prisăcaru, Viorel. Epidemiologie specială : manual / Viorel Prisăcaru. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 412 p. – ISBN 978-9975-58-064-9.

Prisăcaru, Viorel. General epidemiology with medicine based on evidence / Viorel Prisăcaru. – Chisinau : Medicina, 2015. – 178 p. – ISBN 9975-82-003-5.

Prisăcaru, Viorel. Epidemiologie generală : Bazele medicinei prin dovezi : Manual / Viorel Prisăcaru. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 466 p. – ISBN 978-9975-151-50-4.

Tratat de epidemiologie a bolilor transmisibile / autori: Constantin Ciufec, Monica Sabau... Viorel Prisăcaru [et al.]. – Iași : Polirom, 2002. – 848 p. – ISBN 973-681-116-6.

Bactericide polymers obtained from nitrofuran and chitosan derivatives / Viorel Prisăcaru, Diana Buga, Roman Rusnac [et al.] // The Moldovan Medical Journal. – 2023. – Vol. 66, nr. 1. – P. 13-17. – ISSN 2537-6381. – DOI: <https://doi.org/10.52418/moldovan-med-j.66-1.23.02>.

Buga, Diana. Semnificația stafilococului metilicilino-rezistent în dezvoltarea infecțiilor septic (pe modelul inflamațiilor/distrucțiilor pulmonare) / Diana Buga, Viorel Prisacari // Akademos. – 2022. – Nr 2 (65). – P. 63-69. – ISSN 2587-3687. – ISSN-L1857-0461. – DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.22.2-65.04>.

Efectul antibacterian și antifungic al unor compuși noi / Viorel Prisacari, Svetlana Buraciova, Svetlana Țapcov [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2010. – Nr 1 (24). – P. 43-50. – ISSN 1857-0011.

Epidemiological features of septic nosocomial infections within various intensive care units / Viorel Prisacari, Iana Baraneșchi, Marcela Chilianu [et al.] // The Moldovan Medical Journal. – 2023. – Vol. 66, nr. 1. – P. 5-12. – ISSN 2537-6381. – DOI: <https://doi.org/10.52418/moldovan-med-j.66-1.23.01>.

Prisacari, Viorel. Antibio-rezistența/sensibilitatea microorganismelor în infecțiile septico-purulente nozocomiale pe modelul secțiilor de anesteziologie, terapie intensivă și reanimare / Viorel Prisacari, Ion Berdeu // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2012. – Nr 1 (33). – P. 121-126. – ISSN 1857-0011.

Prisacari, Viorel. Aspecte epidemiologice în ulcerele trofice cu Staphylococcus metilicilino-rezistent / Viorel Prisacari // One Health & Risk Management. – 2021. – Vol. 2, nr. 2. – P. 51-57. – ISSN 2587-3458.

Prisacari, Viorel. Dinamica morbidității și unele particularități epidemiologice în hepatitele cronice, ciroze și cancer hepatic primar în Republica Moldova / Viorel Prisacari, Angela Paraschiv // Analele Științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2009. – Nr 2 (10). – P. 14-25. – ISSN 1857-1719.

Prisacari, Viorel. Epidemiology of purulent-septic infections caused by methicillin-resistant Staphylococcus in the

Republic of Moldova / Viorel Prisacari, Diana Buga // The Medical-Surgical Journal. – 2021. – Vol. 125, nr. 2. – P. 291-299. – ISSN 2286-2560.

Prisacari, Viorel. Problema infecțiilor nosocomiale cu Staphylococcus metilicilino-rezistent și Acinetobacter (Sinteza literaturii) / Viorel Prisacari // Akademos. – 2023. – Nr 1 (68). – P. 33-41. – ISSN L 1857-0461. – ISSN 2587-3687. – DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.23.1-68.03>.

Prisacari, Viorel. Viorel Prisacari: „Azi mă simt fericit că țin prelegeri pentru studenți, cum s-ar zice, în „limba mamei” / interviu în exclusivitate realizat de Eugenia Tofan // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – 2021. – 26 aug. – URL: <https://asm.md/membru-corespondent-viorel-prisacari-azi-ma-simt-fericit-ca-tin-prelegeri-pentru-studenti-cum-s-ar-accesat> : 04.06.2025).

Spătaru, Diana. Antibiotico-rezistența microbiană în infecțiile septico-purulente nozocomiale de profil ortopedic și traumatologic: studiu epidemiologic, descriptiv, transversal / Diana Spătaru, Viorel Prisacari // Revista de științe ale sănătății din Moldova. – 2017. – Vol. 11 (1). – P. 44-57. – ISSN 2345-1467.

Belai, Liviu. Prisăcar în stupăria vieții : [dedicație și aprecieri pentru Viorel Prisacari] / Liviu Belai, Tudor Țopa. – Chișinău : Pontos, 2016. – 284 p. – ISBN 978-9975-51-716-4.

Tofan, Eugenia. Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : Sinteza cronologică ilustrată : [cu referire la academicianul Viorel Prisăcari] / Eugenia Tofan. – București : Editura Academiei Române, 2022. – 664 p. – ISBN 978-973-27-3429-2.

Baciu, Gheorghe. Prisăcari Viorel, epidemiolog : [eseu biografic] / Gheorghe Baciu // Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 198. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Bătrânaș, Tudor. Gașpar. R-nul Edineț. Atestat în anul 1848 cu denumirea Fântâna Nouă : [despre Viorel Prisacari – faima satului] / Tudor Bătrânaș, Valentin Rusu, Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 6 : Drepcăuți-Gvozdova / alcătuitori: Victor Ladaniuc, Tudor Țopa. – Chișinău : Fundația „Draghiștea”, 2006. – P. 426-433. – ISBN 9975-9868-2-X.

Bătrânaș, Tudor. Trecutul și prezentul la timpul viitor / Tudor Bătrânaș // Gașpar – vatră strămoșească / Tudor Bătrânaș ; coordonator: Viorel Prisăcari. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 361-387. – ISBN 978-9975-157-81-0.

****La cea de-a 75-a aniversare a profesorului Viorel Prisacari/Viorel Prisacari – savant celebru și epidemiolog remarcabil** // One Health & Risk Management. – 2021. – Vol. 2, nr. 2. – P. 108-109. – ISSN 2587-3458 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://journal.ohrm.bba.md/index.php/journal-ohrm-bba-md/article/view/132/89http://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/16582>.

Roșca, Denis. Prisăcari Viorel: [fișă biografică] / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 464-465. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Sadovnic, Andrei. Prisăcari Viorel / Andrei Sadovnic // Cavalerii Ordinului Gloria Muncii / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 466. – ISBN 978-5-88554-080-3.

Viorel Prisăcari = Viorel Prisacari : [fișier biografic] // Academicieni și membri corespondenți, 2015 = Academicians and Corresponding Members, 2015 / colegiul de redacție: Gheorghe Duca [et al.]. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan”, 2015. – P. 166-167. – ISBN 978-9975-3044-0-5.

Viorel Prisăcaru : [schită biogrfică] // Laureati ai medaliei de aur a Organizației Mondiale a Proprietății Intelctuale / actualizare: Alina Fodea // AGEPI : [site]. – URL: <https://www.agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/medaliati-OMPI-2022.pdf> (accesat : 26.08.2025).

Elena Harconița

Alexandru BĂRCĂCILĂ
1876-1970

Arheolog și profesor universitar de limbi clasice, fondator al Muzeului Regiunii Porților de Fier, membru titular al Academiei Române, distins cu Ordinul „Coroana României” în grad de Comandor.

S-a născut la 31 martie 1876, la Bughea de Sus, jud. Muscel, astăzi jud. Argeș. A decedat la 6 februarie 1970, la București, și a fost înmormântat la Drobeta-Turnu Severin.

Și-a început studiile la Școala primară de băieți din Câmpulung Muscel. Apoi a fost bursier al Seminarului „Nifon Mitropolitul” din București (astăzi, Seminarul Teologic Ortodox București), unde i-a avut ca profesori pe Gh. Țițeica, C. Dimitrescu-Iași, C. Georgian, A. Dumitrescu, D. Nitzulescu, Al. Șonțu ș.a.

În septembrie 1897 și-a echivalat absolvirea cursului complet al studiilor liceale clasice la Liceul „Matei Basa-

rab”. A urmat filologia clasică la Universitatea din București, avându-i printre profesori pe Gr. Tocilescu. Împreună cu acesta a făcut studii pe teren în țară (la Drobeta) și în Grecia.

După terminarea facultății, a fost angajat în calitate de asistent onorific la Catedra de epigrafie a Universității din București. Din 1906 a fost profesor și subdirector la Seminarul „Nifon Mitropolitul”. Din 1907 activează ca profesor secundar în or. Drobeta-Turnu Severin, predă (din 1912) limbile română, latină și greacă la Liceul „Traian” (astăzi, Colegiul „Traian”) din localitate, al cărui director este cu mici întreruperi, în perioada 1922-1938. În cadrul acestuia fondează Muzeul Regiunii Porților de Fier și Stadionul „Dr. C. Angelescu”.

Împreună cu Th. Costescu și alți intelectuali, a înființat în 1919 Societatea Culturală „Casa Luminei” din Drobeta-Turnu Severin, care a inițiat o renumită serie de conferințe destinate publicului, invitând mari personalități: N. Iorga, L. Rebreanu, M. Sadoveanu, S. Pușcariu, I. Pillat, S. Mehedinți, C. Rădulescu-Motru, V. Goldiș, Al. Lapedatu, I. Jianu, C. Șerban-Făgețel, D. Tomescu, I. Simionescu, I. Al. Brătescu-Voinești, Gh. Țițeica, P. Sergescu, C. D. Ionescu, M. Gușită, I. G. Duca ș..

Alături de Ch. Laugier, C. D. Fortunescu, Șt. Ciuceanu și alții, a fondat revista „Arhivele Olteniei”, căreia i-a rămas alături pe întreaga perioadă de apariție (1922-1943). Aici a publicat numeroase articole, studii, informări și note de lectură, circumscri-

se nu numai specialității în care s-a consacrat, arheologia clasică și latinitatea, dar și documente interesând epoci mai noi ale istoriei naționale, majoritatea legate de zona în care a trăit și și-a desfășurat activitatea.

A mai colaborat la revista „Boabe de grâu” și a fost prezent în paginile altor reviste cu texte cu caracter informativ despre manifestările și evenimentele culturale semnificative din reședința Mehedinților. În 1923 a scris cu privire la activitatea Bibliotecii din Turnu Severin, care primise donația G. Bibescu, guvernator al Băncii Naționale a României. În 1924 a revenit cu note de călătorie, „Însemnări de drum din Gorj: Polovraci-Bengești-Cărbunești”, însoțite de o descriere istorico-geografică a județului, de referiri la bisericile mai importante de pe traseul urmat și de fotografii ale interioarelor de biserică.

Alexandru Bărcăcilă a realizat cercetări și săpături arheologice la diverse obiective din zona Severinului: castrul roman Drobeta, Cetatea Severinului, Ostrovul Banului, Ostrovul Corbului, Ostrovul Mare și Mănăstirea Coșuștea-Crivelnic. În 1936 a realizat o descoperire importantă, aducând la lumină termele din perioada romană a Drobetei. Ulterior, deasupra termelor, a descoperit un cimitir medieval pe care l-a organizat într-un osuar, ridicând o cruce cu inscripție și simboluri creștine. Rezultatele cercetărilor și descoperirilor sale arheologice au fost publicate în „Arhivele Olteniei” (1922-1943): „Noi monumente funerare din Drobeta” (1932); „Băile

Herculane în epoca română și credințele populare de azi” (1932); „Turnu Severin. Trei veacuri de viață medievală” (1933); „Monumentele religioase ale Drobetei cu noi descoperiri arheologice” (1934); „Noi știri arheologice din regiunea Porților de Fier” (1934); „Cetatea medievală a Severinului. Început de cercetări arheologice” (1937); „Une ville daco-romaine: Drubeta” (1938); „Les thermes romains de Drubeta” (1938); „Aurul Ardealului și prada avarică a lui Carol cel Mare” (1942) ș.a.

Pentru activitate fructuoasă și îndelungată, a fost apreciat cu Premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române (1934). În 1966 a fost distins cu titlul de profesor emerit și a fost sărbătorit de Academia Română la împlinirea vârstei de 90 de ani.

Cavaler al Ordinului „Coroana României” în gradul de Comandor (1932).

Întru înveșnicirea memoriei sale, o stradă din Drobeta-Turnu Severin îi poartă numele.

Bibliografie:

Bărcăcilă, Al. Noi monumente din Drobeta / Al. Bărcăcilă. – Craiova : Scrisul Românesc, 1932. – 40 p.

Bărcăcilă, Al. Turnu-Severin : Trei veacuri de viață medievală / Al. Bărcăcilă. – Craiova : Scrisul Românesc, 1933. – 23 p.

Bărcăcilă, Al. Dacia și Dania în istoriografia și cartografia medievală / Al. Bărcăcilă // Studii și materiale de istorie medie. Vol. 3 / Academia Republicii Populare Române, Institutul de Istorie. – București : Editura Academiei Române, 1959. – P. 341-358.

Cioarec, Ileana. Bărcăcilă Alexandru / Ileana Cioarec // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 1 / coordonator: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 186-187. – ISBN 978-606-8698-50-2.

Ștefănescu, Ștefan. Bărcăcilă Al. I. / Ștefan Ștefănescu // Enciclopedia istoriografiei românești / coordonator științific: Ștefan Ștefănescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 51.

M. S. Ciobanu

Florin MARINESCU

1946

Istoric român, doctor în științe istorice, cercetător științific, genealogist, bibliotecar și editor, distins cu Ordinul „Mihai Viteazul”, stabilit în Grecia.

Florin Marinescu s-a născut la 31 martie 1946, la București. Face studii la Liceul „Mihai Viteazul” din București, apoi urmează Facultatea de Istorie și Filozofie (1974-1978) a Universității din București. Își ia doctoratul în istorie, cu teza „Comerțul exterior al Țării Românești între 1821 și 1848”, la aceeași instituție.

Este bibliotecar și cercetător la Cabinetul de Manus-

crise, Documente și Carte Rară al Bibliotecii Academiei Române. A lucrat la Biblioteca Academiei Române ca paleograf până în anul 1978, când s-a stabilit în Grecia, unde activează la Centrul de Cercetări Neogrecești din cadrul Fundației Naționale de Cercetări din Atena. Din anul 1985 desfășoară, în cadrul aceluiași centru, un program de cercetare a documentelor românești care au legătură cu noul elenism. Prin grija sa, numeroase documente au văzut lumina tiparului în volume, colecții de studii sau articole, iar altele sunt pregătite spre publicare.

Editor al documentelor românești de la Muntele Athos, genealogist și istoric al relațiilor româno-grecești, Florin Marinescu este considerat unul dintre cei mai importanți cercetători din „diaspora științifică” românească. Și-a închinat întreaga viață cercetării documentelor românești de la Muntele Athos, din alte locuri sfinte ale ortodoxiei și din instituții eclesiastice și laice din Grecia. Pentru prelucrarea și publicarea acestui imens material documentar, a primit sprijinul egumenilor mănăstirilor athonite și a reușit să lege colaborări fructuoase cu editori de documente și cu istorici din România și cu traducători din Grecia. A publicat, în colaborare, în limba greacă arhiva românească de la Protaton și arhivele românești de la mănăstirile Xiropotam, Cutlumus, Sfântul Pavel, Ivir, Dohiar și Dionisiu. Pe lângă documente, un capitol aparte din activitatea sa îl constituie cercetarea și publicarea cărții vechi românești și grecești

din România și Grecia.

Activitatea sa științifică laborioasă în domeniul editării documentelor românești de la Muntele Athos și în domeniul genealogiei și al relațiilor politice, economice și sociale româno-grecești s-a concretizat în multe cărți și într-un număr mare de articole și studii (aproximativ 150; unele dintre ele în colaborare cu cercetători și pasionați de istorie din România și Grecia), în recenzii și prezențări de carte, în participarea la aproape 100 de congrese, colocvii și simpozioane științifice internaționale în România și în Grecia, dar și în Franța, Spania, Austria, Danemarca etc. De asemenea, a susținut conferințe la diferite societăți și asociații din Grecia și România, a publicat materiale în enciclopedii grecești, a participat la emisiuni din Grecia, unde a făcut cunoscute aspecte din istoria relațiilor româno-grecești, și a scris o scurtă istorie a românilor în limba greacă.

Membru al mai multor societăți științifice: Societatea Elenă de Studii Sud-Est Europene, Societatea Elenă de Genealogie și Heraldică, Societatea Elenă de Arhivistică, Societatea Română de Genealogie și Heraldică, Academia de Genealogie, Instituto Internazionale di Studi Genealogici e di Storia de la Familia, Societatea de Genealogie „Paul Gore” din Chișinău etc.

Ca genealogist, a scris o

carte despre familia Moruzi și a publicat o parte din arhiva Moruzi de la Atena („Corpus Zaimis”). Pentru lucrarea „Étude généalogique sur la famille Mourouzi” (Atena, 1987) a fost distins cu Premiul Comnène al Confederației Internaționale de Genealogie și Heraldică.

Bibliografie selectivă:

Documente românești din arhiva mănăstirii Xiropotam de la Muntele Athos : catalog. Vol. 1 : (1432-1800) / editat de Florin Marinescu, Ioan Caproșu, Petronel Zahariuc. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005. – 486 p. – (Documenta). – ISBN 973-703-093-1. – ISBN 973-703-094-X.

Marinescu, Florin. Cărțile românești din Biblioteca Mănăstirii Athonite Sfântul Pavel / Florin Marinescu, Vlad Mischevca. – Aohna : [S. n.], 2010. – 287 p. – ISBN 978-960-85542-3-8.

Marinescu, Florin. Mitropolitul Grigore Irinopoleos (1764-1846) : Studii și documente referitoare la egumenul grec la Golia / Florin Marinescu, Vlad Mischevca. – Iași : Axa, 2010. – 132 p. – ISBN 978-973-660-418-8.

Marinescu, Florin. Stratigrafia neogenului superior din sectorul vestic al Bazinului Bacic / Florian Marinescu. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1978. – 156 p.

Marinescu, Florin. Tipărituri românești ale Sfintei Mănăstiri Pantocrator din Sfântul Munte = Poymanika Entyma THΣ IEPAΣ ΠANTOKPATOPOΣ ATIOY OPOYΣ / Florin Marinescu, Ion Marian Croitoru. – Sfântul

Munte : [S. n.], 2014. – 231, [5] p. – ISBN 978-618-81167-0-2.

Marinescu, Florin. 25.000 de documente românești la Muntele Athos / consemnare: Arhid. Alexandru Briciu // Ziarul Lumina. – 2013. – 5 iul. – URL: <https://ziarulumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/25-000-de-documente-romanesti-la-muntele-athos-83013.html> (accesat : 10.07.2025).

Marinescu, Florin. Metoacele din Basarabia ale mănăstirii athonite Vatoped / Florin Marinescu, Vlad Mischevca // Studii de arhondologie și genealogie. Vol. 2 / Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Istorie ; coordonator: Bacalov Sergiu. – Chișinău : [S. n.] 2014. – P. 145-170. – ISBN 978-9975-80-825-5. – ISBN 978-9975-87-017-7.

Zahariuc, Petronel. Marinescu Florin : [fișier biografic] / Petronel Zahariuc // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc Vol. 3 : (L-N) / coordonator: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 136-138. – ISBN 978-606-8698-53-3.

****Zahariuc, Petronel.** O viață închinată cercetării documentelor românești de la Muntele Athos și lista lucrărilor lui Florin Marinescu / Petronel Zahariuc // Relațiile românilor cu Muntele Athos și cu alte Locuri Sfinte (sec. XIV-XX). In onorrem Florin Marinescu / editor: Petronel Zahariuc. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2017. – P. 11-18.

Maxim Melinti

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Aprilie

2026

160 de ani de la înființarea **Academiei Române** (1 apr. 1866). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 90; 2016, p. 116-118.*

150 de ani de la nașterea lui **Ion Pelivan**, profesor, jurist, publicist, om politic, deputat în Sfatul Țării, inițiator al mișcării de eliberare națională din Basarabia (1 apr. 1876 – 25 ian. 1954). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 15-17; CN 2001, p. 78-79; 2004, p. 37; 2014, p. 53-54; 2016, p. 118-119.*

90 de ani de la nașterea **Mariei (Marica) Bălan**, actriță de teatru și film, interpretează de muzică populară (1 apr. 1936 – 21 feb. 2014). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 104-105; 2016, p. 116; 2021, p. 138.*

70 de ani de la nașterea **Olgăi Ionel (Vozicova)**, solistă de balet, cadru didactic, Maestru în Artă (4 apr. 1956 – 27 oct. 2012).

65 de ani de la nașterea **Angelinei Roșca-Ichim**, dramaturg, critic de teatru, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Maestru în Artă (4 apr. 1961).

170 de ani de la nașterea **Eufrosiniei (Valentina) Cuza**, interpretează de operă, soprană lirico-dramatică din Basarabia, solistă a Operei Imperiale din Sankt Petersburg (5 apr. 1856 – 15 mai 1910). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 415-416.*

70 de ani de la nașterea lui **Dumitru Sofroni**, medic obstetrician ginecolog, oncolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător și inventator, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” (5 apr. 1956). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 143.*

190 de ani de la nașterea lui **Nicolai Scrifosovschi**, medic chirurg rus, doctor în medicină, profesor universitar, manager, savant cu renume mondial, originar din Basarabia (6 apr. 1836 – 13 dec. 1904). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 143-146.*

85 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Zamfir**, naist român, compozitor, dirijor, poet, pictor, doctor în muzicologie, profesor asociat, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler; Cavaler al „Ordinului Republicii” (6 apr. 1941). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 81-83; 2016, p. 122.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Reabțov**, conferențiar universitar, scriitor și traducător, distins cu Medalia „Mihai Eminescu” (6 apr. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 121-122; 2021, p. 149-151.*

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Costin**, istoric, profesor universitar, primul primar general al municipiului Chișinău după declararea Independenței de Stat a Republicii Moldova, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii” (7 apr. 1936 – 16 feb. 1995). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 109-110; 2011, p. 91; 2016, p. 122-123; 2021, p. 151-152.*

75 de ani de la nașterea **Anei Bantoș**, critic și istoric literar, cercetător științific, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, distinsă cu „Ordinul de Onoare” (7 apr. 1951). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 110-112; 2016, p. 123-125; 2021, p. 152-154.*

70 de ani de la nașterea

Mariei Danilov, istoric, doctor habilitat în științe istorice, cercetător științific coordonator, conferențiar cercetător, muzeograf, distinsă cu Medalia „Meritul Civic” (7 apr. 1956 – 16 noiembrie 2018). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 91-92; 2016, p. 125-126; 2021, p. 155-157.*

120 de ani de la nașterea lui **Nicolae Romanenco**, istoric literar, hasdeolog, inginer electrician, doctor în științe tehnice (8 apr. 1906 – 29 iul. 2000). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 113-114.*

80 de ani de la nașterea lui **Vitalie Baltag**, scriitor, traducător (10 apr. 1946 – 20 noiembrie 1992). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 114-115; 2016, p. 128-129.*

140 de ani de la nașterea lui **Nicolae N. Tonitza**, pictor român, grafician, caricaturist, gravor, litograf, desenator, artist în ceramică, zugrav, scriitor, poet, jurnalist, critic de artă, cronicar plastic, pedagog, polemist și luptător social, distins cu Ordinul „Mihai Viteazul” de clasa a III-a (13 apr. 1886 – 26 feb. 1940). *A se vedea și art. din CB 1996, p. 45-49; CN 2000, p. 81.*

85 de ani de la nașterea **Claudiei Balaban**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, director onorific al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, Cavaler al „Ordinului Republicii” (13 apr. 1941). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 87-88; 2011, p. 96-98; 2016, p. 130-131; 2021, p. 162-163.*

130 de ani de la nașterea lui **Tristan Tzara**, poet bilingv român, eseist, stabilit în Franța (16 apr. 1896 – 24 dec. 1963). *A se*

vedea și art. din CN 2016, p. 133.

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Grigurcu**, poet și scriitor român, critic și istoric literar, eseist, comentator, distins cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer, originar din Basarabia (16 apr. 1936). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 134-135.*

180 de ani de la nașterea lui **Nicolae Densușianu**, istoric, folclorist român, jurist, bibliotecar, traducător, membru corespondent al Academiei Române (18 apr. 1846 – 24 mar. 1911). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 118-119; 2011, p. 85.*

70 de ani de la nașterea **Svetlanei Miron**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, distinsă cu Medalia „Meritul Civic” (18 apr. 1956).

60 de ani de la nașterea lui **Vasile Mija**, jurnalist, realizator și prezentator de emisiuni radio, poet, Om Emerit (20 apr. 1966).

100 de ani de la nașterea **Reginei Elisabeta a II-a (Elizabeth Alexandra Mary Windsor)**, Regina Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (21 apr. 1926 – 8 sept. 2022). *A se vedea și*

art. din CN 2006, p. 119-120.

90 de ani de la nașterea **Oanei Orlea**, scriitoare română de limbă franceză, descendentă din familiile aristocratice românești Rosetti și Cantacuzino (21 apr. 1936 – 23 iul. 2014). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 136.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Papuc**, arheolog român, doctor în arheologie, muzeograf și cercetător științific, distins cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer (22 apr. 1946 – 5 noiem. 2024).

70 de ani de la nașterea lui **Vladimir Ciolac**, compozitor, dirijor de cor, profesor universitar, Maestru în Artă (22 apr. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 137; 2021, p. 168-169.*

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Curtu**, pictor de animație, regizor, scenograf, caricaturist, grafician, stabilit în Germania (24 apr. 1956). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 165-166.*

100 de ani de la nașterea **Eleonorei Romanescu**, artist plastic, profesor universitar, Om Emerit al Artei, Artist Plastic al Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (26 apr. 1926 – 4 noiem. 2019). *A se vedea și art.*

din CB 1996, p. 55-56; CN 2001, p. 92-93; 2016, p. 140-141; 2021, p. 171-172.

90 de ani de la nașterea lui **Eugen Gladun**, medic, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, ex-ministru al sănătății, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii” (27 apr. 1936 – 31 mai 2014). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 124-125; 2016, p. 142.*

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Tomozei**, poet român, eseist și traducător, distins cu Ordinul „Meritul Cultural”, clasa a II-a (29 apr. 1936 – 31 mar. 1997). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 143.*

60 de ani de la nașterea lui **Octavian Eșanu**, pictor, critic de artă, galerist, manager, profesor asociat (29 apr. 1966).

60 de ani de la nașterea **Violetei Zabulica-Diordiev**, pictoriță, ilustratoare de carte, scenografă, laureată a Premiului IBBY (30 apr. 1966). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 143-144.*

ACADEMIA ROMÂNĂ 1866

Academia Română, instituție fundamentală a statului român, simbol al spiritualității naționale.

A fost înființată la București, conform Regulamentului aprobat prin Decretul Locotenentei Domnești a Principatelor Unite Române nr. 582 din 1 aprilie 1866 (publicat în „Monitorul” din 5 aprilie 1866). Și-a început activitatea în anul următor, sub numele de Societatea Academică Română. În același an a fost înființată și biblioteca acesteia, având misiunea de a colecta, păstra, organiza, cerceta și pune în valoare fondul național de manuscrise și tipărituri, hărți, colecții de artă, colecții numismatice ș.a., devenind în timp indispensabilă pentru documentarea proiectelor majore de cercetare.

În 1879, printr-o lege specială, Societatea Academică Română a fost declarată institut național, sub numele de Academia Română (AR). În perioada 1948-1989 a fost denumită Academia Republicii Populare Române (1948-1965) și Academia Republicii Socialiste România (1965-1989). Din 1990 a revenit la denumirea de AR.

Legea Academiei Române

definește rolul, misiunea și obiectivele instituției, consacrand statutul acesteia de instituție publică autonomă, independentă în ansamblul activităților pe care le desfășoară. Academia Română are ca direcții fundamentale de acțiune promovarea și dezvoltarea cercetării științifice, susținerea educației și a învățământului național, protejarea și cultivarea limbii române, conservarea și valorificarea patrimoniului cultural material și imaterial, precum și analiza problemelor esențiale ale societății românești.

În exercitarea acestor atribuții, AR își reafirmă vocația și rolul său național, contribuind prin activitatea membrilor săi și prin rețeaua de institute și centre de cercetare la progresul științific și cultural al țării și la menținerea unei prezențe constante a României pe plan internațional ca stat modern și democratic.

Fiind o instituție simbolică pentru cultura din întreg spațiul românesc, primii 14 membri fondatori ai Societății, numiți prin Decretul din 22 aprilie 1866, erau personalități marcante și patrioți români care reprezentau teritoriile aflate încă sub stăpânirea unor imperii străine: Transilvania (Timotei Cipariu, George Barițiu, Gavril Munteanu), Maramureș (Iosif Hodoș, Alexandru Roman), Bucovina (Alexandru Hurmuzaki, Ambrosiu Dimitrovici, înlocuit ulterior cu Ion G. Sbierra), Banat (Andrei Mocioni, Vincențiu Babeș), Basarabia (Alexandru Hâjdeu, Constantin Stamati, Ioan Stră-

jescu), Macedonia (Ioan D. Caragiani, Dimitrie Cozacovici). După un an, au fost incluși alți șapte membri, reprezentând Moldova (Vasile Alecsandri, Constantin Negruzzi, Vasile Alexandrescu-Urechia) și Muntenia (Ion Heliade Rădulescu, Constantin A. Rosetti, Ioan C. Massim, August Treboniu Laurian). Misiunea lor era de a consolida identitatea națională, în contextul obiectivului fundamental al națiunii române – formarea statului unitar român. Iar identitatea națională se sprijinea în mod decisiv pe limba și literatura română, pe istoria românilor, pe etnografie, pe cultură în general.

De la înființare și până astăzi, AR a cuprins peste 1 700 de membri fondatori, titulari, corespondenți și membri de onoare, din țară și din străinătate, aleși atât în timpul vieții, cât și post-mortem.

În prezent, numărul maxim al membrilor titulari și corespondenți este de 181, iar cel al membrilor de onoare – din țară și din străinătate – este de 135, dintre care cel mult 40 pot proveni din România. Membrii sunt aleși dintre personalitățile științei și culturii care s-au distins prin contribuții remarcabile la progresul spiritual al țării, prin lucrări de mare valoare teoretică și practică.

De-a lungul istoriei, la conducerea AR au fost următorii președinți: Ion Heliade Rădulescu (1867-1870), August Treboniu Laurian (1870-1872), Nicolae Kretzulescu (1872-1873), August Treboniu Laurian (1873-1876), Ion Ghica (1876-1882), Dimitrie A. Sturdza (1882-

1884), Ion Ghica (1884-1887), Mihail Kogălniceanu (1887-1890), Ion Ghica (1890-1893), George Barițiu (1893, martie-aprilie), Iacob C. Negruzzi (1893-1894), Ion Ghica (1894-1895), Nicolae Kretzulescu (1895-1898), Petru Poni (1898-1901), Petre S. Aurelian (1901-1904), Ioan Kalinderu (1904-1907), Anghel Saligny (1907-1910), Iacob C. Negruzzi (1910-1913), Constantin I. Istrati (1913-1916), Petru Poni (1916-1920), Dimitre Onciul (1920-1923), Iacob C. Negruzzi (1923-1926), Emil Racoviță (1926-1929), Ioan Bianu (1929-1932), Ludovic Mrazec (1932-1935), Alexandru Lapedatu (1935-1938), Constantin Rădulescu-Motru (1938-1941), Ion Th. Simionescu (1941-1944), Dimitrie Gusti (1944-1946), Andrei Rădulescu (1946-1948), Traian Săvulescu (1948-1959), Athanase Joja (1959-1963), Ilie G. Murgulescu (1963-1966), Miron Nicolescu (1966-1975), Șerban Țițeica (1975-1976), Theodor Burghel (1976-1977), Cristofor Simionescu (1977-1980), Gheorghe Mihoc (1980-1981), Ioan Anton (1981-1984), Radu Voinea (1984-1990), Mihai Corneliu Drăganescu (1990-1994), Virgiliu N. G. Constantinescu (1994-1998), Eugen Simion (1998-2006), Ionel Haiduc (2006-2014), Ionel Valentin Vlad (2014-2017), Cristian Hera (2018, ianuarie-aprilie). Din 2018 președinte al Academiei Române este Ioan-Aurel Pop, reales pentru un nou ciclu de patru ani în 2022.

În cadrul AR funcționează 70 de institute și centre de

cercetare, aflate sub coordonarea a 14 secții științifice, reunind peste 2 000 de cercetători atestați, specializați atât în cercetarea fundamentală, cât și în cea aplicată. AR deține filiale în Cluj-Napoca, Iași și Timișoara.

Fundații constituite: Fundația Culturală „Ioan I. Dalles” (1918), Fundația Familiei Menahem H. Elias (1925), Fundația Europeană „Nicolae Titulescu” (1991), Fundația Națională pentru Știință și Artă (1998), Fundația „Patrimoniu” (2006).

Pe perioada activității, AR s-a preocupat, în mod special, de normarea limbii române și de studiul istoriei poporului român. Prima gramatică academică, apărută la puțin timp după înființarea Academiei, este semnată de Timotei Cipariu și intitulată „Gramaticalimbeiromâne”, I – Analitică (1869) și II – Sintetică (1877). Printre primele lucrări este și „Dicționarul latin-român” (1876), lucrare esențială atât pentru traducerile din clasici, cât și pentru elaborarea „Dicționarului limbii române”. Remarcabilă pentru perioada de început este monumentală lucrare lexicografică „Magnum Etymologicum Romaniae” (1882) al lui B. P. Hasdeu, concepută ca un tezaur de cunoștințe filologice, folclorice, istorice, geografice, literare, chiar dacă autorul reușește să realizeze doar trei volume și introducerea la cel de-al patrulea volum.

Sub egida AR, în prezent, sunt elaborate un șir de opere monumentale: „Dicționarul tezaur al limbii române” (19 volume, cu peste 18 000 de pagini), tratatul „Istoria ro-

mânilor” (10 volume, ediția 1 și a 2-a), „Dicționarul general al literaturii române” (peste 7 000 de pagini), ediția integrală facsimilată a manuscriselor eminesciene (14 000 de pagini, legate în 38 de volume) ș.a. Sunt realizate o varietate de ediții științifice de referință inedite: „Bibliografia istorică a României”, „România – atlas istorico-geografic”, „Atlasul etnografic român”, „Atlasul antropologic al României”, „Arta din România din preistorie în contemporanietate”, „Atlasul agricol al României” ș.a.

Tot sub auspiciile AR se editează numeroase publicații seriale, între care „Academica. Revistă de știință, cultură și artă”, „Analele Academiei Române”, „Analele Bucovinei”, „Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu”, „Memoriile secțiilor științifice”, „Proceedings of the Romanian academy. Series A: Mathematics, Physics, Technical Sciences, Information Science”, „Revista de filozofie”, „Revista istorică”, „Revista de psihologie”, „Studii și comunicări de etnologie” ș.a.

Una din misiunile AR este descoperirea și susținerea tinerilor promițători, așa încât să fie asigurată formarea noii generații a intelectualiilor de elită a țării. Astfel, un proiect educațional, inițiat de academicianul Ioan Dumitrache, este „Școala olimpicilor”, iar Programul „Academia Română în dialog cu tinerii”, inițiat în anul 2019, are ca scop susținerea și promovarea tinerelor talente din școli și universități cu potențial cognitiv și creativ de excepție, cărora li se acordă burse anual.

În scopul susținerii cercetării, AR oferă diverse burse de cercetare: „Simona-Maya Teodoroiu”, „Profesor universitar doctor Lazăr Vlăsceanu”, „Maya și Nicolae Simionescu”, „Academician Șerban Papacostea”, Bursa de excelență „Academician Nicolae Cajal” ș.a.

Anual, AR acordă 75 de premii, repartizate pe domenii corespunzătoare celor 14 secții științifice, fiecare purtând numele unei personalități ilustre din domeniul creației științifice, literare sau artistice românești. În anul 2025, AR a instituit Premiul „Francisc I. Rainer” în domeniul antropologiei, decernat în cadrul Secției de științe medicale.

Instituția organizează studii universitare de doctorat prin Școala de Studii Avansate a Academiei Române, al cărei obiectiv fundamental îl constituie formarea specialiștilor înalt calificați pentru cercetarea științifică academică, pentru învățământul universitar și pentru domenii de activitate administrativă și managerială.

Relațiile externe constituie o direcție centrală a activității AR, care acordă o atenție deosebită colaborării cu academii și instituții similare din lume, participării la organisme interacademice și implicării în programe de cercetare comune. În prezent, AR este partener în peste 50 de acorduri și programe de cooperare științifică și culturală cu academii și organizații de profil din Europa, Asia și America. Prin intermediul acestora, cercetătorii din institute și centre de cercetare participă la manifestări

științifice internaționale de rang înalt, desfășoară proiecte comune cu parteneri din străinătate și efectuează stagii de documentare în cadrul altor academii și universități.

AR întreține relații strânse de colaborare cu Academia de Științe a Moldovei, având ca prioritate consolidarea legăturilor culturale și științifice între cele două instituții. În 2024 a fost actualizat și semnat Acordul de colaborare între AR și Academia de Științe a Moldovei.

AR este membru cu drepturi depline în asociații academice europene: Federația Academiiilor Naționale din Europa/All European Academies, European Academies' Science Advisory Council, InterAcademy Partnership, Uniunea Academică Internațională, și, totodată, afiliată la peste 30 de organizații internaționale științifice și profesionale.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 90; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 116-118.

Bibliografie selectivă:

Analele Academiei Române. Seria a 5-a. – București : Editura Academiei Române, 2022. – Vol. 32. – 481 p. – ISSN 1222-0159.

Analele Bucovinei / Academia Română, Institutul „Bucovina”. – București : Editura Academiei Române, 2016. – Nr 1. – 349 p. – ISSN 1221-9975.

Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu / Academia Română. – Sibiu : Editura Academiei Române, 2017. – Vol. 24. – 206 p. – ISSN 1223-1088.

Dicționarul ortografic, ortopic și morfologic al limbii române : DOOM / coordonator: Ioana Vintilă-Rădulescu. – Ed.

a 3-a, revăzută și adăugită. – București : Univers Enciclopedic Gold, 2021. – 1152 p. – ISBN 978-606-704-935-0.

Gramatica limbii române / Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. – București : Litera, 2022. – 1439 p. – ISBN 978-606-33-9022-7.

Memoriile Secției de științe istorice și arheologie / Academia Română. – București : Editura Academiei Române, 2021. – T. 40 – 342 p. – ISSN 1224-1814.

Memoriile secțiilor științifice = Memoirs of the Scientific sections / Academia Română. – Bucharest : Editura Academiei Române. – Seria 4, t. 45. – 2022. – 215 p. – ISSN 1224-1407.

Proceedings of the Romanian Academy. Series B : Chemistry, Life Sciences and Geosciences. – Bucharest : Editura Academiei Române, 2022. – Vol. 24, issue 1 : January-April 2022. – 138 p. – ISSN 1454-8267.

Studii și Comunicări de Etnologie / Academia Română, Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu. – Sibiu : Astra Museum, 2016. – T. 30. – 297 p. – ISSN 1221-6518.

Academia Română : [site]. – URL: https://acad.ro/academia_romana/ (accesat : 07.08.2025).

Academia Română și Casa Regală a României : Două destine paralele 1866-1947/1948 / note biografice și selecția textelor: Dorina N. Rusu ; Academia Română. – București : Editura Academiei Române, 2013. – 232 p. – ISBN 978-973-27-2304-3.

Duțu, Mircea. Academia Română (1866-2016) : Temeiuri, tradiții și valori juridice / Mircea Duțu. – București : Editura Academiei Române ; Universul Juridic, 2016. – 293 p. – ISBN 978-973-27-2635-8. – ISBN 978-606-673-812-5.

Mușat, Marian. Studiu pedologic și agrochimic pe terenurile Academiei Române / Marian Mușat, Costel Dologan, Georgian Argatu. – București : Editura Academiei Române, 2024. – 202 p. – (Biblioteca de științe.

Seria Agricultură). – ISBN 978-973-27-3836-8.

Rusu, Dorina N. Istoria Academiei Române în date (1866-1996) / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 1997. – 630 p. – ISBN 973-27-0591-4.

Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu ; cu un cuvânt înainte de acad. Eugen Simion. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – 1159 p. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Academia Română și Centenarul Marii Uniri // Curtea de la Argeș. – 2018. – Nr 2. – P. 14.

Berindei, Dan. Academia Română și Basarabia / Dan Berindei // Basarabia – 1812 : Problemă națională, implicații internaționale : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 14-16 mai 2012, Chișinău-Iași / coordonatori: Gheorghe Cliveti, Gheorghe Cojocaru. – București : Editura Academiei Române, 2014. – P. 729-732. – ISBN 978-973-272397-5.

Pop, Ioan-Aurel. Academia Română, instituție erudită și savantă / Ioan-Aurel Pop // Academica. – 2023. – Nr 4/5. – P. 6-7. – ISSN 1220-5737.

Prisac, Lidia. Academia Română / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – 608 p. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Rusu, Dorina N. Omagiu binefăcătorilor Academiei Române : [discurs de recepție (7 mai 2025, Aula AR)] / Dorina N. Rusu // Academica. – 2025. – Nr 5. – P. 6-22. – ISSN 1220-5737.

Simionescu, Bogdan C. Cercetarea științifică în Academia Română / Bogdan C. Simionescu // Academica. – 2019. – Nr 4/5. – P. 18-20. – ISSN 1220-5737.

Spinei, Victor. Academia Română și sărbătorirea Centenarului Marii Uniri / Victor Spinei //

Academica. – 2019. – Nr 4/5. – P. 10-15. – ISSN 1220-5737.

Tighineanu, Ion. Academia Română – în avangarda cercetării științifice în spațiul românesc : [alocuțiune rostită la sesiunea aniversară „Ziua Academiei Române – 158 de ani” (4 aprilie 2024, Aula AR)] / Ion Tighineanu // Academica. – 2023. – Nr 3/4. – P. 8-9. – ISSN 1220-5737.

Tighineanu, Ion. Prin consolidare – spre excelență în cercetare : [alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Ziua Academiei Române” (4 aprilie 2025, Aula AR)] / Ion Tighineanu // Academica. – 2025. – Nr 3/4. – P. 9-10. – ISSN 1220-5737.

Elena Barbos-Balinschi

**Ion PELIVAN
1876-1954**

Profesor, jurist, publicist, om politic, deputat în Sfatul Țării, inițiator al mișcării de eliberare națională din Basarabia.

S-a născut la 1 aprilie 1876, în s. Răzeni, Gubernia Basarabia, azi rn. Ialoveni. A decedat la 24 ianuarie 1954, la închiisoarea din Sighet, România. A fost reînhumat la Cimitirul Martirilor Basarabiei de la Cernica, România, în 1976.

Se trage din familia lui Gheorghe Pelivan, cântăreț la biserica din sat, și a Eugeniei Titica. Încă din copilărie era fascinat de limba textelor bisericești și de literatura orală transmisă din generație în generație. Între anii 1883

și 1886 a frecventat școala satească, apoi a urmat cursurile Școlii Duhovnicești (spirituale) din Chișinău (1886-1892). Ulterior, și-a continuat studiile religioase la Seminarul Teologic din Chișinău (1892-1898). Aici a stabilit primele contacte cu personalități ce urmau să joace un rol important în evenimentele ce au determinat cursul istoriei Basarabiei pentru mai mult de un secol: Mitropolitul Gurie Grosu, I. Andronic, N. Murea, Gh. Ghicu și V. Oatu.

După absolvirea seminarului, cu o bursă anuală de 300 de ruble, acordată de Zemstva gubernială Chișinău, s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității din Dorpat (astăzi, Tartu), Estonia (1898-1903). În anii studenției a fost inițiatorul și animatorul Societății „Pământenia Basarabeana”, organizație secretă de propagare a ideilor revoluționare în rândul studențimii basarabene. În cadrul societății s-a pronunțat pentru introducerea limbii române în școală, biserică, administrație și justiție, precum și pentru autonomia administrativă a Basarabiei. Membrii societății au întemeiat în incinta Universității o bibliotecă de carte românească. Pe adresa „Pământeniei” soseau din țară ziare, reviste, cărți. Biblioteca dispunea de publicațiile vremii „Albina”, „Adevărul”, „Universul”, de lucrările științifice ale reputaților istorici N. Iorga, A. D. Xenopol, Gr. Tocilescu, de operele clasice V. Alecsandri, M. Eminescu, I. Creangă, Al. Vlăduț și a. Dar nu a fost tolerată de guvernul țarist și au urmat arestări

ale membrilor organizației, care au fost întemnițați inițial la Dorpat, apoi la Wenden (1902-1903). Ion Pelivan a fost eliberat pentru susținerea tezei de licență, dar în 1904 a fost exilat pe un termen de trei ani la Viatka, reg. Arhanghelsk (Rusia).

A colaborat cu C. Stere, Em. Gavriliță, scriind articole în limba română. Drept urmare a fost trimis soldat pe frontul din Manciuria (China). Cu ajutorul unui ofițer, doctor, a fost demobilizat și trimis în or. Kazan (Rusia), unde a fost grefier la tribunal. În 1905 a obținut posibilitatea de a se întoarce în Basarabia. S-a stabilit la Chișinău, unde a organizat prima grupare cu caracter național revoluționar din Basarabia, alături de vechii săi colegi de la Seminarul Teologic din Chișinău și colegii de la Facultatea de Drept a Universității din Dorpat.

Se dedică vieții politice și publicistice, îmbinând munca în presă cu cea juridică. Editează primul ziar în limba română cu caractere chirilice „Basarabia”, al cărui redactorșef este (1906-1907). Închiderea ziarului și riscurile asumate l-au forțat să se retragă din Chișinău, în iunie 1907, devenind locțiitor de judecător în or. Bălți. La Bălți a fondat o organizație de intelectuali, din care făceau parte profesori de școală, avocați și diferiți funcționari. Organizația promova limba română, iar la biblioteca publică din oraș fondase un departament de carte românească. A fost judecător de ocol (1907-1916), apoi avocat în Baroul avocaților din Bălți.

Odată cu începutul Primului Război Mondial, a fost mobilizat și trimis pe Frontul

Românesc la Brăila, Galați, apoi la Cahul, Bolgrad, unde a organizat primele comitete ale Partidului Național Moldovenesc din Basarabia. Aceste comitete au jucat un rol principal în fondarea Sfatului Țării, care avea drept obiectiv obținerea drepturilor naționale și autonomia Basarabiei. În 1917 a fost ales președinte al Comitetului ținutal Bălți al Partidului Național Moldovenesc și ulterior a fost desemnat membru al biroului de organizare al Sfatului Țării, primul parlament basarabean, în condițiile proclamării autonomiei basarabene. A fost ales delegat în Sfatul Țării din partea Congresului Militarilor Moldoveni, ce și-a ținut lucrările la Chișinău la 22-27 octombrie 1917, și a aderat la Blocul Moldovenesc. Maturitatea politică l-a făcut să cedeze acest post lui I. Inculeț, care era agreat de minoritățile naționale. În cadrul Sfatului Țării a fost membru în comisiile de Declarații și Statute, Administrativă, de Regulamente.

Într-un moment foarte critic și responsabil pentru Basarabia, deputatul Ion Pelivan, soldat al neamului, manifestă un curaj și un eroism deosebit, îndeplinind una dintre deciziile încredințate de a aduce Armata Română pentru restabilirea ordinii și lupta cu structurile militare bolșevice. În decembrie 1917, fiind votat guvernul Republicii Democratice Moldovenești, a fost numit ministru de externe. În calitatea de ministru a luat contact cu multe țări europene pentru a obține recunoașterea Republicii Moldovenești și a stabili legături diplomatice.

La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România. A deținut în repetate rânduri funcția de deputat al României Mari. După Unire a fost conducătorul delegației basarabene la Conferințele de pace de la Paris (1919-1920) și Geneva (1922), unde a susținut cauza Basarabiei.

În anii 1919-1920 a fost ministru al justiției în guvernul lui A. Vaida-Voevod. În 1923 a intrat în Partidul Național Țărănesc Român. În anii 1927-1935 s-a aflat la conducerea filialei din Basarabia, a promovat Asociația de Cultură „ASTRA”, activând și în funcția de director al revistei „Viața Basarabiei”.

În 1940 s-a refugiat la Iași. În 1941 a revenit la Chișinău, găsindu-și casa devastată. În 1944 a reușit din nou să se refugieze cu familia în România, stabilindu-se la București. A fost continuu monitorizat de serviciile securității românești și sovietice. În 1950, în noaptea de 4 mai, la vârsta de 74 de ani, Ion Pelivan a fost arestat de securitatea română, operațiune pusă la cale de KGB-ul sovietic (îndeplinindu-se ordinul lui I. Stalin de lichidare a foștilor membri ai Sfatului Țării). A fost trimis la închisoarea din Sighet, unde s-a stins din viață.

A lăsat posterității numeroase lucrări literare și publicistice, a colaborat cu ziare și reviste basarabene, românești și franceze. La Paris a editat ziarul „La Bessarabie” și o serie de broșuri în care a argumentat dreptul României asupra Basarabiei: „L'Union de la Bessarabie sous le régime russe” (1919), „La chronologie de la Bessarabie” (1920),

„L'État économique de la Bessarabie” (1920).

În onoarea sa a fost numită o stradă din sectorul Buiucani din mun. Chișinău. Liceul teoretic din s. Răzeni, rn. Ialoveni, îi poartă numele.

Există o localitate numită în onoarea sa – s. Pelivan, rn. Orhei, Republica Moldova.

A fost decorat cu numeroase ordine și medalii în România și străinătate, neluate ulterior în seamă de autorități.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 78-79; „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 37; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 53-54; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 118-119.

Bibliografie selectivă:

Pelivan, Ioan. Corespondență. Memorii / Ioan Pelivan. – Chișinău: Știința, 2019. – 436 p. – ISBN 978-9975-85-180-0.

Pelivan, Ioan. L'état économique de la Bessarabie. T. 4 / Ioan Pelivan. – [Ed. anastatică]. – Paris : Hachette Livre – BnF, [2018]. – 35 p. – ISBN 978-2-019-31459-0.

Pelivan, Ion G. La Bessarabie sous le régime russe (1812-1918). Première partie / Ion G. Pelivan. – Paris : Imprimerie Générale Lahure, 1919. – 64 p.

Pelivan, Ion G. L'union de la Bessarabie a la mère-patrie – la Roumanie / Ion G. Pelivan. – 2-me edit. – Paris : Imprimerie Générale Lahure, 1919. – 50 p.

Pelivan, Ion G. Le mouvement et l'accroissement de la population en Bessarabie de 1812 a 1918 : et quelques Dates concernant la Géographie de La Bessarabie / Ion G. Pelivan. – Paris : Imprimerie Générale Lahure, 1919. – 27 p.

Pelivan, Ion G. Les Droits des Roumains sur la Bessarabie : au point de vue historique, ethnique

et de l'auto-détermination / Ion G. Pelivan. – Paris : Imprimerie des Arts et des Sports, 1920. – 24 p.

Pelivan, Ion. Câteva acte din trecut / Ioan Pelivan // Arhivele Basarabiei. – 1937. – Nr 1/4. – P. 124-130.

Pelivan, Ion G. Corespondența dintre C. Chiriac și B. P. Hajdeu / Ion G. Pelivan // Arhivele Basarabiei. – 1933. – Nr 2. – P. 7-10.

Cuvântarea deputatului Ioan Pelivan în ședința de inaugurare a Sfatului Țării, 21 noiembrie 1917 // Cugetul. – 2003. – Nr 1. – P. 3-4. – ISSN 1814-859X.

Pelivan, Ion. Din Basarabia : 20 de ani după Unire // Magazin istoric. Serie nouă. – 2004. – Nr 3. – P. 4. – ISSN 0541-881X.

Pelivan, Ion G. Din istoria nouă a Basarabiei / Ion G. Pelivan // Arhivele Basarabiei. – 1932. – Nr 2. – P. 109-117.

Pelivan, Ioan. Din suferințele Basarabiei sub stăpânirea rusească / Ioan Pelivan // Suferințele Basarabiei și răpirile rusești : Antologie. – București : Semne, 1996. – P. 3-14.

Pelivan, Ion. Întru veșnica pomenire a Episcopului Dionisie Erhan : [cuvântarea D-lui Ion Pelivan, rostită la înmormântarea Episcopului Dionisie Erhan, în ziua de 20 septembrie 1943] / Ion Pelivan // Viața Basarabiei. – 1943. – Nr 11/12. – P. 757-760 ; Luminătorul. – 1943. – Nr 10/12. – P. 719-722.

Pelivan, Ion. Să vorbim românește / Ion Pelivan // Gazeta Basarabiei. – 1938. – Nr 817 (1 aug.). – P. 6.

Constantin, Ion. Ioan Pelivan : Părinte al mișcării naționale din Basarabia / Ion Constantin, Ion Negrei, Gheorghe Negru. – Chișinău : Notograf Prim, 2012. – 416 p. – ISBN 978-9975-4339-0-7.

Constantin, Ion. Ioan Pelivan : Părinte al mișcării naționale din Basarabia / Ion Constantin, Ion Negrei, Gheorghe Negru. – București : Biblioteca Bucureștilor, 2011. – 402 p. – ISBN 978-606-8337-04-3.

Ioan Pelivan : Istoric al mișcării de eliberare națională din

Basarabia. – București : Biblioteca Bucureștilor, 2012. – 643 p. – ISBN 978-606-8337-39-5.

Baciu, Gheorghe. Ion Pelivan / Gheorghe Baciu // Personalități de viață moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 123-125. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Baciu, Gheorghe. Ion Pelivan – susținător al Marii Uniri / Gheorghe Baciu. // Literatura și Arta. – 2015. – 23 apr. – P. 7. – ISSN 1857-38-35.

Baciu, Gheorghe. Pelivan Ion / Gheorghe Baciu // Istorii de suferințe și victimizări omenesti / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 84-86. – ISBN 978-9975-129-11-4.

Colesnic, Iurie. [Ion Pelivan, deputat în Sfatul Țării] / Iurie Colesnic // Dunărea de Jos [Galați]. – 2016. – Aug. (Nr 174). – P. 21-23.

Colesnic, Iurie. Primul ministru de externe al Republicii Moldovenești era omul cărții : [cu referire la Ion Pelivan] / Iurie Colesnic // Bibliologi, bibliofili și colecționari basarabeni : Ghid / Iurie Colesnic. – Chișinău : BNRM, 2019. – P. 183-186. – ISBN 9975329012. – ISBN 9789975329019.

Danu, Eugenia. Amănunte mai puțin cunoscute despre viața unui basarabean cunoscut : [124 de ani de la nașterea lui Ion Pelivan (1846-1954), jurist, publicist, deputat în Sfatul Țării] / Eugenia Danu // Țara. – 2000. – 14 apr. – P. 6.

Holban, Eugen Ștefan. Pelivan Ion / Eugen Ștefan Holban // Figuri basarabene : Culegere de date biografice / Eugen Ștefan Holban. – Paris : Editura Căpriana, 1990. – P. 50-52.

Pelivan Ion // Dicționar biografic de istorie a României / Stan Stoica, Vasile Mărculeț, Stănel Ion [et al.]. – București : Meronia, 2008. – P. 434-435. – ISBN 978-973-7839-39-8.

Popescu, Andrei. Mentorul-Ion Pelivan / Andrei Popescu // Elita Basarabiei la 1917-1918 : Zece personalități care au făcut unirea / Andrei Popescu. – București : Minerva, 2018. – P. 108-132. – ISBN 9789732110553.

Poștarencu, Dinu. Comple-tări și precizări biografice re-feritoare la Ioan Pelivan / Dinu Poștarencu // Tyrageția. – 2013. – Vol. 7, nr. 2 : Istorie. Mu-zeologie. – P. 203-213. – ISSN 1857-0240.

Maria S. Ciobanu

**Eufrosinia (Valentina)
CUZA
1856-1910**

Interpretă de operă, sopra-nă lirico-dramatică din Basa-rabia, solistă a Operei Impe-riale din Sankt Petersburg.

S-a născut la 5 aprilie 1856 (sau 1868), lângă s. Molo-dova, jud. Hotin, Basarabia (conform altor surse, în s. Târnovo, jud. Soroca; astăzi, s. Târnovo, rn. Dondușeni). A decedat la 15 mai 1910 (sau 28 mai/10 iunie) la Sankt Pe-tersburg, Imperiul Rus, unde este înmormântată la Cimiti-rul luteran „Mitrofanievski”.

Fiică a Victoriei Iorda-che-Rosetti și a lui Ioan Gh. Cuza, rudă cu domnitorul Al. I. Cuza. Eufrosinia a lo-cuit împreună cu familia în localitatea Ivan-Ciflik, lângă Rusciuc, Bulgaria, la o moșie a părinților, distrusă în tim-pul războiului ruso-turc din 1877-1878.

Unele surse susțin că a învățat la Școala populară și la Gimnaziul de fete din Soroca, iar în anul 1877, îm-preună cu mama sa (tatăl de-

cedase), a plecat la Sankt Pe-tersburg, unde a făcut studii la Institutul Smolnii (astăzi, Institutul Smolnii al Acade-miei Ruse de Educație). Po-trivit altor surse, s-a mutat la Chișinău pentru a învăța la Școala de felceri.

În anii 1878-1880 a studi-at canto la Conservatorul din Sankt Petersburg cu S. Gabel și cu N. A. Irețkaia, una din-tre cele mai vestite cântărețe de operă din Imperiul Rus. A fost remarcată pentru ta-lent și ambiția de a obține performanțe. În 1891 a plecat la Paris și a luat ore particulare de la renumita cântăreață fran-ceză de operă Mari Cacc.

Revine în Rusia în anul 1892 și debutează (în 1894) pe scena Teatrului Mariin-ski din Sankt Petersburg în rolul Valentinei din opera „Hughenoții” de G. Meyer-beer. Și-a adoptat pseudoni-mul „Valentina” după numele personajului pe care l-a in-terpretat. În timpul primei sale stagiuni (1894-1895) a cântat șase partituri de bază (Liza în „Dama de pică”, Va-lentina în „Hughenoții”, Ta-tiana în „Evgheni Oneghin”, Margareta în „Faust”, Aida în „Aida” și Mașa în „Dubrov-ski”) și de 16 ori a apărut pe scena teatrului. La a doua sa stagiune (1895-1896) a in-terpretat 11 roluri, ieșind pe scenă de 42 de ori.

În anul 1894 a avut prime-le turnee în orașele Harkov, Herson, Nikolaev. Potrivit unor informații, în anii 1892-1893, ar fi fost în turneu și la Chișinău, cântând fragmen-te din opere rusești, italiene, franceze. A fost membră a trupei Teatrului Mariinski din 1894 până în 1905, iar evoluția sa din anii 1905-1907 la Tea-

trul „Bolșoi” din Moscova i-a adus renumele de vedetă de operă nu numai în Imperiul Rus, dar și în Europa.

Printre rolurile memorabi-le pe care le-a interpretat sunt Tatiana („Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski), Iolanta („Io-lanta” de P. Ceaikovski), Ma-ria („Mazepa” de P. Ceaikov-ski), Desdemona („Otello” de G. Verdi), Aida („Aida” de G. Verdi), Margareta („Faust” de Ch. Gounod), Brunhilda („Inelul Nibelungilor” de R. Wagner), Elza („Lohengrin” de R. Wagner), Tamara („De-monul” de A. Rubinstein), An-tonida („Viața pentru țar” de M. Glinka), Susana („Nunta lui Figaro” de W. A. Mozart), Dona Ana („Don Giovanni” de W. A. Mozart), Carolina, Lisetta („Căsătoria secretă” de D. Cimarosa), Elena („Fru-moasa Elena” de J. Offenbach), Iaroslavna („Cneazul Igor” de A. Borodin), Natașa („Ru-salka” de A. Dargomijski), Se-lica („Africana” de G. Meyer-beer), Liza („Dama de pică” de P. Ceaikovski), Natalia („Opricinik” de P. Ceaikov-ski), Janna d’Arc („Fecioara din Orleans” de P. Ceaikov-ski), Mașa („Dubrovski” de E. Napravnik), Nedda („Paiate” de R. Leoncavallo), Marga-reta, Elena („Mefistofele” de A. Boito), Elsa („Lohengrin” de R. Wagner), Elisaveta, Venera („Tannhauser” de R. Wagner), Isolda („Tristan și Isolda” de R. Wagner), Casandra („Oreste-ia” de S. Taneev), Ford („Ne-vestele vesele din Windsor” de O. Nicolai), Lalla Ruk („Fera-mors” de A. Rubinstein), Mi-lada („Dalibor” de B. Smeta-na), Franța („Prizonierul din Caucaz” de C. Cui), Antoni-da („Viață pentru țar” de M. Glinka), Volhova („Sadko”

de N. Rimski-Korsakov), Servilia („Servilia” de N. Rimski-Korsakov), Melisanda („Prințesa” de I. I. Bleihman), Poppea („Nero” de A. Rubinștein), Kupava („Alba ca Zăpada” de N. Rimski-Korsakov), Saffi („Voievodul ȝiganilor” de J. Strauss), Euridice („Orfeu în Infern” de J. Ofenbach) ș.a.

Succesul mai multor premiere ale vremii s-au datorat rolurilor principale interpretate de Eufrosinia Cuza: Casandra în „Oresteia” de S. Taneyev (1895); Lalla Ruk în „Feramors” de A. Rubinstein (1898); Béranger în „Saraciful” de C. Cui (1899); Melisandre în „Prințesa viselor” de I. Bleichman; Servilia în „Servilia” de N. Rimski-Korsakov (1902); Vera Dmitrievna în „Slujitoarea din Pskov” cu prologul „Boyarynya Vera Sheloga” de N. Rimsky-Korsakov (1903).

A cântat sub conducerea lui F. Blumenfeld, G. Wahrlich, E. Krushevsky, E. Napravnin, P. Feldt, N. Cherepnin. În cariera sa a colaborat cu o serie de personalități ale vremii la teatre din Kiev, Odesa, Harkov, Tbilisi, Viena, Paris, Berlin, Roma, Milano, Riga, Saratov, Varșovia. A cântat alături de mari interpreți, precum F. Șaliapin, L. Sabinov, F. Stravinski, A. Antonovski, M. Figner, F. Litvin, S. Levic, M. Dolina, M. Koriakin, M. Slavina, I. Erșov, I. Tartakov, T. Malten, I. Alceveski, V. Kastorski, E. Napravnin, D. Pohitonov, A. Vinogradski, E. Krușevsko, A. Bolska, E. Zbrueva, E. Mravina, A. Davidov etc. Este considerată cea mai bună interpretă a rolului Judith de pe scena rusească.

S-a manifestat și ca inter-

pretă de muzică de cameră și romante, interpretând recitaluri din compozitori ruși, (N. Glinca, N. Rimsky-Korsakov, P. Ceaikovski, I. Bleihman ș.a.) și occidentali (G. Verdi, G. Bizet etc.).

A întreprins mai multe turnee la Kiev, Odesa, Harkov, Kazan, Saratov, Cerkask, Simbirsks, Astrahan, Samara, Chișinău, Baku, Riga, Rostov-pe-Don, Tbilisi, Herson. A cântat pe scene din Italia, Polonia, Franța, Austria, Germania etc.

Contemporanii cântăreței afirmă că o mare influență și susținere a avut-o din partea soțului ei, compozitorul Iuri Blaykhman (1868-1910), care a creat lucrări în toate genurile muzicale existente la acea vreme. Majoritatea din cele 120 de lucrări ale sale acestea le-a dedicat Eufrosiniei Cuza.

A fost prețuită și pentru activitate filantropică, fiind organizatoarea numeroaselor concerte pentru sinistrați și pentru studenți, în special pentru cei din Basarabia.

Talentul interpretei a fost apreciat de artistul plastic A. Golovin, care, la începutul secolului al XX-lea, i-a pictat mai multe portrete.

A concertat timp de 15 ani (1894-1910), cu precădere în roluri principale. A cântat 47 de partituri în mai bine de 1 416 ieșiri numai pe scena Teatrului Mariinski.

Despre cântăreața de opera cu rădăcini basarabene au fost publicate numeroase lucrări, inclusiv o schiță biografică în „Dicționarul enciclopedic al lui Brockhaus și Efron” (Sankt Petersburg, 1890-1907).

În anul 2006, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la

naștere, Poșta Moldovei a emis timbrul poștal cu chipul Eufrosiniei Cuza.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 415-416.

Bibliografie selectivă:

Арабаджи, Родион Васильевич. Жизнь, посвященная сцене : Страницы творчества Е. И. Кузы / Родион Васильевич Арабаджи. – Chișinău : Literatura artistică, 1979. – 143 p.

Baciu, Gheorghe. Eufrosinia Cuza (5.IV.1856-15.V.1910) / Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 52-53. – ISBN 978-9975-129-32-9.

Buzilă, Serafim. Cuza Valentina (Eufrosinia) / Serafim Buzilă // Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc : Museum, 1999. – P. 152-153. – ISBN 9975-61-104-4. – ISBN 9975-906-35-4.

Buzilă, Serafim. Cuza Valentina (Eufrosinia) : [schiță biografică] // Chișinău : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 181. – ISBN 9975-906-16-8.

***Cuza Valentina (Eufrosinia) Ivanovna** : [fișier biografic] // Literatura și arta Moldovei : Enciclopedie. Vol. 1 : Abecedar-Marinist. – Chișinău : Redacția Principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, 1985. – P. 351.

Dănilă, Aurelian. Scrieri despre operă : Articole, interviuri, lexicon / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Epigraf, 2019. – P. 252-253. – ISBN 978-9975-60-341-6.

Eufrosinia Cuza : Biografie // Lăutaru : [site]. – URL: <https://web.archive.org/web/20160304125549/http://www.lautaru.ru/eufrosinia-cuza-biografie.html> (accesat : 03.04.2025).

***Temperament moldav** : [despre Cuza Valentina (Eufrosinia)] / Gleb Ceaicovschi Merșanu // Cântăreți celebri : (Din trecutul muzical al Moldovei) / Gleb Ceaicovschi Merșanu. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1973. – P. 21-27.

Țopa, Tudor. Tîrnova, r-nul

Dondușeni. Atestat la 13 aug. 1464 : [inclusiv despre Eufrosinia (Valentina) Cuza] / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 13 / Liviu Belâi, Victor Dtragoș, Anatol Eremia [et al.]. – Chișinău : Fundația „Draghiștea”, 2015. – P. 471-478. – ISBN 978-9975-9700-3-7. – ISBN 978-9975-3031-6-3.

Кузина, Елена. Ефросинья (Валентина) Куза – молдавская «грёза» Петербурга серебряного века / Елена Кузина // *Ивѣтамѣнтл артистич – дименсиуни culturale : Conferința științifică internațională, 23 aprilie 2021 : Tezele comunicărilor.* Vol. 1 : Artă muzicală / colegiul de redacție: Tatiana Comendant [et al.]. – Chișinău : AMTAP, 2021. – P. 54-56. – ISBN 978-9975-3453-3-0 (PDF). – ISBN 978-9975-3453-4-7 (PDF).

****Чукоккала : Рукописный альманах Корнея Чуковского / комментарии: К. Чуковского ; составитель, подготовка текста, примечание: Е. Чуковской.** – Москва : Русский путь, 2006. – P. 95. – ISBN 5-85887-254-9.

Elena Harconița

Gheorghe ZAMFIR
1941

Naist român, compozitor, dirijor, poet, pictor, doctor în muzicologie, profesor asociat, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler; Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Prin creația sa muzicală și prin întreaga biografie artistică, a dobândit o identitate națională de valoare incon-

fundabilă în patrimoniul cultural al umanității, fiind supranumit „regele naiului”.

Gheorghe Zamfir s-a născut la 6 aprilie 1941, în com. Găești, jud. Dâmbovița, România. Oltean după mamă (născută în Hurezanii de Jos, jud. Gorj) și dâmbovițean după tată (din Găești). La vârsta de 6-7 ani a fost impresionat de un banjo, apoi de o mandolină adusă de tatăl său de la Pitești, la 12 ani cânta deja la acordeon.

Studiile primare și generale le-a absolvit în localitatea natală. La vârsta de 14 ani începe să studieze la Școala de muzică nr. 1 din București (astăzi, Liceul de Muzică „Dinu Lipatti”), cu intenția de a învăța acordeonul. A fost însă acceptat la clasa de nai a profesorului F. Luca, dovadă excelente abilități pentru acest instrument. În 1961, după susținerea bacalaureatului, este admis la Conservatorul de Muzică „Ciprian Porumbescu” din București, pe care l-a absolvit cu o specializare dublă, în pedagogie (1966) și în dirijat pentru cor și orchestră (1968). Au urmat încă doi ani de dirijat cu maestrul C. Bugeanu. Ulterior, a susținut (în 2005) doctoratul cu teza „Naiul – instrumentul divinității și al sufletului creator: geneză, evoluție și semnificație”, obținând calificativul „Summa cum laude” pentru lucrarea coordonată de profesorul universitar Gh. Oprea.

În 1959 a înregistrat primele melodii și compoziții în stil folcloric, interpretate cu Orchestra Populară a Radiodifuziunii Române. În 1966 a fost numit dirijor al Ansamblului „Ciocârlia”.

În 1966-1969 a dirijat Ansamblul Folcloric „Ciocârlia” din București, care număra peste 300 de artiști. Împreună au fost în numeroase turnee în țară și în străinătate. În aceeași perioadă (1966) a înregistrat primul disc la „Electrecord”, în care erau incluse piesele „Doina de jale” și „Doina ca de la Vișina”, în 1968 a realizat cel de-al doilea disc.

În anii 1968-1970 a întreprins turnee în Germania, Elveția, URSS, China. După ce a demisionat (1969) din Ansamblul „Ciocârlia”, a susținut (în 1971), împreună cu propriul taraf concertistic, 45 de recitaluri pe scena Teatrului „Vieux Colombier” și la Teatrul „Gaîte-Montparnasse” din Paris, folosind pentru prima oară cele patru naiuri (soprano, alto, tenor și bas) pe care le crease în 1968. A modificat naiul tradițional românesc de 20 de tuburi cu noi variante, ce conțineau succesiv 22, 25, 28 și 30 de tuburi pentru lărgirea domeniului tonal astfel: naiul alto (22 de tuburi), tenor (25 de tuburi), bas (28 de tuburi) și naiul contrabas (30 de tuburi). Prin modificarea ambușurei a obținut câte nouă tonuri pentru fiecare tub. În acest fel, a devenit posibilă interpretarea melancolică la nai a doinelor, a cântecelor de leagăn, a bocetelor și a unor inflexiuni ale vocii umane. Își assemblează singur naiurile din lemn de bambus și le acordează cu ajutorul unei mici cantități de miere de albine introdusă în tuburi. În 1972 a „inventat” stilul Nai-Orgă, prin care a introdus un nou repertoriu. A confecționat (în 2003)

naiul „Gigantul” cu 42 de tuburi, 1,35 m înălțime și 1,2 m lățime.

În 1973 pleacă într-un turneu mondial: din America de Sud în Japonia, din Australia în Scandinavia, din Noua Zeelandă în SUA, Canada, Japonia, Africa de Sud, Belgia, Franța, Elveția și Austria. A susținut concerte de binefacere la Paris, Franța (1972, 1974), concerte pentru sinistrați (Napoli, Bogota), concerte aniversare (M. Eminescu, M. Eliade) etc. A participat la festivalurile internaționale „George Enescu” (București, 1973), la Festivalul de Muzică Clasică de la Klagenfurt (Austria, 1973), la Festivalul de Muzică Clasică de la Menton (Franța, 1974), de mai multe ori la Festivalul „Cerbul de Aur” de la Brașov ș.a.

În 1974 a compus „Misa pentru Pace” (pentru nai, cor, orgă și orchestră), înregistrată la București cu Orchestra Națională Radio și Corul „Madrigal” (conducător M. Constantin). Lucrarea „Été d’amour” a devenit unul din hiturile anului 1976. În anii 1978-1979 a introdus naiul în orchestra simfonică în stil „pop” și a înregistrat „The Lonely Shepherd” (Păstorul singuratic) cu orchestra lui J. Last. În 1981 își lansează discurile pe piața americană. La Paris creează (1982) naiul contrabas, compune prima rapsodie și primul concert pentru nai și orchestră, înregistrate pentru Casa de discuri „Philips Records” cu Filarmonica din Monte Carlo (Monaco).

În 1982 a avut câteva recitaluri religioase în sala Ate-neului Român din București,

fapt pentru care regimul comunist român l-a exilat din România. A ales să plece la Montreal (Canada).

În 1984 a creat primul „Cvintet pentru nai și cvartet de coarde, numit „Cvintetul Plopilor”. Urmează numeroase lucrări camerale, pe care le execută cu „Cvartetul Enescu” în Franța și Germania. În 1986 înregistrează primul disc cu repertoriu baroc „Dublul concert în re minor pentru vioară și oboi” de J. S. Bach. Și-a continuat cariera prin susținerea de concerte la invitația conducătorilor de state și a diferitor personalități, printre care împărăteasa Japoniei, președintele Columbiei și Papa Ioan Paul al II-lea (1988). A fost primul artist care a cântat la masa privată a papei. În anii 1988-1990 a fost primit de trei ori la Vatican. A realizat primul disc de muzică sacră, lucru care nu se mai întâmplase până atunci. Atunci când Vaticanul își creează propria casă de discuri, unul din discuri l-a înregistrat aici Gheorghe Zamfir.

În 1990 a revenit în România cu o serie de concerte, care continuă în Franța, Elveția și Turcia, unde este recunoscut ca cel mai popular compozitor și artist al secolului XX. În 2006 a avut un turneu în Canada cu Athenaeum String Quintet, în program fiind inclusă premiera mondială „Anotimpurile de Antonio Vivaldi pentru nai și cvintet de coarde” în aranjamentul muzical al muzicianului L. Moraru, dar și piesele „Cio-cârlia”, „Păstorul singuratic” etc.

A susținut concerte cu Or-

chestra Națională de Folclor, relansată oficial în 2007. În 2008 a imprimat un disc de muzică israeliană, în cinstea aniversării a 60-a de la înființarea statului Israel. „Rapsodia Primăverii” în 2012 a început cu un concert la Sala Palatului din București și a continuat cu reprezentații susținute la Călărași, Slobozia, Iași, Bacău și Piatra Neamț. Printre piesele pe care le interpretează sunt „Cântec de suflet”, „Doina de jale”, „El condor pasă” (Condorul trece), „My heart will go on” (Inima mea va continua să bată), „Memory” (Amintire).

Cele peste 300 de lucrări pe care le dedică naiului acoperă mai multe stiluri muzicale (folcloric, cameral, coral, vocal, instrumental și simfonic): „Legenda românească” (2001); „Music from the movies” (Muzică din filme, 2002); „Murmures de la Forêt” (Murmur de pădure, 2002); „Sunetul românesc – Colecția de Aur”, Vol. 1 (2002); „Anii 70 – Colecția de Aur” Vol. 2 (2002); „Melodii celebre – Colecția de Aur”, Vol. 4 (2002); „Opere nemuritoare – Colecția de Aur”, Vol. 5 (2002); „Cele mai frumoase doine – Colecția de Aur”, Vol. 6 (2002); „Colinde” (2002); „20 panpipe favourites” (20 de hituri la nai, 2003); „Magic of the panpipes” (Magia naiului, 2004); „Doina de l’amour” (Doina iubirii, 2004); „Totus Tuus” (In memoriam Ioan Paul al II-lea, 2005); „Antonio Vivaldi. Anotimpurile” (2006); „Koenig der Panfloete” (Regele naiului, 2007); „Gheorghe Zamfir and friends” (Gheorghe Zamfir și prietenii, 2007); „Flute de Pan

et orgue” (Flautul lui Pan și orga, 2007) ș.a.

Gheorghe Zamfir a semnat coloana sonoră a mai multor filme: „Le Grand Blond avec une chaussure noire” (Blondul înalt cu un pantof negru, 1972); „La course du lièvre à travers les champs” (Cursa iepurilor prin câmpii, 1972); „Le retour du Grand Blond” (Întoarcerea Marelui Blond, 1974); „Picnic at Hanging Rock” (Picnic la Hanging Rock, 1975); „Blestemul pământului – Blestemul iubirii” (1980); „Întoarcere la dragostea dintâi...” (1981); „Once upon a time in America” (A fost odată în America, 1984); The Karate Kid (1984); „Paradise” (Paradis, 1984); „Margarit i Margarita” (1989); „Omohide poro poro” (Amintiri de ieri, 1991); „Celeste” (1991); „Preku Ezeroto” (Peste lac, 1997); „Kill Bill 2” (2004) ș.a.

În anii 2007-2015 a prezentat un șir de concerte cu Orchestra Națională de Folclor în Turcia, Egipt, Rusia, Franța, Republica Moldova, Ucraina, Serbia, Italia, Spania, Marea Britanie, Canada și SUA, iar alături de artistul internațional A. Rieu a evoluat și în România (2015) la al doilea Festival Internațional de Nai, în orașul natal, Găești. La Cluj-Napoca (2017) maestrul a interpretat un duet special cu tenorul A. Bocelli. A fost invitatul special la concertul organizat de Ambasada Chinei la București, prezentat de Filarmonica Chineză (2020).

De-a lungul carierei sale a colaborat cu muzicieni de renume din țară și din străinătate: A. Bocelli, E. Morricone, L. Foster, A. Rieu,

R. Clayderman, N. Mouskouri, A. Griminelli, N. Licare, J. Last, Cvartetul Orchestrei de Cameră Britanice din Oxford, M. Cellier, organista D. Bish, dirijorul S. Ozawa, E. Macias, A. Toledano, E. Sârbu, V. Naforniță, Orchestra Metropolitană București, Orchestra Națională „Lăutarii”, C. Cazanoi, L. Bretan, J. L. Faraux, A. Yavas, R. Engelberg, G. Chunhua, Ch. Kyun Kim, P. Kupper, R. Netchifor, Cl. Iordache, Fl. Tiniță, M. Lupu, I. Tudor ș.a.

A susținut concerte în centrele artistice ale lumii „Carnegie Hall” din New York, „Royal Albert Hall” din Londra, „Olympia” din Paris, dar și în Shanghai, Tokio, Cape Town, Australia, Noua Zeelandă, Japonia, Canada, Africa de Sud, Scandinavia, Belgia, Franța, Elveția, Austria.

Repertoriul său cuprinde compoziții clasice și contemporane semnate de W. A. Mozart, J. S. Bach, A. Corelli, A. Vivaldi, J. Lennon, P. McCartney, B. Joel, E. John.

Maestrul a contribuit la crearea unei catedre de nai la Universitatea Națională de Muzică din București, fiind profesor asociat la clasa de nai (2001-2005). Ulterior, a predat cursuri de nai la Universitatea „Valahia” din Târgoviște. În anul universitar 2010-2011 a fost cadru didactic consultant la Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu.

Pe lângă prestigioasa carieră de muzician, s-a manifestat în domeniul literaturii și al artelor plastice, a publicat versuri, eseuri, o carte autobiografică și a expus picturi proprii în țară și în străinătate. A semnat lucrări de spe-

cialitate: „Traité du Nai Roumain: méthode de flûte de Pan” (Tratat despre naiul românesc: metoda flautului lui Pan, 1975); „Naiul – geneză, evoluție și semnificație” (teza cu care și-a susținut doctoratul, 2005); „Dincolo de sunet” (versuri, ediție româno-franceză, 1979); „Drum de spini și de glorii” (versuri, 1981); „Binecuvântare și blestem” (autobiografie, 2000) și „În inima întristată a barocului” (versuri, 2002).

În domeniul artelor plastice, până în 2007, a avut patru expoziții de pictură în țară și în străinătate. În 2009, la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia, a fost vernisată expoziția „Doi pictori, două epoci, două gândiri, două simțiri, doi români. Gheorghe Zamfir și Petru Beca” cu lucrările lui Gheorghe Zamfir și ale lui P. Beca, pictor și scriitor din Alba Iulia.

Din anul 1972 este membru al Societății Compozitorilor din Franța. Gheorghe Zamfir a fost distins cu numeroase premii și medalii: Premiul I și titlul de Laureat pe țară (1959); „Medalia de Aur” a Festivalului de Folclor din Levadia (Grecia, 1964); Medalia de Aur și „Orfeul de Aur” la Sofia (Bulgaria, 1968); „Discul de Aur” al Academiei Charles Cors din Paris (1970); „Țițera de Aur” din Dijon (1971); titlul „Cavaler al Belgiei” (1972); Medalia de Bronz (1972) a Ducesei de Luxemburg; Ordinul „Ofițer al Franței” (1973); „Ordinul Cavalerului” (1973) al Asociației franceze „Încurajare a Devotamentului”; Ordinul „Meritul Cultural al Franței” (1973); „Saggitario d’Oro” (Fiuggi, 1979); Premiul I al Asociației

„La Rase des Seigneurs” (Toulouse, 1983); Diploma de onoare a Academiei Romano-Americane de Arte și Știință (Paris, 1986); Medalia Vaticanului (1988); Medalia „Don Bosco” a Universității Salesiene (Roma, 1988); Diploma de onoare UNESCO (Paris, 1988); Premiul „Săgetătorul de Aur” (Italia); Premiul pentru întreaga operă muzicală acordat de Academia Internațională „Mihai Eminescu” (2009); Premiul „Oscarul Românesc” (2010); „Ordinul Republicii” (Republica Moldova, 2014); Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2022).

În 2013, în semn de omagiu, Uniunea Muzicienilor Interpreți din România, în parteneriat cu Asociația de Tineret „Ecou” și Centrul de Cultură „Arcuș”, a organizat prima ediție a Festivalului Naiului „Gheorghe Zamfir”, desfășurată în localitățile Sfântu Gheorghe, Arcuș și Brașov.

Maestrul a fost sărbătorit cu o Gală, împreună cu J. Carreras și L. Fabian, într-un trio, alături de J. Carreras și L. Bretan (2023).

Gheorghe Zamfir a devenit cunoscut și apreciat în toate țările lumii. Potrivit sondajelor Institutului de Cercetări Academice din Malmö (Suedia), s-a plasat (în 2007) pe locul întâi, cu 1,5 miliarde de voturi, la categoria „Cel mai cunoscut și cel mai iubit artist în muzică”.

A primit titlul de doctor honoris causa al Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu (România, 2007) și al Universității „Ovidius” din Constanța (România). Este Cetățean de Onoare al municipiului Suceava (Ro-

mânia, 2000) și Târgoviște (România, 2008). Director onorific pe viață al Centrului Internațional de Schimburi Academice al Naiului de la Conservatorul de Muzică din Xian (China, 2018).

În semn de recunoștință pentru întreaga sa carieră artistică și reprezentarea cu demnitate a României pe meridianele lumii, în or. Găești, a fost inaugurat Centrul Cultural „Gheorghe Zamfir” (2022).

Artistul a obținut 25 de discuri de aur și de platină în Canada, patru discuri de aur în Africa de Sud, patru discuri de aur în Australia, patru discuri de platină în Noua Zeelandă, în total 120 de discuri de aur și de platină obținute într-o carieră de peste 60 de ani de muzică. Este singurul artist european care a câștigat două discuri de aur în SUA și singurul artist român care a câștigat un disc de aur în Ungaria. Deține peste 200 de albume înregistrate și a vândut sute de milioane de discuri în toată lumea.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 81-83 ; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 122.

Bibliografie selectivă:

Gheorghe Zamfir // YouTube : [The official video channel of Gheorghe Zamfir]. – URL: <https://www.youtube.com/user/ZamfirOfficial> (accesat : 13.05.2025).

Gheorghe Zamfir : [Official Website of Gheorghe Zamfir]. – URL: <https://www.gheorghe-zamfir.ro/> (accesat : 12.05.2025).

Zamfir, Gheorghe. Binecuvântare și blestem / Gheorghe Zamfir. – Arad: Mirador, 2000. –

584 p. – ISBN 973-9284-56-6.

Zamfir, Gheorghe. Gheorghe Zamfir: Am implinit 70 de ani de viață și 55 de carieră, dar pe mine nu ma sarbătorește nimeni / interviu de Corina Stoica // Revista Tango : [site]. – 2014. – 1 febr. – URL: <https://revistatango.ro/gheorghe-zamfir-am-implinit-70-de-ani-de-viata-si-55-de-cariera-dar-pe-mine-nu-ma-sarbatoreste-nimeni-2288> (accesat : 12.05.2025).

Zamfir, Gheorghe. Gheorghe Zamfir : [interviu cu naistul și compozitorul Gheorghe Zamfir] / pentru conformitate: Anatol Caciuc // Dimensiunea clipei : [interviuri cu interpreți de muzică populară și ușoară din Republica Moldova și România] / Anatol Caciuc. – Chișinău : Pontos, 2006. – P. 213-214. – ISBN 978-9975-102-17-9.

Zamfir, Gheorghe. Gheorghe Zamfir, 55 de ani de carieră: „Când te apropii de nai este ca și cum ai ține în mână o Psaltire, o rugăciune sfântă!” / interviu realizat de Luminița Ciobanu // Jurnalul Național: [site]. – 2013. – 17 febr. – URL: <https://jurnalul.ro/cultura/muzica/gheorghe-zamfir-55-de-ani-de-cariera-cand-te-apropii-de-nai-este-ca-si-cum-ai-tine-in-mana-o-psaltire-o-rugaciune-sfanta-636948.html> (accesat : 12.05.2025).

Zamfir, Gheorghe. „Gulagul” lui Gheorghe Zamfir: [interviu] / Gheorghe Zamfir // Adevărul.ro : [site]. – 2009. – 22 iul. – URL: <https://adevarul.ro/showbiz/vedete/video-gulagul-lui-gheorghe-zamfir-987145.html> (accesat : 08.05.2025).

Zamfir, Gheorghe. Note aniversare : Live din Gala Zamfir 50, Ateneul Român / interpreți: Gheorghe Zamfir ; Corul Accoustic și Orchestra Simfonică „Zamfir 50”, dirijor: Daniel Jinga ; orgă: Nicolae Licareț ; manager proiect și producător general: Viorel Nedelcu. – [Paris?] : Ultima Concept, 2019. – 1 disc de vinil (Stereo ; ST 33 ; LP ; Compilation ; RNF 18287). – ISBN V1002.

Zamfir, Gheorghe. Un înger purtător de nai : [despre Vasile

Iovu] / Gheorghe Zamfir // Literatura și Arta. – 2014. – 24 iul. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Balan, Sorinel. Români în elita mondială (1) : Gheorghe Zamfir / Sorinel Balan // Monitorul de Oltenia : [site]. – 2023. – 22 oct. – URL: <https://monitoruldeoltenia.ro/2023/10/22/romani-in-elita-mondiala-1-gheorghe-zamfir/> (accesat : 11.05.2025).

Budeanu, Gheorghe. Gheorghe Zamfir: Salvarea României este Basarabia / Gheorghe Budeanu // 33 la Masa Tăcerii / Gheorghe Budeanu. – Chișinău : [S. n.], 2010. – P. 258-267. – ISBN 978-9975-78-866-3.

Ciocoi, Gheorghe. 450 de trandafiri – încă o dragoste a lui Gheorghe Zamfir / Gheorghe Ciocoi // Dialog. – 2000. – 6 apr. – P. 4. – ISSN 1540-6385.

La mulți ani, Gheorghe Zamfir! // Ministerul Culturii : [site]. – 2023. – 6 apr. – URL: <https://www.cultura.ro/la-multi-ani-gheorghe-zamfir> (accesat : 13.05.2025).

Muntean, Ivan. Gheorghe Zamfir : [schiță biografică] / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi // Cavalerii Ordinului Republicii. Vol. 1 / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 327. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Țărălungă, Ecaterina. Zamfir Gheorghe / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2019. – P. 815. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Țopa, Tudor. Naiul fermecat : [Vasile Iovu și Gheorghe Zamfir] / Tudor Țopa // Stejarii neamului. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 283-290. – ISBN 978-5-88554-226-5.

Zamfir Gheorghe : [fișă biografică] // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 5 : Contemporanii : K-Z / editor: Ion Văduva-Poenaru. – [București] : Geneze, 2003. – P. 527-530. – ISBN 973-9099-81-7.

Zamfir Gheorghe : [fișă biografică] // Enciclopedia marilor

personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 16 : Top 300 : Personalități enciclopedice din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului : J-Z. – București : [S. n.], 2010. – P. 440-443. – ISBN 973-9099-92-7.

Zamfir Gheorghe : [fișier biografic] // Enciclopedia Universală Britannica. Vol. 16 / editor: Dan Vidrașcu. – București : Litera, 2010. – P. 321. – ISBN 978-973-675-761-7.

Elena Harconița

Ana BANTOȘ
1951

Critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, distinsă cu „Ordinul de Onoare”.

S-a născut la 7 aprilie 1951, în s. Chirianca, r. Strășeni.

A absolvit școala de opt ani din satul natal (1966), apoi Școala medie din s. Zubrești, Strășeni, cu medalie de aur (1968) și Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM) în 1973. Și-a luat doctoratul în filologie, sub îndrumarea academicianului C. Ciopraga, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1998). În 2001 a obținut titlul de conferențiar cercetător și în 2010 a susținut teza de doctor habilitat „Literatura română din Republica Moldova: deschidere spre universalism”.

Direcții prioritare de cercetare: literatura română, literatura universală și comparată, estetică și teorie literară.

Angajată, în 1973, la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (actualul Institut de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hasdeu” al USM), a parcurs un itinerar profesional de la laborant până la cercetător științific coordonator, director adjunct (2006-2007) și director al instituției (2007-2009). În perioada 2001-2011 a fost conferențiar titular la Catedra de literatură universală a USM, iar din 2013 titular la Catedra de literatură română și comparată a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți și membră a școlii doctorale.

Între anii 2017 și 2019 a ocupat funcția de consilier în cadrul Ministerului Educației. A fost redactor-șef al „Revistei de lingvistică și știință literară” (2007–2009) și redactor-șef adjunct al revistei „Limba Română” (1997–2001, 2014–prezent). Din 1998, de la inaugurarea instituției, își desfășoară activitatea la Casa Limbii Române „Nichita Stănescu” din Chișinău.

Colaborează cu revistele „Nistru”, „Basarabia”, „Viața românească”, „Dacia literară”, „Limba Română”, „Revista de lingvistică și știință literară”, „Detskaia literatura” (Moscova), „Septentrion” (Cernăuți), „Contrafort”, „Literatura și arta”, „Gând românesc” (Alba Iulia), „Convorbiri literare” (Iași), „Familia” (Oradea), „Rubinaite” (Vilnius, Lituania), „Sintagme”, „Metaliteratura”, „Nord literar” „Szepirodalmi Figyelo” (Ungaria).

Publică articole de specialitate în numeroase culegeri colective la Chișinău, Iași, Cluj, Aix-en-Provence, Treviso, prefătează volumele lui J. London, C. Petrescu, I. Teodoreanu, M. Cimpoi, Vl. Beșleagă. Promovează activ literatura română, participând la colocvii și întruniri cu caracter științific și literar desfășurate în Republica Moldova, România, Franța, SUA. Realizează emisiuni televizate, iar din 2013 până în prezent și emisiunea radiofonică de critică și istorie literară „Un pământ și două ceruri”, la postul Radio România Chișinău.

A debutat editorial cu volumul „Creație și atitudine” (1985), urmat de cărțile de critică și istorie literară „Recuperarea autenticității” (2006), „Dinamica sacruului în poezia basarabească contemporană” (București, 2000), „Deschidere spre universalism. Literatura română din Basarabia postbelică” (monografie, Chișinău, 2010; Iași, 2014), „Literatura basarabească și modelele literare europene” (București, 2013), „Regăsirea de sine în literatura română” (2023). În perioada 2011-2013 a participat la elaborarea celei de-a doua ediții a „Dicționarului general al literaturii române”, sub egida Academiei Române. A publicat peste 300 de articole și studii, unele traduse în limbile franceză, rusă, italiană, lituaniană, maghiară ș.a.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova (1986) și a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Chișinău (2000). Este membru fondator al Asociației Culturale Ieșene „Alexandru Philippide” (2005).

A fost distinsă cu Diploma de onoare a Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei (2001) și cu Diploma Ministerului Educației (2011). Printre distincțiile literare cele mai importante ale Anei Bantoș sunt Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2001, 2007), Premiul Uniunii Scriitorilor din România (2011), Premiul de Excelență al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2011), Premiul „Cezar Ivănescu” al Salonului Internațional de Carte Românească (Iași, 2011), Premiul pentru critică literară al Salonului Internațional de Carte (Chișinău, 2013).

Deține „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova (2010) și Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer, Categoria A „Literatură”, acordat de Președintele României (2019).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 110-112; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 123-125; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 152-154.

Bibliografie selectivă:

Bantoș, Ana. Regăsirea de sine în literatura română / Ana Bantoș. – Chișinău : Arc, 2023. – 269 p. – ISBN 978-9975-0-0791-7.

Bantoș, Ana. Ana Bantoș: „Există o legătură directă între filologie și prestigiul națiunii” : Interviu cu Ana Bantoș, critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, redactor-șef adjunct la revista „Limba Română” / interviu realizat de Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 28 mai. – P. 12.

Bantoș, Ana. Arcadie Suceveanu. Descătușarea cunoașterii în poezie sau răzbunarea Bu-

covinei / Ana Bantoș // Limba Română. – 2022. – Nr 7/12. – P. 231-238. – ISSN 0235-9111.

Bantoș, Ana. Ion Ungureanu, răzbunarea scriiturii sau Drumul lung către noi înșine / Ana Bantoș // Limba Română. – 2022. – Nr 1/2. – P. 130-138. – ISSN 0235-9111.

Bantoș, Ana. Regăsirea de sine în literatura basarabească: flux și reflux (5). Aureliu Buiuc. Pactul scriitorului cu cititorul / Ana Bantoș // Limba Română. – 2021. – Nr 1. – P. 117-126. – ISSN 0235-9111.

Bantoș, Ana. Regăsirea de sine în literatura basarabească: flux și reflux (6). Nicolae Leahu. Tentațiile discursului subversiv 235 / Ana Bantoș // Limba Română. – 2021. – Nr 4. – P. 202-208. – ISSN 0235-9111.

Bantoș, Ana. Regăsirea de sine în literatură: flux și reflux (8). Scriitura migrației: Constantin Olteanu Green card / Ana Bantoș // Limba Română. – 2022. – Nr 5/6. – P. 81-87. – ISSN 0235-9111.

Codreanu, Theodor. Ana Bantoș sub zodia împlinirii / Theodor Codreanu // Limba Română. – 2021. – Nr 2. – P. 136-147. – ISSN 0235-9111.

Filip, Tereza. Literatura română a Basarabiei postbelice prin grila analitică și conceptua-lă a Anei Bantoș / Tereza Filip // Limba Română. – 2021. – Nr 2. – P. 148-156. – ISSN 0235-9111.

Gherman, Oxana. Bantoș Ana / Oxana Gherman // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 1] : A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 57-61. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Movilă, Boris. Bantoș Ana / Boris Movilă // Femei din Moldova : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 35-36. – ISBN 9975-905-42-0.

Răileanu, Vitalie. Ana Bantoș și deschiderea spre adevărata literatură / Vitalie Răileanu // Limba Română. – 2021. – Nr 2. – P. 157-161. – ISSN 0235-9111.

Suceveanu, Arcadie. Caratele nobleței / Arcadie Suceveanu //

Limba Română. – 2021. – Nr 2. – P. 129-135. – ISSN 0235- 9111.

Țărălungă, Ecaterina. Bantoș Ana / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 57-58. – ISBN 978-973-720-765-4.

Țopa, Tudor. Împușcătura de avertizare : [Soții Alexandru și Ana Bantoș] / Tudor Țopa // Stejarii neamului / Tudor Țopa. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 319-325. – ISBN 978-5-88554-226-5.

Țurcanu, Lucia. Ana Bantoș: critica făcută cu acribie / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2021. – Mar./Apr. – P. 57-61. – ISSN 1857-114X.

Ana Struță

Nicolae N. TONITZA
1886-1940

Pictor român, grafician, caricaturist, gravor, litograf, desenator, artist în ceramică, zugrav, scriitor, poet, jurnalist, critic de artă, cronicar plastic, pedagog, polemist și luptător social, distins cu Ordinul „Mihai Viteazul” de clasa a III-a.

Unul dintre cei mai mari pictori ai României s-a născut la 13 aprilie 1886, la Bârlad, jud. Vaslui, fiind primul din cei cinci copii ai Anastasiei și ai lui Neculai Toniță. A decedat la 26 februarie 1940, la București, fiind înmormântat la Cimitirul Militar „Ghencea”.

În copilărie desena cu cretă și cărbune pe suprafețe interzise și din această cauză era

mereu pedepsit de părinți. Din anul 1891 este încurajat și sprijinit financiar de unchiul său, croitorul Petru Vasiliu, care i-a dăruit și prima paletă, astfel Nicolae Tonitza reușind să-și urmeze visul de a deveni pictor.

A frecventat (1892-1898) Școala primară de băieți din Bârlad și Gimnaziul real „Manolache K. Epureanu” din localitatea natală, dovedind de mic calități remarcabile de caricaturist și desenator. Părinții au vrut să-l vadă inginer, dar profesorul de pictură V. Grassu de la Liceul „Codreanu” din Bârlad i-a îndrumat primii pași în artă, Nicolae Tonitza fiind sfătuit să urmeze o școală de arte frumoase. Astfel, din anul 1902, învață la Școala Națională de Belle Arte de la Iași, în clasa pictorului Gr. Gh. Popovici, avându-l ca profesor și pe Em. Bardasare, școală pe care o absolvă cu certificatul de „Pictor bisericesc”.

În 1904 pictează, împreună cu Șt. Dimitrescu, biserica din Grozăvești, jud. Bacău, apoi lucrează (în 1905) la decorarea capelei Palatului Mitropoliei din Iași, alături de Em. Bardasare.

În 1907 pleacă la Munchen și studiază (1908-1909) la Königlische Bayerische Akademie der Bildenden Künste, fosta Academie Regală Bavareză de Arte Frumoase (astăzi, Academia de Arte Frumoase din Munchen), la clasa profesorului H. von Habermann. Mai târziu, studiază în Italia și în Franța (1909-1911), frecventând atelierul pictorului P. Laprade. Vizitează aici diverse expoziții, se familiarizează cu arta „decorativistă” a pictorilor francezi: E. Manet,

P. Cézanne, P. Gauguin, V. van Gogh, H. Matisse, H. Daumier, H. de Toulouse-Lautrec și cu mai multe curente artistice: expresionismul, cubismul, Art Nouveau-ul. În anii de studenție, a pictat în tehnică impresionistă peisaje („Impresii de iarnă”, „Case vechi pe malul Senei” ș.a.), portrete, desene satirice („Prin lume”), diferite compoziții.

În 1911 revine în țară, mai întâi la Bârlad, apoi la Iași, unde predă desenul ca suplinitor la liceul militar. În 1912 decorează bisericile din Scorțeni, Siliște, Poeni, Văleni ș.a. În pictura bisericească este un inovator, folosind tehnica picturii în ceară, așa cum se observă la biserica din Durău, pictată alături de studenții lui, printre care C. Baba și P. Hîrtopeanu. În următorul an, pictează capete mortuare în Ilfov, Valea Rea, Siliște, Galbeni, Poeni, Bragadiru, Grivița și Durău. Pentru câțiva ani, din motive economice, renunță la pictură și lucrează ca redactor la ziarul „Iașul”.

Mobilizat pe front (în 1916), în luptele de la Turtucaia cade prizonier, fiind trimis în lagărul de prizonieri din Kirjali, Bulgaria, până în 1918, când este eliberat de recluziune.

După război, se stabilește la București și participă la expoziții, ilustrează cărți, colaborează cu desene și cronici artistice la diverse publicații.

Are o activitate expozițională intensă. Primele sale lucrări le-a expus în anul 1905 la Kunstverein (asociație de artă non-profit) din Munchen. În 1911 participă la Expoziția „Tinerimea Artistică”, iar în 1913 la Expoziția Oficială a

Artiștilor în Viață. În 1916 vernisează la București 94 de picturi și desene. În 1918 participă la Expoziția „Arta Română” la Iași. În 1921 vernisează prima expoziție personală, alături de Șt. Dimitrescu și C. Ressu. Urmează alte două expoziții personale și participarea la Salonul Umoriștilor și la Bienala de la Veneția.

Lucrările sale până la 1920 poartă amprenta spiritului de revoltă, marcat de experiența dramatică a frontului: prizonieri, răniți, dezertori, orfani, femei la cimitir, imagini din azile și auspicii, orbi, cerșetori. După anii 1920 pictura artistului descoperă splendoarea, prospețimea și rafinamentele culorii cu infinitele ei posibilități.

În perioada 1921-1924 locuiește la Vălenii de Munte, unde activează ca redactor la revista „Artele frumoase” și este pasionat de olărit.

În 1925 se retrage din Asociația „Arta Română” și, împreună cu Fr. Șirato, O. Han și Șt. Dimitrescu, întemeiază „Grupul celor patru” (1925), organizând prima lor expoziție în 1926, reluată și în anii următori, până în 1934. Expune lucrări la Căminul Artei din Barcelona (1929). Expune, de asemenea, la Amsterdam (1930), la Bruxelles (1935) etc. Au urmat nenumărate expoziții personale și colective.

În anul 1933 ocupă Catedra de pictură la Academia de Arte Frumoase din Iași, apoi merge la Balcic, unde, împreună cu Fr. Șirato, pictează peisaje marine, realizează tablouri și desene cu peisaje din Balcic (1933-1934). În anul 1937 este numit rector al

Academiei de Arte Frumoase din Iași (astăzi, Universitatea Națională de Arte „George Enescu” din Iași).

Spiritul multilateral al lui Nicolae Tonitza s-a manifestat concomitent în diverse domenii de activitate: pictura monumentală și cea de șevalet, ilustrații de carte, ceramică, dar și carieră didactică și ziaristică.

În grafica satirică și combativă sunt abordate problemele social-politice, resimțindu-se ecourile școlii de la Munchen: „Bolșevism”, „Coadă la pâine”, „Bolșevicul a fost atacat” ș.a..

A excelat în portrete de copii și de femei, reușind să surprindă expresivitatea lor în diferite ipostaze, sănătoși, bolnavi, nostalgici, jucându-se, citind, pozând sau antrenându-se în anumite activități: „Fetiță în câmp de flori”, „Cina copiilor”, „Mama cu copil”, „Fetiță citind”, „Copil în roșu citind”, „Noapte bună”, „Oarba” ș.a. A introdus procedee noi în pictură, care accentuau starea lăuntrică a protagoniștilor, nu picta ochii detaliat, ci îi puncta sumar cu pete de culoare (brună, albastră sau neagră): „Nineta”, „Cap de fetiță”, „Fetiță olandeză”. Expresivitatea necesară o obținea prin detalierea buzelor: „Cu fundă albastră”, „Cap de tătaroi-că”, „Fetiță cu pisică” etc. Cu ajutorul anumitor elemente (pălării, baticuri, eșarfe etc.), reliefa trăsăturile chipurilor pictate: „Trei frați”, „Katiușa lipoveanca” ș.a. Picta și portrete cu note de mister, nostalgie, îngândurare sau suferință („Portretul lui Gala Galaction”).

Nicolae Tonitza realiza și nuduri: „Nud la malul

mării”, „Nud”, (1926), „Nud pe fondal decorativ” (1927), „Nud în fotoliu” (1932).

În peisajele pictate din memorie sau în schițe de imagini reprezintă „chipul specific” al unei regiuni concrete, cu case albe, grădini, curți, minarete singuratiche: „Acoperișuri la Balcic”, „Case la Balcic”, „Stradă la Balcic”, „Iarnă la București”, „Poarta lui Osman”, „Case în Mangalia”, „Coastă dobrogeană”, „Casa dascălului” ș.a. Prin folosirea jocului de culori, a realizat peisaje cu impregnări luminoase de flori.

Printre cele mai reprezentative lucrări ale acestuia sunt „Pagliaccio” sau „Clown”; „Portretul lui Gala Galaction” (1921); „Autoportret” (1923); „Fata pădurarului” (1924) sau „Cap de copil”; „Peisaj bucureștean” (1925); „Vedere din București, iarnă” (1925); „Peisaje dobrogene” (1925); scene de interior: „Cerdacul” (1924); „Vatra” (1925); „Vas cu trandafiri” (1927-1929), „Natură statică cu icoană” (1927-1928) ș.a.

S-a lansat și în publicistică, cu articolul „Importanța criticii de artă”, apărut în revista „Arta română” din Iași (1908). Activitatea sa în calitate de cronicar artistic i-a oferit posibilitatea de a îmbina cunoștințele tehnice cu cele științifico-istorice în scrierea de reportaje de la vernisaje, informații despre artiști etc. A manifestat o atitudine polemică față de curentele din pictură, în paginile revistei „Gândirea”, exprimându-și preferințele pentru tradiționalism și etnografism. A publicat peste 800 de articole, interviuri, prefețe publicate în cărți și ziare, în

special în „Făclia”, „Cuvântul liber” (1933-1939), „Avântul”, „Socialismul”, „Rampa”, „Clopotul”, „Artele frumoase” (1921-1924) ș.a.

A inițiat și un concurs de desene pentru copii. A scris articole cu tematica copilăriei, pe care le publica în „Curentul”, „Vremea”, „Școala și viața”, „Adevărul literar și artistic”.

Interesul pentru dimensiunea literară vine din colaborările cu C. Petrescu, care i-a propus să-i illustreze romanul „Fram, ursul polar” (1932), cu I. Teodoreanu, care l-a determinat să creeze „Desenul Alfabetului viu pentru copii mici și copii bătrâni” (apare postum în 1960).

Nicolae Tonitza a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” de clasa a III-a pentru Bătălia de la Turtucaia (1916).

I s-a decernat Premiul al III-lea la Expoziția Oficială a Artiștilor în Viață (1912) și Marele Premiu la Expoziția Internațională de la Barcelona (1929).

În anul 1966, pentru comemorarea lui Nicolae Tonitza, a fost organizată o amplă expoziție, cu 454 de lucrări, urmată de alta, în anul 1979, la Muzeul de Artă din București. Lucrările sale sunt expuse la Salonul Oficial și în cadrul „Lunii Bucureștilor” la München, Paris, Roma, Veneția, Genova, New York ș.a.

Numeroase picturi se află în colecțiile Muzeului Național de Artă al României și la Muzeul Colecțiilor de Artă. Cea mai valoroasă operă a sa, „În iatac”, este clasată în categoria „Tezaur” a Patrimoniului Național Cultural Mobil.

În anii 1950, Poșta României a publicat un plic (întreg

poștal) „Nicolae Tonitza – Cap de fetiță”, iar în anul 2011 Banca Națională a României a emis o monedă de argint cu valoarea nominală de 100 de lei, pe avers având stema României, fragmente din trei tablouri ale lui Tonitza, pe revers bustul lui Nicolae Tonitza, peste piept semnătura pictorului, anii 1886-1940, fragmente din alte tablouri ale lui Tonitza.

În 1970, Liceul de Arte Plastice din București a primit numele pictorului.

Numeroase lucrări ale artistului plastic român figurează în cataloagele licitațiilor, aflându-se în clasamentul artiștilor români cel mai bine vânduți.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1996”. – Chișinău, 1995. – P. 45-49 ; „Calendar Național 2000”. – Chișinău, 1999. – P. 81.

Bibliografie selectivă:

****Tonitza, Nicolae.** Desenul alfabetului viu : pentru copii mici și copiii bătrâni / Nicolae Tonitza ; text de Vali Slavu. – București : Editura I.D.E.E., 2022. – 60 p. – ISBN 978-606-94992-9-0.

Tonitza, Nicolae N. Lumina și culoare : [antologie] / Nicolae P. Tonitza ; antologie întocmită de Nicolae N. Tonitza. – București : Editura „Ion Creangă”, 1991. – 60 p. – ISBN 973-25-0319-X.

****Tonitza, Nicolae.** Scrieri despre artă / Nicolae Tonitza ; antologie de Raoul Șorban. – București, 1962. – 202 p.

Tonitza, Nicolae N. Artă și evoluție / Nicolae N. Tonitza // Sinteze, perspective, opinii : Din gândirea românească despre artă / Amelia Pavel. – București : Meridiane, 1980. – P. 45-47.

****Bienala Internațională de**

Artă Contemporană „Nicolae Tonitza” 3, Ediția a 3-a, noiembrie-decembrie 2020, Bârlad : [Album] / coordonatori: R. C. Caratânase, M. Mamalaucă ; Muzeul „Vasile Pârvan” Bârlad. – Iași : Demiurg, 2020. – 135 p. – ISBN 978-973-152-405-4.

Ciucă, Valentin. Pe urmele lui Nicolae Tonitza / Valentin Ciucă. – București : Sport-Turism, 1984. – 204 p.

Tonitza, Nicolae N. Tonitza la Balcic : [Expoziție (2002)] / Nicolae Tonitza N. – București : Aritmos, 2002. – 16 p. – ISSN 973-99818-3-6.

****Tonitza și geniul copilăriei** / texte: Ioana Vlasu, Cora Fodor, Andra Tonitza [et al.]. – București : Centrul Cultural Expoarte, 2019. – 277 p. – (Art→Safari). – ISBN 978-973-0-30441-1.

Viața și opera lui Tonitza / redactori: Valentina Puiu, Bogdan Nicolau. – București : Adevărul Holding, 2009. – 160 p. – (Pictori de geniu ; 11). – ISBN 978-606-539-107-9.

Dumitru, Sabina. Cei mai importanți pictori ai României. Un geniu al „tristetelor luxuriant colorate” / Sabina Dumitru // editiadedimineată.ro : [site]. – 2020. – 13 apr. – URL: <https://editiadedimineata.ro/nicolae-tonitza-unul-dintre-cei-mai-importanti-pictori-ai-romaniei-un-geniu-al-tristetelor-luxuriant-colorate/> (accesat : 06.04.2025).

Mărgăritescu, Mădălina. Povestea lui Nicolae Tonitza, pictorul copiilor, bătut de părinți pentru primele sale desene / Mădălina Mărgăritescu // adevărul.ro : [site]. – 2023. – 4 iun. (accesat : 07.04.2025).

Moceanu, Răzvan. Portret : Nicolae Tonitza – un geniu al „tristetelor luxuriant colorate” / Răzvan Moceanu // Radio România Cultural : [site]. – 2021. – 13 apr. – URL: <https://www.radioromaniacultural.ro/sectiuni-articole/muzica-dans-arte/portret-nicolae-tonitza-un-geniu-al-tristetelor-luxuriant-colorate-id5372.html> (accesat : 07.04.2025).

Pavel, Amelia. Tonitza Nicolae (1886-1940) : [pictor și critic de artă] / Amelia Pavel // Sinteze, perspective, opinii : Din gândirea românească despre artă / Amelia Pavel. – București : Meridiane, 1980. – P. 270-271.

Ursachi, Rodica. Componenta teoretică și artistico-plastică în creația pictorului Nicolae Tonitza / Rodica Ursachi // Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului, Ediția 24-25 martie 2022, Chișinău. – Chișinău : CEP UPS „I. Creangă”, 2022. – Seria 24, vol. 3. – P. 286-290. – ISBN 978-9975-46-651-6. – ISBN 978-9975-46-654-7.

Elena Harconița

Claudia BALABAN
1941

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, director onorific al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 13 aprilie 1941, în s. Burlănești, rn. Edineț. Și-a făcut studiile la școala medie din localitatea de baștină (1947-1957).

Între anii 1964 și 1968 a studiat la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Filologie, specialitatea bibliotecar-bibliograf. A urmat numeroase stagii de pregătire profesională, vizite

de documentare și schimb de experiență în mai multe țări: România, Polonia, Ungaria, Grecia, Germania, Franța, Austria, Danemarca, Olanda, Suedia, Turcia, China, Coreea de Sud, Rusia ș.a.

Parcursul profesional al celor peste 61 de ani de activitate l-a început în calitate de bibliotecar în satul natal. În anii 1959-1964 a activat la bibliotecile din Burlănești, Buzdujeni din rn. Edineț. Din 1965 a fost angajată bibliotecar la Biblioteca Raională din Comrat (1965), apoi este inspector responsabil de biblioteci (1965-1971), șefă a Secției Raionale de Cultură din Comrat (1971-1978). Din 1978 este director al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” din Chișinău (BNC), iar din 2019 director onorific al acestei instituții.

A dat dovadă de capacități manageriale deosebite. Schimbările pe care le-a întreprins de-a lungul anilor au contribuit la transformarea instituției într-un centru de cultură, informare și agrement pentru copii și adolescenți. În activitatea sa a pus accent pe calitatea colecțiilor, relația cu beneficiarii, prestanța personalului și raporturile de colaborare cu alte instituții.

A inițiat proiecte de modernizare și programe de promovare a lecturii pentru copii, de importanță națională și internațională: concursurile literare și de creație ale copiilor „La izvoarele înțelepciunii” (din 1991), care au devenit o carte de vizită a BNC și au căpătat amploare, extinzându-se în județele Galați, Iași, Vaslui; „Arta de a citi” (1992-1993); ciclul de

concursuri „Punți peste mări și țări” (1998) ș.a. În 1997 a lansat proiectul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (IBBY), organizat anual, cu scop de promovare a autorilor și ilustratorilor de carte pentru copii din Republica Moldova în cadrul concursurilor internaționale: „Lista de onoare IBBY”, Bienniala de Ilustrații din Bratislava (BIB). A promovat cărțile pentru copii din Moldova în cadrul unor expoziții, festivaluri și concursuri naționale: „Lecturile copilăriei”, „Copiii și cartea”; la simpozioane științifice „Cartea pentru copii: cultură, tradiție, unitate națională”, „Biblioteca pentru copii și cititorii ei”; la târgurile și saloanele de carte de la București, Iași, Vaslui, Târgul de Carte de la Frankfurt (1978), la Târgul Internațional de Carte pentru Copii din Copenhaga (2000) ș.a.

În parteneriat cu Institutul Suedez din Stockholm, a amenajat și a dotat Secția activitate cu preșcolari și copii de 7-10 ani „Biblioteca picilor” (2009).

Un alt proiect de anvergură este „Biblioteca mobilă”, susținut financiar de Guvernul Japoniei prin Programul Kusanone (2013).

În parteneriat cu IREX Moldova (2015-2018), a realizat Proiectul „Extinderea accesului bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova la tehnologii moderne și instruire”. În cadrul proiectului, au aderat la rețeaua „Novateca” 60 de biblioteci pentru copii, care au fost echipate cu tehnologii moderne, a fost creat Centrul de excelență și formare BNC, având scopul de a promova și

a valorifica potențialul educativ și formativ al tehnologiilor informaționale. Alte activități de amploare pentru promovarea lecturii: Campania Națională „Să citim împreună”, Festivalul „Zilele Creangă”, triplex Chișinău-Iași-Târgu-Neamț, Festivalul Internațional de Poezie „Grigore Vieru”, duplex Chișinău-Iași ș.a.

Un proiect de impact l-a constituit reconstrucția sediului central al bibliotecii (2008-2018), fiind renovate spațiile existente și construită mansarda cu o suprafață de 600 m.p.

Claudia Balaban a inițiat crearea Fundației Cărții din Republica Moldova, al cărei președinte a fost (1996-2019), contribuind la realizarea unor programe de asigurare cu carte a bibliotecilor din republică. A ctitorit, împreună cu N. Busuioc, directorul Bibliotecii Județene „Gheorghe Asachi” din Iași, Filiala de Carte Românească a bibliotecilor „Ion Creangă” din Chișinău și „Gheorghe Asachi” din Iași. A lansat, în parteneriat cu Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Neamț, Proiectul „Centrul Internațional de Informare Bibliografică «Ion Creangă»”, în cadrul căruia este constituită o amplă bază de date referitoare la editarea și receptarea operei crengiene în România, Republica Moldova și în alte țări.

A coordonat Proiectul național „Spre cultură și civilizație prin lectură”. Din 1992 până în 2007 a participat la toate edițiile Salonului de Carte Românească de la Iași, organizând participarea scriitorilor și editorilor din Republica Moldova.

În anii 1996-2019 a fost

președintele Secției naționale a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY). Între 1992 și 1996 a fost președinte și ulterior vicepreședinte (1996-2000) al Asociației Bibliotecarilor din Moldova, membră a Consiliului Bibliotecar Național și vicepreședinte al acestuia (1997-2001). În această calitate a contribuit la recunoașterea statutului social și a prestigiului profesiei de bibliotecar, la modernizarea activității bibliotecilor din Moldova, a obținut redeschiderea secției cu frecvență redusă la specialitatea biblioteconomie și asistență informațională în cadrul Universității de Stat din Moldova (1994), și-a adus contribuția la elaborarea cadrului legislativ și de reglementare în domeniu. A fost președinte al Comisiei de licență la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a USM, activitate pe care o va onora mai mulți ani la rând.

Coordonează publicații de specialitate editate de BNC: buletinul metodic-bibliografic „Cartea. Biblioteca. Citiitorul”; „Aniversări culturale”; indicii bibliografici „În ajutor programei de studii”; „Bibliografia cărții pentru copii”; dicționarul biobibliografic „Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților”; biobibliografii, indexul cumulativ „Cartea pentru copii editată în Republica Moldova. 1975-2000” (2009); monografia „Biblioteca pentru Copii Ion Creangă a Republicii Moldova la 50 de ani” (1994) ș.a. A publicat multiple articole în revistele de specialitate și publicații periodice atât din țară cât și în cele străine.

A reprezentat biblioteconomia Moldovei la conferințele generale ale Federației Internaționale a Asociațiilor Bibliotecarilor (IFLA), la congresele internaționale ale bibliotecarilor de la Moscova (1991), Istanbul (1995), Copenhaga (1998), Ierusalim (2000), Berlin (2003), Milano (2009), Göteborg (2010) ș.a.; la congresele IBBY de la Basel (2002), Macao (2006), Copenhaga (2008), Santiago de Compostela (2010) ș.a. A participat cu comunicări la diverse întruniri de specialitate din Republica Moldova, România, Rusia, Austria, Slovacia, Lituania, China, Danemarca ș.a.

Membră a Comitetului internațional pentru organizarea Festivalului de Carte pentru Copii NAMBOOK, Coreea de Sud (2009-2010).

Pentru merite în propagarea cărții pentru copii și dragostea pe care o manifestă față de tânăra generație, colegii de peste Prut o consideră „Cartea de vizită a bibliotecarilor din Basarabia”.

A fost înalt apreciată cu diplome, premii, distincții de stat, titluri onorifice: Ordinul „Semnul de Onoare” (1976); Lucrător Emerit al Culturii din Republica Moldova (1990); Medalia „Mihai Eminescu” (1994); Ordinul „Gloria Muncii” (2004); „Ordinul de Onoare” (2010); „Ordinul Republicii” (2011) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 87-88; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 96-98; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 130-131; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 162-163.

Bibliografie selectivă:

Aniversări culturale 2016 / alcătuitori: Maria Harea, Mariana Ursu ; responsabil de ediție: Claudia Balaban. – Chișinău : Baștina-Radog, 2015. – 120 p. – ISBN 978-9975-4234-8-9. – ISSN 978-9975-4232-9-8.

Hristisean, Diana. Citație pentru iubire : Versuri / Diana Hristisean ; responsabil de ediție: Claudia Balaban. – Chișinău : Baștina-Radog, 2016. – 80 p. – ISBN 978-9975-3101-3-0.

La Creangă : Almanah literar / realizatori: Claudia Balaban [et al.] ; Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Baștina-Radog, 2018. – Nr 32. – 34 p.

La Creangă : Almanah literar / realizatori: Claudia Balaban [et al.] ; Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : [S. n.], 2017. – Nr 31. – 34 p.

La Creangă : Almanah literar / realizatori: Claudia Balaban [et al.] ; Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Baștina-Radog, 2016. – Nr 30. – 34 p.

Mihai Ciobanu. Ani de viață, ani de cântec : Biobibliografie / alcătuitor: Sabina Dodul ; responsabil de ediție: Claudia Balaban. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 484 p. + 1 CD-Rom. – ISBN 978-9975-144-90-2.

Secția Națională a Consiliului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (IBBY). Regalul cărților : Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (1997-2016) / Secția Națională a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) ; alcătuitor: Lilia Tcaci ; responsabil de ediție: Claudia Balaban. – Chișinău : Prut Internațional, 2016. – 144 p.

Balaban, Claudia. Cărțile luminează – cunoașterea încântă / Claudia Balaban // Limba Română. – 2010. – Nr 5/6. – P. 20-23. – ISSN 0235-9111.

Balaban, Claudia. Scriitorul din Coliba Albastră a Copilăriei : [Spiridon Vangheli, 85 de ani de la naștere] / Claudia Balaban //

Literatura și Arta. – 2017. – 15 iun. – P. 5. – ISSN 1857-38-35.

Balaban, Claudia. Șapte decenii de tradiții și de relații cu lumea cărții pentru copii : [70 de ani de la fondarea Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”] / Claudia Balaban // Literatura și Arta. – 2014. – 27 noiem. – P. 8. – ISSN 1857-38-35.

Doamna din Castelul-cu-ziduri-de-carte : [despre Claudia Balaban] / ediție îngrijită de Eugenia Bejan, Lilia Tcaci. – Chișinău : Prut Internațional, 2011. – 128 p. – ISBN 978-9975-69-642-5.

Muntean, Ivan. Balaban Claudia / Ivan Muntean, Arcadie Raețchi // Cavalerii Ordinului Republicii. Vol. 1 / Ivan Muntean, Arcadie Raețchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 308. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Baciu, Gheorghe. Claudia Balaban / Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 216-218. – ISBN 978-9975-129-32-9.

Bejan, Eugenia. O jumătate de veac consacrat bibliotecii : [despre Claudia Balaban, directoarea Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”] / Eugenia Bejan // Gazeta bibliotecarului. – 2009. – Iun./Aug. (Nr 6/8). – P. 10. – ISSN 1857-1484.

Bulai, Eudochia. Om al Cărții și Bibliotecii : [dedicație Claudiei Balaban] / Eudochia Bulai // Florile dalbe. – 2021. – 23 apr. – P. 2. – ISSN 1857-3851.

Corghenci, Ludmila. Forța gândirii pozitive... sau Misterul Doamnei Claudia Balaban / Ludmila Corghenci // Literatura și Arta. – 2016. – 14 apr. – P. 4. – ISSN 1857-38-35.

Ghiov, Adrian. Claudia Balaban: vârstele cărții și pedagogia umanului / Adrian Ghiov // Biblioteca. – 2016. – Nr 5. – P. 157-158. – ISSN 2668-618 X.

Partole, Claudia. O salbă de cuvinte alese : [Claudia Balaban la 80 de ani] / Claudia Partole // Literatura și Arta. – 2021. – 8 apr. – P. 7. – ISSN 1857-38-35.

Turea, Larisa. Perpetuu dăruindu-se Binelui obștesc :

[Claudia Balaban la 80 de ani de la naștere] / Larisa Turea // Moldova. – 2021. – Mar./Apr. – P. 60-67. – ISSN 0132-6635.

Țărălungă, Ecaterina. Balaban Claudia / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 52-53. – ISBN 978-973-720-765-4.

Maria S. Ciobanu

**Gheorghe GRIGURCU
1936**

Poet și scriitor român, critic și istoric literar, eseist, comentator, distins cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer, originar din Basarabia.

Este unul dintre cei mai importanți critici literari români contemporani.

Fiul lui Valentin Grigurcu, inginer agronom, și al profesoarei Alexandra (Glogovschi), s-a născut la 16 aprilie 1936, în or. Soroca. În anul 1940 familia s-a refugiat din Ardealul de Nord, iar în 1944 – din Basarabia.

A început școala primară la Soroca (1943), a continuat-o în refugiu, la Târgu Jiu, și a finalizat-o în com. Peșteana-Jiu, jud. Gorj (1950). A urmat Liceul „Emanoil Gojdu” din Oradea (1950-1954), apoi, la București, timp de un an, a fost cursant al Școlii de Literatură „Mihai

Eminescu". A fost exmatriculat din cauza vizitei făcute lui T. Arghezi (aflat în dizgrația autorităților vremii) la fostul sediu al Cenaclului „Sburătorul”. A continuat studiile la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, absolvind-o în 1958, dar nu a primit repartiție, deoarece l-a vizitat uneori pe L. Blaga, aflat, de asemenea, în dizgrația autorităților. Și-a luat doctoratul în 1975, la Universitatea din București.

A debutat cu versuri fiind încă elev (1952) la ziarul „Crișana”, adevăratul debut are loc însă, tot cu poeme, în 1956, la revista „Steaua”, apoi la revista „Familia” (1960). Editorial, debutează în 1968, cu volumul de poeme „Un trandafir învață matematica”, iar ca critic literar cu volumul „Teritoriu liric” (1972).

Activează ca secretar al Societății de Științe Istorice și Filologice din Oradea, apoi este profesor la școli și licee din Oradea (1960-1965), redactor la revista „Familia” (1965-1974), iar în perioada 1974-1989 s-a „refugiat” la Târgu Jiu, fără a i se permite să se angajeze într-o instituție ori centru. După trei decenii, Gheorghe Grigurcu a fost îndepărtat și din redacția revistei „Familia”. Persecutat de autorități, marginalizat și prigonit, se stabilește la Târgu Jiu și este angajat pe post de director al revistei „Columna” din Târgu Jiu și „Acolada” din Satu Mare.

A colaborat, cu poeme, sute de aforisme și articole de critică literară, la majoritatea revistelor de cultură din țară: „Familia”, „România literară”, „Vatra”, „Convorbiri literare”, „Viața românească”

(după 1990, redactor al revistei), „Steaua”, „Tribuna”, „Contemporanul – Ideea europeană” (redactor de la distanță), „Columna” (director), „Jurnalul literar”, „Calende”, „Ramuri”, „Orizont”, „Euphorion”, „Discobolul”, „Cafeneaua literară”, „Ardeul literar” etc.

Gheorghe Grigurcu s-a impus prin activitatea sa de croniciar al actualității literare, demonstrând intransigență morală și estetică, ca polemist care decupează poezia sau critica, ca un autentic expert de colaje comentate. După anul 1990 s-a angajat în evaluarea istoriei literare române din perioada regimului comunist.

De-a lungul timpului a publicat zeci de volume de versuri: „Trei nori” (1969), „Râul incinerat” (1971), „Salută viața” (1972), „Înflorirea lucrurilor” (1973), „Apologii” (1975), „Rigoarea văzduhului” (1978), „Contemplații” (1984), „Cotidiene” (1986), „Oglinda și vidul” (1993), „Un izvor bolborosind înăuntrul termometrului” (1996), „Nimic n-ar trebui să cadă” (1997, 2011), „Amarul Târg” (1997), „Dealul purtat de scripeți” (1999), „Spațiul dintre corole” (2000), „Un trandafir învață matematica”, ediție definitivă a creației poetice de până în anul 2000 (2004), „Acul și steaua” (2001), „De unde până unde” (2002), „Natură moartă și vie” (2003), „Calendar” (2004), „Fiindcă” (2005), „Șterge soarele de praf ca pe-o mobilă” (2006), „Cerc și punct” (2010). După 1989 edita anual câte un volum de versuri.

A creat un bogat repertoriu de critică, istorie literară și publicistică: „Miron Pom-

piliu și Junimea” (1969), „Teritoriu liric” (1972), „Idei și forme critice” (1973), „Bacovia – un antisentimental” (1974), „Poeți români de azi” (1979), „Critici români de azi” (1981), „Printre critici” (1983), „Existența poeziei” (1986), „De la Mihai Eminescu la Nicolae Labiș” (1989), „Peisaj critic, I, II, III” (1993, 1997, 1999), „E. Lovinescu între continuatori și uzurpatori” (1997), „Cum am devenit stalinist” (1997), „A doua viață” (1997), „Imposibila neutralitate” (1997), „Dialoguri crude și insolite” (1999), „Amurgul idolilor” (1999), „Poezie română contemporană, I, II” (2000), „Amintiri din epoca de platină” (2000), „În răs-păr” (2001), „Repere critice” (2001), „În jurul libertății” (2003), „În pădurea de metafore” (2003), „Post-texte” (2003), „Jocul literaturii și al sorții” (2004), „Vorbind, în colaborare cu Laszlo Alexandru și Ovidiu Pecican” (2004), „De la un critic la altul” (2005), „La ce oră vine dentistul” (2005), „Din Jurnalul lui Alceste” (2005), „Fișele unui memorialist” (2006), „Opinii în genere inconfortabile” (2007), „Întrebări, răspunsuri, întrebări, interviuri” (2007), „Muzeu” (2008), „O provocare adresată destinului. Convorbiri cu Dora Pavel” (2009), „Exerciții de adevăr” (2011).

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj, membru al PEN-Clubului (asociație internațională de scriitori, fondată la Londra în 1921) din România.

Pentru realizări remarcabile și promovarea cultu-

rii, Gheorghe Grigurcu este distins cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer (2000). Este apreciat cu numeroase premii ale Uniunii Scriitorilor din România (2001), ale Uniunii Scriitorilor din Moldova, ale Asociației Scriitorilor din București, ale revistelor „Familia”, „Convorbiri literare”, „Poesis” (în două rânduri), „Euphorion”, „Mozaic”, „Cuget liber”, „Porto-Franco”. De asemenea, i s-au conferit Premiul Național „Tudor Arghezi”, Premiul orașului Bistrița, Premiul „Serilor de la Brădiceni”, Premiul Festivalului Internațional de Poezie „Emia” (Deva), Premiul Asociației Culturale „Duiliu Zamfirescu” (Focșani), Premiul „Opera Omnia” al Uniunii Scriitorilor din România, Premiul orașului Beclean, Premiul de poezie (Desești, Sighet), Premiul „Virgil Mazilescu” (Corabia), Premiul Consiliului Județean Gorj, Premiul Festivalului Internațional „Antares” (Galați), Premiul Național „Monica Lovinescu – Virgil Ierunca” (Suceava, 2009), Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” pentru „Opera Omnia” (Botoșani, 2016).

Este Cetățean de Onoare al municipiului Botoșani (2016).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 134-135.

Bibliografie selectivă:

****Grigurcu, Gheorghe.** Acul și steaua / Gheorghe Grigurcu. – Bistrița : Charmides, 2001. – 106 p. – ISBN 973-85066-4-6.

****Grigurcu, Gheorghe.** Breviar Cioran : [analize literare] /

Gheorghe Grigurcu. – Cluj-Napoca : Limes, 2007. – 171 p. – ISBN 978-973-726-271-4.

****Grigurcu, Gheorghe.** Ca și cum / Gheorghe Grigurcu. – Pitești : Paralela 45, 2016. – 229, [7] p. – ISBN 978-973-47-2477-2.

Grigurcu, Gheorghe. Castele în Spania : [poezii] = Castles in Spain : [poems] / Gheorghe Grigurcu ; versiune engleză: Olimpia Iacob. – Iași : Junimea, 2005. – 214 p. – ISBN 973-37-1055-5.

****Grigurcu, Gheorghe.** Cerc și punct / Gheorghe Grigurcu. – Iași : Alfa, 2010. – 58, [6] p. – ISBN 978-606-540-021-4.

****Grigurcu, Gheorghe.** De la un critic la altul / Gheorghe Grigurcu. – Iași : Editura Revistei „Convorbiri Literare”, 2005. – 378 p. – ISBN 973-85767-1-4.

Grigurcu, Gheorghe. Imagini așternute pe coala văzduhului / Gheorghe Grigurcu. – Apahida : Neuma, 2022. – 427 p. – ISBN 978-606-9610-36-7.

****Grigurcu, Gheorghe.** În pădurea de metafore : [comentarii literare] / Gheorghe Grigurcu. – Pitești : Paralela 45, 2003. – 484 p. – ISBN 973-593-848-0.

****Grigurcu, Gheorghe.** Între poeți / Gheorghe Grigurcu. – București : Eikon, 2016. – 384 p. – ISBN 978-606-711-435-5.

Grigurcu, Gheorghe. Repere critice / Gheorghe Grigurcu. – Chișinău : Știința, 2001. – 272 p. – ISBN 9975-67-262-7.

****Grigurcu, Gheorghe.** Reverbații / Gheorghe Grigurcu. – București : Eikon, 2021. – 424 p. – ISBN 978-973-233-377-8.

Grigurcu, Gheorghe. Conștiința peripatetică (plimbăreață) a domnului Andrei Pleșu / Gheorghe Grigurcu // Convorbiri literare. – 2002. – Nr 1. – P. 15-17. – ISSN 1841-7434.

****Grigurcu, Gheorghe.** De la Blaga pornind : [despre opera lui Lucian Blaga] / Gheorghe Grigurcu // Euphorion (Sibiu). – 2019. – Nr 1. – P. 5. – ISSN 1222 3212.

Grigurcu, Gheorghe. De vorbă cu Gheorghe Grigurcu : [interviu] / realizat de Virgil Lazăr // Jurnalul literar (București). – 2004. – Nr 21/24. – P. 14. – ISSN 1220-7551.

****Grigurcu, Gheorghe.** „Demitizarea” lui Eminescu? / Gheorghe Grigurcu // Acolada (Satu Mare). – 2017. – Nr 1. – P. 3. – ISSN 1843-5645. – Rec. la cartea: Mihai Eminescu, „românul absolut” / Lucian Boia. București, Humanitas, 2015. 224 p.

Grigurcu, Gheorghe. Despre Aurel Gurghianu / Gheorghe Grigurcu // România literară. – 2016. – Nr 21. – P. 20. – ISSN 1220-6318.

****Grigurcu, Gheorghe.** Despre Eminescu într-o nouă formulă : [despre volumul „Eminescu – Poem cu poem” de Alex Ștefănescu] / Gheorghe Grigurcu // Acolada (Satu Mare). – 2019. – Nr 4. – P. 3. – ISSN 1843-5645.

Grigurcu, Gheorghe. Despre metode ; Cititor ; Și așa : [versuri] / Gheorghe Grigurcu // Convorbiri literare. – 2013. – Nr 1. – P. 56. – ISSN 1841-7434.

Grigurcu, Gheorghe. Elocința poetului : [cugetări] / Gheorghe Grigurcu // Familia (Oradea). – 2018. – Nr 2. – P. 7-9. – ISSN 1220-3149 (Online). – ISSN 1841-0278.

Grigurcu, Gheorghe. „Poezia este tăcere în ceea ce privește procesul său de elaborare. Să nu întrerupem tăcerea!” : Discuții cu Gheorghe Grigurcu / A. Grati, N. Tzone, N. Corcinschi [et al.] // Metaliteratură. – 2014. – Nr 3/4. – P. 84-96. – ISSN 1857-1905.

Grigurcu, Gheorghe. Un bard al Basarabiei : [D. Iov – scriitor român] / Gheorghe Grigurcu // România literară. – 2016. – 9 sept. – P. 17. – ISSN 1220-6318.

****Gaja, Viorica.** Gheorghe Grigurcu : Biobibliografie / Viorica Gaja. – Soroca : Biblioteca Publica „M. Sadoveanu”, 2011. – 45 p. – Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://bp-soroca.md/wp-content/uploads/2018/07/Grigurcu-Grigore.pdf>.

Bârsu, Cristian. Grigurcu, Gheorghe / Cristian Grigurcu // Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial / Cristian Bârsu. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 136. – ISBN 973-686-102-3.

Cimpoi, Mihai. Gheorghe Grigurcu / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 490-491. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Diaconu, Mircea. Gheorghe Grigurcu, locuirea în chip po(i)etic / Mircea Diaconu // Convorbiri literare. – 2016. – Nr 10. – P. 34-37. – ISSN 1841-7434.

Galaicu-Păun, Emilian. Acasă, după 70 de ani // Radio Europa Liberă Moldova : [site]. – 2014. – 27 oct. – URL: <https://moldova.europalibera.org/a/26657393.html> (accesat : 14.04.2025).

Gheorghe Grigurcu // Uniunea scriitorilor din România. Filiala Cluj : [site]. – URL: http://www.uniuneascriitorilor-filiala-cluj.ro/detalii_membrii_545_GRIGURCU-Gheorghe.html (accesat : 14.04.2025).

Manolescu, Nicolae. Gheorghe Grigurcu – 80 / Nicolae Manolescu // România literară. – 2016. – 15 apr. – P. 9. – ISSN 1220-6318.

Martin, M. Grigurcu Gheorghe : [schită biobibliografică] / M. Martin // Dicționarul esențial al scriitorilor români / M. Angheliescu, G. Antonescu ... M. Martin [et al.]. – București : Albatros, 2000. – P. 355-357. – ISBN 973-24-0596-1.

****Ursache, Magda.** Exerciții de adevăr ale unui autor capital / Magda Ursache // Acolada (Satu Mare). – 2016. – Nr 4. – P. 11. – ISSN 1844-6884. – ISSN-L 1843-5645.

Elena Harconița

Nicolae DENSUȘIANU
1846-1911

Istoric și folclorist român, jurist, bibliotecar, traducător, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 18 aprilie 1846, la Densuș, jud. Hunedoara, în Transilvania aflată sub stăpânire austro-ungară, având numele de Nicolae Pop. Era fiul preotului greco-catolic din Densuș, Bizantius Pop, și al Sofiei. A avut și un frate Aron, poet și critic literar, profesor de limba latină la Universitatea din Iași. Aron, ajuns la Gimnaziul Greco-Catolic din Blaj, a primit numele Densușianu pentru a se deosebi de alți elevi care aveau același nume de Pop. Acest nume și-l însușește și Nicolae. A decedat la 24 martie 1911, la București, și a fost înmormântat la Cimitirul „Bellu”.

A urmat cursurile Colegiului Franciscan din Hațeg. Între anii 1858 și 1865 a fost elev la Liceul „Sfântul Vasilie” din Blaj. După absolvirea liceului, cu calificativul „Laudabiliter valde bonum”, s-a înscris la Academia de Drept din Sibiu (1865-1870). Pe parcursul studiilor la facultate a fost premiat de mai multe ori cu „clasa prima cu distincțiune”. Din 1870 este „notar suprem” la Făgăraș. În același an, a depus o ce-

rere pentru examenul de stat pentru avocatură, iar în 1872 primește dreptul de avocatură din partea Curții de Apel din Mureș și, totodată, depune jurământul de avocat în fața aceleiași curți. Se mută la Brașov, unde, împreună cu fratele său Aron și cu T. Frâncu, a reușit să scoată publicația „Orientul latin” (1874-1875). La Brașov a practicat avocatura, perioadă în care a fost preocupat de originile îndepărtate ale poporului român și a studiat documente, a scris și a publicat articole.

În 1877, la începutul războiului ruso-turc, s-a stabilit în România, primind cetățenia noului stat independent. A lucrat la Curtea de Apel din București (din 1877). S-a implicat în mișcarea naționalistă în favoarea unei Români Mari.

În 1880 l-a suplinat pe I. Brătianu în postul de bibliotecar-arhivar al Bibliotecii Academiei Române, iar între 1884 și 1911 a fost numit, prin decret regal, translator și bibliotecar pe lângă Marele Stat-Major al armatei. În 1911 a fost directorul Bibliotecii Centrale a Ministerului Apărării Naționale (astăzi, Biblioteca Militară Națională). În această calitate a elaborat un nou regulament al bibliotecii, a stabilit realizarea unui catalog alfabetic (un catalog modern pe fișe), un catalog pentru hărți și un catalog sumar pentru arhivă și a propus conducerea ministerului stabilirea dreptului de depozit legal parțial pentru toate publicațiile editate în armată. În anul următor, a elaborat și a publicat a treia și cea mai completă ediție a „Catalo-

gului” tipărit al bibliotecii, în care lucrările sunt clasificate după modelul propus de bibliotecarul american M. Dewey în 1876, sistem premergător clasificării zecimale universale. Din însărcinarea Academiei Române, a făcut investigații în 16 arhive și 12 biblioteci din Transilvania și Ungaria. A cercetat un număr mare de documente și lucrări privitoare la istoria românilor în secolele XVII-XVIII. În 1884 a publicat lucrarea „Revoluțiunea lui Horia în Transilvania și Ungaria 1784-1785, scrisă pe baza documentelor oficiale”. În 1887 și-a continuat investigațiile în arhive străine (Croatia, Italia, Dalmația, Ungaria, Viena și printre colecțiile prețioase ale Vaticanului). Arhivele referitoare la perioada cuprinsă între 1199 și 1575 le-a publicat în „Documente privitoare la istoria românilor, 1887-1897” (șase volume din colecția „Hurmuzaki”) și în volumul „Monumente pentru istoria Țerei Făgărașului” (1885).

În anul 1895 a primit de la Ministerul de Război sarcina să întocmească o lucrare despre căpitania Armatei Române, pe care a numit-o „Domnii glorioși și căpitania celebri ai țărilor române” (în două volume). A mai pregătit lucrarea „Istorie militară a poporului român începând din cele mai vechi timpuri până în secolul al XVII-lea”, rămasă în manuscris. În ultimii ani s-a concentrat pe „Dacia preistorică”, la care a lucrat un sfert de secol, dar care a fost editată postum, în 1913. A mai semnat și alte lucrări: „Cercetări istorice în arhivele și bibliotecile Un-
 gari și Transilvaniei (1880); „Note critice asupra scrierii lui A. D. Xenopol. Teoria lui Rösler” (1885); „Documente privitoare la istoria românilor” (1882-1897); „Independența bisericească a mitropoliei române de Alba Iulia” (1883); „Originea istorică a cavaleriei române. Călărași și roșiori” (1901); „Aniversarea de patru secole de la moartea lui Ștefan cel Mare, domnul Moldovei” (2 iul. 1504) (1904) ș.a.

O deosebită atenție a acordat studierii folclorului. În 1892 a alcătuit un „Chestionar despre tradițiile și antichitățile țărilor locuite de români”, la care a primit peste 1 000 de răspunsuri din peste 930 de localități, valorificate postum, mult mai târziu, în două lucrări: „Vechi cântece și tradiții populare românești. Texte poetice din răspunsurile la Chestionarul istoric 1893-1897” și „Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Răspunsuri la chestionarele lui Nicolae Densușianu”.

A semnat mai multe studii: „Scurtări mitologice la români” (1868); „Elemente istorice în poezia populară” (1871); „Proverbele române cu material pentru instituțiile dreptului roman în Dacia” (1874); „România militară” (1901); „Originea și importanța istorică a cavaleriei române” (1901); „Războiul din 1330 între Carol Robert regele Ungariei și Basarab voevodul Țerii Românești” (1909) ș.a.

Nicolae Densușianu era un cunoscător profund al limbii latine și eline, vorbea cu desăvârșire germana, franceza, italiana și maghiara, lu-

cru care îi deschise accesul la documente vechi și prețioase din marile biblioteci ale Europei. A publicat în franceză „L'element Latin en orient. Les Roumains du Sud: Macedoine, Thessalie, Epire, Thrace, Albanie, avec une carte ethnographique” („Elementul latin la Est. Românii de la Sud”) ș.a.

A colaborat cu revista germană „Jahresberichte der Geschichtswissenschaft”, unde a publicat rapoarte despre activitatea istorică și cea filologică, sub titlul „Rumanien” (1885-1904). În „Gazeta Transilvaniei” i s-au tipărit studiile „Independența bisericească a Mitropoliei române de Alba Iulia”, „Conciliile provinciale din 1872 și 1882”, „Manifestul de unire cu biserica Romei” ș.a.

În 1878 a fost ales membru corespondent al Academiei Române în domeniul istoriei. În 1902 a fost numit membru corespondent al Societății Geografice Române.

Întru înveșnicirea memoriei sale, în satul de baștină a fost ridicat bustul scriitorului Nicolae Densușianu.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 118-119; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 85.

Bibliografie selectivă:

Densușianu, Nicolae. Dacia preistorică. – Ed. anastatică / Nicolae Densușianu. – Iași : Tipo Moldova, 2017. – 1152 p. – ISBN 978-606-42-0199-7.

Densușianu, Nicolae. Dacia preistorică. – [Ed. anastatică] / Nicolae Densușianu. – București : Artemis, 2015. – 1152 p. – ISBN 973-9296-33-5.

Densușianu, Nicolae. Vechi cîntece și tradiții populare românești : Texte poetice din răspunsurile la „Chestionarul istoric” (1893-1897) / Nicolae Densușianu. – București : Minerva, 1975. – 369 p.

Fochi, Adrian. Datini și erezuri populare de la sfîrșitul secolului al XIX-lea : răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densușianu / Adrian Fochi, Nicolae Densușianu. – București : Minerva, 1976. – 392 p.

Hurmuzaki, Eudoxiu. Documente privitoare la istoria românilor : [în 6 vol.] / Eudoxiu Hurmuzaki, Nicolae Densușianu. – București : [S. n.].

Vol. 1 : 1199-1345. – 1887. – 702 p.

Vol. 1, partea 1-a : 1346-1450. – 1890. – 889 p.

Vol. 2, partea a 2-a : 1451-1510. – 1891. – 729 p.

Vol. 6 : 1700-1750. – 1878. – 697 p.

Alexe, Dan. Densușianu Nicolae / Dan Alexe // Dacopatia și alte rătăcirii românești / Dan Alexe. – București : Humanitas, 2017. – P. 95. – ISBN 978-973-50-5649-0.

Datcu, Iordan. Densușianu Nicolae / Iordan Datcu // Dicționarul folcloriștilor. Folclorul literar românesc / Iordan Datcu, Sabina Cornelia Stroescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1979. – P. 170-171.

Densușianu Nicolae // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 1 : (A-G) / Ion Văduva-Poenaru. – București : Geneze, 1999. – P. 367-369. – ISBN 973-9099-24-6.

Densușienii : 150 de ani de la nașterea istoricului Nicolae Densușianu (1846-1911) / Muzeul Civilizației Dacice și Române Deva. – Deva : [S. n.], 1996. – 186 p.

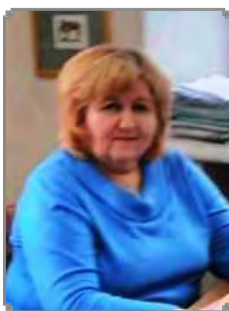
Ornea, Zigu. Densușianu Nicolae / Zigu Ornea // Junimea și junimismul / Zigu Ornea. – București : Minerva, 1998. – P. 299-300. – ISBN 973-21-0562-3.

Rusu, Dorina N. Densușianu Nicolae / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 251-252. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Ștefănescu, Ștefan. Densușianu Nicolae / Ștefan Ștefănescu // Enciclopedia istoriografiei românești / Ștefan Ștefănescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – 470 p.

Volovici, Leon. Densușianu Nicolae / Leon Volovici // Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979. – P. 274-275.

Maria S. Ciobanu

Svetlana MIRON
1956

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, distinsă cu Medalia „Meritul Civic”.

S-a născut la 18 aprilie 1956, în or. Durlști, mun. Chișinău, în familia lui Ilarion și Alexandra Miron (Buburuz). A urmat școala primară, apoi școala medie din or. Durlști (astăzi, Liceul Teoretic Durlști), pe care a absolvit-o în 1973.

După terminarea școlii generale s-a angajat la Fabrica de Marochinărie „Artima” din Chișinău (1973-1979).

Între anii 1979 și 1984 și-a

făcut studiile la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Moldova, obținând calificarea de bibliotecar-bibliograf.

În anul 1985 a urmat un curs de perfecționare la Institutul Unional de Perfecționare a Lucrătorilor din Cultură de la Moscova. În 1991 a urmat stagii de formare la Bușteni, România.

Din 1979 și-a început cariera profesională la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM), unde activează până în prezent, fiind inițial angajată în Serviciul depozit general (astăzi, Organizarea și conservarea colecțiilor). Pe parcursul anilor a activat ca bibliotecar, restaurator, bibliotecar superior, șefă de sector, specialist principal. Din anul 1988 a activat în cadrul Serviciului colecție de artă și hărți. În anii celor mai importante schimbări 1992-1993 a fost manager al Departamentului Patrimoniu.

În 1997-2022 a deținut funcția de șefă a Secției colecție de artă și hărți, contribuind la constituirea și dezvoltarea patrimoniului de documente în domeniul artei, la promovarea și diversificarea activităților cu publicul, la implementarea serviciilor inovative în activitatea secției.

În cadrul Salonului de Artă, lansat în anul 1994, a organizat numeroase expoziții personale, de grup și colective, lansări de carte, concursuri și alte manifestări culturale. A pus începutul unei mici galerii de artă, constituită din donațiile participanților la expoziții, ale altor donatori, devenită în continuare „o istorie a Salonului de Artă”, unde

s-au petrecut evenimente culturale de mare importanță națională și internațională.

În cadrul Bibliotecii Naționale a participat la programul de numerizare a colecțiilor BNRN (Colecțiile de ex-libris și carte poștală), la efectuarea retroconversi- ei înregistrărilor în baza de date a Bibliotecii, la descrierea analitică a documentelor.

S-a consacrat în mare măsură activității de cercetare și de valorificare a patrimoniului național de artă plastică. A elaborat multiple lucrări bibliografice: catalogul „Concurs Național de Ex-libris. Biblioteca Națională – 180 de ani”; catalogul „Stampa Moldovei” (1954-1996), din colecția de artă și hărți a Bibliotecii Naționale (2012); albumele: „Afișul Moldovei: Afiș social-politic și satiric” (1949-1992) din colecția de artă și hărți a Bibliotecii Naționale (2019); „Afișul Moldovei. Afiș artistic (1960-1991)” (2021). În cadrul Proiectului editorial „Moldavica”, colecția „Plasticienii Moldovei”, inițiat și susținut de BNRN, a elaborat biobibliografiile ilustrilor artiști plastici, deveniți clasici, I. Vîeru (2003), M. Grecu (2006), Gh. Vrabie (2004), I. Cârmu (2010), E. Romanescu (2015), ale artiștilor plastici A. Colibneac (2008), Gh. Oprea (2017), biobibliografiile criticilor de arte plastice L. Toma (2019), L. Sîdnic (2023).

A participat la seminare, instruiți, conferințe pentru dezvoltarea competențelor profesionale în cadrul Centrului de formare profesională continuă al BNRN. În sesiunea de comunicări a Simpozionului „Valori Bibliofile” 2013,

ediția a XXII-a, a dezvăluit istoria colecției de cărți poștale din patrimoniul Bibliotecii Naționale. În cadrul Simpozionului Științific Internațional „Valori bibliofile”, 2016, ediția a XXV-a, a prezentat comunicarea „Stampa Moldovei (1954-1996) din colecțiile Bibliotecii Naționale”; în cadrul „Forumului managerilor”, organizat de BNRN, a participat cu tema „Locul și însemnătatea Serviciului colecție de artă și hărți în contextul dezvoltării bibliotecii contemporane” ș.a.

A fost membră și secretar al Comisiei managementul colecțiilor (2008-2016), membră a Comisiei de evaluare, membră a Consiliului administrativ, membră a Comisiei pentru examinarea contradicțiilor de producție și asigurarea unității tehnologice instituționale, membră a echipei și responsabilă de elaborarea strategiei de digitizare a BNRN, membră a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, membră a Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”, președintele organizației sindicale a angajaților BNRN (2006-2016).

Pentru activitate îndelungată și fructuoasă în domeniul biblioteconomic a fost apreciată cu multiple diplome: Diploma Ministerului Culturii din Republica Moldova (2002); Diploma Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova (2010); Diploma Salonului Internațional de Carte (2015); Diploma Federației Sindicatelor Lucrătorilor din Cultură (2016, 2020); Diploma Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” (2020) ș.a. Pentru contribuții consi-

derabile la dezvoltarea biblioteconomiei a fost decorată cu Medalia „Meritul Civic” (2012).

Bibliografie selectivă:

Alexei Colibneac : Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRN, 2008. – 115 p. – ISBN 978-9975-9968-1-5.

Eleonora Romanescu : Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRN, 2015. – 126 p. – ISBN 978-9975-4493-7-3.

Gheorghe Oprea : Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRN, 2017. – 176 p. – ISBN 978-9975-4318-8-0.

Rec.: Corghenci, Ludmila. „... Câștig în colaborare cu veșnicia” sau un pas de succes în activitatea bibliografică a Bibliotecii Naționale // Magazin bibliologic. – 2017. – Nr 3/4. – P. 143. – ISSN 1857-1476.

Gheorghe Vrabie : Biobibliografie / alcătuitor : Svetlana Miron, Victoria Stanchevici. – Chișinău : BNRN, 2004. – 204 p. – ISBN 9975-9994-2-5.

Isaie Cârmu : Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRN, 2010. – 168 p. – ISBN 978-9975-9968-8-4.

Leonora Sîdnic : Artă – expresia supremă a spiritului : Culegere de articole, aprecieri, interviuri, referințe / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRN, 2023. – 340 p. – ISBN 978-9975-119-61-0.

Meșteșuguri populare tradiționale moldovenești : (Din colecțiile Bibliotecii Naționale) : Bibliografie de recomandare / Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Proiectul editorial „Moldavica” ; alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRN, 2017. – 166 p. – ISBN 978-9975-3096-2-2.

Rec.: Corghenci, Ludmila. Contribuția bibliografică esențială pentru cunoașterea și promovarea identității și unității naționale / Ludmila Corghenci // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 1/2. – P. 123-124. – ISSN 1857-1476.

Mihail Grecu : Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRM, 2006. – 216 p. – ISBN 978-9975-9994-4-1.

Miron, Svetlana. Igor Vieru : Monografie biobibliografică : 100 ani de la naștere / Svetlana Miron, Rodica Baleanu. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : BNRM, 2024. – 246 p. – ISBN 978-9975-119-70-2. – ISBN 978-9975-4493-6-6.

Protoiereu Petru Buburuz : biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRM, 2007. – 96 p. – ISBN 978-9975-9580-6-6.

Valentina Rusu-Ciobanu. O creatoare îndrăgostită de firea luminoasă, blândă și înțeleaptă a Lumii : Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRM, 2018. – 154 p. – ISBN 978-9975-3205-5-9.

Rec.: Corghenci, Ludmila. Un produs semnificativ de bibliotecă... / Ludmila Corghenci // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 3/4. – P. 110. – ISSN 1857-1476.

Miron, Svetlana. Atelierul „Ilustratorii cărților lui Gr. Vieru” / Svetlana Miron // Gazeta bibliotecarului. – 2009. – Sept./Oct. – P. 3.

Miron, Svetlana. Colecția de arte și hărți : conținut, acces, valorificare / Svetlana Miron // Biblioteca Națională a Republicii Moldova – Meridianul Zero al Sistemului Național de Biblioteci (1991-2016) : Monografie. – Chișinău : BNRM, 2017. – P. 34-37. – ISBN 9787-9975-110-86-0.

Miron, Svetlana. Colecția de carte poștală / Svetlana Miron // Din comorile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova : Album. T. 1. – Chișinău, 2007. – P. 84. – ISBN 978-9975-9580-4-2.

Miron, Svetlana. Curiozități din lumea cărților păstrate în colecțiile Bibliotecii Naționale : Legături de carte modernă : Imagini executate pe suport de plută / Svetlana Miron // Magazin bibliologic. – 2007. – Nr 2. – P. 58. – ISSN 1857-1476.

Miron, Svetlana. Istoria colecției de cărți poștale din patrimoniul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova / Svetlana

Miron // Magazin bibliologic. – 2013. – Nr 1. – P. 93-111. – ISSN 1857-1476.

Miron, Svetlana. Omagiu pentru profesor : [profesorul de limba și literatura română Alexei C. Anghelie la 85 de ani] / Svetlana Miron // Literatura și Arta. – 2011. – 7 apr. – P. 2. – ISSN 1857-3835.

Miron, Svetlana. Omul spiritualității cu rădăcini divine strămoșești : [despre lansarea biobibliografiei „Petru Buburuz”] / Svetlana Miron // Literatura și Arta. – 2007. – 27 sept. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Miron, Svetlana. Salonul de artă – un laborator de creație a tinerilor plasticieni / Svetlana Miron // Magazin bibliologic. – 2017. – Nr 3/4. – P. 136-142. – ISSN 1857-1476.

Miron, Svetlana. Suflete incandescente / Svetlana Miron // Gimnaziul nr. 64 din orașul Durești : 40 de ani de activitate : 1965-2005 / Carte tipărită cu binecuvântarea I.P.S. Petru, Arhiepiscop al Chișinăului, Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor. – Chișinău : Epigraf, 2005. – P. 64-65. – ISBN 9975-924-59-6.

Miron, Svetlana. Valeriu Herța – voluntar și donator al Bibliotecii Naționale / Svetlana Miron // Magazin bibliologic. – 2021. – Nr 1/2. – P. 29-31. – ISSN 1857-1476.

Rău, Alexe. De-bine-cuvântare : [cu referire la Svetlana Miron, șef serviciul Colecție de arte și hărți] / Alexe Rău // Concurs Național de Ex-libris Biblioteca Națională – 180 de ani : Catalog / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRM, 2012. – P. 5-6. – ISBN 978-9975-4368-0-9.

Svetlana Miron : [fișier biografic] // Simpozionul Științific Internațional „Valori bibliofile – 2016”, Ediția a 25-a. – Chișinău : BNRM, 2016. – P. 6.

Maria S. Ciobanu

Vasile MIJA
1966

Jurnalist, realizator și prezentator de emisiuni radio, poet, Om Emerit.

S-a născut la 20 aprilie 1966, în s. Cotiujeii Mari, rn. Șoldănești.

A absolvit Școala medie nr. 1 în satul de baștină (1973-1981). Absolvent cu mențiune al Colegiului Tehnologic din Chișinău (1981-1985). Urmează cursurile Facultății de Jurnalism a Universității de Stat din Moldova (1987-1992). Absolvă cursurile speciale ale BBC organizate de Radio Chișinău (1993), cursurile speciale Radio Polska (Varșovia, 1994), universitatea de vară pentru tinerii jurnaliști din România și cursuri de limbă portugheză (Lisabona, 2001).

După absolvirea facultății, s-a angajat la postul național Radio Moldova, unde lucrează până în prezent. Și-a început cariera profesională în calitate de corespondent netitular al Redacției pentru copii, adolescenți și tineret din cadrul Radioteleviziunii Naționale (1990-1992); a fost reporter la emisiunea „Telematinal” (1992); redactor-prezentator; realizator al emisiunilor: „Tinerii Magelani”, „Săgeata lui Cupidon” (1992-2001). Este jurnalist liber

profesionist, formator, agent comercial la firma „Bota Minuto”, secțiunea calificarea cadrelor, Centrul Comercial „Campo Pequeno”, Lisabona, de asemenea, corespondent, redactor-prezentator la postul de radio portughez Radio Nova Antena (Radio L’Este) din Lisabona, la emisiunea dedicată diasporei basarabene/române din Portugalia (2001-2011). Producător, editor, asistent-producător Prime TV al ediției matinale „Prima oră” (2011-2012).

Din 2012 până în prezent activează în calitate de șef al Departamentului dezbateri, documentare, coproducție și investigații al Companiei Teleradio-Moldova; redactor-prezentator al emisiunii „Album de familie”; autor de proiect, prezentator și realizator al emisiunii „În grădina lui Vasile”. Pe parcursul anilor a mai participat la realizarea emisiunilor „Pânza de păianjen”, „Duminica cuvintelor” – emisiune literară pentru elevi, „Semnal junior”, „Radio nocturn” ș.a.

Debutază ca poet în anul 1998, cu volumul de poezie „Ex-anotimp”, la editura bucureșteană „Gnosis”. A doua sa carte de versuri, „Lega-ne-vom cu ploile de casă”, a văzut lumina tiparului la Editura „Pontos”, Chișinău (2021). Este prezent în câteva antologii de poezie la Chișinău și București: „Ceta-tea de cuvinte. Scriitori soroceni” (2011); „Vis cu Nichita”, vol. XIV (2020); „Mama mea – icoană sfântă” (2021). Prezent în publicații de cultură din Chișinău și București „Contemporanul”, „Idea europeană”, „Literatura și arta”, „Phoenix”; „Învățămintul

public”; „Patria tânără”; „Curierul de Nord”; „Florile dalbe”; revista „Viața Basarabiei”; revista „Moldova”; ziarul „Timpul” ș.a.

Pe parcursul a 33 de ani de activitate, Vasile Mija a realizat peste 500 de emisiuni radiofonice, are peste 30 de publicații în presa periodică de la Chișinău, Bălți, București, Iași, Moscova, Lisabona.

Apreciat cu diplome, premii și distincții: Diploma Societății Române de Radiodifuziune acordată corespondentului Radio Moldova în cadrul universității de vară „Limba română – mijloc de comunicare și informare radiofonică”, Costinești, 1996; Diploma Centrului Cultural Moldav și a Ambasadei Republicii Moldova din Portugalia „Pentru merite deosebite în organizarea și prezentarea Festivalului „Mărțișor-2007”, Lisabona; Diploma „Radio Moldova – 85”, pentru dăruire și profesionalism în activitatea la postul public de radio (2015); Diploma Radio Moldova (2017). I s-au acordat Premiul Unii Jurnalistilor din Republica Moldova „Romantica” (1992); Premiul Tineretului pentru desenul-placat „Nu – drogurilor, Da – vieții!”, Chișinău (1994); Premiul cu trofeu „Debutul anului” pentru cea mai reușită emisiune radio despre grădinărit „În grădina lui Vasile” (2024).

Pentru merite în dezvoltarea radiodifuziunii naționale, contribuție substanțială la promovarea valorilor spirituale și morale și înaltă măiestrie profesională, prin decretul președintelui Republicii Moldova din 6 mai 2016, i s-a conferit titlul onorific „Om Emerit”.

Bibliografie:

Mija, Vasile. Ex-anotimp : Versuri / Vasile Mija. – București : Gnosis, 1998. – 51 p. – ISBN 973-9497-03-9.

Mija, Vasile Iustin. Lega-ne-vom cu ploile de casă... : Poeme / Vasile Iustin Mija. – Chișinău : Pontos, 2021. – 200 p. – ISBN 978-9975-72-549-1.

Cimpoi, Mihai. Vasile Mija / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 657. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Răileanu, Vitalie. Rafinament și inteligență incomodă în poezie : [creația lui Vasile Iustin Mija] / Vitalie Răileanu // Literatură și Artă. – 2021. – 29 iul. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Ana Struță

REGINA ELISABETA A II-A (ELIZABETH ALEXANDRA MARY WINDSOR) 1926-2022

Regina Elisabeta a II-a a fost Regina Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (1952-2022).

Elizabeth Alexandra Mary Windsor s-a născut la 21 aprilie 1926, la Londra, Anglia, Regatul Unit. A decedat la 8 septembrie 2022, la vârsta de 96 de ani, la Aberde-

enshire, Scoția, Regatul Unit.

Elisabeta a II-a a fost cel mai longeviv monarh britanic (6 februarie 1952-8 septembrie 2022) și unul dintre cei mai respectați lideri ai secolelor XX-XXI. Predecesorul ei a fost Regele George al VI-lea (tatăl său), succesorul – Regele Charles al III-lea (fiul său).

Elisabeta a fost prima fiica născută în familia Prințului Albert, Duce de York, și a soției lui, Elizabeth Bowes-Lyon. A devenit moștenitoare, la vârsta de 10 ani, după abdicarea unchiului ei, Edward al VIII-lea, în 1936.

În februarie 1945 a fost numită al doilea subaltern onorific în cadrul Serviciului teritorial auxiliar, având o pregătire de mecanic și șofer, fiindu-i acordat gradul de comandant onorific junior (echivalentul feminin al căpitanului la acea vreme). În 1947 s-a căsătorit cu vărul ei îndepărtat, locotenentul Philip Mountbatten al Marinei Regale, fostul Prinț Philip al Greciei și Danemarcei, care va deceda la vârsta de 99 de ani, după 73 de ani de căsnicie. Împreună au avut patru copii, cel mai mare, Charles al III-lea, a succedat-o la tronul Regatului Unit.

La 25 de ani, în 1952, după moartea tatălui, Elisabeta a devenit a șasea femeie din istorie care a urcat pe tronul britanic. Încoronarea Reginei Elisabeta a II-a a avut loc la Abația Westminster, lăcaș tradițional al încoronărilor monarhilor britanici timp de peste 900 de ani. Regina a depus jurământ de credință față de popor și biserică, promițând să guverneze cu dreptate și milă, apoi a primit globul regal, sceptrul cu

cruce, sceptrul cu porumbelul – simboluri ale autorității și responsabilității regale. A fost un eveniment istoric de amploare globală, transmis pentru prima dată în direct la televiziune, urmărită de peste 27 de milioane de britanici și milioane din Commonwealth și alte părți ale lumii. Peste 8 mii de invitați au participat la eveniment.

Încoronarea Elisabetei a II-a nu a fost doar un act religios și constituțional, ci și unul de celebrare națională și internațională a monarhiei britanice într-o epocă modernă. Evenimentul a simbolizat un nou început, într-o perioadă de reconstrucție postbelică. A consolidat prestigiul regal într-o lume aflată în schimbare, marcând începutul unei domnii istorice de 70 de ani.

Domnia sa a acoperit o perioadă de transformări majore – de la declinul Imperiului Britanic și consolidarea Commonwealth-ului până la modernizarea monarhiei și adaptarea acesteia la cerințele unei societăți globale și digitale. Regina și-a asumat îndatoririle de rutină ale suveranului la Palatul Buckingham și a realizat prima ei deschidere de stat a Parlamentului în 1952. A colaborat cu prim-ministrul W. Churchill, primul din cei 15 prim-miniștri cu care a conlucrat în decursul domniei sale. A depășit situații dificile din domeniul afacerilor externe: Războiul Canalului de Suez din 1956, decolonizarea Africii și a Caraibelor în anii 1960 și 1970, descentralizarea puterii în Regatul Unit, independența și trecerea la autoguvernare a peste 20 de

țări din Regatul Marii Britanii, aderarea Regatului Unit la Comunitatea Europeană (1973) și Brexitul (2020, ieșirea acestuia din Uniunea Europeană, după 47 de ani în care a avut calitatea de stat membru). A fost devotată sarcinilor și imaginii monarhiei britanice, respectând etica muncii, a lucrat până în ultima clipă de viață. Cu demnitate și tărie, a depășit toate tragediile de care a fost lovită monarhia în anii ei de domnie.

Regina a fost martoră și participantă la diverse transformări: recrearea Europei după războaiele mondiale, căderea comunismului, globalizarea, schimbările climatice, perioada durabilă de pace până la începerea unui nou război în Europa (2022), pandemia, revoluțiile industriale (producție în masă, automatizare, cibernetizare), multiplele crize economice și politice, inventarea computerului, a internetului, a smartphone-ului, pe care a învățat să le folosească.

Printre cele mai semnificative evenimente din viața sa sunt încoronarea (1953), celebrarea jubileului de argint (1977), de aur (2002), de diamant (2012) și de platină (2022). Ziua de naștere a Reginei Elisabeta a II-a era marcată de două ori pe an. La 21 aprilie era o zi privată, sărbătorită în cercul familiei, ocazional marcată prin salve de tun ceremoniale în onoarea reginei: 41 de salve în Hyde Park, 62 de salve la Turnul Londrei, 21 de salve în alte orașe britanice sau capitale ale Commonwealth-ului. Ziua de naștere oficială („Trooping

the Colour” / Salutul Culorilor) era sărbătorită, conform unei tradiții instituite în anul 1748, cu o mare paradă militară în centrul Londrei, începând cu „Parada Gărzilor de Cai”, la care participau peste 1 400 de ostași, 200 de cai și 400 de muzicieni, și cu un survol aerian cu avioane militare și elicoptere care desenau drapelul britanic pe cer. Acțiunile din această zi subliniază unitatea națională și legătura dintre monarh și popor, tradiția militară, respectul față de coroană, continuitatea monarhiei.

A susținut neîntrerupt rolul constituțional și simbolic al monarhiei britanice. A efectuat peste 250 de vizite oficiale în străinătate. A întreprins sute de călătorii și tururi ale Commonwealth-ului, întâlniri istorice în circa 117 state, inclusiv o prima vizită de stat în Republica Irlanda (2011). A fost primul monarh britanic care a vizitat această țară în decursul unui secol, marcând reconcilierea dintre cele două națiuni.

Regina Elisabeta a II-a conștientiza că toată puterea politică îi revine șefului de guvern și cabinetului, iar monarhul acționează la sfatul lor. Constant a colaborat cu guvernul și cu prim-ministrul Regatului Unit al Marii Britanii, dar și cu șase papi romano-catolici și 13 președinți ai SUA.

A avut un rol religios oficial în calitate de guvernator suprem și membru al Bisericii Angliei și al Bisericii naționale a Scoției. A fost patroană a 600 de organizații caritabile, inclusiv a Charities Aid Foundation, contribuind la colectarea a peste 1,4 miliarde de lire sterline.

A optat pentru o viață simplă, era pasionată de cai, de călărie, participa frecvent la curse, a vizitat herghelii în Kentucky, SUA.

Elisabeta a II-a a fost o figură a stabilității într-o lume în continuă schimbare. A inspirat respect prin discreția, datoria și neutralitatea politică cu care și-a exercitat funcția. A fost cea mai iubită membră a casei regale britanice, cu peste 80% grad de simpatie. În 2002, Regina s-a clasat pe locul 24 în sondajul celor mai mari 100 de britanici. Conform unui sondaj YouGov din ianuarie 2014, la nivel internațional, Regina Elisabeta a II-a a fost clasată pe locul 17 în topul celor mai admirate persoane din lume. În sondajul YouGov din 2016, regina a fost pe locul doi în clasamentul global al celor mai admirați oameni (femei și bărbați), poziționându-se în top cinci în 17 țări.

Regina Elisabeta a II-a este menționată în cele mai valoroase enciclopedii și dicționare de personalități ale lumii. A fost consemnată în piesa „Mean Mr. Mustard” a lui J. Lennon și P. McCartney (1967), în „Her Majesty” (1969), în „Billionaire” a lui Travie McCoy ș.a.

Valuta oficială a Regatului Unit al Marii Britanii cu portretul Reginei Elisabeta a II-a a devenit una din cele mai importante ale lumii. Portretul reginei a fost gravat pe monede (1953) imediat după încoronare și a fost actualizat de mai multe ori de-a lungul domniei acesteia (există cinci versiuni oficiale ale portretului, asociate cu vârsta reginei). În 1960, Banca Angliei a emis prima bancnotă

cu portretul reginei, aceasta apărând și pe bancnote și monede din mai multe țări și teritorii care o aveau ca șef de stat: Canada, Australia, Noua Zeelandă, Insulele Caraibe.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 119-120.

Bibliografie selectivă:

****Brandreth, Gyles.** Philip și Elisabeta : Portretul unei căsătorii / Gyles Brandreth. – București : RAO, 2006. – 540 p. – ISBN 973-576-866-6. – ISBN 978-973-576-866-9.

Cars, Jean des. Regina Elisabeta a II-a / Jean des Cars. – București : Corint Books, 2019. – 456 p. – ISBN 978-606-793-641-4.

Davies, Nicholas. Regina Elisabeta a II-a / Nicholas Davies – Chișinău : [S. n.] ; București : Bestseller, 2022. – 415 p. – ISBN 978-9975-117-90-6.

****Jenkins, Simon.** Scurtă istorie a Angliei : De la Wilhelm Cuceritorul la Elisabeta a II-a / Simon Jenkins. – București : Littera, 2024. – 357 p. – ISBN 978-630-319-573-5.

****Lucaci, Dorica.** Acționează și gândește ca Regina Elisabeta a II-a : legendară, tenace, curajoasă, corectă, originală, discretă... / Dorica Lucaci. – București : Editura Niculescu, 2022. – 224 p. – ISBN 978-606-38-0780-0.

Marr, Andrew. Regina Elisabeta a II-a : Portret intim / Andrew Marr. – București : Corint Books, 2015. – 477 p. – ISBN 978-606-8723-21-1.

****Morgan, Michelle.** Întâlnire cu Regina : Marilyn Monroe și Elisabeta a II-a a Angliei / Michelle Morgan. – București : RAO, 2022. – 296 p. – ISBN 978-606-006-802-0.

Elizabeth II – Queen of United Kingdom : [notă biografică] // Britanica : [site]. – URL: <https://www.britannica.com/biography/Elizabeth-II> (accesat : 26.05.2025).

Her Majesty Queen Elizabeth II : Britain's longest reig-

ning monarch // BBC : [site]. – URL: <https://www.bbc.co.uk/teach/articles/zkfh6f> (accesat : 25.05.2025).

Horchidan, Mihaela. Regina Elisabeta a II-a, povestea unui symbol // Descoperă.ro : [site]. – 2022. – 2 iun. – URL: <https://www.descopera.ro/istorie/20053031-regina-elisabeta-a-ii-a-povestea-unui-simbol> (accesat : 26.05.2025).

Ioniță, Ion M. Plecarea Reginei, întâlnirea cu Istoria / Ion Ioniță // Historia : [site]. – 2022. – Nr 246. – URL: <https://historia.ro/sectiune/general/plecarea-reginei-intalnirea-cu-istoria-2212818.html> (accesat : 26.05.2025).

Manole, Cristina. Nume mari: Camus, Regina Elisabeta a II-a, Cehov și Jacqueline Kennedy : [despre volumele: „Carnete”, „Regina Elisabeta a II-a. Portret intim” de Andrew Marr și despre volumul „Viața mea cu John F. Kennedy. Interviu cu Arthur M. Schlesinger”] / Cristina Manole // Observator cultural. – 2015. – Nr 538. – P. 15. – ISSN 1454-9883.

Momentele mai puțin cunoscute din viața Reginei Elisabeta a II-a: între datorie și Monarhie // Europa liberă. România : [site]. – 2022. – 9 sept. – URL: <https://romania.europa-libera.org/a/viața-reginei-elisabeta-ii/32025920.html> (accesat : 24.05.2025).

Mottadelli, Roberto. Elisabeta a II-a / Roberto Mottadelli, Gianni Morelli // Cei mai influenți oameni ai vremurilor noastre / Roberto Mottadelli, Gianni Morelli. – București : Didactica Publishing House, 2018. – P. 140-145. – ISBN 594 848 935 864 7.

Pavaluca, Luana. Momente care au marcat cei 70 de ani de domnie ai Reginei Elisabeta a II-a // Digi24.ro : [site]. – 2022. – 8 sept. – URL: https://www.digi24.ro/stiri/externe/momente-care-au-marcate-cei-70-de-ani-de-domnie-ai-reginei-elisabeta-a-ii-a-cum-s-a-transformat-lumea-in-sapte-decenii-1828425?__grsc=cookieIsUndef0&__grts=58275270&__grua=0e0369e2813db7deb26e5937c3

53aab4&__grn=1 (accesat : 24.05.2025).

Popovici, Adrian. Momentele cheie care au marcat domnia reginei Elisabeta a II-a a Marii Britanii // Descoperă.ro : [site]. – 2022. – 24 ian. – URL: <https://www.descopera.ro/istorie/19557561-momentele-cheie-care-au-marcate-domnia-reginei-elisabeta-a-ii-a-a-marii-britanii> (accesat : 24.05.2025).

Simina, Mihaela. Discurs de mică prințesă : [despre discursul ținut de viitoarea regină Elisabeta a II-a în cadrul emisiunii „Ora copiilor” de la BBC Radio, în 1940] / Mihaela Simina // Dilema veche. – 2020. – Nr 842. – P. 4. – ISSN 1841-3587. – ISSN-L 1584-1669.

Elena Harconița

**Gheorghe PAPUC
1946-2024**

Arheolog român, doctor în arheologie, muzeograf și cercetător științific, distins cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer.

S-a născut la 22 aprilie 1946, în localitatea Valu lui Traian, jud. Constanța. A decedat la 5 noiembrie 2024, la Constanța.

A urmat școala primară și gimnaziul din localitatea natală (1953-1960). Și-a continuat studiile la Colegiul Național „Mircea cel Bătrân” din Constanța (1960-1964). După ce a promovat examenul de bacalaureat, în 1964, a fost admis la studii la Facultatea de Istorie din cadrul

Universității din București, unde i-a avut ca profesori pe Em. Condurachi, Gh. Ștefan, I. Nestor, D. Almaș, C. C. Giurescu. A susținut cu succes teza de licență „Politica internă a domnitorului Matei Basarab” (1964-1969). În 2000 și-a luat doctoratul în istorie la Universitatea „Ovidius” din Constanța, cu tema „Tomis I. Aprovizionarea cu apă a cetății în epoca romană târzie”.

Din 1969 a fost repartizat la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța (MINAC), unde și-a început activitatea de muzeograf. În 1970 a participat la prima sa campanie de săpături arheologice, fiind repartizat la situl de la Adamclisi. Aici a lucrat la poarta sudică alături de colegul său de facultate, R. Ocheșeanu, sub îndrumarea profesorului universitar I. Bârnea.

A desfășurat săpături arheologice de anvergură la Constanța, concentrându-se în special în zona peninsulară: Parcul Catedralei, curtea Școlii generale nr. 2 (unde a cercetat reședința episcopului Bretanion din secolul al IV-lea), poarta mare a cetății, catedrala episcopală aflată sub fundațiile actualului hotel „Ibis”, galeriile și traseul apeeductului tomitan.

De-a lungul carierei, i s-a încredințat coordonarea științifică a șantierelor arheologice de la Tomis, Ovidiu și Ulmetum, a efectuat cercetări la Histria, Valu lui Traian, Mangalia, Medgidia și pe valurile transdobrogene, contribuind la clarificarea unor aspecte esențiale ale istoriei regiunii.

În 1990-2004 a activat în calitate de director al MINAC.

A fost membru al Comisiei Naționale de Arheologie. Între anii 2001 și 2010 a deținut funcția de cercetător principal în cadrul muzeului constănțean. S-a preocupat de cercetarea epocii romane din Dobrogea, a efectuat săpături arheologice sistematice la Tropaeum Traiani-Adamclisi, Tomis-Constanța și Ovidiu și preventive la valurile transdobrogene și pe traseul Canalului Dunăre-Marea Neagră. În aceeași perioadă a coordonat proiectul „Cultura 2000”, în cadrul căruia au fost înregistrate inscripțiile de la siturile arheologice din Adamclisi și Histria, precum și cele de la bisericuțele săpate în cretă de la Murfatlar.

În anii 2004-2010 a deținut funcția de șef al Secției Muzei în Teritoriu. Pe durata activității sale, a organizat numeroase expoziții permanente ale muzeelor din Constanța, Mangalia, Histria și Adamclisi, valorificând materiale adunate de la muze. A participat la congrese și conferințe naționale și internaționale de specialitate, a publicat mai multe volume, rapoarte și articole.

Din 2008 este consilier local în administrația publică a com. Valu lui Traian. A adus astfel experiența sa arheologică în beneficiul comunității, contribuind la dezvoltarea și protecția patrimoniului local.

În 2016, la sărbătorirea a 70 de ani, comunitatea din Valu lui Traian i-a adus un omagiu prin lansarea unei cărți dedicate vieții și realizărilor sale – „Gheorghe Papuc, om al cetății”, semnată de M. Păvăloiu.

În 2018 a fost desemnat cu titlul onorific de Cetățean de

Onoare al comunei Adamclisi.

Pentru publicarea volumului dedicat sitului Tropaeum Traiani, a fost apreciat în 1979 cu Premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

A fost distins cu „Ordinul Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer, Categoria „E”, Patrimoniul Cultural Național (2010).

****Papuc Gh.** Tomis I. Aprovizionarea cu apă a cetății Tomis în epoca romană și romană târzie / Gh. Papuc. – Constanța : Ex Ponto, 2005. – 145 p. – ISBN 973-644-484-8.

****Păvăloiu, Mariana.** Gheorghe Papuc, om al cetății / Mariana Păvăloiu. – Constanța : Editura Mircecel Bătrân, 2016. – 524 p.

Custurea, Gabriel Gheorghe. Papuc Gheorghe // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc : [în 5 vol.]. Vol. 4 : (O-R) / coordonator: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2021. – P. 91. – ISBN 978-606-8698-50-2. – ISBN 978-606-8698-54-0.

Maria S. Ciobanu

Eleonora ROMANESCU 1926-2019

Artist plastic, profesor universitar, Om Emerit al Artei, Artist Plastic al Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Eleonora Romanescu este reprezentanta generației de aur a artiștilor plastici din Republica Moldova, supranumită și „Marea Doamnă a șevaletului românesc”.

S-a născut la 26 aprilie 1926, în s. Leușeni, jud. Orhei (astăzi, rn. Telenești). Provine din familia de țărani a lui Dumitru și Maria Romanescu. A decedat la 4 noiembrie 2019, la Chișinău.

A învățat la școala primară din sat, iar în 1937-1940 la Gimnaziul de fete din Chișinău. În anii 1941-1944 face studii la Liceul „Reuniunea Femeilor Române”, unde i se predau științe exacte, umaniste, dar și ore de lucru manual, în cadrul cărora a deprins țesutul, broderia și croșetatul. În anul 1944 s-a refugiat împreună cu școala la Craiova, dar Armata Sovietică a întors-o în Basarabia. Pentru că și-a dorit să-și continue studiile la arte frumoase, a ajuns la Școala de Arte Plastice din Chișinău, dar aici cursurile se țineau în

limba rusă. Așa a urmat studiile (1949-1953) la Școala de Pictură „Ilia Repin” (astăzi, Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”), unde s-au format și M. Grecu, V. Rusu-Ciobanu, G. Sainciuc, A. Zevin ș.a. În 1955-1957 frecventează Cursurile Atelierelor Centrale de Stat „I. Grabari” din Moscova, care îi permit să se specializeze în restaurări de pictură.

A participat la numeroase tabere de creație la Palanga, Lituania (1960); Senej, Rusia (1963); Majori, Letonia (1965); Gurzuf, Ucraina (1972, 1980); Ulan-Bator, Mongolia (1972); București și Sibiu, România (1979); Nicu-la, Tescani și Galați, România (1992, 1993, 1995) ș.a.

Activitatea profesională a început-o după absolvirea școlii de pictură, fiind repartizată în calitate de profesoară de desen (1953-1959) la Școala Pedagogică din Orhei (astăzi, Colegiul „Vasile Lupu” din Orhei). În 1957-1972 a activat la Muzeul de Artă al Moldovei, în calitate de custode principal, apoi ca pictor restaurator, contribuind la restaurarea operelor de artă din colecția muzeului. A activat și în calitate de profesor (1969-1982) la Școala Medie Republicană de Arte Plastice din Chișinău (astăzi, Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru”).

A manifestat aceeași dăruire în pictura și în grafica de șevalet, în artele decorative (tapiserie) și în calitate de restaurator sau pedagog. Primele sale tablouri (naturi moarte) au fost prezentate la Expoziția tinerilor artiști plastici în 1954.

A debutat ca pictor în 1960, cu tabloul „Șezătoare”, după care au urmat un șir de tablouri cu naturi statice și portrete.

Pe parcursul îndelungatei sale cariere artistice, plasticiana a explorat tabloul figurativ-tematic, arta portretului și peisajul, căruia i-a acordat o atenție preferențială. Peisajul, în diversele sale ipostaze, reprezintă chintesența tematică a întregii sale creații. Eleonora Romanescu creează peisaje nu numai în compozițiile monumentale ale pânzelor de proporții, dar și în lucrările realizate plein air. În aproape toate pânzele sale („Peisaj la Vorniceni”, 1970; „Turiștii”, 1970 -1971; „Dimineața la Olănești”, 2007 ș.a.) se întoarce cu fața spre natură. O parte din lucrări sunt inspirate de mediul rustic de la Leușeni: „La baștină” (1967); „Deal la Leușeni” (1989); „La Leușeni” (1999). În varietatea portretelor semnate de pictoriță, întâlnim chipuri de oameni care îi erau dragi („Portretul mamei Maria”, 1972), chipurile de săteni evidențiind-se prin frumusețe morală și spirituală.

Lucrările sale grafice, realizate în pastel, acuarelă și linogravură, redau crâmpiele culese în timpul nenumăratelor călătorii prin sate, dar și peste hotarele țării (Armenia, România, Extremul Nord, Mongolia, Franța ș.a.). De fiecare dată artista se înapoia cu schițe, care i-au permis să realizeze mai multe tablouri: „Gurzuf” (1971), „Ararat” (1972), „Case vechi din Toms” (1975); „Mongolia. Muntele Övörkhangaï” (1982).

În anii 1990 a fost implica-

tă în proiecte de restaurare a lăcașurilor de cult, a icoanelor și a podoabelor. A restaurat la Mănăstirea Răciula mai multe icoane salvate în perioada de persecuție a creștinilor. În anii 1991-1992 restaurează iconostasul Capelei Seminarului Teologic din cadrul Universității de Stat a Moldovei. A pictat și iconostasul de la Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Chișinău.

A vernisat expoziții personale atât în Moldova, cât și în Ucraina, Georgia, Rusia, România, Canada, Mongolia, Siria ș.a. În anul 2016, cu prilejul aniversării a 90-a de la naștere, a expus la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” mai mult de 150 de lucrări.

A fost prezentă cu lucrări la toate expozițiile republicane organizate la Chișinău; Montreal, Canada (1968); București, Oradea, România (1969); Sofia, Bulgaria; Ulan-Bator, Mongolia; Damasc, Siria (1980); Moscova, Rusia (1983); Lvov, Ucraina (1984); Bacău, România (1992-1994) ș.a.

Lucrările Eleonorei Romanescu au completat colecțiile mai multor muzee din țară și de peste hotare: Muzeul Național de Artă al Moldovei; muzeele de artă din Cluj-Napoca și Constanța, România; Colecția Parlamentului României; Galeria de Stat „Tretiakov”, Rusia; Muzeele de Artă din Kiev, Lvov, Ujhorod, Ucraina; Muzeul de Artă din Dușanbe, Tadjikistan. Au fost achiziționate și se regăsesc în colecții particulare din Republica Moldova, România, Germania, Rusia, Israel, Franța, Statele Unite, Canada, Ita-

lia, Spania, Marea Britanie ș.a.

Este Cetățean de Onoare al raionului Telenești, iar gimnaziul din satul de baștină îi poartă numele. Artista a organizat aici o expoziție permanentă și a donat instituției 44 de lucrări.

În 1958 a devenit membră a Uniunii Artiștilor Plastici din URSS, din 1965 a fost membră a Consiliului Uniunii Artiștilor Plastici din RSS Moldovenească.

A fost înalt apreciată cu titluri onorifice, numeroase premii și distincții de stat: Maestru în Artă (1976); Ordinul „Insigna de Onoare” (1970); Artist Plastic al Poporului (1986); „Ordinul Republicii” (1996); Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1996); Premiul „Mihai Eminescu” (1997); Premiul „Iurie Matei” (2005) ș.a. În anul 2013, pentru realizări în cultură și artă, pictoriței Eleonora Romanescu i-a fost acordat Premiul Național al Republicii Moldova, iar în 2018 i se decernează Ordinul „Meritul Cultural” al României în grad de Comandor, Categoria „C”, Arte Plastice.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 92-93; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 140-141; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 171-172.

Bibliografie selectivă:

Eleonora Romanescu : Album. – Ed. 1-a. – Chișinău : Cartier, 2023. – 319 p. – ISBN 978-9975-86-656-9.

Eleonora Romanescu : [Al-

bum] / text: Constantin Spânu. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2006. – 76 p. – ISBN 978-9975-60-211-2.

Romanescu, Eleonora. Meleag Basarabean / Eleonora Romanescu // Bienala Internațională de Pictură, Chișinău 2015 = International Painting Biennial, Chisinau 2015 / coordinator: Tudor Zbârnea ; Muzeul Național de Artă al Moldovei ; Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova ; Centrul de Artă „Amprente”. – Chișinău : Bons Offices, 2015. – P. 35. – ISBN 978-9975-80-960-3.

Romanescu, Eleonora. View from heviz / Eleonora Romanescu // Art exhibition „Eternal Colours” = Expoziția de artă „Culori Eterne”, 21 iulie – 14 august 2016 / National Museum of Ethnography and National History of the Republic of Moldova ; editor: Iana Stantieru. – Chișinău : Europe’s Art, 2016. – P. 8.

Eleonora Romanescu : Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : BNRM, 2015. – 126 p. – (Plasticienii Moldovei). – ISBN 978-9975-4493-7-3.

Baciu, Gheorghe. Eleonora Romanescu / Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 164-167.

Colesnic, Iurie. Romanescu Eleonora / Iurie Colesnic // Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 192-193. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Mardari, Olga. Un autograf de la Eleonora Romanescu : [omagiarea pictoriței Eleonora Romanescu la Telenești] / Olga Mardari // Realități Culturale. – 2016. – Nr. 6. – P. 26. – ISSN 1857-4424.

Munteanu, Angela. Eleonora

Romanescu (1926-2019) / Angela Munteanu // Estetica peisajului în Artele Plastice din Moldova – Chișinău : Lexon-Prim, 2021. – P. 277-278. – ISBN 978-9975-909-81-5.

O expoziție comemorativă a pictoriței Eleonora Romanescu a fost vernisată la muzeul din Nisporeni // Deșteptarea (Nisporeni). – 2021. – 26 noiem. – P. 4.

Procop, Natalia. Natura în imagini plastice înveșnicită de artista Eleonora Romanescu / Natalia Procop // Arta. Seria Arte Vizuale. Arte Plastice. Arhitectură. – 2020. – P. 82-87. – ISSN 2345-1181.

Sainciuc, Glebus. Pictorița Eleonora Romanescu / Glebus Sainciuc // Glebus Sainciuc (1919-2012) ; autor concept: Tudor Zbârnea. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 19. – ISBN 978-9975-87-489-2.

Spânu, Constantin. Expoziția „Eleonora Romanescu : Pictură” / Constantin Spânu // Panoramic ART 2016. – Chișinău : Bons Offices, 2018. – P. 127-134.

Stăvilă, Tudor. Romanescu Eleonora / Tudor Stăvilă // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 239. – ISBN 9975-905-42-0.

Țărălungă, Ecaterina. Romanescu Eleonora // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 662. – ISBN 978-973-720-765-4.

Maria S. Ciobanu

Octavian EȘANU
1966

Pictor, critic de artă, gale-rist, manager, profesor aso-
ciat.

S-a născut pe 29 aprilie
1966, în or. Sîngerei.

A absolvit Școala Republi-
cană de Arte Plastice „Ilia
Repin” (astăzi, Colegiul Re-
publican de Arte Plastice
„Alexandru Plămădeală”) din Chișinău (1986), și-a
continuat studiile la Institu-
tul de Stat al Artelor (1988-
1994). În perioada octom-
brie-decembrie 2001 a fost
bursier la Academia Schloss
Solitude din Germania. A
frecventat Departamentul de
Teorie al Academiei „Jan van
Eyck” din Maastricht, Olan-
da, ca bursier UNESCO-
Auschberg (1998). În 2009
și-a completat parcursul
academic cu un doctorat în
istoria artei, obținut la Uni-
versitatea Duke (SUA), apro-
fundând domeniul teoriei
critice, cu teza „Tranziția în
arta post-sovietică: «Acțiuni
colective» înainte și după
1989”. A beneficiat de bursa
„Rave”, în cadrul unui proiect
cu Gesellschaft für Aktuelle
Kunst, în or. Bremen, Ger-
mania (2002).

La mijlocul anilor 1990,
Octavian Eșanu a fondat și
a coordonat activitățile Cen-
trului Soros pentru Artă

Contemporană din Chișinău,
devenind una dintre vocile
esențiale ale artei contem-
porane în Republica Moldo-
va postsovietică. În calitate
de curator, a organizat pri-
mele expoziții de artă con-
temporană din țară, printre
care „Kilometru 6” (1996),
„Mesaje de la țară” (1997)
ș.a., primele manifestări ar-
tistice de acest tip în spațiul
moldovenesc postsovietic.
A fost director al Centrului
pentru Artă Contempora-
nă „KSA:K” din Chișinău
(1996-1998).

Activitatea sa nu s-a limitat
la dimensiunea de curator.
A publicat numeroase stu-
dii despre arta contempora-
nă și despre impactul rețelei
„Centrelor Soros pentru Artă
Contemporană” (SCCA) în
Europa de Est, cu accent pe
perioada tranziției postso-
cialiste și pe transformările
instituționale ale lumii artis-
tice în această regiune.

În 2012 a preluat condu-
cerea noii Galeriei și Colecția
de Artă a Universității Ame-
ricane din Beirut, poziție din
care coordonează un pro-
gram artistic complex, me-
nit să sporească vizibilitatea
și impactul artelor vizuale
la nivel local, național și re-
gional. Galeria desfășoară
activități de expunere, cer-
cetare, educație și arhivare,
promovând dialogul inter-
cultural și valorificarea patri-
moniului artistic contempo-
ran și modern.

În paralel, Octavian Eșanu
este profesor asociat în ca-
dru Departamentului de
Artă și Istoria Artei de la
Universitatea Americană din
Beirut, unde predă cursuri
de istoria artei, teorii și me-
tode curatoriale, istorii ale

expozițiilor și practici artisti-
ce contemporane.

Din 2011 face parte din co-
lectivul editorial internațional
al revistei „ARTMargins”.
De-a lungul carierei sale a fost
implicat în proiecte curatoriale
și editoriale cu rezonanță
internațională, abordând
teme legate de arta modernă
și contemporană din Orientul
Mijlociu, relațiile dintre artă
și ideologie, educația artisti-
că. Printre acestea: „The Arab
Nude” (2016), „Contempo-
rary Artistic Revolutions”
(2017), „100 Years Closer to
Communism” (2017), „The
Naïve Arab Artist” (2019) și
„Art Education in the Middle
East” (2021-2022).

Bibliografie selectivă:

****Eșanu, Octavian.** Art, Awa-
kening and Modernity in the
Middle East : The Arab Nude /
Octavian Eșanu. – [S. l.] : Ro-
utledge, 2017. – 156 p. – ISBN
1138563838. – ISBN 978-
1138563834.

Eșanu, Octavian. Carbon
ART : Proiect regional al Cen-
trului Soros pentru Artă Con-
temporană, 5-25 iulie 1996
CSAC Chișinău: Catalogul
expoziției / redactor: Octavian
Eșanu. – Chișinău : Fundația
Soros-Moldova, 1997. – 44 p.

Eșanu, Octavian. Mesaje de la
țară. Reflecții în re = Messages
from the countryside. Reflecti-
ons in re : Catalog / redactor: Oc-
tavian Eșanu ; coordonatori: Dan
Spătaru, Olga Rusu. – Chișinău :
Centrul Soros pentru Artă Con-
temporană, 1997. – 76 p.

****Eșanu, Octavian.** Transiti-
on in Post-Soviet Art: The „Col-
lective Actions” Group Before
and After 1989 (2013) / Octa-
vian Eșanu. – Central European
University Press. – [S. l.] : CEU
Press, 2013. – 375 p. – ISBN
978-615-5225-11-6.

****Eșanu, Octavian.** What
Does „Why” Mean? / Octa-

vian Esanu. – [S. l.] : J & L Books, 2005. – 197 p. – ISBN-10 0974690848. – ISBN-13 978-0974690841.

Kilometrul 6 : Prima Expoziție organizată de Centrul Soros pentru Artă Contemporană, 14-25 noiembrie 1996 / coordonatori: Dan Spătaru, Corina Cotorobai ; redactor, editor: Octavian Eșanu. – Chișinău : Centrul Soros pentru Artă Contemporană, 1997. – 48 p.

Surîsul Giocondei de la ritualul mitic la tehnoritual / redactor: Octavian Eșanu ; coordonatori: Dan Spătaru, Olga Rusu. – Chișinău : Centrul Soros pentru Artă Contemporană, 1999. – 43 p.

Eșanu, Octavian. „Cineva a lăsat ușa deschisă...” : Dialog cu Octavian Eșanu, curatorul expoziției din Muzeul Het Domain, Sittard, Olanda / [consemnare de Vladimir Bulat] // Ochiul de veghe : Pluriile artei basarabene actuale / Vladimir Bulat. – Chișinău : Cartier, 2005. – P. 134-142. – ISBN 9975-79-336-3.

Eșanu, Octavian. Iconoclash în Chișinău: aripi contra torțe sau dialectica piatră-foarfece-hârtie / Octavian Eșanu // Chișinău – artă, cercetare în sfera publică / editor: Ștefan Rusu. – Chișinău : Bons Offices, 2011. – P. 242-250.

Colesnic, Iurie. Eșanu Octavian / Iurie Colesnic // Colegiul Republican „Al. Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 91. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Ana Struță

Violeta ZABULICA-DIORDIEV

1966

Pictoriță, ilustratoare de carte, scenografă, laureată a Premiului IBBY.

S-a născut la 30 aprilie 1966, la Chișinău.

După absolvirea Școlii de Arte Plastice „Alexei Șciusev” (1977-1981), își continuă studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” (astăzi, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”) din Chișinău (1981-1985). Urmează Universitatea de Stat a Artelor din Moldova (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP), specialitatea grafică de carte (1985-1991). Din 1991 exercită funcția de redactor artistic la revista pentru copii și adolescenți „Noi”, iar din 1998 pe cea de profesor la AMTAP.

A semnat ținuta grafică la mai multe cărți ale autorilor din literatura națională și universală. S-a manifestat și în domeniul graficii și picturii de șevalet, al designului, al textilelor.

A semnat grafica pentru volume din colecția „Biblioteca pentru toți copiii” apărută la Editura „Prut Internațional”: „Vacanță cu copiii mei” de J. K. Jerome (2003); „Aventurile lui Oliver Twist” (2004) și „Viața lui David Copperfi-

eld” (2005) de Ch. Dickens; „Minunatele isprăvi ale lui Tartarin din Tarascon și Jack” de A. Daudet (2006); „Legende despre păsări” de S. Florea Marian (2007); „Urciorul de aur” și „Spărgătorul de nuci” de E. T. A. Hoffmann (2011); „Gargantua și Pantagruel” de Fr. Rabelais (2011); „Călătoriile lui Gulliver” de J. Swift (2011) ș.a.

Pictorița a „îmbrăcat” în haină grafică multe cărți destinate copiilor: „Semaforul” de I. Anton (2000); „Feciorul de-mpărat și Pasărea Măiestră” de T. Pamfile (2000); „Izvorul tigrilor” (2004); „Din pildele lui Esop” (2004); „Aventurile lui Iulian” de S. Ursache (2005); „De la facearea lumii citire” de C. Partole (2006); „Ursulețul Winnie-Pooh” de A. A. Milne (2006); „Bunicuța cu povești” de C. Dragomir (2006); „Aventurile lui Alice în Țara Minunilor” de L. Carroll (2009); „Un abecedar cum găsești mai rar” de S. Ursache (2009); „Floarea iubirii” de C. Partole (2010); „Scrippius Pip” de E. Lear (2011); „Am sădit și eu un pom” de P. Cărare (2011); „O lecție de înot” (2008), „Căluțul oștean” (2009), „Cocoșul Pedro” (2012) de Gh. Marin; „Tatăl nostru: rugăciunea Domnească pe înțelesul copiilor” (2012) ș.a.

Pe parcursul anilor, a organizat expoziții personale, a participat activ la numeroase expoziții republicane și internaționale de ilustrație și arta cărții. Este membră a Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova și a Asociației Textilierilor ATEX.

În semn de recunoaștere

a valorii creației sale artistice, a fost apreciată cu Premiul „Virtuosus” acordat de sculptorul V. Vărtosu (1998); cu Premiul „Cea mai reușită ilustrație de carte pentru copii în original” în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret din Chișinău pentru cărțile „Din pildele lui Esop” (ediția 2004), „De la facerea lumii citire” de C. Partole (ediția 2007), „Aventurile lui Alice în Țara Minunilor” de L. Carroll (ediția 2009); cu Premiul „Cea mai reușită prezentare grafică a cărții pentru copii” pentru „Un abecedar cum găsești mai rar” de S. Ursache (ediția 2010).

În 2007 a fost distinsă cu mențiune la cea mai prestigioasă expoziție-concurs internațională a ilustratorilor de carte pentru copii – Bienniala de Ilustrații din Bratislava, pentru ilustrații la cartea „De la facerea lumii citire” de C. Partole.

În 2008 pictorița Violeta Zabulica-Diordiev a fost menționată cu Diploma de onoare IBBY pentru ilustrații la cartea „Ursulețul Winnie-Pooh” de A. A. Milne.

A participat la Festivalul Internațional de Carte pentru copii NAMBOOK-010 de pe insula Nami (Coreea de Sud) dedicat poveștilor despre pace pentru copii (Peace Story), unde a prezentat cartea „Floarea iubirii”. În 2011 devine laureată a Premiului „Igor Vieru” pentru întreaga activitate în domeniul ilustrației de carte pentru copii în cadrul Salonului Internațional de carte pentru Copii și Tineret, ediția a XV-a. Este laure-

ată a Premiului „Mihai Greucă” al Ministerului Culturii în domeniul artelor plastice (2025).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 143-144.

Bibliografie selectivă:

Carroll, Lewis. Aventurile lui Alice în Țara Minunilor / Lewis Carroll ; ilustrații: Violeta Zabulica-Diordiev. – Chișinău : Cartier, 2010. – 152 p. – ISBN 978-9975-79-578-4.

Dickens, Charles. Aventurile lui Oliver Twist / Charles Dickens ; ilustrații: Violeta Diordiev. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 516 p. – ISBN 9975-69-658-9.

Din pildele lui Esop / concept și realizare: Marcela Mardare ; ilustrații: Violeta Diordiev. – Chișinău : Pontos, 2004. – 36 p. – ISBN 9975-927-39-4.

Dragomir, Constantin. Bunicuța cu povești / Constantin Dragomir ; ilustrații: Violeta și Radu Diordiev. – Chișinău : Dragodor, 2005. – 223 p. – ISBN 9975-9662-8-4.

Jerome, Jerome K. Vacanță cu copiii mei / Jerome K. Jerome ; ilustrații: Violeta Zabulica. – Chișinău : Prut Internațional, 2003. – 216 p. – ISBN 9975-69-454-3.

Lear, Edward. Scrippius Pip / Edward Lear ; ilustrații: Violeta Zabulica-Diordiev. – Chișinău : Arc, 2011. – 23 p. – ISBN 978-9975-61-617-1.

Milne, Alan A. Ursulețul Winnie-Pooh / Alan A. Milne ; ilustrații: Violeta Zabulica-Diordiev. – Chișinău : Iulian, 2006. – 176 p. – ISBN 978-9975-9940-1-1.

Partole, Claudia. De la facerea lumii citire / Claudia Partole ; ilustrații: Violeta Diordiev. – Chișinău : Universul, 2006. – 80 p. – ISBN 978-9975-944-58-8.

Partole, Claudia. Floarea iu-

birii = The flower of love / Claudia Partole ; ilustrații: Violeta Zabulica-Diordiev. – Chișinău : Lyceum, 2010. – 16 p. – ISBN 978-9975-939-27-0.

Swift, Jonathan. Călătoriile lui Gulliver / Jonathan Swift ; ilustrații: Violeta Diordiev. – Chișinău : Prut Internațional, 2011. – 322 p. – ISBN 978-9975-69-807-8.

Zabulica-Diordiev, Violeta. „Cărțile bine ilustrate emană căldură” : [interviu cu pictorița Violeta Zabulica-Diordiev] / consemnare: Iuliana Șchircă // Noi. – 2007. – Nr 3. – P. 6-7. – ISSN 0868-8478.

Zabulica-Diordiev, Violeta. Căsuță rustică : [Pictură] / Violeta Zabulica-Diordiev // Arta – liantul dintre om și natură. – Chișinău : Regional Program Office, 2001. – P. 40.

Zabulica-Diordiev, Violeta. Coperta cărții „Din Pildele lui Esop”, 2004 / Violeta Zabulica-Diordiev // Narațiune și simbol în grafica de carte moldovenească, 1945-2010 / Victoria Rocaciuc. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. [278]. – ISSN 2345-1181.

Zabulica-Diordiev, Violeta. Ilustrație la cartea „Aventurile lui Alice în Țara Minunilor” de L. Carroll, 2010 / Violeta Zabulica-Diordiev // Narațiune și simbol în grafica de carte moldovenească, 1945-2010. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. [278]. – ISSN 2345-1181.

Zabulica-Diordiev, Violeta. Ilustrație la cartea „Ursulețul Winnie-Pooh” de Alan A. Milne, 2006 / Violeta Zabulica-Diordiev // Narațiune și simbol în grafica de carte moldovenească, 1945-2010 / Victoria Rocaciuc. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. [278]. – ISBN 978-9975-47-217-3.

Zabulica-Diordiev, Violeta. Mireasa nistreană / Violeta Zabulica-Diordiev // Evoluția picturii de gen din Republica Moldova (1945-2000) / Eleonora Brigalda-Barbas. – Chișinău :

Știința, 2002. – P. 100. – ISBN 9975-67-291-4.

Zabulica-Diordiev, Violeta. O pasăre elegantă în toamnă : [interviu cu pictorița Violeta Zabulica-Diordiev] ; consemnare: Tamara Pereteatcu // Moldova. – 2008. – Nr 11/12. – P. 40-41. – ISSN 1857-114X.

Balan, Tatiana. Ca o aripă ușoară : [despre creația pictoriței Violeta Zabulica-Diordiev] / Tatiana Balan // „a”MIC”. – 2012. – Nr 10. – P. 15. – ISSN 9975-935-00-1.

Colesnic, Iurie. Zabulica Violeta / Iurie Colesnic // Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 239. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Colesnic, Iurie. Zabulica Violeta / Iurie Colesnic // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 306. – ISBN 9975-905-42-0.

Nechit, Irina. Violeta Zabulica-Diordiev în dialog cu norii la expoziția sa personală din Galeria „C. Brâncuși” / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2008. – 8 iul. – P. 10. – ISSN 1857-3223.

Partole, Claudia. A vedea fața tăinuită a lucrurilor / Claudia Partole // Viața ta. – 2009. – Nr 3. – P. 13-16.

Partole, Claudia. Splendorile artei: pictorița care urzește metafore cromatice / Claudia Partole // BiblioPolis. – 2013. – Vol. 43, nr. 3. – P. 258-259. – ISSN 1811-900X.

Pereteatcu, Tamara. Între „Ceruri, păsări, trandafiri” / Tamara Pereteatcu // Capitala. – 2008. – 16 iul. – P. 8. – ISSN 1857-3304.

Rocaciuc, Victoria. Grafica de carte în creația artistei plastice Violeta Zabulica-Diordiev / Victoria Rocaciuc // Arta. Seria Arte Vizuale. Arte plastice. Arhitectură. – 2019. – Nr 1. – P. 95-99. – ISSN 2345-1181.

Ana Struță

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Mai

2026

140 de ani de la nașterea lui **Zenovie Pâclișanu**, istoric român, preot greco-catolic, membru corespondent al Academiei Române (1 mai 1886 – 31 oct. 1957). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 106.*

90 de ani de la nașterea lui **Anatol Codru**, poet, eseist, traducător, regizor de filme documentare, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, Maestru în Artă, Cavaler al „Ordinului Republicii” (1 mai 1936 – 17 aug. 2010). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 133-134; 2016, p. 148; 2021, p. 185-186.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Mardare**, artist plastic, critic și cercetător în domeniul artelor, pedagog și publicist, stabilit în Germania (1 mai 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 134-136; 2021, p. 189-190.*

75 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Mustea**, compozitor, flautist, naist, dirijor, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Maestru Emerit în Artă, Om Emerit, Artist al Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (1 mai 1951). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 98-99; 2006, p. 136-137; 2016, p. 148-149; 2021, p. 190-191.*

90 de ani de la nașterea lui **Vladimir Mihai Zamfirescu**, pictor român, profesor universitar, personalitate marcantă a picturii românești și europene, Cavaler al Ordinului Național „Pentru Serviciul Credincios” în grad de Cavaler (3 mai 1936 – 1 iun. 2020). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 106-107.*

100 de ani de la nașterea

Getei Brătescu (Georgeta Ann Comănescu), pictoriță, litografă, ilustratoare, scriitoare și fotograf din România, reprezentantă remarcabilă a artei avangardiste în Europa de Est (4 mai 1926 – 19 sept. 2018).

70 de ani de la nașterea **Tatianei Costiuc**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, stabilită în România (4 mai 1956). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 137.*

80 de ani de la nașterea lui **Mihail Caftanat**, artist și prim-maestru de balet, conferențiar universitar, Artist al Poporului (5 mai 1946 – 8 sept. 2014). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 104-105; 2006, p. 139-140; 2016, p. 151.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Dumeniuk**, lingvist, profesor universitar, doctor în filologie, publicist și om de stat, luptător pentru revenirea la grafia latină și denumirea de limbă română, Cavaler al „Ordinului Republicii” (5 mai 1936 – 3 noiem. 1992). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 138-139; 2016, p. 150.*

120 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Lazurievski**, chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, specialist în domeniul chimiei organice și bioorganice, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (6 mai 1906 – 20 sept. 1987). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 144.*

85 de ani de la nașterea **Evei Gudumac**, medic, specialist în chirurgia pediatrică, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit, distinsă cu „Ordinul Republicii” (6 mai 1941).

A se vedea și art. din CN 2006, p. 142-143; 2016, p. 153-154; 2021, p. 196-198.

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Croitoru**, medic traumatolog-ortoped, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, inventator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (6 mai 1956). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 198.*

170 de ani de la nașterea lui **Sigmund Freud**, neuropsihiatru austriac de origine semită, fondatorul școlii de psihanaliză (6 mai 1856 – 23 sept. 1939). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 144-146.*

140 de ani de la nașterea lui **Rudolf Schweitzer-Cumpăna**, pictor, grafician și scriitor român de origine germană (7 mai 1886 – 17 febr. 1975).

80 de ani de la nașterea lui **Ion Bulhac**, chimist, doctor habilitat în chimie, conferențiar cercetător, inventator (11 mai 1946).

80 de ani de la fondarea **Colegiului de Medicină din Cahul** (13 mai 1946).

70 de ani de la nașterea lui **Stanislav Groppa**, medic neurolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (15 mai 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 157-158; 2021, p. 206-208.*

100 de ani de la nașterea lui **Peter Shaffer**, dramaturg și scenarist englez, laureat al Premiului Oscar (15 mai 1926 – 6 iun. 2016).

60 de ani de la nașterea **Alionei Tostogan**, specialistă

în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager (15 mai 1966).

100 de ani de la nașterea lui **Bob Călinescu**, actor și regizor român, pionier al filmului de animație (16 mai 1926 – 27 oct. 1990). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 158.*

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Romanescu**, medic pediatru și psihiatru român, doctor în științe medicale, profesor universitar, istoric al medicinei, membru de onoare al Asociației Medicale din România, originar din Basarabia (18 mai 1926 – 24 dec. 2016).

200 de ani de la nașterea lui **Karl Storck**, sculptor român, gravor, giuvaergiu, orfevier, antreprenor, traducător, profesor de origine germană, stabilit la București, distins cu Ordinul „Coroana României” (21 mai 1826 – 30 mar. 1887). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 161; 2017, p. 169.*

120 de ani de la apariția **ziarului „Basarabia”**, prima publicație periodică în limba română din spațiul dintre Prut și Nistru.

80 de ani de la deschiderea **Fabricii „Bucuria”** din Chișinău (24 mai 1946).

90 de ani de la nașterea lui **Pavel Rivilis**, compozitor, profesor de compoziție și orchestrație, redactor muzical, Maestru în Artă, Artist al Poporului (25 mai 1936 – 11 mar. 2014). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 162-163.*

70 de ani de la nașterea lui **Oleg Levițchi**, istoric, arheolog doctor habilitat în istorie, cercetător științific, conferențiar (26 mai 1956 – 18 mai 2020). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 163-164.*

60 de ani de la nașterea lui **Viorel Zgardan**, cântăreț de operă, Artist Emerit (26 mai 1966).

80 de ani de la nașterea lui **Aurelian Gulea**, chimist, specialist în domeniul chimiei anorganice și fizicii, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, cercetător, inventator de elită, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române, Om Emerit în Știință, Cavaler al „Ordinului Republicii” (28 mai

1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 166-168; 2016, p. 165; 2021, p. 221-223.*

80 de ani de la nașterea **Wandei Mihuleac**, graficiană, artist vizual, artist plastic, ilustratoare de carte de origine română, stabilită în Franța (28 mai 1946).

70 de ani de la nașterea lui **Teo Chiriac**, poet, publicist, traducător, Cavaler al Ordinului de Onoare, al Ordinului „Meritul Cultural” în grad de Ofițer, Categorie „A”, Literatură (29 mai 1956). *A se vedea și art. din CN 2006, p.168; 2016, p. 165-166; 2021, p. 223-224.*

70 de ani de la nașterea **Lucreției Bărlădeanu**, scriitoare, pedagog, doctor în filologie, distinsă cu Medalia „Mihai Eminescu” (30 mai 1956). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 169-170; 2016, p. 167; 2021, p. 224-225.*

210 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Ghica**, politician român, ministru, prim-ministru (31 mai 1816 – 15 febr. 1879).

Gheorghe MUSTEA
1951

Compozitor, flautist, naist, dirijor, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit, Artist al Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 1 mai 1951, în s. Mândrești, rn. Telenești. Dragostea de muzică i-a alțoit-o tatăl său, care era un mare iubitor de muzică. În casa părintească mereu răsună muzica, se găseau și instrumente muzicale: o armonică, o trompetă și un acordeon. Când a împlinit patru ani, tatăl i-a cumpărat o vioară și i-a dat primele lecții. Cânta la auz la diferite instrumente muzicale înainte să meargă la școală.

În primii ani de școală ia lecții de vioară și cântă la trompetă. Învăță să cânte la mai multe instrumente muzicale și astfel intră în viața artistică a satului, participând la sărbători comunitare și la petreceri de familie. Apoi studiază acordeonul la Telenești, continuând să cânte la trompetă. După absolvirea școlii din sat, a fost înscris (1966-1970) la Școala de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (astăzi, Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”). Aici studiază un

instrument nou – flautul. La acel moment, mânuiește mai multe instrumente muzicale și redescoperă muzica populară. Reușește să cânte la nai, fluier, ocarină, drâmbă, tilincă ș.a., improvizând melodii pentru acestea. Așa au apărut primele probe de compoziție în stil popular: „Doina” și „Hora” pentru nai, „Brâulețul” pentru fluier, „Ostropățul” pentru drâmbă. Experiența și măiestria interpretativă a tânărului instrumentist au fost observate și acesta participă la diferite concerte ale orchestrei conduse de I. Burdin.

Este invitat să activeze în Ansamblul de Dansuri „Joc”, unde compune cântece pentru N. Glib, solistul orchestrei, dar și melodii pentru diferite instrumente. A prezentat un concert televizat cu orchestra Școlii de Muzică „Ștefan Neaga”, pe rol de dirijor. După absolvire, și-a continuat studiile (în 1970-1975, 1975-1980) la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), în clasa de flaut a profesorului Vl. Rotaru. La insistența acestuia, și-a continuat pregătirea profesională în clasa de compoziție a maestrului V. Zagorschi, studiind în paralel și dirijatul simfonic sub îndrumarea profesorului I. Alterman. În perioada 1984-1986 și-a perfecționat măiestria dirijorală în cadrul Orchestrei Simfonice Academice a Filarmonicii „D. Șostakovici” din Leningrad (astăzi, Sankt Petersburg), sub îndrumarea lui A. Dmitriev, Artist al Poporului din Federația Rusă.

Gheorghe Mustea a reușit să

îmbine cu succes compoziția, dirijatul și activitatea didactică. A fost director muzical și dirijor al Orchestrei Ansamblului de Dansuri Populare „Joc” (1969-1970, 1977-1978), iar pe parcursul anilor 1973-1975, 1978-1980 profesează la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”. Din anul 1983 până în 1989 a fost director artistic și prim-dirijor al Orchestrei Simfonice a Filarmonicii de Stat din Moldova. Din 1988 este lector, conferențiar, profesor universitar la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău.

Este fondator, prim-dirijor și director al Orchestrei Simfonice a Companiei Publice „Teleradio-Moldova” (din 1989). Pe parcursul anilor 1999-2002 a deținut funcția de rector al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, iar din anul 2000 este și profesor universitar, ținând cursuri de compoziție, orchestrație, lectura partiturilor, dirijat simfonic și de operă, instrument special flaut. Între anii 1990 și 2009 a predat dirijatul simfonic în diferite colțuri ale lumii: Manfredonia, Napoli, Corsica, Seul.

A semnat peste 60 de lucrări muzicale, abordând diverse genuri muzicale, inclusiv muzică simfonică: „Fantezie-capriciu”, pentru pian, orchestră de coarde, vioară și tobă mare (1988), „La Movila Măgurii”, pentru acordeon și orchestră simfonică (1998), Concert pentru orchestră nr. 2 (1990) ș.a.; muzica de operă: „Balada Moldovei” (1984), „Alexandru Lăpușneanu” (1985) și „Ștefan cel Mare” (2019); muzică vocal-simfonică:

„Patrie veșnică”, pentru cor, fanfară și orchestră simfonică (1986), „Ciocârlia”, pentru tenor și orchestră de cameră (1988), „Trei mari iubiri”, versiune pentru orchestra de cameră (1989), „Balada haiducului”, pentru bariton și orchestră simfonică (1990), „Moldovă, baștină dragă: Marșul grănicerilor”, pentru cor și orchestră simfonică (1996) ș.a.; muzică de cameră instrumentală: „Ecoul codrului”, pentru ansamblul de vioară și pian (1982) ș.a.; muzică de cameră vocală: „Dorul”, elegie pentru tenor și pian (1988), „Te duci”, romanță pentru voce și pian (1999), versiune pentru nai și orchestră simfonică (2000) ș.a.; muzică pentru cor: „Imnul Patriei”, pentru cor a cappella (1982), „Basarabenilor”, pentru cor a cappella (1991) ș.a.; muzică pentru copii, creații scenice, muzică de film ș.a.

În calitate de dirijor a susținut circa 1 400 de concerte în țară și în străinătate cu diverse colective muzical-artistice din Republica Moldova și din afara țării. A efectuat turnee artistice anuale cu Orchestra Simfonică Națională a Companiei Publice „Teleradio-Moldova” și cu alte orchestre simfonice în Italia, Franța, Elveția, Germania, România, Slovenia, Turcia, Republica Coreea, Ucraina, Rusia.

A înregistrat la Radio Chișinău circa 1 000 de lucrări din literatura muzicală națională și universală: G. F. Handel, G. Verdi, C. M. Weber, P. I. Ceaikovski, L. van Beethoven, W. A. Mozart, J. Strauss, G. Enescu, C. Porumbescu, G. Rossini, G. Donizetti, V. Zagorschi, S. Buzilă,

P. Constantinescu, T. Chiriac, V. Rotaru, P. Rivilis, Gh. Ciobanu, D. Kițenko ș.a.

De-a lungul anilor a deținut și multiple funcții adiacente: membru al Uniunii Compozitorilor din Republica Moldova (1980); membru al Uniunii Compozitorilor din URSS (1980-1991); membru al Consiliului de conducere al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (din 1984); președinte, membru al juriilor la diverse concursuri muzicale naționale și internaționale (din 1986); membru al Consiliului artistic, Compania Publică „Teleradio-Moldova” (din 1987); președinte al Societății Muzicale Moldovenești din Chișinău (1988-1991); membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (1991); președinte al Fundației Culturale „Ciprian Porumbescu” (1996-2000); decan al Facultății de Muzică al Universității de Cultură de pe lângă Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, Chișinău (1999-2002); președinte al Comisiei pentru decernarea Premiilor Tineretului (1999-2005); președinte al Comisiei pentru problemele grațierii persoanelor condamnate (constituită pe lângă Președintele Republicii Moldova) (din 2001); membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (din 2004); președinte al Consiliului Național pentru decernarea Premiilor de Stat (2008-2011) ș.a.

Doctor honoris causa al Universității de Studii Aplicate din Moldova (2006) și al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (2017).

Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (2007-2012), membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (din 2012).

Pentru activitate prodigioasă, a fost înalt apreciat cu premii, titluri onorifice și distincții de stat: laureat al Concursului Unional al Tinerilor Compozitori (1974); Premiul I și laureat al Concursului Republican al Tinerilor Interpreți la Instrumente Aerofone (1974); Premiul III și titlul de laureat al Concursului Unional de Compoziție (Moscova, 1980); Diploma Festivalului Internațional al Tineretului și Studenților, ediția a XII-a, Moscova și laureat al Premiului Național pentru Tineret „Boris Glavan” (1985); Premiul de Stat pentru opera „Alexandru Lăpușneanu” (1990); Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova (1990); Premiile Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (2004); Diplomă la 60 de ani pentru fidelitate, consacrare artei muzicale și Companiei „Teleradio-Moldova” (2011); Premiul Național (2013); Diplomă de excelență și titlu de profesor de onoare al Liceului-internat Republican de Muzică „Ciprian Porumbescu” (2014); Premiul „Gavril Musicescu” (2020) ș.a.

Deține titlurile onorifice de Maestru Emerit al Artei din Republica Moldova (1989); Artist al Poporului din Republica Moldova (1991); Om Emerit (2020).

Poșta Moldovei a emis timbrul „Gheorghe Mustea – compozitor și dirijor” (2007).

Este Cetățean de Onoare al comunei Mândrești (2005) și

Cetățean de Onoare al raionului Telenești (2011).

Școala raională de muzică din orașul Telenești poartă numele „Academician Gheorghe Mustea” (2014);

A fost distins cu mai multe ordine și medalii: Ordinul „Gloria Muncii” (1998); Medalia „Mihai Eminescu” (2000); Medalia „Crucea pentru Merit” de clasa a II-a (2005); Medalia „60 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei” (2006); Medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2011); Medalia de Aur pentru întreaga activitate artistică la Expoziția europeană a creativității și inovării (2014); Cavaler al „Ordinului Republicii” (2000).

A se vedea și articolele din „Calendar National 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 88-99; „Calendar National 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 136-137; „Calendar National 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 148-149; „Calendar National 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 190-191.

Bibliografie selectivă:

Mustea, Gheorghe. Lectura partiturilor simfonice. Programă analitică pentru specialitățile „Muzicologie și Compoziție” / Gheorghe Mustea. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 11 p. – ISBN 9975-9886-0-1.

Mustea, Gheorghe. Opera „Ștefan cel Mare” : Partitura / Gheorghe Mustea; libretul: Constantin Cheianu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 403 p.

Mustea, Gheorghe. Alexandru Samoilă, creatorul / Gheorghe Mustea // Literatura și Arta. – 2020. – 5 noiem. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Mustea, Gheorghe. Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate / Ghe-

orghe Mustea // Akademos. – 2009. – Nr 3. – P. 113-115. – ISSN 1857-0461.

Mustea, Gheorghe. Compozitori și dirijori (despre Eugen Doga) / Gheorghe Mustea // Eugen Doga : compozitor, academician. – Chișinău : Știința, 2007. – P. 189. – ISBN 978-9975-67-295-5.

Mustea, Gheorghe. Ion Gagim – profesorul, muzicologul, cercetătorul și omul de cultură / Gheorghe Mustea // Literatura și Arta. – 2019. – 30 mai. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Mustea, Gheorghe. Lucrarea – dar poate interpretarea? a câștigat acel concurs / Gheorghe Mustea // Mihail Muntean : O viață în lumea muzicii. – Chișinău : Știința, 2013. – P. 12. – ISBN 978-9975-67-907-07.

Mustea, Gheorghe. Medicina și Muzica, mână de mână. Cazul Gheorghe Ghidirim / Gheorghe Mustea // Gheorghe Ghidirim, un destin împlinit : Volum omagial / Romeo Șcerbina. – Piatra-Neamț : Editura Răzeșu, 2014. – P. 239-241. – ISBN 978-606-8187-32-7.

Mustea, Gheorghe. [Muzica și știința] / Gheorghe Mustea // Akademos. – 2013. – Nr 1. – P. 152-154. – ISSN 1857-0461.

Mustea, Gheorghe. Omagiu pentru artistul Ioan Paulencu / Gheorghe Mustea // Realități Culturale. – 2022. – Nr 4. – P. 15-16. – ISSN 1857-4424.

Mustea, Gheorghe. Sergiu Celibidache: conservator sau inovator? : (Gânduri despre maestrul la 100 de ani de la naștere) / Gheorghe Mustea // Artă și educație artistică. – 2012. – Nr 1. – P. 89-91. – ISSN 1857-0445.

Gheorghe Mustea : Compozitor, academician : Biobibliografie / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; alcătuitor: Lilia Balan. – Chișinău : BNRM, 2017. – 217 p. – ISBN 978-9975-110-85-3.

Gagim, Ion. Fenomenul muzical Gheorghe Mustea / Ion Gagim. – Chișinău : Știința, 2015. – 254 p. – ISBN 978-9975-85-002-5.

Gagim, Ion. Gheorghe Mustea

și lumea muzicii sale / Ion Gagim. – Chișinău : Știința, 2012. – 100 p. – ISBN 978-9975-67-866-7.

Gheorghe Mustea. Fațete ale identității creatoare : Materialele mesei rotunde aniversare „Academicianul, compozitorul, dirijorul Gheorghe Mustea – 70 de ani de la naștere”, 6 mai 2021, Chișinău / responsabil de ediție: Victor Ghilaș. – Chișinău : UNU, 2021. – 192 p. – ISBN 978-9975-3521-6-1.

Baciu, Gheorghe. Mustea Gheorghe / Gheorghe Baciu // Personalități de vîrstă moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 309-310. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Daniță, Tatiana. „Madrigalul Lumineze stelele” de Gheorghe Mustea: particularități compoziționale și aspecte de interpretare corală / Tatiana Daniță // Studiul artelor și culturologie: Istorie, teorie, practică. – 2015. – Nr 2. – P. 122-127. – ISSN 2345-1408.

Filip, Iulian. Personajele din teatrul lui Mustea / Iulian Filip // Literatura și Arta. – 2021. – 20 mai. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Gagim, Ion. Gheorghe Mustea. Artistul integru / Ion Gagim // Artă și educație artistică. – 2011. – Nr 1. – P. 73-83. – ISSN 1875-0445.

Gagim, Ion. Gheorghe Mustea, omul, regăsit în creația sa / Ion Gagim // Akademos. – 2013. – Nr 3. – P. 87-92. – ISSN 1857-0461.

Roșca, Denis. Mustea Gheorghe / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 411. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Tcacenco, Victoria. Cântecul de estradă în creația compozitorului Gheorghe Mustea / Victoria Tcacenco // Arta. Arte audiovizuale. – 2011. – P. 153-155. – ISSN 1857-1050.

Tofan, Eugenia. Medalia AȘM „Meritul științific” pentru compozitorul-academician Gheorghe Mustea, la 50 de ani de activitate / Eugenia Tofan // Literatura și Arta. – 2020. – 5 mar. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Maria S. Ciobanu

**Vladimir Mihai
ZAMFIRESCU**
1936-2020

Pictor român, profesor universitar, personalitate marcantă a picturii românești și europene, Cavaler al Ordinului Național „Pentru Serviciul Credincios”.

S-a născut la 3 mai 1936, în Ploiești, și s-a stins din viață la 1 iunie 2020, în București.

Parcursul său educațional a început la Colegiul Național „Ion Luca Caragiale” din Ploiești (absolvit în 1954), unde a fost coleg cu poetul N. Stănescu. În același an a susținut admiterea la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București (astăzi, Universitatea Națională de Arte București), însă a fost respins. Între 1955 și 1958 a urmat cursurile Școlii Tehnice de Arhitectură și Construcție a Orașelor (astăzi, Colegiul Tehnic de Arhitectură și Lucrări Publice „Ioan N. Socolescu”) din București.

A continuat să susțină anual examenul de admitere la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, până când, în 1960, după o serie de încercări, este admis (ulterior, a aflat motivul respingerilor repetate: dosarul îi fusese considerat „nesănătos”, întrucât tatăl său fusese director și acționar al unei rafinării). A fost discipolul lui T. Krausz,

al lui A. Vlad și al lui C. Baba. În 1966 absolvă Institutul ca șef de promoție și debutează cu primele lucrări expuse la Salonul Bienal de la Dalles. Urmează cursurile Școlii de Pictură Bisericească de pe lângă Patriarhia Română și obține atestatul de pictor de biserici (1967). În 1980 obține bursa pentru pictură a Academiei Regale Suedeze, iar în 1982 bursa pentru pictură a Italiei. Din 1991 este profesor la secția pictură a Academiei de Arte din București (astăzi, Universitatea Națională de Arte București).

În 1968 a realizat în frescă, singur, pictura Bisericii din Lunca Asăului (jud. Bacău), iar în 1971 a realizat o compoziție în mozaic la Palatul Administrativ din Ploiești. În 2003 pictează alegoria cu subiect sacru „Ioan Botezătorul”, lucrare trimisă oficial din partea statului român la Vatican, cu ocazia celebrării a 25 de ani de pontificat ai Papei Ioan Paul al II-lea.

Opera sa este prezentă în colecții particulare și în muzee de prestigiu din întreaga lume, inclusiv la Muzeul „Pușkin” din Rusia, Tate Gallery din Londra și Muzeul de Artă al Vaticanului. A avut numeroase expoziții în marile centre culturale ale lumii: Paris, Londra, Barcelona, Veneția, Monaco, New York, Moscova, Praga, Damasc, Teheran, New Delhi, Sofia ș.a.

A lăsat în istoria artei românești și europene atât lucrări monumentale (fresce, mozaicuri, pânze de mari dimensiuni), cât și picturi de șevalet, caracterizate prin valențe morale și spirituale profunde. Opere precum „Ioan Botezătorul”, „Materni-

tate”, „Sărutul” reflectă universul său plastic distinct, o realitate transfigurată, între sacrul intim și tragedia umană.

Artist complex, rafinat și profund ancorat în valorile spirituale, a cultivat o artă în care dimensiunea sacră, simbolică și umanistă se împletesc armonios. A fost un reprezentant de seamă al școlii românești de pictură și un veritabil ambasador al artei românești în lume.

Atelierul său a găzduit câteva vizite regale: a Reginei Sonja a Norvegiei (1999), a Reginei Margareta a Danemarcei (2000), a Regelui Mihai I al României (2005).

A fost membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România (din 1968).

De-a lungul carierei, a fost recompensat cu premii și distincții naționale și internaționale, printre care Premiul Trienalei Internaționale de la Sofia (1971); Premiul juriului Uniunii Artiștilor Plastici din România (1982); Premiul Radio România Cultural pentru întreaga activitate (2009); Premiul revistei „Flacăra” (2009); Premiul revistei „Viața Românească” (2009).

A fost onorat cu Medalia „Raffaello” a Academiei Caravaggio din Roma (1982) și cu Ordinul Național „Pentru Serviciul Credincios” în grad de Cavaler (2003). A deținut titlul de doctor honoris causa al Universității de Artă din Cluj (2006), titlul de professor honoris causa al Universității Naționale de Arte din București și titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Ploiești (2007).

A se vedea și articolul din „Calendar National 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 106-107.

Bibliografie:

Zamfirescu, Vladimir. Arlechin / Vladimir Zamfirescu // Artmark. Investments of passion : Licitatia Internațională România – Republica Moldova / Vladimir Bulat. – București : Galerile Artmark, 2012. – P. 190. – (Pictură).

Zamfirescu, Vlafimir. Regal de pictură la Sala Dalles din București: Vladimir Zamfirescu : [interviu cu pictorul Vladimir Zamfirescu] / consemnare: Valentin Iacob // Formula AS : [site]. – URL: <http://arhiva.formula-as.ro/2009/877/planete-culturale-30/regal-de-pictura-la-sala-dalles-din-bucuresti-vladimir-zamfirescu-11362> (accesat : 30.05.2025).

Badin, Andrei. Vladimir Zamfirescu, trupul și ființa / Andrei Badiu // jurnalul.ro : [site]. – 2009. – 4 iun. – URL: <https://jurnalul.ro/cultura/artes-vizuale/vladimir-zamfirescu-trupul-si-fiinta-510113.html> (accesat : 24.06.2025).

Barbosa, Octavian. Zamfirescu Vladimir / Octavian Barbosa // Dicționarul artiștilor români contemporani. – București : Meridiane, 1976. – P. 518.

Crișan, Maria Magdalena. Pictorul Vladimir Zamfirescu / Maria Magdalena Crișan // Observator Cultural : [site]. – 2009. – 6 iun. – URL: <https://www.observatorcultural.ro/articol/pictorul-vladimir-zamfirescu/> (accesat : 24.06.2025).

Marca poștală alături de marele pictor Mihai Vladimir Zamfirescu // romfilatelia.ro : [site]. – URL: <https://www.romfilatelia.ro/ro/marca-postala-alaturi-de-marele-pictor-mihai-vladimir-zamfirescu/> (accesat : 24.06.2025).

Mihai Vladimir Zamfirescu, pictor // Vatra Meșterilor și Creatorilor de Patrimoniu : [site]. – 2022. – 18 dec. – URL: <https://vatra-mcp.ro/artisti-si-patrimoniu/pictori-romani/prahova/mihai-vladimir-zamfirescu-pictor/> (accesat : 30.05.2025).

Vladimir Zamfirescu – smerenia în fața lui Dumnezeu //

artindex.ro : [site]. – 2008. – 11 dec. – URL: <https://www.artindex.ro/2008/12/11/vladimir-zamfirescu-smerenia-in-fata-lui-dumnezeu/> (accesat : 30.05.2025).

Ana Struță

Geta BRĂTESCU
(Georgeta Ann
COMĂNESCU)
1926-2018

Pictoriță, litografă, ilustratoare, scriitoare și fotograf din România, reprezentantă remarcabilă a artei avangardiste în Europa de Est.

Geta Brătescu, pe numele său adevărat Georgeta Ann Comănescu, s-a născut la 4 mai 1926, la Ploiești, România. A decedat la 19 septembrie 2018, la București.

A urmat Facultatea de Litere a Universității din București (1945-1949), avându-i profesori pe G. Călinescu și T. Vișanu, iar în paralel a studiat la Academia de Arte Frumoase din București, sub îndrumarea maestrului C. Rădulescu. În perioada 1969-1971 frecventează Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București (fosta Academie de Arte Frumoase, astăzi, Universitatea Națională de Arte București), dar este exmatriculată din motive politice.

În anii 1960 a fost director artistic al revistei „Secolul 20”, prestigioasă publicație

de cultură din România (redenumită în prezent „Secolul 21”), care, în dificila perioadă socialistă, era văzută drept o „fereastră” culturală deschisă către lume.

A explorat intens expresia artistică în film, video și performance, realizând lucrări remarcabile care au marcat peisajul artistic românesc și internațional. În 1970 a creat desenul animat „Pimbarea lui Esop”, urmat, în 1971, de performance-ul „Către alb”, documentat fotografic de M. Brătescu. În 1977 a colaborat cu I. Grigorescu pentru două lucrări alb-negru: „Mâini” („Pentru ochi, mâna trupului meu îmi reconstituie portretul”) și „Atelierul”. În anii 1990 realizează în colaborare cu regizorul Al. Solomon filmele „Earthcake” (1992), „Cocktail automatic” (1993) și „2x5” (1993).

Pe lângă activitate vizuală, Geta Brătescu a fost și autoare de texte eseistice și literare. A publicat volumele: „De la Veneția la Veneția” (1970), „Atelier continuu” (1985), „Atelier vagabond” (1993), „romanul A.R.” (2000), proza scurtă „Peisaj cu om” (2002), „Ziua și Noaptea” (2004) și „Copacul din curtea vecină” (2009).

De asemenea, a ilustrat și a acompaniat vizual opere literare de referință: „Faust” de J. W. von Goethe (în traducerea lui Șt. A. Doinaș), „Ciuma” de A. Camus, „Esopia”, „Maica Courage” de B. Brecht.

Expozițiile ei personale au fost găzduite de importante galerii și muzee, precum Muzeul Național de Artă Contemporană al României din București, Galeria Ivan, Mu-

zeul de Artă Contemporană din Houston (SUA), Museion Bolzano (Italia) și Tate Liverpool (Marea Britanie).

Lucrările artistei se află în colecții importante precum: Muzeul de Artă Modernă din New York; Centrul „Georges Pompidou” din Paris; Tate Modern din Londra; Hammer Museum din Los Angeles; Muzeul de Artă Modernă din San Francisco; Muzeul de Artă Modernă din Varșovia; Muzeul Național de Artă Contemporană din București; Muzeul de Artă Modernă din Viena; Kontakt Collection din Viena; Moderna Galerija din Ljubljana ș.a.

A cunoscut consacrarea internațională abia în ultimul deceniu al vieții, după participarea la evenimente artistice de prim rang – Bienniala de la Istanbul (2011), Trienniala de la Paris (2012), Bienniala de la Veneția (2013) – și după ce operele sale au fost achiziționate de instituții culturale de prestigiu.

A fost una dintre cele mai reprezentative artiste conceptuale din România, remarcându-se printr-o operă profund interdisciplinară, ce a cuprins desenul, colajul, arta textilă, performance-ul, instalația și fotografia. Artă sa a fost o formă de reflecție și libertate, cultivată chiar și în contextul restrictiv al regimului comunist, unde și-a păstrat o independență artistică remarcabilă. Atelierul a devenit pentru ea un spațiu personal și simbolic, aproape mitic, în care linia – înțeleasă nu doar ca element grafic, ci ca act existențial – era purtătoare de gândire și identitate. A explorat în mod constant tema autoreprezentării și a

corpului feminin, iar colajul și utilizarea unor materiale modeste i-au permis să revalorizeze cotidianul într-un limbaj poetic și profund original.

În 2017, la Bienala de Artă de la Veneția, i s-a vernisat o expoziție personală, prima de acest fel dedicată unei femei în istoria participării României la acest prestigios eveniment internațional din domeniul artelor vizuale contemporane. Expoziția „Apariții”, al cărei curator a fost M. Radu, s-a numărat printre cele mai apreciate atracții ale Bienalei, beneficiind de cronici elogioase în presa internațională.

În 2008 i s-a acordat titlul de doctor honoris causa al Universității Naționale de Artă din București, pentru contribuția sa remarcabilă la afirmarea artei contemporane românești.

I s-au decernat: Premiul pentru artă decorativă al Uniunii Artiștilor Plastici din România (1965); Ordinul „Meritul Cultural” de clasa a III-a pentru activitate deosebită în domeniul artelor plastice (1968); Premiul revistei „Artă” (1970); Premiul „Ion Andreescu”, decernat de Academia Română (1993); Premiul Național pentru arte vizuale (2008). În septembrie 2017 a fost decorată cu Ordinul Național „Steaua României”. Distincția i-a fost înmănată în atelierul său de lucru, pe 10 ianuarie 2018.

Bibliografie selectivă:

Brătescu, Geta. Atelier continuu / Geta Brătescu. – [S.l.] : Cartea Românească, 1985. – 135 p.

Brătescu, Geta. Atelier Vaga-

bond/Geta Brătescu. – București: Cartea Românească, 1994. – 224 p. – ISBN 973-23-0352-2.

****Brătescu, Geta.** Atelierul = The Studio / Geta Brătescu. – Londra : Sternberg Press Ltd., 2014. – 352 p. – ISBN 978-3-95679-016-4.

****Brătescu, Geta.** Jurnal în zigzag / Geta Brătescu. – București : Fundația Culturală Secolul 21, 2015. – 139 p. – ISBN 9786068289113.

Brătescu, Geta. „Niciodată nu am lucrat ca să răspund unei mode” – interviu cu artista Geta Brătescu / consemnare de Daria Ghiu // Dilema Veche. – 2017. – 17 mai. – P. 15. – ISSN 1584-1669.

Brătescu, Geta. Un atelier al încercărilor continue : Interviuri cu Geta Brătescu / consemnare de Raluca Alexandrescu // Observatorul Cultural : [site]. – 2000. – 8 noiem. – URL: <https://www.observatorcultural.ro/articol/un-atelier-al-incercarilor-continue-interviu-cu-geta-bratescu/> (accesat : 30.06.2025).

Arghir, Anca. Geta Brătescu / text de Anca Arghir. – București: Meridiane, 1967. – 32 p.

Ghiu, Daria. Desenul e dans: Un ghid posibil pentru Geta Brătescu / Daria Ghiu // Scena 9 : [site]. – 2017. – 15 iun. – URL: <https://www.scena9.ro/article/bienala-venetia-geta-bratescu> (accesat : 24.06.2025).

Guta, Adrian. Călător printre imagini și cuvinte. Portret de artist: Geta Brătescu / Adrian Guta // Observator Cultural : [site]. – 2022. – 23 sept. – URL: <https://www.observatorcultural.ro/articol/calator-printre-imagini-si-cuvinte-portret-de-artist-geta-bratescu/> (accesat : 24.06.2025).

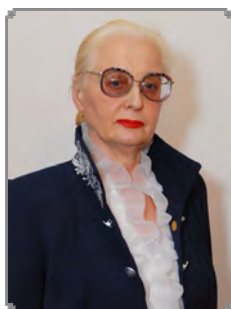
Marcu, George. Brătescu Geta / George Marcu // Femei de seamă din România : De ieri și de azi / George Marcu. – București : Meronia, 2017. – P. 86-87. – ISBN 978-606-750-022-6.

Marcu, George. Brătescu Geta / George Marcu // Personalități feminine contemporane

din România : Dicționar biografic / George Marcu. – București : Meronia, 2013. – P. 86-87. – ISBN 978-973-7839-94-7.

Prut, Constantin. Brătescu Geta / Constantin Prut // Dicționar de artă modernă și contemporană / Constantin Prut. – Iași : Polirom, 2016. – P. 79. – ISBN 978-973-46-2270-2. – ISBN 978-973-46-5780-3. – ISBN 978-973-46-5781-0.

Ana Struță

Eva GUDUMAC
1941

Medic, specialist în chirurgie pediatrică, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit, distinsă cu „Ordinul Republicii”.

Academicianul Eva Gudumac este o personalitate notorie a comunității medicale naționale. Fiind fondatoarea școlii chirurgicale pediatrice moderne, a contribuit la dezvoltarea specialității, alături de academicianul N. Gheorghiu.

S-a născut la 6 mai 1941, la Tătărauca Veche, jud. Soroca, în familia lui Mihail și a Mariei Oțel. A urmat studii la Școala de șapte ani din satul natal (1948-1955), apoi la școala din Visoca, Soroca (1956-1958), după care a fost admisă la Școala de Medicină din Soroca, pe care o absolvă cu mențiune în 1960. Ulterior este studentă la Facultatea

de Pediatrie a Institutului de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” – USMF; 1960-1966), unde a făcut și secundariatul (1966-1968) sub îndrumarea profesoarei N. Gheorghiu. După studii de doctorat (1969-1972), a susținut teza de doctor în medicină „Boala prin combustie la copii”. În 1986 a susținut și teza de doctor habilitat în medicină „Argumentarea patogenică a tacticii diferențiate de tratament chirurgical al pneumoniei purulente distructive acute la copii”. În 1987 i se conferă titlul de profesor universitar.

A urmat stagii sub îndrumarea unor notorietăți în domeniu: N. Anestiadi (Chișinău), N. Gheorghiu, Gh. Ghidirim (Chișinău), V. Tuman, S. Dolețki, I. Isakov, E. Stepanov (Moscova), A. Pulatov (Dușanbe), Gh. Bairov (Sankt Petersburg), J. Gauens (Riga), Al. Pesamosca (București), I. Goția (Iași) ș.a.

Din 1972 și-a început cariera pedagogică în calitate de asistent și de lector, apoi este conferențiar la Catedra de pediatrie a USMF. Din 1986 ocupă postul de șefă a Catedrei de chirurgie și ortopedie, iar între anii 1986 și 1988 a fost decan al Facultății de Pediatrie. A fost, de asemenea, șefa Catedrei de chirurgie, anesteziologie și reanimatologie pediatrică. Activează ca chirurg pediatru în cadrul Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului (astăzi, IMSP Institutul Mamei și Copilului). Este chirurg pediatru principal al Ministerului Sănătății.

În 2002, din inițiativa sa și cu acordul Ministerului Sănătății, a fost creat Centrul Național Științifico-Practic de Chirurgie Pediatrică „Academician Natalia Gheorghiu”, unde Eva Gudumac exercită funcția de director coordonator. Centrul dispune de un fond de circa 300 de paturi chirurgicale, șapte săli de operație, nouă secții clinice, cu o activitate chirurgicală de aproximativ 5 500 de operații pe an.

Concomitent cu activitatea didactică, desfășoară și o vastă activitate de cercetare științifică în domeniul chirurgiei pediatrice. Continuă dezvoltarea tuturor compartimentelor chirurgiei pediatrice, chirurgiei septică, urologiei, chirurgiei toracice, chirurgiei viciilor congenitale, ortopediei, anesteziologiei, terapiei intensive, combustiologiei și oncologiei pediatrice prin crearea unei școli moderne de chirurgie pediatrică națională. Datorită cercetărilor efectuate în aceste domenii și tezelor susținute, au fost adoptate și perfectate un șir de tehnici chirurgicale performante, elaborate noi concepții și algoritme de diagnostic și tratament a osteomielitei hematogene acute, peritonitei, bolii aderențiale, sepsisului chirurgical ș.a. În prezent, realizează o bogată activitate chirurgicală, posedând o tehnică performantă, implementează noi metode de diagnostic și tratament în corespundere cu standardele internaționale, participă în cadrul proiectelor internaționale de instruire continuă în domeniul chirurgiei și anesteziologiei pediatrice.

Sub conducerea sa au fost susținute opt teze de doctor habilitat și 30 de teze de doctor în medicină. A publicat peste 400 de lucrări științifice, inclusiv două monografii și trei manuale, în care sunt abordate cele mai frecvente probleme ale chirurgiei pediatrice: malformațiile congenitale, infecția chirurgicală, complicațiile postoperatorii în chirurgia abdominală, chirurgia toracică ș.a. A contribuit la pregătirea a peste 150 de specialiști în domeniul chirurgiei, ortopediei, traumatologiei, anesteziologiei și reanimatologiei. Este deținătoarea certificatului de inventator pentru „Radiometru în diagnosticul afecțiunilor chirurgicale inflamatorii la copii” (1976) și a brevetului de invenție „Unguent antiinflamator și antimicrobian” (2006).

A participat la numeroase congrese, conferințe și simpozioane internaționale și naționale de specialitate, atât în arealul românesc, cât și peste hotare: în Marea Britanie, Turcia, Rusia, Lituania, Tadjikistan, Uzbekistan, SUA ș.a.

Este redactor-șef al publicației „Analele științifice ale Asociației Chirurgilor Pediatrici Universitari”. Este membră a colegiului de redacție al publicațiilor „Arta Medica”, „Curierul medical”, „Buletin de perinatologie”, „Buletinul Academiei de Științe Medicale a Moldovei”, „Științe medicale”, „Akademos” ș.a. Din 2017 este membră a colegiului de redacție „Дитяча хірургія” (Ucraina).

Este președintă a Societății Chirurgilor Pediatri din Republica Moldova, membră a Asociației Chirurgilor Pedi-

atri din România, membră a Asociației Europene a Chirurgilor Pediatri, membră a Societății Chirurgilor „Nicolae Anestiade” din Republica Moldova, membră a Consiliului Național de Acreditare și Atestare, membră de Onoare al Societății Române de Chirurgie, membră a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Știință a Moldovei, președintă a Comisiei pentru Sănătate al Consiliului Societății Civile pe lângă Președintele Republicii Moldova ș.a.

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova în două legislaturi: 2001-2004, 2005-2009.

În anul 2000 a fost aleasă membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, iar din 2007 este membru titular. Doctor honoris causa al Universității „Ovidius” din Constanța, România (2015).

Pentru merite deosebite în dezvoltarea medicinei, a fost înalt apreciată cu titluri onorifice și distincții de stat: „Ordinul Republicii” (1994), titlul de Om Emerit (2001), Medalia „60 de ani ai AȘM” (2001), Medalia „Nicolae Testemițanu” (2005), Ordinul „Bogdan întemeietorul” (2017) ș.a.

În semn de înaltă apreciere și recunoștință, Școala medie din satul natal Tătărauca Veche, Soroca, poartă numele „Eva Gudumac” (2005).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 142-143; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 153-154; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 196-198.

Bibliografie selectivă:

Abordarea particularităților incidenței, diagnosticului și tratamentului tumorilor la copiii din Republica Moldova : Monografie / redactor științific: Eva Gudumac, Gheorghe Țibîrnă. – Chișinău : CEP Medicina, 2023. – 233 p. – ISBN 978-9975-82-354-8.

„Actualități în pediatrie – abordări multidisciplinare în conduita medicală a copilului”, 1 noiembrie 2024, Chișinău : Culegerea de lucrări a Conferinței naționale cu participare internațională / comitetul științific: Eva Gudumac [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 105 p. – ISBN 978-5-85748-062-5.

Babuci, Stanislav. Patologia chirurgicală toracică la copii / Stanislav Babuci ; redactor: Eva Gudumac. – Chișinău : Asociația Chirurgilor Pediatri „Academician Natalia Gheorghiu”, 2012. – 371 p. – ISBN 978-9975-4300-3-6.

Chirurgie pediatrică : Cazuri clinice / Lidia Dolghier, Eva Gudumac, Emil Ceban [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 288 p. – ISBN 978-9975-56-984-2.

Ghid de urgențe în chirurgia pediatrică / Eva Gudumac, Gavril Boian, Petru Moroz [et al.] ; redactor: Eva Gudumac. – Chișinău : CEP Medicina, 2018. – 282 p. – ISBN 978-9975-82-116-2.

Gudumac, Eva. Chirurgie pediatrică : Cazuri clinice / Eva Gudumac, Gavril Boian, Petru Moroz [et al.] ; redactor: Eva Gudumac. – Chișinău : CEP Medicina, 2020. – 292 p. – ISBN 978-9975-56-768-8.

Gudumac, Eva. Esențialul în infecția Covid-19 la copii / Eva Gudumac, Svetlana Șciuca, Emil Ceban. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 304 p. – ISBN 978-9975-82-205-3.

Gudumac, Eva. Traumatismele aparatului locomotor la copii : diagnostic, tratament și reabilitare : Compendiu / Eva Gudumac, Lev Stati. – Chișinău : CEP Medicina, 2019. – 22 p. – ISBN 978-9975-82-139-1.

Pediatric tumors and congenital anomalies in oral & ma-

xillofacial surgery : Practical course / Silvia Railean, Eva Gudumac, Jana Bernic [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2023. – 202 p. – ISBN 978-9975-82-344-9.

Duplicația chistică a ileonului terminal în regiunea ileocecală = Cystic duplication of the terminal ileum in the ileocecal region : a descriptive study / Ana Fedoruc, Eva Gudumac, Ina Revenco [et al.] // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova = Moldovan Journal of Health Sciences. – 2021. – Vol. 26. – P. 116-125. – ISSN 2345-1467.

Gudumac, Eva. Academician Natalia Gheorghiu (1914-2014) – creatoare de școală chirurgicală și pionier al chirurgiei pediatrie / Eva Gudumac // Anale Științifice. Vol. 20 : Materialele Conferinței științifico-practice „Chirurgia pediatrică la 57 de ani”. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 5-6. – ISSN 1857-0631.

Gudumac, Eva. Malformații bronhopulmonare la copiii prematuri – riscuri și soluții / Eva Gudumac, Alina Danila, Iana Coropceanu // Copilul prematur – realități și perspective în conduita medicală multidisciplinară : Conferință națională cu participare internațională, 28 noiembrie 2024. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 30-35. – ISBN 978-5-85748-085-4.

Revenco, Adrian. Hidronefroza la copii. Considerații clinico-terapeutice / Adrian Revenco, Eva Gudumac, Jana Bernic // Akademos. – 2024. – Nr. 2. – P. 78-83. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Exponent emblematic al științei și practicii medicale : Academicianul Eva Gudumac la 80 de ani // Akademos. – 2021. – Nr. 2. – P. 174-176. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Gudumac Eva // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006 / colectiv de redacție: Haralambie Corbu (coordonator) [et al.]. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 206. – ISBN 978-9975-67-572-7.

Gudumac Eva // Soroceni de dincolo de Soroca : Referințe

biografice / alcătuitor: Viorica Gaja. – Chișinău ; Soroca : CEP „Chișinău-Prim”, 2011. – P. 96-98. – ISBN 978-9975-925-10-5.

Muntean, Ivan. Eva Gudumac / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 191. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Țărălungă, Ecaterina. Gudumac Eva / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 359. – ISBN 978-606-600-246-2.

Maria S. Ciobanu

COLEGIUL DE MEDICINĂ DIN CAHUL 1946

Colegiul de Medicină din Cahul, una dintre cele mai vechi instituții de învățământ din sudul Moldovei, a succedat Școala de Felceri și Moașe fondată la 13 mai 1946 prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești. În funcția de director al școlii, printr-un ordin din 26 iunie al aceluiași an, semnat de viceministrul Sănătății N. Ejov, a fost numită G. Dreșel, absolventa (1939) Institutului de Medicină din Kiev (1946-1970). În primul an, personalul didactic era alcătuit din doi angajați permanenți și 12 pedagogi cumularzi și a înma-

triculat 90 de elevi, care au început lecțiile la 10 septembrie, în condiții precare, fără un sediu al școlii, fiind luate în chirie trei săli de clasă la Școala medie orășenească nr. 3. Lecțiile aveau loc în schimbul al treilea. Conform unui raport prezentat de directorul instituției, școala nu dispunea de materiale didactice, profesorii și-au început activitatea în lipsa programelor școlare la anatomie, histologie, chimie, limba latină, instruirea militară elementară ș.a. Elevii erau cazați în clădirea unei grădinițe de copii. La finele primului semestru, aici își continuau studiile doar 70 de elevi, inclusiv 38 de moldoveni. Din cei rămași doar 46 au fost promovați la anul doi de studii.

În toamna anului 1947 executivul Consiliului Județean Cahul adoptă o decizie în temeiul căreia Școlii de Felceri și Moașe i s-a oferit pentru studii un imobil cu o suprafață de 390 m² în sediul Uniunii Asociației de Consum din oraș.

În anul 1948 la școală profesau 23 de cadre didactice, printre care Al. Orenștein, absolvent al Facultății de Medicină a unei universități franceze; G. Bistrițchi, licențiat al Universității din Cluj-Napoca; A. Zaleaznic și L. Cogan, absolvenți ai Facultății de Medicină din Bologna, Italia; P. Belțer, cu studii făcute la Facultatea de Medicină din Iași; B. Șvarț, absolvent al Facultății din București; Fruht, care în 1927 absolvise Universitatea de Medicină din Praga.

La finele anului 1949 instituția lansează primii specialiști – 41 de felceri și moașe.

În 1954-1955 majoritatea disciplinelor erau susținute în limba rusă, slab cunoscută de către absolvenții școlilor naționale. Lipsa manualelor în limba maternă la obiectele de specialitate influențează negativ asupra însușirii materialului, așa încât numărul de elevi moldoveni se micșorează anual.

La 10 iulie 1954, prin ordinul Ministerului Ocrotirii Sănătății al RSS Moldovenești, instituția a fost reorganizată în „Școala de Medicină”.

Noua etapă a activității a fost marcată de câteva măsuri de îmbunătățire: consolidarea bazei tehnico-materiale, lărgirea spațiului de studii și de trai pentru elevi, crearea laboratoarelor, înzestrate cu tot strictul necesar pentru studii, fondarea unei biblioteci, amenajarea sălilor de festivități și sportive etc.

În anul de studii 1956-1957 pentru prima dată au fost înmatriculate patru grupe simultan, per total, 120 de absolvenți ai școlilor medii incomplete. Corpul profesoral era constituit din 39 de membri, inclusiv 11 cadre didactice permanente.

La 11 octombrie 1958 a fost majorat, până la trei ani, termenul de studii pentru elevii înmatriculați după absolvirea școlii medii, păstrându-se profilurile felcer și asistent medical, cu sistare temporară la specialitatea „Moașă”, dar cu adăugarea specializării „Felcer sanitar”. Concomitent, s-au majorat orele practice la disciplinele clinice. În anul de învățământ 1962-1963, pentru prima dată, s-a constituit o grupă de asistente medicale pentru instituțiile curative de copii.

Directoarea G. Dreșel s-a aflat la cârma școlii timp de 24 de ani. În perioada 1971-1992 director al școlii devine Ion Mocanu, absolvent al Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” – USMF). Colectivul pedagogic număra 67 de angajați, dintre care 22 de pedagogi titulari și 45 de medici care lucrau prin cumul. În 1970-1971 școala avea 23 de grupe, un an mai târziu – 24, în 1973-1974 – 27 de grupe, cu un efectiv total de 739 de elevi. Până în 1981 Școala de Medicină din Cahul a pregătit peste 4 000 de specialiști medicali, inclusiv felceri, moașe și asistenți medicali. În anul de studii 1982-1983 școala dispune pentru prima dată de un număr de peste 1 000 de elevi.

În anul de studii 1992-1993, printr-un ordin de reorganizare semnat de directorul I. Mocanu, școala a fost denumită „Colegiul de Medicină”. Au fost stabilite și noi termene de studii: pentru elevii înmatriculați după absolvirea ciclului gimnazial – 5,5 ani, pentru absolvenții școlilor de cultură generală și liceelor – 3 ani. Prin Ordinul Ministerului Sănătății din 24 august 1992, în funcția de director al Colegiului de Medicină a fost numit Al. Calendari (1992-1994), apoi N. Bularu (1994-2015), iar din anul 2015 funcția de director a fost deținută de S. Bădănuș (2015-2021).

În anul 2000 a fost dat în exploatare un edificiu nou de studii – cu bloc chirurgical, cu sală de operații, cu toată infrastructura specifică catedrelor de obstetrică și gine-

cologie, pediatrie, terapie, cu săli de clasă și cabinete pentru practica preclinică, cu utilaj modern, având și două cămine în dotare (cu o capacitate de 460 de locuri).

Din anul 2021 instituția este condusă de A. Musteață. Corpul didactic este alcătuit din aproape 70 de unități. Aici își fac studiile aproximativ 700 de elevi, preponderent din zona de sud a Republicii Moldova, la programul de formare „Îngrijirea bolnavilor”, obținând calificarea „Asistent medical”. Acest program a fost acreditat în toamna anului 2020 și a primit un Certificat de acreditare din partea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare pentru următorii cinci ani de studii.

Colegiul a încheiat contracte de colaborare cu 27 de instituții medico-sanitare publice din regiunea de sud, pentru ca elevii să-și poată realiza stagiile de practică la locul de trai. În cadrul instituției activează cinci catedre metodice: Discipline reale, Discipline fundamentale, Discipline de specialitate nr. 1, Discipline de specialitate nr. 2, Discipline socioumane.

Pe parcursul anilor, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” au devenit profesori la Colegiul de Medicină din Cahul și au contribuit la prosperarea renumitei școli medicale cahulene. Printre aceștia: I. Mocanu, M. Mocanu, D. Nimijan, N. Dolmanji, N. Bularu, S. Bodean, V. Mohoreanu, V. Caceanov, Tatiana Perju, V. Bostan ș.a. Echipa pedagogică are o grijă constantă pentru ajustarea și conformarea programelor de studii la standardele internaționale. Acest

lucru implică, concomitent, sincronizarea programelor respective cu cele ale USMF.

Pe parcursul a 80 de ani de existență instituția și-a consolidat corpul profesoral didactic și baza tehnico-materială. Absolvenții, cu o pregătire de înaltă calitate, dețin cunoștințe și competențe profesionale te-meinice în corespundere cu profilul ocupațional și standardul de calificare. Mulți dintre foștii elevi ai colegiului activează în Spania, Franța, Italia, Germania, SUA ș.a.

Bibliografie selectivă:

Manoil, Alexandru. Colegiul de Medicină din Cahul / Alexandru Manoil, Nicolae Bularu. – Chișinău : Labirint, 2006. – 270 p. – ISBN 978-9975-943-46-8.

Baciu, Gheorghe. Colegiul de Medicină din Cahul / Gheorghe Baciu // Istoricul medicinei și al învățământului medical pe Plaiul Basarabean / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 70-73. – ISBN 978-9975-129-25-1.

Bularu, Nicolae. Colegiul de Medicină din Cahul este o forjărie de cadre medicale de la sudul republicii : [interviu cu Nicolae Bularu, fostul director al colegiului] / Nicolae Bularu // Ziua de azi : [site]. – 2021. – 23 iun. – URL: <https://ziuadeazi.md/cahul/bularu-colegiul-de-medicina-din-cahul-este-o-forjărie-de-cadre-medice-de-la-sudul-republicii/> (accesat : 09.09.2025).

***Dreșel, Galina.** Jubileul nostru : [20 de ani de la fondarea Școlii de Medicină din Cahul, actualmente Colegiul de Medicină din Cahul] / Galin Dreșel // Octombrie Roșu. – 1966. – 7 iul. – P. 1.

Manoil, Alexandru. Colegiul de Medicină din orașul Cahul : 13 mii de specialiști de calificare medie / Alexandru Manoil //

Moldova Suverană. – 1996. – 27 iul. – P. 5.

Scurt istoric // Colegiul de Medicină din Cahul : [site]. – URL: <https://colmedcahul.md/scurt-istoric/> (accesat : 09.09.2025).

Stoica, Valentina. Colegiul de Medicină din Cahul – 65 de ani de activitate / Valentina Stoica // Făclia. – 2011. – 12 noiem. – P. 5. – ISSN 1857-3010.

Tatiana Grușco

Stanislav GROPPA
1956

Medic neurolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române, membru de onoare al Academiei de Științe Medicale din România, membru al Academiei Europene de Neurologie, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

Este fondatorul Clinicii de Neurologie și Neurochirurgie nr. 2 a USMF „Nicolae Testemițanu” (1995) și a două centre naționale de referință: Centrul Național de Epileptologie și Dereglări de Conștiință (1994, 2012) și Centrul Comprehensiv de Accidente Vasculare Cerebrale (2024). Totodată, a fondat Școala științifică „Neurologia stărilor acute și Neurogenetică”.

S-a născut la 15 mai 1956, în s. Verejeni, rn. Ocnița, într-o familie de profesori.

A absolvit cu distincție

școala din satul natal (1973) și Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău – ISMC (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „Nicolae Testemițanu”) (1973-1979). A urmat secundariatul clinic în neurologie (1979-1981), apoi doctoratul la Institutul de Medicină nr. 2 din Moscova (1982-1985), unde a susținut teza de doctor în științe medicale. Ulterior, a realizat studii postdoctorale la Clinica de Neurologie nr. 2 a Universității de Stat de Medicină din Moscova (1988-1992), susținând teza de doctor habilitat sub îndrumarea academicianului L. Badalian.

A urmat numeroase specializări și stagii internaționale în clinici de excelență: Ruhr-Universität Bochum, Germania (1989); Universitatea din Beijing, China (1991); Centrul de Epilepsie Bethel, Bielefeld, Germania (1995). La Academia Europeană de Epilepsie (Bielefeld, Germania) a obținut certificarea europeană și titlul de profesor în epileptologie (2002), titlul de medic specialist în epileptologie (2003).

A fost ales membru corespondent (2007) și apoi membru titular (2012) al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), coordonator al Secției de Științe Medicale (2008) și vicepreședinte al AȘM (2014-2016).

Activitatea sa clinică și didactică s-a desfășurat paralel cu cea științifică: asistent universitar la Catedra de neurologie a ISMC (1985-1988), prorector pentru activitatea curativă (1985-1986), conferențiar universitar la Clinica de Neurologie și Neurochirurgie a USMF „Ni-

colae Testemițanu” (1993-1995) și profesor universitar (din 1995).

În 1995 a fondat Catedra și Clinica de Neurologie și Neurochirurgie la USMF „Nicolae Testemițanu”, devenind șef de catedră, apoi decan al Facultății de Perfecționare Continuă a Medicilor (1999-2009). A fost director al Centrului Național de Genetică Medicală (1994-2000), a coordonat programe de rezidențiat și proiecte educaționale naționale și internaționale. A fondat Laboratorul de neurobiologie și genetică medicală (2006) și Centrul Științific „Sănătatea Creierului” (2023), cu cinci laboratoare interdisciplinare. Fondator și primul director al Centrului Național de Epileptologie (1994-prezent).

Între 2019 și 2024, ca prorector pentru cercetare al USMF „Nicolae Testemițanu”, a implementat reforma sistemului de cercetare la USMF, creând un mediu academic modern și fondat pe cercetare, incluzând centre de medicină moleculară, medicină personalizată, biotehnologii, biobanca națională și laboratoare de bioinformatică și medicină computațională. A lansat conceptul „educație medicală prin cercetare”, a extins colaborările internaționale și implicarea diasporei medicale, a creat Rețeaua medicală „Di-aMed MD” în parteneriat cu Centrul Internațional de Inginerie Genetică și Biotehnologie din Italia, poziționând USMF „Nicolae Testemițanu” în rețeaua globală de cercetări avansate.

În prezent, este șef al Catedrei de neurologie nr. 2, director al Clinicii de Neurologie și Neurochirurgie a Institutului de Medicină Urgentă (din 2016), fondator și coordona-

tor al Centrului Comprehensiv CC AVC (2024-prezent).

A elaborat și a coordonat implementarea Programului național de organizare, asistență și cercetare a pacienților cu accidente vasculare cerebrale. În anul 2006 a semnat cu partenerii de peste hotare memorandumul de parteneriat în domeniul accidentelor vasculare cerebrale (AVC), ce prevedea dezvoltarea, organizarea, pregătirea cadrelor, cercetarea, dar și elaborarea conceptului de organizare a serviciului medical de urgență în Moldova. Ulterior, în 2019, la inițiativa sa, a fost organizat la Chișinău Summitul Comunității Europene în domeniul AVC, cu participarea reprezentanților din 32 de țări europene și din SUA. Programul național de organizare și combatere a AVC din Republica Moldova a beneficiat de o expertiză internațională amplă, fiind apreciat și recomandat pentru implementare ca proiect-pilot. Astăzi, programul este deja realizat sub coordonarea Guvernului și prevede crearea centrelor regionale pentru AVC, dotate modern, asistate prin telemedicină și integrate în registrul european Res-Q.

O realizare remarcabilă constituie crearea Centrului Național de Epileptologie și a serviciului de epileptologie, care a eficientizat diagnosticul, tratamentul, managementul și prevenția epilepsiei și a altor tulburări de conștiință în Republica Moldova. În acest cadru, serviciul de epileptologie a fost transferat din sistemul de psihiatrie în cel de neurologie, precum și în responsabilitatea Departamentului de Neurologie al USMF „Nicolae Testemițanu”,

o strategie inițiată încă din 1994, odată cu fondarea de către profesorul Groppa a Ligii de Combatere a Epilepsiei. La scurt timp, aceasta a devenit parte a Ligii Internaționale de Combatere a Epilepsiei, iar în 2012 Ministerul Sănătății a oficializat Centrul Național de Epileptologie. O astfel de reorganizare a permis ca peste 80 de mii de pacienți aflați la evidență să beneficieze de asistență neurologică de înaltă calitate. De-a lungul anilor, au fost consolidate programe de formare și au fost introduse specialități noi în sistemul de sănătate: Epileptologie, Neurofiziologie Clinică, Neuropsihologie Clinică, diversificând totodată strategiile de diagnostic și tratament în Epileptologie, Neuropediatrie, Neurochirurgie Funcțională, Neurofarmacologie și Neurogenetică.

Profesorul Groppa a fondat o școală științifică de renume internațional, axată pe următoarele domenii prioritare: neurologia stărilor acute, accidentele vasculare cerebrale, epileptologia și tulburările de conștiință, neurogenetica, procesele neurodegenerative, neuropsihologia și studiul durerii. A fost conducător și consultant științific pentru peste 30 de teze de doctor și doctor habilitat, susținute atât în Republica Moldova, cât și peste hotare.

Printre contribuțiile sale se numără rezultate de pionierat în investigațiile molecular-genetice și un nou concept de consult medico-genetic. De asemenea, a elaborat și a implementat structura modernă a asistenței de urgență pentru pacienții cu accident vascular cerebral, inclusiv strategia trombolitică. A propus noi concepte privind mecanismele patogenice și tera-

peutice în boala Alzheimer și a formulat ipoteza vasculară a procesului miodistrofic. O direcție importantă a cercărilor sale o constituie studiul durerii în multiplele sale dimensiuni neurobiologice și sociale, cu accent pe abordările acute de tratament în contextul schimbărilor geopolitice actuale.

Este autor a peste 500 de publicații, 12 monografii, inclusiv două internaționale, capitole importante în monografii internaționale: „Translational Methods for Multiple Sclerosis Research” (Neuro-methods, vol 166. Humana, New York, NY, 2021), patru manuale, 15 lucrări metodice, numeroase protocoale clinice și programe de formare medicală. Activitatea sa științifică este protejată prin 18 brevete de invenție și 13 certificate de inovație înregistrate la AGEPI. Lucrările sale sunt incluse în platforme și baze de date prestigioase precum SCOPUS, Web of Science, ORCID, Index Copernicus, ResearcherID, ERIH PLUS, acumulând peste 6 500 de citări, un h-index de 26 și un i10-index de 44.

Volumele sale reprezintă surse de referință pentru studenți și specialiști: „Sindroamele epileptice” (2005), „Fenilcetonuria” (2006), „Hereditățile degenerescențe progresive cerebrale” (2007), „Kata-traumatismele craniocerebrale asociate” (2012) și „Neuropsihologia accidentului vascular cerebral” (2025) ș.a.

Alături de activitățile de cercetare și multiplele funcții administrative, academicianul Stanislav Groppa se consacră formării generațiilor viitoare de specialiști în domeniu, încurajând tinerii în obținerea de granturi și stagii de forma-

re profesională în centrele europene, precum și implicarea lor în manifestările științifice naționale și internaționale. Calitatea de membru al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA) i-a acordat dreptul să coordoneze 31 de teze de doctor în științe medicale, inclusiv cinci de doctor habilitat, fiind președinte, membru al Consiliului științific specializat și referent la 30 de teze de doctorat. În cadrul USMF „Nicolae Testemițanu” academicianul Groppa a fost ales în repetate rânduri membru al Senatului, al Consiliului științific, al Consiliului de administrație. De asemenea, este membru al Asambleei AȘM (2007-prezent). Îndeplinește funcția de președinte al Comisiei de specialitate neurologie a Ministerului Sănătății (1997-prezent); președinte al Consiliului Științific de Experti al Ministerului Sănătății din Republica Moldova (1998-2003); neurolog principal titular al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (1997-prezent); președinte al Comisiei de atestare a medicilor neurologi, neuropediatri, neurochirurghi a Ministerului Sănătății din Republica Moldova (1997-prezent).

Este președinte al Ligii de Combatere a Epilepsiei din Republica Moldova (1994-prezent); vicepreședinte (1995-2019); președinte al Comisiei de licențiere și atestare profesională a medicilor neurologi și neurochirurghi din Republica Moldova; al Comisiei științifico-metodice de profil neuroștiințe (2015-2025); președinte al Societății Neurologilor din Republica Moldova (2019-prezent);

Academicianul Stanislav Groppa este frecvent invi-

tat ca expert și profesor la universități, organizații și centre medicale internaționale, între care Universitatea „Grigore T. Popa” Iași (2005), Clinica Universitară din Geneva (2007), Institute of Health Armenia (2008), World Stroke Organization (Kiev, 2009), ILAE Europe (Sudac, 2012), Wake Forest University (SUA, 2014), Central and Eastern European Stroke Society (Zagreb, 2014), European Science Foundation (2016), East-European Course on Epilepsy (2016, 2022, Elveția, Geneva), Bulgaria (2017), RoNeuro Brain Days, Eforie Nord, România (2018), Academia Europeană de Epileptologie European Course of Epilepsy (Cernihiv, Ucraina, 2018), UMF „Iuliu Hațieganu”, Cluj-Napoca (2018), European Stroke Organisation, Göteborg (Suedia, 2018), Kosovo: Network in the European Union (2023), European Stroke Organisation (Franța, Lyon, 2023).

Annual, este profesor invitat la variate întruniri profesionale, începând cu 2009, inclusiv: XXIII World Congress of Neurology (Japonia, Kyoto, 2017); 13th European Congress on Epileptology (Viena, Austria, 2019); Action Meeting: Alleviating disparities in stroke care and improving outcomes after stroke (2022); 14th European Epilepsy Congress / ILAE Europe (Elveția, Geneva, 2022).

Este cooptat ca membru al mai multor societăți internaționale științifice de profil: al Federației Europene și Internaționale de Neurologie, al Consiliului American de Boli Cerebro-Vasculare, al Societății Internaționale de boli Cerebro-Vasculare, al Ligii Internaționale de Combatere a Epilepsiei, al

Societății Mondiale și Europene de Neurologie, al Asociației Internaționale de Neuroștiințe, membru de onoare al Academiei de Științe Medicale din România, membru al Academiei Americane de Neurologie, membru de onoare al Academiei Române, membru al The Society for the Study of Neuroprotection and Neuroplasticity, membru al Societății Române împotriva Epilepsiei, membru al Academiei Europene de Neurologie și al Panoului de Accident Vascular Cerebral (Stroke) și Epilepsie, membru al American Heart Association and American Stroke Association, membru al Societății de Stroke din România, membru al Societății de Stroke a Țărilor Europei Centrale și de Est, președinte, copreședinte la numeroase manifestări științifice cu participare internațională organizate în Republica Moldova.

În comitetele redacționale ale revistelor științifice este validat în diferite funcții: redactor-șef la „Medical Journal of Health Sciences”, „Curierul Medical” (1998-2000) și membru de onoare al consiliului de redacție la publicațiile „Buletin de perinatologie”, „Acta Neurologica Moldavica” (România), „Эпилепсия и пароксизмальные состояния” (Moscow), „Societate. Om. Sănătate” (1998-2000); „Revista de sănătate mintală”, revista științifico-practică „Infomed”, revista „Akademos”.

În prezent, are diverse colaborări internaționale cu centre științe medicale din Germania, Franța, Elveția, Marea Britanie, SUA, Australia, China ș.a.

Printre realizările sale se remarcă fondarea „Clubului estetic” al medicilor, ulterio-

or numit „Doina și Ion Aldea-Teodorovici”, un spațiu dedicat formării culturale și sociale a studenților. În contextul restricțiilor ideologice ale epocii, clubul a devenit un loc al renașterii identitare, facilitând reintroducerea alfabetului latin, a inscripțiilor în limba română și a libertății autentice de exprimare.

În semn de apreciere a meritelor și a contribuțiilor sale în domeniul educațional și științific, Stanislav Groppa a fost distins cu Medalia „Nicolae Testemițanu” (2005), Ordinul „Cuviosul Paisie Velicovschi”, gradul II (2006), Ordinul „Gloria Muncii” (2009), Ordinul European de Merit în grad de Comandor (2010), Medalia de Aur a Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului al României (2014), titlul onorific „Om Emerit” (2015), Medalia „Nicolae Milescu Spătaru” a AȘM (2016), Ordinul „Binecredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt”, gradul II (2016). A fost apreciat cu numeroase premii naționale și internaționale, între care mențiuni repetate ale președintelui AȘM, Diploma de excelență a Academiei de Științe Medicale a României și titlul „Personalitatea țării în domeniul medicinei” (2013, 2021). Activitatea sa inovativă a fost recunoscută prin medalii de aur, argint și bronz la prestigioase saloane internaționale de inventică de la Geneva, Bruxelles, Varșovia, Seul, Iași și Cluj-Napoca. I s-au conferit premii de excelență din partea ministerelor sănătății din România și din Republica Moldova; Premiu de Bronz pentru recunoașterea eforturilor excelente și creative pentru invenție, în

cadrul „Seoul Internațional Invention Fair” (2010); Medalie de Aur în cadrul Târgului internațional belgian și internațional pentru inovație tehnologică (Belgia, 2012); European Innovation Awards (Bruxelles, 2012); Medalie de Argint pentru „The method of assessment of patients with suppositive diagnosis of epilepsy with nocturnal epileptic seizures”, „Euroinvent” (Iași, 2019); Medalie de Aur pentru „The method of assessment of patients with suppositive diagnosis of epilepsy with nocturnal epileptic seizures” Inventica (Iași, 2019); Medalie de Argint la European Exhibition of Creativity and innovation 13th edition, „Euroinvent” (Iași, 2021); laureat al Concursului „Cel mai activ conducător științific la rezumatele Conferinței științifice anuale, ediția 2023” și Medalie de Aur la Expoziția Internațională de Inovație și Transfer Tehnologic „Excellent idea” (2023); Premiul „Carol Davila” (2023); Trofeul „Cel mai bun proiect de cercetare” la Expoziția Internațională Specializată „Infoinvent” (2023); distincția „The Spirit of Excellence” la European Stroke Organisation (2022). În 2024 i-a fost acordat Premiul de excelență în cercetare la Gala Cercetătorilor.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 157-158; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 206-208.

Bibliografie selectivă:

Accidentul vascular cerebral: epidemiologie, factori de risc, prevenție / Vladimir Bernic, Natalia Ciobanu, Mihail Ciocanu [et al.] ; elaborată sub

redacția: Stanislav Groppa. – Chișinău: [S. n.], 2020. – 212 p. – ISBN 978-9975-151-64-1.

Chiosa, Vitalie. Stările paroxistice în neurologie : Recomandări metodice pentru studenții anului IV : Programul de studii superioare integrate 0911.1 Stomatologie / Vitalie Chiosa ; redactor: Stanislav Groppa. – Chișinău : CEP Medicina, 2022. – 66 p. – ISBN 978-9975-82-250-3.

Compendium de diagnostic al sindroamelor epileptice la copii / Svetlana Hadjiu, Cornelia Calcii, Stanislav Groppa [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2023. – 58 p. – ISBN 978-9975-82-352-4.

Conferința științifică anuală „Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță”, 20-22 octombrie 2021 : Abstract book / comitetul științific: Stanislav Groppa (președinte) [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2021. – 2 discuri optice electronice. – ISBN 978-9975-82-223-7.

Epilepsia și sindroamele epileptice la copii / Svetlana Hadjiu, Cornelia Calcii, Stanislav Groppa [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2023. – 152 p. – ISBN 978-9975-82-351-7.

European Academy of Neurology : regional teaching course / comitetul organizatoric: Groppa Stanislav (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 28 p. – ISBN 978-9975-3671-0-3.

Groppa, Stanislav. Antiepilepticele și tratamentul epilepsiilor / Stanislav Groppa, Andrea Pruteanu. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 176 p. – ISBN 978-9975-923-62-0.

MedEspera 2020 : The 8th International Medical Congress for Students and Young Doctors, 24-26 september, Chișinău : Abstract book / chairman of editorial board: Stanislav Groppa. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 432 p. – ISBN 978-9975-151-11-5.

MedEspera 2024 : The 10th International Medical Congress for Students and Young Doctors, 24-27 April 2024 : Abstract Book / chairman of editorial board: Stanislav Groppa. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 582 p. – ISBN 978-9975-82-364-7.

Strategia de fortificare a domeniului Cercetare și Inovare la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova, 2020-2030 / echipa de lucru: Stanislav Groppa [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 79 p. – ISBN 978-9975-165-13-6.

Calcii, Cornelia. Cognitive disorders in the context of prematurity among children of preschool age / Cornelia Calcii, Svetlana Hadjiu, Stanislav Groppa // Copilul prematur – realități și perspective în conduita medicală multidisciplinară, 28 noiembrie 2024, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 42. – ISBN 978-5-85748-085-4.

Dense array electroencephalography-based electric source imaging of interictal epileptiform discharges / Stanislav Groppa, Dumitru Ciolac, Anatolie Vataman // IFMBE Proceedings : 4th International Conference on Nanotechnologies and Biomedical Engineering, Ediția a 4-a, 18-21 septembrie 2019. – Chișinău : [S. n.], 2020. – Vol. 77. – P. 461-467. – ISBN 978-303031865-9. – ISSN 16800737.

Diagnosis and management of ischemic stroke : time is critical / Stanislav Groppa, Eremia Zota, Adrioin Bodiu [et al.] // Moldovan Medical Journal. – 2020. – Nr 4. – P. 65-74. – ISSN 2537-6373. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4016820>.

Efremova, Daniela. Factorii de risc ai accidentului vascular cerebral la adulții tineri în populația Republicii Moldova : studiu descriptiv = Stroke risk factors in young adults in the population of the Republic of Moldova: a descriptive study / Daniela Efremova, Stanislav Groppa // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2020. – Nr 3. – P. 30-39. – ISSN 2345-1467.

Groppa, Stanislav. Six years' experience of participation of the Institute of Emergency Medicine from Chisinau, Republic of Moldova in the Registry of Stroke Care Quality / Stanislav Groppa, Natalia Ciobanu, Igor Crivorucica // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. –

2022. – Nr 3. – P. 27-33. – ISSN 2345-1467. – DOI: <https://doi.org/10.52645/MJHS.2022.3.05>.

Health literacy, myths and stigma among patients with Parkinson's disease in the Republic of Moldova / Lilia Groppa, Oxana Grosu... Stanislav Groppa [et al.] // One Health and Risk Management. – 2025. – Vol. 6, nr. 1. – P. 47-56. – ISSN 2587-3458. – DOI: <https://doi.org/10.38045/ohrm.2025.1.05>.

Recomandările și strategiile actuale de tratament al accidentului vascular cerebral ischemic acut : articol de sinteză / Stanislav Groppa, Eremia Zota, Adrian Bodiu [et al.] // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2020. – Nr 3. – P. 4-21. – ISSN 2345-1467.

Sleep quality in patients with Parkinson's disease in the Republic of Moldova – preliminary results / Lilia Rotaru, Madalina Cebuc... Stanislav Groppa [et al.] // Romanian Journal of Neurology. – 2024. – Vol. 23. – P. 133-141. – ISSN 1843-8148. – DOI: <https://doi.org/10.37897/RJN.2024.2.8>.

The Use of Next-Generation Sequencing in Diagnosing Inherited Atypical Parkinsonian Disorders / Viorica Chelban, Daniela Catereniuc, Stanislav Groppa [et al.] // Neuro-methods. – Berlin : [S. n.], 2025. – P. 121-150. – ISSN 0893-2336. – E-ISSN 1940-6045. – DOI: https://doi.org/10.1007/978-1-0716-4083-8_9.

Vârsta nu este o contraindicație pentru trombectomia mecanică în accidentul vascular cerebral ischemic acut / Tudor Costru, Andrei Filioglo... Stanislav Groppa [et al.] // Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță, Ediția a 4-a, 16-18 octombrie 2024, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 399. – ISSN 2345-1467.

Ababii, Ion. Medicina – vocație și destin. Academicianul Stanislav Groppa la 60 de ani / Ion Ababii, Gheorghe Duca // Akademos. – 2016. – Nr 2. – P. 176-177. – ISSN 1857-0461. – ISSN 2587-3687 (online).

Academicianul Stanislav Groppa – savant notoriu și manager talentat / consiliul de redacție // *One Health & Risk Management*. – 2021. – Vol 2, nr. 3. – P. 69. – ISSN 2587-3466 (online). – ISSN 2587-3458 (print).

Baciu, Gheorghe. Groppa Stanislav : [notă biografică] / Gheorghe Baciu // Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 238-239. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Baciu, Gheorghe. Școala de neurologie a academicianului Stanislav Groppa / Gheorghe Baciu // *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova* / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 1997. – P. 244-247.

Roibu Nicolae. Groppa Stanislav: „Pentru tata medicul era pe lângă afiș” / Nicolae Roibu // *Nevoia de oameni : (Dialoguri, medalioane, eseuri)* / Nicolae Roibu. – Chișinău : Lumina, 2012. – P. 192-195. – ISBN 978-9975-65-298-8.

Roșca, Denis. Groppa Stanislav : [fișă biografică] / Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 289. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Stanislav Groppa // *Academicieni și membri corespondenți = Academicians and Corresponding Members, 2015* / colegiul de redacție: Gheorghe Duca (președinte) [et al.]. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan”, 2015. – P. 58-59. – ISBN 978-9975-3044-0-5.

Tofan, Eugenia. Stanislav Groppa / Eugenia Tofan // *Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : Sinteza cronologică ilustrată* / Eugenia Tofan. – București : Editura Academiei Române, 2022. – P. 620. – ISBN 978-973-27-3429-2.

Țărălungă, Ecaterina. Groppa Stanislav / Ecaterina Țărălungă // *Enciclopedia identității românești. Personalități* / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 356. – ISBN 978-606-600-246-2.

Elena Harconița

Aliona TOSTOGAN
1966

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager.

S-a născut la 15 mai 1966 în s. Scoreni, rn. Strășeni, în familia intelectualilor Ion și Glafira Gafin. Este mama lui Andrei Tostogan, compozitor, producător muzical, autor și interpret, a Ecaterinei Tostogan (Katy Rain), interpretă și compozitoare, și a Andreei-Ionela Tostogan, coregraf și profesoară de dans urban.

A studiat la Școala medie nr. 57 din Chișinău (1973-1983), pe care a absolvit-o cu medalie de aur. În anii 1983-1987 își continuă studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie, încheind studiile cu o diplomă cu mențiune.

A realizat stagii și vizite de documentare la Biblioteca Națională a Letoniei (2018, 2023) și la Biblioteca Națională a Lituaniei „Martynas Mazvydas” (2018, 2024).

Activitatea profesională a început-o în 1987, la Biblioteca Republicană de Stat a RSS Moldovenești (astăzi, Biblioteca Națională a Republicii Moldova – BNRM). A activat în calitate de bibliotecar, apoi bibliotecar de categoria superioară în Secția lectura publi-

că (1987-1994); șefa Oficiului prelucrarea publicațiilor (1994) și bibliotecar principal în Secția prelucrarea publicațiilor (1996-1999). Din 2001 și până în 2012 a fost șefa Secției Moldavistica și Heraldica. Ulterior, exercită funcția de director adjunct responsabil de activitatea biblioteconomică internă (2012-2017), director adjunct, Direcția Comunicarea Colecțiilor și Relații cu Publicul (2017-2023) și director adjunct, Direcția Relații cu Publicul (din 2024).

Participă la elaborarea și promovarea politicilor și strategiilor biblioteconomice. Elaborează cadrul legal și de reglementare privind organizarea și funcționarea bibliotecii. Contribuie la programarea activității BNRM și coordonează acțiunile de asigurare a calității prestării serviciilor de bibliotecă. Exerciță supervizarea, controlul și asigurarea organizatorică a disciplinei executive și a disciplinei de muncă a personalului din direcție.

Aliona Tostogan a participat la elaborarea cadrului legislativ și normativ la nivel național, contribuind la modificarea Codului vamal al Republicii Moldova (2019), a Legii nr. 160 din 20.07.2017 cu privire la biblioteci, precum și la elaborarea Regulamentului privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă, aprobat prin Ordinul Ministerului Culturii nr. 196 din 3 octombrie 2022.

A făcut parte din grupul de lucru sectorial în domeniul culturii și relațiilor interetnice, care s-a ocupat de elaborarea cadrului normativ și operațional și a prezentat Comisiei de coordonare a activității în domeniul

migrației și azilului propunerii pentru Planul național de acțiuni privind integrarea străinilor (2024).

Este membră a Grupului de lucru 26 „Educație și cultură” (2024-prezent), implicată în negocierile de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, participând la elaborarea Programului Național de Aderare (PNA) a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

A întocmit mai multe politici și regulamente în cadrul BNRM: Politica de dezvoltare a colecțiilor Bibliotecii Naționale (2013), Regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei pentru managementul colecțiilor (2013, 2020, 2025), Regulamentul privind sistemul național de împrumut interbibliotecar în Republica Moldova (2015), Politica de securitate a datelor cu caracter personal la prelucrarea acestora în cadrul sistemelor informaționale gestionate de BNRM (2016, 2020), Regulamentul privind accesul utilizatorilor la colecțiile și serviciile BNRM (2016, 2025), Regulamentul privind prelucrarea informațiilor ce conțin date cu caracter personal în sistemul de evidență contabilă (2016, 2020), Regulamentul privind prelucrarea și protecția informațiilor ce conțin date cu caracter personal în sistemul de evidență a utilizatorilor (beneficiariilor) BNRM (2016, 2020), Regulamentul privind supravegherea prin mijloace video în cadrul BNRM (2016, 2020), Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului științific al BNRM (2016), Regulamentul de organizare și funcționare a Salonului literar „Homo Aestheticus”

(2016), Regulamentul Registrului de evidență a petițiilor parvenite în adresa BNRM (2016, 2020), Regulamentul de ordine interioară al BNRM (2017, 2025), Regulamentul privind remunerarea muncii în cadrul BNRM (2018), Regulamentul privind prestarea serviciilor contra plată în BNRM (2018, 2025) ș.a.

A întocmit și o serie de instrucțiuni: Evaluarea publicațiilor fără preț stabilit intrate în BNRM (2013, 2020, 2025), Instrucțiune cu privire la expertizarea publicațiilor pasibile de export și a permiselor pentru organele vamale din Republica Moldova (2013), Deselectia documentelor: Instrucțiune metodologică (2014, 2025), Instrucțiune privind recuperarea documentelor nerestituite în termenii stabiliți, pierdute, distruse ori deteriorate de utilizatori sau găsite lipsă la inventar (2015, 2020, 2025), Instrucțiune privind securitatea și sănătatea în muncă pe timpul deplasării de la (la) domiciliu la (de la) locul de muncă (2015), Instrucțiune cu privire la gestionarea dosarului personal al salariaților BNRM (2016), Cu privire la verificarea colecțiilor: Instrucțiune metodologică (2025) ș.a. De asemenea, a elaborat Programul de măsuri privind îmbunătățirea securității și asigurării integrității colecțiilor Bibliotecii Naționale (2016, 2025), Regulile de apărare împotriva incendiilor (2016), Regulile privind împrumutul de publicații în interes de serviciu (2016) ș.a.

Face parte din echipa de autori a Strategiei de dezvoltare a BNRM pentru anii

2019-2021 și a Strategiei de dezvoltare a BNRM pentru anii 2024-2030.

Alcătuitoare a almanahului „Imaginea Republicii Moldova în străinătate” (2002-2016). Contribuie la elaborarea „Raportului analitic anual al BNRM” (din 2020).

Este autoarea itinerarului biobibliografic „Dumitru Păsat. În dreptul vârstei – demne împliniri” (2011), a biobibliografiei „Plăieșu Raisa. Trăirea în cuvânt” (2012), a bibliografiei „Biblioteca Națională a Republicii Moldova – 190 de ani (2017-2022)” (2022), a monografiei biobibliografice „Alexe Rău – un vizionar al biblioteconomiei basarabene” (2024).

Coordonator, responsabil de ediție pentru mai multe volume editate de BNRM: „Biblioteca Națională a Republicii Moldova – Meridianul Zero al Sistemului Național de Biblioteci (1991-2016). Monografie” (2017), „Din comorile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova” (2018), „Mihai Prepețiu: Biobibliografie” (2018), „Leonora Sîdnic: Arta – expresia supremă a spiritului: Culegere de articole, aprecieri, interviuri, referințe” (2023), „Nicolae Schițco: personalitate distinctă a culturii și scrisului românesc: Monografie biobibliografică” (2025) ș.a.

A efectuat redactarea bibliografică a lucrărilor: biobibliografia „Nicolae Mățaș” (2010), „Alexe Rău – născut în zodia cărții. Periplus biobibliografic” (concepție, ediție îngrijită; 2015), monografia biobibliografică „Igor Vieru: 100 de ani de la naștere” (coordonator; 2024) ș.a.

S-a implicat în implementarea Proiectului „In-

strument de finanțare în cadrul Facilității Globale de Finanțare Concesionară (GCFF)”, Ministerul Afacerilor Externe, Inspectoratul General pentru Migrație, elaborând materiale informative privind statutul străinilor și integrarea culturală a acestora în Republica Moldova.

Din 2015 este administrator al AO Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”. BNRM în parteneriat cu AO Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” a implementat un șir de proiecte de anvergură: „Conservarea, salvagardarea și valorificarea patrimoniului cultural scris în cadrul Programului național Memoria Moldovei” (2015); „Salvagardarea hrisoavelor basarabene din perioada țaristă” (1812-1917), finanțat de Ambasada SUA prin Fondul Ambasadorilor pentru Salvagardarea Culturală (2017-2018); „Programul Național LecturaCentral”, ediția a doua (2019), ediția a treia (2020) și ediția a patra (2021); „Incluziunea socială a persoanelor private de libertate prin programe educaționale (Biblioterapie, e-Guvernare și Comunicare asertivă – terapie prin lectură și scris)”, finanțat de DVV International Moldova, Ambasada Republicii Federale Germania (2020); „Managementul și promovarea patrimoniului cultural lituanian prin utilizarea Licențelor Creative Commons: traininguri online”, finanțat de Ambasada Republicii Lituania în Republica Moldova (2022); Programul de dezvoltare a ONG-urilor: „reSTART pentru ONG-urile din Republica Moldova” (2022); „Vulnerabilitatea energetică”, finanțat de PNUD (2022) ș.a.

Începând cu anul 2015, este organizatoarea Galei Laureatilor Premiilor Naționale GALEX, elaborând și catalogul edițiilor realizate.

A participat la pregătirea concepției și a scenariului desfășurării Salonului Internațional de Carte 2016-2019 și 2022 Bookfest-Chișinău.

Pe parcursul activității a prezentat în cadrul reuniunilor profesionale naționale și internaționale diverse comunicări: „Moștenirea muzicală a lui Dimitrie Cantemir” (2016), „Simpozionul Științific Internațional «Valori bibliofile» la 25 de ani” (2016), „Deselecția documentelor: criterii, tehnici, etape, obstacole” (2017), „Pașaport de conservare a documentelor patrimoniale” (2017), „Principii de dezvoltare a colecțiilor. Politica de dezvoltare a colecțiilor. Algoritmul completării colecțiilor” (2017), „Recuperarea documentelor nerestituite la termenii stabiliți, pierdute, sustrase, distruse, deteriorate de utilizatori sau găsite lipsă la inventar” (2017), „Achiziția și eliminarea documentelor – procese esențiale în menținerea unei colecții calitative” (2018), „Strategii de promovare a lecturii ca bază pentru cunoaștere” (2018), „Modernizarea și diversificarea serviciilor de bibliotecă în rezultatul vizitei Bibliotecii Naționale a Lituaniei” (2018), „Pașaportizarea colecțiilor de bibliotecă” (2018), „Cum să implementăm modelul de mentorat în bibliotecă (2019)”, „Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă. Prezervarea colecțiilor de bibliotecă” (2022) ș.a.

Este membră a Consiliului științific (2012-prezent) și

a Consiliului redacțional al BNRM (2012-2024), membră a colegiului de redacție al revistei științifice și bibliopraxiologice „Magazin bibliologic” (2023).

Laureată a Premiilor Naționale GALEX „Cel mai bun bibliotecar din bibliotecile naționale” oferit pentru performanțele obținute în activitatea de dezvoltare a colecțiilor, pentru transpunerea în fapt a concepției noi a Serviciului Moldavistică și Heraldică și fidelitate cauzei instituției” (2012), „Cel mai bun bibliotecar al anului 2014 din Biblioteca Națională a Republicii Moldova” oferit pentru performanțe obținute în activitatea de dezvoltare a colecțiilor, pentru organizarea Simpozionului „Valori bibliofile”, precum și pentru elaborarea și implementarea bazei de date a împrumutului de publicații (2015); „Cel mai bun proiect biblioteconomic «Salvagardarea Hrisoavelor basarabene din perioada țaristă (1812-1917)»” (2019).

Distinsă cu Testimoniu pentru locul I în topul GALEX „10 cei mai buni bibliotecari ai anului 2011” (2012) și „10 cei mai buni bibliotecari ai anului 2014” (2015), cu Testimoniu pentru participare și contribuție la implementarea Proiectului „Incluziunea socială a persoanelor private de libertate prin programe educaționale”, DVV International Moldova (2020).

Menționată cu Diplomă și Premiul BNRM pentru elaborarea bibliografiei „Alexe Rău – născut în zodia cărții” (2015); cu Diplomă (2015) și Scrisoare de mulțumire de la Pretura sectorului Buiucani (2017); cu Diplomă de onoare a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării în semn de

apreciere a profesionalismului și contribuției la conservarea patrimoniului cultural național, implicare în elaborarea cadrului de reglementare instituțional, cu prilejul Zilei Bibliotecarului (2018) și cu prilejul Zilei Naționale a Culturii (2021) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Alexe Rău – născut în zodia cărții : Periplu biobibliografic / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; alcătuitori: Prascovia Calev, Maria Sargun ; director general: Elena Pintilei ; concepție, ediție îngrijită, redactare bibliografică: Aliona Tostogan. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 202 p.

Alexe Rău – un vizionar al biblioteconomiei basarabene : monografie biobibliografică / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; compartimentul bibliografic: Aliona Tostogan [et al.] ; responsabil de ediție: Aliona Tostogan. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 364 p. – (BiblioLeader, ISBN 978-9975-3425-7-5). – ISBN 978-9975-119-67-2.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova – Meridianul Zero al Sistemului Național de Biblioteci (1991-2016) : Monografie (consacrată aniversării a 185 de ani de la fondarea BNRM) / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coordonatori de ediție: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci ; responsabil de ediție: Aliona Tostogan ; consultanți științifici: Aliona Tostogan, Svetlana Barbei. – Chișinău : BNRM, 2017. – 216 p. – ISBN 978-9975-110-86-0.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova – 190 de ani : Bibliografie (2017-2022) / director general: Elena Pintilei ; alcătuitor: Aliona Tostogan ; coordonatori: Maria Sargun [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2022. – 370 p. – ISBN 978-9975-3578-2-1.

Biblioteconomie și științe ale informării : Manual practic / Ministerul Educației, Culturii și

Cercetării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu ; autori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu... Aliona Tostogan [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2020. – 252 p. – ISBN 978-9975-3425-3-7.

Igor Vieru : Monografie biobibliografică : 100 de ani de la naștere / Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Proiectul editorial „Moldavica” ; autori: Svetlana Miron, Rodica Baleanu ; redactor bibliografic și coordonator: Aliona Tostogan ; director general: Elena Pintilei. – Ed. a 2-a revăzută și completată. – Chișinău : [S. a.], 2024. – 245 p. – (Colecția „Plasticienii Moldovei”, ISBN 978-9975-4493-6-6). – ISBN 978-9975-119-70-2.

Imaginea Republicii Moldova în străinătate : Almanah / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Alexe Rău ; elaborare: Aliona Tostogan, Tatiana Caprianu. – Chișinău : BNRM, 2016. – Nr 13. – 92 p. – ISSN 1857-1565.

Instituția Publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Raport analitic anual 2024 / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; alcătuitori: Lilia Povestca, Svetlana Barbei ; contribuții: Veronica Borș, Aliona Muntean... Aliona Tostogan [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2025. – 124 p. – ISSN 1857-1573.

Raisa Plăieșu. Trăirea în cuvânt : Biobibliografie / alcătuitor: Aliona Tostogan. – Chișinău : Labirint-Cutasevici, 2012. – 204 p.

Republica Moldova în lume = Le Republique de Moldova dans le monde = The Republic of Moldova in the World : (Indice bibliografic) / elaborare: Hermina G.B. Anghelescu, Aliona Tostogan, Tatiana Luchian [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2007. – 250 p.

Deselectia documentelor în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova : Instrucțiune metodologică ISO 9001 /

elaborat: Aliona Tostogan, Elena Sănduță // Biblioteconomie și Științe ale Informării în Republica Moldova : documente în sprijinul activității bibliotecilor. Vol. 2 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; alcătuitori: Ecaterina Dmitric, Natalia Ghimpu ; coordonare: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci ; director general: Elena Pintilei. – Chișinău : BNRM, 2020. – P. 211-218. – ISBN 978-9975-3425-4-4.

Nomenclatorul arhivist al dosarelor din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova / elaborat: Aliona Tostogan // Biblioteconomie și Științe ale Informării în Republica Moldova : documente în sprijinul activității bibliotecilor. Vol. 2 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; alcătuitori: Ecaterina Dmitric, Natalia Ghimpu ; coordonare: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci ; director general: Elena Pintilei. – Chișinău : BNRM, 2020. – P. 160-172. – ISBN 978-9975-3425-4-4.

Regulamentul cu privire la activitatea de mentorat în Biblioteca Națională a Republicii Moldova / elaborat: Aliona Tostogan // Biblioteconomie și Științe ale Informării în Republica Moldova : documente în sprijinul activității bibliotecilor. Vol. 2. – Chișinău : BNRM, 2020. – P. 139-149. – ISBN 978-9975-3425-4-4.

Tostogan, Aliona. Biblioteca de astăzi trebuie să adopte o atitudine proactivă față de potențialii săi utilizatori : Interviu cu Aliona Tostogan, prim-director adjunct în domeniul dezvoltării, conservării și comunicării colecțiilor la Biblioteca Națională din Republica Moldova / interlocutor: Tatiana Cebotari // Flux. – 2013. – 22 mar. – P. 9.

Tostogan, Aliona. Bibliotecarul din zodia capricornului – Aliona Muntean / Aliona Tostogan // Magazin bibliologic. – 2021. – Nr 1/2. – P. 173-174. – ISSN 187-1476.

Tostogan, Aliona. Catalogul general „Cartea Moldovei” – o realizare istorică a bibliografiei basarabene / Aliona Tostogan // Magazin bibliologic. – 2012. –

Nr 1/4. – P. 161-168. – ISSN 1857-1476.

Tostogan, Aliona. Numai un loc însuflețit poate fi un loc frumos de muncă / Aliona Tostogan // *Gazeta bibliotecarului*. – 2009. – Nr 9/10. – P. 10; *Magazin bibliologic*. – 2017. – Nr 1/2. – P. 103-104. – (Oameni în Profesie. Profesie prin Oameni). – ISSN 1857-1476.

Tostogan, Aliona. Poți fi întotdeauna mai bun decât ai crezut... Omagiu profesiei / Aliona Tostogan // *Magazin bibliologic*. – 2021. – Nr 3/4. – P. 219-221. – ISSN 1857-1476.

Tostogan, Aliona. Proiectul „Salvagardarea Hrisoavelor basarabene din perioada țaristă (1812-1917)” : scop, implementare, impact / Aliona Tostogan // *Magazin bibliologic*. – 2019. – Nr 3/4. – P. 4-11. – ISSN 1857-1476.

Tostogan, Aliona. Repere sursiere referitoare la stema Moldovei. Sec. XIV-XVIII / Aliona Tostogan // *Magazin bibliologic*. – 2012. – Nr 1/4. – P. 141-146. – ISSN 1857-1476.

Aliona Tostogan : [fișier biografic] // *Galeria bibliologilor din Republica Moldova*: [blog]. – URL: <https://bibliologibasarabeni.blogspot.com/2017/01/aliona-tostogan.html> (accesat : 12.11.2025).

Aliona Tostogan : [fișier biografic] // *Muzeul virtual : Biblioteca Națională a Republicii Moldova*. – URL: http://moldavica.bnrn.md/vbiblielmoMuzeu?a=d&c=muzeu_html&d=Joameni (accesat : 12.11.2025).

Aliona Tostogan : [fișier biografic] // *Simpozionul Științific Internațional „Valori bibliofile – 2016”*, Ediția a 25-a. – Chișinău : BNRN, 2016. – P. 3.

Cel mai bun bibliotecar din bibliotecile naționale : Aliona Tostogan, director adjunct // *Gala laureaților premiilor naționale GALEX*, Ediția a 2-a, 2012. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 13.

Premiul Național GALEX pentru Cel mai bun bibliotecar al anului 2014 din Biblioteca Națională a Republicii Moldova : Aliona Tostogan, director

adjunct // *Gala laureaților premiilor naționale GALEX*, Ediția a 5-a, 2015. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 16.

Elena Barbos-Balinschi

Karl STORCK
1826-1887

Sculptor român, gravor, giuvaergiu, orfevrier, antreprenor, traducător, profesor de origine germană, stabilit la București, distins cu Ordinul „Coroana României”.

Karl Storck este considerat fondatorul școlii de sculptură românească. A combinat neoclasicismul cu elemente de mitologie românească. S-a realizat în diverse direcții, inclusiv în gravură, pictură, cizelură, orfevrărie, sculptură în piatră, în marmură, lemn și ceramică. A contribuit la crearea și dezvoltarea Școlii de Belle Arte din București, a importat marmură și alte materiale, a elaborat regulamentul Școlii evanghelice din România și a fost consilier al Consulatului german din Moldova și Țara Românească.

S-a născut la 21 mai 1826, în localitatea Hanau din ducatul Hessa-Nassau (astăzi, landul Hessa și Renania-Palatinat), Germania. A decedat la 30 martie 1887, fiind înmormântat la Cimitirul evanghelic din București.

Era primul din cei patru

frați și două surori, în familia lui Johann Ludwig Storck (1802-1860) și Juliane Klee (1796-1871). Din copilărie demonstrează predilecții pentru artă, cioplinind în lemn și învățând meșteșugul de cizelator și gravor în metale prețioase. Giuvaergii au devenit și doi dintre frații săi.

A plecat ca ucenic la Paris (1847), pentru a studia arta bijuteriilor, dar din cauza situației politice din Franța, revine peste un an acasă. La invitația lui J. Resch, ajunge (în 1849) la București, unde exista o numeroasă colonie germană, și începe să lucreze ca gravor în atelierul de bijuterii al acestuia. În 1851 este angajat în atelierul de decorațiuni în ghips din București al lui G. Fles din Altona (Hamburg), devenind ulterior asociatul lui și apoi coproprietar al atelierului. Împreună au realizat decorații în ghips turnate în serie sau cioplite în marmură pentru împodobirea clădirilor. La comanda medicului militar C. Davila, au pregătit decorații în ghips și pentru noul Spital Militar din București.

Înființează prima Societate de Gimnastică din București, „Türnverein” (1852), și Societatea de Cânt și Teatru „Liedertafel”.

În 1855 își deschide propriul atelier și decorează numeroase edificii, inclusiv clădirea Teatrului Național din București, distrus în Cel de-Al Doilea Război Mondial (1944), decorații care s-au păstrat fragmentar în curtea Muzeului Storck.

După ce a vândut (în 1857) atelierul, pleacă la Viena și Munchen pentru a studia

sculptura decorativă la cursurile profesorului M. Widmann, însă dificultățile financiare l-au întors din nou la București, unde a continuat să lucreze ca pictor și sculptor decorativ.

La București își reia activitatea și deschide (în 1859) propriul atelier de sculptură. Printre primele lucrări realizate aici a fost bustul pictorului Th. Aman și cel al scriitorului Fr. Schiller. Apoi a modelat busturile lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Rămânând în domeniul istoriei românești, a cioplit în marmură bustul lui Grigore al II-lea Ghica, ctitorul Spitalului „Sfântul Pantelimon”. Într-o viziune clasică, a realizat bustul lui Al. I. Cuza și al Elenei Cuza, ale lui C. Steriade, C. A. Rosetti, B. Catargiu, M. Kogălniceanu, Gh. Magheru, A. Panu, C. Negri, Gh. Costaforu, C. Năsturel-Herescu, al mitropolitului Calinic Miculescu, al Fraților Golescu etc. Era solicitat constant pentru crearea busturilor clasei avute și a statuilor unor figuri istorice.

După ce l-a cunoscut pe sculptorul italian I. Lepri (1864), a început să relaționeze cu negustorii de marmură de Carrara din Italia și de atunci marmura, alături de piatră, pământ ars, lemn și teracotă, au devenit materialele din care își creează operele. A colaborat cu I. Lepri pentru realizare în marmură a unor sculpturi monumentale, insistând pe folosirea mai largă a acestui material în România. În 1862 realizează Frontonul Universității din București „Minerva ocrotind artele și științele”,

inspirat din cel al Glyptotecii din Munchen.

În anul 1865 a organizat prima expoziție periodică de artă la București. A expus împreună cu P. Focșeneanu, Th. Aman, E. Crețulescu, M. Dan, C. Popp de Szathmari, M. Babiciu, G. Burelly ș.a.

A participat la decorarea Palatului Șuțu din București. În 1871, Karl Storck a realizat scara din marmură a capellei din Palatul Știrbei de la Buftea și a făcut o coloană de cinci metri înălțime, „Coloana cu vultur”, care avea la bază patru capete lei și în vârf o pajură cu un glob terestru pe spate și o coroană deasupra. A realizat scara de onoare, coloanele și balustradele balcoanelor destinate Ateneului Român (1883) și scara de onoare spre sala tronului din fostul Palat Regal (arhitect P. Gottereau) (1885).

Executa decorații în stuc pentru clădiri, monumente funerare și sculptură în lemn pentru ornamentarea bisericilor. A realizat (1867) macheta Bisericii Episcopale din Curtea de Argeș. A conceput strane și mobilier pentru bisericile din Viforâta, Ghighiu, Clejani, iar în București pentru bisericile „Sfântul Pantelimon”, „Șelari” și „Antim”. A realizat portalul din marmură al Bisericii „Domnița Bălașa” (1875).

În perioada 1881-1883, stăpânind cu încredere meseria de sculptor și știința modelajului, redă cu acuratețe, în marmură, ghips, teracotă, sare, trăsături ale modelelor sale. În domeniul sculpturii statuare, portretistice și decorativ-monumentale, a realizat lucrări monumentale:

pe cea a spătarului Mihail Cantacuzino, a protopopului Tudor Economu, ctitor al Școlii de fete, București (1884), a Anei Davila, transpusă ulterior în marmură de C. Storck (fiul lui K. Storck) și C. Teutsch. A creat sculpturi în mărime naturală, care îi reprezentau pe Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare, destinate Școlii fiilor de militari din Craiova (1886).

Ca autor de lucrări de gen sau cu tematică animalieră, a pus accent pe trăsături ale oamenilor obișnuiți: „Tânără țărancă torcând”, „Băiat cu purcel”, „Ciobănașul”, „Băiat cu găscă”, „Mamă legănându-și copilul” etc.

În 1868, împreună cu o echipă de ceramisti austrieci, a înființat prima fabrică de plăci din teracotă pentru decorarea fațadelor de case. Fabrica a funcționat până în 1872, impulsționând apariția altor întreprinderi. Ca material de lucru foloseau lutul ars din care se confecționa teracota și plăcile. Așa a fost decorată și casa lui Th. Aman (devenită mai târziu Muzeul „Theodor Aman” din București).

În ultimii ani de viață a fost preocupat de realizarea unor monumente de comemorare a Războiului pentru Independență din 1877, cum ar fi proiectul pentru monumentul de la Grivița (1885) – o capelă în stil bizantin. La Rahova și la Vidin a înălțat (1886) două coloane de granit de nouă metri cu statui alegorice ce simbolizau România, figurată prin chipul eroic al unei femei cu pieptul îmbrăcat în zale, ținând într-o mână flacăra progresului, iar în cealaltă sabia.

Una dintre direcțiile activității sale a fost sculptura funerară. Karl Storck a realizat monumentul lui Grigore Ghica al III-lea la Iași, monumentul generalului Solomon la Mănăstirea Plumbuita, monumentul familiei S. Pascal la Cimitirul „Bellu” (1865). Pentru Cimitirul „Bellu” din București a executat circa 50 de lucrări: pietre funerare, cruci, pisanii, pedestale, steme, vase, scări și ornamente săpate în piatră de Rusciuc și în marmură de Carrara.

În prima etapă a activității sale, până în anul 1874, a fost influențat de neoclasicism, fiind atras de armonia formelor clasice. După această dată, se disting trăsături realiste și tendințe naturaliste. Iar spre finele carierei a evoluat spre un academism caracterizat prin lucrări de mici dimensiuni, făcute adesea din pământ ars, cu tematică idilică, în manieră muncheneză.

Pe lângă prodigioasa activitate de sculptor, Karl Storck a avut preocupări în domeniul pedagogic, fiind recunoscut ca întemeietor al școlii românești de sculptură. Împreună cu pictorii Th. Aman și Gh. Tătărescu, a întemeiat (1864) Școala de Belle Arte din București, devenind primul profesor al Catedrei de sculptură, ulterior și al celei de perspectivă. A condus catedra de specialitate timp de peste 20 de ani (1865-1887), până la finele vieții, din care 17 ani nu a fost retribuit. Ca profesor, a avut grijă să aducă din Italia mulaje din ghips după operele marilor maeștri, să achiziționeze din Paris material didactic, mulaje ale unor opere celebre:

„Venus Victrix”, „Gladiatorul rănit”, „Apollo din Belvedere”, „Napoleon”. În 1875 a călătorit la Florența, de unde a cumpărat mulaje după sculpturile „Venera iese din baie”, „Venera făcându-și toaleta”, „Copil cu vulturul de la Vatican”, „Copil cu găscă de Cam-pidoglio”, folosite ulterior de multe generații de studenți ai Școlii de Belle Arte.

Invita studenții în propriul atelier, consolidându-le cunoștințele teoretice prin demonstrații practice. Buna cunoaștere a limbilor germană, franceză, italiană și română i-au permis să traducă din limba franceză „Tratatul de perspectivă” (1881) al lui A. Cassagne și alte lucrări de instruire necesare studenților. În calitate de membru al Comitetului profesoral a încurajat tinerii talentați cu premii, mențiuni, medalii sau burse. Mulți dintre aceștia au devenit sculptori renumiți: I. Georgescu, Șt. Ionescu-Valbudea, G. Julian Zolany (ajuns director al Școlii de Arte Frumoase din Chicago) ș.a.

Din 1857 Karl Storck a fost membru al Asociației Artiștilor Munchenezi.

A rămas în istoria României și ca întemeietor al dinastiei Storck. În patrimoniul Muzeului de Artă „Frederic Storck și Cecilia Cuțescu-Storck” (București), deschis în 1951, se află lucrări de sculptură și desene aparținând mai multor generații de sculptori din această familie.

În anul 1887, prin decret regal, i s-a acordat cetățenia română (solicitată în 1883). A fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” și cu Ordinul „Coroana României”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 161; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 169.

Bibliografie selectivă:

Brezianu, Barbu. Karl Storck / Barbu Brezianu. – București : E.S.P.L.A., 1955. – 35 p.

Mihalache, Marin. Sculptorii Storck / Marin Mihalache. – [București] : Meridiane, 1975. – 87 p.

Ott, Günther. Sculptorii din familia Storck / Günther Ott – București : Imprimeria Națională : Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, 1940. – 40 p.

Sculptorii Storck : Karl (1826-1887), Carol (1854-1926), Frederic (1872-1942). – București : Muzeul de Istorie și Artă, 1992. – 48 p.

Vârban, Liliana. Casa Storck Muzeul Storck / Liliana Vârban, Ionel Ioniță, Dan Vasiliu. – București, 2005. – 132 p. – ISBN 10 973003821X. – ISBN 13 9789730038217 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://biblioteca-digitala.ro/?pub=2423-casa-storck-muzeul-storck>.

Vârban, Liliana. Sculptorii Storck – Catalogul operelor de artă ale artiștilor din familia Storck aflate în Muzeul „Frederic Storck și Cecilia Cuțescu-Storck” / Liliana Vârban, Ionel Ioniță, Dan Vasiliu. – București : Editura Muzeului Municipiului București, 2006. – 309 p. – ISBN 10 973-87450-3-9.

Vârban, Liliana. „Secolul Storck” în arta românească / Liliana Vârban // Cultura. – 2005. – Nr. 7. – P. 14-16. – ISSN (ISSN-L) 1584-2894.

Brezianu, Barbu. Câteva date necunoscute în legătură cu sculptorul și profesorul Karl Storck / Barbu Brezianu // Studii și cercetări de Istoria Artei. – București, 1956. – Vol. 1/2. – P. 342-349.

Familia Storck // Goethe Institut : [site]. – URL: <https://www.goethe.de/ins/ro/ro/kul/sup/dsb/25435168.html> (accesat : 02.05.2025).

Florea, Vasile. Storck Karl : [fișier biografic] / Vasile Florea // Mică enciclopedie de artă universală / Vasile Florea, Gheorghe Székely. – Chișinău : Litera : Litera Internațional, 2005. – P. 431. – ISBN 973-8358-05-1. – ISBN 9975-74-348-X.

****Karl Storck** // Galeria Națională : Artă românească modernă și contemporană : Ghid / text alcătuit de G. Peleanu, P. Oprea, Ș. Dițescu [et al.]. – București : Meridiane, 1965. – P. 27.

****Karl Storck** // Portretistică Regală : Artă și memorie / Muzeul Național Peleş ; coordonator: Narcis Dorin Ion. – Onești : Magic Print, 2020. – P. 257-258. – ISBN 978-606-622-531-1.

Stoean, Matei Eugen. Casa Storck. Spațiu și lumină / Matei Eugen Stoean // Arhitectura. Revista Uniunii Arhitecților din România fondată în 1906 : [site]. – URL: <https://arhitectura-1906.ro/2013/09/casa-storck-spatiu-si-lumina/> (accesat : 02.05.2025).

Țărălungă, Ecaterina. Storck Karl : [fișier biografic] / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 735-736. – ISBN 978-606-600-246-2.

Elena Harconița

Fabrica „BUCURIA” 1946

Fabrica de dulciuri „Bucuria” a fost înființată la 24 mai 1946 la Chișinău și a evoluat de la o întreprindere modestă la cel mai mare producător de bomboane din Republica Moldova.

După cel de-Al Doilea Război Mondial, autoritățile sovietice au decis să înființeze la Chișinău o fabrică de cofetărie, folosind echipamentele aduse din Germania. Astfel, în 1946 a fost deschisă „Fabrica de cofetărie nr. 1”, care producea bomboane și caramelle. În 1955 denumirea fabricii a fost schimbată în Fabrica de Cofetărie și Macaroane, iar în 1962 i-a fost adăugat numele „Bucuria”, care a devenit cu timpul un brand de renume. În 1949 a fost dată în exploatare secția de macaroane (cu o capacitate de 10 tone pe zi), iar în 1952, cea de biscuiți (cu o capacitate de 14 tone pe zi). În anul 1955, fabrica producea 7,5 tone de bomboane și 4,5 tone de ciocolată pe zi. Până în 1986, capacitățile de producție au ajuns la 42 de mii de tone de produse de cofetărie pe an.

În 1967, Fabrica de dulciuri „Bucuria” și-a căpătat statutul de întreprindere experimentală, datorită implementării active a unor tipuri netradiționale de materie primă în procesul de producție. În fosta URSS, întreprinderea era concepută ca un centru gigant de fabricare a unui produs inedit, cu mare trecere la consumatori – bomboanele cu fructe și pomușoare. În anii 1970-1980 de o cerere sporită s-au bucurat produsele „Ocearovanie”, „Mărțișor” (cu prune), „Meteorit osobii” (cu măr), „Liubitelskiy”, „Merișor”, „Vesiolii rodnic” (cu boabe de struguri) ș.a.

În 1987 a fost fondată Asociația Întreprinderilor Industriale de Fabricare a Produselor de Cofetărie „Bu-

curia”, la care, în afară de fabrica propriu-zisă, au mai aderat 10 sovhozuri-fabrici și alte structuri de ramură, care aveau sarcina de a crește și prelucra culturile de fructe, legume și pomușoare necesare fabricii.

Pe parcursul câtorva decenii, fabrica a funcționat ca întreprindere de stat, iar în septembrie 1991 a devenit întreprindere de arendă. La 28 septembrie 1992 este transformată în societate pe acțiuni de tip închis, cu capital mixt, de stat și privat. Astfel, a fost înființată Societatea pe Acțiuni cu Capital Privat „Bucuria”. În 1994, în conformitate cu legislația Republicii Moldova, „Bucuria” și-a schimbat forma de proprietate și a devenit o societate pe acțiuni de tip deschis, cu capital integral privat. Structura sa de producție includea secții tehnologice, filiale cu volum propriu de fabricație și echipamente specializate. Fabrica dispunea încă din anii 1980 de propria rețea de magazine specializate, amplasate în toate raioanele republicii și în municipiul Chișinău. Treptat, sortimentul de produse de cofetărie s-a renovat, un mare succes cunoscându-l produsele „Do-re-mi”, „Inspirație”, „Cristina”, „Moldova”, „Lapte de pasăre”, „Dor” ș.a.

În prezent, fabrica este deținută în majoritate de o companie străină, care în ultimii ani s-a confruntat cu dificultăți legate de lipsa forței de muncă și concurența produselor importate, motiv pentru care a fost nevoită să recurgă la colaborare cu furnizori străini pentru unele produse.

Actualmente, compania produce peste 300 de produse, menținând standarde ridicate și un portofoliu bogat: bomboane, ciocolată, marmeladă, zefir, biscuiți. Produsele sale au fost premiate la nivel internațional, inclusiv la Bruxelles, Malta și în SUA, ceea ce a consolidat imaginea companiei și în afara țării.

Producția fabricii a fost apreciată cu mai multe distincții internaționale, printre care „Euromarket Award” (Bruxelles, 1994), „Earth Marker Award” (Malta, 1998), iar în 1999 întreprinderii i-a fost conferită „Steaua de Aur a Calității”, pentru cooperare în domeniul comerțului internațional, dinamism și prosperitate în condițiile economiei de piață.

Bucuria : [site]. – URL: <https://www.bucuria.md/> (accesat : 07.12.2025).

„**Bucuria**” 60 Ani / [text: Veronica Pârlea-Conoval ; concepție grafică: Tatiana Varvariuc]. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 136 p. – Ediție în limba română și rusă.

Fabrica de dulciuri „Bucuria” // Chișinău : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 102. – ISBN 9975-906-16-8.

Moisei, Corina. Gustul copilăriei mele – bomboanele Bucuria / Corina Moisei // matricea.ro : [site]. – 2017. – 16 aug. – URL: <https://matricea.ro/gust-copilarie-basarabia-bomboanele-bucuria-chisinaul-de-seara/> (accesat : 01.08.2025).

Ana Struță

Aurelian GULEA
1946

Chimist, specialist în domeniul chimiei anorganice și fizicii, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, cercetător, inventator de elită, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române, Om Emerit în Știință, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 28 mai 1946, în s. Baraboi, rn. Râșcani (astăzi, rn. Dondușeni).

Și-a făcut studiile la Școala medie din satul natal, pe care o absolvă cu medalie de aur (1954-1964). Dragostea față de chimie i-a fost insuflată de directorul școlii, profesorul de chimie I. Rusu și de unchiul Em. Gulea, savant chimist român, cu studii la Iași.

Între anii 1964 și 1969 a urmat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Chimie, și a obținut licența în chimia fizică. A ascultat cursurile predate de profesori universitari notorii, printre care academicienii A. Ablov, Gh. Lazurievski, I. Lealikov, profesorii universitari G. Sîrțova, P. Migali, Al. Șamșurin ș.a.

După absolvirea facultății, a urmat studii de doctorat la Institutul de Rădărie „V. G.

Hlopin” din Sankt Petersburg (1969-1972). Ulterior, a susținut teza de doctor în științe chimice, la specialitatea chimie organică, la Institutul de Chimie Generală și Anorganică „N. S. Kurnakov” al Academiei de Științe din Moscova, cu tema „Studiul proceselor de salvare și complexare în soluțiile de Cobalt (II) prin metoda Rezonanță Magnetică Nucleară” (1974). În anii 1986-1988 continuă cercetările științifice la același institut. În 1991 a susținut aici și teza de doctor habilitat în chimie „Spectroscopia complexelor de cobalt cu liganzi chelați ce conțin setul de atomi donori de azot, oxigen și sulf”.

În anul 1992 i se conferă titlul de profesor universitar.

A urmat un șir de stagii în diferite țări: studii postdoctorale la Institutul de Chimie Generală și Anorganică „N. S. Kurnakov” al Academiei de Științe din Rusia (1986-1988); stagii în chimia corpului solid la Universitatea Lille I, Franța (1993, 1994, 1998); în chimia nanomaterialelor la Universitatea Paris-Sud (1997); în chimia macromoleculară la Universitatea din Freiburg, Germania (1998); în domeniul rezonanța magnetică nucleară sub presiune la Universitatea Lausanne, Elveția (2000, 2001, 2004); în domeniul compușilor organometalici la Universitatea „Paul Sabatier”, Toulouse, Franța (2009); la Centrul Oncologic și Endocrinologie Moleculară de pe lângă Universitatea Laval, Canada (2001, 2003, 2006) ș.a. În 2006 a beneficiat de bursa Guvernului Canadian la Universitatea Laval.

Activitatea profesională

și-a început-o în cadrul Institutului de Chimie al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), fiind liderul unui grup de cercetători în domeniul rezonanței magnetice nucleare (1972-1975). Ulterior, s-a implicat în activitatea științifico-didactică a USM, la Facultatea de Chimie și Tehnologie Chimică, căreia i-a dedicat cinci decenii de activitate și realizări. În anii 1975-1979, 1983-1989 a fost angajat în calitate de lector superior la Catedra de chimie anorganică. În această perioadă a fost invitat în calitate de profesor de chimie generală și spectroscopie atomică la Institutul Național de Chimie și Petrol din Algeria (1979-1983). Din 1989-1991 este conferențiar, profesor universitar (din 1992), șef al Catedrei de chimie anorganică și fizică la USM și director al Departamentului Chimie la aceeași instituție, fondator al Laboratorului științific de chimie coordinativă (1991-2018, redenumit Laboratorul de materiale avansate în biofarmaceutică și tehnică, din 2018). Academician coordonator al Secției Științe ale Naturii și Exacte a AȘM (2013-2019), membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM.

Aurelian Gulea este profesor invitat la multiple universități din diferite colțuri ale lumii: Cluj-Napoca, Iași, București (România); Lille, Paris-Sud, Versailles, Toulouse (Franța); Lausanne (Elveția); Laval (Canada); Freiburg (Germania); Moscova (Rusia); Houston (SUA).

A adus o contribuție substanțială la pregătirea specialiștilor de înaltă calificare și a

cadrelor științifice: sub conducerea sa științifică au fost susținute 32 de teze de doctor și de doctor habilitat, peste 100 de teze de licență și de masterat în domeniul chimiei anorganice.

Este autor a peste 1 200 publicații științifice, care includ 16 monografii și manuale, 121 de brevete, peste 300 de articole de sinteză și articole științifice, circa 900 de rezumate ale comunicărilor în domeniile chimiei coordinative.

A fondat o școală științifică în domeniul chimiei anorganice, stereochemiei și stereodinamicii reacțiilor de asamblare a combinațiilor coordinative, ai cărei discipoli, circa 25 de doctori, contribuie la dezvoltarea direcțiilor prioritare de cercetare ale academicianului Aurelian Gulea.

De-a lungul anilor a îmbinat activitatea didactică cu cercetarea științifică. A atins cea mai înaltă treaptă în forul academic și a demonstrat aptitudini distinse de abordare originală a diverselor probleme științifice, afirmându-se ca un cercetător de talie internațională. S-a impus prin rezultatele valoroase pe care le-a obținut în domeniul chimiei anorganice și coordinative. Interesele sale științifice sunt axate pe chimia compușilor coordinativi ai cobaltului, asamblarea principiilor bioactive în baza compușilor coordinativi și aplicarea lor în fotomicrobiologie la sinteza fină dirijată a preparatelor medicamentoase ce conțin fluor și seleniu, sinteza preparatelor cu acțiune inhibitoare a cancerului prostatei și leucemiei, inhibitori moleculari ai

proliferării celulelor de cancer, chimie biofarmaceutică, spectroscopia de rezonanță magnetică nucleară dinamică a complexelor labili, aplicări în biotehnologie și medicină, spectroscopia RMN a ^{59}Co , stereochemia complexelor chelați de cobalt, structura moleculară a complexelor polinucleici și a compușilor naturali, sinteza nanomaterialelor cu proprietăți netradiționale catalitice, magnetice și electrice, biotehnologii, agricultură ș.a.

A contribuit semnificativ la elaborarea unor programe de stat importante, la coordonarea proiectelor internaționale și naționale: „Recuperarea biologică a uraniului din efluenți de la industria nucleară”, în parteneriate cu Universitatea „Alexandru Ion Cuza” din Iași (1999-2001); „Synthèse et caractérisation de nouveaux complexes métal-stéroïdes comme agents anticancéreux”, grant personal din partea Guvernului Canadei (2001-2003); „Synthese dirigée des principes bioactifs avec Co, Mn et Fe”, în cadrul proiectului francofon FICU, parteneriat cu Universitatea Laval, Canada (2001-2004); „Méthodes netraditionnelles de synthèse des agents bioactifs avec application en médecine et biotechnologie”, proiect francofon PAS (2004-2006); „Electrochimie-domaine interdisciplinaire d'intérêt théorique et pratique”, Laborator francofon cu Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (2006); „Complexes de métaux 3d à ligands phosphorés et phosphines cationiques. Synthèse, études théoriques, activité biologique”, proiect ECO-

NET cu Universitatea „Paul Sabatier”, Toulouse, Franța, și Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România (2007-2009); „Non-traditional synthesis and crystal structure of new heterometallic bismuth (In-elements) compounds as low-temperature precursors”, proiect bilateral Elveția – Moldova (2008-2009); „Designul moleculelor cu proprietăți anticancer”, program Bilateral România – Moldova (2013-2014); Program de stat „Designul moleculelor cu proprietăți antituberculoase, antimicrobiene și antifungice” (2014-2016). Expert în Programul european INTAS 2015-2020; coordonator național în programul „Orizont 2020”, Secția nanomateriale; director de program „Elucidarea mecanismelor moleculare și celulare ale acțiunii acestor produse noi și argumentarea folosirii lor la eficientizarea tratamentului unor patologii” (2020-2023); Program de stat „Produse noi, inovative cu performanțe remarcabile în medicina (biofarmaceutică)” (2020-2023) ș.a.

A exercitat diferite funcții manageriale și organizatorice: președinte al Comisiei de experți în domeniul chimiei de pe lângă Comisia Națională de Atestare și Acreditare a Republicii Moldova; membru al Senatului Universității de Stat din Moldova (din 1991); membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare; membru al Juriului Internațional în domeniul invenției la Salonul de Inovații, Cercetări și Noi Produse „Eureka” (din 1994); membru al Juriului Internațional în do-

meniul invenției la Salonul de Invenții, Noi Tehnologii și Produse din Geneva (din 1994); membru al Juriului Internațional al Expoziției „Infinvent” din Republica Moldova (din 1998); expert la programele europene INTAS, FP7, „Orizont 2020” (din 1998); membru al Juriului Național pentru decernarea premiului și medaliei de aur a Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală – OMPI (din 1999); membru al Comitetului științific Internațional al Conferinței Societății de Chimie din Republica Moldova (din 2001); membru al Societății de Chimie din Republica Moldova (din 2002); viceacademician-coordonator și membru al Biroului Secției de Științe Biologice, Chimice și Ecologice al Academiei de Științe a Republicii Moldova (2004-2008); membru al Comitetului organizatoric al Moldavian-Polish-Ukrainian Symposium on Supramolecular Chemistry (2006) ș.a.

Referent științific pentru următoarele reviste internaționale: „Journal of Enzyme Inhibition and Medicinal Chemistry”; „Journal of Sulfur Chemistry”; „Russian Journal of Inorganic Chemistry”; „Russian Journal of Coordination Chemistry”; „Molecules - Chemistry Journal of Moldova”; „International Journal of Medicine”; „Research in Pharmaceutical Biotechnology and Medical Sciences”; expert al revistei „Russian Journal of Coordination Chemistry”. Redactor responsabil al revistei „Studia Universitas”, Seria Științe reale și ale naturii a Universității de Stat din Moldova; membru al colegiilor de redacție

ale revistelor de chimie „Chemistry Journal of Moldova”, Institutul de Chimie; „Acta Universitatis Cibiniensis” Seria F, Universitatea din Sibiu, Romania; al revistei de Chimie a Universității din București; al revistei de Chimie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; membru al colegiului de redacție al revistei de chimie de la Universitatea „T. Șevcenko” din Odesa, Ucraina 1998-2007 ș.a.

Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (2006); membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (2012); membru de onoare al Academiei Române (2025).

Pentru activitate prodigioasă în domeniul cercetării și dezvoltării pe parcursul a peste 50 de ani de activitate și pentru un portofoliu de peste 130 de brevete în domeniile chimiei coordonative, medicinei, chimiei biofarmaceutice ș.a., i-a fost înmănat Premiul Guvernului Republicii Moldova „Inventator remarcabil” (2023). Are în palmares numeroase premii și ordine internaționale pentru invenții, peste 200 de medalii de aur, argint și bronz la saloanele mondiale de inovații, cercetări și transfer tehnologic de la Bruxelles, Geneva, Pittsburg, Nuernberg, Suzhou, Kaosung, Seul, Bangkok, Varșovia, Moscova, Zagreb, Casablanca, Manila, Sofia, București, Iași, Budapesta, Chișinău ș.a.

Deține numeroase titluri onorifice internaționale: membru al Academiei de Științe din New York, SUA (1995); membru de onoare al Consiliului Institutului de Relații Internaționale

UNESCO, Paris (1996); doctor honoris causa al Universității „George Bacovia” din Bacău (2000); profesor honoris causa al Universității din București (2006); doctor honoris causa a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2009). De asemenea, este doctor honoris causa al Universității de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (2021).

Distincții și titluri onorifice din alte state: Medalia de Aur „Henry Coandă” a Societății Inventatorilor din România (1992); Ordinul European „Courtoisie Européen” (1996); Medalia de Aur „Mérite Européen” (1997); Medalia „Marie Curie”, Polonia (2006); Medalia de Aur și Premiul WIPO, Elveția (2006); Marele Premiu „Mérite ICEPEC”, Institutul Comunității Europene de Promovare a Întreprinderilor Comerciale (2006); Mare Ofițer al Ordinului „Meritul Inventiv”, Belgia (2008); Comandor și Mare Ofițer al Ordinului European „Meritul pentru Inovare” (2008); Ordinul European de Merit în grad de Mare Ofițer (2011); Titlul onorific „Om Emerit în Știință” (2012); Medalia „Mossakowski”, Academia de Științe a Poloniei (2012); Medalia Universității Versailles, Franța (2019).

În semn de înaltă apreciere a meritelor sale, pentru contribuție substanțială la afirmarea intereselor și promovarea imaginii Republicii Moldova în lume, pentru succese profesionale remarcabile, pentru inițiativă civică și participare activă în avansarea reformelor a fost distins cu mai multe distincții înalte: Ordinul „Gloria Muncii”

(1995); Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2006); Medalia „Nicolae Mănescu Spătarul” a AȘM. (2017); Medalia „Meritul Academic” a AȘM (2018); Medalia „Nicolae Testemițanu” a Universității de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” (2021); „Ordinul Republicii” (2021).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 166-168; „Calendar National 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 165; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 221-223.

Bibliografie selectivă:

Antioxidant properties of synthetic compounds and natural products. Action mechanisms : Monograph = Proprietățile antioxidative a compușilor sintetici și naturali. Mecanisme de acțiune : Monografie / Olga Garbuz, Valentin Gudumac, Ion Toderaș, Aurelian Gulea. – Chișinău : CEP USM, 2023. – 298 p. – ISBN 978-9975-62-516-6.

Bârcă, Maria. Experimentul chimic și aplicațiile lui la lecțiile de chimie : Suport de curs pentru studenții anului III, Facultatea de Chimie și Tehnologie Chimică / Maria Bârcă, Aurelian Gulea. – Chișinău : CEP USM, 2015. – 116 p. – ISBN 978-9975-71-739-7.

Garbuz, Olga. Biological properties of some synthetic and natural compounds. Correlation of anticancer and antioxidant activities : Monograph = Proprietățile biologice ale unor compuși sintetici și naturali. Corelarea activității anticancer și antioxidante : Monografie / Olga Garbuz, Ion Toderaș, Aurelian Gulea. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 272 p. – ISBN 978-5-88554-387-3.

Graur, Vasiliu. Novel Biological Agents Based on Metal

Complexes of N4-Allylthiosemicarbazones and Their Derivatives : Monograph / Vasiliu Graur, Aurelian Gulea. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 275 p. – ISBN 978-9975-62-716-0.

Gulea, Aurelian. Modern coordination chemistry. Cobalt-59 NMR Spectroscopy : Monograph / Aurelian Gulea. – Chișinău : CEP USM, 2006. – 144 p. – ISBN 978-9975-70-629-2.

Conferință Științifică Națională cu participare Internațională „Materiale avansate în biofarmaceutică și tehnică” : Dedicată aniversării a 75-a de la nașterea academicianului Aurelian Gulea și de la fondarea Universității de Stat din Moldova, 26 mai 2021, Chișinău : Culegere de articole = National Scientific Conference with International participation „Advanced Materials in Bio-pharmaceuticals and Technics” : Dedicated to the 75th anniversary of the academician Aurelian Gulea and foundation of Moldova State University, May, 26, 2021, Chisinau : Book of articles / comitetul organizatoric: Viorica Gladchi [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 520 p. – ISBN 978-9975-89-216-2.

Gulea, Aurelian. Deschizător de drumuri, mereu primul : Academicianul A. Ciubotaru la 85 de ani / Aurelian Gulea, Alexandru Teleuță, Ion Roșca // Akademos. – 2017. – Nr 1. – P. 176-177. – ISSN 1857-0461.

Neguța, Elena. Activitatea biologică a compușilor coordinativi ai Cu(II) și Bi(III) cu ioni aminopolicarboxilat și tiosemicarbazone ale 2-formil și 2-acetilpiridinei / Elena Neguța, Greta Balan, Aurelian Gulea // Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 10-11 noiembrie 2022, Chișinău : CEP

USM, 2022. – P. 201-204. – ISBN 978-9975-62-471-8.

Rusnac, Roman. Sinteza și analiza n-ciclohexil-2-[di (piridin-2-il)metiliden] hidrazin-1-carbotioamide / Roman Rusnac, Andrei Ciursin, Aurelian Gulea // Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 10-11 noiembrie 2022, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2022. – P. 191-193. – ISBN 978-9975-62-469-5.

Ruşcov, Elena. Testarea experimentală in vivo a compușilor organici coordinați / Elena Ruscov-Arcan, Ion Toderas, Aurelian Gulea // Conferința științifică națională, consacrată jubileului de 95 ani din ziua nașterii academicianului Boris Melnic, 13 februarie 2023. – Chișinău : CEP USM, 2023. – P. 69-72. – ISBN 978-9975-62-496-1.

Academicianul Aurelian Gulea : Viața în chimie / redactor: Dembițchi Antonina ; Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău : CEP USM, 2016. – 456 p. – ISBN 978-9975-71-777-9.

Madan, Ion. Un savant cu reputația mondială. Profesorul Aurelian Gulea la 60 de ani : Biobibliografie / Ion Madan. – Chișinău : CEP USM, 2006. – 214 p. – ISBN 978-9975-70-639-1.

Gulea Aurelian // Academicieni și membri corespondenți, 201 = Academicians and Corresponding Members, 2015 / colegiul de redacție: Gheorghe Duca (președinte) [et al.]. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan”, 2015. – P. 60-61. – ISBN 978-9975-3044-0-5.

Gulea Aurelian // Academicieni ai AȘM : Lucrări studențești / Universitatea Academiei de Științe a Moldovei. – Ed. a 2-a. – Chișinău : UAȘM, 2011. – P. 60-61. – ISBN 978-9975-4286-1-3.

Gulea Aurelian // Cercetători și inventatori din Republica Moldova. Partea 1 / consiliul editorial: N. Taran (președinte) ; alcătuitori: A. Zavalistai, A. Mihai. – Chișinău : AGEPI, 2002. – P. 85-87. – ISBN 9975-911-24-2.

La interferența chimiei, biotehnologiei și medicinei : Academicianul Aurelian Gulea la 75 de ani // Akademos. – 2021. – Nr 2. – P. 177-178. – ISSN 1857-0461.

Roșca, Denis. Gulea Asurelian // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 294. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Sadovnic, Andrei. Gulea Aurelian / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță // Cavalerii Ordinului Gloria Muncii. – Ed. a 2-a / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 27. – ISBN 978-5-88554-080-3.

Savant-chimist cu renume mondial : academicianul Aurelian Gulea la 70 de ani de la naștere // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2016. – Nr 1 – P. 201-205. – ISSN 1857-064X.

Sîrbu, Ana. Aurelian Gulea. Misterul reflectat în atomi / Ana Sîrbu // Pedagogi români notorii : [din Basarabia]. Vol. 3. – Chișinău : Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. – 2016. – P. 51-55. – ISBN 978-9975-115-08-7. – ISBN 978-9975-51-781-2.

Țărălungă, Ecaterina. Gulea Aurelian / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia Identității Românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă, Cornel Golea, Stelian Diță [et al.]. – București : AGIR, 2019. – P. 353-354. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Maria S. Ciobanu

Teo CHIRIAC
1956

Poet, publicist, traducător, Cavaler al Ordinului de Onoare, al Ordinului „Meritul Cultural” în grad de Ofițer, Categoria „A”, Literatură.

S-a născut la 29 mai 1956, în s. Coșernița, rn. Florești, în familia lui Gherasim Chiriatic, funcționar, și a Valeriei Chiriatic (Cabatut), agricultoare. A făcut Școala de opt ani din satul natal, apoi a absolvit Școala medie nr. 1 din Cotiujenii Mari. Și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), Facultatea de Filologie, secția jurnalism (1974-1979), unde i-a avut colegi pe V. Gaju, B. Vieru, A. Gherasim, Gh. Doni, I. Bunduchi, V. Dulce, V. Bacinschi, L. Vătavu, V. Cucereanu, A. Sîrbu, A. Bulgac, L. Ciumac ș.a.

A participat la Programul internațional de instruire „Marshall plan for Moldova” (1998-2004) și a urmat stagii în Cehia și în Italia (2000-2003).

În perioada 1979-1985 a fost redactor la radioul național, din 1985 până în anul 1993 a fost redactor, apoi redactor-șef la Editura „Literatura Artistică” (ulterior, „Hyperion”) din Chișinău, iar din 2015 este redactor-șef al „Revistei literare”, unde

ține rubrica „Selfie-uri cu Gulliver”. Din 1994 este director artistic la Societatea Culturală „Mihaela S.A.”

A frecventat cenaclurile literare „Tinerimea Moldovei” (Chișinău, 1982-1986) și „Dialog”, la Uniunea Scriitorilor din Moldova (1980-1987).

Debutază publicistic în 1983 cu grupaje de versuri în revistele „Literatura și arta”, „Tinerimea Moldovei” și „Moldova”. Debutul său editorial are loc în 1984, cu volumul colectiv „Dintre sute de catarge”. Au urmat volumele „Lucrare de control” (1987), cu o prefață de Gr. Vieru, „Salonul 33” (1989, prima carte de poezie apărută cu grafie latină în fosta RSS Moldovenească), „Critica irațiunii pure” (1996, București), „Monstrul Sacru (Scările lui Teo)” (2009), „Cer lângă cer” (2011, Iași), „Sufletul meu de până la Big Bang” (2016), „Fricțiunea dintre totul și nimic. Teofanii în format A4” (2019). Figurează printre cei 20 de autori ai antologiei „Portret de grup (O altă imagine a poeziei basarabene)” (1995), selecție și prefață de E. Lungu, și în „Metafore românești din Basarabia” (1998). Versurile sale pot fi citite în reviste literare și în antologii de poezie editate în România, Germania, Franța, Italia, Belgia, Macedonia, Bulgaria, Rusia.

Asupra poeziei lui Teo Chiriatic au formulat opinii critice A. Ștefănescu („România literară”, 1990); Gh. Grigurcu („Dreptatea”, 1990); Em. Galaicu-Păun („Vatră”, 1997); Al. Cistelean („Cuvântul”, 1997); A. Suceveanu („Contrafort”, 1997); L. Butnaru („Sud-Est”, 1997); M. V. Ciobanu („Viața Românească”, 2022) s.a.

A scris la insistența fratelui său, compozitorul Anatol Chiriatic, versuri pentru piesele muzicale „Primăvara va veni”, „Tinerete-floare”, „Copilăria”, „O melodie de succes”, interpretate de S. Rotaru, Șt. Petrache, S. Chiriatic, I. Suruceanu, A. Lazariuc.

A participat la Bienala Internațională de Poezie de la Liège (1998).

În 2019 a moderat, împreună cu M. Stănilă, Festivalul Internațional „Primăvara Europeană a Poeților”, ediția a IX-a, care s-a desfășurat în Republica Moldova.

Colaborează la publicațiile locale: „Basarabia”, „Literatura și arta”, „Contrafort” și din România: „Vatră”, „Steaua”, „Luceafărul”, „România liberă”.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala din Chișinău (1995-1997), din 2023 este președinte al Filialei. Din 2010 este vicepreședinte, iar în 2021 ales președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova. În 2025 a fost reales în această funcție. Membru al PEN-Clubului din Republica Moldova (din 2011).

Activitatea sa literară a fost apreciată cu numeroase premii: Premiul pentru poezie contemporană, acordat de Societatea Culturală „Lucian Blaga” cu ocazia celei de-a patra ediții a Zilelor „Mihai Eminescu” (Cluj-Napoca, 1994); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul „Critica irațiunii pure” (1996); Premiul pentru literatură „Familia Esinencu” (1996); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru „Monstrul Sacru (Scările lui

Teo)” (2009); Premiul „Lira” al Salonului Internațional de Carte, Chișinău (2010); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru „Sufletul meu de până la Big Bang” (2016); Premiul Național pentru literatură (2017); Premiul „Constantin Stere” în domeniul literaturii pentru volumul „Fricțiunea dintre totul și nimic. Teofanii în format A4”, acordat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (2020).

Deține titlul onorific „Maeștru al Literaturii” (2010). Este decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer, Categoria „A”, Literatură, al României (2014) și cu „Ordinul de Onoare” (2015).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 168; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 165-166; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 223-224.

Bibliografie selectivă:

****Chiriatic, Teo.** Cer lângă cer : [poezii] / Teo Chiriatic. – Iași : Tipo Moldova, 2011. – 301 p. – (Opera Omnia – Poezie contemporană). – ISBN 978-973-168-632-5.

Cartea poeziei – 2014 / antologatori: Mircea V. Ciobanu, Adrian Ciubotaru, Teo Chiriatic. – Chișinău : ARC, 2014. – 148 p. – ISBN 978-9975-618-30-4.

Chiriatic, Teo. Biblioteca „Transilvania” – gazdă a programului de lectură „Chișinăul citește” : [interviu cu moderatorul evenimentului Teo Chiriatic] / consemnare: Raia Rogac // Realități Culturale. – 2021. – Nr 6. – P. 3-7. – ISSN 1857-4424.

Chiriatic, Teo. Grimase ale demenței : [eseu] / Teo Chiriatic //

Revista literară. – 2025. – Nr 1. – P. 4. – ISSN 2345-1777.

Chiriac, Teo. Igienă și purificare : [eseu] / Teo Chiriac // Revista literară. – 2020. – Nr 5. – P. 4. – ISSN 2345-1777.

Chiriac, Teo. Întâlnirea ochiului cu lumina : [eseu] / Teo Chiriac // Revista literară. – 2020. – Nr 10. – P. 4. – ISSN 2345-1777.

Chiriac, Teo. Maeștri și Ucenici. Teo Chiriac : [interviu] / consemnare: Emilian Galaicu-Păun // Europa Liberă Moldova : [site]. – 2018. – 27 iul. – URL: <https://moldova.europa-libera.org/a/mae%C5%9Ftri-%C5%9Fi-ucenici-teo-chiriac-/29383470.html> (accesat : 17.09.2025).

Chiriac, Teo. Mama din romanul meu neterminat : [eseu] / Teo Chiriac // Revista literară. – 2024. – Nr 3. – P. 4. – ISSN 2345-1777.

Chiriac, Teo. Pandemia a întrerupt cursul firesc al muncii de creație, al editării de cărți și de reviste / Teo Chiriac // Cronici din perioada pandemiei / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 57-59. – ISBN 978-9975-151-37-5.

Chiriac, Teo. Poeți în Deltă / Teo Chiriac // Cartea poeziei – 2014 / antologatori: Mircea V. Ciobanu, Adrian Ciubotaru, Teo Chiriac. – Chișinău : Arc, 2014. – P.60-61. – ISBN 978-9975-618-30-4

Chiriac, Teo. Tata din romanul meu neterminat : [eseu] / Teo Chiriac // Revista Literară. – 2025. – Nr 5. – P. 4. – ISSN 2345-1777.

Chiriac, Teo. Un Maiorescu basarabean : [despre Eugen Lungu, critic și istoric literar] / Teo Chiriac // Revista literară. – 2024. – Nr 6. – P. 3, 5. – ISSN 2345-1777.

Chiper, Grigore. A urca, a scrie, a medita / Grigore Chiper // Contrafort. – 2010. – Nr 3/4. – P. 5. – Rec. la cartea: Monstrul

Sacru (Scările lui Teo) / Teo Chiriac. Chișinău : ARC, 2009. 94 p.

Cimpoi, Mihai. Chiriac, Teo / Mihai Cimpoi // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni : [în vol.]. Vol. 1 : A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 244-245. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Cimpoi, Mihai. Teo Chiriac: re(teo)textualizarea lui Hermes / Mihai Cimpoi // Revista literară. – 2021. – Nr 5. – P. 14-15. – ISSN 2345-1777.

Curtescu, Margareta. Chiriac Teo / Margareta Curtescu // Critici literari și esești din Basarabia (1990-2020) : Dicționar selectiv / Margareta Curtescu. – Ed. 1-a – Chișinău : Cartier, 2024. – P. 40-43. – ISBN 978-9975-86-747-4.

Iaşcenco, Tudor. Teo Chiriac / Tudor Iașcenco, Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic ilustrat : [în vol.]. Vol. 5 : Cos-Dră / alcătuitori: Tudor Iașcenco, Tudor Țopa. – Chișinău : „Draghiștea”, 2005. – P. 97. – ISBN 9975-9868-1-1.

Pilchin, Ivan. Cartea de eseu, critică și istorie literară : [și cu referire la opera lui Teo Chiriac] / Ivan Pilchin // Revista literară. – 2020. – Nr 5. – P. 10. – ISSN 2345-1777.

Roibu, Nicolae. Scările lui Teo Chiriac / Nicolae Roibu // Timpul. – 2010. – Nr 143 (11 aug.). – P. 7. – Rec. la cartea: Monstrul Sacru (Scările lui Teo) / Teo Chiriac. Chișinău : ARC, 2009. 94 p.

Roibu, Nicolae. Teo Chiriac: „Cărțile mele sunt ca o cameră obscură, în care mi-e teamă să aprind lumina” / Nicolae Roibu // Nevoia de oameni : (dialoguri, medalioane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Chișinău : Lumina, 2012. – P. 73-74. – ISBN 978-9975-65-298-8.

Suceveanu, Arcadie. Mașina ficțiunii sau aventura cunoașterii / Arcadie Suceveanu // Emisferele de Magdeburg : eseuri, portrete literare, cronici, articole / Arcadie Suceveanu. –

Chișinău : Prut Internațional, 2005. – P. 226-228. – (Scriitori contemporani). – Rec. la cartea: Critica irațiunii pure / Teo Chiriac. București : Cartea Românească, 1996. 96 p.

Țurcanu, Lucia. Teo Chiriac și bibliomania postmodernistă / Lucia Țurcanu // Ultima epifanie / Lucia Țurcanu. – Chișinău : Arc, 1999. – P. 71-78. – (Prima verbă). – ISBN 9975-61-111-7.

Tatiana Grușco

Lucreția BÂRLĂDEANU
1956

Scriitoare, pedagog, doctor în filologie, distinsă cu Medalia „Mihai Eminescu”.

S-a născut la 30 mai 1956, în s. Tătărauca Veche, rn. Soroca.

A absolvit cu eminență Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”) în 1979. Ulterior, a susținut teza de doctor în filologie „Sentimentul naturii în poezia lui Eminescu”, publicată mai târziu în volum la Editura „Cartier”.

A beneficiat de mai multe burse de studiu în Franța, unde s-a stabilit în 1998, având ca obiect de cercetare exilul românesc în diversele sale ipostaze. În acest context a publicat volumele „Dialo-

guri pariziene” (Editura „Arc”, 2005) și „Secolul nomazilor” (Editura „Epigraf”, 2006).

A îmbinat activitatea literară cu cea pedagogică și a fost profesoară de limba română la școala din satul natal, apoi lector asistent la Catedra de limba și literatura română a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” (1982-1988). Între 1988 și 1998 a activat în calitate de lector superior și conferențiar universitar la Universitatea de Arte din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), în cadrul Catedrei de teatrologie și literatură universală.

Debutul literar al poetei s-a produs cu volumul colectiv „Dintre sute de catarge” (1977), dar Lucreția Bârlădeanu s-a afirmat și în alte genuri. A publicat nu doar volume de poezie („Rouă de cuvinte”, 1988; „Clipe cu păsări”, 1996; „Capitalul din Para Sângelui”, 1998; „Sezon de catifea”, 2018), dar și proză („Tunica portocalie”, roman, 2016; „Misterul de Est”, roman, 2020; „Cherchez la femme”, proză scurtă, 2022), eseu („Scrisori din Paris”, 2021) și literatură pentru copii („Dealul Drăguței. O carte de amintiri din altă copilărie”, 2010; „Motănașul din flori”, 2022).

În cadrul proiectului „Teatru în căști: dramaturgia contemporană în ritmul inovației”, la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, a fost montată piesa Lucreției Bârlădeanu „Crimă la Paris” (2024), care nu este doar o poveste despre un omor odios comis în Orașul Luminilor, ci și o incursiu-

ne profundă în cauzele care transformă oamenii în bestii.

Participă constant la proiecte culturale, evenimente literare, emisiuni, expoziții și întâlniri cu cititorii din Republica Moldova, Franța și România. În 2025 a avut loc o întâlnire a scriitoarei cu publicul din Soroca, în cadrul Programului Național „LecturaCentral”, organizat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, sub genericul „Când realitatea devine poveste”.

Este Cetățean de Onoare al satului natal, Tătărauca Veche (2011), precum și al raionului Soroca (2013).

Printre premiile literare obținute de Lucreția Bârlădeanu sunt Premiul „Danașter” pentru proză pentru copii al Fundației Culturale „Eco Art” din Iași pentru volumul „Dealul Drăguței” la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, Chișinău, (2011); Premiul „Diaspora” la Salonul Internațional de Carte, Chișinău (2011); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova „Relații Culturale” (2011); Premiul Special al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru romanul „Tunica portocalie” (2016); „Motănașul din flori” a fost desemnată „Cea mai bună carte pentru copii și tineret” la Gala Premiilor Literare ale Uniunii Scriitorilor din Moldova (2023).

În 2010 i-a fost conferită Medalia „Mihai Eminescu”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 169-170;

„Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 167; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 224-225.

Bibliografie selectivă:

Bârlădeanu, Lucreția. Cherchez la femme : Proză scurtă / Lucreția Bârlădeanu. – Iași : Junimea, 2021. – 207, [3] p. – ISBN 978-973-37-2459-9.

Bârlădeanu, Lucreția. Crimă la Paris : Dramă / Lucreția Bârlădeanu. – [Chișinău] : Arc, 2023. – 79 p. – ISBN 978-9975-0-0680-4.

Bârlădeanu, Lucreția. Misterul de est : Roman / Lucreția Bârlădeanu. – Chișinău : Arc, 2022. – 174 p. – ISBN 978-9975-0-0636.

Rec.: Corcinschi, Nina. Misterul din portretul însuflețit // Moldova. – 2021. – Noiembrie/Dec. – P. 68-69. – ISSN 0132-6635.

Rec.: Filip, Iulian. Misterele estice în Paris // Literatura și Arta. – 2021. – 8 apr. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Rec.: Munteanu-Hadârcă, Maria. Un imn închinat libertății / Maria Munteanu-Hadârcă // Revista literară. – 2021. – Nr 5. – P. 13. – ISSN 2345-1777.

Rec.: Șchiopu, Constantin. Misterul de Est de Lucreția Bârlădeanu : perspective de lectură / Constantin Șchiopu // Limba Română. – 2021. – Nr 1. – P. 242-246. – ISSN 0235-9111.

Bârlădeanu, Lucreția. Motănașul din flori / Lucreția Bârlădeanu. – Chișinău : Arc, 2022. – 24 p. – ISBN 978-9975-0-0593-7.

Bârlădeanu, Lucreția. Regele balului / Lucreția Bârlădeanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2025. – 224 p. – ISBN 9789975548755.

Bârlădeanu, Lucreția. Sezon decatifea / Lucreția Bârlădeanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2018. – 148 p. – ISBN 978-9975-54-378-1.

Bârlădeanu, Lucreția. „Arta țese mistere în jurul nostru” : Interviu cu Lucreția Bârlădeanu, scriitoare, Chișinău, Paris / consemnare: Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 11 sept. – P. 12. – ISSN 2587-3784.

Gherman, Oxana. Bârlădeanu Lucreția / Oxana Gherman // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni / coordona-

tor: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 88-90. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Gherman, Victor. Bârlădeanu Lucreția / Victor Gherman // Femei din Moldova : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 40. – ISBN 9975-905-42-0.

Rusu, Nicolae. Proza. Sindromul autenticismului : [cu referire la Val Butnaru, Lucreția Bârlădeanu, Dumitru Apetri,

Valeria Florea-Dascăl, Iurie Bodrug, Ion Bogatu, Nicolae Roșca, Mihaela Perciun] / Nicolae Rusu // Revista literară. – 2021. – Nr 9. – P. 20-21.

Soroceanca Lucreția Bârlădeanu: „Sunt un scriitor cu identitate dublă” : [scriitoarea despre noua sa carte – romanul „Misterul de Est”] // Observatorul de Nord. – 2021. – 23 apr. – P. 16.

Ana Struță

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Junie

2026

390 de ani de la nașterea lui **Nicolae Mănescu Spătarul**, cărturar, diplomat, geograf, etnograf, memorialist, istoric, teolog și filozof român (1 iun. 1636 – 1708). *A se vedea și art. din CB 1996, p. 79-83; 1998, p. 204; CN 2006, p. 175-176; 2008, p. 447-449; 2021, p. 232-233.*

70 de ani de la nașterea lui **Mircea Cărtărescu**, poet și prozator român, critic literar, publicist, traducător, doctor în literatură, profesor universitar, distins cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer (1 iun. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 174-175.*

100 de ani de la nașterea lui **Marilyn Monroe**, actriță, cântăreață, fotomodel, vedetă a Hollywoodului anilor 1950-1960, considerată întruchiparea frumuseții și feminității, un simbol al glamourului american și al epocii de aur a cinematografiei (1 iun. 1926 – 4 aug. 1962). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 118.*

70 de ani de la nașterea **Irinei Press**, pictoriță, scenograf, Maestru în Artă (3 iun. 1956 – 19 oct. 2021).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Puiu**, medic pediatru, nutriționist, doctor în medicină, conferențiar universitar (4 iun. 1956). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 236-237.*

130 de ani de la nașterea **Olgăi Crușevan-Florescu**, poetă, publicistă, traducătoare, doctor în litere și filozofie (5 iun. 1896 – 1975). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 171-173; 2016, p. 175-176; 2021, p. 240-241.*

120 de ani de la nașterea lui **Petru Spacu**, chimist român, doctor în chimie, profesor universitar, cercetător, membru titu-

lar al Academiei Române (6 iun. 1906 – 30 mar. 1995).

90 de ani de la nașterea lui **Pavel Vlad**, chimist, doctor habilitat în științe chimice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit, Cavaler al „Ordinului Republicii” (6 iun. 1936 – 26 mar. 2017). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 179-180; 2021, p. 247-249.*

80 de ani de la nașterea lui **Tudor Palladi**, poet, publicist și traducător, critic literar, editor (6 iun. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 180; 2016, p. 177; 2021, p. 250-251.*

140 de ani de la nașterea lui **Henri Marie Coandă**, inginer aeronautic român, fizician, specialist în aerodinamică și mecanica fluidelor, inventator, membru titular al Academiei Române (7 iun. 1886 – 25 noiem. 1972). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 181-182.*

100 de ani de la nașterea lui **Anatol Vieru**, compozitor român, doctor în muzicologie, teoretician al muzicii românești clasice, cadru didactic universitar, distins cu „Ordinul Muncii” de clasa a III-a (8 iun. 1926 – 8/15 oct. 1998). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 122; 2006, p. 183.*

60 de ani de la nașterea lui **Aureliu Batrînac**, chirurg cardiovascular, doctor în științe medicale, conferențiar universitar, conferențiar cercetător, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (9 iun. 1966).

150 de ani de la nașterea lui **Eugen Adamovici**, colonel român, notar public, profesor și om politic, unul dintre primii aviatori basarabeni, autor de lucrări

militare, religioase și filozofice (11 iun. 1876 – ?). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 181.*

70 de ani de la nașterea lui **Vladimir Valica**, farmacist, doctor habilitat în științe farmaceutice, profesor universitar, cercetător științific, inventator, distins cu Medalia „Nicolae Mănescu Spătarul” a Academiei de Științe a Moldovei (11 iun. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 181-182; 2021, p. 255-256.*

80 de ani de la crearea **primeilor instituții științifice de tip academic** (12 iun. 1946) și **65** de ani de la fondarea **Academiei de Științe a Moldovei** (2 aug. 1961).

80 de ani de la nașterea lui **Onuc Nemeș-Vintilă**, scriitor român, filolog, doctor în filologie, istoric literar, publicist, redactor, pictor de icoane, cadru didactic, manager de bibliotecă (12 iun. 1946).

100 de ani de la nașterea lui **Paul Miron**, lingvist și filolog român, poet, dramaturg, prozator și eseist, traducător, doctor în filologie, primul profesor universitar de romanistică și de limbă și literatură română din Germania Federală (13 iun. 1926 – 17 apr. 2008). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 187-188; 2016, p. 182-183.*

50 de ani de la nașterea lui **Alexei Terentiev**, solist de balet, Artist Emerit (14 iun. 1976).

140 de ani de la nașterea lui **Alexandru Donici**, antropolog român, etnolog, arheolog, specializat în paleolitic, scriitor și publicist, originar din Basarabia (15 iun. 1886 – 13 mai. 1936). *A se vedea și art. din CB 1996, p. 71-72; CN 2006, p. 189-190; 2021, p. 256-257.*

70 de ani de la nașterea lui **Anatol Răcilă**, actor de teatru, regizor, Artist al Poporului, Cavaler al „Ordinului de Onoare” (15 iun. 1956).

70 de ani de la nașterea lui **Veaceslav Untilă**, jurist, doctor în drept, conferențiar universitar, politician, fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului de Onoare” (15 iun. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 184-185.*

100 de ani de la nașterea lui **Sergiu Rădăușanu**, fizician, doctor habilitat în științe tehnice, specialist în domeniul fizicii și chimiei materialelor semiconductoare, organizator și primul rector al Universității Tehnice a Moldovei, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare din străinătate al Academiei Române, Cavaler al „Ordinului Republicii” (17 iun. 1926 – 6 mar. 1998). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 131-133; 2006, p. 191-192; 2011, p. 120; 2016, p. 186-187; 2021, p. 259-260.*

90 de ani de la nașterea lui **Simion Leșenco**, biolog, doctor în biologie, cercetător științific, conferențiar universitar (17 iun. 1936).

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Moraru**, biolog, specialist în domeniul fiziologiei, biochimiei, geneticii și ameliorării plantelor, doctor habilitat în științe agricole, profesor univer-

sitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (19 iun. 1926 – 8 mar. 2015). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 196-197.*

70 de ani de la nașterea **Mariei Duca**, specialistă în domeniul biologiei, pedologiei și geneticii vegetale, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit în știință, Cavaler al „Ordinului Republicii” (19 iun. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 188-189.*

50 de ani de la nașterea lui **Alexandru Stratan**, economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar, rector al Academiei de Studii Economice din Moldova, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, distins cu Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” a Academiei de Științe a Moldovei (19 iun. 1976).

70 de ani de la nașterea **Olgăi Gurievschi (Vasilati)**, solistă de balet, pedagog, Artistă Emerită (20 iun. 1956 – 12 iun. 2018)

80 de ani de la nașterea **Galinei Furdui**, poetă, eseistă, textieră, traducătoare, jurnalistă, lector universitar, Maestru în Artă, distinsă cu Medalia „Meritul Civic” (21 iun. 1946 – 6 mar. 2025). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 197-198; 2016, p. 189-190; 2021, p. 262-263.*

90 de ani de la nașterea lui **Vladimir Rusnac**, poet și tradu-

cător, distins cu Medalia „Meritul Civic” (22 iun. 1936). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 200-201; 2016, p. 191; 2021, p. 264.*

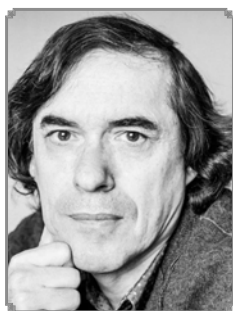
180 de ani de la nașterea lui **Carol Schmidt** (Karl-Ferdinand Alexander Schmidt), jurist, anchetator penal, primar de Chișinău, primul reformator al capitalei (25 iun. 1846 – 9 apr. 1928). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 202-203; 2013, p. 96; 2018, p. 84; 2021, p. 266-267.*

75 de ani de la nașterea lui **Mihai Patraș**, economist, doctor în economie, profesor universitar, politician, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii” (25 iun. 1951). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 195-196; 2021, p. 268-270.*

90 de ani de la nașterea lui **Petru Leonardi**, solist de balet, prim-balerin la Teatrul Național de Operă și Balet din Chișinău, coregraf, Artist Emerit (26 iun. 1936 – 16 aug. 1966). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 204-205.*

90 de ani de la nașterea lui **Sergiu Pavel Dan**, critic și istoric literar român, eseist, traducător, doctor în filologie, profesor universitar (27 iun. 1936 – 10 oct. 2021).

140 de ani de la nașterea lui **Robert Schuman**, politician francez, om de stat, avocat, diplomat, unul dintre fondatorii Uniunii Europene (29 iun. 1886 – 4 sept. 1963).

Mircea CĂRTĂRESCU 1956

Poet și prozator român, critic literar, publicist, traducător, doctor în literatură, profesor universitar, distins cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer.

S-a născut la 1 iunie 1956, la București, fiind fiul lui Constantin Cărtărescu, economist și ziarist, și al Mariei (născută Badislav). A copilărit în cartierul Obor, spațiu cu puternică încărcătură simbolică în opera sa.

A urmat cursurile Liceului „Dimitrie Cantemir” (astăzi, Colegiul Național „Cantemir Vodă”) din București, unde a participat la grupuri literare coordonate de N. Manolescu și O. S. Crohmălniceanu. În perioada adolescenței a fost influențat de contracultura americană a anilor 1960, în special de artiști precum B. Dylan, J. Hendrix și formația „The Doors”.

A absolvit Facultatea de Litere a Universității din București în 1980, iar în 1999 a obținut titlul de doctor în filologie, cu teza „Postmodernismul românesc”, coordonată de profesorul P. Cornea, publicată în același an la Editura „Humanitas”. Ca fondator și mentor al Cenaclului „Litere” de la Universitatea din București, a contribuit la

formarea mai multor scriitori din generațiile tinere.

Și-a început activitatea ca profesor la Școala generală nr. 41 din București (1980-1989). În 1989 a devenit redactor la revista „Caiete critice”, iar în 1990, asistent la Facultatea de Litere a Universității din București. Din 1991 a activat ca lector la Catedra de istorie literară română a aceleiași facultăți, iar din 2010 este profesor titular la Departamentul de Studii Literare. Între 1994 și 1996 a predat literatura română la Universitatea din Amsterdam, în calitate de profesor invitat. În 2021 a fost desemnat „Profesorul emerit al anului”, în cadrul Galei Premiilor Senatului Universității din București.

În 2024 a devenit scriitor rezident la Universitatea Columbia din New York, unde a predat cursul „Postmodernismul împotriva tiraniei: o revoluție literară românească”, dedicat istoriei și impactului optzecismului în literatura română și relației acestuia cu generația Beat și cu postmodernismul american.

Debutul său literar a avut loc în 1978, în revista „România literară”, în 1980 a publicat, împreună cu Traian T. Coșovei, F. Iaru și I. Stratan, volumul colectiv „Aer cu diamante”. Poemul epic postmodern „Levantul” (1990), scris în perioada comunistă, reprezintă o amplă parodie literară, cu trimiteri la M. Eminescu, din al cărui poem „Scrisoarea a III-a” a preluat modelul metric și unele versuri. Versiunea radiofonică a „Levantului”, realizată de Teatrul Național Radiofo-

nic (2003), a primit Premiul UNITER pentru cel mai bun spectacol radiofonic (2004).

Printre cele mai importante volume publicate: „Nostalgia” (1993) – o carte de nuvele cu puternice accente onirice și introspectivă, inițial apărută în 1989 sub titlul „Visul”, dar censurată; trilogia „Orbitor” („Aripa stângă” – 1996, „Corpul” – 2002, „Aripa dreaptă” – 2007), considerată capodopera sa, o vastă frescă autobiografică și mitologică; „Solenoid” (2015), roman de mari dimensiuni cu accente metafizice și speculative; „Melancolia” (2019) și „Theodoros” (2022), romane de maturitate, cu teme privind identitatea, visul, istoria și transcendența.

A colaborat intens cu reviste literare din România și din străinătate, afirmându-se în poezie, proză și eseistică. Opera sa a fost tradusă în peste 20 de limbi, fiind publicată atât în volume individuale, cât și în antologii și reviste de prestigiu.

Este considerat unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai postmodernismului literar românesc. Opera sa se remarcă prin bogăția imaginației, construcții narative complexe, intertextualitate, introspecție profundă și un limbaj poetic rafinat. Lucrările îmbină elemente de onirism, realism magic, autobiografie și reflecție filosofică, explorând teme precum memoria, identitatea, iubirea, condiția umană și Bucureștiul ca univers mitic. Stilul său este caracterizat prin densitate expresivă, metafore complexe și structuri narative inovatoare, care i-au adus recunoaștere atât în lite-

ratura română, cât și pe scena literară internațională.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1981) și al Centrului Român „Poets, Essayists, Novelists” (PEN) România (din 1990), este unul dintre cei mai premiați și traduși autori români ai perioadei postcomuniste. A publicat aproximativ 40 de volume și a fost propus în repetate rânduri pentru Premiul Nobel pentru literatură, atât de Uniunea Scriitorilor din România, cât și de Uniunea Scriitorilor din Moldova și de PEN România.

A primit numeroase premii naționale și internaționale, printre care Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1980, 1990, 1994, 2000); Premiul Academiei Române (1989); Premiul ASPRO (1996, 2002); Premiul literar „Giuseppe Acerbi” (Italia, 2005); Premiul Internațional pentru literatură de la Vilenica (2011); Premiul Internațional pentru Literatură „Haus der Kulturen der Welt”, Berlin (2012); Premiul „Spycher – Literaturpreis Leuk” (Elveția); Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie de la Novi Sad (2013); Premiul de Stat al Austriei pentru literatură europeană (2015); Premiul „Thomas Mann” pentru literatură (2018); Premio Formentor de las Letras (2018); Premiul „Prozart” (Macedonia de Nord, 2021); Premiul FIL de Literatură în Limbi Romanice (Guadalajara, 2022); Premiul Internațional „ExLibris” (Murcia, Spania, 2025). Recunoașterea internațională a fost consolidată prin „Solenoid”, recompensat cu „Los Angeles Times Book Prize for

Fiction” (2023) și „The International Dublin Literary Award” (2024, traducere de S. Cotter). Romanul „Theodoros” a fost distins cu premiul „Pluma de Plata” (Spania, 2025), iar „Solenoid” a fost nominalizat la Premiul Booker (2025).

Este doctor honoris causa al universităților din Constanța, Bacău, Cluj, Timișoara, al Facultății de Medicină din București și al Universității Internaționale „Menéndez Pelayo” din Santander, Spania.

A fost decorat cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Comandor (2000) și cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer (2006), ambele conferite de președintele României. În 2024, cu prilejul Zilei Naționale a Lecturii, la invitația președintei Maia Sandu, a efectuat prima sa vizită la Chișinău, unde a fost decorat cu „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 174-175.

Bibliografie selectivă:

Cărtărescu, Mircea. Creionul de tâmplărie / Mircea Cărtărescu. – București : Humanitas, 2020. – 269 p. – ISBN 978-973-50-6791-5.

****Cărtărescu, Mircea.** Meloncolia. – Ediția a 2-a, adăugită / Mircea Cărtărescu. – București : Humanitas, 2019. – 288 p. – ISBN 978-973-50-6689-5.

****Cărtărescu, Mircea.** Peisaj după isterie / Mircea Cărtărescu. – București : Humanitas, 2017. – 256 p. – ISBN 978-973-50-5713-8.

Cărtărescu, Mircea. Solenoid / Mircea Cărtărescu. – [Ed. a 3-a]. – București : Humanitas, 2017. – 858 p. – ISBN 978-973-50-5599-8.

****Cărtărescu, Mircea.** Theodoros : roman / Mircea Cărtărescu. – București : Humanitas, 2022. – 632 p. – ISBN 9789735077242.

****Cărtărescu, Mircea.** Un om care scrie. Jurnal 2011-2017 / Mircea Cărtărescu. – București : Humanitas, 2018. – 644 p. – ISBN 978-973-50-6044-2.

Cărtărescu, Mircea. Biroul cu chitară : Interviu cu Mircea Cărtărescu / consemnare: Doru Iftimie // Forbes România : [site]. – 2019. – 30 sept. – URL: <https://www.forbes.ro/biroul-cu-chitara-146602> (accesat : 30.05.2025).

Cărtărescu, Mircea. Interviu cu Mircea Cărtărescu: „Am scris «Solenoid» cu dorința de a cuprinde o constelație de convergențe și coincidențe” / consemnare: Denis Grigorescu // adevărul.ro : [site]. – 2024. – 15 iun. – URL: <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/exclusiv-interviu-cu-mircea-carta-rescu-am-scris-2368656.html> (accesat : 30.05.2025).

Cărtărescu, Mircea. Interviu cu scriitorul Mircea Cărtărescu, realizat de Emilian Galaicu-Păun / consemnare: Emilian Galaicu-Păun // Timpul Moldova : [site]. – 2024. – 28 mar. – URL: <https://moldova.revistatimpul.ro/interviu-cu-scriitorul-mircea-carta-rescu-realizat-de-emilian-galaicu%E2%80%9191paun/> (accesat : 30.05.2025).

Cărtărescu, Mircea. „Întimplare sau destin, nu știu, dar asta e povestea” : interviu cu Mircea Cărtărescu / consemnare de Sever Voinescu // Dilema Veche : [site]. – 2020. – Nr 841. – URL: <https://dilemaveche.ro/sectiune/caleidoscopie/intimplare-sau-destin-nu-stiu-dar-asta-e-630135.html> (accesat : 30.05.2025).

Cărtărescu, Mircea. Mircea Cărtărescu: Eu aș prefera să nu fiu în manuale ca autor. Pentru că dacă ești în manuale, devii plicticos. Dacă nu ești în manual, vei fi citit pe sub bancă, vei fi citit clandestin. Iar eu cred că așa se citește cu adevărat / consemnare

de Ștefan Lefter // EduPedu.ro : [site]. – 2024. – 11 apr. – URL: <https://www.edupedu.ro/mircea-cartarescu-eu-as-prefera-sa-nu-fi-u-in-manuale-ca-autor-pentru-ca-daca-esti-in-manuale-devii-plecticos-daca-nu-esti-in-manual-vei-fi-citit-pe-sub-banca-vei-fi-citit-clandestin-iar-eu-cred/> (accesat : 03.06. 2025).

Cărtărescu, Mircea. Mircea Cărtărescu, despre prietenii și dispute scriitoricești. Și cum de a ajuns literatura ceva foarte marginal în societatea de azi / consemnare de Lucian Popescu // HotNews.ro : [site]. – 2020. – 6 mai. – URL: <https://hotnews.ro/interviu-mircea-cartarescu-despre-prietenii-si-dispute-scriitoricesti-si-cum-de-a-ajuns-literatura-ceva-foarte-marginal-n-societatea-de-azi-260116> (accesat : 30.05.2025).

Cărtărescu, Mircea. „Trăim o epocă a spaimelor” : Interviu Mircea Cărtărescu / consemnare: Horia Ghibuțiu // newmoney.ro : [site]. – 2024. – 11 iun. 2024. – URL: <https://newmoney.ro/interviu-mircea-cartarescu-traim-o-epoca-a-spaimelor/> (accesat : 30.05.2025).

Boldea, Iulian. Livresc și parodic în poezia lui Mircea Cărtărescu / Iulian Boldea // Limba Română. – 2007. – Nr 4/6. – P. 155-167. – ISSN 0235-9111.

Ciobanu, Inga. Schimbarea la față a lui Mircea Cărtărescu sau tentația autocontemplării / Inga Ciobanu // Metaliteratură. – 2007. – Nr 3/4. – P. 7-10. – ISSN 1857-1905.

Gășciuc, Ina. Hipotext eminescian în poezia lui Mircea Cartarescu / Ina Gășciuc // Metaliteratură. – 2001. – Nr 1. – P. 68-70. – ISSN 1857-1905.

Răciula, Lilia. Sensuri poetice ale cromonimului negru în poemul „Dragoste” de Mircea Cărtărescu / Lilia Răciula // Metaliteratură. – 2013. – Nr 3/4. – P. 65-72. – ISSN 1857-1905.

Șimanschi, Ludmila. Ironicul și parodicul în structurile narative postmoderniste : (Cu referință la „Levantul” de Mircea Cărtărescu) / Ludmila Șimanschi // Metaliteratură. –

2012. – Nr 3/4. – P. 64-70. – ISSN 1857-1905.

Șleahțițchi, Maria. Conceptul lumilor fractalice în romanul „Orbitor” de Mircea Cărtărescu / Maria Șleahțițchi // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe umanistice. – 2012. – Nr 10. – P. 63-69. – ISSN 1811-2668.

Țărălungă, Ecaterina. Cărtărescu Mircea / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 165. – ISBN 978-973-720-765-4.

Ana Struță

Marilyn MONROE
1926-1962

Actriță, cântăreață, fotomodel, vedetă a Hollywoodului anilor 1950-1960, considerată întruchiparea frumuseții și feminității, un simbol al glamourului american și al epocii de aur a cinematografilei.

Marilyn Monroe (Norma Jeane Mortenson) s-a născut la 1 iunie 1926, în Los Angeles, California, SUA. A decedat pe 4 august 1962, la Brentwood, Los Angeles, în circumstanțe considerate suspecte, moartea sa fiind clasificată oficial drept supradoză accidentală de substanțe narcotice.

A urmat cursurile Emerson Junior High School și Van Nuys High School din Los Angeles. În 1942, la vârsta de 16 ani, a abandonat studiile

pentru a se căsători. Ulterior, s-a dedicat perfecționării abilităților actricești, studiind la Actors Lab din Los Angeles și, mai târziu, la prestigiosul Actors Studio din New York, sub îndrumarea lui L. Strasberg.

Cariera profesională a început-o în timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial, când a fost remarcată ca model într-o fabrică de armament. Succesul în modelling i-a deschis drumul către cinematografie. În 1946 a semnat un contract cu studiourile „20th Century Fox” și a adoptat numele de scenă Marilyn Monroe. De-a lungul anilor 1950 a devenit una dintre cele mai apreciate actrițe de la Hollywood, cunoscută pentru interpretările sale în comedii romantice și muzicale. În 1955, nemulțumită de tipul de roluri primite, și-a înființat propria companie de producție („Marilyn Monroe Productions”), ceea ce constituia o raritate pe acele timpuri.

Filmografia sa include peste 30 de pelicule, multe devenite clasice: „Gentlemen Prefer Blondes” (Domniile preferă blondele, 1953); „How to Marry a Millionaire” (Cum să te măriți cu un milionar, 1953); „The Seven Year Itch” (Șapte ani de căsnicie, 1955); „Bus Stop” (Stația de autobuz, 1956); „The Prince and the Showgirl” (Prințul și dansatoarea, 1957); „Some Like It Hot” (Unora le place jazzul, 1959); „The Misfits” („Inadaptații”, 1961).

Rămâne una dintre cele mai fascinante și studiate figuri ale culturii pop, viața și moartea sa fiind analizate în numeroase biografii, prin-

tre care „Marilyn Monroe: The Biography” de D. Spoto (Marilyn Monroe: Biografia), autobiografia postumă „My Story” (Povestea mea) și controversata „Marilyn: A Biography” de N. Mailer (Marilyn: O biografie). O perspectivă mai documentată oferă A. Summers în „Goddess: The Secret Lives of Marilyn Monroe” (Zeița: Viețile secrete ale lui Marilyn Monroe), J. Randy Taraborrelli în „The Secret Life of Marilyn Monroe” (Viața secretă a lui Marilyn Monroe), Ch. Casillo în „Marilyn Monroe: The Private Life of a Public Icon” (Marilyn Monroe: Viața privată a unei persoane publice). Spoto revine în 1997 cu „Marilyn Monroe: The Final Days” (Marilyn Monroe: Ultimele zile), axată pe circumstanțele morții actriței. Aceste titluri conturează un portret complex al unei personalități iconice.

A primit diverse premii de-a lungul carierei sale, printre care Premiul „Henrietta” pentru „Cea mai bună tânără vedetă de box office” (1951); Premiul „Henrietta” pentru „Vedeta feminină preferată la nivel mondial” (1953, 1960); Globul de Aur pentru „Cea mai bună actriță într-un film. Comedie sau musical” pentru rolul din „Some Like It Hot” (1960); Premiul „David di Donatello” și Premiul „Crystal Star” pentru „Cea mai bună actriță străină” pentru prestația din filmul „The Prince and the Showgirl” (1958); Nominalizări la Premiile BAFTA pentru „The Seven Year Itch” și „The Prince and the Showgirl”. I s-a acordat o stea pe Aleea

Celebrităților din Hollywood (1960).

A fost clasată pe locul șase în topul vedetelor feminine ale tuturor timpurilor, realizat în 1999 de American Film Institute.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 118-119.

Bibliografie selectivă:

Brown, Peter Harry. Marilyn: Istoria unui asasinat / Peter Harry Brown, Patte B. Barham. – București : Du Style, 1994. – 416 p. – ISBN 973-96606-6-5.

Franceschini, Paul-Jean. John F. Kennedy – Marilyn Monroe: o iubire imposibilă / Paul-Jean Franceschini. – București : Corint, 2021. – 170 p. – ISBN 978-606-95078-4-1.

Gregory, Adela. Marilyn Monroe / Adela Gregory, Milo Speriglio. – Chișinău : București : Bestseller, 2022. – 382 p. – ISBN 978-9975-3233-3-8.

Gregory, Adela. Marilyn Monroe : Povestea vieții și misterioasa moarte a celebrei actrițe / Adela Gregory, Milo Speriglio. – București : Doina, 1993. – 352 p. – ISBN 973-95859-9-X.

Russell, Jane. Marilyn Monroe and the Camera / Jane Russell, Georges Belmont ; with a foreword by Jane Russell and an interview by Georges Belmont. – München : Schirmer Art Books, 2000. – 247 p. – ISBN 3-88814-481-7.

Taraborrelli, J. Randy. Marilyn Monroe : secrete, glorie și tragedie / J. Randy Taraborrelli. – București : Litera Internațional, 2009. – 405 p. – ISBN 978-973-675-650-4.

Clancy, Maggie. How Model Norma Jeane Transformed Into Marilyn Monroe, the Hollywood Icon: From Hair Care Ads to Box Office Bombshell / Maggie Clancy // WWD – Women's Wear Daily : [site]. – 2024. – 1 iun. – URL: <https://wwd.com/>

pop-culture/celebrity-news/feature/marilyn-monroe-modeling-career-1236410948/ (accesat : 10.06.2025).

Febvre, Roselyne. Marilyn Monroe // 50 de femei celebre ale secolului al XX-lea / Roselyne Febvre. – București : Pro Editură și Tipografie, 2007. – P. 108-109. – ISBN 978-973-8951-74-7.

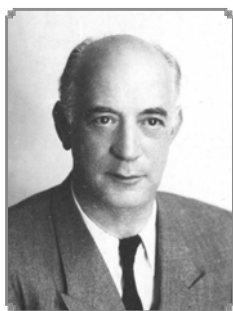
Monroe Marilyn // Le Pettit Larousse. – Paris : Larousse, 1998. – P. 1530. – ISBN-10: 2033012980. – ISBN-13: 978-2033012984.

6 Things You Probably Didn't Know About Marilyn Monroe // Vogue : [site]. – 2023. – 16 noiembrie. – URL: <https://www.vogue.com/article/marilyn-monroe-six-things-you-didnt-know> (accesat : 10.06.2025).

White, Ellen T. Marilyn Monroe / Ellen T. White // Femei celebre. – București : Litera Internațional, 2008. – P. 48-54. – ISBN 978-973-675-446-3.

Wong, Grant. Who Was the Real Marilyn Monroe? / Grant Wong // Smithsonian magazine : [site]. – 2022. – 26 sept. – URL: <https://www.smithsonianmag.com/history/who-was-the-real-marilyn-monroe-blonde-180980813/> (accesat : 10.06.2025).

Ana Struță

Henri Marie COANDĂ
1886-1972

Inginer aeronautic român, fizician, specialist în aerodinamică și mecanica fluidelor, inventator, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 7 iunie 1886, la București, în familia unui militar. A decedat la 25 noiembrie 1972, la București.

Henri Coandă a fost mai întâi elev al Școlii „Petrașche Poenaru” din București, apoi al Liceului „Sfântul Sava”, unde a urmat primele trei clase. În 1899 a fost trimis de tatăl său, care voia să-l îndrume spre cariera militară, la Liceul Militar din Iași (astăzi, Colegiul Național Militar „Ștefan cel Mare”). La terminarea liceului, a primit gradul de sergent major și și-a continuat studiile la Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină din București. După absolvire devine ofițer de artilerie (1905). Detașat la un regiment de artilerie de câmp din Germania, a fost trimis la Technische Hochschule (Universitatea Tehnică) din Berlin-Charlottenburg (1904), unde a obținut titlul de doctor în științe tehnice. Pasionat de probleme tehnice, dar mai ales de tehnica aviației, în 1905 a construit un „avion-rachetă” pentru armata română. În 1907-

1908 a urmat cursuri de specializare la universități din Belgia, la Liège, la Institutul Tehnic Montefiore și la Torino (Italia).

În 1908 s-a întors în țară și a fost încadrat ofițer activ în Regimentul 2 de artilerie. Datorită firii sale și spiritului inventiv, care nu se împăcau cu disciplina militară, el a cerut și a obținut aprobarea de a părăsi armata, după care, profitând de libertatea recâștigată, a întreprins o lungă călătorie cu automobilul pe ruta Isfahan-Teheran-Tibet. La întoarcere, s-a stabilit în Franța și s-a înscris la Școala Superioară de Aeronautică și Construcții din Paris (1909-1910). A absolvit-o ca șef al primei promoții de ingineri aeronautici. În acea perioadă a contactat și a colaborat cu unele personalități ale lumii științifice de la Sorbona, a construit un banc mobil de încercări, instalat pe o locomotivă și un dispozitiv original de înregistrare, cu care a studiat fenomenele aerodinamice din jurul aripilor groase. Rezultatele acestor cercetări au fost publicate în revista „Technique Aéronautique” (Paris, 1910). Cu sprijinul inginerului G. Eiffel și al savantului P. Painlevé, a obținut aprobările necesare pentru a efectua experimente aerodinamice prealabile și a construit în atelierul de carosaj al lui G. Caproni un avion fără elice, numit convențional „Coandă-1910”. Acest aparat de zbor l-a prezentat la al Doilea Salon Internațional Aeronautic de la Paris, care a avut loc în 1910 la Issy-les-Moulineaux, lângă Paris. Astfel,

a pilotat primul avion cu reacție din lume, realizat de el, numit „biplanul Coandă”. Prin această invenție a intrat în istorie ca pionier al aviației cu reacție. Avionul său a însumat mai multe premiere mondiale. Elementul care a revoluționat întreaga tehnică aeronautică din acele timpuri a fost sistemul de propulsie: un motor aeroactiv, fără elice. Invenția a fost favorabil comentată în presa timpului. Avionul „Coandă-1910” a constituit prototipul primelor avioane cu reacție de mai târziu. În 1911, la Reims, a prezentat un avion cu motor dublu cu o singură elice.

În anii 1911-1914 a fost angajat la Uzina de Aviație din Bristol, Anglia, în calitate de director tehnic și a construit avioane cu elice de mare performanță. Ulterior a revenit în Franța, unde a construit un avion de recunoaștere („Coandă-1916”), care a fost apreciat de specialiști. A mai construit prima sanie-automobil propulsată de un motor cu reacție, primul tren aerodinamic din lume ș.a. În 1934 a obținut un brevet de invenție francez pentru „procedeu și dispozitiv pentru devierea unui curent de fluid ce pătrunde într-un alt fluid”, care astăzi se numește „Efec-tul Coandă”. Această descoperire l-a condus la cercetări aplicative importante privind hipersustentația aerodinamelor, realizarea unor atenuatoare de sunet și altele. A inventat un nou material de construcție, beton-lemnul, folosit pentru decorațiuni (Palatul Culturii din Iași, ridicat în 1926, a fost decorat în totalitate cu materialul său).

A fost un inventator cu peste 250 de brevete. Concomitent cu pasiunea fundamentală pentru aviație, Henri Coandă a abordat, de-a lungul vieții, multe alte domenii științifice, astfel încât forța sa creatoare s-a materializat în domeniul construcțiilor, artei, transporturilor, în ecologie sau medicină. A conceput și a realizat aparate de ochire pentru avioanele militare, vagoane și cisterne de beton pentru transportul pe calea ferată, rezervoare de beton, subansamble și elemente pentru case prefabricate, o instalație solară pentru desalinizarea apei de mare ș.a. În Golful Persic, inventatorul român a construit un echipament oceanic de depozitare a petrolului extras departe de malul mării.

Din 1969 a revenit în țară și a fost director al Institutului de Creație Științifică și Tehnică din București, ulterior președintele acestuia (1971-1972).

Membru de onoare al Centrului Internațional de Cercetări Biologice de la Geneva (1956); doctor honoris causa al Institutului Politehnic din București (1967); în 1970 devine membru al Academiei Române; membru de onoare al Societății Regale de Aeronautică (Londra, 1970).

Distincții care i s-au acordat: Medalia de Aur pentru invenții (Padova, 1930); Comandor al „Ordinului de Merit” pentru cercetare și invenție (Paris, 1960); „Médaille de l'Aéronautique” (Paris, 1961); Diploma de onoare „Harry Diamond Laboratories” (New York, 1965); Ordinul „Meritul Științific”

de clasa I (București, 1970); „Medaille d'Or des Vieilles Tiges” (Paris, 1970) ș.a.

Întru înveșnicirea memoriei marelui inventator, numele Aeroportului Internațional Otopeni a fost schimbat în Aeroportul Internațional „Henri Coandă București” (2004). În municipiile București (sectorul 1), Constanța, Timișoara, Iași, Oradea, Sibiu, Brașov, Alba Iulia, Galați, Bacău, Râmnicul Vâlcea, Dej, Câmpina există străzi care poartă numele lui Henri Coandă.

În 1978, cu prilejul Zilei aviației, Poșta Română a pus în circulație o marcă poștală cu valoarea de 10 lei care reprezintă portretul lui Henri Coandă, avionul creat de acesta în 1910, precum și data de 16 decembrie 1910, când s-a reușit primul zbor cu un avion dotat cu motor cu reacție. În 1986, Poșta Română a pus în circulație o marcă poștală cu valoarea nominală de 2 lei, care reprezintă portretul lui Henri Coandă.

În anul 2000, serviciile poștale ale Republicii Moldova au pus în circulație o marcă poștală cu valoarea nominală de 25 de bani, care reprezintă portretul lui Henri Coandă.

La 10 august 2001, Banca Națională a României a pus în circulație o emisiune comemorativă de trei monede de argint, dedicată unor pionieri ai aviației românești: Traian Vuia, Henri Coandă și Elie Carafoli. Fiecare din cele trei monede are valoarea nominală de 50 de lei, emise într-un tiraj de câte 500 de exemplare. În 2010, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la primul zbor a unui

aparat de zbor cu reacție, Banca Națională a României a pus în circulație, cu scop numismatic, o monedă de argint comemorativă, într-un tiraj de o mie de exemplare, cu valoarea nominală de 10 lei. Monedele din argint, din emisiunea numismatică „Aniversarea a 100-a de la construirea primului aparat de zbor cu reacție de către Henri Coandă”, au putere circulatorie pe teritoriul României.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 181-182.

Bibliografie selectivă:

Boerescu, Dan-Silviu. Henri Coandă și dosarele secrete ale unui Leonardo da Vinci modern : Docu-drame și mituri contemporane / evocate de Dan Silviu Boerescu, însoțite de consemnări din presă. – București : Integral, 2018. – 135 p. – (Români și românce care au schimbat lumea ; Vol. 3). – ISBN 978-606-992-074-9.

Firoiu, V. Henri Coandă – „Am inventat farfuria zburătoare” : Rolul lui Henri Coandă în aerodinamica aplicată de Elie Carafoli / V. Firoiu. – București : Albatros, 1971. – 304 p.

Henri Coandă – Inventatorul avionului cu reactive. – Iași : Muzeul Politehnic, 1975. – 14 p.

Bălășoiu, Doinița. Henri Coandă – eurigrama inventării avionului cu reacție / Doinița Bălășoiu // Tehnocopia. – 2015. – Nr 1 (12). – P. 77-84.

Coandă Henri Marie // Dicționar Inventatori și invenții / cu participarea Thomas de Galiana, Michel Rival. – București : Editura Tehnică, 2001. – P. 282. – ISBN 973-31-1546-0.

Coandă Henri Marie // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar /

redactor: D.-T. Constantinescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 108-111.

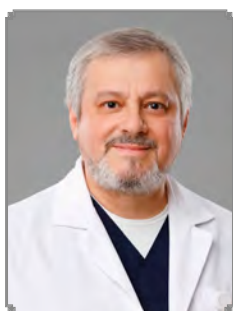
Manolea, Gheorghe. Henri Coandă – inventatorul avionului cu reacție / Gheorghe Manolea // Tehnoscopia. – 2011. – Nr 1. – P. 45-50.

Salcă, Horia. The Romanian Inventors in Exile, Traian Vuia, Gogu Constantinescu, Henri Coanda, in the Sights of the Communist Security / Horia Salcă, Valeriu Podborschi // Intellectus. – 2023. – Nr 2. – P. 162-175. – ISSN 1810-7079.

Simmons, John. Coandă Henri Marie / John Simmons // 100 cei mai mari savanți ai lumii. – București : Lider, [2002]. – P. 241-243. – ISBN 973-629-003-4.

Țărălungă, Ecaterina. Coandă Henri Marie. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia Identității Românești. – Chișinău : AGIR, 2019. – P. 195-196. – ISBN 978-973-720-765-4.

Maria S. Ciobanu

Aureliu BATRÎNAC
1966

Chirurg cardiovascular, doctor în științe medicale, conferențiar universitar, conferențiar cercetător, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 9 iunie 1966, în s. Plopi, rn. Dondușeni.

Este unul dintre distinșii chirurghi cardiovasculari din Republica Moldova, cu o carieră de peste trei decenii dedicată excelenței medica-

le, cercetării științifice și formării profesionale continue. Specialist în chirurgia cardiacă la adulți, chirurgia aortică, sindromul Marfan, patologiele valvulare și revascularizarea miocardică, este recunoscut și pentru interesul său în domeniul emergent al ingineriei inimii de țesut.

A absolvit Facultatea de Medicină a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (USMF) din Chișinău (1983-1989). A urmat apoi un rezidențiat în chirurgia cardiovasculară la aceeași instituție (1989-1991), completându-și formarea postuniversitară, între 1991 și 1995, la Centrul Științific de Chirurgie „Academician B. V. Petrovski” din cadrul Academiei de Științe Medicale din Moscova, Rusia. A urmat studii de masterat în sănătate publică la Școala de Management în Sănătate Publică din cadrul USMF (2018).

În 1995 a obținut titlul de doctor în medicină, cu o teză despre rezultatele intervențiilor de bypass aorto-coronarian folosind artera mamară internă.

Activitatea sa științifică s-a desfășurat la Centrul de Chirurgie a Inimii din Chișinău (1997-2006), unde a activat ca cercetător științific și conferențiar cercetător universitar în domeniul chirurgiei cardiovasculare.

A participat la numeroase stagii și programe internaționale de formare în chirurgia cardiovasculară, în centre de excelență din Germania, Spania, Italia, Polonia, Elveția, Croația și Rusia. A acumulat experiență în proceduri avansate precum:

chirurgie valvulară minim invazivă, chirurgie aortică complexă, intervenții hibride, operații Ross, transplant cardiac și suport circulator mecanic.

Cu o experiență clinică impresionantă, mii de intervenții pe inimă și vasele mari, a ocupat pozițiile cheie în cele mai importante instituții medicale din Moldova și din străinătate. A lucrat ca chirurg cardiovascular la Centrul de Chirurgie Cardiacă din Chișinău între 1997 și 2008, avansând până la funcția de vicedirector. A continuat această traiectorie în cadrul Institutului de Cardiologie, la Spitalul Clinic Republican (2008-2016).

Din 2016 până în prezent conduce Departamentul de Chirurgie Cardiovasculară al Spitalului Internațional „Medpark” din Chișinău, unde continuă să opereze și să coordoneze echipe medicale în intervenții complexe.

Este activ în comunitatea medicală internațională, fiind membru al Societății Europene de Chirurgie Cardiovasculară din 2007; membru activ al Societății Europene de Chirurgie Cardioracică din 2011; vicepreședinte al Societății Române de Chirurgie Cardiovasculară din 2012; membru al Societății Chirurgilor Toracici din 2014.

A publicat peste 500 de articole și lucrări științifice, participând la circa 100 de conferințe și evenimente medicale naționale și internaționale. Experiența și contribuțiile sale i-au adus recunoașterea meritată sub forma unor importante distincții: Ordinul „Cuviosul Paisie Velickovsky” de gradul

II al Mitropoliei Chișinăului și Întregii Moldove (2011); Ordinul „Gloria Muncii” (2015); Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” a Academiei de Științe a Moldovei (2016); Medalia de Aur și titlul „Professor Emeritus” oferite de Ministerul Sănătății și Centrul Republican de Cercetare în Medicina de Urgență din Uzbekistan (2024).

Este laureat al Premiului Național în domeniul medicinei (2018).

Bibliografie selectivă:

Batrînac, Aureliu. Argumentarea funcționării integrate a serviciilor de chirurgie a inimii și cardiologiei în cadrul Institutului de Cardiologie / Aureliu Batrinac // Științe Medicale. – 2022. – Nr 1. – P. 130-134. – ISSN 1857-0011. – DOI: <https://doi.org/10.52692/1857-0011.2022.1-72.21>.

Batrînac, Aureliu. Aureliu Batrinac – Omul Anului 2023 : [confesiunile chirurgului Aureliu Batrinac] / consemnare: Eugenia Ion // VIP Magazin : [site]. – 2024. – 19 iunie. – URL: <https://vipmagazin.md/aureliu-batrinac-omul-anului-2023/> (accesat : 10.06.2025).

Batrînac, Aureliu. Cardiomiopatia hipertrofică : revistă a literaturii și prezentare de caz clinic / Aureliu Batrinac, Ala Slobozeanu-Russu, Natalia Belii (Sărătean) // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2022. – Nr 1. – P. 122-133. – ISSN 2345-1467. – DOI: <https://doi.org/10.52645/MJHS.2022.1.11>.

Batrînac, Aureliu. Chirurgul cardiovascular Aureliu Batrinac: 30 de ani în domeniul cardiologiei : [interviu] // Aquarelle.md : [site]. – 2019. – 3 mai. – URL: <https://www.aquarelle.md/80143> (accesat : 10.06.2025).

Batrînac, Aureliu. Imagistica în patologia aortei – viziunea

chirurgului cardiovascular / Aureliu Batrinac // Moldovan Medical Journal. – 2018. – Nr 61. – P. 85-86. – ISSN 2537-6373.

Boala ischemică a cordului și stenoza de valvă aortică – actualități de tratament chirurgical / Vitalie Moscalu, Aureliu Batrinac, Andrei Ureche [et al.] // Arta Medica. – 2023. – Nr 3. – P. 75. – ISSN 1810-1852.

Cardiomiopatia hipertrofică obstructivă – abordare chirurgicală complexă: experiența din Republica Moldova / Aureliu Batrinac, Andrei Ureche, Adrian Rotaru [et al.] // Arta Medica. – 2015. – Nr 3. – P. 10. – ISSN 1810-1852.

Prevenirea fenomenului SAM după chirurgia reconstructivă de valvă mitrală / Vitalie Moscalu, Andrei Ureche, Aureliu Batrinac [et al.] // Științe Medicale. – 2024. – Nr 1. – P. 179-185. – ISSN 1857-0011. – DOI: <https://doi.org/10.52692/1857-0011.2024.1-78.18>.

Prima experiență în bypassul coronarian pe artera descendentă anterioară pe cord bătînd prin mini-sternotomie inferioară / Aureliu Batrinac, Andrei Ureche, Serghei Voitov [et al.] // Arta Medica. – 2015 – Nr 3. – P. 131. – ISSN 1810-1852.

Regurgitarea mitrală ischemică: de la ecocardiografie la rezolvare chirurgicală / Aureliu Batrinac, Andrei Ureche, Vitalie Moscalu [et al.] // Științe Medicale. – 2020. – Nr 1. – P. 178-190. – ISSN 1857-0011.

Aureliu Batrinac: „Cel mai bun chirurg este cel care știe cînd nu trebuie să opereze” // noi.md : [site]. – 2024. – 20 ian. – URL: <https://noi.md/md/societate/aureliu-batrinac-cel-mai-bun-chirurg-este-cel-care-sa-opereze-cind-nu-trebuie-sa-opereze> (accesat : 10.06.2025).

Batrînac Aureliu : Chirurg cardiovascular, d.ș.m., conf. univ., conf. cercet. // medparc : [site]. – URL: <https://www.medpark.md/doctori/batrinac-aureliu/> (accesat : 10.06.2025).

Dr. Aureliu Batrinac, decorat

cu titlul PROFESSOR EMERITUS pentru contribuția la dezvoltarea cardiochirurgiei în Uzbekistan. – medparc : [site]. – 2024. – 31 oct. – <https://www.medpark.md/jurnalul-sanatatii/cardiochirurgie/decorat-cu-titlul-onorific/> (accesat: 10.06.2025).

Ghidirim, Gheorghe. Școala de chirurgie științifico-practică autohtonă: 75 de ani de afirmare : [cu referire la Aureliu Batrinac] / Gheorghe Ghidirim, Ala Suman, Victoria Cereș // Akademos. – 2020. – Nr 3. – P. 104-111. – ISSN 1857-0461. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4269504>

Ana Struță

ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI 1961

Academia de Științe a Moldovei este o instituție publică de interes național, autonomă și independentă de autoritățile publice, apolitică, constituită pe o durată nedeterminată și succesoare de drept a Academiei de Științe a RSS Moldovenești, fondată la 2 august 1961 și reorganizată în baza prevederilor Codului cu privire la știință și inovare nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (cu modificările și completările ulterioare).

La 12 iunie 1946, Consiliul de Miniștri al RSS Moldovenești și Biroul Comitetului Central al PC (b) al Moldovei au aprobat Hotărârea cu privire la constituirea

Bazei Moldovenești de Cercetări Științifice a Academiei de Științe (AȘ) a URSS, condusă de istoricul academician Veaceslav Volghin (1879-1962). Baza Moldovenească de Cercetări Științifice și-a început activitatea efectiv abia în 1947 și avea un singur institut – cel de Istorie, Limbă și Literatură (existent din 1938-1939), în frunte cu istoricul Vasile Senchevici (1946-1947), urmat de filologii Ion Ciobanu (1946-1951) și Andrei Borșci (1952-1958), precum și șapte sectoare de cercetare: botanică, geologie, viticultură și pomicultură, pedologie, zoologie, energetică, economie și geografie. La 7 septembrie 1949, în conformitate cu decizia Sovietului de Miniștri al URSS „Cu privire la ameliorarea asigurării materiale a lucrătorilor filialelor și ai bazelor de cercetări științifice ale AȘ a URSS”, a fost modificat Statutul Bazei, fiind reorganizată în Filiala Moldovenească a AȘ a URSS. În 1950, Filiala Moldovenească a AȘ a URSS era formată din Institutul de Istorie, Limbă și Literatură cu trei sectoare, Institutul de Pomicultură, Viticultură și Vinificație cu șapte sectoare, Grădina Botanică, 11 secții și laboratoare autonome, inclusiv de pedologie, fitopatologie generală, mecanizare și electrificare a agriculturii, zoologie, microbiologie, geochimie, chimie analitică, economie. Dacă în 1950 existau 25 de instituții de cercetare și învățământ cu 745 de cercetători, în anul 1960 numărul acestora se ridică la 41 de centre științifice și universitare cu peste 2 mii de cercetători, fiind format un sistem unic

de cercetare și educație. În anul 1949, în cadrul Filialei Moldovenești a fost organizată, pentru prima dată, pregătirea cadrelor științifice prin doctorat.

Sediul actual al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM) a fost construit în anii 1951-1955 după proiectul renumitului arhitect Valentin Mednec/Mednic (originar din Comrat) și arhitectului rus Aleksandr Vedenkin. Construcția a durat patru ani, anul de finalizare a construcției – 1955 – este inscripționat pe fațada principală, în scuturi reliefate cu cartușe. Clădirea are cinci niveluri. Planul subsolului și al primelor două etaje este în formă de litera „E” răsturnată, având axa centrală și două axe laterale. Etajele 3, 4 și 5 au planul în formă de litera chirilică „П” („P” română).

Prin Hotărârea nr. 409 a Parlamentului Republicii Moldova din 21 decembrie 2023 (publicat în Monitorul Oficial nr. 498-501, partea I, din 28 decembrie 2023), clădirea AȘM de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1 a fost introdusă în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993).

Baza/Filiala Moldovenească a AȘ a URSS a format contextul instituțional general de organizare a unei academii. Actul inaugural de constituire și deschidere a Academiei de Științe a RSS Moldovenești a avut loc în data de 2 august 1961 la Teatrul Academic „A. S. Pușkin” (actualmente, Teatrul Național „Mihai Eminescu”). În aceeași zi a

fost convocată prima Adunare Generală a Academiei de Științe a RSS Moldovenești, fiind aprobată Hotărârea executivului republican privind instituirea Academiei de Științe a RSS Moldovenești. În cadrul sesiunii a fost propusă și votată componența organelor de conducere. În ședința Adunării Generale Iachim Grosul a prezentat raportul „Despre dezvoltarea cercetărilor științifice și obiectivele Academiei de Științe a RSS Moldovenești”. Prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești din 1 august 1961, dintre oamenii de știință și cultură au fost numiți 24 de membri ai Academiei: 11 membri titulari și 13 membri corespondenți, basoreliefurile unor fondatori ai Academiei fiind încadrate în Sala Mică a AȘM. Primele alegeri ale membrilor Academiei de Științe a RSS Moldovenești au avut loc în anul 1965, fiind aleși 16 membri titulari și 12 membri corespondenți.

Primul președinte al Academiei de Științe a RSS Moldovenești în perioada 2 august 1961 – 9 iunie 1979 a fost istoricul academician Iachim Grosul, fiind urmat, în perioada 10 iunie 1977 – 9 noiembrie 1989, de academicianul Aleksandr Jucenko, doctor habilitat în științe biologice, specialist în genetică ecologică.

Odată cu fondarea Academiei de Științe a RSS Moldovenești, au fost create noi instituții academice. În 1970, în RSS Moldovenească funcționau 30 de institute de cercetări științifice, al căror număr, către 1985, crescuse la 36 de institute. În 1985 acti-

vau 107 de instituții științifice. Între anii 1961 și 1989 numărul angajaților Academiei de Științe a RSS Moldovenești s-a majorat de 5,6 ori, iar cel al cercetătorilor științifici – de 4,1 ori. Între 1970 și 1984 numărul cercetătorilor științifici a crescut de la 5 695 la 7 100. Către sfârșitul anului 1989, în cadrul Academiei de Științe a RSS Moldovenești, care a devenit principalul centru științific, activau 1 389 de cercetători științifici, asociați în 31 de organizații științifice, științifico-experimentale și de deservire a științei, dintre care 21 de institute și instituții de cercetare. Corpul academic era constituit din 66 de persoane: 23 de academicieni și 43 de membri corespondenți. În perioada 1961-1990 au avut loc reorganizări fundamentale în structura instituțională a Academiei de Științe a RSS Moldovenești.

Anii 1991-1998 sunt marcați prin politica de restructurare administrativ-organizatorică și descentralizare a instituțiilor de cercetare, fiind aprobat Statutul provizoriu al AȘM printr-o hotărâre a Guvernului Republicii Moldova. În cadrul AȘM funcționau 29 de instituții științifice cu statut de persoană juridică. În componența Academiei au fost organizate secțiile de științe agricole, tehnice și medicale (1992-1993). Prin Hotărârea Prezidiului AȘM din 9 septembrie 1994, a fost susținută opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi, potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este limba română, iar Declarația Adunării Generale a AȘM din 28 februarie 1995

vine să confirme acest adevăr.

În 1998 a fost adoptată Concepția privind reforma sferei cercetare-dezvoltare, în 1999 – Legea privind politica de stat în sfera cercetare-dezvoltare. În 1999 erau 85 de organizații înregistrate în sfera științei. În 2001, în premieră, pe lângă finanțarea instituțională a organizațiilor din sfera cercetare-dezvoltare, au derulat proiecte individuale și proiecte de transfer tehnologic, selectate pe bază de concurs. Din anul 2004 a început finanțarea proiectelor selectate pe bază de concurs în cadrul a șapte programe de stat. Acordul de parteneriat între Guvernul Republicii Moldova și AȘM delimita strict competențele între autoritățile centrale din sfera științei și inovării – AȘM, Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare (reorganizat în Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, în 2018) și Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală.

O etapă calitativ nouă în sistemul național de cercetare-dezvoltare și în reorganizarea AȘM ține de elaborarea și aprobarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15 iulie 2004. Competențele Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică din cadrul Guvernului Republicii Moldova (2000-2004) au fost delegate AȘM. În 2005 a fost semnat primul Acord de parteneriat între Guvernul Republicii Moldova și AȘM. În perioada 2004-2017 a avut loc o serie de reorganizări, având ca scop eficientizarea siste-

mului de cercetare-inovare. În anii 2004-2008 volumul de finanțare a științei a sporit de la 0,22% la 0,74% din PIB. În anii 2014-2015 acest indicator a constituit 0,35% din PIB. Până în anul 2017, în sistemul de cercetare-inovare activau 3 222 de cercetători științifici, dintre care 883 de cercetători cu vârsta de până la 35 de ani. AȘM întrunea 83 de membri titulari și membri corespondenți. Din 9 noiembrie 1989 până la 5 februarie 2004, la cârma instituției s-a aflat academicianul Andrei Andrieș, doctor habilitat în științe fizice și matematice, fiind succedat în perioada 2004-2018 de academicianul Gheorghe Duca, doctor habilitat în științe chimice, profesor universitar.

Republica Moldova a devenit prima țară din Parteneriatului Estic și a doua inclusă în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, care obține statutul de țară asociată la PC7. La 17 martie 2014 Republica Moldova a semnat Acordul de Asociere la Programul European pentru Cercetare-Inovare „Orizont 2020”. În iulie 2014 a fost semnat Acordul între Republica Moldova și Uniunea Europeană cu privire la participarea Republicii Moldova în cadrul Programului Cadru al Uniunii Europene pentru Cercetare și Inovare (2014-2020) „Orizont 2020”.

În anul 2018, AȘM integra un sistem format din 19 organizații de cercetări științifice. Ca urmare a adoptării modificărilor la Codul cu privire la știință și inovare nr. 259 din 15.07.2004 și conform Hotărârii Guvernului nr. 50 din

16.01.2018, cele 19 institute de cercetare din cadrul AȘM au fost transferate în subordinea noului fondator – Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC). Prin Hotărârea Guvernului nr. 485 din 13.07.2022 „Cu privire la reorganizarea prin fuziune (absorbție) a unor instituții din domeniile educației, cercetării și inovării și modificarea unor hotărâri ale Guvernului”, fostele institute de tip academic au fost lipsite de personalitate juridică și transferate în subordinea Universității de Stat din Moldova, Universității Tehnice a Moldovei, Academiei de Studii Economice din Moldova.

La începutul anului 2019, AȘM a intrat în proces de restructurare. Prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 896 din 12 septembrie 2018 a fost aprobat Regulamentul cu privire la alegerea a 45 de doctori habilitați și doctori în secțiile de științe. Concursul de alegere a membrilor secțiilor de științe a fost organizat în anul 2018 și, respectiv, în 2023, cei 45 de cercetători științifici devenind parte componentă a Adunării Generale a AȘM.

La 24 ianuarie 2019 a avut loc Sesiunea de constituire a Adunării Generale a AȘM, formată din 49 de membri titulari (academicieni), 29 de membri corespondenți și 45 de doctori habilitați și doctori desemnați – în total, 123 de membri. Adunarea generală a AȘM din 24 ianuarie 2019 a aprobat Statutul Academiei de Științe a Moldovei în redacție nouă (cu modificările și completările ulterioare).

AȘM are următoarea structură – trei Secții de științe: Secția de științe ale vieții, Secția de științe exacte și ingineresti, Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte, membrii acestora formând Adunarea Generală a AȘM; Secția teritorială Nord (cu sediul la Bălți); Aparatul administrativ al Prezidiului AȘM. Academicienii și membrii corespondenți formează Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM.

În 2023 au avut loc alegeri ale noilor membri ai AȘM, în conformitate cu Regulamentul aprobat în redacție nouă la 26 octombrie 2022, fiind aleși 19 membri corespondenți. În anul 2025 s-au desfășurat noi alegeri, fiind aleși nouă membri titulari și 12 membri corespondenți ai AȘM. La data de 1 decembrie 2025, Adunarea Generală a AȘM constituia 120 de membri, dintre care 42 de academicieni, 38 de membri corespondenți și 40 de membri desemnați; Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți era formată din 80 de persoane. În perioada 2019-2025 au fost aleși 21 de membri de onoare ai AȘM, specialiști notorii din România, Japonia, SUA, Lituania, Marea Britanie, China.

Odată cu adoptarea noilor prevederi legislative ale Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (republicat), s-a impus o schimbare a componenței echipei manageriale și a paradigmei activității academice. La 9 aprilie 2019, în funcția

de Președinte al AȘM a fost ales academicianul Ion Tighineanu, doctor habilitat în științe fizice și matematici, profesor universitar. În calitate de vicepreședinți au fost aleși membrul corespondent Svetlana Cojocaru (conducător al Secției de științe exacte și ingineresti), academicianul Boris Gaina (conducător al Secției de științe ale vieții), membrul corespondent Victor Moraru (conducător al Secției de științe sociale, economice, umanistice și arte); secretar științific general al AȘM – doctor habilitat Lilianna Condraticova. În perioada noiembrie 2023-martie 2024 au fost desfășurate alegeri și modificări ale echipei manageriale: Președinte al AȘM a fost reales academicianul Ion Tighineanu, vicepreședinte – membrul corespondent Svetlana Cojocaru (conducător al Secției de științe exacte și ingineresti), secretar științific general al AȘM – doctor habilitat Liliana Condraticova. Academician Eva Gudumac a fost aleasă conducător al Secției de științe ale vieții, iar membrul corespondent Ion Hadârcă – conducător al Secției de științe sociale, economice, umanistice și arte. Conducătorii secțiilor exercită, conform Statutului, funcția de vicepreședinți ai AȘM.

În perioada 2019-2025 au fost elaborate/modificate/actualizate actele normative interne ale AȘM: Statutul AȘM, aprobat la prima sesiune a Adunării Generale a AȘM din 24 ianuarie 2019; Regulamentul Prezidiului AȘM; Regulamentul privind acordarea distincțiilor academice; Regulamentul privind

premiile AȘM; Regulamentul privind alegerea membrilor titulari, membrilor corespondenți și membrilor de onoare ai AȘM, alte acte normative.

În conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare, aprobat în 2004 (cu modificările ulterioare), AȘM a devenit consultant strategic al Guvernului, având atribuția de a elabora Raportul anual asupra stării științei din Republica Moldova, de a se pronunța asupra calității cercetărilor efectuate de întreaga comunitate științifică, manifestând și promovând o deschidere maximă a comunității științifice vizavi de problemele societății. Anual, raportul asupra stării științei din Republica Moldova este audiat și aprobat la Adunarea Generală a AȘM până pe data de 15 mai și este disponibil pe pagina web a AȘM, fiind identificate problemele majore cu care se confruntă știința din Republica Moldova (cele mai grave fiind cheltuielile pentru activitatea de cercetare-dezvoltare de cca 0,22-0,23 % din Produsul Intern Brut, exodul cercetătorilor, infrastructura învechită), fiind oferite propuneri și recomandări pentru dezvoltarea durabilă a științei.

În etapa actuală, AȘM are rolul principal în stabilirea priorităților și în evaluarea stării științei la nivel național, reprezentând entitatea care se pronunță asupra calității și valorii teoretice și practice a rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectelor cu finanțare integrală sau parțială de la bugetul de stat.

AȘM organizează, începând cu anul 2019, audieri publice ale rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectelor de cercetări fundamentale și aplicative.

Menționăm importanța integrării în Spațiul european de cercetare (SEC), internaționalizarea științei, reflectată prin participarea în proiecte de cercetare bi- și multilaterale, publicarea în reviste prestigioase din străinătate etc. O noutate absolută pentru comunitatea științifică din Republica Moldova este colaborarea cu laureații Premiului Nobel. În doar doi ani, AȘM a fost vizitată de trei laureați ai Premiului Nobel – profesorul Randy Schekman, laureat al Premiului Nobel pentru medicină (SUA), la 18 septembrie 2023 a susținut prelegerea publică „Calea mea spre Premiul Nobel”; profesorul Hiroshi Amano (Japonia) și profesorul James Rothman, Universitatea Yale (SUA), au vizitat AȘM în perioada 7 și 10 octombrie 2025. AȘM a semnat acorduri de colaborare cu Academia de Științe din Lituania, Academia de Științe din Letonia, Academia de Științe din Ungaria.

La 27 august 2024, AȘM a actualizat Acordul de parteneriat cu Academia Română, ce reflectă prevederile Convenției de colaborare între AȘM și Academia Română (semnată la Chișinău la 31 octombrie 1990), ale Convenției de colaborare științifică între AȘM și Academia Română (semnată la Chișinău la 29 mai 1996) și ale Acordului de colaborare între AȘM și Academia Română (semnat la București

la 17 ianuarie 2005). Anual, cele două academii perfectează un plan de acțiuni comune, organizând evenimente științifico-culturale de Ziua Națională a Culturii, Ziua Europei, Ziua Limbii Române asociată cu Congresul Mondial al Eminescologilor, Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare, precum și Școala de vară „Calea spre descoperiri științifice” ș.a.

Pe 25 noiembrie 2024, AȘM și Academia Română au lansat inițiativa ca anul 2025 să fie declarat drept „Anul Eminescu”, inițiativă avizată pozitiv de Guvern la 23 decembrie, după care Parlamentul Republicii Moldova a declarat anul 2025 drept „Anul Eminescu”. Drept urmare a demersului AȘM, Banca Națională a Moldovei a lansat în circuitul numismatic moneda comemorativă „Mihai Eminescu”.

AȘM a fost printre promotorii Deceniului Internațional al Științelor pentru Dezvoltare Durabilă, declarat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 25 august 2023. Pe 12 noiembrie 2024, AȘM împreună cu Academia Română și academiile de ramură din România – Academia de Științe Medicale, Academia de Științe Juridice, Academia de Științe Tehnice și Academia de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești” – a lansat Deceniul Internațional al Științelor pentru Dezvoltare Durabilă în întreg spațiul românesc. La conferința din 6 noiembrie 2025 a fost formată rețeaua academiilor din spațiul românesc.

La AȘM au fost lansate, din 2019, platforme de comunicare științifică, în etapa actuală funcționând șapte platforme. În 2023 au fost instituite șase comisii de experți ale AȘM. În cadrul comisiilor științifice și al platformelor de dialog sunt organizate conferințe științifice, prelegeri publice susținute online de laureații Premiului Nobel și savanții notorii, evenimente dedicate înaintașilor, manifestări desfășurate în contextul Zilelor europene ale patrimoniului și Zilei internaționale a femeilor cu activități în domeniul științei, Zilei Internaționale a Muzicii, Ziua Nistrului, Zilei Unirii Principatelor Române și Zilei Unirii Basarabiei cu România, numeroase dezbateri pe probleme stringente ale societății. Sunt organizate lecturi academice organizate tradiționale la 31 august și Congresul Mondial al Eminescologilor, prelegeri, conferințe științifice, expoziții ale tinerilor cercetători, Festivalul Cercetării și Inovării de Ziua Științei, expoziții de fotografie, artă plastică, carte.

La inițiativa AȘM, a fost creată Academia Tinerilor din Moldova, ai cărei membri practică susținerea în liceele din țară a unor prelegeri tematice pe domenii lor de competență.

AȘM este fondator, din 2005, al revistei de știință, inovare, cultură și artă „Akademos”, o revistă științifică de tip generalist, de categoria B, care apare de patru ori pe an și se distribuie cu titlu gratuit.

Forul științific stimulează creația științifică și culturală, inclusiv prin desfășurarea anuală a concursului Premi-

ilor AȘM pe domeniile de competență ale secțiilor de științe.

AȘM a realizat o serie de manifestări în promovarea integrării în spațiul european științific și cultural, cum ar fi participarea la manifestările de Ziua Europei, conferința celor două academii „Știința românească în context european”, susținând cu fermitate că locul Republicii Moldova este în Uniunea Europeană.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 183-186; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 127-128; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 198-199; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 280-281.

Bibliografie selectivă:

Academia de Științe a Moldovei: Istorie și contemporaneitate: 1946-2006 / Academia de Științe a Moldovei / coordonatori: Demir Dragnev, Ion Iarcuțchi. – Chișinău : Știința, 2006. – 492 p. – ISBN 978-9975-67-557-4. – ISBN 978-9975-67-572-7.

Academia de Științe a Moldovei: [site]. – URL: www.asm.md (accesat: 09.12.2025).

Academicieni și membri corespondenți = Academicians and Corresponding Members / colegiul de redacție: Gheorghe Duca (președinte) [et al.] ; responsabil de ediție: Constantin Manolache. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan”, 2015. – 192 p. – ISBN 978-9975-3044-0-5.

Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități : 1946-1961-2021 : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coordonator: Liliana Condaticova. – Chișinău : Bibli-

oteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2021. – 148 p. – ISBN 978-9975-3331-7-7.

Istoria științei în RSS Moldovenească. Documente și materiale. Vol. 1 (1944-1947). Vol. 1. / alcătuitori: Manolache Constantin, Dragnev Demir, Xenofontov Ion, Juc Victor ; colegiul de redacție: Ion Tighineanu [et al.] ; Academia de Științe a Moldovei, Comisia Istoria științei. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2024. – 752 p. – ISBN 978-9975-62-796-2. – ISBN 978-9975-62-797-9.

Tofan, Eugenia. Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : Sinteză cronologică ilustrată / Eugenia Tofan. – București : Editura Academiei Române, 2022. – 664 p. – ISBN 978-973-27-3429-2.

Condaticova, Liliana. Adunarea festivă comună a Academiei Române și Academiei de Științe a Moldovei prilejuită de Ziua Limbii Române / Liliana Condaticova // Akademos. – 2023. – Nr 3. – P. 7-8. – ISSN 1857-0461.

Condaticova, Liliana. Consolidarea și fortificarea comunității academice pe agenda de activitate a AȘM / Liliana Condaticova // Akademos. – 2024. – Nr 2. – P. 7-13. – ISSN 1857-0461.

Condaticova, Liliana. Jurnal academic : (manifestările științifice și culturale ale Academiei de Științe a Moldovei în octombrie-decembrie 2024) // Akademos. – 2024. – Nr 4. – P. 7-17. – ISSN 1857-0461.

Condaticova, Liliana. Jurnal Academic IV : (manifestări științifice, culturale și activități statutare ale Academiei de Științe a Moldovei, 1 iulie – 30 septembrie 2025) // Akademos, 2025. – Nr 3. – P. 11-22. – ISSN 1857-0461.

Condaticova, Liliana. Noaptea Cercetătorilor Europeni-2023 marcată la Chișinău și Bălți, alături de peste 400 de orașe europene / Liliana Condaticova // Akademos. – 2023. – Nr 3. – P. 12-13. – ISSN 1857-0461.

Condaticova, Liliana. Sediul central al Academiei de Științe a

Moldovei – clădire de patrimoniu de valoare națională / Liliana Condraticova, Alina Ostapov // Akademos. – 2023. – Nr 2. – P. 146-154. – ISSN 1857-0461.

Dragnev, Demir. Crearea și activitatea Bazei Moldovenești de Cercetări Științifice a URSS : (1946-1949) / Demir Dragnev, Ion Valer Xenofontov // In memoriam Gheorghe Palade, 1950-2016 / editori: Valentin Arapu, Anatol Petrencu, Corneliu Ciucanu. – Chișinău : Bons Offices, 2018. – P. 425-451. – ISBN 978-9975-87-372-7.

Dragnev, Demir. Etapele evoluției științelor socio-umanistice din Moldova : (1946-2016) / Demir Dragnev // Probleme actuale ale istoriei științei / coordonator: Ion Guceac. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2017. – P. 6-34. – ISBN 978-9975-3183-0-3.

Manolache, Constantin. Academia de Științe a RSS Moldovenești în perioada 1961-1990 : Studiu retrospectiv / Constantin Manolache, Ion Xenofontov // Akademos. – 2016. – Nr 2. – P. 7-17. – ISSN 1857-0461.

Manolache, Constantin. Instituționalizarea științei academice în RSS Moldovenească : (1946-1960) / Constantin Manolache, Ion Xenofontov // Akademos. – 2016. – Nr 1. – P. 16-22. – ISSN 1857-0461.

Prisac, Lidia. Academia de Științe a Moldovei / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 12. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Tighineanu, Ion. Rolul cercetărilor în lumea modernă / Ion Tighineanu // Literatura și Arta. – 2025. – 20 noiem. – P. 2. – ISSN 1857-3835.

Tighineanu, Ion. „Săptămâna științei” – o premieră a excelenței dedicată aniversării a 60-a a Academiei de Științe a Moldovei // Akademos. – 2021. – Nr 2. – P. 7-13. – ISSN 1857-0461.

Xenofontov, Ion Valer. Știința / Ion Valer Xenofontov // Panora-

ma postcomunismului în Republica Moldova. Vol. 2 / coordonator: Liliana Corobca. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2024. – P. 154-176. – ISBN 978-973-577-774-6. – ISBN 978-973-577-776-0.

Liliana Condraticova

Paul MIRON
1926-2008

Lingvist și filolog român, poet, dramaturg, prozator și eseist, traducător, doctor în filologie, primul profesor universitar de romanistică și de limbă și literatură română din Germania Federală.

S-a născut la 13 iunie 1926, în com. Boroaia, jud. Suceava, România. A decedat la 17 aprilie 2008, la Freiburg im Breisgau, Germania.

A făcut școala primară la Fălticeni, după care a studiat la Liceul Militar din Iași (astăzi, Centrul Militar Zonal Iași). În 1944 a emigrat în Germania de Vest, retrăgându-se alături de trupele germane din calea Armatei Sovietice.

În anii 1947-1949 și 1951-1954 și-a făcut studiile universitare filologice la Bonn. În 1949-1951 a studiat și la Universitatea din Paris, Facultatea de Filologie. În 1954 a susținut teza de doctor în literatură la Universitatea din Bonn „Friedrich Wilhelm III”, având ca temă structura

tipologică a limbii române. Lucrarea a fost publicată în 1959 în „Acta Philologica” din Roma, cu titlul „Zur Typologischen Struktur des Rumänischen”.

Este fondatorul catedrelor de limba, literatura și cultura română la universitățile din Köln (1952) și Bonn (1954). În 1969, la inițiativa sa, a fost înființată și acreditată la Universitatea din Freiburg Societatea Culturală „Mihai Eminescu” (Deutsch-rumänische Studienvereinigung „Mihai Eminescu”) prin care nu doar intelectualii români puteau lua contact direct cu cultura germană, ci și savanții de primă mărime ai Germaniei au putut cunoaște mai bine cultura română adevărată. Societatea Culturală „Mihai Eminescu” a jucat un rol important în apropierea „străinilor” de România.

Din 1952 și-a început activitatea didactică ca lector de limba și literatura română la Universitatea din Köln. Ulterior s-a mutat la Freiburg, unde, în 1974, a obținut titlul didactic de docent și a desfășurat activitate didactică în calitate de profesor de limba și literatura română la Universitatea din Freiburg im Breisgau (din 1977). A urmat o carieră academică, încununată în anii 1970 de înființarea primei catedre de limba română din Germania, la Universitatea din Freiburg, singurul loc unde se putea face romanistică cu materie principală română.

Apoi a încheiat, în 1974, un parteneriat interuniversitar oficial de colaborare între Universitatea din Freiburg și Universitatea „Alexandru

Ioan Cuza” din Iași, la care a implicat și reprezentanți ai mediului academic clujean și bucureștean. În baza parteneriatului a reușit să-i aducă în lumea liberă pe intelectuali de primă mărime ai țării, printre care N. Manolescu, I. Alexandru, M. Sorescu, A. Pleșu.

Din 1973, la inițiativa sa, a apărut la München noua serie a anuarului filologic și literar „Dacoromania”. Paul Miron a fost cel care, într-o perioadă în care în țară numele Dacoromania era pus la index, a avut curajul să-și asume sarcina perpetuării acestuia, precum și a spiritului revistei interbelice clujene. A editat o continuare a vechii „Dacoromanii”, cu subtitlul „Jahrbuch für östliche Latinität”, din care au apărut opt tomuri (1973-1991).

Concomitent cu munca didactică și cercetarea științifică, a desfășurat o variată activitate literară în română și germană. A debutat literar în 1963 cu publicarea la Paris a primului volum de versuri „Podul ascuns”.

Opera sa științifică și cea literară cuprinde numeroase volume, printre care „Despre structura tipologică a românei”; „Verbul și verbalizarea în limba română”; „Verbul românesc”; „Lexicul lui Dimitrie Cantemir”; „Creativitatea lexicală în limba română”; „Pata călăului”; „Ocean”; „Mai puțin ca perfectul. Istoriile lui Policarp Cutzara”; „Poștalionul din vis”; „Măsura urmelor”; „Tărgul Șaradelor”; „Moștenirea astrelor”; „Poezii”; „Fălticeni mon amour”; „Drumul străinătății”; „Rodul ascuns” ș.a.

A semnat numeroase articole în vederea promovării

culturii române în spațiul cultural european.

După 1989 a colaborat la revista „România literară”, ținând rubrica permanentă „Ocean”, a publicat memorialistică, proză și versuri. A tradus în română din A. Silesius, Fr. Nietzsche, Fr. Hölderlin, M. Heidegger și în germană din I. Creangă, I. L. Caragiale, M. Sebastian, M. Sorescu. Este și autor al mai multor eseuri radiofonice, piese de teatru reprezentate atât în Germania, cât și în România: „Viața și patimile lui Publius Ovidius Naso”; „Avem telefon”; „Cațavencu sau O seară furtunoasă”; „Magul” ș.a.

Membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din România, al Fundației „Memoria” și al Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”.

A deținut titlul onorific de doctor honoris causa al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Cetățean de Onoare al orașelor Iași și Timișoara.

Distins cu „Crucea Patriarhală” (București) și cu Ordinul „Sfântul Andrei” (Istanbul, Turcia).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 187-188; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 182-183.

Bibliografie selectivă:

Lüder, Elsa. Lupul și capra : Eine Fibel zum Erlernen des Rumänischen / Elsa Lüder, Paul Miron. – Ed. a 2-a. – Cluj-Napoca: Clusium, 1999. – 249 p. – ISBN 973-555-211-6.

Miron, Paul. Aspekte der lexikalischen Kreativität im Rumänischen / Paul Miron. – Bern : Peter Lang, 1977. –

207 p. – ISBN 3-261-02240 X.

Miron, Paul. Ocean / Paul Miron. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1996. – 223 p. – ISBN 973-577-067-9.

Tiktin, Hariton. Rumänisch-Deutsches Wörterbuch. Band 1 : A-C / Hariton Tiktin, Paul Miron. – Wiesbaden : Otto Harrassowitz, 1986. – 723 p. – ISBN 3-447-02638-3.

Eugen Munteanu. Paul Miron. In Memoriam. – Iași : Junimea, 2017. – 472 p. – ISBN 978-973-37-2005-8.

Axinte, Șerban. Paul Miron / Șerban Axinte // Anuar de Lingvistică și Istorie Literară. T. 58, 2018 / Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române. – București : Editura Academiei Române, 2019. – P. 42-45. – ISSN 1583-7017.

Decuble, Daniel. Îți mulțumesc pentru iubire : Gânduri la moartea lui Paul Miron / Daniel Decuble // Revista 22. – 2008. – 30 apr. – P. 4.

Eroii Limbii Române : pa-nou memorial al colaboratorilor revistei „Limba Română” (1991-2023), temerari promotori ai identității etnolingvistice a basarabenilor și susținători ai cauzei Limbii Române // Limba Română. – 2023. – Nr 3/4. – P. 241-251. – Conține informație despre Paul Miron. – ISSN 0235-9111.

Zub, Alexandru. Miron Paul: un mesager al speranței / Alexandru Zub // Convorbiri literare. – 2008. – 6 iun. – P. 23-25. – ISSN 1841-7647.

Maria S. Ciobanu

Anatol RĂCILĂ
1956

Actor de teatru, regizor, Artist al Poporului, Cavaler al „Ordinului de Onoare”.

Anatol Răcilă s-a născut la 15 iunie 1956, în s. Paladia, rn. Edineț.

A absolvit școala de opt ani din satul natal (1963-1971), apoi școala medie din or. Dondușeni (1971-1973). A făcut studii la Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Mucșescu” (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP) din Chișinău (1973-1977), la specialitatea actor de teatru și film. A urmat cursuri de regie plastică, cu profesorul A. Nemirovski, la Institutul Rus de Arte Teatrale din Moscova în 1985.

A debutat în 1977 la Teatrul Moldovenesc Muzical-Dramatic din Bălți (astăzi, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți), iar primul său rol a fost Căpcăunul din piesa-poveste „Micul flașnetar” de L. Ustinov, regia V. Drumi. Ulterior, a jucat în spectacolele montate de colegii actori: V. Drumi, M. Gîrnu, I. Codău, I. Puiu și în montările unor regizori de renume: A. Pinzaru, N. Aronețki, M. Panfilova, V. Apostol, S. Fusu.

Din anul 1990 a activat pe post de director, apoi de director general (2004-2017) al Tea-

trului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. Statutul de „Național” teatrul îl obținuse în 1990, devenind primul teatru dramatic național în Republica Moldova. Din 2017 își continuă activitatea ca actor și regizor la același teatru.

A interpretat numeroase roluri în spectacolele montate aici, și anume: Pașcenko, colonel în „Să arzi de-a pururi, steaua mea” de I. Dunski și V. Frid, regia A. Pinzaru (1980); Colhoznicul în „Moara fericirii” de V. Merejko, regia M. Panfilova (1980); Tânărul îndrăgostit în „Numai eu și satul meu” de V. Șuljik, regia A. Pinzaru (1981); Serghei Stucikin în „Sfânt și păcătos” de M. Vorfolomeev, regia N. Aronețki (1981); Vasilică, speculant în „Frunza de la urmă” de A. Cibotaru, regia A. Pinzaru (1982); Săteanul în „Osândă” de I. Puiu, regia V. Rusu (1984); Vascov în „Iar zorile-s pe-aici tihnite” de B. Vasiliev (1985); Agachi în „Agachi Flutur” de V. Alecsandri, regia A. Pinzaru (1987); Nistor în „Sperietoea” de D. Matcovschi, regia V. Apostol (1989); „Viața asta-i scumpă tare” (spectacol distractiv-meditativ), selecția și regia M. Volontir (1991); Seniorul Soverano în „Demonul îndrăgostit” de Nina Sadur, regia D. Griciuc (1991); Comisarul în „Transfer de personalitate” de D. Solomon, regia A. Pinzaru (1992); „Ridică-te, Ștefane!”, compoziție literar-muzicală: poezii de I. Codău, cântece selectate de A. Răcilă (1992); „Metamorfoza” de I. Puiu, regia D. Griciuc (1993); „Păguboșii” de E. Rotaru, după M. R. Paraschivescu, regia I. Cibota-

ru (1996); Comandorul din „Plutonier Toni Er” după I. Țineanov (1998); Ivan Turbincă în „Ivan Turbincă” după I. Creangă, dramatizarea și regia de L. Ciubotaru (2001); Directorul școlii în „Clopotnița” de I. Druță, regia I. Marcoci (2008); Boschetaurul în „Buchetul” de N. Rusu, regia A. Răcilă și C. Răcilă (2013); Terinte în „Cârlanii” de C. Negruzzi, regia P. Lupănescu (2019) ș.a.

A debutat ca regizor cu spectacolul „Dezertorul” de M. Sorbul (1990), în anii următori montând alte 10 spectacole: „Ce ne facem fără Willi” de G. Astaloș (1997); „Fricosul” de C. Stamati-Ciurea (1998); „Un suflet pentru o păpușă” de A. Graur (2003); „Capra cu trei iezi”, adaptare de C. Brehnescu (2003); „Târfa de marți” de Gh. Calamanciuc (2009); „Coridorul morții” de I. Nechit (2010); „Corona Triumfală”, după „Cinel-cinel” de V. Alecsandri (2012); „Buchetul” de N. Rusu (2013) ș.a.

A scris scenariul pentru spectacolul „Deșteptarea”, compoziție și regie Gh. Crudu (2004).

Din inițiativa sa, în anul 1996, pe lângă Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți și în cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB) au fost deschise specialitatea de actorie (1996-2006) și cea de regie (2006-2010) în cadrul Facultății de Muzică și Pedagogie Muzicală a USARB. Ca parte a corpului profesoral-didactic, A. Răcilă a predat cursurile „Improvizație scenică”, „Măiestria actorului și improvizația scenică”.

Împreună cu actorii din trei

promoții (2000, 2005, 2010), a montat spectacolele „Antigona” de Euripide (1998), „Avarul” de Molière (1999), „Domnișoara Nastasia” de G. M. Zamfirescu (2000), „Cârlanii” de C. Negruzzi (2019). Majoritatea absolvenților acestei specialități au fost angajați la Teatrul Național bălțean.

Meritele actorului, regizorului, scenaristului și directorului Anatol Răcilă au fost înalt apreciate prin conferirea distincțiilor de stat: titlul onorific „Artist Emerit” (1991), „Ordinul de Onoare” (2010), titlul „Artist al Poporului” (2011).

A fost apreciat cu premii și diplome: Premiul Uniunii Teatrale din Moldova (UNITEM) „Cel mai bun actor al anului” (1982) pentru interpretarea rolului Vasiliță din „Frunza de la urmă” de Gh. Malarciuc; Distincție pentru muncă exemplară cu teatrele populare și colectivele de artiști amatori acordată de Ministerul Culturii (1985); „Cel mai bun actor al anului” pentru interpretarea rolului Nistor din „Sperietoarea” de D. Matcovschi (1989); Premiul I acordat de Ministerul Culturii celui mai bun director de teatru (2004); „Cel mai bun regizor al anului” la Festivalul Național de Teatru pentru regia spectacolului „Un suflet pentru o păpușă” de A. Graur (2005); Premiul II al UNITEM celui mai bun director de teatru al anului 2005; Premiul „Alexandru Fedco” pentru cel mai bun director general al anului (2012); Premiul UNITEM pentru cel mai bun rol masculin episodic în spectacolul „Buchetul” de N. Rusu (2013).

Anatol Răcilă a contribuit la instalarea (în 2001) în fața Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți a bustului din bronz al scriitorului V. Alecsandri (sculptor C. Matei), donație a Societății Culturale „Mihai Viteazul” din Iași (România).

Bibliografie selectivă:

Răcilă, Anatol. Anatol Răcilă: „Când oamenii de teatru care ne-au ajutat întotdeauna să trăim frumos au mai fost și bogați?” : [interviu cu Anatol Răcilă, directorul Teatrului Național „V. Alecsandri” din Bălți] / a dialogat: Gheorghe Calamanciuc // Teatru. – 2010. – Nr 3. – P. 34-36. – ISSN 1857-0674.

Răcilă, Anatol. Anatol Răcilă: „Teatrul este teatru oriunde am merge” : [interviu cu Anatol Răcilă, directorul Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți] / interviu de Liliana Popușoi // Flux Continuu : ediția de vineri. – 2011. – 21 oct. – P. 8.

Răcilă, Anatol. Anatol Răcilă: „Volontir e obligat să joace teatru, pentru că un actor trebuie să-și trăiască viața pe scenă...” : [interviu cu Anatol Răcilă, directorul Teatrului Național „V. Alecsandri” din Bălți] / consemnare: Aliona Avram // Dialog. – 2002. – 15 mar. – P. 6.

Răcilă, Anatol. În capitală e mult mai ușor să faci teatru : [interviu cu Anatol Răcilă, directorul Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți] // Literatura și Arta. – 2003. – 8 dec. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Răcilă, Anatol. În 47 de ani trupa Naționalului „V. Alecsandri” din Bălți a jucat circa 2000 de spectacole : [interviu cu Anatol Răcilă, directorul Teatrului „V. Alecsandri” din Bălți] / consemnare: Pavel Dumbrăveanu // Accente. – 2004. – 13 mai. – P. 5

Răcilă, Anatol. „N-aș vrea să modific nimic în traseul vieții mele. Sunt convins că totul ce

avem ne este dat de la Cel de Sus” / Anatol Răcilă // Literatorul. – 2006. – 16 iun. – P. 2. – ISSN 1220-5583.

Răcilă, Anatol. Naționalul bălțean : Teatrul național „Vasile Alecsandri” / Anatol Răcilă // Orașul Bălți: călătorie în timp : Antologie / alcătuitori: Elena Scurtu, Ana Nagherneac. – Bălți, 2023. – P. 270-271. – ISBN 978-9975-50-310-5.

Răcilă, Anatol: „Nu cred că ne-a părăsit cineva, dezamăgit de profesia de actor” : [interviu cu Anatol Răcilă, directorul Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți] / consemnare: Gheorghe Calamanciuc // Teatru. – 2011. – Nr 7. – P. 44 – ISSN 1857-0674.

Răcilă, Anatol. Teatrul înseamnă dragoste : [interviu cu Anatol Răcilă, director general al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți] / consemnare de Gheorghe Calamanciuc // Teatru. – 2014. – Nr 14. – P. 55-56. – ISSN 1857-0674.

Răcilă, Anatol. Teatrul și copii : [interviu cu directorul Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți] // Făclia. – 2015. – 22 mai. – P. 16. – ISSN 1857-3010.

Baciu, Gheorghe. Arta teatrală și interpretativă : [cu referire la Anatol Răcilă] / Gheorghe Baciu // Orașul Bălți și oamenii lui / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 317-327. – ISBN 978-9975-78-931-8.

Codău, Iulian. Anatol Răcilă / Iulian Codău // Teatrul național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1957-1994) – teatru pe roate. – Bălți : [S. n.], 2004. – 316 p.

Drumi, Victoria. Competiție regizorală la Teatrul Național din Bălți / Victoria Drumi // Arta : Arte audiovizuale. – 2007. – P. 211-216. – ISSN 1857-1050.

Jitaru, Valentin. Anatol Răcilă : [notă biografică] / Valentin Jitaru // Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți la ceas aniversar : 65 de ani de la înființare, 1957-2022 / autor-alcătuitor: Valentin Jitaru. – Chișinău : Epigraf, 2022. – P. 71-72. – ISBN 978-9975-60-432-1.

Jitaru, Valentin. Răcilă Anatol : [actor de teatru și regizor] / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. l.], 2018. – P. 288-289. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Ladaniuc, Victor. Paladea. R-nul Ocnia, com. Birlădeni. Atestat la 20 sept. 1513 cu denumirea de Vertiporoh : [cu referire la Anatol Răcilă] / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 10 / alcătuitori: Victor Ladaniuc, Tudor Țopa. – Chișinău : Fundația „Draghiștea”, 2012. – P. 49-54. – ISBN 978-9975-4210-4-1.

Proca, Pavel. Rătăcit printre eroii lui Creangă : [Anatol Răcilă, directorul Teatrului Național „V. Alecsandri” / Pavel Proca // Notițe pe notițe / Pavel Proca. – Chișinău : Dragodor, 2007. – P. 31-32. – ISBN 978-9975-932-35-6.

Răcilă Anatol : [fișier biografic] // Teatrul Național Vasile Alecsandri : [site]. – URL: <https://tnb.md/racila-anatol/> (accesat : 06.06.2025).

Ungureanu, Larisa. Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți : [cu referire la Anatol Răcilă] / Larisa Ungureanu // Chișinăul în teatru : Imaginea orașului Chișinău în spectacole / Larisa Ungureanu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 173-186. – ISBN 978-9975-84-040-8.

Elena Harconița

Sergiu RĂDĂUȚANU 1926-1998

Fizician, doctor habilitat în științe tehnice, om de cultură și de știință, specialist în domeniul fizicii și chimiei materialelor semiconductoare, organizator și primul rector al Universității Tehnice a Moldovei, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare din străinătate al Academiei Române, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 17 iunie 1926, la Chișinău. A decedat la 6 martie 1998, la Sankt Petersburg, Rusia.

Este descendent dintr-o familie de intelectuali, a avut un bunic cu studii la Sorbona, tatăl său a fost profesor de limbă franceză și cunoștea nouă limbi străine, mama a fost absolventă a conservatorului.

Și-a făcut studiile la Liceul „B. P. Hasdeu” din Chișinău, după care a urmat Facultatea de Fizică a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), pe care a absolvit-o cu eminență (1950-1955). A făcut studii postuniversitare la Institutul de Fizică și Tehnică „A. F. Ioffe” din Sankt Petersburg (1955-1958), unde a elaborat teza de doctor „Cercetările soluțiilor solide în sistemele InAa-In₂ Se₃”, conducător

științific N. Goriunova, pe care a susținut-o în 1959. Teza de doctor habilitat în științe fizico-matematice o susține la Institutul Politehnic din Sankt Petersburg, cu tema „Cercetările semiconductoarelor de tip diamant cu structura defectă” (1966). În 1967 obține titlul științifico-didactic de profesor universitar.

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de șef al Laboratorului de materiale semiconductoare al Institutului de Fizică Aplicată al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM) în 1959. În 1961 a fondat Laboratorul de compuși și semiconductori la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM. Ulterior, în 1964, a fondat prima instituție de învățământ superior tehnic din Republica Moldova – Institutul Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei – UTM), fiind și primul rector al acesteia (1964-1973).

Sergiu Rădăuțanu este fondatorul școlii științifice autotone în domeniul fizicii și tehnologiei semiconductoarelor ternari și multinari.

Din 1966 a practicat și activitatea didactică. A ținut prelegeri la universități din Franța, Germania, SUA, Ungaria, Marea Britanie, Japonia ș.a. A pregătit 60 doctori și 12 doctori habilitați în domeniul tehnic.

A participat cu comunicări la numeroase conferințe și congrese internaționale. A organizat în Republica Moldova șapte conferințe unionale în domeniul fizicii și tehnologiei semiconductoarelor.

Rezultatele investigațiilor sale sunt prezentate în peste

o mie de lucrări științifice, studii, rapoarte, comunicări, publicate în reviste de profil din țară și peste hotare. A publicat peste 30 de cărți și sute de articole, afirmându-se ca un precursor al fizicii semiconductorilor în Moldova. A făcut descoperiri importante legate de procesele de punere în ordine și de fenomenul de polipatie în sisteme ternare. A obținut, singur sau în colaborare, peste 120 de brevete de invenții.

În 1974 a fost ales vicepreședinte al AȘM, șef al Laboratorului Institutului de Fizică Aplicată și președinte al Uniunii Științifico-Tehnice din Moldova.

După căderea comunismului, a promovat activ colaborarea științifică între Republica Moldova și România, a fost și membru al Comitetului Guvernamental Interministerial. În 1993 a fost unul dintre organizatorii Congresului Internațional al Academiei Româno-Americane-Moldova „Deschideri culturale și științifice spre Vest” la Chișinău. Un eveniment de importanță majoră în viața republicii l-a constituit prima Conferință științifică NATO la Chișinău, organizată de savant cu sprijinul Primăriei (1996).

A desfășurat și o vastă activitate publică. A fost deputat al Sovietului Suprem al RSS Moldovenești (1967-1975); președinte al Sovietului Suprem al RSS Moldovenești (1967-1971). A fost membru al colegiilor de redacție la numeroase publicații enciclopedice „Dicționar politehnic rus-moldovenesc (1983); „Literatura și arta Moldovei” (1985); „Dicționar enciclopedic moldovenesc” (1989); la revista „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Seria Fizică și tehnică”; la revista internațională „Solar Energy Materials and Solar Cells” ș.a.

A fost înalt apreciat de instituții de învățământ superior de peste hotare, fiind ales doctor honoris causa al universităților din Timișoara, Brașov, Iași, Atena, al UTM și al Academiei de Studii Economice din Moldova.

A avut calitatea de membru al Academiei de Științe Inginerești a Federației Ruse (1992), membru al Academiei Internaționale a Cosmonauticii „K. Tsiolkovski”, Rusia (1992), vicepreședinte al Asociației Internaționale „Știința”, președinte al Societății „Dimitrie Cantemir”, președinte al Fundației „Dimitrie Gusti”, membru al Comitetului pentru Premiile de Stat ale Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției (1995), membru al Consiliului pentru problemele științei și dezvoltării umane durabile (1996).

A fost ales membru corespondent al AȘM în 1970 și membru titular în 1972. Membru de onoare din străinătate al Academiei Române (1991). Pentru întreaga sa activitate a fost înalt apreciat cu premii și distincții de stat, inclusiv „Ordinul Republicii” (1996).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 131-133; „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 191-192; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 120; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 186-187; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 259-260.

Bibliografie selectivă:

****The 2 International Conference on Microelectronics and Computer Science-ICMCS-97.** Vol. 2 : Communications and Electronic Systems Signal and Image Processing. Octob. 30-31, 1997, Chișinău / comitetul organizatoric: S. Rădăuțan. – Chișinău : Editura Tehnică, 1997. – 246 p. – ISBN 9975-910-25-4.

****On the nature of the radiation defects responsible for Fermi level pinning effect in InP / N. B. Pyshnaya, S. I. Radautsan, I. M. Tiginyanu [et al.] // Crystal Research and Technology.** – 1991. – Vol. 26, nr. 6. – P. 129-135.

Радиационные дефекты в эпитаксиальных слоях фосфида индия, облученного протонами / O. V. Culicova, L. L. Culiuc, S. I. Rădăuțanu [et al.] // Кинетические эффекты в молекулярных и твердотельных системах во внешних полях: сборник научных трудов / Academia de Științe a Moldovei, Institutul de fizică aplicată. – Chișinău : Știința, 1990. – P. 65-74.

Sergiu Rădăuțanu : Biobiografie : (vocație, exigență, rațiune) / Valeriu Dulgheru, Elena Plăcintă. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 399 p. – ISBN 978-9975-87-818-0.

Baciu, Gheorghe. Sergiu Rădăuțanu (17.VI.1926-6. III.1998) / Gheorghe Baciu // Personalități de viță moldavă : 125 destine. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 204-206. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Ciobanu, Vitalie. Sergiu Rădăuțanu (1926-1998) / Vitalie Ciobanu // Singerei : Istorie și actualitate. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 153. – ISBN 978-9975-78-513-6.

Colesnic, Iurie. Un ctitor al Politehnicii din Moldova : [cu referire la Sergiu Rădăuțanu] / Iurie Colesnic // Chișinăul din amintire / Iurie Colesnic ; Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu. – Chi-

șinău : Grafema Libris, 2011. – P. 491-492. – ISBN 978-9975-52-120-8.

Prisac, Lidia. Rădăuțanu Sergiu / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 458. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Rădăuțanu Sergiu // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. Vol. 1. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 124-126. – ISBN 978-9975-67-556-7.

Roșca, Denis. Rădăuțanu Sergiu / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 470. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Rusu, Dorina N. Rădăuțanu Sergiu / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică : Editura Academiei Române, 2003. – P. 708. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Sergiu Rădăuțan (17 iunie 1926 – 6 martie 1998) // Doctori Honoris Causa ai Academiei de Studii Economice a Moldovei / Grigore Belostecinic (coordonator), Nicolae Brânzilă, Andrei Prodan, Silvia Ghinculov ; Academia de Studii Economice a Moldovei. – Chișinău : ASEM, 2016. – P. 21-25. – ISBN 978-9975-75-820-8.

Tighineanu, Ion. Fondatorul Politehnicii : [In memoriam acad. Sergiu Rădăuțanu (17. 06.1926 – 06. 03.1998), fondatorul învățământului tehnic superior] / Ion Tighineanu, Veaceslav Ursachi // Akademos. – 2016. – Nr 3. – P. 147-149. – ISSN 1857-0461.

Țăralungă, Ecaterina. Rădăuțanu Sergiu / Ecaterina Țăralungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țăralungă. – București : AGIR, 2019. – P. 648. – ISBN 978-973-720-765-4.

Maria S. Ciobanu

Constantin MORARU 1926-2015

Biolog, specialist în domeniul fiziologiei, biochimiei, geneticii și ameliorării plantelor, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 19 iunie 1926, în s. Chiurt, jud. Edineț, într-o familie de țărani. A decedat la 8 martie 2015, la Chișinău.

După absolvirea școlii generale, și-a continuat studiile (1943-1949) la Institutul Agricol din Chișinău (ulterior, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, apoi parte din Universitatea Tehnică a Moldovei).

După absolvirea Institutului cu mențiune, a rămas să activeze aici în calitate de asistent, apoi de conferențiar universitar. Concomitent cu activitatea didactică, a reușit să acumuleze un vast material experimental în domeniul biologiei formogenezei culturilor de câmp, ceea ce i-a servit ca bază pentru teza de doctor în agronomie, susținută cu succes în anul 1954. În 1972 a elaborat și teza de doctor habilitat în științe agricole, pe care a susținut-o cu brio.

În 1958-1961 a fost numit director al Institutului de

Cercetări ale Culturilor de Câmp din or. Bălți și șef al Laboratorului de fiziologie a plantelor și a microbiologiei solului la același institut.

Activitatea fructuoasă în cercetare și performanțele manageriale l-au adus în funcția de ministru al agriculturii al RSS Moldovenești (1961-1962). Erudiția vastă în domeniile agriculturii și biologiei i-a permis să se realizeze ulterior și ca director al Institutului de Pedologie, Agrochimie și Protecție a Solului „Nicolae Dîmo” (1963-1967) și al Institutului de Fiziologie și Biochimie a Plantelor (1970-1978) al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). Timp de aproape 50 ani și-a desfășurat activitatea științifică și științifico-organizatorică în cadrul AȘM ca cercetător științific superior (1962-1963, 1967-1970) și șef de laborator (1962-2011).

Este fondatorul a două direcții în științele biologice: inducția mutațiilor și recombinărilor la plante, prin acțiunea radiației solare de mare altitudine față de orizont în alternanță cu întunericul, și reglarea proceselor de călire și de formare a nivelului de rezistență a plantelor la acțiunea agenților abiotici nefavorabili pe baza ipotezei cromatinice.

A fost unul dintre fondatorii AȘM, unde s-a distins printr-o activitate științifică amplă și a contribuit la inițierea unei noi direcții științifice, ce rezidă în reglarea formogenezei plantelor prin acțiunea radiației solare de înaltă altitudine în alternanță cu întunericul. A realizat multiple experiențe

complexe care modelau acțiunea radiației spectrului solar cu diferit raport între energia sumară a radiației albastre, violete și ultraviolete și energia razelor roșii, a stabilit că radiația solară, caracteristică zonei latitudinii de 22°, ce corespunde condițiilor muntoase și pre-muntoase, este factorul principal ce induce mutații și recombinatii la plante. Aceste rezultate au stat la baza noțiunii conceptuale despre formogeneza ereditară, conform căreia procesele formogenezei pot fi dirijate prin acțiunea radiației solare de înaltă altitudine în alternanță cu întunericul. Ideile sale au permis crearea de noi forme de grâu comun cu calități valoroase, cum ar fi rezistență la ger și la secetă. Formele obținute pot fi utilizate în procesul de ameliorare în vederea creării de noi soiuri productive, cu o calitate înaltă a boabelor, în condițiile specifice climei locale. Ideile sale privind dependența nivelului de rezistență a plantelor la factorii stresogeni de cantitatea histonei H1 în organele plantelor au fost confirmate experimental și înalt apreciate de specialiștii din domeniu.

Rezultatele cercetărilor se regăsesc în peste 125 de lucrări științifice publicate în domeniul fiziologiei, biochimiei, citologiei și ameliorării grâului. A prezentat comunicări la diverse conferințe, simpozioane și congrese regionale și internaționale în mai multe țări: România, Bulgaria, Ungaria ș.a. Este autorul a două brevete de invenție. Sub conducerea și îndrumarea sa

au fost pregătite și susținute trei teze de doctor și trei teze de doctor habilitat în științe biologice.

Membru corespondent al AȘM (1961).

Recunoașterea rezultatelor sale în studierea fiziologiei plantelor s-au încununat cu nominalizarea pentru titlul onorific „Savantul anului 2002”, iar Centrul Internațional Biografic Cambridge i-a oferit Certificatul de onoare și Medalia de Aur.

Pentru activitate prodigioasă și merite în cercetare i s-au conferit Medalia „Pentru rezultate deosebite în muncă”, Ordinul „Gloria Muncii” (1996) și Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2011).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 196-197.

Bibliografie selectivă:

Matienco, Boris. Școala membrului corespondent Anatol Jacotă în domeniul geneticii moleculare a rezistenței plantelor / Boris Matienco, Constantin Moraru // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Seria Științe biologice și chimice. – 2001. – Nr 1. – P. 63-64. – ISSN 0568-5192.

Furdui, Tudor. 75 de ani de la nașterea membrului corespondent – Constantin Moraru / Tudor Furdui // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Seria Științe biologice și chimice. – 2001. – Nr 1. – P. 124-125. – ISSN 0568-5192.

Moraru Constantin // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. Vol. 1 / colegiul de redacție: Haralambie Corbu (coordonator) [et al.]. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 229-231. – ISBN 978-9975-67-556-7.

Roșca, Denis. Moraru Constantin / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 404. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Tofan, Eugenia. Moraru Constantin / Eugenia Tofan // Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : Sinteza cronologică ilustrată / Eugenia Tofan. – București : Editura Academiei Române, 2022. – P. 344, 629. – ISBN 978-973-27-3429-2.

Maria S. Ciobanu

Alexandru STRATAN
1976

Economist, specialist în management, finanțe și credit, relații internaționale, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, rector al Academiei de Studii Economice din Moldova, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului de Onoare”.

Academicianul Alexandru Stratan este o personalitate marcantă a științei economice din Republica Moldova, recunoscut pentru contribuții remarcabile în domeniul politicilor publice, al capitalului uman și al dezvoltării durabile.

S-a născut la 19 iunie 1976, în s. Nișcani, rn. Călărași, Republica Moldova, în familia lui Nicolae Stratan, doctor în științe veterinare, prim-prorector al Universității Agrare de Stat din Moldo-

va (UASM), viceministru al ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriale.

După absolvirea Școlii medii din satul natal (1983-1993), și-a continuat studiile concomitent la două facultăți: Facultatea de Economie a UASM și Facultatea de Finanțe a Academiei de Studii Economice din Moldova (ASEM), obținând calificarea economist și specializarea economist manager (1993-1998).

Face studii de doctorat la UASM (1999-2001) și în 2001 susține teza de doctor în economie „Managementul producției avicole (în baza datelor Holdingului de Stat „Avicola” S.A.)”. Ulterior, și-a continuat studiile la Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, în cadrul Departamentului de Relații Internaționale (2002-2004), iar în 2008 a susținut teza de doctor habilitat în economie „Mecanismul funcționării eficiente a sectorului agrar”. În 2014 i s-a conferit titlul științifico-didactic de profesor universitar.

A participat la stagii în numeroase țări: trainingul „Marketingul teritorial și promovarea investițiilor”, Consorzio Progetto Lazio, Moldova (1992); o vizită de studiu la companiile de prelucrare a produselor agricole ENSAT, Franța (1997); stagiul „Susținerea învățământului economic superior”, TACIS, Grecia (1998); cursul intensiv asupra democratizării sistemului de învățământ danez la South Zealand Agricultural College, Danemarca (2000); cursul „Dezvoltarea

macroeconomică a țărilor în curs de dezvoltare”, Beijing, China (2000, 2013); școala de vară „Agricultura în proces de transformare – I”, DAAD, Moldova (2004); workshopul de cercetare „Foresight, precaution and risk: preparing for the unexpected”, NATO, Imperial College London, Moldova (2005); școala de vară „Agricultura în proces de transformare – II”, DAAD, Germania (2007); workshopul „Antreprenoriatul inovațional: de la educație spre practică”, Moscova, Rusia (2009); instruirile „Household Behaviour – Theory and Applications”, Moldova (2012), „Dezvoltarea macroeconomică a țărilor în curs de dezvoltare”, China (2013), „International Visitor Leadership Program Higher Education in the U.S.”, SUA (2021); „Politici publice și cele mai bune practici pentru îmbunătățirea cadrului de dezvoltare rurală în Letonia”, Letonia (2021) ș.a.

Cariera sa profesională a început în calitate de asistent universitar la UASM (1998-1999). Ulterior, a activat în calitate de consultant la Direcția de Proiecte Investiționale, Agenția Națională pentru Atragerea Investițiilor, Ministerul Economiei și consultant la Direcția proiecte investiționale (2000-2001); șef al Direcției Principale Licențierea Activităților în Agricultură și în Domenii Speciale, Camera de Licențiere din Republica Moldova pe lângă Guvernul Republicii Moldova (2001-2004); lector superior la UASM (2004-2006); conferențiar universitar la UASM și la

ASEM (2006-2010); director al Institutului de Economie, Finanțe și Statistică – IEFS (2010-2013); director al Institutului Național de Cercetări Economice – INCE (2013-2022); profesor universitar (din 2014) și rector al ASEM (din 2022).

A contribuit la pregătirea cadrelor științifice în domeniul economiei, printre care 16 doctori și doctori habilitați, peste 100 de masteranzi.

Desfășoară o activitate științifică valoroasă, cu rezultate vizibile în cercetarea și formularea politicilor economice, dezvoltarea durabilă și consolidarea capitalului uman. Impactul lucrărilor sale este demonstrat prin recunoaștere internațională, prin numeroase citări academice și prin participare activă în proiecte strategice de anvergură.

Este implicat în coordonarea unor proiecte internaționale, printre care „Policy recommendation for development of the State program on Women’s entrepreneurship with the state funding” (2015-2016); „Regional initiative on agri-food trade and market integration for Europe and Central Asia” (2016); „Promoting inclusive horticultural value chains in Armenia, Georgia, Kazakhstan and Moldova” (2016-2018); „The role of small family farms in sustainable development of agri-food sector in the countries of Central and Eastern Europe, NAWA” (2019-2020); „Leaving something behind. Migration governance and agricultural & rural change in ‘home’ communities: comparative experience from Eu-

rope, Asia and Africa” (2019-2021) ș.a. A participat la elaborarea unui șir de proiecte științifice: „Evaluarea stării economiei naționale” (2010-2014); „Introducerea standardelor UE în Moldova: spre un nou model de cooperare și planificare” (2014); „Local Governance Development” (2014); „Perspective de promovare a dezvoltării durabile în România și în Republica Moldova prin operaționalizarea de bune practici europene relevante” (2016-2018); „Calculation of Standard Output and Farm Typology for Moldova” (2020-2021); „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023” (2020-2023); „Sporirea exportului principalelor produse agroalimentare din perspectiva consolidării rezilienței securității alimentare a Republicii Moldova” (2024-2025); „Entrepreneurial and Digital Innovation in Moldova – Supporting Ukrainian Refugees” (2024-2025) ș.a.

Rezultatele cercetărilor le-a comunicat la numeroase conferințe și forumuri internaționale, fiind invitat la ședințe plene și în calitate de „keynote speaker” în țări precum România, Belarus, Germania, Rusia, Indonezia, Japonia, Polonia, Ungaria, Ucraina, Kârgâzstan, Africa de Sud, India, Italia, Vietnam ș.a. Printre acestea: „Scientific and technical information. Statistics and innovations: national experience and international cooperation”, Hanoi, Vietnam (2015); „Emerging Market Queries

in finance and Business”, Târgu Mureș, România (2015); „Competitiveness of the economy in the context of social policy measures”, Jachranka, Polonia (2016); „Best practices in export promotion: experience in Latin America, Eastern Europe and Central Asia”, Halle, Germania (2016); „Actual problems of production and international exchange of scientific and technical information – solutions and challenges”, Cape Town, Africa de Sud (2016); „Стратегия развития экономики Беларусь”, Minsk, Belarus (2017); „Диалог исследователей и экспертов – возможности интеграционного развития стран СНГ”, Bișkek, Kârgâzstan (2018); „Digital Economy: the Space for Science and Technology Information”, New Delhi, India (2019); „A collective recovery for the Black Sea Region in the post-covid era”, Atena, Grecia (2021); 3-ème édition de la Semaine Mondiale de la Francophonie Scientifique Canada (2023); The 18th International Conference on Management Science and Engineering Management, Malaysia (2024); „Higher Education Policy Reform for Impact”, Universitatea din Barcelona, Spania (2025) ș.a.

Prin activitatea sa științifică, managerială și internațională a contribuit substanțial la consolidarea cercetării economice și a cooperării academice internaționale, promovând valorile științei moldovenești pe plan global. Realizările cercetărilor sale științifice și ale activității didactice se regăsesc în peste

300 de lucrări în domeniul economiei, șapte monografii și două manuale pentru studenții facultăților economice, un brevet de invenție, patru certificate de înregistrare a obiectelor dreptului de autor și drepturilor conexe, între care „Organizarea muncii și a producției agricole” (coautor, 2006), „Managementul finanțelor publice locale” (coautor, 2014), „Sistemul de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii” (coautor, 2016), „Investiții în afaceri agricole” (2020) ș.a.

A elaborat 60 de documente de politici, care servesc drept instrumente strategice și suport informațional atât pentru cercetători și experți, cât și pentru administrația publică centrală și locală în procesul de implementare a proiectelor socioeconomice.

A participat la elaborarea Strategiei naționale de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015), a propunerilor de perfecționare a politicii de stat în domeniul prețurilor/tarifelor (2011), a Strategiei de susținere a dezvoltării IMM-urilor pentru anii 2012-2014, a Strategiei de dezvoltare socioeconomică a raionului Fălești pentru anii 2013-2020, a raionului Hîncești pentru anii 2013-2020, a raionului Rezina pentru anii 2014-2020, a Strategiei Naționale de Dezvoltare Moldova-2020 ș.a. Membru în grupul de lucru implicat în asigurarea implementării Mecanismului de coordonare a procesului de integrare europeană a Republicii Moldova (2023) și în elaborarea Proiectului de

lege cu privire la educație fizică și sport (2023) ș.a.

A exercitat funcția de expert și consultant în numeroase consilii guvernamentale: membru al Consiliului Economic pe lângă prim-ministrul Republicii Moldova (2015-prezent); membru al Consiliului Economic pe lângă Președintele Republicii Moldova (2017-2020); președinte al Consiliului directorilor institutelor de cercetare din Republica Moldova (2019-2022); membru al Consiliului de experți pentru cercetare și educație pe lângă Asamblarea Interparlamentară a statelor membre CSI (2021-prezent); expert în Reforma Învățământului Superior, Oficiul Național Erasmus+ (2022-prezent); membru al Consiliului de observatori al Unității de implementare a Proiectului Băncii Mondiale de ameliorare a competitivității (2022-prezent); președinte al Junior Achievement Moldova (2023-prezent); membru al Consiliului de administrare al Institutului Specializat al Francofoniei pentru Administrație și Management (2023-prezent); membru al Consiliului Școlii Doctorale Economie II din cadrul Academiei de Studii Economice din București (2023-prezent); vicepreședinte al Conferinței Regionale a Rectoților, ECO-AUF (2023-prezent); membru al Consiliului de coordonare al Centrului Municipal pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (2023-prezent); membru al Consiliului directorilor naționali al Centrului Internațional de Studii pentru Marea Neagră (2023-prezent); președinte al Asociației Economistilor din Republica Moldova (2024-prezent).

A desfășurat o amplă activitate editorial-redacțională, colaborând cu numeroase reviste științifice naționale și internaționale. A fost redactor-șef al revistei „Economie și sociologie” (Republica Moldova) și redactor-șef adjunct la „International Journal of Business Research and Management” (Malaysia). A făcut parte din consiliile editoriale ale următoarelor publicații: „Analele Universității din Petroșani” (România), „Agricultural Economics and Rural Development” (România), „Studia Mundi Economica” (Ungaria), „Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development” (Lituania), „International Journal of Health” (România), „ЭФИ: Экономика, финансы, исследования” (Kazakhstan), „Studii Financiare” (România), „Economics of Agriculture” (Serbia), „Известия Уральского государственного экономического университета” (Rusia), „The Journal of Economics and Technologies Knowledge” (România).

A fost președintele Comisiei pentru susținerea examenelor de licență la Universitatea de Stat din Moldova (2007, 2014), la Universitatea de Stat din Comrat (2008), la Institutul de Stat de Relații Internaționale din Moldova (2009, 2013), la ASEM (2011), la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2012) ș.a.

Este membru al mai multor asociații științifice: Asociația Economistilor din Republica Moldova; Rețeaua Națională pentru Dezvoltare Rurală; Clubul Economic

Euroasiatic al Oamenilor de Știință; Asociația Europeană a Economistilor Agrarieni; Asociația Internațională a Economistilor Agrarieni.

În 2017 a fost ales membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), iar din 2025 este membru titular al AȘM. Doctor honoris causa al Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova (2018).

Maestru al sportului, multiplu premiat la campionatele de volei seniori din Moldova (1997-1998, 2005-2006, 2007-2008, 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011).

Este laureat al mai multor premii de prestigiu acordate de AȘM și de alte instituții academice, inclusiv Diplomă de gradul II (1996, 1998) și Diplomă de gradul III (1997) pentru rezultate excepționale la învățământ și activitate extracurriculară (Fundatia Soros Moldova); Laureat al Premiului AȘM pentru tinerii cercetători (2005, 2007); Diplomă de merit a AȘM (2012); Diploma Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (2014); Premiul AȘM „Savantul anului” (2014); Diploma Guvernului Republicii Moldova de clasa I (2016); Premiul Național (2017); Diploma de onoare a Guvernului Republicii Moldova (2021) ș.a.

A fost distins cu multiple medalii: Medalia „75 de ani ai USM” (2008); Medalia „60 de ani de la fondarea Institutului pentru Economie Națională”, Academia Română (2013); Medalia „80 de ani ai UASM” (2013); Medalia „Meritul Civic” (2015); Medalia „70 de ani de la crearea

primelor instituții de cercetare și 55 de ani de la fondarea AȘM” (2016); Medalia de Aur la Salonul „Inventica” (2016); Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” a AȘM (2016); Medalia Democrației, Parlamentul Republicii Moldova (2019); Cavaler al „Ordinului de Onoare” (2020); Medalia ASEM (2021).

Bibliografie selectivă:

Analele Institutului Național de Cercetări Economice. Ediția a IX-a / redactor șef: Alexandru Stratan. – Chișinău : INCE, 2018. – 122 p. – ISBN 978-9975-4326-6-5. – ISSN 1857-3630.

Conferința științifico-practică cu participare internațională „Adaptare serviciilor publice la provocările tehnologice și la așteptările mediului de afaceri”, Ediția a 4-a, 13 decembrie 2024 : Culegere de abstracte = International Scientific and Practical Conference „Adapting Public Services To the Technological Challenges and To the Business Environment Expectations”, the 4th edition : 13 December 2024 : Book of Abstracts / [comitetul științific: Alexandru Stratan]. – Chișinău : SEP ASEM, 2024. – 64 p. – ISBN 978-9975-167-88-8. – ISBN 978-9975-167-89-5.

Costul: abordare conceptuală și analiză financiară = Cost: Conceptual Abordation and Financial Analysis / T. Manole, A. Stratan ; Universitatea Tehnică a Moldovei ; Institutul Național de Cercetări Economice. – Chișinău : INCE, 2020. – 267 p. – ISBN 978-9975-3378-8-5.

****Economiștii Republicii Moldova :** (perioada anilor 1951-2025) / responsabili de ediție: Mihai Patraș, Alexandru Stratan. – Chișinău : ASEM, 2025. – 307 p. – ISBN 978-9975-168-38-0.

International Scientific-Practical Conference „Economic Growth in the Conditions of Globalization”, 16th edition, Oc-

tober 12-13, 2022 : Book of abstracts / scientific commitet: Stratan Alexandru [et al.] ; National Institute for Economic Reasearch. – Chișinău : NIER, 2022. – Vol. 1. – 84 p. – ISBN 978-9975-3530-8-3. – ISBN 978-9975-3583-8-5. – ISBN 978-9975-3583-7-8.

Măsuri de asigurare a securității alimentare a Republicii Moldova în condițiile pandemiei COVID-19 : (Studiu științifico-practic de intervenție) / T. Bajura, A. Stratan, A. Ceban [et al.] ; Institutul Național de Cercetări Economice. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 127 p. – ISBN 978-9975-89-230-8.

Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – înființarea livezii intensive de piersic / A. Stratan, T. Iașișin , A. Ceban ; Academia de Studii Economice din Moldova, Institutul Național de Cercetări Economice. – Chișinău : INCE, 2023. – 70 p. – ISBN 978-9975-167-27-7.

Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete în agricultură : Ghid practic / A. Stratan, T. Bajura, E. Lucașenco [et al.]. – Chișinău : INCE, 2023. – 195 p. – ISBN 978-9975-167-30-7.

Tehnica operațiunilor de front și Back Office : note de curs / A. Stratan, C. Gribincea ; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Științe Economice. – Chișinău : CEP USM, 2021. – 200 p. – ISBN 978-9975-152-83-9.

Tratat despre pământ : importanța, starea, eficiența utilizării în agricultură / D. Parmacli, A. Stratan. – Chișinău : Știința, 2017. – 331 p. – ISBN 978-9975-85-099-5.

****Circular Economy in the European Union:** A Prisma-Based Systematic Review and Meta-Synthesis / Viktoria Vovk, Oznur Tasdoken... Alexandru Stratan [et al.] // Sustainability (Switzerland). – 2025. – Vol. 17. – P. 1-22. – ISSN 2071-1050.

****Forecasting Moldova's monthly exports using autoregressive models with seasonal**

dummies / Zinovia Toacă, Liliana Staver (Condrațchi), Alexandru Stratan [et al.] // Cogent Business and Management. – 2025. – Vol. 12. – P. 1-18. – ISSN 23311975.

Stratan, Alexandru. Assessing price/cost competitiveness in European Union candidate countries: the case of Republic of Moldova / Alexandru Stratan, Victoria Fală // Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii, Ediția a 28-a, 20-21 septembrie 2024, Chișinău. – Chișinău : ASEM, 2024. – P. 51. – ISBN 978-9975-168-04-5.

Stratan, Alexandru. Competitivitatea economiei naționale: progrese și provocări / Alexandru Stratan // Lucrări științifice. Vol. 50 : Economie. : Materiale Simpozionului Științific Internațional / Universitatea Agrară de Stat din Moldova. – Chișinău : UASM, 2018. – P. 10-15. – ISBN 978-9975-64-271-2. – ISBN 978-9975-64-299-6.

Stratan, Alexandru. Cuantificarea efectelor reformei administrativ-teritoriale / Alexandru Stratan // Akademos. – 2015. – Nr 3. – P. 88-91. – ISSN 1857-0461.

Stratan, Alexandru. Evoluția competitivității economiei naționale: aspecte teoretico-practice / Alexandru Stratan // Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării : modele de dezvoltare durabilă” = International Conference on Theoretical and Applied Economic Practices „Economic Growth in Conditions of Globalization : sustainable development models”, Ediția a 12-a, 12-13 octombrie 2017, Chișinău / comitetul științific: Alexandru Stratan (președinte). – Chișinău : INCE, 2017. – Vol. 1. – P. 10-17. – ISBN 978-9975-3171-1-5.

Stratan, Alexandru. Greening policies for the agricultural sector of the Republic of Moldova: current situation and future perspectives / Alexandru Stratan, Alexander Ceban, Eugenia Lucașenco // Scientific papers. Series „Management, Economic Engineering in Agriculture and

Rural Development”. – 2023. – Vol. 23. – P. 673-679. – ISSN 2284-7995.

Stratan, Alexandru. Infrastructure and international competitiveness: trends and challenges / Alexandru Stratan, Victoria Fală // Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii, Ediția a 27-a, 22-23 septembrie 2023, Chișinău. – Chișinău : ASEM. – 2023. – P. 32-44. – ISBN (pdf) 978-9975-167-39-0.

****Stratan, Alexandru.** Infrastructure as a Determinant of the National Competitiveness / Alexandru Stratan // ACROSS. – 2024. – Nr 8. – P. 31-38. – ISSN 2602-1463.

Alexandru Stratan: Vocație, competență și responsabilitate : Biobibliografie / Nionila Dalinițchi, Angelina Catana ; coordonator: Elena Bordian ; Institutul Național de Cercetări Economice. – Chișinău : INCE, 2017. – 248 p. – ISBN 978-9975-4000-9-1.

Alexandru Stratan // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 9 : N-O / colectiv de autori: Liviu Belăi, Valeriu Ciobanu, Ion Domenco [et al.] ; alcătuitor: Victor Ladaniuc, Tudor Țopa. – Chișinău : Fundația „Draghiștea”, 2009. – P. 259. – ISBN 978-9975-9895-0-3.

Stratan Alexandru // Economiștii Republicii Moldova : (perioada anilor 1951-2025) / Academia de Studii Economice din Moldova, Asociația Economiștilor din Republica Moldova ; responsabil de ediție : Mihai Patraș, Alexandru Stratan. – Chișinău : ASEM, 2025. – P. 257-260. – ISBN 978-9975-168-38-0.

Tofan, Eugenia. Stratan Alexandru / Eugenia Tofan // Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : Sinteză cronologică ilustrată / Eugenia Tofan. – București : Editura Academiei Române, 2022. – P. 631. – ISBN 978-973-27-3429-2.

Maria S. Ciobanu

Galina FURDUI
1946-2025

Poetă, eseistă, textieră, traducătoare, jurnalistă, lector universitar, Maestru în Artă, distinsă cu Medalia „Meritul Civic”.

Galina Furdul este un simbol al culturii și sensibilității, poezia ei lirică și meditativă, formal riguroasă a influențat generații de cititori de pe ambele maluri ale Prutului.

S-a născut la 21 iunie 1946, în s. Vărăncău, rn. Vertiujeni (astăzi, rn. Soroca), fiind al cincilea copil în familia lui Panteleimon și a Mariei Furdul (Topolinschi). A decedat la 6 martie 2025, la Chișinău.

Copilăria și vacanțele școlare le-a petrecut la Mănăstirea Japca, alături de sora mamei, Agripina, medic la această mănăstire (1951). În anii 1953-1960 a frecventat Școala de șapte ani din s. Vărăncău, apoi școala medie din s. Târgul Vertiujeni (1960-1964). Studiază la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), Facultatea de Filologie (1964-1969), unde susține teza de licență „Particularități ale transfigurării artistice a eului creator în opera de artă”, conducător științific Gh. Mazilu (1969).

A absolvit mai târziu și Institutul Poligrafic din Moscova, la specialitatea teoria și practica redactării (1984).

Își începe cariera profesională în 1968, ca redactor literar la Comitetul de Stat pentru Radiodifuziune și Televiziune (astăzi, Instituția Publică Națională a Audiovizualului (IPNA) Compania „Teleradio-Moldova”), în Redacția emisiunilor literare. Peste câțiva ani devine șefa Secției poezie și proză, unde a activat mai multe decenii. A susținut un șir de rubrici la radio, emisiuni literar-dramatice și muzicale: „Dialog cu arta”, „Talentul și misiunea lui”, „Logos”, „Revista muzelor”, „Arpegii”, „La ora strunei”, „Domeniile Euterpei”, „O melodie pentru tine”, „Ars longa” etc. Ca vicepreședinte al Consiliului artistic de la IPNA Compania „Teleradio-Moldova” a ghidat procesul de selectare a lucrărilor muzicale și de întocmire a patrimoniului cultural-artistice.

O perioadă (în 1984) a activat în funcția de director adjunct la Muzeul de Literatură „Dimitrie Cantemir” de pe lângă Uniunea Scriitorilor din Moldova (astăzi, Muzeul Național al Literaturii Române, Chișinău), apoi (în 1988) la revista „Nistru” (mai târziu, „Basarabia”). În 1997 este invitată la postul de lector superior la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP) din Chișinău pentru promovarea cursurilor „Istoria literaturii române”, „Teoria literaturii”, „Stilistica”, „Romanistica”, „Teoria și practica redactării”.

rii artistice”. Ulterior publică cicluri de versuri în revistele „Cultura”, „Nistru”, „Femeia Moldovei”, „Tinerimea Moldovei”. Ziarul „Zorile Bucovinei” (Cernăuți) îi oferă un spațiu mai extins pentru versurile sale. Grupaje de versuri îi apar și în „Literatura și artă”, în revista „Moldova”, în culegerea „Dintre sute de catarge” (1977).

Galina Furdui a publicat peste 50 de cărți, inclusiv rondeluri, poezii pentru copii, volume bilingve româno-franceze sau româno-ruse, eseuri, dialoguri, cântece coral-simfonice și versuri pentru romanțe.

A debutat editorial cu placheta „Omul către om” (1987), însoțit de un cuvânt-înainte semnat de A. Lupan, în același an, revista „Nistru” tipărește două recenzii la volum, scrise de criticii M. Dolgan și A. Țurcanu. Au urmat volumele „Crucifix” (1993); „Ne caută o veste” (1995); „O umbră cântând” (Moscova, 1995); „Plus o floare” (1997). „Întoarcere în Marele Volum” (rondeluri, București, 1998) a fost lansat în cadrul Clubului literar „Junimea” (Casa Pogor, Iași) cu participarea mai multor scriitori, savanți, jurnaliști, oameni de artă din Republica Moldova și România. Mai publică cărțile: „Vorbește Semnul” (2000); „În cercuri de Apel” (rondeluri, 2000); „Contactul cu lumina” (rondeluri, 2001); „Ce faci, Inimă” (2001); „Aud preludiul” (Timișoara, 2001); „Monolog pentru Maica Maria” (2002); „Spre Țărnuț” (Târgoviște, 2003);

„Nihil sine Deo” (2005); „O sută de rondeluri” (Alba Iulia, 2010); „101 poeme” (București, 2010); „Între umbre și stele” (Chișinău, 2011); „Spațiu interactiv pentru nucleu; dialoguri; interviuri” (2013); „Chemați sunt toți” (Iași, 2015); „Îngăduie-mi să te cunosc, iubire” (2015).

A scris și texte pentru copii: „Plus o floare” (1997); „Ieri plus Măine” (1999); „Mărgelușe calde” (2001) ș.a.

Galina Furdui este autoare a circa o mie de texte pentru cântece și pânze sonore de proporții, integrate în muzica populară, ușoară și în romanțe. Volumul „Mi-e dor de-o seară cu romanțe” conține circa 800 de astfel de creații (vol. 1-2, Alba Iulia, 2011; Chișinău, 2012). Alte culegeri: „Raza aștei călătoare”, „Calea spre zidire” (2015); „Monolog pentru Maica Maria”, poem coral-simfonic (2016); „Candela iubirii”, romanțe (2016); „Pe cărarea inimii” (2017); „Cămașa cazuală”, rondeluri (2017); „Omule, viața ta... Cântece în stil popular” (2018); „Șoapta vântului albastru. Cântece pentru copii și adolescenți” (2018) ș.a.

Datorită compozitorilor Gh. Mustea, E. Doga, C. Rusnac, L. Știrbu, C. Baranovschi, A. Roșcovan, L. Știrbu, T. Zgureanu, M. Stârcea, M. Matieșcu, D. Radu, Gh. Crețu, V. Mircoș, M. Oțel, V. Dani, V. Dânga, B. Polin, poeziile Galinei Furdui au fost interpretate de un șir de interpreți. În acest sens, a început, în anul 1979, colaborări cu interpreții de muzică

populară și, din 1983, cu cei din domeniul muzicii ușoare: M. Ciobanu, A. Lozanciu, A. Botnaru, O. Ciolacu, C. Florescu, V. Negruzzi, D. Arsene, L. Gheorghită, V. Moraru, N. Ermurache, N. Crulicovschi, Z. Julea, N. Ciubotaru, V. Mihai ș.a.

Capela corală „Moldova” (dirijor T. Zgureanu) realizează (în 1977) o lucrare în baza textului literar „Floare de nu-mă-uita” (muzica S. Ciuhrii), textul și notele cântecului sunt publicate ulterior în culegerile „Coruri a capella” (1980), „Ce mi-i drag mie pe lume” (1984); urmează piesa „Anii tăi, Moldova” (muzică Vl. Rotaru, 1986), lucrare inclusă în „Crestomație de muzică corală moldovenească” (alcătuitor Gh. Strezev, 1991).

Romanțele sale (peste 150), adunate în mai multe volume, reprezintă o contribuție esențială la evoluția acestui gen muzical în arealul românesc, fapt demonstrat la festivalurile-concurs „Crizantema de Aur” (România), „Crizantema de Argint” (Republica Moldova), „Crizantema Albă” (Cricova), „Petale de Trandafir” (Criuleni), unde a obținut aprecieri.

În limba franceză au fost traduse volumele autoarei: „Taina care ești/ Le mystère que tu es” (București, 2014); „Răbdarea văzduhului/La patience de l’air” (2015); „Inel în flăcări / Anneau en flammes” (2017); în limba rusă: „Raza aștei călătoare/Свет дальней звезды” (2014); „Lumânarea/Свеча” (2018).

Galina Furdui s-a produs

și ca traducătoare din mai multe limbi, inclusiv din rusă: „Viața și arhitectura” de D. Ceciulin, „Chemare” de E. Roerich, „Floarea cea de dimineată” (traducere în colaborare) de M. Stefandria.

A semnat circa 80 de prefete la cărțile poezilor începători și la albumele muzicale ale multor compozitori și interpreți.

În calitate de jurnalist a scris numeroase cronici, eseuri, recenzii, studii, alocuțiuni, atitudini privind procesul cultural-artistic și sociouman, adunate parțial în lucrările: „Tangente policrome” (2009), „Amprente în Timp” (dialoguri, 2 vol., 2010), „Spațiu interactiv pentru Nucleu: dialoguri, interviuri” (2013), „Ziceri pentru Cuvânt” (2020).

A fost unul dintre membrii fondatori ai Societății Științifice „Omul și Universul”, redactor-șef al revistei științifice „Univers. Om” (1999-2025) din cadrul Academiei de Științe a Moldovei. Membră a Colegiului de redacție al revistelor „Millennium” (Craiova), „Gând românesc” (Alba Iulia), „Noul literator” (România) ș.a.

Poeta se îngrijea de instruirea artistică a tinerei generații, dirijând activitatea cenaclurilor și a studiourilor literare din liceele chișinăuene: „Ispita cuvântului” (Liceul „Traian”); „Ars Poetica” (Liceul „Nicolae Iorga”); „Maria Oprea” (Liceul „Mihai Kogălniceanu”); „La steaua...” (Liceul „Mihai Eminescu”); „Carpe Diem” (Palatul Național de Creație a Copiilor din Chișinău), „Plus o floare” (Biblioteca „B. P.

Hasdeu”). A îngrijit și a editat 12 cărți ale tinerilor membri ai Cenaclului „Ars Poetica”.

A avut comunicări originale la conferințe științifice și aniversări ale colegilor scriitori, ale compozitorilor și interpreților cu care a colaborat.

A fost membră a Comisiei pentru științele socioumane al Consiliului consultativ de Expertiză al Academiei de Științe din Moldova, membră a Uniunii Jurnaliștilor din URSS, membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova, membră a Uniunii Scriitorilor din România, membră a Uniunii Jurnaliștilor din Republica Moldova, membră a Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova.

Despre viața și activitatea protagonistei au fost publicate peste 12 cărți (monografii, studii, culegeri tematice), realizate două filme documentare de proporții. Biobibliografia, editată de Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu”, cuprinde peste trei mii de surse informative. Cu referire la creația Galinei Furdui s-au pronunțat critici literari, oameni de cultură din Moldova și din România: M. Cimpoi, A. Busuioc, P. Boțu, I. Ciocanu, T. Palladi, E. Botezatu, Gh. Vodă, T. Cristei, R. Verejanu, A. Suceveanu, S. Grama, L. Grosu, M. Mardare, S. Baștovoi, L. Arseni, N. Buzdugan, V. Ciubucciu, M. A. Cotărță ș.a.

A fost laureată a ziarului „Cultura” (1963), distinsă de Ministerul Învățământului Public din RSS Moldovenească pentru lucrarea științifico-

literară „Originalitatea metaforelor în poemul «Luceafărul» de Mihai Eminescu” prezentată la Concursul republican al studenților (1967) și laureată a Concursului „Moldova jubiliară – drumuri și popasuri” (1974). A primit Diploma Comitetului de Stat al RSS Moldovenești pentru Radiodifuziune și Televiziune (1975); laureată a ziarului „Moldova suverană” pentru originalitatea, profunzimea și importanța temelor tratate (1994). I s-au acordat premii și diplome din partea IPNA Compania „Teleradio-Moldova” (1968-2018); Premiul Mare, Premiul I, II, III în cadrul festivalurilor-concurs „Crizantema de Argint” (Chișinău) și „Crizantema de Aur” (România, 1993-2018); Premiul pentru cel mai bun text de romanță (Târgoviște, 1996); Diploma de onoare pentru merite deosebite în susținerea Festivalului-Concurs „Crizantema de Aur” (România) și a romanței românești (Târgoviște, 1997); Diplomă pentru susținerea tinerelor talente (Ministerul Învățământului și Sportului, 1998); laureată a Salonului Internațional de Carte pentru Copii (1999); Diploma Centrului Internațional de Cultură pentru Copii și Tineret „Sergiu Grossu” (2002); „Doamna anului 2003” (Institutul de cercetări biografice din SUA); Diploma de excelență a Comitetului Organizațional de Carte, ediția a XII-a, și a Comisiei Naționale pentru UNESCO (2003); Diplomă pentru merite deosebite acordată de Biroul Organizației

Mondiale a Sănătății în Republica Moldova, Asociația pentru Cultură Civică în Moldova (2004); Diploma și Premiul Special al Ministerului Culturii din Republica Moldova (2004); Premiul Editurii „Grinta” (Cluj, 2004); Premiul și Diploma Asociației Internaționale INGAT (2005); Diploma Institutului „Frații Golescu” (București, 2005, 2014). În cadrul Concursului de romane „Crizantema de Argint”, poeta Galina Furdul se învrednicește de patru premii de prestigiu. I se mai acordă Diploma Societății Științifice „Omul și Universul” (2007, 2010); Premiul „Opera Omnia” pentru întreaga creație literară și muzicală (Uniunea Internațională a Oamenilor de Creație, 2018); Premiul „Doamna cuvintelor alese” (2020) la Gala Premiilor Uniunii Internaționale a Oamenilor de Creație.

A fost apreciată și cu distincțiile de stat Medalia „Meritul Civic” (2008) și titlul onorific „Maestru în Artă” (2015).

Este Cetățean de Onoare al comunei Vărăncău din Soroca.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 197-198; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 189-190; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 262-263.

Bibliografie selectivă:

Florea, Nicolae. Și norocul mi-a fost lumea / Nicolae Florea ; ediție îngrijită de Galina Furdul. – Chișinău: Pontos, 2011. – 120 p. – ISBN 978-9975-51-223-7.

Furdul, Galina. În cercuri de apel / Galina Furdul. – Chișinău: Ruxanda, 2000. – 107 p. – ISBN 9975-72-058-7.

Furdul, Galina. Parafa zidi-toare / Galina Furdul. – Chișinău: Pontos, 2021. – 108 p. – ISBN 978-9975-72-527-9.

Furdul, Galina. Raza astrei călătoare = Свет дальней звезды / Galina Furdul. – Chișinău: Iulian, 2014. – 88 p. – ISBN 978-9975-4413-4-6.

Furdul, Galina. Ziceri pentru cuvânt : (Analize, opinii, reflecții) / Galina Furdul. – Chișinău: Pontos, 2020. – 308 p. – ISBN 978-9975-72-517-0.

Manea-Cernei, Eugenia. Candela iubirii / Eugenia Manea-Cernei ; versuri: Galina Furdul. – Chișinău: Pontos, 2016. – 120 p. – Muzică (notație). – ISBN 978-9975-51-766-9.

Mircos, Vlad. Visul stelelor : Culegere de piese pentru pian / Vlad Mircos ; versuri : Rodica Toma ; redactor literar: Galina Furdul. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău: Lumina, 2021. – 112 p. – Muzică (notație). – ISBN 978-9975-65-471-5.

Pavlov, Andrian. În anii tinereții : Roman / Andrian Pavlov ; prefață: Galina Furdul. – Chișinău: Pontos, 2023. – 124 p. – ISBN 978-9975-72-731-0.

Rusu, Vasile. Istoria unui Teatru de Păpuși : File de amintiri și adevăr / Vasile Rusu ; redactor: Galina Furdul. – Chișinău: Lumina, 2022. – 152 p. – ISBN 978-9975-65-492-0.

Stefandria, Marina. Floarea cea de dimineață = Изумительный цветочек / Marina Stefandria ; traducere din limba rusă: Galina Furdul. – Chișinău: Pontos, 2020. – 44 p. – ISBN 978-9975-72-425-8.

Zgureanu, Teodor. Calea spre Zidire / Teodor Zgureanu ; versuri: Galina Furdul. – Chișinău: Pontos, 2015. – 28 p. – Muzică (notație). – ISBN 978-9975-51-693-8.

Rec.: Moraru, Emilia. Miracolul muzicii și al versului – Calea spre Zidire // Literatura și Arta. –

2016. – 19 mai. – P. 6. – ISSN 1857 3835.

Agachi, Alexei. Mi-e dor de-o seară cu romane : Pentru voce fără acompaniament / muzică: Alexei Agachi ; versuri: Galina Furdul // Estetica romanței : Studiu în baza cărții „Mi-e dor de-o seară cu romane”, autor: Galina Furdul / Andrei Tamazlăcaru. – Chișinău: Notograf Prim, 2013. – P. 14-16. – ISBN 978-9975-4431-9-7.

Agachi, Alexei. Scrie-mi... : Pentru voce fără acompaniament / muzică: Alexei Agachi ; versuri: Galina Furdul // Te duci, tinerețe, te duci... : Album de romane / Alexei Agachi. – Chișinău: Fundația „Draghiștea”, 2005. – P. 39-40. – Muzică (notație). – ISBN 9975-9868-0-3.

Furdul, Galina. Actorul Vasile Rusu între trei teatre : [Galina Furdul, scriitoare, în dialog cu Vasile Rusu, actor la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”] / Galina Furdul // Literatura și Arta. – 2019. – 16 mai. – P. 6. – ISSN 1857 3835.

Furdul, Galina. În romanță sufletul vorbește : [interviu cu poeta Galina Furdul] / consemnare: Ion Caciuc // Glasul Națiunii. – 2007. – 26 apr. – P. 6. – ISSN 1224-2039.

Furdul, Galina. Spiritul are nevoie de hrană, așa am fost alcătuiți : [interviu cu poeta și jurnalista Galina Furdul] / realizat de Stan Lipcanu // Săptămîna. – 2015. – 18 sept. – P. 12. – ISSN 1857-2332.

Caranfil, Ninela. O lege a sacrificiului se cere sau Învață zborul, inima... : [despre creația Galinei Furdul] / Ninela Caranfil // Literatura și Arta. – 2016. – 16 iun. – P. 5. – ISSN 1857 3835.

Crulicovschi, Nina. Din singurătatea sufletelor noastre : [poeta Galina Furdul, 70 de ani de la naștere] / Nina Crulicovschi // Literatura și Arta. – 2016. – 16 iun. – P. 5. – ISSN 1857 3835.

Filip, Terezia. Poezia ca purificare, cunoaștere și inițiere :

[creația poetei Galina Furdul] / Terezia Filip // *Literatura și Arta*. – 2021. – 10 iun. – P. 5. – ISSN 1857 3835.

Galina Furdul : [poetă, publicistă] // *Alunelul*. – 2021. – Nr 5/6. – P. 16. – ISSN 1857-4173.

Mândăcanu, Virgil. Măiestria, arta și înțelepciunea pedagogică a scriitoarei Galina Furdul / Virgil Mândăcanu // *Pedagogi români notorii* (din Basarabia interbelică și postbelică). Vol. 2 / coordonator: Virgil Mândăcanu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 127-134. – ISBN 978-9975-51-572-6.

Verejanu, Daniel. Doamna cuvintelor alese : [creația poetei Galina Furdul] / Daniel Verejanu // *Univers Pedagogic pro*. – 2021. – 24 iun. – P. 4. – ISSN 1857-3282.

Palladi, Tudor. I. Planeta sau miracolul interior al „Albului” ; II. Prolog la spectacolul dezlegării de sine ... : [despre poezia Galinei Furdul] / Tudor Palladi // *Metafora între cuvânt și dramă : Condiția Poeziei*. Vol. 3 : Eseuri / Tudor Palladi. – Chișinău : Lumina, 2020. – P. 176-190. – ISBN 978-9975-65-467-8. – ISBN 978-9975-65-469-2.

Pârlea-Conovali, Veronica. Galina Furdul în Lumina Baștinei / Veronica Pârlea-Conovali. – Chișinău : Pontos, 2017. – 216 p. – ISBN 978-9975-51-833-8.

Pârlea-Conovali, Veronica. Vărăncău. R-nul Soroca. Atestat la 26 ian. 1607 cu denumirea Voroncăuți : [cu referire la Galina Furdul] / Veronica Pârlea-Conovali, Ion Popa Pădure // *Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat*. Vol. 15 : Văd-Z / alcătuitori: Victor Ladaniuc, Tudor Țopa. – Chișinău : Fundația „Draghiștea”, 2017. – P. 89-98. – ISBN 978-9975-3052-6-6.

Verejan, Dan. Furdul Galina : [eseu biobibliografic] / Dan Verejan // *Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni*. Vol. 2 : F / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 31-35. – ISBN 978-9975-179-03-4.

Elena Harconița

Mihai PATRAȘ
1951

Economist, doctor în economie, profesor universitar, politician, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 25 iunie 1951, în s. Bahrinești, rn. Adâncata (Hliboca), reg. Cernăuți, într-o familie de agricultori români. După terminarea școlii de opt ani din satul natal, își continuă studiile la Școala medie din s. Tereblecea (cea mai veche școală sătească din Bucovina). Participă cu succes la olimpiadele raionale și regionale de matematică. În 1968 este admis la Institutul Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei), Facultatea de Inginerie Economică, specialitatea finanțe și credit, pe care o absolvă în 1972. În perioada 1977-1980 este doctorand al Institutului de Economie și Organizare a Producției Industriale (IE și OPI) a Secției Siberiene a Academiei de Științe a Federației Ruse. În 1983 a susținut teza de doctor în științe economice „Cercetarea relațiilor comerciale și financiare a republicilor unionale”.

A făcut stagii la Institutul Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), Viena, Austria (1993); la Institutul Fondului Monetar Internațional (FMI), Washington, SUA (1994); la Universitatea de Economie și Drept, Bordeaux, Franța (2000).

Își începe activitatea profesională în 1972 în cadrul Institutului de Cercetări Științifice în Domeniul Planificării (ICȘDP) al Comitetului de Stat pentru Planificare (CSP) în funcția de cercetător științific inferior, apoi superior, șef de grup, șef de laborator, șef de secție, fiind preocupat de problemele balanței legăturilor între ramuri (BLR), de relațiile economice externe, de autogestiunea teritorială și republicană. Participă la elaborarea BLR a Republicii Moldova pentru anii 1976-1985.

În perioada 1987-1988 este ales vicepreședinte și executor al Proiectului științific unional „Programul complex al progresului științifico-tehnic”, capitolul „Prognoza relațiilor economice și tehnico-științifice externe pentru anii 1991-2010”. Activează în calitate de consilier economic al grupului de deputați ai fostei URSS din partea Republicii Moldova (1989). În 1990 activează în calitate de șef al Secției „Perfecționarea mecanismului economic al CSP al Republicii Moldova”.

Înființează Asociația Economiștilor din țară (1991) și este ales primul ei președinte

(fondator) (până în 1998). Sub egida acesteia sunt editate și reeditate mai multe lucrări economice de valoare (preponderent în limba română), donate, în perioada 1992-2024, diferitor instituții de învățământ superior din țară: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM), Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM), Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM) și de peste hotare: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava ș.a., precum și unor persoane particulare, devenind cel mai mare editor și donator de carte economică din Moldova.

În 1988 este înaintat de către colectivul ICȘDP la funcția de deputat al ex-URSS în circumscripția național-teritorială nr. 259 Chișinău. Este consilier economic al grupului de deputați din partea Republicii Moldova și participă la ședințele Congresului deputaților uni-onali din Moscova (1989). În 1990 este ales deputat pe circumscripția uninominală nr. 341 Todirești, Ungheni, în primul Parlament al Republicii Moldova (1990-1994), președinte al Comisiei Permanente Parlamentare pentru Economie și Buget, apoi al Comisiei Permanente pentru Politica Bugetară și Financiară, membru al Prezidiului Parlamentului Republicii Moldova și membru al diferitor comisii parlamen-

tare. În această perioadă, din inițiativa și cu participarea nemijlocită a lui Mihai Patraș, sunt elaborate și promovate sute de acte normative (proiecte de legi, proiecte de hotărâri parlamentare, proiecte de acorduri, proiecte de decrete prezidențiale etc.), care au constituit baza legislativă a noii economii, numită „de piață”. În 1990 elaborează și propune un vast program de activitate a Parlamentului Republicii Moldova pentru câțiva ani, care a fost acceptat. Este autorul și coautorul mai multor proiecte de documente parlamentare, care au servit drept bază pentru reforme radicale economice și financiar-bancare, inclusiv ce țin de emiterea monedei naționale, de statistică, comerț exterior, bugetul public, impozite, proprietate, comerțul exterior, privind băncile și activitatea bancară etc.

În perioada 1989-1991 promovează activ ideea declarării independenței Republicii Moldova, propunând în acest sens data de 27 august 1991. La baza independenței politice a țării a stat „Concepția autogestiei republicane” elaborată de autor încă în 1988.

În 1990 elaborează o argumentare desfășurată privind necesitatea deschiderii în Republica Moldova a unei instituții de învățământ superior în domeniul economiei, iar în baza acesteia, un an mai târziu, pregătește proiectul de Hotărâre de Guvern „Despre crearea Academiei de Studii Economice”.

Editează pentru Guvernul

Republicii Moldova lucrarea „Potențialul științifico-economic al Republicii Moldova”, în care au fost incluse biobibliografiile și realizările a circa 250 de cercetători cu titluri, grade științifice și onorifice din domeniul economiei (1992).

Reprezintă Parlamentul în componența unei delegații oficiale a Republicii Moldova în procesele de aderare la FMI, BIRD și Asociația Internațională de Dezvoltare.

În 2002 participă la elaborarea Codului Civil al Republicii Moldova, în cadrul unui Program cu United States Agency for International Development (USAID).

Este președinte al Filialei din Republica Moldova a Academiei Internaționale de Management și reprezentant al Uniunii Internaționale a Economistilor (UIE) în Republica Moldova (1992-2018).

S-a dedicat activității științifico-didactice peste 40 de ani. În anii 1984-1990 și în 1994-2020 a predat disciplinele economice universitare „Teoria generală a statisticii”, „Statistica financiar-bancară”; „Organisme economice și financiare internaționale”, „Relații valutar-financiare și de credit internaționale”, „Finanțe internaționale”, „Politica monetară și de credit” în diverse instituții de învățământ superior: USM, ASEM, ULIM, Academia de Administrare Publică. A contribuit la pregătirea cadrelor de înaltă calificare, exercitând funcția de șef al Catedrei de bănci și finanțe (1998-2000)

și al Catedrei de bănci și burse de valori (2000-2004) în cadrul ULIM. În 2015 a fost ales membru al Consiliului de Dezvoltare Strategică Instituțională a USM (pentru o perioadă de cinci ani). A fost membru al Consiliului științific pentru susținerea tezelor de doctor în economie de pe lângă UTM (pe parcursul a nouă ani). Sub conducerea sa au fost susținute șapte teze de doctor în economie.

Este autorul și coautorul a cinci dicționare bilingve economice: „Dicționar economic rus-român” (1994), „Dicționar economic și financiar-bancar englez-român” (2002, 2008), „Dicționar economic și financiar-bancar român-rus” (2021) ș.a.

A elaborat și a publicat peste 500 de lucrări științifice, didactice, metodice, precum și publicistice din diverse subdomenii ale economiei (economie regională, finanțe, activitate bancară, relații economice externe, autogestione teritorială, macroeconomie, statistică, drept economic și financiar-bancar ș.a.): „Despre viitoarea legislație economică” (1990), „Migrația, starea problemei și căile de rezolvare în condițiile autogestiei” (1990), „Banca Națională de Stat a Moldovei” (1991), „Circulația monetară și protejarea pieței de consum” (1992), „Asigurarea juridică a reformelor economico-financiare și bancare în Republica Moldova” (1994), „Despre concurența sistemului bancar” (1996), „Comerțul

exterior al Republicii Moldova” (1999), „Avem nevoie de un institut de cercetări economice” (2000), „Economia Moldovei la răscrucea secolelor” (2002), „Estimarea veniturilor obținute de către rezidenții Republicii Moldova” (2005), „Avantajele integrării Republicii Moldova în UE” (2006), „Situția social-economică și legislația electorală” (2009), „Despre traiul decent și legea veniturilor garantate” (2014), „Probleme actuale ale economiei Republicii Moldova: în 3 vol.” (2016-2021), „Drumul spinos spre independența Republicii Moldova” (2020) ș.a.

A participat cu comunicări la peste 70 de conferințe științifice internaționale la Vilnius (Lituania), Riga (Letonia), Brașov, București, Iași, Sibiu, Suceava, Rădăuți (România), Viena (Austria), San Francisco (SUA), Varșovia (Polonia), Barcelona (Spania), Kiev (Ucraina) ș.a., precum și la congresele anuale ale UIE.

Pe parcursul vastei sale activități a fost menționat cu Diploma de onoare a Ministerului Educației din Republica Moldova (2003), Diploma de gradul II acordată de Guvernul Republicii Moldova pentru prodigioasa activitate didactico-științifică (2011). Este laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției (1996) și al Premiului Academiei Române în domeniul economiei (2004).

Pentru contribuții deose-

bite în afirmarea statalității Republicii Moldova, este decorat cu Medalia „Meritul Civic” (1996), precum și cu cea mai înaltă distincție de stat „Ordinul Republicii” (2011). În 2016 i s-a conferit Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” a Academiei de Științe a Moldovei pentru rezultate performante în domeniul economic.

În 2004 a fost inclus în lucrarea „Who is Who” a Institutului American de Biografii și desemnat „Om al anului” (Carolina de Nord, SUA).

În 2021 a devenit Cetățean de Onoare al raionului Ungheni.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 195-196; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 268-270.

Bibliografie selectivă:

****Economiștii Republicii Moldova :** (perioada anilor 1951-2025) / responsabili de ediție: Mihai Patraș, Alexandru Stratan. – Chișinău : ASEM, 2025. – 307 p. – ISBN 978-9975-168-38-0.

Patraș, Mihai. Dicționar economic și financiar-bancar : român-rus = Румынско-русский экономический и финансово-банковский словарь : [conține peste 150 000 de cuvinte și expresii uzuale] / Mihai Patraș, Olga Patraș. – Chișinău ; Cernăuți : [S. n.], 2021. – 910 p. – ISBN 978-9975-129-90-9.

Patraș, Mihai. Probleme actuale ale economiei Republicii Moldova : esență și căi de soluționare : culegere de materiale : [în vol.]. Vol. 2 : Anii 1988-2018 / Mihai Patraș. – Chișinău :

INCE, 2019. – 274 p. – ISBN 978-9975-3305-1-0.

Patraș, Mihai. Analiza calității informațiilor statistice economice, financiar-bancare, comerciale etc.: cazul Republicii Moldova cu date comparative privind și alte state / Mihai Patraș // Culegere de lucrări științifice ale Seminarului Științific „Problemele socioeconomice ale Republicii Moldova : reflecții și sugestii” : [în vol.]. Vol. 2. – [S. l. : S. n.], 2016. – P. 47-62. – ISBN 978-9975-71-763-2.

Patraș, Mihai. Condiția primordială : [despre utilizarea adecvată a noțiunilor politico-economice și geografice] / Mihai Patraș // Literatură și Artă. – 2018. – 5 apr. – P. 2. – ISSN 1857-3835.

Patraș, Mihai. Consecințele guvernărilor tehnocrate din ultimele decenii sau de ce Republica Moldova este la coadă / Mihai Patraș // Suveranitatea Republicii Moldova : concept și realitate : materialele Conferinței Științifice Interuniversitare on-line „30 de ani de la proclamarea Suveranității RSS Moldova, 23 iunie 2020 / coordonatori: Anatol Petrencu, Ion Negrei. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 267-285. – ISBN 978-9975-66-710-4.

Patraș, Mihai. Crizele economice și demografice din Federația Rusă și migrația populației / Mihai Patraș // Literatură și Artă. – 2019. – 21 febr. – P. 3. – ISSN 1857-3835.

Patraș, Mihai. Cum a fost pregătită, promovată și adoptată „Declarația de Independență a Republicii Moldova” / Mihai Patraș // Literatură și Artă. – 2017. – 31 aug. – P. 3. – ISSN 1857-3835.

Patraș, Mihai. Cum trebuie făcută indexarea/majorarea pensilor / Mihai Patraș // Creșterea economică în condițiile globalizării : materialele Conferinței

Internațională Științifico-Practică, Ediția a 15-a, 15-16 octombrie 2021, Chișinău. – Chișinău : INCE, 2022. – P. 276-278. – ISBN 978-975-3529-7-0.

Patraș, Mihai. Despre conflictul transnistrean și căile posibile de soluționare / Mihai Patraș // Literatură și Artă. – 2020. – 9 iul. – P. 2. – ISSN 1857-3835.

Patraș, Mihai. Despre consecințele benefice ale reunirii Basarabiei cu România / Mihai Patraș // Moldoveanca. – 2019. – Nr 4. – P. 12-13. – ISSN 1857-3053.

Patraș, Mihai. Despre reforma sistemului electoral / Mihai Patraș // Timpul. – 2017. – 28 apr. – P. 4.

Patraș, Mihai. Drumul spinos spre independență al Republicii Moldova / Mihai Patraș // Republica Moldova în căutarea identității : materialele Conferinței Științifice Internaționale „30 de ani de la proclamarea Independenței Republicii Moldova”, 23-24 august 2021 / coordonatori: Anatol Petrencu, Ion Negrei. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 227-245. – ISBN 978-975-3533-0-4.

Mihai Patraș : Biobibliografie / redactori: Eugenia Balan, Antonina Dembițchi. – Ediție revăzută și completată. – Chișinău : CEP USM, 2021. – 215 p. – ISBN 978-9975-152-14-3.

Bilețchi, Nicolae. Bucovina l-a lansat, Chișinăul l-a „capatat” : [despre economistul Mihai Patraș] / Nicolae Bilețchi // Moldova Suverană. – 2001. – 26 iun. – P. 3.

Bilețchi, Nicolae. Savant de prestigiu și pedagog ilustru : [despre economistul Mihai Patraș] / Nicolae Bilețchi. – Literatură și Artă. – 2006. – 29 iun. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

****Buhnea, Zaharia.** Profesorul Mihai Patraș, fiu al satului

Bahrinești / Zaharia Buhnea // Sănătatea plantelor. – 2003. – Nr 61 (Iun.). – P. 46. – ISSN 1453-9330.

****Ivanciu, Nicolae-Văleanu.**

Patraș Mihai : [date biografice] / Nicolae-Văleanu Ivanciu // Protagonisti ai vieții economice / Nicolae-Văleanu Ivanciu. – București : Editura economică, 2002. – P. 318-320. – ISBN 978-973-590-557-4.

Mihai Patraș : [date biografice] // Elita politică a Moldovei 2000 / autorul și realizatorul ideii: Vlad Pascaru. – Ediția 1-a. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 63.

Morăraș, Mihai. Blazonul unui destin în zbucium : [despre economistul Mihai Patraș] / Mihai Morăraș // Capitala. – 2001. – 23 iun. – P. 5.

Patraș Mihai // Economistii Republicii Moldova : (perioada anilor 1951-2025) / responsabili de ediție: Mihai Patraș, Alexandru Stratan. – Chișinău : ASEM, 2025. – P. 204-209. – ISBN 978-9975-168-38-0.

Tatiana Grușco

Robert SCHUMAN
1886-1963

Politician francez, om de stat, avocat, diplomat, unul dintre fondatorii Uniunii Europene.

Robert Schuman s-a născut la 29 iunie 1886, în com. Clausen, o suburbie a Luxemburgului, fiind cetățean german prin naștere. A decedat la 4 septembrie 1963, la Scy-Chazelles, Moselle, Franța, unde este înmormântat.

A crescut în Lorena, o regiune disputată de Franța și Germania. Școala secundară a urmat-o la Ateneul din Luxemburg (cea mai veche școală din Luxemburg care încă funcționează și este cunoscută ca Stater Kolléisch sau De Kolléisch) (1896-1903). Bacalaureatul l-a susținut la Liceul Imperial din Metz (astăzi, Liceul Fabert din Metz) (1904). A făcut studii universitare în drept, cu specializare în drept internațional și drept comparat, la universitățile din Berlin, Munchen, Bonn și Strasbourg (1904-1910). A devenit un excelent cunoscător al ambelor culturi: franceză și germană. Paralel cu studiile, s-a implicat în organizația studențească franceză Conferința Olivaint,

fondată în 1874. Conferința Olivaint este cea mai veche asociație studențească din Franța, astăzi un centru de dezbateri și reflecție politică, laic și independent de orice partid, care oferă studenților și absolvenților din învățământul superior o formare suplimentară în viața publică, reflecție politică și capacitatea de a vorbi în public. Concomitent, Robert Schuman a desfășurat o intensă activitate în cadrul organizațiilor catolice, militând pentru menținerea regimului confesional și școlar în Alsacia, pentru rolul sporit al Bisericii Catolice în cadrul societății franceze, precum și pentru dreptate socială.

În 1912 și-a deschis un cabinet de avocatură la Metz. În Primul Război Mondial a fost scutit de serviciul militar din motive de sănătate, dar a fost chemat în trupele auxiliare ale armatei germane la Metz. În perioada 1915-1918 a fost în serviciu de înlocuire în administrarea districtului Boulay. În 1918, Alsacia-Lorena sărbătorește revenirea la Franța, iar dubla identitate culturală a lui Robert Schuman i-a permis o înțelegere profundă a nevoii de reconciliere între cele două națiuni. Devine francez și este ales membru al Parlamentului pentru departamentul Moselle (1919-1940). În 1920 a fost numit în Adunarea Consultativă a Alsaciei-Lorenei la Strasbourg, aceasta oferindu-i posibilitatea de a avea un rol decisiv în asigurarea reintegrării celor două provincii.

În anul 1939, Robert Schu-

man a fost numit subsecretar de stat parlamentar pentru refugiați. În timpul Celui de-al Doilea Război mondial, Ch. de Gaulle i-a cerut lui Schuman să meargă la Londra pentru a servi în guvernul său. Fiind membru al Adunării Naționale Franceze (1919), a fost arestat de Gestapo german în 1940. A evadat în 1942 și a lucrat în Rezistență până la eliberarea Franței (1944). După război, a revenit în Lorena și este deputat pentru departamentul Moselle (1945-1962), apoi ministru de finanțe (1946). În anii 1947-1948 a deținut funcția de prim-ministru, în 1948-1952 este ministru de externe, ministru al justiției în 1955-1956.

A fost un important negociator al tratatelor și inițiativelor majore, precum Consiliul Europei, Planul Marshall și NATO, acestea vizând o cooperare sporită a alianței occidentale și unificarea Europei.

A jucat un rol esențial în procesul de reconciliere între Franța și Germania. Este considerat unul dintre „părinții fondatori” ai Uniunii Europene, alături de J. Monnet (politician, diplomat, economist, luptător în Rezistența franceză), K. Adenauer (politician, jurist, primul cancelar german postbelic) și A. de Gasperi (om politic italian, exponent important în nașterea Republicii Italiene).

Cea mai cunoscută realizare a sa este „Declarația Schuman”, rostită la 9 mai 1950. În acest discurs a propus punerea producției franco-germane de cărbune și oțel sub o au-

toritate comună – primul pas concret spre ceea ce este astăzi Uniunea Europeană. Această Declarație, elaborată împreună cu J. Monnet, este considerată actul de naștere al Uniunii Europene și invită să se alăture și alte țări europene. În 1951, ca urmare a Declarației, a fost semnat Tratatul de la Paris, care a instituit Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO) între șase state: Franța, Germania de Vest, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg. A fost prima organizație supranațională europeană ce a pus bazele pentru viitoarele structuri ale Uniunii Europene. Datorită acestei contribuții, 9 mai este sărbătorită anual ca Ziua Europei.

Robert Schuman a fost președinte al Mișcării Europene (1955-1961), primul președinte al Adunării Parlamentare Europene de la Strasbourg ales în mod democratic (1958-1960). A susținut o Europă federală și a promovat ideea de cetățenie europeană. A văzut integrarea europeană ca pe un proces treptat, bazat pe solidaritate și interese comune, garant al păcii și al unei Europe democratice. Considera că adevărata pace nu se poate construi doar prin tratate și arme, ci prin iubire creștină și respect reciproc. A susținut iertarea și reconcilierea cu Germania imediat după război, un gest care a fost greu de acceptat atunci în Franța.

A contribuit la crearea instituțiilor ce au dus la Tratatul de la Roma (1957), drept urmare fiind fondată Comunitatea Economică Europeană (CEE).

În 1962 se retrage din viața politică.

Robert Schuman a fost un politician profund creștin și a promovat valorile cooperării, solidarității și păcii. Rolul lui în construcția europeană a fost esențial și vizionar. A considerat că, după ororile celor două războaie mondiale, singura cale către pace durabilă în Europa este integrarea economică și politică între fostele state beligerante, în special între Franța și Germania.

A lăsat moștenire o opera valoroasă, cea mai importantă lucrare fiind „Pour l'Europe” (Pentru Europa), publicată postum în 1963, în care este expusă viziunea sa asupra Europei unite și fundamentele morale ale acestei construcții.

Despre politicianul și avocatul Robert Schuman au fost publicate numeroase lucrări: J.-M. Mayeur „Robert Schuman: Père de l'Europe” (Robert Schuman: părintele Europei); A. Fimister, „Robert Schuman. A Political Biography” (Robert Schuman. O biografie politică); B. Clément „Robert Schuman: De la Lorraine à l'Europe” (Robert Schuman: De la Lorena la Europa); L. Dîrdală „Robert Schuman și ideea de unitate europeană”. Paginile oficiale ale instituțiilor europene includ textul integral al „Declarația Schuman” și scurte prezentări biografice.

Pentru merite deosebite în construcția europeană a fost ales Cetățean de Onoare al orașului Bonn (Germania), Cetățean de Onoare al Lu-

xemburgului (1949), doctor onorific al Universității din Ottawa (Canada); distins cu „Crucea de Mare Merit” a Republicii Federale Germania; doctor al Universității Catolice din Leuven (Belgia); doctor onorific la Universitatea Laval (Canada, 1952). A fost decorat cu Premiul „Carol cel Mare” (1958), cu „Ordinul lui Pius al IX-lea” în grad de Cavaler, cu Premiul „Erasmus” (1959).

Ca omagiu pentru contribuția lui Robert Schuman la fondarea Uniunii Europene, bustul său se află printre cele 12 ale oamenilor politici reunite în Monumentul părinților fondatori ai Uniunii Europene, inaugurat la București (2006), de Ziua Europei, pe Insula Trandafirilor din Parcul Herăstrău.

Procesul de beatificare (trezirea în rândul sfinților) a lui Robert Schuman a început (în 1990) cu recunoașterea „virtuților sale eroice” de către Papa Francisc și este în curs în Biserica Catolică.

Casa natală a lui Robert Schuman există și astăzi și se află la circa 300 de metri de clădirea Secretariatului General al Parlamentului European, care îi poartă numele.

Cripta sa din Scy-Chazelles a devenit un loc de pelerinaj. Numeroase școli, străzi, instituții europene și biserici poartă numele lui Robert Schuman.

Bibliografie selectivă:

****Schumann, Robert.** Pentru Europa / Robert Schuman. – București: Monitorul Oficial, 2003. – 128 p. – ISBN 973-567-410-6.

Schuman, Robert. Pour l'Europe / Robert Schuman. – 3ème éd. – Geneva : Editura Nagel & Briquet, 2000. – 153 p. – ISBN 2-8263-0829-8.

Zorgbibe, Charles. Histoire de l'Union Européenne / Charles Zorgbibe. – Paris : Fondation Robert Schuman ; Albin Michel, 2005. – 408 p. – ISBN 2-226-15865-0.

Biography of Robert Schuman // Centre europeen Robert Schuman : [site]. – URL: <https://www.centre-robert-schuman.org/en/robert-schuman-en/bio->

[graphy-robert-schuman](https://www.centre-robert-schuman.org/en/robert-schuman-en/bio-) (accesat : 12.06.2025).

****Guruianu, Virgil.** Robert Schuman, primul președinte al Europei : Carieră. Oameni de seamă / Virgil Guruianu // Viața liberă. – 2021. – Nr 9723 (11/12 sept.) – P. 15. – ISSN 1583-8854.

Pelt, Jean-Marie. Robert Schuman : Père de l'Europe / Jean-Marie Pelt. – Paris : Fondation Robert Schuman ; Serge Domini Editeur, 2001. – 80 p. – ISBN 2-912645-31-X.

Robert Schuman // Encyclopædia Britannica : [site]. – URL: [https://www.bri-](https://www.britannica.com/biography/Robert-)

[tannica.com/biography/Robert-](https://www.britannica.com/biography/Robert-)

[Schuman](https://www.britannica.com/biography/Robert-) (accesat : 12.06.2025).
Robert Schuman : architect of the European integration project // European Union : [site]. – URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/eu-pioneers/robert-schuman_en (accesat : 12. 06.2025).

Schuman Robert : [notă biografică] // Dicționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Cașu, Demir Dragnev [et al.]. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 345. – ISBN 978-9975-80-137-9.

Elena Harconița

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Julie

2026

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ursu**, inginer constructor, poet, scriitor și disident român, originar din Basarabia (1 iul. 1926 – 17 noiem. 1985).

100 de ani de la nașterea lui **Henze Hans Werner**, muzician și compozitor german, doctor onorific în muzicologie, membru de onoare al Academiei Regale de Muzică din Londra (1 iul. 1926 – 27 oct. 2012).

100 de ani de la nașterea lui **Octavian Paler**, scriitor român, jurnalist, editor, om politic (2 iul. 1926 – 7 mai 2007). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 150-151; CN 2016, p. 207-208.*

60 de ani de la nașterea lui **Dorin Vaculovschi**, doctor în economie, conferențiar universitar (3 iul. 1966).

100 de ani de la nașterea lui **Vasile Vasilache**, romancier, eseuist, publicist, jurnalist, traducător și scenarist de film, Maestru Emerit al Artei (4 iul. 1926 – 8 iul. 2008). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 155-157; CN 2011, p. 132.*

250 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Statelor Unite ale Americii (4 iul. 1776).

65 de ani de la nașterea **Liliei Zabolotnâi**, istoric, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar (5 iul. 1961).

120 de ani de la nașterea lui **Gheorghe I. Mihoc**, matematician și statistician român, doctor în matematică, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (7 iul. 1906 – 25 dec. 1981).

75 de ani de la nașterea **Mariei Ișaeu-Vieru**, cercetător științific neafiliat (7 iul. 1951).

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Romașcanu**, dirijor

de cor, compozitor român, originar din Basarabia (8 iul. 1926 – ?). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 159; CN 2016, p. 213.*

60 de ani de la nașterea lui **Iulian Gogu**, flautist și compozitor (8 iul. 1966). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 212.*

80 de ani de la nașterea **Angelei Similea**, interpretă de muzică ușoară din România (9 iul. 1946).

560 de ani de la întemeierea **Mănăstirii Putna** (10 iul. 1466). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 221-223; CN 2016, p. 214-215; CN 2021, p. 510.*

70 de ani de la nașterea lui **Petru Lucaci**, pictor român, doctor în arte vizuale, președinte al Uniunii Artiștilor Plastici din România (11 iul. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 216.*

380 de ani de la nașterea lui **Gottfried Wilhelm von Leibniz**, filozof german, matematician, fizician, inventator, istoric și diplomat, avocat, bibliotecar, considerat fondatorul analizei matematice moderne și întemeietorul logicii (11 iul. 1646 – 14 noiem. 1716). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 223-224; CN 2016, p. 216-217.*

80 de ani de la nașterea **Elenei Țau**, critic și istoric literar, doctor în filologie, conferențiar universitar (12 iul. 1946 – 4 mar. 2021). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 217-218; CN 2021, p. 296-297.*

140 de ani de la nașterea lui **Ion D. Ștefănescu**, istoric de artă și bizantinolog român, doctor în litere, doctor în istoria artei, profesor universitar, savant cu reputație europeană (15 iul. 1886 – 11 iul. 1981).

100 de ani de la nașterea lui **Vladimir Cocoș**, actor de teatru, interpret de muzică ușoară și operetă, Artist Emerit (15 iul. 1926 – 2 aug. 1994). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 163-164; 2016, p. 219.*

420 de ani de la nașterea pictorului olandez **Rembrandt**, gravor, reprezentant de seamă al artei universale (15 iul. 1606 – 4 oct. 1669). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 227-229.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Bobănă**, filozof, doctor habilitat în filozofie, conferențiar universitar, cercetător științific (16 iul. 1946 – 1 aug. 2025). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 229; CN 2016, p. 220-221; CN 2021, p. 302-304.*

590 de ani de la prima atestare documentară a orașului **Chișinău**, capitala Republicii Moldova (17 iul. 1436). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 229-232; CN 2011, p. 133; CN 2016, p. 221-222; CN 2021, p. 304-306.*

70 de ani de la nașterea **Elenei Gherman**, interpretă și solistă de operă, soprană lirică, Artistă a Poporului (18 iul. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 223.*

100 de ani de la nașterea lui **Leonid Culiuc**, pedagog, demnitar de stat, personalitate cu spirit patriotic, Om Emerit (19 iul. 1926 – 5 sept. 2016).

90 de ani de la nașterea lui **Norman Manea**, scriitor și om de cultură român, stabilit în SUA, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Ofițer (19 iul. 1936).

80 de ani de la nașterea lui **Ilie Năstase**, jucător român de tenis de câmp, numărul unu mondial de două ori, senator, distins cu

Ordinul Național „Steaua României” în grad de Comandor (19 iul. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 223-224.*

70 de ani de la nașterea lui **Veaceslav Ursachi**, fizician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar cercetător, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, distins cu Medalia „Dimitrie Cantemir” (19 iul. 1956).

120 de ani de la nașterea lui **Călin (Calinic) Alupi**, pictor, reprezentant renumit al școlii ieșene de pictură, originar din Basarabia (20 iul. 1906 – 19 sept. 1988).

100 de ani de la nașterea lui **Ion Ganea**, biolog, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit în Știință (22 iul. 1926 – 4 apr. 1993). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 166-168; CN 2016, p. 226.*

80 de ani de la nașterea lui **Ludmillei Ţoncev**, artist plastic, pedagog (22 iul. 1946 – 24 ian. 2017). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 226-227; CN 2021, p. 318-319.*

75 de ani de la nașterea lui **Daniel (Dan Ilie Ciobotea)**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și Arhiepiscop al Bucureștilor, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Colan (22 iul. 1951). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 314-317.*

90 de ani de la nașterea lui **Mariei Smișnoi**, medic pediatru, doctor habilitat în medicină, profesor universitar (24 iul. 1936 – 1 sept. 2019). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 228-229.*

150 de ani de la nașterea lui **Mihai Codreanu**, poet român, dramaturg, avocat, traducător, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române, Cavaler al Ordinului „Palme Academiques” al Aca-

demiei Franceze (25 iul. 1876 – 23 oct. 1957).

140 de ani de la nașterea lui **Mișu Fotino**, actor român de teatru și cinema, Artist Emerit, Artist al Poporului (25 iul. 1886 – 5 ian. 1970). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 199-200.*

100 de ani de la nașterea lui **Theodor Grigoriu**, compozitor și muzicolog român, autor de muzică de film și teatru, profesor universitar, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural”, clasa III (25 iul. 1926 – 21 mai 2014).

95 de ani de la nașterea lui **Vladimir Beșleagă**, romancier, eseist, dramaturg, jurnalist și traducător, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural” în grad de Comandor (25 iul. 1931 – 25 febr. 2025). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 169-171; CN 2006, p. 233-234; CN 2011, p. 134-135; CN 2016, p. 229-231; CN 2021, p. 319-321.*

85 de ani de la nașterea lui **Mircea Druc**, economist, om politic, politolog, publicist, fost prim-ministru al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii” (25 iul. 1941). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 174-176; CN 2016, p. 231-232.*

80 de ani de la nașterea lui **Valeriu Driuma**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar cercetător (25 iul. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 232-233.*

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Găină**, chitarist, compozitor, interpret de muzică rock, muzician de talie internațională, stabilit în SUA (25 iul. 1956).

75 de ani de la nașterea lui **Ianoș Țurcanu**, poet, aforist, textier, distins cu Medalia „Mihai Eminescu” (26 iul. 1951). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 136A-137A; 2016, p. 233-234; CN 2021, p. 321-323.*

170 de ani de la nașterea lui **George Bernard Shaw**, drama-

turg și eseist englez, critic, polemist și activist irlandez, Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (26 iul. 1856 – 2 noiem. 1950). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 234-235.*

90 de ani de la nașterea lui **Demir Dragnev**, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, editor, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (27 iul. 1936). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 236-238; CN 2016, p. 234-235; CN 2021, p. 327-329.*

90 de ani de la nașterea lui **Virgil Mândăcanu**, istoric, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, scriitor, publicist (27 iul. 1936 – 6 ian. 2019).

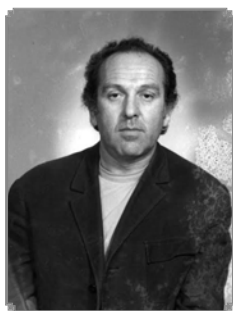
90 de ani de la nașterea lui **Arcadie Ursul**, filozof, doctor habilitat în filozofie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit în Știință din Rusia (28 iul. 1936 – 5 noiem. 2020). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 238-239.*

80 de ani de la nașterea lui **Mircea Oțel**, violonist, dirijor, aranșor, compozitor, Maestru în Artă (29 iul. 1946 – 19 noiem. 2001). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 331-332.*

130 de ani de la nașterea lui **George I. Fotino**, jurist și istoric român, doctor în drept, profesor universitar, cercetător științific, traducător, membru corespondent al Academiei Române, Cavaler al Ordinului „Virtutea Militară” (31 iul. 1896 – 28 iun. 1969).

80 de ani de la nașterea lui **Alexei Paliu**, lingvist, doctor în filologie, profesor universitar (31 iul. 1946 – 19 dec. 2020). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 238.*

60 de ani de la apariția primului număr al revistei „Moldova” (iul. 1966).

Gheorghe URSU
1926-1985

Inginer-constructor, poet, scriitor și disident român, originar din Basarabia.

S-a născut la 1 iulie 1926, la Soroca, Regatul României, în familia medicilor Margareta și Vasile Ursu. A decedat la 17 noiembrie 1985, torturat la penitenciarul din Calea Rahovei, București.

A urmat Școala elementară din Soroca (1932-1936), după care face primele clase de liceu (1936-1941). În anii Celui de-al Doilea Război Mondial se refugiază cu familia la Galați, unde absolvă Liceul „Vasile Alecsandri” (astăzi, Colegiul Național). În 1944 s-a alăturat Uniunii Tineretului Comunist și a devenit unul dintre secretarii acesteia. Între anii 1945 și 1950 a făcut studii la Facultatea de Inginerie Civilă din cadrul Universității Politehnice din București. În această perioadă a aderat la Partidul Comunist Român și, în colaborare, a editat revista studentască pro-comunistă „Studentul român”.

După 1949, dezamăgit de doctrina comunistă, a fost sancționat în repetate rânduri pentru nesupunere și exclus din partid (în 1950).

Absolvind facultatea, a lucrat neîntrerupt la Institutul

pentru Studiul și Proiectarea Gospodăriilor Comunale din București (1950-1985). A fost șef al atelierului specializat în calculul structurilor de rezistență pentru construcții. Proiectează un număr impresionant de construcții de locuit și industriale, hoteluri și spitale. A realizat și a publicat, împreună cu regizorul M. Ilieșiu, un album dedicat arhitecturii litoralului românesc. După cutremurul din 1977, Gheorghe Ursu, inginer cu experiență în structura de rezistență a construcțiilor și specialist în metode antiseismice, a fost șef de proiect la consolidarea unor blocuri avariate din centrul Bucureștiului. În această calitate a constatat în mod direct cum N. Ceaușescu, fără să-i pese de situația locatarilor în cazul unui nou cutremur, a dispus tencuirea suprafețelor înaintea completării lucrărilor de consolidare. Fapt ce l-a determinat pe Gheorghe Ursu să expedieze o scrisoare la Europa Liberă.

În 1969-1982 a făcut mai multe excursii în Occident, unde a intrat în legătură cu disidenți români, printre care M. Lovinescu și V. Ierunca. A rămas în legătură și cu vechii săi prieteni, fugiți, rămași sau emigrați în Vest: C. Băciu, N. Balanescu, S. Huzum, M. Cremene, G. Calmanovici, Al. Mirodan, G. Ionescu, pictorul G. Tomaziu ș.a. Devine un sarcastic critic al abuzurilor regimului comunist și al marasmului de conștiință indus de cultul personalității lui N. Ceaușescu. În cea mai mare parte aceste critici le-a încredințat jurnalului, pe care îl citea în cercul său de

prieteni, unde propunea variante de protest contra regimului. La serviciu ținea la vedere afișe antitotalitare, pentru care o colegă l-a denunțat. Drept urmare, serviciile de securitate l-au urmărit printr-o acțiune cu numele de cod „Călătorul”.

A debutat literar în anul 1944 în pagina literară a cotidianului de orientare democratică „Ecoul”, cu eseuri despre Jean de Meung și despre J. Verne. Din 1943 a început să țină un jurnal intim, în care a notat zilnic, pe tot parcursul vieții, observații despre sine și despre familie, despre diverse aspecte politice și culturale ale epocii, jurnal care însumează peste 6 mii de pagini. În anul 1971 a publicat la Editura „Litera” volumul de versuri „Mereu Doi”.

În 1980 încearcă să-și tipărească volumul „Europa mea”, cu impresii de voiajor intelectual. Tergiversată și în cele din urmă respinsă de editură, cartea a fost publicată post-mortem în 1991. Tot postum, în 1993, i-a fost editat și volumul de versuri „Presentimente”, care, în partea întâi, a inclus ciclurile „Așteptam secunda”, „Căderi în golul inimii”, „Vino, tâmplă lângă tâmplă”, „Un cer fără coloane, în ceas dens”, precum și câteva poeme din jurnalul parțial recuperat, iar partea a doua a fost o reeditare a cărții de debut.

Manuscrisul jurnalului său intim, cu „însemnări dușmănoase și compromițătoare politic”, confiscat de Securitate, a devenit, în 1984, motivul arestării, iar în 1985 al torturării și unei morți violente în arest.

În anii 2006-2007 prietenul

său, I. Chimet, a publicat două volume de corespondență cu Gheorghe Ursu și C. Baci, sub titlul „Cartea prietenilor mei”.

Viața lui Gheorghe Ursu a devenit subiectul unui film regizat de către C. Mihalache, ce a avut premiera în cadrul evenimentului „Sibiu – Capitală Culturală Europeană”, lansat în 2007. Filmul conține și înregistrări ale vocii lui Gheorghe Ursu.

Un film de ficțiune inspirat de viața lui Gheorghe Ursu a fost lansat în 2019 sub titlul „Arest”, în regia lui A. Cohn, cu Al. Papadopol și I. Postelnicu în rolurile principale.

Bibliografie:

Ursu, Gheorghe. Europa mea: Urmată de o scurtă cronologie / Gheorghe Ursu. – Cluj-Napoca: Dacia, 1991. – 355 p. – ISBN 973-35-0217-0.

Ursu, Gheorghe. La cumpăna de vremuri: Poezii / Gheorghe Ursu. – Chișinău: [S. n.], 2011. – 160 p. – ISBN 978-9975-105-58-3.

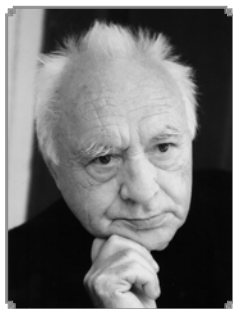
****Ursu, Gheorghe.** Mereu doi / Gheorghe Ursu. – București: Litera, 1971. – 70 p.

Ursu, Gheorghe. Presentimente, postsentimente: Poezii / Gheorghe Ursu. – București: ALL, 1993. – 144 p. – ISBN 973-96090-8-2.

Bârsan, Victor. Marea călătorie: Viața și moartea inginerului Gheorghe Ursu / Victor Bârsan. – București: Pythagora, 1998. – 374 p. – ISBN 973-98258-2-6.

Ursu Gheorghe // Soroceni de dincolo de Soroca: Referințe biografice / alcătuitor: Viorica Gaja. – Soroca: Chișinău: CEP „Chișinău-Prim”, 2011. – P. 202-204. – ISBN 978-9975-925-10-5.

Maria S. Ciobanu

Vasile VASILACHE 1926-2008

Romancier, eseist, publicist, jurnalist, traducător și scenarist de film, Maestru Emerit al Artei.

S-a născut la 4 iulie 1926, în s. Unțești, jud. Iași (astăzi, rn. Ungheni). A decedat la 8 iulie 2008, la Chișinău.

După terminarea școlii primare din satul natal (1932-1937), și-a continuat (1937-1944) studiile la Liceul Național din Iași (astăzi, Liceul „Mihail Sadoveanu”). Din cauza taxei exagerate, s-a transferat la Liceul de Aplicație, numit și Seminarul Pedagogic Universitar, de pe lângă Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. După ocuparea Basarabiei, și-a întrerupt studiile și a revenit în satul natal. În 1940 s-a înscris la Școala medie din Ungheni, dar o abandonează pe motiv că predarea se făcea în limba rusă. În 1941-1944 a reluat studiile la Liceul de Aplicație.

În 1944 a activat în calitate de învățător în satul natal, ulterior a fost repartizat la Școala medie din s. Cetireni. Concomitent a urmat și studii la Școala Pedagogică din Soroca (secția cu frecvență redusă), apoi s-a transferat la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (astăzi, Universitatea Pedagogi-

că de Stat „Ion Creangă”) la Facultatea de Filologie (fără frecvență, 1949-1958).

Din 1957 s-a angajat la ziarul „Cultura Moldovei”, iar după absolvirea facultății activează la redacția săptămânalului „Cultura Moldovei”, în calitate de director la Secția școli (1958-1963). Între anii 1962 și 1964 a urmat Cursurile Superioare de Scenariști și Regizori de la Moscova.

Membru al colegiului și redactor al Studioului „Moldova-film” (1965-1971), redactor la revista „Nistru” (1965-1969). Între anii 1993 și 1995 a fost redactor-șef al revistei „Columna”.

A debutat în literatură în cadrul unui concurs republican de proză, unde i s-a conferit Premiul I. A colaborat cu articole pe teme didactice la publicațiile „Moldova socialistă”, „Învățătorul Moldovei” și „Scânteia leninistă”. A început să publice în anul 1954, dar debutul sau editorial a avut loc în anul 1961 cu volumul de proză pentru copii „Trișca” și cu culegerea de publicistică „Răsărise un soare în vie”. S-a afirmat ca scriitor cu nuvelele din „Două mere țigance”, apărut în anul 1964, și cu romanul-parabolă „Povestea cu cocoșul roșu”, editat în anul 1966.

În 1971 a publicat partea a doua a romanului „Povestea cu cocoșul roșu”, care fusese dur criticată de criticii literari I. Racul și V. Senic, ca fiind o abatere de la realismul socialist. Drept consecință, scriitorul a fost nevoit să se refugieze în traduceri. A tradus din A. Pușkin, V. Șukșin, V. Rasputin, a mai tradus

„Peripețiile bravului soldat Švejk” de J. Hašek și „Bai Ganiu” de A. Konstantinov.

A mai semnat volumele: „O dată-n zori...” (1979); „Povestea cu cucoșul roșu” (1993, 2002, 2004, 2013); „Elegie pentru Ana-Maria” (1983, 1990, 2014); „Scrieri alese” (1986); „Mama mare, profesoară de istorie” (1988, 2018); „Navetista și pădurea” (1989, 2006); „Navetista în codru” (2007) ș.a. Postum i s-au editat lucrările „Verzi suntem, verzi...” (2009); „Jurnal” (2017); „Caiete” (2020); „Post-restant. Scrisori inedite” (2023) ș.a.

A scris cărți pentru copii: în anul 1981 la Editura „Literatura Artistică” vede lumina tiparului cartea „Peripețiile celor doi verișori”.

Unele din lucrările lui Vasile Vasilache au fost publicate peste hotare: în Armenia, Kazahstan, Lituania, Ucraina, Cehia ș.a.

S-a afirmat și în calitate de scenarist și redactor de filme documentare și artistice: „Eu și toți ceilalți” (1968); „Duminica în mahala” (film documentar, 1969); „Se caută un paznic” (film artistic de scurt metraj, 1967) ș.a.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova din 1965.

În 1991 i se acordă titlul onorific „Maestru Emerit al Artei”.

Pentru activitatea prodigioasă a fost apreciat cu Premiul Uniunii Scriitorilor și al Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți (1984). I s-au acordat Ordinul „Insigna de Onoare” (1986); Premiul Național al Republicii Moldova în domeniul literaturii, artei și arhitecturii (1994); Pre-

miul „Opera Omnia” al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2002) ș.a.

Numele scriitorului îl poartă un liceu teoretic din Chișinău.

În 1996 i s-a decernat „Ordinul Republicii”, dar scriitorul l-a returnat.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 155-157; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 132.

Bibliografie selectivă:

Vasilache, Vasile. Caiete. Vol. 1 / Vasile Vasilache. – [Chișinău] : Arc, 2020. – 172 p. – ISBN 978-9975-0-0416-9.

Vasilache, Vasile. Elegie pentru Ana-Maria / Vasile Vasilache. – Chișinău : Cartier, 2014. – 328 p. – ISBN 978-9975-7-9873-0.

Vasilache, Vasile. Iosif Naniescu : strălucit Mitropolit al Moldovei / protosinghelul Vasile Vasilache. – București : Tiparul Sf. Mănăstiri Neamțu, 1940. – 195 p.

Vasilache, Vasile. Jurnal / Vasile Vasilache. – Chișinău : Arc, 2017. – 208 p. – ISBN 978-9975-0-0024-6.

Vasilache, Vasile. Mama – Mare profesoară de istorie / Vasile Vasilache. – Chișinău : Cadran, 2018. – 96 p. – ISBN 978-9975-3193-8-6.

Vasilache, Vasile. Navetista și pădurea / Vasile Vasilache. – Chișinău : Prut Internațional, 2006. – 360 p. – ISBN 978-9975-69-843-6. – ISBN 9975-69-843-3.

Vasilache, Vasile. Povestea cu cocoșul roșu : Roman / Vasile Vasilache. – Ed. a 7-a. – Chișinău : Cartier, 2013. – 300 p. – ISBN 978-9975-79-845-7.

***Vasilache, Vasile.** Scrieri alese / Vasile Vasilache. – Chișinău : Literatura artistică, 1986. – 569 p.

Vasilache, Vasile. Surâsul lui Vishnu / Vasile Vasilache. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2003. – 528 p. – ISBN

973-675-084-1. – ISBN 9975-74-722-1.

Vasilache, Vasile. Verzi suntem, verzi... / Vasile Vasilache. – Chișinău : Litera, 2009. – 230 p. – ISSN 978-997-590-493-3.

Vasile Vasilache : Viața este o îndeletnicire de gândire... / selecția și îngrijirea textelor: Vasile Malanețchi, Tamara Malanețchi. – Chișinău : Prut Internațional, 2020. – 292 p. – ISBN 978-9975-54-529-7.

Vasile Vasilache – un filozof al literelor basarabene / selecția și îngrijirea textelor: Vasile și Tamara Malanețchi. – Chișinău : Știința, 2017. – 320 p. – ISBN 978-9975-85-083-4.

„Mă retrag din nou în găoa-cea mea, în literatură...” : [Vasile Vasilache. Corespondență] // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 9 iul. – P. 11. – ISSN 2587-3784.

Vasilache, Vasile. „Domnul te ia de mână și te poartă unde îi trebuie Lui” : [interviu cu prozatorul Vasile Vasilache] // Flux : Magazin săptămânal. – 1997. – 31 oct. – P. 6-7.

Vasilache, Vasile. ... fiecare rău își are propriul autor / Vasile Vasilache // Atelier : Arte plastice. Arhitectură. Design. – Chișinău : [S. n.], 2003/2004. – P. 113.

Vasilache, Vasile. Sfiosul Ion : [pagină dedicată poetului și epigramistului Ion Diordiev la aniversarea a 70 de ani] / Vasile Vasilache // Literatura și Arta. – 2005. – 19 mai. – P. 6. – ISSN 1857-3835

Vasilache, Vasile. Starea acestui popor este din necunoaștere : [interviu cu scriitorul Vasile Vasilache] / consemnare: Liliana Popușoi // Flux : ediția de vineri. – 2004. – 9 iul. – P. 6.

Băicean, Iraida. Vasile Vasilache: teatralitatea lumii / Iraida Băicean // Philologia. – 2017. – Nr 5/6. – P. 49-57. – ISSN 1857-4300.

Butnaru, Leo. Jurnalul lui Vasile Vasilache (și nu numai...) / Leo Butnaru // Sud-Est Cultural. – 2018. – Nr 1. – P. 33-48. – ISSN 1857-0143.

Colesnic, Iurie. Vasilache Vasile / Iurie Colesnic // Literatura română : Dicționar – antologie de istorie și teorie literară / autorul proiectului și coordonator: Iurie Colesnic ; alcătuitor: Lora Bucătaru. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Museum, 2003. – P. 499-502. – ISBN 9975-905-62-5.

Curtescu, Margareta. Scriitorul Vasile Vasilache, la 95 de ani de la naștere / Margareta Curtescu // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 9 iul. – P. 11. – ISSN 2587-3784.

Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 600. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Țarălungă, Ecaterina. Vasilache Vasile / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 780. – ISBN 978-973-720-765-4.

Vasilache, Tudor. Elegie pentru bunicul : La 90 de ani de la nașterea scriitorului Vasile Vasilache / Tudor Vasilache // Jurnal de Chișinău. – 2016. – 17 iun. – P. 19. – ISSN 1857-3649.

Vasilache Vasile // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Știința, 2010. – P. 556-557. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Vasilache Vasile // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova / selecția de texte și fot.: Mihai Cimpoi, Anatol Vidrașcu, Vlad Zbârțog. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2005. – P.621-630. – ISBN 973-675-285-2. – ISBN 9975-74-911-9.

Vasilache-Bobâna, Lidia. Amintiri... : [copiii despre tatăl lor – 7 ani fără Vasile Vasilache] / Lidia Vasilache-Bobâna // Jurnal de Chișinău. – 2015. – 31 iul. – P. 19. – ISSN 1857-3649.

Vasile Vasilache : [scriitor, 1926-2008 : date biografice] // Realități Culturale. – 2014. – Nr 7. – P. 5. – ISSN 1857-4424.

Maria S. Ciobanu

DECLARAȚIA DE INDEPENDENȚĂ A STATELOR UNITE ALE AMERICII 1776

Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii, adoptată la 4 iulie 1776, reprezintă unul dintre cele mai importante documente politice din epoca modernă și piatra de temelie a națiunii americane.

Ea nu a fost doar un act juridic de separare a celor 13 colonii nord-americane de Imperiul Britanic, ci și proclamarea solemnă a unor principii universale despre libertate, egalitate și drepturile fundamentale ale omului. Documentul a fost redactat în principal de Th. Jefferson, dar a fost rezultatul unei munci colective desfășurate în cadrul Congresului Continental, unde personalități precum J. Adams și B. Franklin au adus corecturi și sugestii decisive.

Contextul apariției Declarației a fost dominat de deteriorarea profundă a relațiilor dintre colonii și metropolă, în special după Războiul de Șapte Ani (1756-1763). Victoria Marii Britanii în acest conflict a adus însă un uriaș cost financiar, pe care guvernul britanic a încercat să-l recu-

pereze prin impunerea unor taxe și restricții comerciale asupra coloniilor americane. Acte precum „Stamp Act” din 1765, care introducea taxe pe documentele oficiale și publicații, sau „Tea Act” din 1773, ce a declanșat celebrul „Boston Tea Party”, au alimentat indignarea coloniștilor. Aceștia considerau că li se aplică impozite fără a fi reprezentați în Parlamentul britanic. Pe lângă presiunea fiscală, coloniile au resimțit și restricțiile impuse de sistemul comercial mercantilist, prin care metropola își rezerva controlul aproape exclusiv asupra schimburilor economice.

În acest climat tensionat, în aprilie 1775 a izbucnit Războiul de Independență, odată cu ciocnirile armate de la Lexington și Concord. La scurt timp, Congresul Continental, reunit la Philadelphia, a început să funcționeze ca un veritabil guvern provizoriu al coloniilor rebele. În vara anului 1776, presiunea opiniei publice, succesul recent al pamfletului „Common Sense” al lui Th. Paine și convingerea că reconcilierea cu Londra devenise imposibilă au determinat Congresul să facă pasul decisiv către proclamarea independenței. O comisie formată din cinci membri – Th. Jefferson, J. Adams, B. Franklin, R. Sherman și R. R. Livingston (care vor rămâne în istoria SUA cu supranumele de „Părinții națiunii”) – a primit misiunea de a redacta textul unei declarații oficiale. Jefferson, recunoscut pentru talentul său literar și stilul său sobru,

a fost cel care a pus pe hârtie versiunea de bază, revizuită ulterior de ceilalți membri ai comisiei și apoi de întregul Congres.

Declarația de Independență este structurată în trei mari părți. Preambulul afirmă că „toți oamenii sunt creați egali” și înzestrați cu drepturi inalienabile, printre care viața, libertatea și căutarea fericirii. Această formulare, inspirată de ideile filozofilor iluminiști europeni, în special J. Locke, consfințează un nou tip de legitimitate politică, bazată pe drepturile naturale ale omului și pe consensul guvernului. A doua parte constituie un rechizitoriu împotriva regelui George al III-lea al Marii Britanii, enumerând abuzurile și nedreptățile comise de Coroană: dizolvarea arbitrară a legislativelor coloniale, impunerea de taxe fără consimțământ, menținerea de armate permanente în timp de pace, restricțiile comerciale și ingerințele în justiție. Prin această listă, coloniile justificau rupțura de metropolă ca fiind un act de autoapărare legitimă împotriva tiraniei. În sfârșit, partea finală proclamă solemn că cele 13 colonii „sunt și trebuie să fie state libere și independente”, având toate drepturile ce decurg din suveranitate: de a încheia tratate, de a stabili relații diplomatice, de a purta război și de a întreține comerț liber.

Semnarea Declarației de Independență este unul dintre momentele simbolice din istoria Statelor Unite, însă în realitate procesul a fost mai complex decât imaginea sim-

plificată care s-a transmis în tradiția populară. Documentul a fost aprobat oficial de către Congresul Continental la 4 iulie 1776, dar nu toți delegații și-au pus semnătura în aceeași zi. Prima și cea mai celebră semnătură a fost cea a lui J. Hancock, președintele Congresului Continental. În total, 56 de delegați au semnat Declarația, iar printre aceștia s-au aflat personalități importante precum B. Franklin, savant și diplomat, Th. Jefferson, autorul principal al textului, și J. Adams, unul dintre cei mai fermi susținători ai independenței. Gestul semnării nu a fost unul lipsit de riscuri. Toți cei care și-au pus numele pe document se expuneau acuzației de trădare din partea Coroanei Britanice, fapt ce putea fi pedepsit cu moartea și confiscarea averii.

Pergamentul original al Declarației, cel semnat de delegați, este păstrat astăzi la Arhivele Naționale ale Statelor Unite, în Washington, într-o vitrină specială, care îl protejează de lumină și deteriorare. De-a lungul timpului, semnăturile s-au estompat, iar hârtia a suferit degradări, dar documentul continuă să fie un obiect de cult civic pentru americani și unul dintre cele mai vizitate exponate istorice.

Astfel, semnarea Declarației de Independență nu a fost doar o formalitate birocratică, ci un act de mare curaj și de solidaritate politică. Prin semnăturile lor, delegații coloniilor își asumau un angajament comun și ireversibil, care avea să schimbe cursul istoriei. Din acel moment, drumul către formarea Statelor Unite ale Americii devenea ireversibil,

iar Declarația, cu semnăturile sale, devenea atât un simbol politic, cât și un testament moral al generației fondatoare.

Importanța Declarației depășește însă contextul imediat al războiului cu Marea Britanie. Dincolo de rolul său juridic și politic, documentul a avut o influență de lungă durată asupra gândirii politice mondiale. Ideile enunțate la 4 iulie 1776 au inspirat mișcările revoluționare și democratice din Europa și America Latină, servind drept model pentru Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului, adoptată în Franța în 1789. În Statele Unite, Declarația a rămas un reper moral și ideologic, chiar dacă în practică idealurile de egalitate au fost mult timp limitate de realități precum sclavia sau lipsa de drepturi politice pentru femei și minorități.

Primul stat care a recunoscut independența SUA a fost Franța, în 1778, devenind principalul aliat al coloniilor în războiul de independență. Prin Tratatul de pace de la Paris din 3 septembrie 1783 independența fostelor colonii engleze a fost recunoscută de Marea Britanie. Prin Constituția din 1787, Statele Unite ale Americii au fost proclamate stat federal cu un sistem prezidențial de guvernare (în 1789, G. Washington a fost ales primul președinte al țării), fiind puse bazele organizării primului regim democratic modern.

Astăzi, Declarația de Independență este considerată unul dintre cele mai valoroase texte din patrimoniul istoric universal. Ea nu reprezintă doar actul de naștere al State-

lor Unite ale Americii, ci și un manifest politic de inspirație iluministă, care a consacrat principiile moderne ale libertății și democrației.

Primul 4 iulie sărbătorit oficial a fost marcat în 1777, în Philadelphia, cu focuri de artificii, parade și clopote trase în onoarea independenței. Iar Ziua Independenței ca sărbătoare federală a fost marcată pentru prima dată abia în 1870, la aproape un secol de la adoptarea Declarației.

De atunci, în fiecare an, sărbătoarea începe, de regulă, cu ceremonii oficiale, parade și discursuri publice, organizate de autoritățile locale sau de instituțiile statului. În locuri cu încărcătură istorică, precum Philadelphia sau Washington, se recitește textul Declarației de Independență, iar lideri politici evocă semnificația istorică a zilei.

Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii (1776) a devenit un model istoric și ideologic pentru numeroase popoare care au aspirat la libertate și autodeterminare, inclusiv pentru Republica Moldova. În contextul moldovenesc, Declarația de Independență din 27 august 1991 reflectă același ideal fundamental – eliberarea de sub dominație străină și afirmarea dreptului poporului de a-și decide singur destinul, valorificând libertatea ca pilon al identității naționale și al construcției statului modern.

Bibliografie selectivă:

Educația civică în SUA. – Chișinău: Epigraf, 1999. – 96 p. – ISBN 9975-9985-9-3.

Franklin, Benjamin. Autobiog-

rafie / Benjamin Franklin. – București: Univers, 1976. – 224 p.

Matei, Horia C. Enciclopedia statelor lumii / Horia C. Matei, Silviu Neguț, Ion Nicolae. – Ed. a 9-a. – București: Meronia, 2004. – 648 p. – ISBN 973-8200-37-7.

Nanu, Ion Sava. Benjamin Franklin / Ion Sava Nanu. – București: Editura Științifică, 1967. – 191 p.

Rémond, René. Istoria Statelor Unite ale Americii / René Rémond. – Ed. a 2-a, revăzută. – București: Corint, 2006. – 152 p. – ISBN 973-653-861-3.

Declarația de Independență (4 iulie 1776) // Enciclopedia Concisă Britannica = Britannica concise encyclopedia. – București: Litera, 2009. – P. 648. – ISBN 978-973-675-553-8.

Gajdo, Ana. Misterele Declarației de Independență a Statelor Unite, un document uitat aproape 200 de ani la Biblioteca Teleki-Bolyai din Târgu-Mureș / Ana Gajdo // adevărul.ro : [site]. – 2015. – 3 febr. – URL: https://adevarul.ro/stiri-locale/targu-mures/misterele-declaratiei-de-independenta-a-statelor-1597672.html?utm_source=chatgpt.com (accesat : 16.09.2025).

Lăcătuș, Daniel. Revoluția Americană din 1776: Lupta pentru libertate și independență / Daniel Lăcătuș // infocultural.eu : [site]. – 2023. – 28 apr. – URL: <https://infocultural.eu/revolutia-americană-din-1776-lupta-pentru-libertate-si-independenta/> (accesat : 16.09.2025).

Pătrașcu Zamfirache, Cosmin. O istorie puțin cunoscută a SUA. Revoluționarii americani au vrut să se împace cu regele englez. Când a fost proclamată, de fapt, independența / Cosmin Pătrașcu Zamfirache // adevărul.ro : [site]. – 2025. – 4 iul. – URL: https://adevarul.ro/stil-de-viata/magazin/o-istorie-putin-cunoscuta-a-sua-revoluționarii-2455287.html?utm_source=chatgpt.com (accesat : 16.09.2025).

Spiru, Cornel. Nașterea unei Națiuni: Cum au câștigat americanii independența și au

schimbat cursul istoriei / Cornel Spiru // rador.ro : [site]. – 2025. – 4 iul. – URL: <https://www.rador.ro/2025/07/04/nasterea-unei-națiuni-cum-au-castigat-americanii-independența-si-au-schimbat-cursul-istoriei/> (accesat : 16.09.2025).

Thomas Jefferson // Personalități care au schimbat istoria lumii : De la Revoluția Franceză până la începutul secolului XX : 1789-1914. – București: Grupul Editorial RAO, 2003. – P. 32-35. – ISBN 973-7932-19-6.

Varzari, Pantelimon. Gîndirea politică în perioada războiului de independență a SUA (1775-1783) / Pantelimon Varzari // Istoria gîndirii politice : (Note de curs) / Pantelimon Varzari. – Chișinău: Pontos, 2011. – P. 159-171. – ISBN 978-9975-51-295-4.

Ana Struță

Elena ȚAU
1946-2021

Critic și istoric literar, doctor în filologie, conferențiar universitar.

S-a născut la 12 iulie 1946, în s. Cuhureștii de Sus, rn. Florești. S-a stins din viață la 4 martie 2021, la Chișinău.

După ce învață la școala medie din sat, este admisă (în 1964) la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM). Imediat după absolvire (în 1969), urmează studii doctorale la aceeași instituție, susținând, în 1974, teza de

doctor în filologie „Aspecte ale convenționalului în proza scurtă moldovenească contemporană”. În 1977 a urmat un stagiul de formare la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din Moscova. În 2011-2013 a făcut studii postdoctorale.

Din 1972 începe o carieră didactică pe care o va dedica, timp de cinci decenii, USM, unde este mai întâi lector, apoi lector superior (1974), iar din 1985 – conferențiar universitar. În cadrul Catedrei de literatura română și teorie literară a Facultății de Litere ține mai multe cursuri fundamentale, printre care „Teoria literaturii”, „Literatura română interbelică”, și opționale: „Versificație românească”, „Naratologie”, „Poezia română modernă și de avangardă”, „Convențiile operei literare” ș.a.

Activitatea sa științifică este centrată pe numeroase probleme de teorie și istorie literară, însumând circa 100 de studii și articole, între care o monografie, două culegeri și o antologie de poezie, lucrări didactice, contribuții în dicționare, articole în culegeri și în reviste de specialitate („Nistru”, „Revistă de lingvistică și știință literară”, „Limba Română”, „Viața Basarabiei”, „Studia Universitatis Moldaviae”, „Philologia”, „Studii de știință și cultură” etc.).

A supus interpretării literare textele poetice și în proză ale unui șir de scriitori basarabeni: N. Esinencu, M. Cibotaru, Vl. Ioviță, G. Meniuc, I. Druță, S. Saca ș.a. (în volumul monografic „Aspecte ale convenționalului în proza scurtă moldovenească

contemporană”, 1980), folosind criterii estetice și nu tematiche sau sociologice după cum obișnuiau criticii literari în perioada sovietică. În ajutorul profesorilor, s-a preocupat de operele scriitorilor incluși în programa școlară: M. Eminescu, V. Alecsandri, A. Mateevici, L. Deleanu, Gr. Vieru, A. Busuioc, A. Codru (în lucrarea „Analize literar-stilistice”, 1986). A publicat contribuții privind poezia contemporană și proza postbelică în lucrarea fundamentală „Literatura română postbelică: integrări, valorificări, reconsiderări. Manual-studii pentru școala universitară și cea preuniversitară” (coautor, 1998). Având nu doar un caracter teoretic, dar și aplicativ, studiile Elenei Țau „Modelări compoziționale în lirica actuală: valențe și expresie” (2000), „Compoziția operei literare” (2000), „Genul epic. Naratorul și narațiunea” (2005), „Limba operei literare” (2007) introduc abordări noi în didactica literaturii române. Interesul său pentru perspectivele narative în romanul românesc, dar și pentru mutațiile paradigmatiche din literatura română contemporană și-au găsit exprimare în culegerea „Exerciții de identitate” (2015), unde concepte precum „imaginar”, „narativitate”, „dialogism” ș.a. devin instrumente utile în studierea creației literare a lui V. Teleucă, a poeziei lui Al. Robot, a prozei lui M. Eliade și I. Druță, a structurilor compoziționale în poezia saizeciștilor și șaptezeciștilor. Coautor la „Dicționarul scriitorilor români din Basarabia” (ediția I, 2007; ediția a II-a, 2010).

În 2002, în colaborare, a scos de sub tipar antologia de poezie românească interbelică „Slove de foc și slove făurite”. Fiind interesată de viața și opera lui G. Meniuc, pregătește ediția „George Meniuc, pagini de corespondență” (2010, reeditată în 2023), însoțită de note, comentarii și un studiu introductiv. Lucrarea „Literatura română interbelică: curs. Bibliografie selectivă” (2018) prezintă dovada unor preocupări bibliografice ale criticului și profesorului Elena Țau.

Șefă a Laboratorului de cercetări științifice „Filologie și hermeneutică” (din 2015) din cadrul Facultății de Litere, USM. A participat ca executor la realizarea proiectelor științifice naționale, inclusiv „Literatura română contemporană: continuitate, mutații paradigmatiche, experiment și inovații” (2015-2018).

Abilitată cu dreptul de conducere a tezelor de doctorat la specialitatea literatura română din 2011, a pregătit trei doctori în filologie.

A fost membră a Consiliului Școlii Doctorale la Facultatea de Litere, USM, membră a consiliilor de susținere a tezelor de doctor și a Seminarului științific la profilul „Literatură” în cadrul Academiei de Științe a Moldovei.

În semn de apreciere a contribuției Elenei Țau la dezvoltarea criticii literare, în anul 2022, la USM a fost organizată o conferință comemorativă.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 217-218; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 296-297.

Bibliografie selectivă:

Meniuc, George. Pagini de corespondență / George Meniuc ; studiu introductiv, note și comentarii de Elena Țau. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : Polisalm, 2023. – 654 p. – ISBN 978-9975-3630-9-9.

Țau, Elena. Exerciții de identitate : Culegere de studii și articole / Elena Țau. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 222 p. – ISBN 978-9975-84-006-4.

Țau, Elena. Genul epic. Narratorul și narațiunea : (Material didactic) / Elena Țau. – Chișinău : CEP USM, 2005. – 81 p. – ISBN 9975-70-505-7.

Țau, Elena. Limbajul operei literare : Material didactic / Elena Țau. – Chișinău : CEP USM, 2007. – 72 p. – ISBN 978-9975-70-464-9.

Țau, Elena. Literatura română interbelică : (curs) : Bibliografie selectivă / Elena Țau ; Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 111 p. – ISBN 978-9975-84-062-0.

Țau, Elena. Perspectiva internă și cea externă: incursiuni teoretice / Elena Țau // Limba Română. – 2019. – Nr 4. – P. 153-163. – ISSN 0235-9111.

Țau, Elena. Perspectiva mitică și polivalența punctelor de vedere în volumul „Cămașa lui Nessos” (1988, 1996) de Andrei Țurcanu / Elena Țau // Filologia modernă: realizări și perspective în context european : Moștenire, influență, continuitate, Ediția a 12-a. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 160-168. – ISBN 978-9975-3289-0-6.

Țau, Elena. Scrisori inedite ale lui George Meniuc către Ovidiu Bârlea / Elena Țau // Limba Română. – 2020. – Nr 6. – P. 197-208. – ISSN 0235-9111.

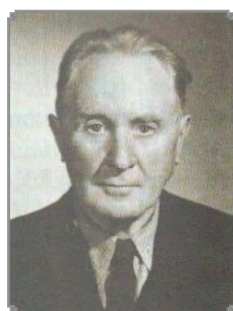
Rigoare exegetică și vocație pedagogică : In memoriam Elena Țau : Materiale ale Conferinței științifice naționale din 17 martie 2022 / comitetul științific: Adriana Cazacu [et al.] ;

comitetul de organizare: Ludmila Usatâi [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2022. – 193 p. – ISBN 978-9975-62-481-7.

Elena Țau : [critic și istoric literar, doctor în filologie, conferențiar universitar] // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 7 mai. – P. 12. – ISSN 2587-3784.

Șchiopu, Constantin. Perspective moderne de interpretare / căutare a identității artistice / Constantin Șchiopu // Limba Română. – 2016. – Nr 1/2. – P. 302-306. – ISSN 0235-9111.

Elena Varzari

**Ion D. ȘTEFĂNESCU
1886-1981**

Istoric de artă bisericească și bizantinolog român, doctor în litere, doctor în istoria artei, profesor universitar, savant cu reputație europeană.

S-a născut la 15 iulie 1886, în s. Preajba, com. Poeni, jud. Teleorman. A decedat la 11 iulie 1981, la Mănăstirea Agapia, jud. Iași, România.

Și-a făcut studiile gimnaziale și liceale la liceele „Matei Basarab” și „Sfântul Sava” din București. După absolvire, și-a continuat formarea la Facultatea de Drept (1904-1908) și la cea de Litere (1904-1909) ale Universității din București, pentru a se specializa în istorie, limbi clasice și teologie, avându-i profesori pe T. Maiorescu, C. Dumitrescu-Iași, Al. Odobes-

cu, N. Iorga ș.a. În timpul Primului Război Mondial s-a refugiat la Iași, unde a înființat un liceu al elevilor refugiați și a organizat, împreună cu N. Iorga și G. Enescu, activități culturale și științifice. Ulterior, a făcut studii de doctorat în litere la Universitatea Sorbona din Paris și a obținut doctoratul cu teza „L'évolution de la peinture religieuse en Bucovine et en Moldavie depuis les origines jusqu'au XIX-e siècle” (1928).

În 1909 și-a început activitatea în învățământul superior românesc, în calitate de profesor de istoria artei și de estetică la Academia de Arte Frumoase din București (astăzi, Universitatea Națională de Arte București), activând aici până în 1921. A mai predat la Școala de ofițeri de artilerie și la Liceul „Mihai Viteazul”, ambele din București. În anii 1921-1925 a ținut cursuri de istoria artei la Universitatea Capodistriană (astăzi, Universitatea din Atena), precum și la École des Hautes Études et des Sciences Historiques din Paris (1923-1940), la Universitatea Catholică din Paris (1928-1940), la Institutul de Filologie și Artă al Universității din Bruxelles (1930-1934), la Catedra de arheologie creștină și istoria artei bisericești a Facultății de Teologie din Chișinău, care ținea de Universitatea din Iași (1934-1937), la Universitatea din Cernăuți (1938-1940), a fost profesor de istoria artei bizantine, orientale și vechi românești la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București (1940-1948). După 1948 a renunțat la catedră. A

fost numit vicepreședinte al Comisiunii de Pictură Bisericească de pe lângă Patriarhia Română, susținând cursuri la Școala de Pictură Monumentală a Patriarhiei Române.

În perioada interbelică a fost un ambasador al științei istorice și al culturii românești peste hotare. Concomitent cu activitatea didactică, a întreprins numeroase călătorii de studiu în Grecia, Turcia, Serbia, Bulgaria, Germania, Austria, Franța, Belgia, Olanda, Italia ș.a.

Din 1962 a fost profesor consultant la Catedra de istorie a artei de la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București. Este considerat unul dintre pionierii bizantinologiei în România. A fost preocupat de cultura și arta medievală românească, și anume de structura politică și administrativă a Imperiului Bizantin; viața religioasă și raporturile Bisericii cu statul bizantin; influențele bizantine în spațiul românesc; istoria dogmelor și a artei bizantine ș.a.

Aflându-se la Paris, a publicat trei monografii despre pictura bisericească românească a epocii feudale din Moldova, Țara Românească și Transilvania: „L'évolution de la peinture religieuse en Bucovine et en Moldavie”, Vol. I-II (1928); „La peinture religieuse en Valachie et en Transylvanie depuis les origines jusqu'au XIX-e siècle”, Vol. I-II (1932); „L'art byzantin et l'art lombard en Transylvanie” (1938) ș.a., devenind un specialist recunoscut în pictura religioasă românească. A adus contribuții la studiul iconografiei bizantine și orientale prin lucrarea

„Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești” (1973).

În anii 1930-1940 a publicat numeroase articole în culegeri și în reviste renumite din Paris și Bruxelles. În „Revista istorică română” a publicat studiile „Cu privire la stema Țării Românești”; „Arborele din pecețile și bulele originale de aur”; „Broderiile de stil bizantin și moldovenesc în a doua jumătate a sec. XV”; „Mănăstirea Neamțu”; „Mănăstirile Moldovei”; „Mănăstirea Snagov” ș.a. A ținut comunicări științifice la congrese internaționale, contribuind la recunoașterea școlii românești de bizantinologie. Între anii 1970 și 1981 a ținut numeroase conferințe la Institutul de Arheologie „D. Xenopol” din Iași și la diverse centre universitare europene.

A fost membru al mai multor instituții academice și societăți istorice, printre care Institutul de Studii Sud-Est Europene și Societatea Internațională de Studii Bizantine, Asociația de Studii Grecești din Paris, Societatea „Parnassos” din Atena, Comisiunea Monumentelor Istorice (1940).

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, secția de critică și istoria artei (1968).

Pentru activitatea sa prodigioasă și îndelungată în domeniul istoriei artei bisericești și bizantinologiei, a fost distins cu premii și decorații din partea statului român și a unor instituții academice europene: Premiul „Zographos” al Academiei de Studii Grecești din Paris (1929); Premiul „Fould” al Academiei de Inscripții și

Litere din Paris (1938); Semnul Onorific „Răsplata Muncii pentru 25 ani în Serviciul Statului” (1941) ș.a.

Bibliografie selectivă:

****L'évolution de la peinture religieuse en Bucovine et en Moldavie depuis les origines jusqu'au XIXe siècle** : album. – Paris : Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1928. – 338 p.

****La peinture religieuse en Valachie et Transylvanie depuis les origines jusqu'au XIXe siècle** : album. – Paris : Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1930-1932. – 439 p.

Nicodim (Mitropolitul Moldovei). Biblia ilustrată : Locuri alese însoțite de ilustrații de artă și lămuriri științifice. XVII / Nicodim (Mitropolitul Moldovei), I. D. Ștefănescu. – București : Nemira Publishing House, 2010. – 182 p. – Ediție anastatică a unuia dintre cele 700 de exemplare tipărite la 1 august 1936 din lucrarea Biblia ilustrată. – ISBN 978-606-8134-57-4.

Ștefănescu, I. D. Arta veche a Banatului : Arhitectura, picturile murale, icoanele / I. D. Ștefănescu. – Timișoara : Mitropolia Banatului, 1981. – 167 p.

Ștefănescu, I. D. Arta veche a Maramureșului / I. D. Ștefănescu. – București : Meridiane, 1968. – 157 p.

Ștefănescu, I. D. La 50 de ani de la moartea lui Nicolae Grigorescu – realizări în pictura sa religioasă / I. D. Ștefănescu // Icoane, iconari și școli de pictură bisericească din Țara Românească : (Studii și articole) / editor: Mihai Hau. – București : Basilica Patriarhiei Române, 2021. – P. 185-205.

Ștefănescu, Ion D. Le roman de Varlaam et Ioasaf illustré en peinture / Ion D. Ștefănescu // Byzantion, 1932. – P. 347-369.

I. D. Ștefănescu. 1886-1981 / alcătuitori: Alexandru Zub și Flavius Solomon. – Iași :

Fundația Academică „A. D. Xenopol”, 1997. – 241 p.

Maftai, Ionel. Ștefănescu Ion D. : istoric de artă / Ionel Maftai // Personalități ieșene. Vol. 5 : Omagiu / Ionel Maftai. – Iași : Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al jud. Iași, 1985. – P. 257-260.

Ștefănescu, I(on) D. // Enciclopedia reprezentanților scrișului istoric românesc. Vol. 5 : (S-Z) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 227-229. – ISBN 978-606-8698-55-7.

Ștefănescu, Ștefan. Ștefănescu, Ion D. I. / Ștefan Ștefănescu // Enciclopedia istoriografiei românești / coordonator științific: Ștefan Ștefănescu ; autori: Adolf Armbruster, Dan Berindei, Nicolae Bocșan [et al.]. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 316-317.

Maria S. Ciobanu

Veaceslav URSACHI

1956

Fizician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar cercetător, inventator, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, distins cu Medalia „Dimitrie Cantemir”.

Este un specialist de talie mondială în domeniul fizicii semiconductorilor și al corpului solid, cu indicele personal Hirsch în SCOPUS și WoS egal cu 35.

A deschis o nouă direcție științifică în fizica proceselor de evoluție a dezordinii în rețeaua cristalină a compușilor semiconductori ternari și binari și a efectului lor asupra proprietăților fizice și ingineriei defectelor în materiale și structuri semiconductoare.

S-a născut la 19 iulie 1956, în s. Cenușa, rn. Florești.

Între anii 1963 și 1971 a studiat la Școala de opt ani din satul natal, apoi la Școala medie din satul vecin Ghindești, pe care o absolvă în 1973.

În același an este înmatriculat la Facultatea de Electrofizică a Institutului Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei – UTM), dar după doi ani de studii a fost transferat la Institutul de Fizică și Inginerie din Moscova (MIFI), pe care l-a absolvit cu mențiune în 1979. A urmat studii postuniversitare doctorale la Institutul de Fizică „P. N. Lebedev” al Academiei de Științe a URSS din Moscova (1982-1985), unde în 1986 a susținut teza de doctor în științe fizico-matematice. Ulterior, la Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), susține și teza de doctor habilitat în științe fizico-matematice (1998). În 1999 a obținut aici titlul științifico-didactic de conferențiar cercetător.

A participat la numeroase stagii la instituții de prestigiu din Grecia, Germania etc.

Activitatea profesională a început-o la Uzina „Signal” din Chișinău, în calitate de inginer (1979-1980). Ulterior a exercitat funcția de inginer-constructor la Centrul de cercetare a tehnicii electronice de calcul din Chișinău (1980-

1981) și de cercetător stagiar la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM (1981-1982).

Din 1985 s-a consacrat activității științifice în calitate de cercetător științific inferior, superior, coordonator, principal la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM (1985-2006). A activat în diferite funcții la același institut: șef de laborator (2006-2009); cercetător științific principal (2009-2012); director adjunct; director interimar (2012-2013). Veaceslav Ursachi este conducător adjunct al Secției științe exacte și ingineriești din cadrul Institutului de Fizică Aplicată (IFA), coordonator al Secției științe ingineriești și tehnologice a AȘM (2013-2018). A fost secretar științific al Programului de Stat „Nanotehnologii și Nanomateriale” (2007-2012), reprezentant oficial al Republicii Moldova în Comitetul de program al Programului European Orizont 2020 și FET Flagships, reprezentant plenipotențiar al Guvernului Republicii Moldova la Institutul Unificat de Cercetări Nucleare din Dubna (2017-2024).

A fost antrenat și în activități didactice la Facultatea de Calculatoare, Informatică și Microelectronică din cadrul UTM (1988-1993) și la Universitatea AȘM (2008-2009). În 2008-2015 este președinte al Comisiei de examinare a tezelor de masterat și a tezelor de licență la UTM, director al Școlii Doctorale de Științe Fizice a clusterului educațional-științific UnivER Science (2015-2020). A ținut cursuri în cadrul școlilor de vară pentru studenți, doctoranzi și tineri specialiști

(2011-2020). Este conducător de doctorat, având șapte doctoranzi cu teza susținută.

Contribuie la pregătirea cadrelor de înaltă calificare, participă la activitatea seminarelor științifice de profil și a consiliilor științifice specializate, înregistrând numeroase participări în calitate de referent al tezelor de doctor în științe, președinte, secretar științific și membru al Consiliului.

Cercetarea științifică a savantului s-a axat pe mai multe domenii: proprietățile optice, electrice și fotoelectrice, efecte laser; tranziții de fază induse de presiunea hidrostatică în compuși ternari și multinari; știința materialelor, materiale cu rezistență sporită la acțiunea radiației, nanostructuri și materiale compozite pentru optoelectronică și fonică. Este inițiatorul unui studiu fundamental complex pe plan mondial care urmărește scopul stabilirii sistematice tranzițiilor de fază induse de presiune hidrostatică în clasa de materiale ternare, ce se cristalizează în condiții normale în trei grupuri principale: compuși cu structura spinel și structuri înrudite, compuși cu structură tetragonală cunoscuți ca materiale cu vacanțe stoichiometrice și compuși cu structură lamelară ș.a. Rezultatele acestor investigații fundamentale complexe au fost publicate în peste 380 de lucrări științifice, inclusiv în reviste internaționale, iar peste 260 în bazele de date WoS și Scopus. Elaborările au fost certificate cu 36 de brevete de invenție. Este coa-

utor la patru monografii și nouă capitole în monografii editate în străinătate (Nova Science Publishers, Elsevier Science, Woodhead Publishing, Springer), cinci articole de sinteză în reviste din bazele de date WoS și Scopus.

A contribuit la crearea infrastructurii nanotehnologice în Republica Moldova prin dotarea cu utilaj performant a Centrului național de studiu și testare a materialelor din cadrul UTM și a Laboratorului de nanotehnologii din cadrul Institutului de Inginerie Electronică și Nanotehnologii „Dumitru Ghițu” al AȘM cu atragerea granturilor naționale și a surselor extrabugetare prin proiecte internaționale și donații.

Rezultatele științifice le-a diseminat prin prezentări la 25 de conferințe internaționale, dintre care șapte rapoarte plene.

A adus o contribuție semnificativă la promovarea imaginii Republicii Moldova pe plan internațional. Realizările sale științifice sunt pe larg recunoscute și apreciate de comunitatea științifică internațională, fiind invitat în calitate de cercetător calificat în centre științifice din Europa: Universitatea Tehnică Națională a Greciei (1997); Institutul „Max Planck” pentru Studiul Corpului Solid, Stuttgart, Germania (2000); Laser-Laboratorium Göttingen, Germania (2003); Christian-Albrechts University, Kiel, Germania (2005); Universitatea Tehnică Darmstadt, Germania (2003, 2010); Universitatea Tehnică KTH Royal Institute of Technology, Stockholm, Suedia (2019,

2022); Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene JRC/Ispira/Italia (2022).

Membru al Asambleei AȘM, membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică, secretar științific și membru al comisiilor de experți a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (2009-2019), președinte și membru al comisiilor de experți pentru acordarea Bursei de excelență a Guvernului și a Bursei pe domenii științifice (2014-2021).

Din 2019 a exercitat funcția de redactor-șef al revistei „Moldavian Journal of Physical Sciences”. Este membru al colegiului de redacție al revistelor „Semiconductors” (Springer Nature), „Surface Engineering and Applied Electrochemistry” (Springer Nature), „Akademos”, „Fizica și Tehnologiile Moderne”. Este referent la reviste științifice internaționale, precum „Physical Review B” (APS); „Applied Physics” (AIP); „Nanotechnology” (IOP); „Journal of Optics” (IOP), „Thin Solid Films” (Elsevier), „Sensors and Actuators” (Elsevier), „Optics Communications” (Elsevier), „Optical Materials” (Elsevier), „Physica B” (Elsevier), „Materials Today” (Elsevier) ș.a.

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost înalt apreciat cu diplome și distincții de stat: laureat al Premiului Academiei de Științe a Moldovei pentru cea mai bună lucrare științifică (2005), Diplomă de merit a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică (2006), laureat al Premiului Academiei de Științe din

Ucraina, Belarus și Moldova (2013), laureat al Premiului Fondului „Iuri Simonov” (2014), Diplomă de merit a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (2016), Diplomă de merit a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (2018), Diplomă de recunoștință a Direcției generale educație, tineret și sport a Consiliului Municipal Chișinău (2018), Diplomă de onoare a Guvernului Republicii Moldova (2021), Diplomă de merit a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (2025) ș.a.

A fost decorat cu medaliile AȘM: „Dimitrie Cantemir” (2016), Medalia jubiliară „70 de ani de la crearea primelor instituții de cercetare și 55 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei” (2016), „Nicolae Milescu Spătarul” (2017). A fost distins cu 20 de medalii de aur și de argint la expozițiile internaționale „Eureka” (Bruxelles), la Expoziția Internațională de Inventică din Geneva, la Expoziția Internațională de Inventică și Produse Noi din Pittsburg ș.a.

În 2023 a fost ales membru corespondent al AȘM.

Bibliografie selectivă:

****Manjon, F. I.** Pressure-Induced Phase Transitions in AB₂X₄ Chalcogenide Compounds / F. J. Manjon, I. Tiginyanu, V. Ursaki. – Berlin : Springer, 2014. – 345 p.

Sidorenko, Anatolie. Supraconductibilitate și criogenie / Anatolie Sidorenko, Veaceslav Ursachi. – Chișinău : Universitatea Academiei de Științe a

Moldovei, 2017. – 61 p. – ISBN 978-9975-108-28-7.

Tiginyanu, I. Porous III-V Semiconductors / I. Tiginyanu, S. Langa, H. Föll and V. Ursaki. – Chișinău : Știința, 2005. – 240 p.

****Tiginyanu, Ion.** Nanostructures and Thin Films for Multifunctional Applications / Ion Tiginyanu, Pavel Topala, Veaceslav Ursaki. – Berlin : Springer, 2016. – 576 p.

Ursaki, V. II-III₂VI₄ compounds under high pressure / V. Ursaki, I. M. Tiginyanu, F. J. Manjon. – Chișinău : AȘM, 2010. – 168 p. – ISBN 978-9975-9690-70-9.

Ursaki, Veaceslav. AII BIII₂ CVI₄ compounds under high pressure / Veaceslav Ursachi, Ion Tighineanu, Francisco Javier Manjon; Academia de Științe a Moldovei; Institutul de Fizică Aplicată. – Chișinău : AȘM, 2010. – 165 p. – ISBN 978-9975-9690-7-9.

Ursachi, Veaceslav. Order-disorder effects and phase transitions in III-V and II-III₂VI₄ compounds : Teză de doctorat : 01.04.07 / Veaceslav Ursachi; Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Fizică Aplicată. – Chișinău, 1998. – 197 p.

****Ciobanu, V.** Controlling Hydrophobic/Hydrophilic Properties of ZnO Microtetrapods Structures by Means of Thermal Treatment / V. Ciobanu, V. V. Ursaki, A. Reimers // IFMBE Proceedings. – 2024. – Vol. 91. – P. 284-292.

****Conference Nicolae Donici and Astronomy in Moldovan Lands - A Tribute** / M. Stavinschi, C. Mosoia, V. Ursachi [et al.] // Romanian Astronomical Journal. – 2024. – Vol. 34, nr. 1/2. – P. 97-102. – ISSN 1220-5168.

****Manjon, F. N.** II-III₂VI₄ compounds with other types of structures at high pressures // Pressure-Induced Phase Transitions in AB₂X₄ Chalcogenide Compounds. Chapter 8 / F. J. Manjon, V. V. Ursaki, I. M. Tiginyanu. – Berlin : Springer, 2014. – P. 213-235.

****Nanostructures obtained using electric discharges at at-**

mospheric pressure // Nanostructures and Thin Films for Multifunctional Applications. Chapter 15 / Ion Tiginyanu, Pavel Topala, Alexandr Ojegov, Veaceslav Ursaki. – Berlin : Springer, 2016. – P. 473-506.

****Nanostructures of Metal Oxides** / I. M. Tiginyanu, O. Lupan, V. V. Ursaki [et al.] // Comprehensive Semiconductor Science and Technology. Vol. 3 / P. Bhattacharya, R. Fornari, H. Kamimura. – Amsterdam : Elsevier Science, 2011. – P. 396-479.

****Tiginyanu, Ion.** Template assisted formation of metal nanotubes / Ion Tiginyanu, Veaceslav Ursaki, and Eduard Monaico // Nanostructures and Thin Films for Multifunctional Applications. Chapter 15 / Ion Tiginyanu, Pavel Topala and Veaceslav Ursaki. – Berlin : Springer, 2016. – P. 473-506.

Ursachi, Veaceslav. La un jubileu de la cucerirea Lunii, sau cum Sovietele au pierdut cursa / Veaceslav Ursachi // Akademos. – 2019. – Nr. 2. – P. 35-40. – ISSN 1857-0461.

Ursachi, Veaceslav. Nicolae Donici: dialectica vieții și a creației / Veaceslav, Ursachi // Akademos. – 2014. – Nr. 3. – P. 159-166. – ISSN 1857-0461.

****Ursaki, V. V.** Relation of II-III₂VI₄ compounds to other materials, their properties and applications // Pressure-Induced Phase Transitions in AB₂X₄ Chalcogenide Compounds. Chapter 1 / V. V. Ursaki, I. M. Tiginyanu, F. J. Manjon. – Berlin : Springer, 2014. – P. 1-50.

Tofan, Eugenia. Ursachi Veaceslav / Eugenia Tofan // Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : Sintează cronologică ilustrată. – București : Editura Academiei Române, 2022. – P. 239-240, 365, 381, 396, 398, 488, 577, 594. – ISBN 978-973-27-3429-2.

Ursachi Veaceslav // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – URL: https://www.asm.md/sites/default/files/2020-01/CV_Ursachi_EuroPass_2.pdf (accesat : 01.09.2025).

Maria S. Ciobanu

**Călin (Calinic) ALUPI
1906-1988**

Pictor, reprezentant renumit al școlii ieșene de pictură, originar din Basarabia.

Călin (Calinic) Alupi s-a născut la 20 iulie 1906, în familia lui Teodor și a Antoninei Alupi, în s. Vancicăuți, jud. Hotin, Basarabia (astăzi, com. Cepeleuți, rn. Edineț). A decedat la 19 septembrie 1988, la Iași, fiind înmormântat la Cimitirul „Eternitatea”.

La vârsta de 11 ani rămâne orfan de tată, căzut pe front în Galiția. Și-a făcut studiile în satul natal, apoi la Școala normală din Șendriceni-Dorohoi (1919), avându-l ca profesor de desen pe pictorul N. Popovici Lespezi, care i-a descoperit vocația de desenator la 13 ani. Urmează cursurile Academiei de Arte Frumoase din Iași (astăzi, Universitatea Națională de Arte „George Enescu” din Iași) în anii 1925-1932, fiind ghidat de profesorii și pictorii Șt. Dimitrescu, N. Tonitza, O. Băncilă, J. Cosmovici. A fost coleg cu C. Baba, M. Cămăruț și C. Agafiței, a absolvit secția de pictură, cu calificativul maxim. În timpul studenției a trăit în condiții financiare austere, dar a rezistat datorită bursei „Schiller” a academiei, premiului „Grigorovici”, precum și faptului că era custo-

de al pinacotecii. Pentru a se întreține în această perioadă, s-a angajat la biblioteca școlii. Timp de un an este elev la Școala de ofițeri de rezervă din Bacău (1925-1926).

A călătorit pentru documentare în Ungaria și în Cehoslovacia (1966).

În 1935 este profesor suplitor la Școala normală din Șendriceni-Dorohoi, la Catedra de desen și caligrafie. A lucrat acolo timp de un an, apoi s-a întors la Iași, pentru a-și demonstra lucrările la expoziții locale. A început să picteze sub îndrumarea lui N. Tonitza și a altor artiști locali de renume la Mănăstirea Durău, unde a găsit un spațiu liniștit și frumos pentru dezvoltarea stilului artistic.

Cariera sa este curmată din cauza mobilizării și plecării pe front în linia întâi ca desenator al pozițiilor inamice (1940-1944). După ce a părăsit armata și a revenit acasă, a descoperit că în timpul războiului toate lucrările i-au fost distruse, sustrate, dispărute, totuși a continuat să lucreze cu penelul, creând valoroase lucrări de artă.

În 1947 a devenit asistent la Departamentul de desen al Academiei de Arte Frumoase, apoi este profesor la Școala medie de arte plastice din Iași (1950). În 1954 Academia de Arte Frumoase din Iași se desființează. Călin Alupi se stabilește la București, unde activează până în 1963, în calitate de profesor la Școala medie de arte plastice din capitală. Când Institutul Pedagogic din Iași (fostul Belle Arte, astăzi, Universitatea Națională de Arte „George Enescu” din Iași) își redes-

chide porțile, se întoarce aici ca profesor. În 1968 revine la București pentru 12 ani, iar din 1980 se stabilește definitiv la Iași.

Din anul 1933, când își demonstrează lucrările la o expoziție oficială de artă moldovenească organizată la Iași, a participat la diverse expoziții de grup și personale. În 1934 a vernisat prima expoziție personală la Iași. A făcut parte din Grupul plastic ieșean (1938) și din Grupul plastic moldovean (1946).

A organizat și a participat la expoziții la fiecare doi sau trei ani. Expune lucrări la Salonul Oficial al Moldovei organizat la Iași (1933, 1936, 1939, 1955). Participă la expoziția Grupului plastic ieșean la București, la Sala „Dalles”, alături de Al. Clavel, M. Cămăruț și N. Popa, comentată favorabil în „Adevărul literar și artistic” (1938). Apoi, tot aici, alături de I. Irimescu, P. Hârtopeanu și N. Popa (1946). A mai luat parte la Expoziția regională de grafică de la Iași (1947), la Expoziția anuală de pictură și sculptură (București, 1949), la Expoziția anuală de stat a artelor plastice (București, 1953), la Expoziția de artă românească (Sofia, Bulgaria, 1954), la Expoziția interregională de artă plastică (Iași, 1955, 1956, 1957), la Expoziția de grafică românească (Varșovia, Polonia, 1955), la Expoziția anuală de grafică (București, 1957).

Are în palmares expoziția personală de pictură la Gale-riile „Corso” (Trieste, Italia, 1971), expoziția personală de pictură la Centrul Australian „Qantas” (Roma, Italia, 1971), Salonul Internațional

Paris-Sud (1972), Salonul Internațional de Arte de la Paris organizat de Societatea Artiștilor Autonomi (1973), Evocarea „Nicolae Tonitza” în cadrul Serii muzeale omagiale organizate de Muzeul de Artă al României (1975), expoziția personală la „Căminul Artei” (București, 1975), participare la Festivalul de Artă „Voronețeană” (Suceava, 1975), gală și expoziție retrospectivă la Muzeul Național de Artă (București, 1978), evocarea „Ștefan Dimitrescu” în cadrul Serii muzeale omagiale organizată la Muzeul de Artă (Iași, 1978), expoziția de la Maison Nationale des Artistes din Paris (Franța, 1979), expoziția personală la Saint Germain en Laye (Franța, 1979), expoziția de pastel la Galeriile Casei Cărții (Iași, 1985), expoziția la Galeria Comitetului de cultură al județului Iași (1986), Seară omagială la Palatul Culturii din Iași, unde a sărbătorit 80 de ani de viață (1986).

Călin Alupi a fost un desenator remarcabil, un analist al fizionomiilor, care a lăsat o galerie de portrete valoroase: M. Sadoveanu, O. Cazimir, D. Botez, M. Gheorghiu ș.a. A fost un componist în tablourile cu flori și cu naturi statice. Peisagistica sa evocă priveriști pitorești, vestigii ale trecutului și imaginii contemporane. Pictura acestuia se impune prin stăpânirea deplină a măiestriei artistice, a unei sinteze originale a tehnicii uleiului și pastelului. Artistul este considerat astăzi unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai postimpresionismului românesc.

În anul 2002, la Galeriile de Artă „Constantin Brâncuși”

de la Palatul Parlamentului, București, a fost organizată „Retrospectiva Călin Alupi”, care a reunit aproape 180 de pasteluri și uleiuri aflate în colecții de stat și particulare.

Lucrări semnate de Călin Alupi se află în colecții din Italia, Franța, Spania, Germania.

Pentru serviciile sale militare, locotenentul în rezervă Călin Alupi a fost decorat cu Ordinul „Coroana României” cu spade în Gradul de Cavaler și cu Panglica „Virtutea Militară” (1945).

Bibliografie selectivă:

Alupi, Călin. Călin Alupi : [album] / Călin Alupi. – București : Monitorul Oficial ; Paris : Les Amis de Călin Alupi, 2006. – 214 p. – ISBN 973-0-04647-6. – ISBN 978-973-0-04647-2.

Ilisei, Grigore. Călin Alupi / Grigore Ilisei, Aurel Istrati. – Iași : Omnia, 1996. – 88 p. – ISBN 973-97073-3-5.

Alupi Călin // Biografie : [site]. – URL: <http://www.alupi.com/biographie-ro> (accesat : 30.06.2025).

Alupi Călin // Enciclopedia. com. – 2003. – 31 dec. – URL: <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/alupi-calini> (accesat : 30.06.2025).

Alupi Călin : [notă biografică] // Personalități ieșene. Aniversări și comemorări 2021 / Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” Iași. – Iași : Asachiana, 2020. – P. 54. – ISBN 978-606-9047-09-5.

Alupi Calin (Calinic) : [biografie] // Artindex.ro : [site]. – 2012. – 16 mai. – URL: <https://www.artindex.ro/2012/05/16/alupi-calini-calinic/> (accesat : 30.06.2025).

Amintirile Bunicuței Virtuale. Călin Alupi – desenator și

pictor român (1906-1988) // Radio România : Agenția de presă. – 2016. – 20 iul. – URL: <https://www.bunicutavirtuala.com/calini-alupi/> (accesat : 30.06.2025).

Barbosa, Octavian. Alupi Călin (Calinic) / Octavian Barbosa // Dicționarul artiștilor români contemporani / Octavian Barbosa. – București : Meridiane, 1976. – P. 18.

Bobănă, Gheorghe. Alupi Călin (Calinic) : [notă biografică] / Gheorghe Bobănă, Lidia Troianovvski // Prezențe basarabene în spiritualitatea românească : (secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea) : Dicționar / alcătuitori: Gheorghe Bobănă, Lidia Troianovvski. – Chișinău : CIVITAS, 2007. – P. 31-32. – ISBN 978-9975-928-95-3.

Tincu, Corneliu. Portretul pictorului Călin Alupi / Corneliu Tincu // Anuala 2013 : [catalog de expoziție] : Cu o privire retrospectivă de la fondarea cenacului U.A.P., Suceava (1970) / coordonator: Lucia Pușcașu. – Suceava : Mușatinii, 2013. – P. [115]. – ISBN 978-606-656-036-8.

Elena Harconița

Daniel (Dan) Ilie
CIOBOTEA
1951

Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române și Arhiepiscop al Bucureștilor, distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Colan.

Născut la data de 22 iulie 1951, în localitatea Dobrești, jud. Timiș.

A făcut studii liceale la Bu-

ziaș și la Lugoj, după care a urmat Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1970-1974) și studiile doctorale la Institutul Teologic Universitar din București (1974-1976). Și-a continuat specializarea la Facultatea de Teologie Protestantă a Universității de Științe Umane din Strasbourg (1976-1978), unde a susținut prima teză de doctorat (1979), și la Facultatea de Teologie Catolică a Universității „Albert Ludwig” din Freiburg im Breisgau, Germania (1978-1980). În 1980, la Institutul Teologic Universitar din București, a susținut o a doua teză de doctorat.

Din anul 1980 își începe activitatea de lector la Institutul Ecumenic de la Bossey (Elveția), pe care l-a condus ulterior ca director adjunct (1986-1988), fiind, totodată, profesor asociat la institutele din Geneva și Fribourg (Elveția).

În anul 1987 a intrat în viața monahală, la Mănăstirea Sihăstria, jud. Neamț. În același an, a fost hirotonit ierodiacon și apoi ieromonah, ulterior hirotosit protosinghel (1988). Între anii 1988 și 1990 a fost consilier patriarhal, director al Sectorului de teologie contemporană și dialog ecumenic, precum și conferențiar la Catedra de misiune creștină a Institutului Teologic Universitar din București. În 1990 a fost ales episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, cu titlul „Lugojanul”; ulterior hirotosit arhieru. În același an este întronizat Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Bucovinei.

În perioada 1992-2007 este profesor de teologie dogmatică și pastorală la Facultatea

de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, iar, începând cu anul 2007, profesor de teologie pastorală al Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București.

În 2007 a fost ales și întronizat Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Ca mitropolit al Moldovei și Bucovinei și apoi ca patriarh al României, a pus bazele a numeroase instituții, între care Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași și Biblioteca Ecumenică „Dumitru Stăniloae”, seminariile teologice de la Mănăstirea Agapia, Botoșani, Dorohoi, Iași și Piatra Neamț, Institutul Cultural-Misionar „Trinitas”, Centrul de Conservare și Restaurare a Patrimoniului Religios „Resurrectio”, Institutul Social-Caritativ „Diaconia”, Centrul de Diagnostic și Trăiment „Providența” din Iași, Centrul pentru Patrimoniu Cultural „Sfântul Constantin Brâncoveanu” din București, Centrul de Presă „Basilica” al Patriarhiei Române (radio, televiziune, publicație periodică, agenție de știri, birou de presă), Centrul Național de Formare Continuă „Dumitru Stăniloae” din București, Centrul Cultural Misionar „Familia”, Centrul de Dialog și Cercetare în Teologie, Știință și Filozofie. În 2007 a pus piatra de temelie la Catedrala Mântuirii Neamului, pe care a sfințit-o în 2018, iar în 2025, cu prilejul aniversării Centenarului Patriarhiei Române, alături de Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, sfințește pictura Catedralei.

Este fondatorul publicațiilor „Teologie și viață”, Iași (1991); „Lumina”, primul cotidian creștin din România, Iași (2005); „Lumina de Duminică” (2005); „Vestitorul Ortodoxiei”, revistă de informație bisericească a Patriarhiei Române, serie nouă, București (2008) ș.a. și inițiatorul numeroaselor proiecte și lucrări colective de cercetare; organizator de simpozioane, colocvii, congrese, expoziții; inițiator, sprijinitor și coordonator de programe culturale, educaționale și sociale. A contribuit la înființarea unei extensii universitare a Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București la Roma (2017) și a specializării pastorație și teologie liturgică la Universitatea de Stat din Moldova (2024).

A întreprins multe și variate activități liturgice și misionare naționale și internaționale. Între acestea sunt aducerea moaștelor unor sfinți și a unor relicve sfinte la Iași: 1992 – fragment din lemnul Sfintei Cruci care se păstrează la Mănăstirea Xiropotamu din Muntele Athos (Grecia); 1996 – Cinstitul Cap al Sfântului Apostol Andrei, Patras (Grecia); 2000 – moaștele Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, Livadia (Grecia); 2000 – moaștele Sfântului Ierarh Vasile cel Mare și Sfântului Grigorie Teologul de la București; 2001 – Brăul Maicii Domnului, Volos (Grecia); 2002 – moaștele Sfântului Ioan Casian, Marsilia (Franța); 2003 – moaștele Sfântului Dimitrie, Izvorătorul de Mir, Tesalonic (Grecia); 2004 – fragment din lemnul Sfintei Cruci ce se păstrează la Mănăstirea Panaghia Sou-

mela, Veria (Grecia); 2005 – moaștele Sfântului Apostol Pavel, Veria (Grecia); 2006 – moaștele Sfântului Nectarie de la Eghina (Grecia); 2007 – moaștele Sfântului Ioan Gură de Aur, Meteora (Grecia). De asemenea, aducerea moaștelor unor sfinți la București: 2008 – a reluat tradiția Pelerinajului de Florii în marile orașe din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor; 2008 – moaștele Sfântului Apostol Pavel, Veria (Grecia); 2008 – moaștele Sfântului Sofronie, Patriarhul Constantinopolului, Corint (Grecia); 2009 – moaștele Sfântului Ierarh Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicalui; 2009 (Sărbătoarea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor) – moaștele Sfântului Ierarh Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei, din patrimoniul Sfântului Sinod al Greciei (Atena); 2010 – fragment din lemnul Sfintei Cruci, Mitropolia de Drama (Grecia); 2011 – Cinstitul Cap al Sfântului Apostol Andrei, Mitropolia de Patras (Grecia); 2012 – moaștele Sfântului Ierarh Nectarie, vindecătorul de boli, Eghina (Grecia); 2013 – fragment din moaștele Sfintei Împărătese Elena și Icoana Sfântului Împărat Constantin cel Mare (Corint, Grecia); 2014 – fragment din Lemnul Sfintei Cruci, încadrată într-o icoană a Sfinților Împărați Constantin și Elena, adusă de Preafericitul Părinte Teofil al III-lea, Patriarhul Ierusalimului; 2015 (16 octombrie) – moaștele Sfintei Mironosițe Maria Magdalena, Mănăstirea Simonopetra (Sfântul Munte Athos); 2015 – moaștele Sfinților Trei Ierarhi de la Mănăstirea Sfântul Pavel

(Sfântul Munte Athos); 2016 – moaștele Sfântului Apostol, întâiul Mucenic și Arhidiacon Ștefan; 2017 – Icoana Maicii Domnului Iordănița, cu prilejul evenimentelor organizate de Duminica Ortodoxiei; 2017 – un fragment din moaștele Sfântului Cuvios Antonie cel Mare, de la Mănăstirea Saint-Antoine, Franța; 2017 (Sărbătoarea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor) – moaștele Sfântului Cuvios Serafim de Sarov, aduse de Patriarhul Kiril al Moscovei și al Întregii Rusii; 2018 – Cinstita mână a Sfântului Apostol Andrei, cel Întâi chemat, Ocrotitorul României, adusă de o delegație a Mitropoliei de Patras (Grecia); 2018 – fragment din moaștele Sfântului Ioan Iacob Hozevitul de la Neamț, adus în dar de către Preafericitul Părinte Patriarh Teofil III al Ierusalimului pentru Catedrala Națională; 2019 – moaștele (mâna dreaptă) Sfântului Ierarh Spiridon, Episcopul Trimitundei, făcătorul de minuni, aduse în România cu prilejul Sărbătorii Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași,enerate la Catedrala Patriarhală din București; 2019 – moaștele Sfântului Ierarh Dionisie, Episcopul Cetății Albe și ale Sfintei Mucenițe Filofteia de la Curtea de Argeș, aduse la București cu prilejul hramului Catedralei Patriarhale (Sărbătoarea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor); 2025 – Capul Sfântului Ioan Gură de Aur (Vatoped, Grecia).

A întreprins activități misionare, mai întâi la Iași, ca Mitropolit (1990-2007) și Locțiitor de Mitropolit (2007-2008): Programul „Niciun sat fără

biserică”; a înființat peste 300 de parohii, 40 de mănăstiri și schituri, cinci protopopiate și a inițiat și susținut construirea a peste 250 de biserici noi; a hirotonit peste 600 de preoți; apoi la București, ca Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (2007-prezent): 2007 – a pus piatra de temelie pentru Catedrala Mântuirii Neamului, cu hramurile Înălțarea Domnului și Sfântul Apostol Andrei; 2008 – restaurarea Catedralei patriarhale Sfinții Împărați Constantin și Elena; 2008-2011 – ample lucrări de restaurare a Reședinței patriarhale și construirea unui zid de incintă; 2009 – ridicarea a șase Episcopii la rangul de Arhiepiscopie (Arad, Argeș, Buzău, Galați, Râmnic și Roman); reorganizarea diasporei ortodoxe românești, prin înființarea de noi eparhii (Episcopia Ortodoxă Română a Australiei, Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei, Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord), sau înființarea unor parohii în țări mai îndepărtate, unde românii au ajuns în număr mai mare în ultimii ani (Japonia, Siria); 2009 – înființarea Episcopiei Devei și Hunedoarei, cu reședința în mun. Deva și cu jurisdicția în jud. Hunedoara; 2010 – Sfințirea Marelui Mir la Patriarhia Română; 2016 – participare la Sinaxa întâistătătorilor și reprezentanților Bisericii Ortodoxe autocefale surori, desfășurată la Centrul Ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy, Geneva; participarea la Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe, întrunit

în Creta, Grecia; prima Sfântă Liturghie oficiată în șantierul Catedralei Mântuirii Neamului; ridicarea la rangul de Mitropolie a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a celor două Americi și înființarea Episcopiei Canadei; 2017 – înființarea Parohiei Ortodoxe Române cu hramurile Sfântul Ioan Botezătorul și Sfinții Împărați Constantin și Elena, în Zagreb, Croația; 2018 – sfințirea clopotelor Catedralei Mântuirii Neamului; 2018 – punerea pietrei de temelie a Bisericii Eroilor Români, Platoul Bucegi; 2019 – Sfințirea Marelui Mir la Patriarhia Română; 2020 – alcătuirea Rugăciunii speciale pentru încetarea noii epidemii (Coronavirus/Covid-19) spre a fi citită de către arhiereu sau preot înainte de Otpustul slujbelor bisericești; aprobarea Îndrumărilor Cancelariei Sfântului Sinod către parohii și mănăstiri pentru respectarea unor măsuri de prevenire a îmbolnăvirii cu noul Coronavirus (Covid-19); aprobarea Îndrumărilor Cancelariei Sfântului Sinod privind slujbele de Florii, din Săptămâna Mare (a Sfințelor Pătimiri) și de Sfințele Paști, în condițiile Stării de urgență, generată de pandemia cu noul Coronavirus; aprobarea Îndrumărilor bisericești pentru starea de alertă, generată de pandemia cu noul Coronavirus; 2025 – Sfințirea Marelui Mir la Patriarhia Română.

Între alte importante activități sunt canonizările de noi sfinți români, organizarea de aniversări și comemorări în Mitropolia Moldovei și Bucovinei: 1992 – proclamarea canonizării Bincredinciosu-

lui Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, Sfântului Ierarh Leontie de la Rădăuți, Sfântului Cuvios Daniil Sihastrul de la Voroneț, Sfintei Cuvioase Teodora de la Sihla, Sfântului Cuvios Ioan Iacob de la Neamț, Sfântului Cuvios Antipa de la Calapodești; 1992 – 350 de ani de la Sinodul de la Iași; 1997 – Jubileul Mănăstirii Neamț (500 de ani de la sfințirea Bisericii „Înălțarea Domnului”; Monument UNESCO); 2000 – două mii de ani de creștinism (Pelerinaj internațional la Iași); aniversarea Mănăstirii Bistrița – 600 de ani de existență; 2001 – Colocviul „600 de ani de la recunoașterea Mitropoliei Moldovei și Bucovinei de către Patriarhia Ecumenică în 1401”; „360 de ani de la aducerea la Iași a moaștelor Sfintei Cuvioase Parascheva”; 2002 – Colocviul „360 de ani de la Sinodul de la Iași (1642) și proclamarea, la Iași, în 13 octombrie 2012, a canonizării Sfântului Ierarh Petru Movilă”; 2003 – momentul aniversar 1690 de ani de la Edictul de la Milan; Colocviul „280 de ani de la trecerea la cele veșnice a voievodului Dimitrie Cantemir”; „100 de ani de la nașterea (în 1903) și 10 ani de la trecerea la cele veșnice a preotului profesor Dumitru Stăniloae (în 1993)”; 2004 – 500 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare (1504); 2005 – proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei; proclamarea canonizării Sfântului Cuvios Onufrie de la Vorona; 2007 – proclamarea canonizării Mitropolitului Varlaam al Moldovei.

În calitate de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a inițiat canonizarea (2007) și proclamarea canonizării Sfinților Martiri și Mărturisitori Năsăudeni (2008); canonizarea (2008) și proclamarea canonizării următorilor sfinți: Cuviosul Dionisie Exiguul, Voievodul Neagoe Basarab și Mitropolitul Iachint al Țării Românești (2008); proclamarea Anului omagial al Sfintei Scripturi și Sfintei Liturghii; 130 de ani de la Războiul de Independență (1877-1878); canonizarea (2008) și proclamarea canonizării a nouă sfinți nemțeni: Cuviosul Ioan de la Râșca și Secu, Simeon și Amfilohie de la Pângărați, Rafael și Partenie de la Agapia Veche, Iosif și Chiriac de la Bisericieni, Chiriac de la Tazlău, Iosif de la Văratec (2008); înscrierea în calendarul Bisericii Ortodoxe Române a Sfântului Ierarh Atanasie Patelarie al III-lea, Patriarhul Constantinopolului (2008); proclamarea Anului comemorativ omagial al Părinților capadocieni; vizită frățească la Patriarhia Ecumenică și în Capadocia – Turcia (2009); proclamarea Duminicii Părinților și Copiilor, în prima duminică după 1 iunie; canonizarea Sfântului Cuvios Ioanichie cel Nou de la Muscel (2009); 150 de ani de la Unirea Principatelor (24 ianuarie 1859), împreună cu Președinția României și Academia Română (Palatul Patriarhiei, 2009); proclamarea locală (Curtea de Argeș) a canonizării Sfântului Voievod Neagoe Basarab, a Sfântului Ierarh Iachint, Mitropolitul Țării Românești, și a Sfântului Cuvios Ioanichie cel Nou de

la Muscel (2009); Duminica migranților români, sărbătorită în prima duminică după 15 august în fiecare an; proclamarea Anului omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești (2010); 125 de ani de la recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (2010); sărbătorirea a 85 de ani de la ridicarea la Rangul de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române (2010); proclamarea Anului omagial al Sfântului Botez și al Sfintei Cununii în Patriarhia Română (2010); canonizarea (2010) și proclamarea canonizării Sfântului Cuvios Irodion de la Lainici (2010); canonizarea (2011) și proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei (2011); canonizarea (2011) și proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Simeon Ștefan, Mitropolitul Transilvaniei (2011); proclamarea Anului omagial al Sfântului Maslu și al îngrijirii bolnavilor în Patriarhia Română (2012); proclamarea Anului omagial al Sfinților Împărați Constantin și Elena în Patriarhia Română și a Anului comemorativ Dumitru Stăniloae în școlile de teologie ale Patriarhiei Române (2013); înscrierea în calendarul Bisericii Ortodoxe Române a Sfântului Ierarh Luca al Crimeii; proclamarea Anului omagial euharistic (al Sfintei Spovedanii și al Sfintei Împărtășanii) și a Anului comemorativ al Sfinților Martiri Brâncoveni în Patriarhia Română (2014); înscrierea în calendarul Bisericii Ortodoxe Române a Sfântului Mucenic Efreem cel Nou (2014); proclamarea Anului omagial al

misiunii parohiei și mănăstirii și a Anului comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii în Patriarhia Română (2015); înscrierea în calendarul Bisericii Ortodoxe Române a Sfântului Cuvios Paisie Aghioritul (2015); înscrierea în calendarul Bisericii Ortodoxe Române a Sfântului Cuvios Gheorghe din Drama (2015); proclamarea Anului omagial al educației religioase a tinerețului creștin ortodox și Anul comemorativ al Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul și al tipografilor bisericești în Patriarhia Română (2016); canonizarea (2016) și proclamarea canonizării Sfinților Cuvioși Neofit și Meletie de la Stânișoara și a Sfinților Cuvioși Daniil și Misail de la Turnu, Râmnicu-Vâlcea (2016); proclamarea Anului omagial al sfințelor icoane, al iconarilor și al pictorilor bisericești și Anul comemorativ Justinian Patriarhul și al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului în Patriarhia Română (2017); canonizarea (2016) și proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Mitropolit Iacob Putneanul și a Cuvioșilor Sila, Paisie și Natan, la Mănăstirea Putna (2017); înscrierea în calendarul bisericesc al Bisericii Ortodoxe Române a Sfântului Cuvios Porfirie Cavescolivitul (2017); canonizarea (2017) și proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Cuvios Pafnutie – Pârveu Zugravu, la Mănăstirea Robaia (2017); canonizarea Sfântului Iosif cel Milostiv, Mitropolitul Moldovei și a Sfântului Gheorghe Pelerinul; înscrierea în calendarul Bisericii

Ortodoxe Române a Sfântului Cuvios Neofit Zăvorâtul din Cipru (2017); proclamarea Anului omagial al unității de credință și de neam și Anul comemorativ al făuritorilor Marii Uniri din 1918 în Patriarhia Română (2018); proclamarea canonizării Sfântului Iosif cel Milostiv, Mitropolitul Moldovei și a Sfântului Gheorghe Pelerinul (Iași, 2018); canonizarea Sfântului Episcop Dionisie Erhan (2018); proclamarea Anului omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari) și Anul comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu și al traducătorilor de cărți bisericești (2019); proclamarea canonizării Sfântului Episcop Dionisie Erhan (București, 2019); proclamarea Anului omagial al pastorației părinților și copiilor și Anul comemorativ al filantropilor ortodocși români în Patriarhia Română (2020); proclamarea Anului omagial al pastorației românilor din afara României și Anul comemorativ al celor adormiți în Domnul; valoarea liturgică și culturală a cimitirelor (2021); proclamarea Anului omagial al rugăciunii în viața Bisericii și a creștinului și Anul comemorativ al Sfinților isihăști Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama și Paisie de la Neamț (2022); proclamarea Anului omagial al pastorației persoanelor vârstnice și Anul comemorativ al imnografilor și cântăreților bisericești (psalți) (2023); proclamarea Anului omagial al pastorației și îngrijirii bolnavilor și Anul comemorativ al tuturor Sfinților tămađuitori fără de arginți

(2024); proclamarea Anului omagial al Centenarului Patriarhiei Române și Anul comemorativ al duhovnicilor și mărturisitorilor ortodocși români din secolul al XX-lea (2025); canonizarea (2024) și proclamarea (2025) a celor 16 sfinți: Sfântul Cuvios Mărturisitor Sofian de la Antim, Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae, Sfântul Preot Mucenic Constantin Sârbu, Sfântul Cuvios Mărturisitor Arsenie de la Prislop, Sfântul Preot Mărturisitor Ilie Lăcătușu, Sfântul Cuvios Paisie de la Sihăstria, Sfântul Cuvios Cleopa de la Sihăstria, Sfântul Cuvios Dometie cel Milostiv de la Râmneț, Sfântul Cuvios Serafim cel Răbdător de la Sâmbăta de Sus, Sfântul Preot Mucenic Liviu Galaction de la Cluj, Sfântul Mucenic Gherasim de la Tismana, Sfântul Cuvios Mucenic Visarion de la Lainici, Sfântul Cuvios Calistrat de la Timișeni și Vasiova, Sfântul Preot Mucenic Ilarion Felea, Sfântul Cuvios Iracie din Basarabia, Sfântul Preot Mucenic Alexandru din Basarabia; proclamarea Anului omagial al pastorației familiei creștine și Anul comemorativ al sfințelor femei din calendar (mironosițe, mucenițe, mnașii, soții și mame) (2026).

Vasta sa bibliografie include 53 de broșuri; peste o mie de articole, studii, cuvântări, prefețe în limba română; 45 de studii și articole în limba franceză; 35 de studii și articole în limba engleză; 19 studii și articole în limba germană; 14 studii și articole apărute în alte limbi.

Este președinte al Comisiei Teologice și Liturgice a Sfântu-

lui Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (BOR); membru în mai multe instituții culturale și științifice: membru de onoare al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice; membru al Comitetului Executiv și Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Geneva (1991-1998); membru al Prezidiului și al Comitetului central al Conferinței Bisericilor Europene (1997-2009); reprezentant al Comisiei Sinodale Naționale pentru Educația Religioasă; vicepreședinte al celei de-a II-a Adunări Generale a Conferinței Bisericilor Europene, Graz (1997); membru titular al Academiei Internaționale de Științe Religioase, Bruxelles (2000); membru de onoare al Academiei Ortodoxe din Creta (2016). Este senator de onoare al Universității „Dunărea de Jos” (2003); membru de onoare al Colegiului „Coriolan Brediceanu” din Lugoj (2005).

Doctor honoris causa la Universitatea Catolică „Sacred Heart”, Fairfield, Connecticut, SUA (2003); Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași (2006); Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (2008); Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia (2008); Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad (2008); Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad (2008); Institutul de Teologie Ortodoxă „Saint-Serge” din Paris (2009); Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița (2010); Universitatea din Oradea (2010); Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2010); Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (2011); Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca

(2011); Universitatea „Titu Maiorescu” din București (2015); Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” din București (2016); Universitatea Politehnica București (2016). Deține Diploma de Protector al Fundației „Pro Oriente”, Viena, Biblioteca Națională a Austriei, Sala de Onoare (2009); Diploma de excelență și Medalia de onoare a Universității Româno-Americane (2014).

Cetățean de Onoare al mai multor orașe, județe și comune din România și Grecia.

I-au fost conferite numeroase premii: Premiul „Emanuel Heufeder”, Mănăstirea Niederaltaich, Germania (1998); Premiul Institutului Ecumenic „Sfântul Nicolae” din Bari, Italia (2002); Premiul „Pro Humanitate” acordat de Fundația Europeană pentru Cultură „Pro Europa” din Freiburg im Breisgau, Germania (2002) ș.a., precum și distincții de cel mai înalt rang: Ordinul „Serviciul Credincios” în rang de Mare Cruce (2000); Ordinul „Sfinții Chiril și Metodiu”, cea mai înaltă distincție bisericească cehă (2011); Ordinul „Crucea Sfântului Apostol Marcu” în grad de Mare Cruce, cea mai înaltă distincție a Patriarhiei Alexandriei (2011); Emblema de onoare a Forțelor Navale (2018); Ordinul Național „Steaua României” în grad de Colan (2021).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 314-317.

Bibliografie selectivă:

Daniel, Patriarca della Chiesa Ortodossa Romana. Brâncuși : Scultore cristiano ortodosso /

Daniel, Patriarca della Chiesa Ortodossa Romana. – Bucurest : Trinitas, 2019. – 104 p. – ISBN 978-973-155-159-3.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Biserica are grijă de bolnavi și se roagă sfinților tămăduitori : Lucrarea Bisericii în societate în anul 2024 / Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – București : Basilica, 2025. – 656 p. – ISBN 978-606-29-0568-2.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Comuniune și conlucrare cu românii din afara României : Lucrarea Bisericii în societate în anul 2021 / Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – București : Basilica, 2022. – 719 p. – ISBN 978-606-29-0485-2.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Daruri de Crăciun : înțelesuri ale sărbătorii Nașterii Domnului / Daniel, Patriarhul României. – Ed. a 3-a, revăzută. – București : Basilica, 2019. – 248 p. – ISBN 978-606-29-0329-9.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Dăruire și dăinuire : Raze și chipuri de lumină din istoria și spiritualitatea românilor / Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – Ed. revăzută și îmbogățită. – București : Basilica, 2022. – 688 p. – ISBN 978-606-29-0536-1.

****Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.** Familia creștină. Bindecuvântare a iubirii lui Hristos pentru Biserică. – București : Basilica, 2025. – 112 p. – ISBN 978-606-29-0583-5.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Făclii de înviere : Înțelesuri ale Sfințelor Paști / Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Românei. – Ed. a 5-a, revăzută și îmbogățită. – București : Basilica, 2020. – 331, [3] p. – ISBN 978-606-29-0360-2.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Lumina sfințelor icoane și jertfa apărătorilor Ortodoxiei : Lucrarea Bisericii în societate în anul 2017 / Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – București :

Basilica, 2018. – 832 p. – ISBN 978-606-29-0221-6.

****Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.** Luminile Marilor Sărbători ale Bisericii. Predici la Praznicele Împărătești. – București : Basilica, 2025. – 248 p. – ISBN 978-606-29-0589-7.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Pastorația persoanelor vârstnice – o lucrare filantropică și socială : Lucrarea Bisericii în societate în anul 2023 / Daniel, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – București : Basilica, 2024. – 780 p. – ISBN 978-606-29-0542-2.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Rugăciune și solidaritate filantropică în vreme de pandemie : Lucrarea Bisericii în societate în anul 2020 / Daniel, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. – București : Basilica, 2021. – 528 p. – ISBN 978-606-29-0414-2.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Rugăciunea – izvor de lumină pentru viața și misiunea bisericii : Lucrarea bisericii în societate în anul 2022 / Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – București : Basilica, 2023. – 764 p. – ISBN 978-606-29-0507-1.

****Priveghind și lucrând pentru mântuire :** volum editat la aniversarea a 10 ani de arhipăstorire a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei : (iulie 1990 – 1 iulie 2000). – Iași : Trinitas, 2000. – 432 p. – ISBN 978-973-9272-90-2.

Biografia Preafericitului Părinte Patriarh Daniel (Ciobotea), Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române // patriarhia.ro : [site]. – URL: <https://patriarhia.ro/patriarhul/> (accesat : 17.12.2025).

Ciobotea Daniel (Dan-Ilie) // Slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române, membri ai Academiei Române : (1866-2016) / lucrare publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe

Române. – București : Basilica, 2016. – P. 22-24. – ISBN 978-606-29-0110-3.

Moraru, Alexandru. Ciobotea Daniel / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini – slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române / Alexandru Moraru. – București : Basilica, 2015. – P. 80-84. – ISBN 978-606-29-0057-1.

Păcurariu, Mircea. Ciobotea Daniel / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 99-100. – ISBN 973-45-0409-6.

****Vasilescu, Gheorghe.** Preafericitul Părinte Daniel Ciobotea, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române / Gheorghe Vasilescu // Domnitorii și ierarhii Țării Românești : Citorile și mormintele lor. – București : Cuvântul Vieții, 2009. – P. 694-699. – ISBN 978-973-88706-0-4.

Maxim Melinti

**Maria SMIȘNOI
1936-2019**

Medic pediatru, doctor habilitat în medicină, profesor universitar.

S-a născut la 24 iulie 1936, în or. Chișinău, într-o familie de muncitori. A decedat la 1 septembrie 2019, la Chișinău.

A absolvit Școala medie nr. 1 de fete (1954) din Chișinău (astăzi, Instituția Publică Liceul Teoretic „Gh. Asachi”).

A studiat la Facultatea de Pediatrie a Institutului de Medicină din Chișinău –

ISMC (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „Nicolae Testemițanu”) în anii 1954-1960. A făcut parte din prima promoție de pediatri din RSS Moldovenească. Urmează studiile prin secundariat clinic la Catedra de pediatrie a ISMC (1962). Susține teza de doctor în medicină „Investigarea funcției respiratorii și circulatorii la copii bolnavi de pneumonie prin metoda sincronică” (1973). Ulterior, învață la Facultatea de Relații Internaționale (1977-1979). Cea de a doua teză, de doctor habilitat în medicină, a susținut-o la Institutul de Medicină nr. 2 „N. I. Pirogov” din Moscova (1989). Primește titlul didactic de profesor universitar (1989).

A beneficiat de stagii la Catedra de pediatrie a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București (1993) și la Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași (1995, 2002).

Carierea profesională a început-o în calitate de pediatru la Policlinica pentru Copii nr. 3 din Chișinău (1960-1962), apoi activează la Catedra de pediatrie a ISMC în calitate de lector asistent (1964), conferențiar universitar (1976) și profesor universitar (1989). Între anii 1989 și 1996 a condus Catedra de pediatrie, apoi Catedra de pediatrie-semiologie și puericultură a USMF „Nicolae Testemițanu”.

S-a orientat spre studierea problemelor legate de ocrotirea sănătății mamei și copilului ca tematică magistrală, incluzând investigarea afecțiunilor aparatului respirator, a sistemului cardio-

vascular și digestiv la copii, dezvoltarea psihică și neuro-psihică, alimentația copilului sănătos, procesul de adaptare a sistemului cardiovascular la nou-născuți ș.a. În pionierat, a efectuat clasificarea tipurilor de dereglări respiratorii la copiii cu pneumonie, realizând nouă investigații sincronice ale funcției cardiovasculare și respiratorii. A propus luarea în considerare a mai multor tipuri de respirație patologică, indicând tratamentul și determinând schimbările parvenite la apariția pneumoniei. A evidențiat particularitățile funcționale ale cordului la copiii nou-născuți sănătoși de la mame bolnave.

Cercetările științifice le-a folosit și în activitatea didactică, elaborând indicații metodice, pe care le-a dezvoltat și le-a modernizat constant în corespundere cu noile realizări în pediatrie, cu modificarea standardelor curriculare.

Este autoare a circa 70 de lucrări științifice, publicate în culegeri și reviste de profil: „Ritmul cronobiologic de adaptare a circulației pulmonare la nou-născuți în primele 72 ore de viață” (1995); „Aspecte cronobiologice ale circulației pulmonare și funcției cardiace la nou-născuți în primele cinci zile de viață” (2001); „Modificări cronologice ale sistemului cardiovascular în perioada sarcinii la bolnavele cu viziul mitral” (2005); „Aspectele ritmului cronobiologic al sistemului cardiovascular la nou-născuții de la femei ce au suportat comisurotomie mitrală” (2005) etc. A tradus din limba rusă monografia „Metodele de examinare a

copilului sănătos și a celui bolnav”, autor A. Veresciaghina (1993). A recenzat manualul „Pediatrie”, sub redacția profesorului universitar N. Revenco (2014).

Exercită funcțiile clinice de consultant al secțiilor nr. 1 și nr. 2, precum și al Secției de reanimare a Spitalului Clinic Municipal de Copii nr. 1.

A fost membră în diverse societăți, consilii și comisii, a participat la simpozioane și conferințe de nivel național și internațional. A îndeplinit funcția de secretar științific al Consiliului Facultății de Pediatrie și al Facultății de Medicină Profilactică (1962-1964), secretar științific al Consiliului Facultății de Pediatrie (1964-1967), secretar științific al Comisiei metodice a Facultății de Pediatrie (1973-1975), membră a Comitetului sindical al Facultății de Pediatrie (1973-1975) și al IMSC (1975-1986), a Consiliului științific al Facultății de Pediatrie (1976-1996), a Senatului a USMF „Nicolae Testemițanu” (1989-1995) și a Comisiei metodice centrale a USMF „Nicolae Testemițanu” (1989-1996).

A făcut parte din Comisia curativă a Direcției Municipale de Ocrotire a Sănătății din Chișinău (1975-1980), a fost consultant științific al Centrului de Ocrotire a Sănătății Mamei și Copilului (1985-1986), membră a Comisiei de atestare a medicilor pediatri ai Ministerului Sănătății (1989-1996), specialist principal netitular în domeniul „Cardiologie pediatrică” a Ministerului Ocrotirii Sănătății (1990-1992), membră a Comisiei de atestare a medicilor cardiologi a

Ministerului Sănătății (1990-1991), membră a Uniunii Medicale Balcanice (1992), vicepreședintă a Comisiei de susținere a tezelor de doctor și doctor habilitat în medicină la specialitățile pediatrie și obstetrică (1992-1996).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 228-229.

Bibliografie selectivă:

Dezvoltarea copilului și conduita în maladiile nutriționale / A. Voloc, V. Țurea... M. Smișnoi [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 312 p. – ISBN 978-9975-923-95-8.

Smișnoi, Mariana. Semiologie du système cardiovasculaire : guide pratique / Mariana Smișnoi, Maria Smișnoi. – Chisinau : Medicina, 2012. – 64 p. – ISBN 978-9975-113-58-8.

Смишной, Мария. Адаптация сердечно-сосудистой системы у новорожденных детей раннего неонатального периода / Мария Смишной. – Chișinău : CEP Medicina, 2006. – 30 p. – [Conține: mesaj de felicitare dnei M. Smișnoi semnat de L. Ababii și CV-ul M. Smișnoi]. – (Savanți-medici iluștri).

****Smișnoi, Mariana.** Chronobiological aspects in cardiac function adaptation in healthy new-borns in the early neonatal period / Mariana Smișnoi, Maria Smișnoi // Archives of the Balkan Medical Union Supplement. – 2013. – Vol. 48, supliment nr. 3. – P. 86. – ISSN 0041-6940 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/166305.

****Smișnoi, Mariana.** Chronobiological aspects of acid-base balance of parameters in the period of pregnancy and beyond in healthy women / Mariana Smișnoi, Maria Smișnoi // Archives of the Balkan Medical Union Supplement. – 2013. – Vol. 48, supliment nr. 3. – P. 86-87. –

ISSN 0041-6940 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/166306.

****Smișnoi, Mariana.** Chronobiological aspects of adaptation of the blood acid – base balance in healthy new-borns in the period of early neonatal period / Mariana Smișnoi, Maria Smișnoi // Archives of the Balkan Medical Union Supplement. – 2013. – Vol. 48, supliment nr. 3. – P. 87-88. – ISSN 0041-6940 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/166308.

****Smișnoi, Mariana.** 24 hour rhythm in electrical activity of the heart during pregnancy in healthy women / Mariana Smișnoi, Maria Smișnoi // Archives of the Balkan Medical Union Supplement. – 2013. – Vol. 48, supliment nr. 3. – P. 87. – ISSN 0041-6940 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/166307.

Smișnoi, Mariana. Modificări cronobiologice a sistemului cardiovascular în perioada sarcinii la bolnavele cu viciu mitral / Mariana Smișnoi, Maria Smișnoi // Anale Științifice ale USMF „Nicolae Testemitanu”. Vol. 5 : Probleme actuale ale sănătății mamei și copilului. – 2005. – P. 19-22. – ISSN 1857-1719.

Baciu, Gheorghe. Smișnoi Maria, pediatru : [notă biografică] / Gheorghe Baciu // Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemitanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 144-145. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Grosu, Iulian. Smișnoi Maria : [fișă biografică] / Iulian Grosu // Chișinău : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 418. – ISBN 9975-906-16-8.

Grosu Iulian. Smișnoi Maria : [fișă biografică] / Iulian Grosu // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 260. – ISBN 9975-905-42-0.

Elena Harconița

Mihai CODREANU
1876-1957

Poet român, dramaturg, avocat, traducător, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române, Cavaler al Ordinului „Palme Académiques” al Academiei Franceze.

Este considerat părintele sonetului românesc și cel mai prolific sonetist român.

Mihai Codreanu s-a născut la Iași, la 25 iulie 1876, fiind al doilea copil al magistratului M. C. Codreanu, judecător la tribunal și profesor de latină la Colegiul Național, și al N. Mărzescu, fiica preotului D. Mânzariu. A decedat la 23 octombrie 1957, fiind înmormântat la Cimitirul „Eternitatea” din Iași.

A urmat studii primare, gimnaziale și liceale (1887-1894) la Iași, Bacău și București. Îi plăcea să frecventeze spectacolele Teatrului Național (astăzi, Teatrul Național „Ion Luca Caragiale” din București) și intenționa să meargă la actorie. După examenul de bacalaureat, s-a înscris însă la Facultatea de Drept a Universității din București, pe care o absolvă în anul 1900, susținând teza de licență „Puterea părintească în dreptul roman și român”. Paralel cu studiile juridice, în 1897-1899, audiază cursurile

Facultății de Litere și Filozofie a Universității din București, cursurile Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică din Iași, clasa de declamație (astăzi, Universitatea Națională de Arte „George Enescu”), obținând diploma doi ani mai târziu (1901).

Încă din liceu oferea meditații la română, latină și germană elevilor din clasele primare și lucra „corector” la ziarul „Evenimentul”. În 1894, în colaborare, a înființat și a litografiat primele două numere ale revistei „Intim”.

Literat, traducător de opere dramatice, cu experiență actricească, îndeplinește, în anii 1919-1923 și în 1928, funcția de director al Teatrului Național din Iași (astăzi, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași). Unde l-a succedat pe M. Sadoveanu, devenind mentorul unor actori importanți, precum Șt. Ciubotărașu, C. Antoniu, M. Davidoglu, A. Braesky ș.a.

A activat ca profesor suplinitor (1914), apoi titular (1920-1938) la Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din Iași, apoi (1933-1939) rector al acestei instituții (astăzi, Facultatea de Teatru din cadrul Universității Naționale de Arte „George Enescu” din Iași). A fost profesor de dicție, critică și psihologie teatrală. A activat și ca inspector general al teatrelor (1924).

A desfășurat o intensă activitate literară pe paginile revistelor „Viața românească”, „Însemnări ieșene”, „Lumea”, „Însemnări literare”, exercitând și funcția de codirector al revistei „Însemnări ieșene” (1937-1940).

Debutul său literar s-a pro-

pus la 15 ani (1891), când în revista bucureșteană „Lumea ilustrată” i-au apărut poeziile „Sonet” și „Glossa”. S-a preocupat de traducerea dramei în versuri a lui J. Richepin „Martira” și a piesei „Prințesa îndepărtată”, jucate în 1901. În același an (1901) apare primul său volum de poezii „Diafane”, după care, în colecția „Biblioteca pentru toți” a Editurii „Librăria Leon Alcalay” din București, a ieșit și al doilea volum „Din când în când” (1903).

La doar 29 de ani (1905) este diagnosticat cu o boală incurabilă, care l-a dus la orbire definitivă. Toate scrierile ulterioare le-a dictat din memorie unor prieteni, care îndeplineau pentru el lucrări de secretariat. În 1909 participă la fondarea Societății Scriitorilor Români, împrietenindu-se cu V. Eftimiu, D. Anghel, M. Sorbul, G. Ibrăileanu, G. Topîrceanu, M. Sadoveanu ș.a.

În 1914 scoate volumul „Statui”, compus din 99 de sonete. Urmează volumul de sonete și poezii „Cântecul deșertăciunii” (1921), traducerea comediei eroice „Cyrano de Bergerac” a lui E. Rostand (1925), „Turnul de fildeș” (1929) și volumul „Statui. Sonete și evadări din sonet” (1939), prefațat de P. Teodoreanu.

În anul 1942 devine membru corespondent al Academiei Române.

După sfârșitul războiului și schimbarea regimului politic al României, Mihai Codreanu este eliminat din Academia Română (1948), iar casa lui, pe care o construise în 1934 și unde se adunau frecvent scriitorii vremii (M. Sadoveanu,

G. Topîrceanu, O. Cazimir, Ionel și Păstorel Teodoreanu, G. Ibrăileanu, G. Lesnea), este naționalizată și i se permite să ocupe în ea doar două camere.

Talentul și contribuția lui Mihai Codreanu au fost recunoscute și apreciate prin numeroase premii și distincții: Medalia „Bene merenti” de clasa I (1914); Premiul „Năsturel Herescu” al Academiei Române (1915); Premiul Direcției Generale a Teatrelor (1919); Ordinul „Palme Académiques” al Academiei Franceze (1921); Marele Premiu Național pentru poezie (1925); Ordinul Național al Legiunii de Onoare din Franța pentru traducerea piesei de teatru „Cyrano de Bergerac” de E. de Rostand (1929); Cavaler al Academiei Franceze. A fost distins cu Ordinul „Meritul Cultural” de clasa I pentru litere în gradul de Cavaler (1943), „Ordinul Muncii” de clasa I (1956) pentru merite în domeniul literaturii, cu prilejul împlinirii a 80 de ani.

În anul 1990 este reconfirmat membru corespondent al Academiei Române.

Casa în care poetul locuise până în 1957 a ajuns în patrimoniul muzeistic ieșean (în 1970), devenind Muzeul „Mihai Codreanu”, denumit și „Vila Sonet”. Interiorul vilei a păstrat din timpul vieții poetului mobilierul, obiectele de artă, manuscrisele, biroul, cărțile pe care le-a tradus. Rafturile bibliotecii găzduiesc volume de literatură universală, lucrări istorice, cărți de poezie, precum și seriile complete din „La Grande Encyclopédie”, editată de H. Lami-rault, „Grand Larousse” ș.a.

Bibliografie selectivă:

Codreanu, Mihai. Blestemat la neuitare : Antologie / Mihai Codreanu ; ediție îngrijită de Lucian Vasiliu. – Timișoara : Helicon, 1996. – 127 p. – ISBN 973-574-162-8.

****Codreanu, Mihai.** Cântecul deșertăciunii / Mihai Codreanu. – Iași : Institutul de Arte Grafice „Viața Românească”, 1921. – 130 p.

Codreanu, Mihai. Scrieri / Mihai Codreanu. – București : Editura pentru literatură.

Vol. 1 : Versuri originale. – 1968. – 450 p.

Vol. 2 : Publicistică. Traduceri. – 1969. – 571 p.

Codreanu, Mihai. Sonete / Mihai Codreanu. – București : Albatros, 1971. – 158 p.

****Codreanu, Mihai.** Sonete / Mihai Codreanu. – București : Albatros, 1971. – 168 p.

Codreanu, Mihai. Sonete și aforisme / Mihai Codreanu. – Iași : Junimea, 1982. – 204 p.

Codreanu, Mihai. Statui : sonete / Mihai Codreanu. – Iași : Editura revistei „Viața Românească”, 1914. – 138 p.

****Codreanu, Mihai.** Statui : Sonete și evadări din sonet / Mihai Codreanu. – București : Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939. – 359 p.

Ilișoi, Viorel. Necunoscutul Mihai Codreanu / Viorel Ilișoi. – Iași : Editura Muzeelor Literare, 2014. – 253 p. – ISBN 978-606-93626-8-6.

****Saliniuc, Maria.** Mihai Codreanu : (1876-1957) : Bibliografie / Maria Saliniuc. – Iași : Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu”, 1978. – 445 p.

Topîrceanu, George. Academia liberă : G. Topîrceanu, Al. O. Teodoreanu (Păstorel), Mihai Codreanu, George Lesnea / Gheorghe Topîrceanu. – Iași : Princeps Edit, 2005. – 168 p. – ISBN 973-7730-23-2.

Anghel, Carmen. Poetul orb, mentorul generației de aur a Teatrului Național din Iași /

Carmen Anghel // Evenimentul zilei : [portal de știri]. – 2016. – 22 iul. – URL: <https://evz.ro/poetul-orb-mentorul-generatiei-de-aur-a-teatrului-national-din-iasi.html> (accesat : 30.06.2025).

Caba, Mihai. Sonetul continuă să (în)cânte la vila lui Mihai Codreanu de la Iași / Mihai Caba // Limba Română. – 2022. – Nr 5/6. – P. 95-102. – ISSN 0235-9111.

****Codreanu Mihai :** [notă biografică] // Personalități ieșene. Aniversări și comemorări 2021 / Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” Iași. – Iași : Asachiana, 2020. – P. 56. – ISBN 978-606-9047-09-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://bjiasi.ro/wp-content/uploads/2020/04/personalitati-iesene-2021.pdf>.

Panțiru, Beatrice. Mihai Codreanu, „un om de teatru” / Beatrice Panțiru // Muzeul Național al Literaturii Române Iași : [site]. – URL: <https://www.muzeulliteraturiiiasi.ro/un-click-pe-patrimoniu/mihai-codreanu-un-om-de-teatru/> (accesat : 25.06.2025).

Popa, Victor Ion. Mihai Codreanu, profesorul meu... / Victor Ion Popa // Dacia literară. [Seria Iași]. – 2012. – Nr 3/4. – P. 42-47. – ISSN 1584-2657. – ISSN-L 1220-7322.

Robu, Cornel. Codreanu Mihai : [fișier biobibliografic] // Dicționarul scriitorilor români : A-C / coordonare și revizie științifică Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1995. – P. 617-619. – ISBN 973-9155-52-9.

Țarălungă, Ecaterina. Codreanu Mihai : [notă biografică] / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia Identității Românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 199. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Harconița

**Vladimir BEȘLEAGĂ
1931-2025**

Romancier, eseist, dramaturg, jurnalist și traducător, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural” în grad de Comandor.

S-a născut la 25 iulie 1931, în s. Mălăiești, rn. Grigoriopol (Transnistria), în familia lui Vasile și a Fevroniei Beșleagă, fiind unicul lor copil. S-a stins din viață pe 25 februarie 2025, la Chișinău.

În anul 1938 merge la studii la școala din localitatea de baștină. Începe să scrie foarte devreme, copil fiind, când publică în presa locală și republicană. În anul 1950 absolvă școala medie cu medalie de aur și se înscrie la Facultatea de Istorie și Filologie, secția de limbă și literatură „moldovenească”, a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). În 1955 finalizează studiile universitare și își începe doctoratul în cadrul Academiei de Științe a RSS Moldovenești, cu tema de cercetare „Liviu Rebreanu, romancier”, însă, din cauza cenzurii comuniste, este nevoit să abandoneze aceste studii.

În anul 1958 este angajat ca redactor la revista de satiră și umor „Chipăruș”, colaborea-

ză și cu publicațiile „Cultura Moldovei” și „Tinerimea Moldovei”. Între anii 1971 și 1976 a fost secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Din 1977 până în 1982 a ocupat funcția de redactor-șef adjunct al revistei „Nistru”. În 1988 devine director al Muzeului Republican de Literatură „Dimitrie Cantemir”. Între 1990 și 1994 a fost deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, în calitate de reprezentant al Frontului Popular. În 1994-2011 a fost redactor stilizator la revista de istorie și cultură „Destin românesc”. Pe paginile acestei publicații a semnat o serie de eseuri de investigație și dialoguri cu personalități profund marcate de vitregiile istoriei. În perioada 2001-2009 a ținut rubrici în ziarele „Flux”, „Jurnal de Chișinău”, „Timpul” și „Contrafort”. A colaborat, de asemenea, cu posturile de radio „Vocea Basarabiei” și „Antena C”, precum și cu televiziunile „Jurnal TV” și „Publika TV”.

A debutat cu volumul „Zbânțuilă” (1956), o carte pentru copii. A urmat volumul de proză scurtă „La fântâna Leahului” (1963), ulterior s-a orientat însă către roman, devenind un nume de referință în proza națională. Capodopera sa, „Zbor frânt” (1966), este un roman psihologic profund, considerat unul dintre cele mai valoroase texte ale literaturii române din Basarabia. A mai scris romanele „Acasă” (1976); „Durere” (1979); „Ignat și Ana” (1981); „Viața și moartea nefericitului Filimon” (1988); „Cumplite vremi” (vol. I-III; 2010-2012)

ș.a. Este autorul unor volume de proză scurtă: „Vrei să zbori la Lună?” (1973); „Oameni și locuri” (1984); eseuri, memorii, jurnale: „Jurnal. 1986-1988” (2002); „Nugae sau Cartea nimicurilor” (2020); „Tata Vasile” (2021); „Carnete” (2022).

Vladimir Beșleagă este dintre cele mai importante personalități ale literaturii basarabene postbelice. Proza sa este marcată de o viziune introspectivă, de căutări stilistice și existențiale, cu influențe din literatura modernistă. A abordat teme precum identitatea, istoria, ruptura dintre generații, conflictul între individ și societate, traumatismele colective ale Basarabiei și sensul vieții. Volumele sale de proză scurtă și romanele s-au bucurat de recunoaștere critică și popularitate în rândul cititorilor.

Reprezintă o voce singulară și distinctă în literatura română, datorită curajului tematic și stilistic, dar și dimensiunii etice și filozofice a scrisului său. În literatura română din Basarabia a fost pionier al romanului psihologic și promotor al valorilor naționale și civice. Textele sale rămân relevante pentru înțelegerea istoriei trăite și interiorizate a unei regiuni aflate la confluența marilor drame ale secolului al XX-lea.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1965).

În 1978 obține Premiul de Stat al RSS Moldovenești pentru romanul „Acasă”, iar în 1981 i se conferă titlul „Lucrător emerit al culturii”. În 1991 a fost distins cu titlul onorific „Scriitor al Po-

porului”. Premiul „George Bacovia” i-a fost acordat de revista „Ateneu” (Bacău) în 1993, iar în 1996 i se conferă „Ordinul Republicii” (pe care îl returnează în 2003, alături de M. Cimpoi, V. Vasilache și I. Hadârcă, în semn de protest pentru decorarea cu același ordin a fostului lider comunist I. Bodiul). Deține premiile Uniunii Scriitorilor pentru anii 2002 și 2014. I s-a acordat Premiul de excelență al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru întreaga operă literară și publicistică (2004) și Premiul pentru excelență la Gala Jurnaliștilor (2019), organizată de Centrul pentru Journalism Independent.

În 2012 devine doctor honoris causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, iar în 2017 – al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”. În 2014 este distins cu titlul onorific „Cetățean de Onoare al municipiului Chișinău”.

În 2016 președintele României îi decernează Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Comandor, Categoria „A”, Literatura.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 169-171; „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 233-234; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 134-135; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 229-231; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 319-321.

Bibliografie selectivă:

Beșleagă, Vladimir. Carnete / Vladimir Beșleagă. – Chișinău : Polisalm, 2022. – 208 p. – ISBN 978-9975-117-98-2.

Beșleagă, Vladimir. Cărțile copilăriei mele / Vladimir Beșleagă. – Chișinău : Prut Internațional, 2021. – 250 p. – ISBN 978-9975-54-580-8.

Beșleagă, Vladimir. Durere : Roman / Vladimir Beșleagă. – [Chișinău] : Polisalm, 2022. – 149 p. – ISBN 978-9975-909-94-5.

Beșleagă, Vladimir. Ignat și Ana : Roman / Vladimir Beșleagă. – [Chișinău] : Polisalm, 2022. – 173 p. – ISBN 978-9975-909-93-8.

Beșleagă, Vladimir. Jocurile și șocurile tinereții / Vladimir Beșleagă. – Chișinău : Pontos, 2024. – 196 p. – ISBN 978-9975-72-800-3.

Beșleagă, Vladimir. Jurnal / Vladimir Beșleagă. – Chișinău : Polisalm, 2021. – 443 p. – ISBN 978-9975-3186-9-3.

Beșleagă, Vladimir. Nepotul : (Cronică rurală comentată de autor) / Vladimir Beșleagă. – Chișinău : Polisalm, 2022. – 260 p. – ISBN 978-9975-909-92-1.

Beșleagă, Vladimir. Ochii Steliane : Jurnal liric / Vladimir Beșleagă. – Chișinău : Epigraf, 2020. – 160 p. – ISBN 978-9975-60-354-6.

Beșleagă, Vladimir. Pădurea albastră : Roman / Vladimir Beșleagă. – Chișinău : Polisalm, 2022. – 55 p. – ISBN 978-9975-909-91-4.

Beșleagă, Vladimir. Tata Vasile : În 73 de episoade și XIV scrisori : Memorii / Vladimir Beșleagă. – Ed. a 2-a, cu 14 completări. – [Chișinău] : Cartier, 2021. – 198 p. – (Cartier Popular). – ISBN 978-9975-86-495-4. – ISBN 978-9975-79-891-4.

Beșleagă, Vladimir. Zbor frânt / Vladimir Beșleagă. – Ed. a 9-a, definitivă. – Chișinău : Cartier, 2021. – 198 p. – ISBN 978-9975-86-507-4.

Beșleagă, Vladimir. „Eu sunt o ființă, o structură și un autor” : [discuție cu scriitorul Vladimir Beșleagă, în cadrul ciclului de interviuri „Seniorii”] / la discuție au participat Gheorghe Bălci, Rodica Mahu, Victoria Popa și Natalia Munteanu //

Gazeta de Chișinău. – 2021. – 14 mai. – P. 12-14.

Ivanov, Nadejda. Vladimir Beșleagă sau anevoioasa cale a cunoașterii de sine / Nadejda Ivanov. – Chișinău : Știința, 2021. – 114 p. – ISBN 978-9975-85-319-4.

Vladimir Beșleagă, omul și conștiința de sine a literaturii / coordonator: Maria Șleahțișchi. – Chișinău : Cărțile MNLR, 2023. – 142 p. – ISBN 978-5-36241-120-6. – ISBN 978-9975-87-840-1. – ISBN 978-5-36241-119-0.

Baciu, Gheorghe. Vladimir Beșleagă / Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 180-182. – ISBN 978-9975-129-32-9.

Burlacu, Alexandru. Vladimir Beșleagă în două capodopere / Alexandru Burlacu // Căhul literar și artistic. – 2021. – Nr 7. – P. 9-15. – ISSN 2345 1416

Corcinschi, Nina. Vladimir Beșleagă, evocări / Nina Corcinschi // Moldova. – 2022. – Ian./Febr. – P. 63-65. – ISSN 0132-6635.

Gherman, Oxana. Beșleagă Vladimir / Oxana German // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 1] : A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 101-108. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Ivanov, Nadejda. „Viața și moartea nefericitului Filimon” de Vladimir Beșleagă: pelerinaj spre unitate / Nadejda Ivanov // Akademos. – 2021. – Nr 3. – P. 98-106. – ISSN 2587-3687.

Moraru, Anatol. Vladimir Beșleagă, diaristul / Anatol Moraru // Revista literară. – 2021. – Nr 7. – P. 10-11. – ISSN 2345-1777.

Perciu, Mihaela. Vladimir Beșleagă din lumea mea : [despre portretul scriitorului Vladimir Beșleagă, Colecția Arte plastice, nr. de inventar 1641, Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”] / Mihaela Perciu // Gazeta de

Chișinău. – 2022. – 4 noiem. – P. 13. – ISSN 2587-3784.

Trifan, Călina. Beșleagă Vladimir / Călina Trifan. // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 41-42. – ISBN 978-9975-69-867-2.

Ana Struță

Mircea DRUC
1941

Economist, om politic, politolog, publicist, fost prim-ministru al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 25 iulie 1941, în s. Pociumbăuți, rn. Râșcani.

După finalizarea școlii primare și a celei medii în satele Pociumbăuți, Zăicani și Zăbriceni (în prezent, rn. Edineț), a fost, pentru o scurtă perioadă, tractorist în Kazahstan, participând la procesul de deștelenire (1958).

A urmat (1957-1960) Facultatea de Istorie și Filologie la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). S-a specializat în limbi romanice (spaniolă, franceză și portugheză) în cadrul Universității de Stat din Leningrad (astăzi, din Sankt Petersburg) în anii 1960-1964. Între 1967 și 1970 a urmat studii doctorale în domeniul științelor

economice la Institutul Americicii Latine al Academiei de Științe a URSS, susținând teza de doctorat „Rolul infrastructurii (mijloacele de transport) în procesele de integrare economică a țărilor latino-americane” (1970).

În 1970 a urmat și un curs postdoctoral, intitulat „Bazele științifice ale conducerii în sfera producției”, la Facultatea de Economie a Universității de Stat „M. Lomonosov” din Moscova, ulterior și cursurile serale ale Facultății de Psihologie din cadrul aceleiași universități (1975-1980).

După încheierea studiilor universitare, în 1964, a fost angajat ca secretar-referent, traducător și dispecer la Aeroportul Internațional „Șeremetievo” din Moscova. În 1970 a revenit la Chișinău, activând ca profesor la Institutul Politehnic (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei), unde a predat discipline din domeniul științelor administrative.

În 1972, Comitetul rațional Lenin din Chișinău al Partidului Comunist al Moldovei a decis să-l excludă din Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, invocând opiniile sale naționaliste, incapacitatea de a le combate și pierderea vigilenței. A fost eliberat de la institut și transferat la Centrul de Organizare Științifică a Muncii și Conducerii Producției al Ministerului Industriei Alimentare din RSS Moldovenească, unde a activat ca cercetător științific și expert principal.

În 1975 pleacă la Moscova și activează ca lector în cadrul Centrului pentru Probleme Administrative al

Universității „M. Lomonosov” și ca cercetător la Institutul Unional de Cercetare Tehnico-Economică și Informare în Electrotehnică – „Informelektro” (1975-1977). A fost șef al Sectorului de cercetare al Centralei Economice „Mosstroiplastmass” și redactor științific la Institutul Central de Cercetare Tehnico-Economică și Informare pentru Industria Alimentară (1977-1981).

În 1981 a fost detașat la Cernăuți (RSS Ucraineană) ca secretar științific al filialei locale a Institutului de Automatică din Kiev. Între 1983 și 1985 a fost șef al Departamentului de standardizare și managementul calității la Combinatul de Mobilă și Prelucrarea Lemnului din Cernăuți. A lucrat apoi ca traducător la Editura pentru Literatură și Artă, lector la Universitatea de Stat din Cernăuți (astăzi, Universitatea Națională „Yuri Fedkovici” din Cernăuți) și cercetător la Institutul de Stat de Medicină din același oraș (1985-1989).

În 1988 a fondat Societatea Culturală Română „Mihai Eminescu” din Cernăuți, fiind ales vicepreședinte. Din această poziție a sprijinit înființarea primei clase cu predare în limba română din or. Cernăuți, inițial cu 16 elevi, iar în 1991, cu un efectiv de 60 de elevi.

În 1990 a fost ales deputat din partea Frontului Popular din Moldova (FPM) în Sovietul Suprem al RSS Moldovenești. La 25 mai 1990 forul legislativ suprem l-a desemnat prim-ministru al RSS Moldovenești. Odată

cu această numire, a devenit membru al guvernului unional, participând la ședințele de la Moscova.

Guvernul condus de Mircea Druc a promovat un program amplu de reforme politice, economice și sociale, orientat spre desprinderea republicii de sub influența Uniunii Sovietice și obținerea independenței statale. Au fost create structurile Armatei Naționale, Poliției Naționale, Trupelor de Carabinieri (după model italian), precum și ale serviciilor speciale de informații. Limba română a fost introdusă în sistemul educațional public la toate nivelurile. Au fost înființate instituții de învățământ (Academia de Studii Economice, Academia Națională de Poliție), licee bilingve (româno-francez, româno-spaniol, româno-englez, româno-italian, româno-german), iar peste trei mii de elevi, studenți și doctoranzi au fost trimiși la studii în România și în alte state. Partidul Comunist a fost exclus din viața politică.

Mircea Druc a reprezentat Republica Moldova în numeroase delegații oficiale în Rusia, Ucraina, Lituania, Letonia, Estonia, Georgia, Italia, SUA, Iugoslavia și România. Tot în mandatul său, în 1990-1991, a fost inițiată tradiția „podurilor de flori” peste Prut.

A refuzat inițierea procesului de privatizare, susținând că este necesară, mai întâi, adoptarea unei legi a Băncii Naționale, pentru emiterea unei monede proprii, și o lege privind cetățenia, pentru a preveni preluarea activelor de către cetățeni străini.

La 28 mai 1991 a fost revocat din funcția de prim-ministru de către președintele M. Snegur, după exprimarea unui vot de neîncredere în forul legislativ suprem.

În 1992 a redobândit cetățenia română. În același an, la Iași, a fondat Consiliul Național al Reîntregirii, al cărui președinte a devenit. A fost consilier economic și comercial la Consulatul General al României din Rio de Janeiro și la Ambasada României în Brazilia (2001-2004), precum și consilier al președintelui Camerei de Comerț și Industrie a României (2005-2008).

Mircea Druc a fost decorat cu Medalia „Pentru valorificarea pământurilor de țelină” din Kazahstan (1958), cu Medalia „Meritul Civic” (1996), precum și cu titlurile de Cetățean de Onoare al orașelor Miami (SUA) și Bușteni (România). În 1992 a fost desemnat „Omul politic al anului” în Republica Moldova. Este Cavaler al „Ordinului Republicii” (2010) și al Ordinului Național „Steaua României” în grad de Mare Ofițer (2014).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 174-176; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 231-232.

Bibliografie selectivă:

Druc, Mircea. Din istoria alegerilor prezidențiale din România anulului 1992. Vrem reîntregirea patriei! / Mircea Druc // Revista de istorie a Moldovei. – 2022. – Nr 3/4. – P. 138-161. – ISSN 1857-2022.

Druc, Mircea. Identitate / Mircea Druc // Limba Română –

2024. – Nr 5/6. – P. 162-173. – ISSN 0235-9111.

Druc, Mircea. Femina sovietică / Mircea Druc // Republica Moldova în căutarea identității. : Materialele Conferinței Științifice Internaționale 30 de ani de la proclamarea Independenței Republicii Moldova, 23-24 august 2021. – 2022. – P. 680-707. – ISBN 978-9975-3533-0-4.

Druc, Mircea. „Sacrificarea premierului” / Mircea Druc // Republica Moldova în căutarea identității : Materialele Conferinței Științifice Internaționale „30 de ani de la proclamarea Independenței Republicii Moldova”, 23-24 august 2021 / coordonator: Anatol Petrencu, Ion Negrei. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 246-294. – ISBN 978-9975-3533-0-4.

Patrichi, Viorel. Mircea Druc sau Lupta cu ultimul imperiu / Viorel Patrichi. – București : Zamolxe, 1998. – 532 p. – ISBN 973-0-00571-0.

Druc Mircea, deputat în perioada 1990-1994 // Enciclopedia „Oamenii Moldovei”. Vol 1. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 124. – ISBN 978-9975-53-865-7.

Ganenco, Alexandru. Po-ciumbăuți : [cu referire la Mircea Druc] / Alexandru Ganenco // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar publicistic ilustrat. Vol. 10 : P. – Chișinău : Fundația „Draghiștea”, 2012. – P. 543-545. – ISBN 978-9975-4210-4-1.

Prisac, Lidia. Druc Mircea / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : Dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 190. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Țarălungă, Ecaterina. Druc Mircea / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 275. – ISBN 978-973-720-765-4.

Ana Struță

Valeriu GĂINĂ
1956

Chitarist, compozitor, interpret de muzică rock, muzician de talie internațională, stabilit în SUA.

S-a născut la 25 iulie 1956, în s. Căzănești, rn. Telenești, în familia lui Boris Găină și a Ecaterinei Găină, ambii pedagogi și mari amatori de muzică: mama cânta la chitară, iar tatăl și fratele mai mare Alexei – la acordeon.

În 1968 familia s-a mutat la Telenești. Aici a fost admis la Școală de muzică, clasa „Acordeon”. După absolvire, se înscrie la Colegiul de Muzică din Tiraspol (1973), la secția „Cor”, apoi trece la secția „Chitară”, unde a demonstrat că stăpânește bine instrumentul. În 1974 se transferă la Școala Republicană de Iluminare Culturală „Elena Sîrbu” (astăzi, Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”) din or. Soroca, secția „Muzică pop”, pentru a studia chitara.

Pe când era elev, a participat și a câștigat în repetate rânduri premii la concursuri regionale și naționale. A cântat și la vioară. La 12 ani a compus propria muzică pe versurile lui M. Eminescu „La mijloc de codru des” și pe versurile lui V. Alecsandri „Iarnă”. Îl inspirase, în special, genul muzical promovat de

„Beatles” și J. Hendrix, „Deep Purple” și „Led Zeppelin”.

În 1974 face cunoștință cu muzicienii din Ansamblul Vocal-Instrumental (AVI) „Cordial” de la Casa de cultură a Institutului de Cercetare în Horticultură din Tiraspol și este invitat aici mai întâi în calitate chitarist bas, apoi chitarist solo. În 1976, alături de acest grup, pleacă în turneu în or. Surgut din Siberia. Aici muzicienii din „Cordial” se asociază cu cei de la AVI „Magistral” (de la Filarmnica Blagoveșcensk) și susțin (în anii 1977-1978) un șir de concerte. La scurt timp, Valeriu Găină, împreună cu alți membri, este invitat să lucreze la AVI „Molodye golosa”, condus de M. Anicikin, și în septembrie 1978 ei evoluează cu succes la Festivalul „Soci-78”, ocupând locul trei. Ca recompensă, grupului i s-a permis să înregistreze la studioul casei de discuri „Melodiya” mai multe melodii, care vor fi lansate în 1980. Schimbarea stilului muzical a dus treptat la desființarea AVI „Molodye golosa”. Iar la scurt timp, se formează grupul „Kruiz”, în componența căruia intră și Valeriu Găină, alături de conaționali săi V. Koroliuc și Al. Kirnițchi.

Primul spectacol oficial al grupului a avut loc în septembrie 1981, la Palatul Sporturilor din Harkov, alături de trupa estoniană „Magnetic Band”. Au urmat turnee prin întreaga URSS, ei susținând cel puțin câte două concerte pe zi în fiecare oraș. Grupul a înregistrat 15 piese, adunate în două albume: „Крутится волчок” (1981) și „Послушай, человек”

(1982), în aranjamente hard rock și rock-n-roll.

În 1984, grupul a fost desființat printr-un ordin al Ministerului Culturii al URSS, pentru „extremism”, fiind reabilitat în 1985, când formația „Kruiz” și-a reluat turneele. Valeriu Găină reușește să-i readucă în trupă pe foștii săi colegi și conaționali (V. Koroliuc și A. Kirnițchi) cu care produce un album nou, „KiKoGaVVA” (acronim format din inițialele membrilor).

În 1986, influențați de muzica formațiilor „Police” și „U2”, ei încep să experimenteze stilurile „heavy metal”, „hard-rock”, „speed metal” și „thrash”, iar în 1987, la compania „Melodiya”, lansează albumul „Kruiz-1”. Discul s-a vândut în 12,5 milioane de exemplare în întreaga URSS și s-a bucurat de un succes enorm. Grupul participă la Festivalul „Rock Panorama-86” și la concertul caritabil organizat de A. Pugaciova și A. Troitsky la Complexul Sportiv „Olimpiiski” pentru victimele de la Cernobil. În același an lansează albumul „Рок навсегда!”, editat tot la „Melodiya”.

Anul 1987 a fost unul productiv pentru trupa „Kruiz”, aceasta a efectuat un turneu amplu prin orașele și republicile URSS, a participat la Festivalul „Mărțișor” la Chișinău, a susținut concerte la „Centrul Rockefeller” din Oslo (Norvegia). În 1988, la unul din concertele din „Lujniki” (Moscova), au fost remarcați de managerul trupei „Scorpions”, O. Schrötter, care i-a recomandat filialei germane a casei de discuri

„WEA”, unde va apărea următorul album al trupei cu piese în stil „thrash metal” și „speed metal”. În același an, trupa se ocupă de albumul „Culture Shock” și începe un turneu de 18 zile în Spania, apoi susține o serie de concerte în Germania, participă la filmările proiectului de televiziune suedez-rus „Morning Mail Visiting Jacob’s Ladder”, evoluează la Festivalul „Ruisrock” din Finlanda, la Festivalul „Unita” din Italia și apoi în Bulgaria. Astfel, „Kruiz” devine prima trupă rock din URSS care a întreprins mai multe turnee europene complete.

Timp de 10 zile trupa înregistrează, la studioul „Red Line” din Munchen, albumul „Kruiz” în limba engleză. După lansare, a primit recenzii pozitive atât din partea melomanilor, cât și a criticilor muzicali, iar revista britanică de specialitate „Kerrang!” apreciază albumul cu cinci stele din cinci.

În 1990, Valeriu Găină iese din proiectul „Kruiz” și înființează, cu sprijinul canalului muzical rus „BIZ Enterprises”, un altul, „Gain”, orientat spre publicul anglofon. În cadrul Festivalului „Монстры рока СССР” (1990) pe scenă au urcat atât „Kruiz”, cât și „Gain”. Noua trupă a înregistrat, în 45 de zile, albumul „Gain”, la studioul „Sixteenth Avenue Sound” din Nashville, SUA (1990). În 2011 acesta a fost reeditat de casa de discuri „Metalism Records”.

În 1990, chitaristul a participat la un concert desfășurat la Complexul Sportiv „Olimpiiski”, în memoria lui J.

Lennon, și a fost gazda a două emisiuni ale programului „Rock-dress” de la postul de radio „Yunosti”, dedicat muzicii „heavy”.

În același an, Valeriu Găină s-a stabilit cu traiul în SUA. În 1991 a ținut seminare la centrul „Guitar Institute of Technology” și a pus la punct un nou proiect, „Karma”. În 1993 a lansat albumul de debut al proiectului, editat de compania americană „Frozen Hound Records” și de casa germană „ZYX Music”, reușind să atragă atenția comunității muzicale americane. Grupul a susținut concerte în cluburile din Los Angeles și a înregistrat un videoclip „Live Karma” (1993), însă după trei ani de activitate s-a destrămat. În 1994, paralel cu „Karma”, Valeriu Găină a lansat proiectul „Shue String DeLilla” („S.S.D.”), cu care a înregistrat albumul „Quest”. În 1997 a organizat un alt proiect muzical „INSULATED”, lansând un album techno-rock „Fence”, editat la casa de discuri americană „Frozen Hound Records”. În 2004 lansează trupa „GaiNA”, care în 2006 scoate albumul „Снова твой”, editat de „Master-Consultant”, iar în 2008 albumul „С кем ты играешь и поешь?!” urmat de „Fingertips” (2011). Un alt proiect este „Siren” (2012, Los Angeles), redenumit „Siren on the Moon”, pentru albumul de debut al căruia a lucrat în 2013, lansând și videoclipul „Auf Wiedersehen – Good Bye!”. În 2019 se produce cu proiectul „Voron”, pentru care este chitarist și compozitor.

Valeriu Găină s-a afirmat și ca producător muzical, din 1995 colaborând cu

artiștii și grupurile americane: Kenya Nelson, Bashira, Darnell, „Bizi”, „Isle of Sleep”, „Cane Tree”, „Forest Lawn”, „Hyphen” ș.a., care reprezintă diferite genuri de muzică: „rock”, „heavy metal”, „hip-hop”, „R&B”, „pop”. Albumul „Fantasy” al artistului V2, produs de Valeriu Găină, a câștigat statutul de „Aur” în Coreea (2023).

Pe parcursul activității sale, Valeriu Găină a evoluat pe aceeași scenă cu artiști și grupuri renumite: A. Pugaciova, Al. Barikin, „Apelsin” Gunnar Graps, „Magnetic Band”, „Avtograf”, „Voskresenie”, „Dialog”, „Mașina Vremeni”, „Depeche Mode”, „Accept”, „U.D.O”, „Bonfire”. A susținut un turneu comun cu „Uriah Heep”. Printre apropiații săi sunt muzicienii M. Friedman („Megadeth”) și T. Morello („Rage Against The Machine”).

În anii 1985-1989 topurile unionale l-au clasificat ca cel mai bun chitarist rock din fosta URSS.

Stabilit în SUA, Valeriu Găină continuă să-i ajute pe tinerii artiști care doresc să-și înregistreze muzica, compune pentru companii de televiziune americane (CBS, TBS, TNT, CNN, ESPN, Discovery Channel, National Geographic Channel etc.). În anii 2000 a creat o companie specializată în crearea coloanelor sonore pentru programe TV. Colaborează cu importanta casă de discuri americană „Interscope Records”, predă chitara și își dezvoltă propriul studio. Valeriu Găină este și un colecționar de chitare (deține peste 40 de exemplare).

Bibliografie selectivă:

Gaina, Valerie. Kruiz : Culture Shock AL / music by Valerie Gaina. – Puchheim : CD-Maximum, 1989. – 1 CD-Rom.

Gaina, Valeriu. Pentru a deveni cel mai bun, practicam chitara opt ore pe zi : [interviu cu Valeriu Găină] / consemnare: Nicolai Mișcoi // Noi. md : [site]. – 2019. – 16 mar. – URL: <https://noi.md/md/istoria-rock-ului-moldovenesc/valeriu-gaina-pentru-a-deveni-cel-mai-bun-practicam-chitara-opt-ore-pe-zi-foto-video> (accesat : 12.09.2025).

Găină, Valeriu. Tăcerea fără nume : [interviu cu Valeriu Găină] / consemnare: Mihai Țărnă // Teatrul fără nume : [YouTube]. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=IW_RkRAsHXE (accesat : 12.09.2025).

Гаина, Валерий. С кем ты играешь и поешь?! / Валерий Гаина. – Москва : СД-Максимум, 2008. – 1 CD-Rom.

Гаина, Валерий. Снова твой / Валерий Гаина. – Екатеринбург : Мастер консультант, 2006. – 1CD-Rom.

Golub, Valentin. Perioada postbelică : [personalități din Căzănești : Valeriu Găină] / Valentin Golub, Tudor Golub // Comuna Căzănești : Monografia satelor Căzănești și Vadul-Leca / Valentin Golub, Tudor Golub. – Chișinău-Orhei: Labirint, 2002. – P. 143. – ISBN 9975-943-20-9.

Roșca, Denis. Găină Valeriu : chitarist, compozitor, aranjor de muzică și conducător de formație americană / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 243. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Stici, Ion. Un mag al chitarei, Valeriu Găină / Ion Stici // Moldova Suverană. – 1995. – 3 ian. – P. 4.

Țopa, Tudor. „Karma” în-

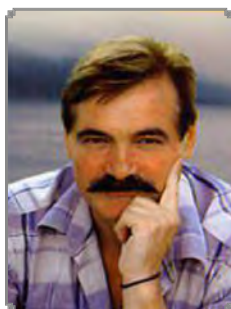
seamnă destin : [despre familia lui Valeriu Găină] / Tudor Țopa // Crescuți pe aceeași vatră : (Portretul istorico-social al satului Chișcani pe Răut) / Tudor Țopa. – Chișinău : Vast-M, 2003. – P. 126-129. – ISBN 9975-9746-2-7.

Алексеев, Александр. Гейн (Москва) : [о деятельности Валерия Гаина] / Алексеев Александр, Бурлака Андрей, Сидоров Алексей // Кто есть кто в советском роке : Иллюстрированная энциклопедия отечественной рок-музыки / Алексеев Александр, Бурлака Андрей, Сидоров Алексей. – Москва : МП «Останкино», 1991. – P. 62-63. – ISBN 5-96016-991-2.

Алексеев, Александр. Круиз (Москва) : [о деятельности Валерия Гаина] / Алексеев Александр, Бурлака Андрей, Сидоров Алексей // Кто есть кто в советском роке : Иллюстрированная энциклопедия отечественной рок-музыки / Алексеев Александр, Бурлака Андрей, Сидоров Алексей. – Москва : МП «Останкино», 1991. – P. 130-132. – ISBN 5-96016-991-2.

Пушкина, Маргарита. Круиз (Москва) : [о деятельности Валерия Гаина] / Маргарита Пушкина // Рок-музыка в СССР : опыт популярной энциклопедии / составитель: Артемий Кирович Троицкий. – Москва : Книга, 1990. – P. 165-166. – ISBN 5-212-00240-0.

Tatiana Grușco

Ianoș ȚURCANU
1951

Poet, aforist, textier, distins cu Medalia „Mihai Eminescu”.

Ianoș Țurcanu s-a născut la 26 iulie 1951, în s. Pelinia, rn. Rîșcani (azi, rn. Drochia). A absolvit școala medie din localitatea natală, iar în perioada 1966-1970 a fost student la Colegiul de Medicină din Bălți. În acei ani intră în contact cu primele cenecluri literare și cu personalități remarcabile, între care poetul L. Damian.

În timpul serviciului militar, efectuat în mai multe unități din fosta URSS (1970-1972), își aprofundează studiile în domeniul medicinei. Publică primele texte în diverse ziare și reviste din RSS Moldovenească, sub influența poezilor I. Filip și A. Ciocanu. Urmează apoi cursurile Institutului de Medicină din Krasnodar. În urma unui concurs riguros, este angajat la Centrul de Pregătire și Antrenamente Speciale ale Piloților și Cosmonauților din or. Soci, pe țărmul caucazian al Mării Negre (1972-1976).

Debutează editorial în revista „Moldova” (1973), beneficiind de recomandarea poetului Gh. Vodă. Desfășoară o intensă activitate în domeniul medicinei cosmonauti-

ce, efectuând numeroase deplasări, inclusiv peste hotare. În paralel, continuă să scrie versuri și proză, explorând tensiunea dintre vis și realitate într-o manieră lirică și neoromantică (1976–1980).

Este licențiat la secția cu frecvență redusă (1980) a Institutului de Literatură „Maxim Gorki” (astăzi, Institutul de Literatură Universală „Maxim Gorki”) din Moscova, unde are prilejul să întâlnească mari personalități ale lumii literare ruse, între care pe V. Kataev și A. Voznesenski. După ani de peregrinări, revine la Chișinău, unde activează în cadrul Direcției Cultură a Primăriei municipiului Chișinău (1992-2013).

Scrie cărți de versuri și de aforisme: „Oglinda stranie” – versuri (Museum, 1994, Chișinău); „Insomnii” – versuri (Pigmalion, 1996, Chișinău); „Oră de anatomie” – versuri (Museum, 1995, Chișinău); „Ploaie la plus infinit” – versuri (Cartier, 1996, Chișinău); „Cioburi de cristal” – aforisme (ABC, 2000, Chișinău); „Deprindere inutilă” – versuri (Augusta, 2000, Timișoara); „Songuri de buzunar” – versuri (ABC, 2000, Chișinău); „Priviri în oglindă” – aforisme (Guniyas, 2001, Chișinău); „Liniște nu va mai fi” – versuri (Guniyas, 2002, Chișinău); „Tătuaje pe nisip” – aforisme (Guniyas, 2003, Chișinău); „Omul Mării” – versuri (Grafema Libris, 2007, Chișinău); „Izgonirea din Eden” – versuri și aforisme (Reclama, 2008, Chișinău); „Armonii și disonanțe” – aforisme (Grafema Libris, 2011, Chișinău) ș.a.

Este, de asemenea, autorul unui mare număr de cărți pentru copii: „În palat la Verde Împărat” – versuri (Baștina, 1993, Chișinău); „Doi lei” – versuri (Museum, 1996, Chișinău); „Fulgul fermecat” – versuri (Museum, 1997, Chișinău); „Insula Madagascar” – versuri (Abeceluș, 2001, Chișinău); Bravo, Mieunache! – versuri (Grafe-ma Libris, 2005, Chișinău); „O girafă supărată” – versuri (Prut Internațional, 2008, Chișinău); „Un elefant în vagonul-restaurant” – versuri (Prut Internațional, 2009, Chișinău); „Melcii nu citesc ziare” – versuri (Prut Internațional, 2010, Chișinău) ș.a. Dintre operele ultimilor ani: „Ironii sentimentale: Aforisme” (Junimea, 2021, Iași); „Diamante cizelate: Aforisme” (Prut Internațional, 2022, Chișinău); „Clike de eternitate: Citate” (Chișinău, 2024).

Publică în antologiile „Ca-iete Litere. În căutarea unui topos liric” (Bibliotheca, Târgoviște, 2006); „Ca-iete Litere II. 30 de prozatori” (Societatea Scriitorilor Târgovișteni & Grupul Editorial Bibliotheca & Marcona, 2007); „Târgoviște-Chișinău-Sankt Petersburg. Antologie de poezie” (Bibliotheca, Târgoviște, 2012).

Ianoș Țurcanu este un cunoscut textier pentru interpretii din Republica Moldova și din România; a compus zeci de texte pentru cântece pe muzica lui M. Stârcea, I. Istrati, R. Ciobanu, A. Idricean, Al. Vdovicenco ș.a.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Mondia-

le a Literaților (Washington), lucrările sale fiind traduse în italiană, engleză, rusă, franceză și germană.

Din 2025, biblioteca publică din satul natal, Pelinia, îi poartă numele.

A fost distins cu numeroase premii literare, între care Premiul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (1995) pentru placheta „Oglinda stranie”; Premiul Uniunii Scriitorilor (2001) pentru cartea „Insula Madagascar”; Premiul Bibliotecii „Gheorghe Asachi” din Iași (2005) pentru volumul „Bravo, Mieunache”; Premiul Salonului Internațional de Carte „SIC 2007” pentru placheta „Omul Mării”; Premiul „Simpatia copiilor” al Salonului Internațional de Carte pentru Copii (2008) pentru volumul „O girafă supărată”; Premiul „Eros” al Bibliotecii Naționale (2008) pentru cartea „Izgonirea din Eden”; Premiul „Mihai Eminescu” pentru poezie la Salonul Internațional de Carte Românească (Iași, 2008); Premiul „Cartea Anului” la Salonul Internațional de Carte pentru Copii (Chișinău, 2009) pentru volumul „Un elefant în vagonul-restaurant”; Premiul I și Medalia „Ion Creangă” la Festivalul „Ion Creangă” (Iași, 2017); Premiul „Grigore Vieru” pentru poezie al Institutului Cultural Român Chișinău (2017); Premiul Asociației Naționale a Oamenilor de Creație pentru cartea „Poeme pe trepte încinse” (2019); Premiul Salonului Internațional de Carte pentru „Căsuța din pădure” (2023).

A fost decorat cu Medalia

„Mihai Eminescu” (2011) și Medalia Academiei de Științe a Moldovei (2016).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 136-137; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 233-234; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 321-323.

Bibliografie selectivă:

Țurcanu, Ianoș. Căsuța din pădure / Ianoș Țurcanu. – [Chișinău] : Prut Internațional, 2023. – 27, [1] p. – ISBN 978-9975-54-731-4.

Țurcanu, Ianoș. Clipe de eternitate : Citate / Ianoș Țurcanu. – Chișinău : [S.n.], 2023. – 194 p. – ISBN 978-9975-3339-9-3.

Țurcanu, Ianoș. Codul bunelor maniere / Ianoș Țurcanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2024. – 28 p. – (Prima Mea Bibliotecă). – ISBN 978-9975-54-825-0.

Țurcanu, Ianoș. Diamante cizelate : Aforisme / Ianoș Țurcanu. – [Chișinău] : Prut Internațional, 2022. – ISBN 978-9975-54-699-7.

Țurcanu, Ianoș. Fulgere peste mare / Ianoș Țurcanu. – [Chișinău] : Prut Internațional, 2021. – 352 p. – ISBN 978-9975-54-575-4.

Țurcanu, Ianoș. Ironii sentimentale : Aforisme / Ianoș Țurcanu. – Iași : Junimea, 2021. – 104 p. – ISBN 978-973-37-2483-4.

Țurcanu, Ianoș. Oaspeții din junglă / Ianoș Țurcanu. – Chișinău : Prut Internațional ; Univers Educațional, 2024. – 44 p. – ISBN 978-9975-54-834-2.

Țurcanu, Ianoș. Omul Mării rămâne cu voi / Ianoș Țurcanu. – Chișinău : Grafe-ma Libris, 2022. – 172 p. – ISBN 978-9975-52-234-2.

Țurcanu, Ianoș. Un cocor cu GPS / Ianoș Țurcanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2021. – 32 p. – ISBN 978-9975-54-581-5.

Arhiva de voci. Interviu cu personalități din domeniul cul-

turii : [Materiale de proiecție sau video]. Vol. 33 : Ianoș Țurcanu – armoniile și disonanțele omului mării / coordonare și realizare ediție, înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Iulian Filip ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hasdeu”. – Chișinău : BNRM, 2021. – 2 discuri optice electronice. – ISBN 978-9975-9712-8-7. – ISBN 978-9975-119-37-5.

Ianoș Țurcanu. Viața mea e doar iubire : Monografie bibliografică / Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu, Biblioteca Transilvania ; alcătuitor: Ludmila Capița. – Chișinău : Garomont-Studio, 2021. – 247 p. – (Bibliographica). – ISBN 978-9975-3506-0-0. – ISBN 978-9975-134-81-1.

Cimpoi, Mihai. Etica, Po(i) etica, „Dietica” – Ianoș Țurcanu la 70 de ani / Mihai Cimpoi // Literatura și Arta. – 2021. – 22 iul. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

Cimpoi, Mihai. Ianoș Țurcanu / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 1072-1073. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Filip, Iulian. Destinul cu plăcute cazne aniversare : [Ianoș Țurcanu – 70 de ani de la naștere] / Iulian Filip // Literatura și Arta. – 2021. – 22 iul. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

Filip, Iulian. Largul destul de invidiat : [creația poetului Ianoș Țurcanu] / Iulian Filip // Literatura și Arta. – 2022. – 21 iul. – P. 5. – ISSN 1857-3835.

****Ianoș Țurcanu** : pliant / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitor: Sabina Dodul ; responsabil de ediție: Eugenia Bejan. – Chișinău, 2021. – Chișinău 2021. – 2 p. – (Scriitorii Moldovei – copiii) ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://bncreanga.md/x_up_pag/file/2021_11/plianta_Ianos_Turcanu.pdf.

Ianoș Țurcanu – 70 // Florile dalbe. – 2021. – 18 iun. – P. 13. – ISSN 1857-3851.

Pilchin, Maria. Cartea pentru copii : [cu referire la Claudia Partole, Vasile Romanciuc, Irina Nechit, Ionela Hadârcă, Ianoș Țurcanu, Ion Diordiev, Petre Popa] / Maria Pilchin // Revista literară. – 2022. – Nr 3. – P. 13.

Silvestru, Aurelian. Visătorul de pe țărmul cu insomnii : [Ianoș Țurcanu – 70] / Aurelian Silvestru // Literatura și Arta. – 2021. – 22 iul. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

Zbârnciog, Vlad. Țurcanu Ianoș / Vlad Zbârnciog // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / coordonator: Valeriu Nazar. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 545-546. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Ana Struță

Virgil MÂNDÂCANU
1936-2019

Istoric, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, scriitor, publicist.

S-a născut la 27 iulie 1936, în s. Mihăileni, jud. Bălți (astăzi, rn. Râșcani), într-o familie de pedagogi. A încetat din viață la 6 ianuarie 2019, la Chișinău.

Și-a urmat studiile la Facultatea de Istorie (1959-1963) a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). Ulterior, a fost doctorand (1975-1980) și postdoctorand (1982-1992) la Aca-

demia de Științe Pedagogice din URSS (astăzi, Academia Rusă de Educație), unde a obținut titlul de doctor în științe pedagogice (1980), iar apoi și pe cel de doctor habilitat în pedagogie (1992).

A debutat în cariera didactică în calitate de profesor de istorie la Cigărleni, Bălți (1956-1968). A activat ulterior ca șef al Secției de etnografie la Stația Republicană de Turism și Excursii din Chișinău (1968-1970), apoi ca redactor de emisiuni la Televiziunea de Stat a RSS Moldovenești (1970-1973). Din 1973 s-a dedicat exclusiv activității pedagogice, fiind metodist și specialist în didactica istoriei la Institutul de Perfecționare a Cadrelor Didactice din Chișinău (1973-1975), apoi cercetător științific la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Pedagogiei (1975-1979).

Din 1979 până la sfârșitul carierei a ocupat diverse funcții în învățământul superior, printre care lector metodist la Facultatea de Istorie și Pedagogie a Institutului Pedagogic de Stat (în prezent, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”), profesor la Facultatea de Arte Plastice, Catedra de desen și metodică predării, ulterior, conferențiar și profesor universitar la aceeași instituție. În calitate de șef al Laboratorului „Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice”, a trasat direcții importante de cercetare științifică: arta și etica pedagogică, elaborarea și promovarea standardelor curriculumului pedagogic universitar, dezvoltarea și aplicarea tehnologiilor educaționale moderne.

Modelul de pregătire a cadrelor didactice propus de Virgil Mândăcanu a fost reflectat în numeroase lucrări științifice. Timp de peste cinci decenii de activitate, a publicat peste 50 de volume, culegeri și monografii: „Măiestria pedagogului” (1989), „Tehnica pedagogică și măiestria învățătorului” (1991), „Moștenirea noastră – bogăția spirituală” (2001), „Etica pedagogică” (2001), „Arta comportamentului moral” (2004), „Educație. Credință. Umanism” (2007), „Profesorul maestru” (2009), „Etica pedagogică praxiologică” (2010), „Pedagogul creștin” (2011), „Pedagogia creștin-ortodoxă” (2014), „Arta de a deveni și a fi pedagog” (2016), „Ideea națională a românilor – Reîntregirea Țării” (2016), „Pedagogia poeziei educației” (2016). Pe lângă acestea, „Tehnologii educaționale moderne” în 14 volume (1994-2015) și trei antologii „Pedagogi români notorii și de excepție” (2014, 2015, 2016). A organizat simpozioane dedicate tehnologiei și măiestriei pedagogice, a editat publicații cu materialele acestor manifestări științifice și a susținut activ cadrele didactice din mediile periferice. A stabilit legături strânse de colaborare cu savanți români, contribuind prin diverse inițiative la sprijinirea învățământului din Republica Moldova în perioada reformelor din anii 1990. A influențat decisiv formarea unei noi generații de cercetători, contribuind la pregătirea mai multor doctori în pedagogie din Republica Moldova și România.

A condus Clubul republican „Măiestrie pedagogică” și a organizat în mod constant seminare și conferințe naționale și internaționale. A fondat Asociația Profesorilor din Republica Moldova „Măiestrie pedagogică”, menită să sprijine valorile autentice ale vocației didactice.

Pentru meritele sale, a fost decorat cu Medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2016).

Bibliografie selectivă:

Mândăcanu, Virgil. Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice / Virgil Mândăcanu. – Chișinău: [S. n.], 1997. – 358 p. – ISBN 9975-939-19-8.

Mândăcanu, Virgil. Etica și arta comportamentului civilizat: Manual pentru elevii cl. 8-12 (școli, gimnazii, licee) / Virgil Mândăcanu. – Chișinău: [S. n.], 2001. – 152 p.

Mândăcanu, Virgil. Etica pedagogică / Virgil Mândăcanu. – Ed. a 3-a. – Chișinău: Lyceum, 2001. – 244 p. – ISBN 9975-9635-0-1.

Mândăcanu, Virgil. Etica pedagogică praxiologică: (Manual pentru adolescenți, studenți și pedagogi din învățământul liceal și universitar) / Virgil Mândăcanu. – Chișinău: Pontos, 2010. – 588 p. – ISBN 978-9975-51-142-1.

Mândăcanu, Virgil. Etica și arta comportamentului moral: Manual pentru elevii cl. 8-12 (școli, gimnazii, licee) / Virgil Mândăcanu. – Timișoara: Presa Universitară Română, 2003. – 242 p. – ISBN 973-8393-12-4.

Mândăcanu, Virgil. Moștenirea noastră – bogăția spirituală / Virgil Mândăcanu. – Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2001. – 224 p.

Mândăcanu, Virgil. Pedagogia creștină / Virgil Mândăcanu. – Chișinău: Baștina-Radog, 2006. – 406 p. – ISBN 978-9975-9878-3-7.

Mândăcanu, Virgil. Peda-

gogia creștină: Manual pentru învățământul preuniversitar și universitar / Virgil Mândăcanu. – Chișinău: Gazeta, 2006. – 408 p. – ISBN 978-9975-9735-6-4.

Mândăcanu, Virgil. Pedagogia poeziei educației / Virgil Mândăcanu, Daniela Vacarciuc. – Chișinău: Pontos, 2016. – 280 p. – ISBN 978-9975-51-752-2.

Mândăcanu, Virgil. Profesorul-maestru: Monografie despre învățământul pedagogic universitar / Virgil Mândăcanu. – Chișinău: Pontos, 2009. – 628 p. – ISBN 978-9975-72-267-4.

Mândăcanu, Virgil. Armonia dintre știință, cultură și credință în realizarea idealului creștin național-european // Valorile moral-spirituale ale educației: In memoriam Mihail Terentii, 3-4 aprilie 2015, Chișinău. – Chișinău: ASEM, 2015. – P. 94-97. – ISBN 978-9975-48-069-7.

Mândăcanu, Virgil. Când o să vorbim răspicat despre cultura învățării ca prim imperativ al școlii?: [Codul învățământului: dezbateri] / Virgil Mândăcanu // Făclia. – 2008. – 15 noiem. – P. 5. – ISSN 1857-3010.

Mândăcanu, Virgil. Lipsa culturii etnice ne poate costa scump / Virgil Mândăcanu // Literatura și Arta. – Chișinău: [S. n.], 2014. – 11 dec. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Mândăcanu, Virgil. Misiunea Universității Pedagogice în Europa de mâine / Virgil Mândăcanu // Făclia. – 2009. – 21 febr. – P. 3; 21 mar. – P. 13. – ISSN 1857-3010.

Mândăcanu, Virgil. Ostracizat pentru românizare / Virgil Mândăcanu // Făclia. – 2010. – 8 mai. – P. 7. – ISSN 1857-3010.

Mândăcanu, Virgil. Perspective în educația umanistă de factură europeană / Virgil Mândăcanu // Probleme actuale ale științelor umanistice. – [S. l.: S. n.], 2012. – P. 86-92.

Mândăcanu, Virgil. Reflecții pedagogice: paradigma umanistă subiect-subiect a managementului de formare a culturii învățării // Univers Pedagogic. –

2010. – Nr 3. – P. 78-80. – ISSN 1811-5470.

Mândăcanu, Virgil. Standardele managementului educațional racordate la modelul european-mondial / Virgil Mândăcanu // Renovarea educației prin implementarea celor mai avansate tehnici de conducere : Conferința internațională științifico-practică din 18-19 septembrie 2003 / coordonator: Vasile Gh. Cojocaru. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 120-122.

Mândăcanu, Virgil. Știința, Cultura și Credința în noul Cod al Învățământului / Virgil Mândăcanu // Misionarul. – 2008. – Nr 11. – P. 5.

Virgil Mândăcanu : doctor habilitat, profesor universitar : Bibliografie / echipa de lucru: Irina Ciornaia, Ecaterina Scherlet ; Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. – Chișinău : [S. n.], 2011. – 364 p. – ISBN 978-9975-53-033-0.

Virgil Mândăcanu : doctor habilitat, profesor universitar : Biobibliografie / coordonator: Virgil Mândăcanu, Ecaterina Scherlet ; alcătuitori: Irina Ciornaia, Elena Țurcanu, Silvia Zaharov. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 117 p. – ISBN 978-9975-46-035-4.

Berzoi, Ludmila. Profesionalism, omenie, fermitate și spirit creativ : [Virgil Mândăcanu, 75 de ani de la naștere] / Ludmila Berzoi // Făclia. – 2011. – 2 iul. – P. 8. – ISSN 1857-3010.

Cuzuioc, Ion. Un reformator al pedagogiei moderne! : [Virgil Mândăcanu, dr. hab., prof. univ.] / Ion Cuzuioc // Literatura și Arta. – 2016. – 28 iul. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Jitaru, Valentin. Mândăcanu Virgil / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru / Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 233-244. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Martea, Galina. Virgil Mândăcanu – maestru al spiritualității și al valorilor autentice uma-

ne / Galina Martea // Timpul. – 2015. – 14 aug. – P. 22. – ISSN 1857-2472.

Mătcaș, Nicolae. Omul cu har de la Dumnezeu : [despre Virgil Mândăcanu, 75 de ani de la naștere] / Nicolae Mătcaș // Făclia. – 2011. – 2 iul. – P. 9. – ISSN 1857-3010.

Rusu, Tudor. Virgil Mândăcanu, nume de referință în știința pedagogică : [75 de ani de la naștere] / Tudor Rusu // Făclia. – 2011. – 2 iul. – P. 8. – ISSN 1857-3010.

Vrabie, Emil. Povățuitor al pedagogilor : [despre Virgil Mândăcanu, doctor habilitat, profesor universitar – 65 de ani de la naștere] / Emil Vrabie // Moldova Suverană. – 2001. – 21 iul. – P. 3. – ISSN 1857-1859.

Ana Struță

Revista „MOLDOVA” 1966

Primul număr al revistei a apărut la Chișinău, în iulie 1966, având un conținut așezat pe 36 de pagini, și a fost realizat de redactorul-șef N. Dorofeev, alături de un colegiu redacțional constituit din A. Gujel (redactor-șef adjunct), M. Gh. Cibotaru (secretar general de redacție), G. Meniuc, M. Petric, A. Fedco, A. Ciocanu și V. Dementiev (redactor artistic). Echipa își va consolida, pe parcursul anilor, forțele cu nume noi și importante.

Având o apariție lunară, revista s-a tipărit în primul

an într-un tiraj de circa 41 de mii de exemplare, iar în următorii ani ajunge la peste 100 de mii de abonați și este distribuită în întreaga URSS. De la începuturi, publicația a dat un suflu nou presei autohtone și a pus bazele unui concept diferit al presei naționale. Deși fusese inițial o revistă ilustrată social-politică și literar-artistică, cu timpul a devenit o publicație care aborda mai ales teme sociale, se orienta spre viața cotidiană și se dorea un instrument de referință în cultivarea limbii materne și în promovarea culturii naționale. Fiecare număr apărea cu reproduceri color ale lucrărilor realizate de artiști plastici din republică, cu numeroase imagini fotografice și cu desene. Printre titularii revistei s-au numărat scriitori de renume și tineri publiciști, dar erau cooptați pentru colaborare și savanți, artiști plastici, critici de artă.

Între 1998 și 2003, din motive financiare, i-a fost sîstată apariția.

Începînd cu anul 2004, revista social-culturală „Moldova” reapare în serie nouă și, prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 1 128/2003, activează pe principii de autogestiune. Revista este condusă de redactorul-șef B. Marian, iar colegiul de redacție este constituit din secretarul de redacție A. Rusu-Haraba, redactorii L. Bordeianu și L. Rucan, redactorul-stilizator A. Gromov, pictorul-designer V. Afanasiu și responsabilul pre-press V. Popovschi. Pentru a cuprinde un public cât mai larg și pentru a atrage

interesul potențialilor investitori, dar și al organizațiilor internaționale, în special cu profil turistic, noua serie include materiale în limbile engleză și rusă.

În baza Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 576/2020, publicația periodică „Moldova” a fost reorganizată prin fuziune cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

În prezent, apare o dată la două luni și editează șase numere într-un format de peste 100 de pagini. Este realizată de redactorul-șef L. Popușoi-Cerga, secretarul de redacție M. Potârniche, redactorii asociați M. V. Ciobanu, M. Pilchin, L. Turea, L. Țurcanu, O. Căpățină, Em. Galaicu-Păun, V. Șterbate, T. Stăvilă și redactorul stilizator I. Druță.

Apare cu sprijinul Ministerului Culturii al Republicii Moldova și este difuzată în toate reprezentanțele țării de peste hotare, la misiunile diplomatice străine din Republica Moldova, la cele mai importante instituții și întreprinderi ale statului, precum și prin intermediul agențiilor de difuzare a presei.

De-a lungul existenței sale revista menține mai multe rubrici permanente: „De la Naslavcea la Giurgiulești”, „Autograf pentru Moldova”, „Cultura în mișcare”, „Oameni îndeaproape”, „Carte diem”, „Patrimoniu” ș.a.

Publicația cuprinde texte semnate de ziariști, publiciști, scriitori, critici de artă, artiști plastici și fotografi consacrați. Prezintă materiale textuale și vizuale despre fenomenele culturale și artistice din țară, despre personalități care

influențează viața societății și promovează imaginea Republicii Moldova. Prin intermediul acesteia, sunt scoase din anonimat numele unor compatrioți care au devenit celebri pe alte meridiane.

Încercând să mențină și să îndreptățească statutul de revistă națională, „Moldova” pune la dispoziția cititorilor texte și imagini profesionale și de înaltă măiestrie artistică, care constituie o vedere de ansamblu asupra culturii și a nivelului artistic din țară.

Pentru a fi accesibilă și publicului de peste hotare, revista oferă o prezentare succintă a conținutului în limba engleză.

Bibliografie selectivă:

Cibotaru, Mihai Gh. La marginea amintirilor : [despre revista „Moldova” redactorul-șef în perioada 1975-1994] / Mihai Gh. Cibotaru // Moldova. Serie nouă. – 2004. – Nr 1. – P. 14-15. – ISSN 0132-6635.

Galaicu-Păun, Emilian. Moldova, Republica & Revista = Moldova, the Republic & the Magazine / Emilian Galaicu-Păun // Moldova. Serie nouă. – 2021. – Iul./Aug. – P. 62-65. – ISSN 0132-6635.

Marian, Boris. De la „Moldova” la „Moldova” = От «Молдовы» до «Молдовы» = From „Moldova” to „Moldova” / Boris Marian // Moldova. Serie nouă. – 2004. – Nr 1. – P. 10-13. – ISSN 0132-6635.

Marian, Boris. „Moldova” între alb-negru și color : [40 de ani de la apariția primului număr al revistei „Moldova”] / Boris Marian // Moldova. Serie nouă. – 2006. – Nr 6/7. – P. 6-9. – ISSN 0132-6635.

Marian, Boris. „Moldova” – la 5, 36 și 43 de ani / Boris Marian // Moldova. Serie nouă. –

2009. – Nr 1. – P. 4-6. – ISSN 0132-6635.

Marian, Boris. Școala și casa mea – Moldova / Boris Marian // Moldova. – 1996. – Nr 6. – P. 8.

***„Moldova”, revistă ilustrată social politică și literar artistică** // Literatura și arta Moldovei : Enciclopedie în 2 volume / redactor-șef: A. Timuș [et al.]. – Chișinău : Redacția Principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, 1986. – P. 35-36.

Rusu-Haraba, Anastasia. Unul din cetatea „Moldova” : [despre activitatea lui Mihail Gheorghe Cibotaru în postul de redactor-șef al revistei „Moldova”] / Anastasia Rusu-Haraba // Moldova. Serie nouă. – 2014. – Nr 5/6. – P. 40-44. – ISSN 0132-6635.

Turea, Larisa. „Moldova” : revista care a schimbat Moldova // Moldova. Serie nouă. – 2016. – Nr 7/8. – P. 64-72. – Revista Moldova – 50 de ani. – ISSN 0132-6635.

Turea, Larisa. Revista „Moldova” : Arca inimilor zâmbitoare = Moldova Magazine : The Ark of Smiling Hearts / Larisa Turea // Moldova. Serie nouă. – 2021. – Iul./Aug. – P. 50-61. – ISSN 0132-6635.

Elena Barbos-Balinschi

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

August

2026

140 de ani de la nașterea lui **Ștefan Holban**, avocat, licențiat în drept, politician, deputat în Sfatul Țării și în Parlamentul României (1 aug. 1886 – 27 aug. 1961). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 247; CN 2016, p. 242; CN 2021, p. 371-372.*

150 de ani de la nașterea lui **Trifan Baltă**, povestitor și cântăreț popular (3 aug. 1876 – 19 ian. 1960). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 182.*

100 de ani de la nașterea lui **Nicolae Călinoiu**, muzicolog român, educator, președinte al Uniunii Compozitorilor (3 aug. 1926 – 1992).

70 de ani de la nașterea lui **Tudor Cataraga**, artist plastic, sculptor, pictor, gravor, grafician, Cavaler al Ordinului „Steaua României” în rang de Comandor (4 aug. 1956 – 27 dec. 2010). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 247-248; CN 2021, p. 341-343.*

70 de ani de la nașterea lui **Eugen Sava**, istoric, arheolog, muzeograf, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, cercetător științific, manager, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (4 aug. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 242-243.*

50 de ani de la nașterea lui **Ștefan Baștovoi (Ieromonah Savatie)**, poet, prozator, eseist (4 aug. 1976).

80 de ani de la nașterea lui **Anatol Răzmeriță**, actor de teatru și film, interpret de muzică folk, Artist Emerit, stabilit în SUA, Canada (5 aug. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 250; CN 2016, p. 244-245.*

60 de ani de la nașterea lui **Fidel Galaicu**, poet și reporter (5 aug. 1966). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 245.*

90 de ani de la nașterea lui **Oleg Negruță**, compozitor, muzician, pedagog, Maestru în Artă (6 aug. 1936 – 3 iun. 2024). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 250-251; CN 2016, p. 246-247.*

60 de ani de la nașterea lui **Sergiu Băieșu**, jurist, avocat, doctor în drept, profesor universitar (7 aug. 1966).

200 de ani de la înființarea **Catedralei Mitropolitane din Iași** cu hramul „Sfânta Parascheva”, „Întâmpinarea Domnului” și „Sfântul Mucenic Gheorghe” (8 aug. 1826).

120 de ani de la nașterea lui **Emil Gane**, filolog român, publicist, doctor în filologie, om de știință, originar din Basarabia (8 aug. 1906 – 2 mai 1966). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 252; CN 2016, p. 248.*

50 de ani de la nașterea lui **Pavel Păduraru**, jurnalist de investigație, scriitor, publicist (9 aug. 1976).

70 de ani de la nașterea lui **Sergiu Puică**, artist plastic, grafician, caricaturist, pictor-ilustrator de carte pentru copii, pedagog (11 aug. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 249-250.*

170 de ani de la nașterea lui **Atanasie Mironescu**, Mitropolit primat al Țării Românești, membru de onoare al Academiei Române (12 aug. 1856 – 9 oct. 1931).

85 de ani de la nașterea lui **Vitalie Rusu**, actor de teatru și film, regizor de teatru, Artist al Poporului (12 aug. 1941). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 188-189; CN 2016, p. 250-251; CN 2021, p. 348-349.*

80 de ani de la nașterea lui **Mihai Colța**, chimist, doctor

habilitat în științe chimice, cercetător științific, inventator, Om Emerit (12 aug. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 255; CN 2021, p. 349-350.*

80 de ani de la nașterea **Raisei Grigor**, matematician, doctor în fizică și matematică, cercetător științific, conferențiar universitar (12 aug. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 251-252.*

60 de ani de la nașterea lui **Anatol Rudei**, autor și interpret de muzică folk, orchestrator, aranjor, promotor al culturii naționale (12 aug. 1966).

130 de ani de la nașterea lui **Vasile (Sică) Alexandrescu**, regizor român de teatru și film, cercetător și memorialist, traducător, Artist al Poporului, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural” (15 aug. 1896 – 6 aug. 1973).

150 de ani de la nașterea lui **Ion Nistor**, istoric român, doctor în istorie, profesor universitar, publicist, editor, om politic și animator cultural, membru titular al Academiei Române (16 aug. 1876 – 11 noiem. 1962). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 191-193; CN 2016, p. 255-256.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Daghi**, artist plastic, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, monumentalist și artist-decorator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (16 aug. 1936 – 26 mai 2022). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 254-255; CN 2021, p. 353-355.*

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Ouatu**, medic, doctor în medicină, conferențiar universitar, manager, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (16 aug. 1946).

70 de ani de la nașterea lui

Andrei Negură, artist plastic, tapisier, pedagog, Maestru în Artă (16 aug. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 256-257; CN 2021, p. 356-357.*

60 de ani de la nașterea lui **Igor Caras-Romanov**, actor de teatru și film, Artist al Poporului (16 aug. 1966).

90 de ani de la nașterea lui **Alexei Grabco**, pictor, grafician, caricaturist și ilustrator, Maestru în Artă (18 aug. 1936 – 5 iul. 2016). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 145-146; CN 2016, p. 259-260; CN 2021, p. 357-358.*

80 de ani de la nașterea lui **Iacob Mârza**, istoric român, muzeograf, bibliotecar, publicist, doctor în istorie, profesor universitar (18 aug. 1946 – 29 noiem. 2015).

80 de ani de la nașterea lui **Victor Dumbrăveanu**, scriitor și publicist, eseist, Maestru al Literaturii (20 aug. 1946 – 4 dec. 2011). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 260-261; CN 2021, p. 362-363.*

220 de ani de la nașterea lui **Constantin Vârnav**, medic și savant român, doctor în medicină, filozof și educator, organizator al sistemului sanitar în Moldova, deputat și senator în Parlamentul României, militant pentru Unirea Principatelor (21 aug. 1806 – 21 aug. 1877).

100 de ani de la nașterea lui **Mihai Constantinescu**, violonist român de talie mondială, poet și profesor de vioară, discipol al lui George Enescu, Artist Emerit, născut la Chișinău (22 aug. 1926 – 25 febr. 1987).

50 de ani de la nașterea **Vioricăi Lupu**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, doctor în științe ale comunicării, manager (22 aug. 1976).

80 de ani de la nașterea **Mariiei Ciocanu**, muzeograf, specialist în domeniul etnografiei, cercetător științific, Om Emerit în cultură (24 aug. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 37-38.*

70 de ani de la nașterea **Lidiei Panfil**, regizor, scenarist, profesor universitar, Om Emerit, Artistă a Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (24 aug. 1956).

110 ani de la nașterea lui **Nicolae Anestiadi**, medic chirurg, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, ilustrant, fondator al școlii naționale de cardiocirurgie, Cavaler al „Ordinului de Onoare” (25 aug. – 19 noiem. 1968). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 232-233; CN 2016, p. 229.*

90 de ani de la nașterea lui **Eugen Popușoi**, medic pediatru, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (26 aug. 1936 – 27 febr. 2001). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 147-148; CN 2021, p. 365-366.*

70 de ani de la nașterea **Marianei Smișnoi**, medic internist, doctor habilitat în medicină, conferențiar universitar, cercetător științific (26 aug. 1956). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 366-367.*

35 de ani de la **Proclamarea Independenței de Stat a Republicii Moldova** (27 aug. 1991). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 367-370.*

130 de ani de la nașterea lui **Pimen Cupcea**, inginer agronom, oenolog, profesor eminent (27 aug. 1896 – 14 mar. 1964). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 148; CN 2021, p. 370-371.*

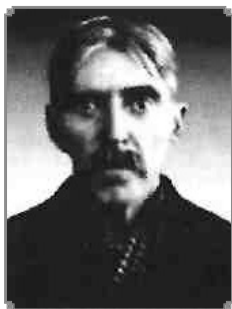
100 de ani de la nașterea **Mariiei Tășnic**, cântăreață de operă, mezzosoprană, solistă a Capelei Corale „Doina” și a Teatrului de Operă și Balet, Artistă Emerită (28 aug. 1926 – 2000).

60 de ani de la nașterea lui **Florentin Leancă**, artist-decorator, tapisier, pictor, grafician, pedagog (29 aug. 1966). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 264.*

90 de ani de la nașterea lui **Simion Toma**, agronom, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” (30 aug. 1936 – 11 noiem. 2015). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 374-376.*

60 de ani de la nașterea **Liliei Tcaci**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager, formator național, distinsă cu Medalia „Meritul Civic” (30 aug. 1966).

90 de ani de la nașterea lui **Paul Vasilescu**, sculptor român, profesor universitar, Cavaler al Ordinului Național „Steaua României” în grad de Ofițer (31 aug. 1936 – 2 apr. 2012).

Trifan BALTĂ
1876-1960

Povestitor și cântăreț popular.

S-a născut la 3 august 1876, în s. Bleșinauți, jud. Bălți (astăzi, Bleșteni, rn. Edineț), în familia lui Ștefan și a Ilenei Movilă. În 1886 a fost adoptat de văduva Mărioara Baltă. Prin satele din împrejurimi era cunoscut sub numele de Moș Trifan Movilă. A decedat la 19 ianuarie 1960.

A fost argat și cioban, mai târziu colhoznic în satul natal. Pe parcursul întregii sale vieți îndeletnicirea de păstor l-a ajutat să absoarbă din comunitate o formă autentică a creației populare, pe care a dus-o mai departe. Cunoștea nenumărate proverbe, zicători, conocării, povești și cântece vechi. Trecându-le prin prisma înțelepciunii sale, le-a dat o nouă strălucire. Repertoriul său folcloric a fost înregistrat și valorificat de scriitorii V. Roșca și I. C. Ciobanu. O parte din înregistrări au fost publicate în volumul „Poveștile lui moș Trifan”, îngrijit de scriitorii V. Roșca, L. Barschi și I. C. Ciobanu, în 1955.

Textele lui au devenit un exemplu al modului în care tezaurul folcloric viu poate fi transformat în literatură de circulație națională și internațională. Cunoscute-

le povești „Florin Viteazul”, „Ilieș Mălăieș”, „Cheița fermecată”, „Vasile Mogorogea”, „Dumbre-Negre” fac parte din tezaurul național. O parte din texte au fost traduse și în alte limbi: ucraineană, lituaniană, belarusă, tadjică ș.a.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Întru înveșnicirea memoriei lui Trifan Baltă, o stradă din municipiul Chișinău și una din Edineț îi poartă numele.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 182.

Bibliografie selectivă:

Baltă, Trifan. Dumbre-Negre/ Trifan Baltă. – Chișinău : Prut Internațional, 2002. – 16 p. – ISBN 9975-69-367-9.

***Baltă, Trifan.** Poveștile lui moș Trifan Baltă / Trifan Baltă. – Chișinău : Literatura artistică, 1986. – 76 p.

Ilieș-Mălăieș / culegere de Trifan Baltă ; versiune modernă de S. Ursache. – Chișinău : Silvius Libris, [2007]. – 16 p. – ISBN 978-9975-103-38-1.

Baltă Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : [S. n.], 2010. – P. 28-29. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Ciobanu, Ion Constantin. Moș Trifan Baltă : [deținător al basmelor populare] / Ion Constantin Ciobanu // Moldova literară : supliment al ziarului „Moldova Suverană”. – 1996. – 7 aug. – P. 3. – ISSN 2953-6995.

Evstratii, Tamara-Galina. Un arbore ce s-a născut la Bleșteni, dar a rodit pentru țară : [cu referire la povestitorul Trifan Baltă] / Tamara-Galina Evstratii // Curierul de Edineț. – 2006. – 4 aug. – P. 3.

Korolevschi, Svetlana. Baltă Trifan / Svetlana Korolevschi // Dicționar enciclopedic al scrii-

torilor basarabeni. Vol. 1 : (A-E) / coordonator: Mihai Cimpoi ; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hasdeu” al USM. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 51-52. – ISBN 978-9975-170-02-7.

Mănăscuță, Ioan. Trifan Baltă (1876-1960) : [povestitor și cântăreț popular] / Ioan Mănăscuță // Alunelul. – 2016. – Nr 7/8. – P. 14-15. – ISSN 1857-4173.

Moș Trifan Baltă : [povestitor: date biografice, povești] // Alunelul. – 2021. – Nr 10. – P. 8. – ISSN 1857-4173.

***Roșca, Valentin.** De la moș Trifan Baltă cetire... : [100 de ani de la nașterea povestitorului] / Valentin Roșca Roșca // Literatura și Arta. – 1977. – 14 apr. – P. 3. – ISSN 1857-3835.

Maria S. Ciobanu

Eugen SAVA
1956

Istoric, arheolog, muzeograf, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, cercetător științific, manager, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

Eugen Sava este specialist în arheologia epocii bronzului și a epocii fierului din spațiul euroasiatic și în promovarea patrimoniului cultural național.

S-a născut la 4 august 1956, în s. Mereni, rn. Anenii Noi.

A absolvit Școala medie din satul natal (1963-1973), după care a fost admis la studii la Universitatea de Stat

din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Istorie (1973-1975, 1980-1983).

După satisfacerea serviciului militar în cadrul flotei maritime a URSS (1975-1980), și-a încheiat studiile la facultate și a fost angajat în calitate de laborant la Sectorul de arheologie al Secției de arheologie a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). Aici a parcurs toate treptele ierarhice, de la laborant până la doctor habilitat și cercetător coordonator.

În anii 1984-1985 a fost stagiar la Institutul de Istorie a Culturii Materiale al Academiei de Științe a URSS din Leningrad (astăzi, Filiala din Sankt Petersburg a Academiei de Științe a Federației Ruse) și a urmat un program de doctorat la aceeași instituție (1985-1988). În 1989 a obținut titlul de doctor în istorie, la specialitatea arheologie, cu teza „Cultura ceramicii cu multe valuri din interfluviul Nistru–Prut (caracterizare cultural-istorică, cronologie și periodizare)”, sub conducerea membrului corespondent al Academiei de Științe a URSS V. M. Masson. În 1991 a devenit bursier la Archaeological School at Sutton Hoo, Anglia, iar în anii 1996 și 1998 a fost bursier al prestigioasei Fundații „Alexander von Humboldt” din Germania. În 2003 a obținut la USM titlul de doctor habilitat, prin susținerea publică a tezei „Interferențe cultural-cronologice în epoca bronzului târziu din spațiul carpato-nistean (complexul cultural Noua-Sabatinovka)”, avându-l drept coordona-

tor pe profesorul universitar I. Niculiță.

În 1990-1995 deține funcția de director al Muzeului de Arheologie al Institutului de Arheologie și Etnografie al AȘM, ulterior (2002-2006) este cercetător științific principal la Secția de preistorie și tracologie a Institutului de Arheologie și Etnografie al AȘM. Din anul 2006 până în prezent este director general al Muzeului Național de Istorie a Moldovei.

Este cadru universitar din 1989, ținând cursul de arheologie la Facultatea de Istorie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”. În anul 1998 obține funcția de conferențiar universitar la Catedra de istoria românilor, Departamentul Istorie și Relații Internaționale a Universității Libere Internaționale din Moldova (ULIM), iar în 1999-2000 a deținut, prin concurs, funcția de șef al Catedrei de istorie universală și relații internaționale, ULIM. A predat aici disciplinele „Arheologia”, „Indo-europenii”, „Istoria Greciei și Romei antice”, „Izvoarele și istoriografia Greciei și Romei Antice”, „Orașele antice grecești în spațiul nord-ponctic”, „Relațiile internaționale ale Greciei și Romei antice”, „Probleme fundamentale ale istoriei universale antice”. A profesat și la USM, în anii 1994-1996 și 2002-2008, ținând cursurile „Epoca bronzului mijlociu și târziu în spațiul carpato-nistean”, „Indo-europenii”, „Istoria Greciei și Romei antice”, „Arheologia preistorică în Europa”. A fost profesor invitat la Freie Universität Berlin (1998, 2002)

și Martin Luther Universität, Halle-Wittenberg, Germania (2001).

A fost abilitat cu dreptul de conducător de doctorat (2010) și a îndrumat patru doctoranzi.

Începând cu anul 1974, a participat la lucrările șantiierelor arheologice pe circa 50 de situri din Republica Moldova, Ucraina, România, Rusia și Germania. A fost responsabil și a condus 20 de șantiere arheologice în Republica Moldova: Taraclia, Balabanu (1982, 1984); Uiutnoe (1989); Târnuca (1989); Petrușeni (1991); Rudi (1993-1996); Odaia-Miciurin (2003, 2005, 2006-2008); Sofia (2011-2012); Taraclia (2016-2019) ș.a. Aceste cercetări au avut ca obiect eneoliticul și culturile epocii bronzului, în special cultura ceramicii cu brăie multiple, precum și cultura Noua-Sabatinovka.

Rezultatele lucrărilor le-a valorificat în peste 100 de lucrări științifice, inclusiv șapte monografii, publicate în țară și peste hotare (Los Angeles, Berlin, Kiel ș.a.), printre acestea studiul monografic „Die Bestattungen der Noua-Kultur: Ein Beitrag zur Erforschung spätbronzezeitlicher Bestattungsriten zwischen Dnestr und Westkarpaten” (2002); „Așezarea cu «cenușare» de lângă satul Odaia-Miciurin, Drochia” (2011); „Așezări din perioada târzie a epocii bronzului în spațiul pruto-nistean (Noua-Sabatinovka)” (2014); „Așezările preistorice și antice târzii de la Mereni” (2023) ș.a.

A participat cu comunicări și rapoarte științifice la circa 90 de manifestări

științifico-didactice organizate în diferite țări: în Austria, Bulgaria, Croația, Germania, Italia, Kenya, Polonia, Republica Moldova, România, Rusia, Slovenia, Ucraina ș.a., printre care «Научная конференция посвященная 90-летию со дня рождения Б. А. Вароден», Bulgaria (1993); „World Archaeological Congress”, Kenya, Mombasa (1993); „Inaugural Meeting. European Association of Archaeologists”, Ljubljana, Slovenia (1994); „XIII International Congress of Prehistoric and Protohistoric Sciences. The Sections of the International Congress of prehistoric and protohistoric sciences”, Forlì, Italia (1996); „Symposium When Sweden was ruled from the Ottoman Empire”, Army Museum of Sweden, Stockholm, Suedia (2014); „Space not only for the living: Human remains at Bronze Age settlements in Eurasia”, Freie Universität, Berlin (2019) ș.a.

A exercitat mai multe funcții în societăți științifice profesionale: președintele Fundației Științifico-Publice „Rudi-Maetoni”, Chișinău (1991-1996); membru al Consiliului Internațional a Muzeografilor (ICOM) din Paris (1993-1994); membru al Congresului Mondial a Arheologilor (1993-1995); președintele Comitetului Național al Muzeografilor din Republica Moldova, atașat la ICOM, Paris (1993-1996); membru al Asociației Europene a Arheologilor (1994-2003); președintele Centrului de Protecție și Cercetare a Monumentelor Istorico-Arheologice din Republica Moldova (2003-

2007); președintele Consiliului specializat de susținere a tezelor de doctor (2003-2013); membru al Comitetului Național a Monumentelor și Siturilor din Republica Moldova, atașat la Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor (ICOMOS, Paris) (2005-2015); membru al Comitetului Național al Muzeelor din Republica Moldova, atașat la ICOM, Paris (2009-prezent).

Activează în componența colegiilor de redacție ale unor reviste de specialitate: „Tyragetia”, revista Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Chișinău; „Revista Arheologică”, Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM, Chișinău; „Studia Antiqua et Archaeologica”, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; „Revista de cercetări arheologice și numismatice”, Muzeul Municipiului București; editor al seriilor de monografii Biblioteca „Tyragetia” și „Tyragetia International”.

A coordonat sau a fost parte în mai multe proiecte de cercetare naționale: „Investigații istorico-arheologice efectuate în microzona istorico-naturală Rudi-Tătărauca Nouă-Arionești (rn. Dondușeni, Republica Moldova)” (1993-1995); „Patrimoniul arheologic al Republicii Moldova în contextul cultural-istoric european” (2004); „Valorificarea științifică și publică a tezaurului muzeal în context național/internațional” (2009-2010); „Identificarea, documentarea, cercetarea și punerea în valoare a colecțiilor de patrimoniu muzeal” (2013-2014); „Rolul patrimoniului muzeal în dez-

voltarea societății contemporane. Cercetare aplicativă” (2015-2019) ș.a. Coordonator al proiectelor arheologice internaționale: „Construcțiile megalitice din Caucazul de Nord”, Institutul de Istorie a Culturii Materiale, Rusia, și Field Research, SUA (1999-2000, 2002-2004); „Paleoeconomia comunităților din perioada târzie a epocii bronzului în spațiul carpato-balcanic”, Centrul de Protecție și Cercetare a Monumentelor Istorico-Arheologice din Republica Moldova, Freie Universität, Berlin (2003-2008); „Situl istoric Tabăra regelui suedez Carol XII de la Varnița – valorificare și promovare” (2016-2017); „Așezările crescătorilor nomazi de animale. Cercetarea microregională a unui peisaj cultural din epoca târzie a bronzului din sudul Republicii Moldova”, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Freie Universität, Berlin (2016-2019) ș.a.

Membru corespondent al Institutului German de Arheologie din Berlin (2009) și membru onorific al Institutului de Arheologie al Academiei Române, filiala Iași (2010).

Pentru activitatea sa fructuoasă și îndelungată, a fost înalt apreciat cu multiple diplome: Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2006, 2016), Diploma de onoare a Ministerului Culturii (2006, 2011, 2016), Diploma de merit a AȘM (2016) ș.a.

A fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii” (2012).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 242-243.

Bibliografie selectivă:

Așezările preistorice și antice târzii de la Mereni / Gheorghe Postică, Eugen Sava. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 206 p. – ISBN 978-9975-80-903-0. – ISBN 978-5-36241-030-8. – ISBN 978-9975-80-903-0.

Conferința științifică a Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Ediția a 33-a, 26-27 octombrie 2023 : Program. Rezumatele comunicărilor / comitetul științific: Eugen Sava [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 222 p. – ISBN 978-5-36241-088-9.

Cornețchi, Aurelia. Epopea unui drum de fier : Bender (Tighina) – Galați : Catalog = The Epic of a Railroad / Aurelia Cornețchi ; editor: Eugen Sava, Aurel Zanoci. – Chișinău : Muzeul Național de Istorie a Moldovei, 2021. – 144 p. – ISBN 978-9975-87-914-9.

Die Chronologie der Vor-römischen Eisen-und Frühen Kaiserzeit in Mittel-und Südosteuropa : Probleme und Perspektiven : Humboldt-Kolleg : Chronologie in den Archäologischen Forschungen, 8-9 November 2018, Chișinău / herausg. von Eugen Sava [et al.]. – Chișinău ; Berlin : [S. n.], 2021. – 260 p. – ISBN 978-9975-87-795-4.

Mensch, Kultur und Gesellschaft von der Kupferzeit bis zur frühen Eisenzeit im Nördlichen Eurasien : (Beiträge zu Ehren zum 60. Geburtstag von Eugen Sava) = Human, Culture, and Society from the Copper Age Until the Early Iron Age in Northern Eurasia : (Contributions in honour to the 60th Anniversary of Eugen Sava) / National Museum of History of Moldova; Freie Universität Berlin ; Editors: Aurel Zanoci [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 348 p. – ISBN 978-9975-87-100-6.

Sava, Eugen. Așezări din perioada târzie a epocii bronzului în spațiul pruto-nistean (Noa-Sabatinovka) / Eugen Sava. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 592 p. – ISBN 978-9975-80-904-7. – ISBN 978-9975-80-903-0.

****Soroceanu, Tudor**. Die Metallgefäße Zwischen Karpaten und Westaltai Während der Bronze-und Früheisenzeit = Металлические сосуды между Карпатами и Западным Алтаем в эпоху бронзы и раннего железного века. T. 2 / Tudor Soroceanu, Eugen Sava. – Chișinău : Bons Offices, 2020. – 309 p. – ISBN 978-9975-87-752-7. – ISBN 903-23637-638.

Stăvilă, Veaceslav. Mereni : Monografia unui sat răzeșesc / Veaceslav Stăvilă, Eugen Sava. – Chișinău : Atelier, 2004. – 356 p. – ISBN 9975-9574-8-X.

Сава, Е. Исследования курганов в Буджакской степи (1980-1985 гг.) / Е. Сава, С. Агульников, И. Манзура. – Кишинев : Bons Offices, 2019. – 368 p. – ISBN 978-9975-87-560-8.

Așezarea de la Taraclia-Gaidabul. O nouă etapă de cercetare / Eugen Sava, Elke Kaiser, Mariana Sirbu [et al.] // Cercetări arheologice în Republica Moldova : Campania 2018. Sesiunea Națională de Rapoarte, 18 aprilie 2019, Chișinău. – Chișinău : Comisia Națională Arheologică. – 2019. – P. 46-48. – ISBN 978-9975-87-476-2.

Bronze objects discovered in the settlements of the Noua-Sabatinovka cultures from the collection of the National Museum of History of Moldova / Mariana Sirbu, Denis Topal, Eugen Sava [et al.] // Revista Arheologică. – 2021. – Nr. 2. – P. 37-61. – ISSN 1857-016X.

Niculiță, Ana. Piese de giuvaiererie antică : Din colecțiile Muzeului Național de Istorie a Moldovei : Catalog = Древние ювелирные изделия из коллекций Национального Музея Истории Молдовы : Каталог / Ana Niculiță ; editori: Eugen Sava, Aurel Zanoci. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 283-288. – ISBN 978-9975-87-442-7.

Piese de bronz descoperite în așezările culturilor Noua-Sabatinovka din colecția Muzeului Național de Istorie a Moldovei /

Mariana Sirbu, Denis Topal, Eugen Sava [et al.] // Tyragetia. – 2020. – Vol. 14, nr. 1 : Arheologie. Istorie Antică. – P. 77-10. – ISSN 1857-0240; Revista arheologică. – 2021. – Vol. 17, nr. 2. – P. 37-61. – ISSN 1857-016X.

Tentiuc, Ion. Patrimoniul cultural-istoric național : paradigmele indiferenței și nefastul consecințelor / Ion Tentiuc, Eugen Sava // Criminalitatea Politică : Reflecții istorico-juridice, manifestări și consecințe, 6 ianuarie 2015, Chișinău. – Chișinău : DEP al Academiei „Ștefan cel Mare” al MAI. – 2015. – P. 282-288. – ISBN 978-9975-121-11-8.

Niculiță, Ion. Doctorul habilitat Eugen Sava la 60 ani : [savant basarabean, arheolog și preistorician, directorul general al Muzeului Național de Istorie a Moldovei] / Ion Niculiță // Arheologia Moldovei. – 2016. – " Vol. 39. – P. 445-447. – ISSN 2501-5893.

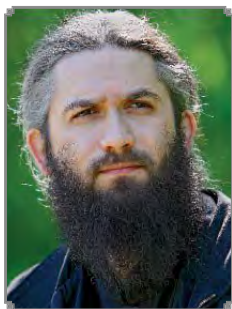
Ploșnița, Elena. Sava Eugen / Elena Ploșnița, Mihai Ursu // Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșnița, Mihai Ursu. – Chișinău : Bons Offices, 2011. – P. 230-231. – ISBN 978-9975-80-526-1.

Postică, Gheorghe. Sava Eugen / Gheorghe Postică // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 5 : (S-Z) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 27-28. – ISBN 978-606-8698-55-7.

Sadovnic, Andrei. Sava Eugen // Cavalerii Ordinului Gloria Muncii / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 168. – ISBN 978-5-88554-080-3.

Sava Eugen // Dicționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Cașu, Demir Dragnev [et al.]. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 344. – ISBN 978-9975-80-137-9.

Maria S. Ciobanu

Ștefan BAȘTOVOI
(Ieromonah SAVATIE)
(1976)

Poet, prozator, eseist.

Ștefan Baștovoi s-a născut la 4 august 1976, la Chișinău. Mama sa, Claudia (născută Sadovici), a urmat Institutul de Artă din Chișinău, specializându-se în regie, iar tatăl, Valentin Baștovoi, a absolvit Facultatea de Filozofie a Universității din Leningrad (astăzi, Sankt Petersburg) și a predat logica formală la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. După nașterea fiului, familia s-a stabilit în s. Oricova, rn. Călărași, unde tatăl a lucrat inițial ca pădurar, iar mai târziu s-a implicat în activitatea culturală, promovând ateismul științific. În copilărie, Ștefan Baștovoi a manifestat o înclinație deosebită spre artă, sport și muzică. A urmat Școala de Arte Plastice din Călărași, pe care a absolvit-o în 1991, continuându-și formarea la Liceul de Artă „Octav Băncilă” din Iași, secția pictură monumentală (1996-1998), studii rămase nefinalizate. În paralel, a frecventat cursurile Facultății de Filozofie din cadrul Universității de Vest din Timișoara. Potrivit unor surse, ar fi absolvit Academia Teologică de la Kiev.

Debutul său literar a avut

loc în 1993, pe paginile publicației „Curierul de Nord” din Bălți. Primul volum publicat, „Elefantul promis” (1996), a fost urmat de „Cartea războiului” (1997), „Peștele Pescar” – poveste (1997) și de romanul „Iepurii nu mor” (2002), reeditat în mai multe rânduri.

În 1999 a ales calea monahismului, retrăgându-se la Mănăstirea Noul Neamț din Chițcani, lângă Tiraspol, sub numele Savatie. În 2000 a fost hirotonit ierodiacon, iar în 2002 – ieromonah. A condus revista de spiritualitate ortodoxă „Ekklesia” și a fost redactor principal al revistei „Opinii și credințe”. De asemenea, a predat iconografia la Seminarul Teologic din Chișinău, cu sediul la Mănăstirea Noul Neamț.

Este fondatorul Editurii „Cathisma” din București (2006), unde își publică majoritatea volumelor, în special lucrări de spiritualitate ortodoxă.

A activat în cadrul Arhiepiscopiei Tomisului în calitate de consilier cultural, fiind ridicat la rangul de protosinghel. În 2005 a fost membru al Comisiei de validare a textelor liturgice de pe lângă Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, contribuind la alcătuirea slujbelor pentru sfinții Grigorie Dascălul și Gheorghe de la Cernica.

Este invitat frecvent la conferințe și seri duhovnicești, în special dedicate tinerilor, atât în România, cât și în Republica Moldova. Colaborează cu revistele „Caie-te botoșănene”, „Basarabia”, „Dacia literară”, „Sympozion”, „Vatra” și „Timpul” (Iași).

După intrarea în monahism, a publicat o serie de lucrări de reflecție teologică și eseistică: „Idol sau icoană?”, „Ortodoxia pentru postmoderniști” (în colaborare, 2001), „Între Freud și Hristos” (2001), „Despre curaj și libertăți în ortodoxie” (2002), „În căutarea aproape-lui pierdut. O pogorâre la iad” (2002), precum și romanele „Nebunul” (2006), „Când pietrele vorbesc” (2008), „Audiență la un demon mut” (2009) și „Diavolul este politic corect” (2010) ș.a.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova din 1996 și al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova din 2006.

Talentul lui Ștefan Baștovoi s-a afirmat de timpuriu, fiind confirmat atât în România, cât și în Republica Moldova prin numeroase distincții literare: Premiul revistei „Dacia literară” obținut în 1994 la Concursul Național de Poezie „Junimea” (Iași), Marele Premiu „Costache Conachi” câștigat în 1996 la Tecuci, Premiul revistei „Timpul”. Volumul său de debut, „Elefantul promis”, considerat un reper al poeziei tinere de la sfârșitul anilor '90, i-a adus Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova, distincții ale Salonului Național de Carte de la Iași și Chișinău și Premiul Fundației Soros Moldova (1997). Consacrarea sa a continuat în anii următori prin Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (2007) pentru „Ortodoxia pentru postmoderniști”, precum și prin Premiul Salonului Internațional de Carte de la Chișinău, acordat în 2008, sub egida Consiliului Europei,

pentru romanul „Nebunul” și volumul de eseuri „Când piețele vorbesc”.

Bibliografie selectivă:

Baștovoi, Savatie. A iubi înseamnă a ierta / Savatie Baștovoi. – Ed. a 2-a. – București : Cathisma, 2006. – 134 p. – ISBN 973-88143-1-6. – ISBN 978-973-88143-1-8.

Baștovoi, Savatie. Bufnița albă: Roman / Savatie Baștovoi. – București: Cathisma, 2019. – 232 p. – ISBN 978-606-8272-34-4.

Baștovoi, Savatie. Carte de despărțire / Savatie Baștovoi. – București : Cathisma, 2013. – 80 p. – ISBN 978-606-8272-11-5.

Baștovoi, Savatie. Cartea despre femei / Savatie Baștovoi. – București : Cathisma, 2015. – 112 p. – ISBN 978-606-827-215-3.

Baștovoi, Savatie. Cronici incomode / Savatie Baștovoi. – București: Cathisma, 2011. – 183 p. – ISBN 978-606-8272-02-3.

Baștovoi, Savatie. Diavolul este politic corect : Roman / Savatie Baștovoi. – București : Cathisma, 2010. – 187 p. – ISBN 978-973-88443-7-7.

Baștovoi, Ștefan. Elefantul promis / Ștefan Baștovoi. – Chișinău : Arc, 1996. – 48 p. – ISBN 9975-928-00-5.

Baștovoi, Ștefan. Iepurii nu mor : Roman / Ștefan Baștovoi. – Ed. a 2-a, revăzută. – Iași : Polirom, 2007. – 254 p. – ISBN 978-973-46-0735-8.

Baștovoi, Savatie. Între Freud și Hristos / Savatie Baștovoi. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – București : Cathisma, 2008. – 142 p. – ISBN 978-973-88442-2-3.

Baștovoi, Savatie. Lumina celuilalt : Cuvinte pentru liniștire / Savatie Baștovoi. – București : Cathisma, 2021. – 174 p. – ISBN 978-606-8272-38-2.

Baștovoi, Savatie. Nebunul : Roman / Savatie Baștovoi. – Ed. a 2-a, adăugită. – București : Cathisma, 2007. – 200 p. – ISBN 978-973-88442-1-6.

Baștovoi, Savatie. Ortodoxia pentru postmoderniști / Savatie Baștovoi. – București : Cathisma, 2007. – 300 p. – ISBN 978-973-88143-6-3.

Baștovoi, Savatie. Pentru cine bat clopotele la Tanacu? / Savatie Baștovoi. – București : Cathisma, 2007. – 64 p. – ISBN 978-973-88143-4-9.

Baștovoi, Savatie. Peștele-pescar : Carte pentru dezvoltarea gândirii metaforice la copii și pentru alungarea depresiei la cei mari / Savatie Baștovoi – Ed. a 2-a. – București : Cathisma, 2018. – 80 p. – ISBN 978-606-8272-32-0.

Bantoș, Ana. Ștefan Baștovoi. Evadarea din clișeu / Ana Bantoș // Limba Română. – 2012. – Nr 3/4. – P. 76-83. – ISSN 0235-9111.

Codreanu, Theodor. Fenomenul Ștefan : Savatie Baștovoi / Theodor Codreanu // Viața Basarabiei. – 2019. – Nr 1. – P. 19-29. – ISSN 2345-1629.

Gherman, Oxana. Baștovoi Ștefan : [ieromonah Savatie] / Oxana Gherman // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 1] : A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 88-90. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Rachieru, Adrian Dinu. Ștefan Baștovoi vs Ieromonahul Savatie / Adrian Dinu Rachieru // Poeți din Basarabia : Un veac de poezie românească / Adrian Dinu Rachieru. – București : Editura Academiei Române, 2010. – P. 641-646. – ISBN 978-973-27-1884-1. – ISBN 978-9975-67-694-6.

Șlehtițchi, Maria. Savatie Baștovoi, „Învățăturile...” : [creația lui Savatie Baștovoi] / Maria Șlehtițchi // Moldova. – 2016. – Noiembrie/Dec. – P. 68-69. – ISSN 0132-6635.

Ana Struță

**Anatol RĂZMERIȚĂ
1946**

Actor de teatru și film, interpret de muzică folk, Artist Emerit, stabilit în SUA.

S-a născut la 5 august 1946, în s. Găuzeni, rn. Rezina (astăzi, rn. Șoldănești), în familia lui Fiodor și a Eugeniei Răzmeriță (născută Rusu).

Primele studii le-a obținut la școala de șapte clase din satul natal (1953-1960), apoi la școala medie în or. Orhei (1960-1963). Între 1964 și 1969 a studiat la Institutul de Artă Teatrală „A. Lunacearski” din Moscova, Rusia (astăzi, Institutul Rus de Arte Teatrale), Facultatea de Actorie, Teatru și Cinema.

Și-a început parcursul profesional după absolvirea facultății, alături de un grup de 23 de colegi, printre care D. Barcaru, N. Caranfil, N. Darie, I. Negoită, C. Patârnaș, Gh. Pârlea, I. Puiu, V. Soțchi-Voinicescu, Gh. Ungureanu ș.a. S-a produs pe scena Teatrului Moldovenesc Academic „A. S. Pușkin” (astăzi, Teatrul Național „Mihai Eminescu”), instituție unde a activat timp de două decenii, debutând în rolul tânărului Ianuș din spectacolul de licență „Tangoul criminal”, după piesa lui E. Rannet.

Fiind student, împreună cu colegul său Gh. Sorbală, tra-

duce din italiană piesa „Il carvo” de C. Gozzi pentru spectacolul de licență „Corbul” (regie pedagogică B. Bibicov – comedie și O. Starostina – psihologie, scenografia M. Vinogradov), inclus în repertoriul teatrului în 1970, unde interpretează și rolul lui Brighela. A evoluat în numeroase roluri: Mercutio în spectacolul „Romeo și Julieta” de W. Shakespeare (A. Băleanu, scenografia L. Caușanschi, coloana sonoră I. Dobrunov, coregrafia Al. Bihman; 1970), Gulită în „Două fete și-o neneacă” (Chirița în Iași) de V. Alecsandri (regia V. Cupcea, scenografia A. Șubin, compozitor V. Slivinski, dirijor, coregrafia Al. Bihman; 1974), Fimca în „Tata” (Un post de veghe pe pământ) de D. Matcovschi (regia V. Apostol, scenografia A. Șubin, compozitor I. Aldea-Teodorovici; 1979), Marele Inchizitor în „Ciocârlia” de J. Anouilh (regia A. Băleanu, scenografia A. Șubin, coloana sonoră G. Cozacov; 1979), Nichita în „Pomul vieții” de D. Matcovschi (regia V. Apostol, scenografia I. Puiu, compozitor I. Aldea-Teodorovici; 1980) ș.a.

S-a afirmat și în calitate de actor de film jucând roluri în „Podurile” în regia lui V. Pascaru, scenariu E. Volodarschii (Moldova-Film, 1973) și în „Dulcea și tandra mea fiară” în regia lui Em. Loteanu (Mosfilm, 1978), după nuvela lui A. Cehov „O dramă la vânătoare” ș.a.

Este cunoscut ca interpret de muzică folk, fiind considerat un inițiator al genului respectiv în arta teatrală din Moldova. Prezent la emisiuni radiofonice și televizate, recită

și cântă din versurile poezilor M. Eminescu, T. Arghezi, I. Minulescu, Gh. Topârceanu, G. Vieru, L. Lari, D. Matcovschi, I. Vatamanu, A. Codru, L. Damian, A. Ciocanu ș.a. A interpretat în duet cu O. Ciolacu „Ave Maria” (F. Schubert).

În 1990 a emigrat în Canada, stabilindu-se mai întâi la Toronto, apoi la Vancouver. În 1999 s-a stabilit la Los Angeles, statul California, SUA. Își continuă activitatea profesională, având diverse roluri în producții cinematografice ale studiourilor din Canada și SUA: „The X File – Tunguska” (1996), „The X File – Terma” (1996), „The X Files – Patient X” (1998), „The Net” (1998), „XES Dinner” (1998), „Frankie and Hazel” (2000), „Runaway Virus” (2000), „A Love Story” (2006), „Armenia, My Love” (2016), „Second Coming of Christ” (2018) ș.a.

A susținut spectacole de „poezie cântată” la diverse întruniri ale comunității românești din Canada și din SUA. În 2002 a inițiat venirea la Los Angeles a poetului Gr. Vieru și a organizat câteva întâlniri ale acestuia cu românii stabiliți acolo. În vara anului 2004, își vizitează baștina, susținând un recital de poezie și muzică folk în cadrul unei întâlniri de suflet cu prietenii și admiratorii creației sale. Așa cum afirmă într-un interviu, asemenea evenimente l-au ajutat să treacă mai ușor prin criza despărțirii de Basarabia.

Membru al Asociației Teatrale din Moldova.

Activitatea sa a fost apreciată cu titlul onorific „Artist Emerit”, care i s-a conferit în 1986.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 250; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 244-245.

Bibliografie selectivă:

Răzmeriță, Anatol. Anatol Răzmeriță: „Eu n-am plecat singur – am luat toată țara cu mine”: [interviu cu actorul Anatol Răzmeriță, stabilit în SUA] / consemnare: Nina Josu // Literatura și Arta. – 2004. – 15 iul. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

Răzmeriță, Anatol. „Nu cred că m-am simțit vreodată undeva mai bine ca aici”: [interviu cu actorul Anatol Răzmeriță, stabilit în SUA] / consemnare: Nina Josu // Literatura și arta. – 2004. – 15 iul. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

Răzmeriță, Anatol. Omul nostru de la Hollywood: [interviu cu Anatol Răzmeriță, actor basarabean stabilit în SUA] / consemnare: Ion Proca // Glasul Națiunii. – 2004. – 8 iul. – P. 12.

Răzmeriță, Anatol. „Se cânta despre Basarabia atunci când nimeni nu îndrăznește să-o facă”: [interviu cu actorul Anatol Răzmeriță, preluare din revista „Clipa”, Los Angeles] / consemnare de Grigore Vieru // Literatura și arta. – 2003. – 6 mar. – P. 4-5. – ISSN 1857-3835.

Răzmeriță, Anatol. „Și nici n-am să mor până nu se face Unirea”: [interviu cu actorul și folkistul Anatol Răzmeriță, stabilit cu traiul în Los Angeles, invitatul rubricii „Începe ziua cu Flux”] / consemnare: Liliana Popușoi // Flux: cotidian național. – 2004. – 7 iul. – P. 4.

Cuzuioac, Ion. Actorul sufletist cu chitară...: [Anatol Răzmeriță] / Ion Cuzuioac // Literatura și Arta. – 2013. – 11 apr. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

****Garbuz, Sofia.** Anatol Răzmeriță: [fișier biografic] / Sofia Garbuz, Victor Rezmeriță // Cartea satului Găuzeni / Sofia Gar-

buz, Victor Rezmeriță. – Târgu Mureș : Editura Nico, 2017. – P. 290. – ISBN 978-606-546-053-5.

100 de spectacole în 100 de ani la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău / ediție îngrijită, coordonator, autor concepție: Petru Hadârcă. – Chișinău : Cartier, 2022. – P. 123,128, 160, 163-167. – (C(art)ier). – ISBN 978-9975-86-578-4.

Pelin, Pavel. Anatol Răzmeriță / Pavel Pelin // Privitor ca la teatru : (carte despre artiști) / Pavel Pelin. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – P. 92-94.

Pelin, Pavel. Cântecul lui Răzmeriță / Pavel Pelin // Ce dragoste veche, actorii / Pavel Pelin. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1998. – P. 105-106. – ISSN 9975-60-030-1. – ISSN 978-9975-60-111-5.

Pelin, Pavel. Oamenii noi : [cu referire la actorul Anatol Răzmeriță] / Pavel Pelin // Lupta cu urâtul : Viața artiștilor basarabeni / Pavel Pelin. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 307-312. – ISSN 978-9975-53-519-9.

Pelin, Pavel. Revenirea lui Mercuțio : [despre actorul Anatol Răzmeriță] / Pavel Pelin // Lupta cu urâtul : Viața artiștilor basarabeni / Pavel Pelin. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 359-370. – ISSN 978-9975-53-519-9.

***Răzmeriță Anatol** // Enciclopedia Moldovei : în 2 vol. Vol. 2. – Chișinău : [S. n.], 1986. – P. 223.

Rezmeritsa (Razmerita) Anatol : (actor, muzician, animator comunitar) // Românii din California : [blog]. – URL : <http://romaniidincalifornia.com/actori-regizori-anatol-rezmeritsa.htm> (accesat : 01.12.2025).

Vartic, Andrei. „...Și-mi era a muri...” : [actorul Anatol Răzmeriță în vizită la Chișinău] / Andrei Vartic // Jurnal de Chișinău. – 2004. – 23 iul. – P. 8.

Lilia Tcaci
Elena Barbos-Balinski

Oleg NEGRUȚĂ
1936-2024

Compozitor, muzician, pedagog, Maestru în Artă.

Oleg Negruța s-a născut la 6 august 1936 (după alte surse, în 1935), la Odesa, Ucraina. A decedat la 3 iunie 2024, la Chișinău.

A absolvit școala de muzică din localitatea natală, la clasa de vioară a lui P. Melamed (1960). Și-a continuat studiile la Institutul de Stat de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP), clasa de compoziție a profesorului S. Lobel (1960-1967).

A început să profeseze în 1967, după absolvirea facultății, ținând discipline muzicale teoretice la Școala de Arte nr. 1 din Chișinău (astăzi, Școala de Arte „Valeriu Poleacov”). Ulterior, a predat discipline muzical-teoretice la Școala de Arte „Alexei Stârcea” din Chișinău și la AMTAP (2003-2006).

A debutat în 1965 cu lucrarea „Scherzo”.

În calitate de compozitor, scrie peste 600 de lucrări în diferite genuri muzicale: creații de cameră instrumentale și vocale, lucrări simfonice, vocal-simfonice și concertante, precum și piese pentru copii, creații instrumen-

tale destinate interpreților profesioniști.

Stilul componistic al lui Oleg Negruța este un amestec de elemente naționale, clasice și jazz. A scris multiple piese pentru violoncel, clarinet, pian, orchestră; pentru soliști, cor și orchestră ș.a. S-a manifestat și în domeniul muzicii ușoare, în cea de cameră și în operă. Printre creațiile sale sunt piese pentru orchestră: „Concert pentru trombon și orchestră simfonică” (1987); creații instrumentale de cameră: „Piese pentru violoncel și pian” (1974); „Două piese pentru cvartet de coarde” (1970); „Balada pentru vioară și pian” (1977) ș.a. A mai semnat compozițiile „Parafraze”, „Intermezzo pentru flaut”, „Te salut, Chișinău” ș.a.; piese pentru trompetă; concert pentru saxofon ș.a. A scris și compoziții pentru orchestra de jazz: „Suita tinereții”, „Fantezie-parafrază pentru vioară și orchestră”, „Baladă” pentru saxofon alto și orchestră ș.a.

Este autorul unor creații pentru cor: „Preludiu și Fugă”, „Senin ți-i cerul, Patrie iubită”, cântece pentru copii, creații pe versurile poezilor autohtoni. A semnat muzica spectacolelor pentru copii: „Cățelușul zburător”, „Scufița Roșie”, „Ceașul fermecat”, „Rățușca cea urâtă” ș.a. A compus numeroase lucrări camerale, care fac parte din repertoriul muzical didactic. În domeniul muzicii simfonice s-a remarcat prin „Imnul pentru republică” (1981).

În 1970 devine membru al Uniunii Compozitorilor din RSS Moldovenească.

Compozitorul Oleg Negruța a fost și un pedagog remarcabil, instruind mai multe generații de compozitori, pianiști, clarinetiști. Contribuția sa la îmbogățirea și valorificarea patrimoniului muzical național este incontestabilă, iar înregistrările conservate în arhiva Teleraudio-Moldova reprezintă un fond important pentru școala componistică națională.

În 1993 i s-a acordat titlul „Maestru în Artă” al Republicii Moldova.

De-a lungul carierei sale, a fost distins cu multe premii naționale și internaționale, premii de creație ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 250-251; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 246-247.

Bibliografie selectivă:

Negruța, Oleg. Album de piese pentru ansamblu de violoniști : [în vol.] / Oleg Negruța. – Chișinău : Notograf Prim, 2020. Vol. 1. – 104 p. – ISBN 978-9975-84-127-6.

Vol. 2. – 159 p. – ISBN 978-9975-84-129-0.

Negruța, Oleg. Cântece fără cuvinte = Песни без слов / Oleg Negruța. – Chișinău : Pontos, 2014. – ISBN 978-9975-51-527-6.

Caietul 1 : Zece piese lirice pentru pian = Десять лирических пьес для фортепиано, 2014. – 34 p. – ISBN 978-9975-51-528-3.

Negruța, Oleg. Concert adolescentin : Pentru pian și orchestră (aranjament pentru două pian) = Юношеский концерт : Для фортепиано с оркестром (переложение для двух фортепиано) / Oleg Negruța. – Chișinău : Pontos, 2020. – 44 p. – ISBN 978-9975-72-443-2.

Negruța, Oleg. Culegere de miniaturi pentru clarinet și pian : Recomandat ca repertoriu didactic pentru instituțiile de învățământ muzical = Collection of Pieces for clarinet and pian / Oleg Negruța. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 100 p. – ISBN 978-9975-87-393-2.

Negruța, Oleg. Dispoziție de primăvară : [Piese pentru pian] = Весеннее настроение / Oleg Negruța. – Chișinău : Pontos, 2009. – 60 p. – ISBN 978-9975-51-035-6.

Negruța, Oleg. 2 concerte : pentru trombon și pian / Oleg Negruța ; ediția părții pentru trombon: Dumitru Tulcinschi. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 64 p. – ISBN 978-9975-3658-8-8.

Cazac, Radu. Trio pentru clarinet, bariton și pian de Oleg Negruța: particularități structurale și de limbaj / Radu Cazac // Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Patrimoniul cultural : Cercetare, valorificare, promovare”, Ediția a 15-a, 30-31 mai 2023, Chișinău = International Scientific Conference „Cultural Heritage : Research, Valorization, Promotion” : Edition 15, May 30-31, 2023, Chisinau. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 129-133. – ISBN 978-9975-84-205-1.

Chiforîșin, Galina. Fantezie pe o temă de G. Enescu pentru clarinet și orchestră de Oleg Negruța / Galina Chiforîșin // Arta. Seria Arte audiovizuale : Muzică, teatru, cinema. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 36-40. – ISSN 2537-6136.

Corjan, Angela. Influența limbajului jazzistic asupra cântecului „Te iubesc, Chișinău!” de Oleg Negruța / Angela Corjan // Studiul artelor și culturologie : Istorie, teorie, practică. – 2017. – Nr 2. – P. 90-95.

Gupalova, Elena. Lucrările pentru pian în contextul creației componistice de Oleg Negruța / Elena Gupalova // Studiul artelor și culturologie : Istorie, teorie, practică. – 2015. – Nr 1. – P. 45-60. – ISSN 2345-1408.

Hanganu, Dumitru. Lucrările pentru trompetă și pian

„Romanța” de O. Negruța și „Rondo de concert” de A. Luxemburg : abordare interpretativă / Dumitru Hanganu, Svetlana Badrajan // Studiul artelor și culturologie : Istorie, teorie, practică. – 2021. – Nr 1. – P. 116-120. – ISSN 2345-11408.

Munteanu, Dorina. Aspecte stilistice și structurale ale Concertului nr. 2 pentru corn și orchestră de Oleg Negruța / Dorina Munteanu // Studiul artelor și culturologie : Istorie, teorie, practică. – 2020. – Nr 2. – P. 50-56. – ISSN 2345-1408.

Munteanu, Dorina. Concertul Nr 1 pentru corn și orchestră de Oleg Negruța: particularități compoziționale / Dorina Munteanu // Studiul artelor și culturologie : Istorie, teorie, practică. – 2019. – Nr 1. – P. 80-88. – ISSN 2345-1408.

Negruța Oleg // Compozitori și muzicologi din Moldova : lexicon biobibliografic. – Chișinău : [S. n.], 1993. – P. 71-74.

Știucă, Lilia. Compozitorul Oleg Negruța – la 80 ani / Lilia Știucă // Univers Pedagogic pro. – 2016. – febr. – P. 3. – ISSN 1857-3282.

Taran, Vladimir. Elemente morfologice și stilistice în ciclul „Patru piese pentru fagot și pian” de Oleg Negruța / Vladimir Taran // Studiul artelor și culturologie : Istorie, teorie, practică. – 2020. – Nr 2. – P. 64-71. – ISSN 2345-1408.

Самбриш, Елена. Концерты Олега Негруцы как отражение диалога стилей различных эпох (на примере Concerto grosso и концерта для вибратона/маримбы с оркестром) = Concertele lui Oleg Negruța ca reflectare a dialogului stilurilor din diferite epoci (în baza Concerto grosso și a Concertului pentru vibrafon/marimba cu orchestră) / Елена Самбриш // Studiul artelor și culturologie : Istorie, teorie, practică. – 2021. – Nr 2. – P. 17-25. – ISSN 2345-1408.

Maria S. Ciobanu

Atanasie MIRONESCU 1856-1931

Mitropolit primat al Țării Românești, membru de onoare al Academiei Române.

Atanasie Mironescu (cu numele de botez Alexandru) s-a născut la 12 august 1856, în s. Trohan, jud. Vaslui, într-o familie preoțească. A trecut la cele veșnice la 9 octombrie 1931, la București, fiind înmormântat în cimitirul Mănăstirii Cernica.

După studii la Seminarul „Veniamin Costachi” de la Socola, Iași (1870-1877), a fost hirotonit preot pentru satul natal (1879-1881), dar, rămânând văduv, s-a înscris la Facultatea de Teologie din București (1881-1892), apoi la Facultatea de Teologie a Universității din Cernăuți (1882-1886), unde a obținut titlul de doctor în teologie.

A fost spiritual (duhovnic), apoi director al Internatului Teologic din București (1896-1887), profesor suplinitor la Seminarul „Central” (1886-1887), profesor de morală la Facultatea de Teologie din București (1887-1897) și iconom stavrofor (1897).

În anul 1888, la însărcinarea Consiliului profesoral, întocmește cunoscutul „Memoriu asupra organizării Facultății de Teologie”, lucrare de 127 de pagini, care

cuprinde o amplă expunere a situației învățământului teologic superior de atunci.

La 1 decembrie 1888, același Consiliu îl însărcinează să elaboreze, împreună cu B. Constantinescu și N. Nițulescu, un proiect de lege pentru recunoașterea Facultății de Teologie din București.

La 27 iunie 1895 este ales arhieru, cu titlul de „Craioveanul” și, la 5 februarie, este călugărit la Cernica sub numele de Atanasie. În 1897 este numit locțiitor de episcop al Râmnicului, iar în 1898 este ales episcop. În noua sa misiune a cercetat eparhia până la cel din urmă sat și cătun, făcând vizite pastorale. S-a manifestat ca un iscusit predicator și scriitor bisericesc.

La 5 februarie 1909 este ales mitropolit primat, păstorind în vremuri tulburi, timp de numai doi ani.

În data de 4 mai 1909, Sfântul Sinod, sub președinția sa, a solicitat construirea unui palat al Sfântului Sinod la Mănăstirea Antim. Solicitarea a fost aprobată, urmând ca palatul să fie ridicat pe latura de nord a Bisericii Antim, pe locul unde se aflaseră vechile chilii, demolate în parte înainte de 1840. Astăzi aici se află Biblioteca Sfântului Sinod, iar sala de lectură, unde periodic se desfășoară diverse conferințe, lansări de carte, întruniri culturale, cenecluri sau prelegeri de teologie, istorie, artă creștină sau arheologie, a primit numele de „Sala Atanasie Mironescu”.

În urma unui dureros proces, în care Sfântul Sinod l-a declarat nevinovat, la 28 iunie 1911 și-a dat demisia. Ur-

mătorii ani de viață i-a trăit la Mănăstirea Cernica.

Mitropolitul Atanasie Mironescu s-a remarcat prin lucrări de istorie bisericească și teologie morală, a publicat articole în revistele „Biserica Ortodoxă Română” și „Cuvântul Adevărului” de la Râmnic, a rostit pastorale, conferințe și cuvântări, a realizat și numeroase traduceri.

A adunat o impresionantă bibliotecă, care conținea peste 10 mii de volume, și o pinacotecă compusă din peste 250 de tablouri, păstrate la Mănăstirea Cernica.

Pentru merite științifice deosebite, la 25 mai 1909, Academia Română i-a acordat titlul de membru de onoare.

Bibliografie selectivă:

****Mironescu, Atanasie.** Istoria mănăstirii Cernica / Atanasie Mironescu. – Cernica : [S. n.], 1930. – VII, 263, XCVIII p.

****Mironescu, Atanasie.** Manual de Teologie Morală / Atanasie Mironescu. – București : [S. n.], 1895. – XV, 750 p.

****Mironescu, Atanasie.** Memoriu asupra organizării Facultății de Teologie / Atanasie Mironescu. – București : [S. n.], 1887. – 112 p.

****Mironescu, Atanasie.** Morala pentru copii / Atanasie Mironescu. – București : [S. n.], 1899. – 120 p.

****Mironescu, Atanasie.** O călătorie în Orient / Atanasie Mironescu. – București : [S. n.], 1885. – 158 p.

****Mironescu, Atanasie.** Sfaturi către preoți date după diferiți autori / Atanasie Mironescu. – București : [S. n.], 1909. – VIII, 227 p.

Mironescu Atanasie (Alexandru) // Slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române, membri ai Academiei Române / editor coor-

donator: Mihai Hau. – București : Basiliica, 2016. – P. 40-41. – ISBN 978-606-29-0110-3.

Moraru, Alexandru. Mironescu Atanasie / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini – slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române / Alexandru Moraru. – București : Basiliica, 2015. – P. 286-287. – ISBN 978-606-29-0057-1.

Păcurariu, Mircea. Mironescu Atanasie / Mircea Păcurariu // Dicționarul Teologilor Români / Mircea Păcurariu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 299. – ISBN 973-45-0409-6.

Prof. Pr. Dr. Al. Mironescu : 1857-1932 / Prezentare biografică și bibliografie selectivă a profesorilor Facultății de Teologie și Institutul Teologic de-a lungul existenței sale de o sută de ani // Studii teologice. – 1982. – Nr 1/2 (ian./febr.). – P. 34-35.

Maxim Melinti

Vitalie RUSU
1941

Actor de teatru și film, regizor de teatru, Artist al Poporului.

Actorul și regizorul Vitalie Rusu s-a născut la 12 august 1941, în s. Plopi, rn. Dondușeni, într-o familie de învățători. A copilărit în mediul rural, unde a deprins dragostea de carte și sensibilitatea artistică datorită părinților săi, dascăli respectați în comunitate.

Face primele clase în satul

natal, Plopi, apoi învață la Dominteni, absolvind zece clase în s. Nădușita, rn. Drochia, în 1958. După doi ani (1958-1960) la Institutul Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (astăzi, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți), abandonează studiile, ca să se înscrie la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) (1960-1964), pe care îl absolvă la specialitatea actor de teatru și film. Dorința de perfecționare profesională îl determină ca, în anii 1977-1979, să urmeze Cursurile Superioare de Regie în cadrul laboratorului de creație al regizorului A. Goncearov, prim-regizor al Teatrului Academic de Dramă „Vladimir Maiakovski” din Moscova.

Încă din 1962, Vitalie Rusu este angajat în trupa de actori a Teatrului Moldovenesc Muzical-Dramatic „A. S. Pușkin” (astăzi, Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău), instituție cu tradiții puternice în arta scenică basarabeană.

Timp de un an, își satisface serviciul militar la Odesa (1964-1965).

În anii 1985-1987 a deținut funcția de regizor-șef al Teatrului Moldovenesc Muzical-Dramatic „A. S. Pușkin”, iar în perioada 2005-2007 a fost director artistic al Teatrului Național „Mihai Eminescu”.

Calitățile sale de comic s-au manifestat pregnant în numeroase creații scenice. A interpretat roluri memorabile, printre care Hlestakov în „Revizorul” de N. Gogol; Simion în „Nu mai vreau să-mi faceți

binel” de Gh. Malarciuc; Zuriko în „Eu, Iliko, bunica și Ilarion” de N. Dumbadze; Duca în „Pomul vieții” de D. Matcovschi; Rică Venturiano în spectacolul „O noapte furtunoasă” și Ion Nebunul în „Năpasta” de I. L. Caragiale; Gheorghe în „Soacra cu trei nurori” de I. Creangă; Tache în „Tache, Ianche și Cadâr” de V. I. Popa; Alecu în „Iașii în carnaval” de V. Alecsandri și multe altele.

A interpretat, de asemenea, roluri de puternică forță dramatică, urmărind mereu reliefa scenică a profunzimii psihologice a personajelor sale: Mercutio în „Romeo și Julieta” de William Shakespeare; Alexandr Sergheevici Pușkin în „Pașii comandurului” de V. Korostîliov; Cichikov în „Suflete moarte” de N. Gogol; Pedro în „Un interviu la Buenos-Aires” de Gr. Borovik; profesorul Andronic în „Ultima oră” de M. Sebastian; Kaiafa în „Iuda Iscarioteanul” de S. I. Șcurea; Cezar în „Lupoaicele” de V. Valgard; Ștefan cel Mare în „Oltea” de A. Strâmbeanu ș.a.

Un rol de o profundă încărcătură emoțională a fost cel al bătrânului pedagog Teofil Augustinovici din spectacolul „Cântec de leagăn pentru bunici” de D. Matcovschi, pe care Vitalie Rusu l-a dedicat memoriei tatălui său.

Experiența scenică acumulată l-a determinat să încerce și regia. Printre spectacolele montate de el se numără „Piciul și Karlson” de A. Lindgren; „O întâmplare cu haz” de C. Goldoni; „Amintiri din copilărie” după I. Creangă (în direcția scenică a lui V. Cupcea); „Odochia” de

I. Puiu; „Actori din provincie” de C. Stamati-Ciurea; „Bastarzii” de D. Matcovschi; „Flori de măr” de V. Țurcanu; „Tache, Ianche și Cadâr” de V. I. Popa ș.a.

Între anii 1999 și 2005, Vitalie Rusu și-a întrerupt activitatea artistică, activând ca atașat cultural, iar ulterior ca secretar al Ambasadei Republicii Moldova la București. Această experiență diplomatică i-a lărgit orizonturile, dar nu l-a îndepărtat de vocația sa. Revenit la Chișinău, a urcat din nou pe scena Teatrului Național „Mihai Eminescu”, unde continuă să joace și astăzi.

În paralel cu activitatea sa teatrală, Vitalie Rusu a avut numeroase apariții în filme artistice și în spectacole ale televiziunii naționale, îmbogățindu-și astfel cariera cu o nouă dimensiune artistică. În anul 2024, Studioul Telefilm-Chișinău a lansat documentarul „Omul, teatrul... Vitalie Rusu” (scenariu M. Surdu, regia D. Donică), o peliculă care evocă copilăria actorului, satele unde a crescut, amintiri despre colegii săi de scenă, despre teatru și viața dedicată artei scenice.

Actorul Vitalie Rusu a fost distins cu titlul de Cetățean de Onoare al localității natale în 2011 și al raionului Dondușeni în 2014, iar în 2023 i-a fost conferit și titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Chișinău.

De-a lungul carierei, a fost apreciat prin numeroase premii și distincții: în anul 1973 a obținut Premiul pentru cel mai bun actor la Festivalul Unional de Teatru pentru remarcabila interpretare a per-

sonajului Hlestakov din „Revizorul” de N. Gogol. Două decenii mai târziu, în 1993, i-a fost decernat Premiul pentru rolul Ion din „Năpasta” de I. L. Caragiale, iar în 1997 a câștigat Premiul I pentru regie la Festivalul Național „Vasile Alecsandri”. În 1998 a fost distins cu Premiul pentru rolul masculin de primplan la Festivalul Național de Teatru, confirmându-și versatilitatea artistică. Ulterior, i s-a decernat Premiul „Valeriu Cupcea” pentru contribuții în domeniul teatrului (2009), Medalia „Constantin Constantinov” (2010) și Premiul de excelență (2011) la Gala Premiilor UNITEM. Recunoașterea supremă a venit în anul 2014, când i s-a acordat Premiul Național pentru întreaga activitate. Pe lângă aceste distincții, Vitalie Rusu poartă titlul onorific de Artist al Poporului din Republica Moldova (1983). Este Cavaler al „Ordinului Republicii” (2011), cea mai înaltă distincție civilă a statului.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 188-189; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 250-251; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 348-349.

Bibliografie selectivă:

Coroliov, Elfrida. Vitalie Rusu / Elfrida Coroliov // Regizor. Actor. Spectacol : Anii 1930-2010 : Creația scenică a Teatrului Național „Mihai Eminescu”, Teatrului Național Satiricus „Ion Luca Caragiale”, Teatrului „Eugène Ionesco”, Teatrului de Revistă „Ginta Latină” / Elfrida Coroliov. – Chișinău : UNITEM, 2016. – P. 91-92. –

ISBN 978-9975-9821-5-3. – ISBN 978-9975-9821-3-9.

Hodoroga, Silvia. Actorul legendă, distinsul om de cultură Vitalie Rusu a împlinit astăzi 80 de ani / Silvia Hodorogea // trm.md : [site]. – 2021. – 12 aug. – URL: <https://trm.md/ro/cultura/actorul-legenda-distinsul-om-de-cultura-vitalie-rusu-a-implinit-astazi-80-de-ani> (accesat : 25.09.2025).

Juraveț, Nina. Actor crescut între foamete și deportări : [Vitalie Rusu – 80 de ani de la naștere] / Nina Juraveț // Nord-info. – 2021. – 3 dec. – P. 6. – ISSN 1857-3274.

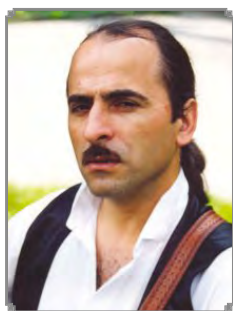
Muntean, Ivan. Vitalie Rusu / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 311. – ISBN 978-9975-66-661-9.

100 de spectacole în 100 de ani la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău / ediție îngrijită, coordonator, autor concepție: Petru Hadârcă. – Chișinău : Cartier, 2022. – P. 167, 179, 180, 183, 249. – (C(art)ier). – ISBN 978-9975-86-578-4.

Pelin, Pavel. O explozie pe scena teatrului moldovenesc : Vitalie Rusu, actor // Ce dragoste veche – actorii / Pavel Pelin. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1998. – P. 68-71. – ISBN 9975-60-030-1.

Tamazlăcaru, Elena. Urmas al marilor actori : [Vitalie Rusu – 80 de ani de la naștere] / Elena Tamazlăcaru // Literatura și Arta. – 2021. – 23 sept. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Ana Struță

Anatol RUDEI
1966

Autor și interpret de muzică folk, orchestrator, aranjor, promotor al culturii naționale.

S-a născut la 12 august 1966, în s. Șestaci, rn. Rezi-na (astăzi, rn. Șoldănești). Provine dintr-o familie cu dragoste pentru cântec. Tatăl, Ștefan Rudei, care avea o voce impecabilă, a fost actor la teatrul de amatori din s. Șestaci și din or. Șoldănești, iar mama, Lidia Rudei, dispunea de o voce remarcabilă. Este fratele interpretei de muzică populară Elizaveta Rudei. Soția, soprana lirică Tatiana (născută Bujor), dirijor de cor, activează în calitate de conducător artistic al ansamblului vocal „Bujorei” de la Centrul de Creație al Copiilor și Adolescenților „Speranța”, mun. Soroca. Fiii Călin și Daniel sunt și ei înzestrați cu aptitudini muzicale.

A început studiile la școala din satul natal, apoi a urmat Școala medie din or. Șoldănești, pe care a absolvit-o în 1983. Totodată, a frecventat Școala de muzică din Șoldănești, studiind trompeta (1978-1981), și face parte din Ansamblul de muzică ușoară

„Saces” (juniori), cântând la trompetă, apoi la percuție.

Între 1989 și 1993 a studiat la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (actualmente, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”), specialitatea dirijat coral. În 1993 devine student la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” din Chișinău (actualmente, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), Facultatea de Dirijat Coral, iar în 1995 se transferă la Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca (astăzi, Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima”), Facultatea de Pedagogie Muzicală și Dirijat Coral. A studiat și la Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, la Facultatea de Psihopedagogie (2014-2017).

Și-a început activitatea profesională în anul 1988, participând la evenimente culturale din Chișinău. Mai târziu, fiind student (1993-1995), este angajat în calitate de conducător artistic al formației de muzică folk „Busuioc”, devine corist în corul de jazz „Musical Feast”, participând la diverse concerte și festivaluri corale și de jazz.

Din 2000 activează în funcția de specialist principal în cadrul Direcției Cultură Soroca (astăzi, Secția Cultură și Turism Soroca).

Debutază în 1988, la serata de omagiu a lui Vl. Ioviță, semnând muzica pentru piesele „Părinți” și „Trec anii noștri tineri” pe versuri de V. Romanciuc. Tot din acel an

participă la Cenaclul „Alexe Mateevici”, cenaclu cultural-literar la Chișinău în perioada de afirmare a mișcării de renaștere națională.

Din anii 1989-1990 formează un duet de creație cu interpreta de muzică folk N. Todoroi, având în repertoriu piesele „Ce-i cu nasul lui Dănuț” (versuri I. Filip), „Dor pribeag” (versuri P. Popa), „Leagănă-te, cuibule” (versuri T. Bragă), „Lună obosită” (versuri V. Romanciuc), „Mielușul” (versuri A. Păunescu, muzică M. Vintilă), „Mirii” (versuri P. Popa), „Pianul Gri” (versuri A. Suceveanu), „Rădăcini” și „Pentru cei îndrăgostiți” (versuri D. Matcovschi), „Zbucium surd” (versuri A. Christii), colindele „Leru-i ler, flori de măr” (versuri I. Filip) și „Sus boieri, nu mai dormiți” (versuri populare) ș.a.

În perioada 1992-1999 a colaborat cu formația de muzică folk „Busuioc”, înregistrând mai multe creații: „Miorița” și „Brad” (versuri A. Păunescu, muzică T. Darie), colindul „Din patru părți” (versuri D. Matcovschi, muzică T. Darie) ș.a.

Din 1996 începe o colaborare cu soprana lirică T. Bujor, astfel, au realizat creații noi, înregistrate cu vocea ei solistică, care sunt difuzate la diferite posturi: „Adagio” (vocaliză), „Ai plecat” (versuri V. Micle), „Blândul păstor” (text religios cules de A. Buzera), „Drumul” (versuri V. Romanciuc), „Imnul satului Racovăț” (versuri G. Chi-ciuc), „Iubește-mă” (versuri

P. Popa), „Pâinea casei” (versuri P. Popa), „Replici” (versuri M. Eminescu), „Scrisoare mamei” (versuri P. Popa), „Visoca” ș.a.

În colaborare cu poetul P. Popa și compozitorul V. Ceban, înregistrează albumul de cântece „Clipa” (1998), albumul „Cetatea Soroca” (1999), în care este inclus și imnul orașului Soroca.

Creează muzica pentru albumul de cântece al actriței D. Mudreac „Scrisoare mamei”, în colaborare cu poezii P. Popa și V. Mija, album lansat în 2002.

De asemenea, cu poetul P. Popa lansează albumul „În zori” (2003), dar și mai multe cântece, printre care și „Imnul Teatrului «Veniamin Apostol»” din mun. Soroca (2012).

De-a lungul activității de creație a semnat muzica la circa 170 de piese în interpretare proprie, între acestea: „Alean” (versuri G. Bacovia, 1989, înregistrată în 2018); „Părinților mei” (N. Gorduz, 1989); „Cucul și Turturica” (versuri V. Caragici, 1996); „Aripile” (versuri P. Popa, 1996); „Pădurea cu vise, poem vocal” (versuri P. Popa, 2003); „Colind” (versuri P. Popa, 2022) ș.a.

S-a afirmat și în calitate de aranjor la peste 200 de creații muzicale. Pentru albumul de muzică sacră „Ascultă, Doamne, pe robii Tăi” (solistă E. Rudei, 1999) a realizat aranjamentele corale.

Anatol Rudei este invitat la diverse emisiuni TV și radio: „Interviu cu soroceni” (Ob-

servatorul de Nord, 2020, 2025), „De la 11 la 13” (Radio Moldova, 2022, 2025), „Tele-Matinal” (TVR, 2023), „Vocea Basarabiei” (2023) ș.a.

Participă cu recitaluri la Spectacolul de Muzică Folk „Basarabia folk” organizat de Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici” (Chișinău, 2015); Festivalul de Muzică Folk „Bistrița Folk” (or. Bistrița, România; 2018, 2022); Festivalul de Muzică Folk „Folk’n Chișinău”, ediție consacrată lui I. Sadovnic (2021); Festivalul de Muzică Folk „Un Folk” (mun. Ungheni; 2022, 2023); Festivalul de Muzică „Festivalul chitarelor” de la Lopatna, rn. Orhei (2022); Festivalul „Dumitru Matcovschi” (s. Vadul Rașcov; 2023); Festivalul de Muzică Folk „De ce plâng chitarele” (or. Drochia; 2021, 2022); spectacolele de muzică folk „Folk la Nistru” (mun. Soroca; 2023) și „În Cetate...Folk!” (mun. Soroca; 2025), Festivalul „Acasă la Rădăcini” (s. Vadul Rașcov, rn. Șoldănești; 2025) ș.a.

Laureat la mai multe festivaluri de muzică: „Galbenă Gutuie” (1991-1995, Chișinău), „Floare de Colț” (1992; Galați, România, Premiul III), „Inimi lângă inimi” (1992; Iași, Premiul I), „Șoaptele Teiului” (1993; Ungheni), „Chitara de Argint” (1995, 1996; Reghin, România), „Mărțișor” (1996; Lipova, România), „Om Bun” (1996; București, România, Premiul I).

În 2024 a devenit Cetățean de Onoare al mun. Soroca.

Bibliografie:

Anatol Rudei // YouToube : [canal]. – URL: <https://www.youtube.com/channel/UCfrEBLoz4teXoRUoHF4KTWA> (accesat: 17.12.2025).

Galbenă gutuie : Selecție de muzică folk : [în 2 vol.]. – Chișinău, 1997. – 1 casetă audio. – [înregistrări sonore muzicale].

Vol. 1 / muzică: N. Zaharia, A. Rudei, S. Grigore ; versuri: A. Păunescu, D. Matcovschi, L. Lari, I. Hadârcă. – Chișinău : CDSound Records, 1997.

Vol. 2 / Gil Ioniță, Anatol Rudei, Maria Mocanu [et al.]. – Chișinău : Music Master, 1997.

Rudei, Anatol. Anatol Rudei: „Pentru a fi o capitală culturală, trebuie să muncim și mai mult” : [interviu cu autorul și interpretul de muzică folk Anatol Rudei] / interviu realizat de Vadim Șterbate // Observatorul de Nord : [site]. – 2020. – 7 iun. – URL: https://observatorul.md/anatol-rudei-pentru-a-fi-o-capitala-culturala-trebuie-sa-muncim-si-mai-mult/?utm_source=chatgpt.com (accesat : 17.12.2025).

Rudei, Anatol. Anatol Rudei: Versul este acela care se alege a fi cântat : [interviu cu autorul și interpretul de muzică folk Anatol Rudei] / consemnare: Vadim Șterbate // Moldova. – 2025. – Sept./Oct. – P. 84-91. – ISSN 0132-6635.

Rudei, Anatol. Anatol Rudei despre prima chitară, folk și cui îi este recunoscător la „Interviu cu Soroceni” : [interviu în cadrul emisiunii „Interviu cu soroceni”, realizată de „Observatorul de Nord” cu autorul și interpretul de muzică folk Anatol Rudei] / consemnare: Vadim Șterbate // Observatorul de nord. – 2025. – 16 aug. – URL: <https://observatorul.md/anatol-rudei-interviu-cu-soroceni/> (accesat : 17.12.2025).

Rudei, Anatol. Compozitorul Anatol Rudei, invitatul emisiunii „De la 11 la 13” la Radio Moldova : [interviu] / interviu realizat de Cezara // Radio Moldova : [site]. – 2022. – 17 aug. – URL: <https://trm.md/ro/de-la-11-la-13/de-la-11-la-13-emisiune-din-17-august-2022> (accesat : 17.12.2025).

Rudei, Anatol. Drumul lui Anatol Rudei : [interviu cu autorul și interpretul de muzică folk Anatol Rudei, 2015] / interviu realizat de Lena Aftenii // Discuții de suflet. Oameni. Destine. Cariere : blog. – 2020. – 18 mai. – URL: <https://lenaaftenii.com/2020/05/18/drumul-lui-anatol-rudei/> (accesat : 17.12.2025).

Rudei, Anatol. Interviu cu interpretul Anatol Rudei : [în cadrul emisiunii „De la 11 la 13”, la postul Radio Moldova] / interviu realizat de Cezara // Radio Moldova : [site]. – 2025. – 12 aug. – URL: <https://radio-moldova.md/f/en/11312> (accesat : 17.12.2025).

Elena Barbos-Balinschi

**Vasile (Sică)
ALEXANDRESCU
1896-1973**

Regizor român de teatru și film, cercetător și memorialist, traducător, Artist al Populului, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural”.

S-a născut la 15 august 1896, la București. A decedat la 6 august 1973, la Cannes, Franța.

Pasiunea pentru teatru a moștenit-o de la tatăl său, Vasile Alexandrescu, publicist și actor la Teatrul Național din București.

A urmat cursurile Liceului „Sfântul Sava” din București (astăzi, Colegiul Național „Sfântul Sava”). Cariera artistică a început-o după absolvirea liceului, în calitate de regizor de culise la Teatrul Național din București, unde a lucrat la spectacolul „Patima roșie” (1915-1916). În 1915 s-a înscris la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București (1915-1919). Concomitent, a urmat cursuri de actorie la Conservatorul de Muzică „Ciprian Porumbescu” din București (sau Universitatea Națională de Muzică București).

În 1916 învață la Școala de Ofițeri de Rezervă din Botoșani. În 1917 a fost repartizat cu gradul de sublocotenent, la o unitate de elită,

Regimentul 2 Grăniceri. A luptat pe frontul din Moldova în Primul Război Mondial, fiind rănit. După încheierea păcii, în 1919, a reluat contactul cu teatrul și a participat la turneele prin țară ale unor trupe conduse de Z. Bârsan și de I. Manolescu.

Pentru o perioadă scurtă de timp, a revenit la București și a fost din nou regizor de culise în compania „Bulandra” și la Teatrul „Excelsior”. Din 1919 până în 1928 a făcut parte din colectivul Teatrului Național din Cluj (astăzi, Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca) și, în 1925, a fost numit director de scenă.

A întemeiat și a condus mai multe companii dramatice: Teatrul Popular, Teatrul Vesel, Teatrul Comedia, Teatrul Nostru, de care sunt legate câteva mari reușite ale sale: Teatrul Mic, Alhambra și „Regina Maria”.

În anii 1930-1940 a lucrat director de scenă al Teatrului de Comedie din București și în companii de teatru private. Ulterior, a fost regizor și la Teatrul Național din Cernăuți (1931-1933).

În 1936, la inițiativa acestuia, s-a întemeiat Asociația Teatrelor Particulare, iar din 1937 a fost director al unei societăți cooperative de întreprinderi teatrale și artistice. Când, în 1947, Teatrul Național a preluat Sala Comedia, Vasile Alexandrescu a devenit prim-regizor artistic și director al Teatrului Național „Ion Luca Caragiale” din București (1947-1967). În 1966, pe parcursul a două luni, a predat la Seminarul „Max Reinhardt” din Viena un curs de artă scenică.

Din 1967, spre finalul carierei, a preluat conducerea Teatrului Dramatic din Braşov (astăzi, Teatrul „Sică Alecsandrescu” din Braşov).

Marea operă regizorală a lui Vasile Alecsandrescu a început în stagiunea 1948-1949 a Teatrului Naţional din Bucureşti, cu piesa „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale. A regizat piese bazate pe opere contemporane ale dramaturgilor români şi a fost un renumit maestru al comediilor. A pus în scenă majoritatea pieselor lui I. L. Caragiale (piesa „O scrisoare pierdută” de peste 30 de ori), dar şi „Inspectorul general” de N. Gogol, „O chestiune personală” de A. Stein, „Anii negri” de A. Baranga şi N. Moraru ş.a. Printre cele mai cunoscute montări: „O seară la Union” (1949), „O scrisoare pierdută” (1948); „D’ale carnavalului” (1951); „O noapte furtunoasă” (1952); „Momente” (1952), „Doctor fără voie” (1955); „Bădăranii” (1957); „Bolnavul închipuit” (1962), „Bălcescu” (1949), „Fata fără zestre” (1954), „Regele Lear” (1955) ş.a.

În anii 1940 a reuşit să întrunească toate teatrele importante din Bucureşti, realizând, ca regizor sau ca director de teatru, spectacole cu distribuţii extraordinare, în care chiar şi rolurile mici erau ținute de mari actori. Între aceste spectacole: „Azilul de noapte” de M. Gorki, cu T. Bulandra, G. Vraca, Gh. Storin, R. Bulfinski, B. Fredanov, J. Cazaban, Dina şi Tanţi Cocea, I. Morţun, I. Talianu, A. Bogoslava, F. Harand; „Tălharii” de Fr. Schiller, cu G. Vraca, M. Popescu, D. Cocea,

Cr. Etterle; „O noapte furtunoasă” de Ion Luca Caragiale, cu A. Giugaru, F. Demion, L. Caler, I. Iancovescu, Gh. Timică, S. Dumitrescu-Timică.

S-a manifestat şi în calitate de dramaturg, textele pe care le-a semnat fiind montaje dramatice sau dramatizări. I se datorează peste 100 de localizări (comedii, farse, vodeviluri, satire), cu precădere din dramaturgia franceză şi din cea germană, cele mai multe realizate în asociere cu T. Muşatescu: „Momente” de I. L. Caragiale (1952), „Caragiale în timpul nostru” (1962), „Un comediant şi o fată de familie” (1967), „Cu teatrul românesc peste hotare” (1968), „General la patru ani” (1969), „Povestiri. Marea şi mica bătaie teatrală” (1970); „Tovarăşul meu de drum, tutunul” (1973), „Un drum în teatru” (1980) ş.a. S-a preocupat şi de traducerea textelor dramatice: „O zi de odihnă” de V. Kataev (1948), în colaborare cu A. Baranga; „Cavalerul din Olmedo” de Lope de Vega (1949), în colaborare cu A. Baranga; „Revizorul” de N. Gogol (1952) în colaborare cu G. Leonte; „Fiica omului” de J. de Beer (1958); „Cei şapte fraţi” de A. Kivi (1963).

A mai semnat scenariu pentru filme şi spectacole radiofonice, inclusiv traducerea şi regia artistică a pieselor. Împreună cu V. Iliu, a realizat, în 1953, o versiune cinematografică a piesei „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale. Spectacolul „Revizorul”, după piesa lui N. Gogol, cu un text pe care l-a tradus şi l-a adaptat, a fost difuzat în premieră la radio la 3 martie

1953. În 1960 a montat spectacolul de autor „Bădăranii”, după piesa omonimă a lui C. Goldoni, înregistrându-l la radio şi televiziune. În 1966 a semnat regia filmului „Cuza Vodă”.

S-a bucurat de o durabilă autoritate în domeniu, inclusiv datorită turneele efectuate la Paris, Veneţia, în oraşe din fosta URSS, la Belgrad, Budapesta şi Viena.

Pentru merite deosebite, realizări valoroase în artă şi activitate merituosă, a fost înalt apreciat cu titluri onorifice şi distincţii de stat: Maestru Emerit al Artei din Republica Populară Română (1953) şi Artist al Poporului din Republica Populară Română (1959). Deţinător al Ordinului „Meritul Cultural” în gradul de Medalie de clasa I (1943); al „Ordinului Muncii” de clasa I cu ocazia „Centenarului Caragiale” (1952); al Medaliei „A cincea aniversare a Republicii Populare Române” (1952); al Ordinului „Steaua Republicii Populare Române” de clasa a III-a (1959); al Ordinului „Meritul Cultural” de clasa I (1967); al Ordinului „Steaua Republicii Socialiste România” de clasa a II-a (1971).

Pentru înveşnicirea memoriei sale, din 1994 Teatrul Dramatic din Braşov îi poartă numele.

Bibliografie:

Alexandrescu, Sică. Caragiale în timpul nostru: Însemnările unui regizor / Sică Alexandrescu. – Bucureşti : Editura pentru Literatură, 1962. – 148 p.

Alexandrescu, Sică. Cu Teatrul Românesc peste hotare /

Sică Alexandrescu. – București : Meridiane, 1968. – 160 p.

Alexandrescu, Sică. General la patru ani : Povestiri / Sica Alecsandrescu. – București : Editura pentru Literatură, 1969. – 235 p.

Alexandrescu, Sică. Tovarășul meu de drum, tutunul, noi și vechi despre Caragiale / Sica Alexandrescu. – București : Editura Eminescu, 1973. – 275 p.

Alexandrescu, Sică. Un comediant și o fată de familie, și alte schițe / Sică Alexandrescu. – București : Editura pentru Literatură, 1967. – 297 p.

Alexandrescu, Sică. Un drum în teatru / Sică Alexandrescu. – București : Editura Eminescu, 1980. – 356 p.

Berlogea, Ileana. Alexandrescu Vasile (Sică) / Ileana Berlogea // Teatrul românesc în secolul XX. – București : Fundația Culturală Română, 2000. – P. 26-27. – ISBN 973-577-294-9.

****Doinaș, Ștefan Augustin** „Argumentele unui optimist” / Ștefan Augustin Doinaș // Teatrul. – 1957. – Nr 7 (iul.). – P. 85-86.

****Runcan, Miruna.** Istoria teatrului românesc. Sică Alexandrescu : Studiu de caz / Miruna Runcan // Observator cultural. – 2017. – 24 febr. – P. 6.

****Tuchilă, Costin.** Vocația capodoperei : Sică Alecsandrexu / Costin Tuchilă // Amos News. – 2008. – 6 aug. – P. 4.

****Vă mai amintiți de Sică Alexandrescu** // Adevărul. – 2011. – 15 febr. – P. 4.

Maria S. Ciobanu

Ion DAGHI
1936-2022

Artist plastic, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, monumentalist și artist-decorator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 16 august 1936, în com. Olișcani, jud. Orhei (astăzi, rn. Șoldănești), în familia lui Andrei și a Ecaterinei Daghi (născută Micu). S-a stins din viață la 26 mai 2022, la Chișinău.

În anul 1942 a urmat clasa întâi în școala românească din comuna natală, în 1952 a absolvit școala medie incompletă. A studiat la Școala de Arte Plastice „Ilia Repin” (astăzi, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”) din Chișinău, secția desen, pictură și compoziție (1952-1960), în clasa profesorului R. Ocușco, fiind, totodată, înrolat în armata sovietică (1956-1959). Și-a continuat studiile la Institutul de Stat de Artă (actualmente, Academia de Arte și Design) din Harkov, Facultatea de Design Interior (1962-1967), în clasa profesorului V. Ermilov. Între 1988 și 1990 a fost doctorand la Departamentul de Arte și Design al Institutului de Cercetări Științifice în Domeniul Pedagogiei pe lângă Academia de Științe a URSS, avându-i în calitate de

conducători științifici pe L. Sevankova Rostovțev și pe M. Clima (Gescu). În anul 1990 a obținut titlul științific de doctor în pedagogie și a devenit conferențiar universitar.

S-a dedicat timp de peste 60 de ani științelor educației, începând ca profesor de desen liniar la Școala-internat nr. 1 din or. Râbnîța (1960-1962), apoi este profesor de artă decorativă la Școala de Arte Plastice „Ilia Repin” (1967-1979). În perioada 1979-1995 a fost lector superior, conferențiar universitar, șef al Catedrei de artă decorativă (1992-1995) la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Facultatea de Arte Plastice și Design.

Din 2001 și până în 2021 a fost conferențiar universitar la Universitatea Tehnică din Moldova, Departamentul Design Industrial și de Proiect, Facultatea de Inginerie Mecanică, Industrială și Transporturi, unde a predat disciplinele „Coloristica”, „Creația” și „Compoziția”. Sub îndrumarea sa au fost susținute mai multe teze de licență, de masterat și de doctorat.

Începând cu anul 1969, a activat și la Fondul Artiștilor Plastici, unde a realizat mai multe picturi și lucrări monumentale.

Primele sale picturi sunt „Natura statică cu ceainic” și „Mama plămădind” (1952-1954), iar primele schițe de compoziții în pictură – „Apeiron” și „Valul vieții” (1962-1967). În 1967 a realizat prima schiță de lucrare monumentală în tehnica mozaicului bizantin „Progresul tehnic”, prevăzută pentru fațada unui obiect electro-

energetic din or. Zaporojie, Ucraina.

Printre lucrările sale monumentale se regăsesc pictura parietală „Istoria satului” pentru Biserica-muzeu din s. Moara de Piatră, rn. Drochia (1969); vitraliul mat „Instrumente muzicale” pentru Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”, Chișinău (1972); două compoziții în vitraliu „Covoarele Moldovei” pentru Expoziția Realizărilor Economiei Naționale din Moscova (1976); pictură parietală „Istoria curentului electric” pentru Combinatul de Învățământ „Moldglavenergo” (în prezent, Centrul de Instruire al Întreprinderii de Stat „Moldelectrica”), Chișinău (1977); vitraliul cromatic „Dulceața nectarului”, Florești (1978); mozaicul „Razele dimineții”, Kobleve, Ucraina (1979); mozaicul „Sala voievozilor” pentru Școala „Meșterul Manole”, Chișinău (2000); pictura parietală pentru Internet Club, Chișinău (2002); pictura parietală „Ornamente bizantine” pentru Mănăstirea Căpriană (2005); pictură și mozaic în localul „Vinurile Moldovei”, Cricova (2006); mozaicul bizantin de pe frontonul Bisericii „Sfântul Nicolae” din Basarabasca (2010).

Pasionat de creația lui M. Eminescu încă din copilărie, a realizat prima lucrare de inspirație eminesciană în 1960, intitulând-o „În vraja nopții”.

A creat o colecție unică în felul său – „Eminesciana plastică”, constituită din 100 de picturi, realizate în câteva cicluri a câte 39 de lucrări (câte o lucrare pentru fiecare an de viață al poetului). Pic-

turile din primul ciclu „Din Eminesciana plastică: ciclul filozofic”, realizate pe pânză, în ulei și în tempera, reflectă probleme de ontologie, geneză, trecerea timpului, dorul, efemeritatea și veșnicia, între acestea „Apeiron” (1972), „Nebuloasa Eminescu” (1995), „Dor de viață” (1995), „Ontogeneză lirică” (1998), „Dincolo de voi” (1999), „Cumpăna vieții” (2002), „Al codrului vis feeric” (2002), „Racordare” (2002), „Ascensiune” (2004), „Coordonate eminesciene” (2004), „Două lumi” (2009), „În abis” (2010), „Regretul amintirilor” (2012), „Printre lumini” (2013), „Copilărie” (2013), „Valul vieții” (2014), „Forța motrice a vieții” (2014) ș.a.

Reproducerile tablourilor sale au fost incluse în cărți și albume de artă pe care artistul le-a semnat: „Eminesciana plastică. 39 de reflecții practice la operele lui Mihai Eminescu” (2003); „Eminesciana plastică. Tablouri de Ion Daghi = L' eminescienne plastique” (Paris, 2010), album premiat la Salonul Internațional de Carte din Chișinău (2015) și decorat cu Medalia „Teiul de Aur” (Botoșani, România; 2016); „Eminesciana plastică: ciclul filozofic = L' eminescienne plastique: le cycle philosophique” (2015; 2018), „Artă... și patriotism (În spirit eminescian)” (2016).

Lucrările cu tematică eminesciană sunt incluse ca ilustrații în mai multe volume de poezie semnate de V. Teleucă: „Răsărit de Luceafăr” (2010), „Car frumos cu patru boi” (2011), „Mollis Davia” (2012).

Cu lucrările sale a fost ilustrat manualul „Muzică” pentru clasa întâi (1996), dar și coperta plachetei de versuri semnate de N. Dabija „Bucurii înlăcrimate” (2004), coperta volumelor „Eminescu în captivitatea «nebuliei»” (2011) și „În oglinzile lui V. Teleucă” de T. Codreanu (2011).

A elaborat mai multe lucrări metodice și științifico-didactice. Manualele sale „Artistic” (1987), „Compoziția decorativă frontală” (2010), „Compoziția decorativă volumetrică” (2013), „Coloristica” (2021) prin tematica lor inovatoare au contribuit la crearea unui nou sistem de predare a compoziției plastice în artele decorative și design. „Compoziția decorativă frontală” este o valoroasă lucrare de artă plastică contemporană din Republica Moldova, iar „Compoziția decorativă volumetrică” este unică prin tematica sa nu doar în spațiul național.

S-a afirmat în calitate de coautor la publicațiile „Dureri basarabene” (2011) și „Veacuri de calvar” (2014).

Și-a expus lucrările ca artist în pictura de șevalet și de imaginație vizionară, în pictura monumentală și în arta mozaicului, la numeroase expoziții în Republica Moldova, România, Rusia, Ucraina etc. În 2020 a inaugurat o expoziție de pictură cu lucrări inspirate din universul poeziei eminesciene la galeria Centrului Expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău. Lucrările sale sunt prezente în colecții publice și private din Republica Moldova, România, Germania,

Franța, Italia, Belgia, Ucraina, Rusia, Israel și Arabia Saudită.

Membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1980). Membru al Comisiei Naționale Consultative de Arte Plastice din România, președinte al Comisiei republicane de atestare a cadrelor didactice la arta plastică, membru al comisiei de experți din Republica Moldova la arte plastice.

Menționat cu mai multe premii ale Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1974, 1983, 1996, 2002); cu Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova (1990, 1994, 1996, 2005); cu Premiul Universității Orientului Apropiat din Nicosia, Cipru, Turcia (2018); cu Premiul Național „Pentru o viață activă la orice vârstă” (2019).

Este distins cu Medalia „Excelența în Muncă” (1977), Insigna „Eminent al URSS în instruirea cadrelor didactice” (1987), Medalia „Veteran al Muncii” (1988), Medalia „Meritul Civic” (1996), Medalia „Mihai Eminescu” (2008), Ordinul „Gloria Muncii” (2011), Medalia „Mihai Greco” a Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (2020) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 254-255; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 353-355.

Bibliografie selectivă:

Daghi, Ion. Coloristica : Obiect de studiu / Ion Daghi. – Chișinău : Epigraf, 2021. – 208 p. – ISBN 978-9975-60-423-9.

Arhiva de voci. Interviuuri cu personalități din domeniul culturii. Vol. 26 : Ion Daghi – Pasiunea pentru creația lui Eminescu / coordonator și realizare ediție, înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Pavel Popa ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”. – Chișinău : BNRM, 2021. – 2 discuri optice electronice. – ISBN 978-9975-9712-8-7. – ISBN 978-9975-119-30-6.

Visătorul eminescolog : In memoriam Ion Daghi / alcătuitor: Valeriu Dulgheru [et al.]. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2022. – 240 p. – ISBN 978-9975-45-843-6.

Daghi, Ion. Istoria Sistemelor metodologice de pregătire a personalităților creative în artele decorative și design / Ion Daghi // Intellectus. – 2019. – Nr 3/4. – P. 117-123. – ISSN 1810-7079.

Cocieru, Mariana. Ion Daghi – vocația de artist plastic, monumentalist și pedagog / Mariana Cocieru // Realități Culturale. – 2022. – Nr 7. – P. 4-8. – ISSN 1857-4424.

Fonari, Victoria. Corelația haos-ordine: mitul antic elen la intersecția secolelor XX-XXI : [despre creația artistului plastic Ion Daghi, p. 60-63] // Mitologie : Suport de curs / Victoria Fonari. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 49-66. – ISBN 978-9975-173-11-7.

Ion Daghi – savantul și pedagogul cu renume // Pedagogii români notorii : (din Basarabia). Vol. 3 / coordonatori: Virgil Mândăcanu, Valeriu Volcov. – Chișinău: Pontos, 2016. – P. 212. – ISBN 978-9975-115-08-7. – ISBN 978-9975-51-781-2.

Madan, Elena. Aspecte ale eticii pedagogice la maestru Ion Daghi / Elena Madan // Cercetarea, dezvoltarea și inovarea din perspectiva eticii globale : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Ediția a 3-a, 15 aprilie 2022 = Research, de-

velopment and innovation from the perspective of global ethics / colegiul de redacție: Lozovanu Ecaterina [et al.]. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2022. – 2 discuri optice electronice. – ISBN 978-9975-45-821-4.

Sîrbu, Ana. Reprezentări cromatice pluridimensionale : [creația pictorului Ion Daghi] / Ana Sîrbu, 2021 // Literatura și Arta. – 2021. – 16 sept. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Viziru, Andrei. Plasticianul eminescian s-a retras pe alt tărâm : [Ion Daghi (16 august 1936 – 26 mai 2022)] / Andrei Viziru // Literatura și Arta. – 2022. – 2 iun. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Elena Barbos-Balinschi

Andrei NEGURĂ
1956

Artist plastic, tapisier, pedagog. Maestru în Artă.

S-a născut la 16 august 1956, în s. Echimăuți, rn. Rezina.

A învățat la Școala medie din s. Echimăuți (1963-1968) și la Școala-internat nr. 1 din Chișinău, în cadrul căreia activa Școala de Pictură „Alexei Șciusev”, unde a fost îndrumat de pictorii P. Jereghia și A. Galben (1968-1970). În perioada 1971-1975 a studiat la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” din Chișinău (astăzi, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”), fiind marcat de profesorul P. Rusu. Și-a con-

tinuat studiile (1978-1980) la Facultatea de Arte Decorativ-Applicative a Institutului de Textile „Al. N. Kosîghin” din Moscova (astăzi, Universitatea de Stat a Rusiei „Al. N. Kosîghin”) și la Academia de Arte Decorative din Budapesta, Ungaria (1980-1985).

A activat ca învățător de artă plastică și desen liniar în satul natal, perioadă în care a deschis în localitate filiala Școlii de Arte Plastice pentru Copii din or. Rezina (1975-1977). Pictor-etnograf și pictor proiectant de tapiserie la Asociația de Artă Populară „Artizana” din Chișinău (1977-1978, 1985-1988), unde a activat împreună cu T. Braga, C. Mardare, V. Buzilă.

Fondator și șef (1988-1995) al Catedrei de arte textile a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (instituită în baza reorganizării, la 1 septembrie 2002, a Universității de Stat a Artelor). A contribuit la formarea de specialiști în domeniul artelor plastice (I. Lupu, F. Leancă, I. Svirnei, L. Șeremet, I. Cazacu, M. Popovici ș.a.).

Andrei Negură a creat opere artistice în tapiseria parietală, în tapiseria tridimensională, în grafica de șevalet și în cea aplicativă, în pictura în ulei și în pictura în tempera. A debutat cu lucrări de tapiserie la Salonul de Primăvară, Muzeul Național de Artă al Moldovei (1980). În opera sa artistică a valorificat estetica țesutului tradițional, elemente simbolice ale vieții cotidiene, motive arhitecturale urbane: „La morișca cea de jos” (1981), „Luiza (Roata morii)” (1986), „Lucreția” (1986)

și „Fulga” (1986), „Roșu” (1986), „Mărțișor” (1989), „Dune” (1990), compozițiile „Cetății” (1990-1995).

Tapiseria „Limba noastră” (1987) constituie un adevărat monument dedicat mișcării de eliberare națională din RSS Moldovenească.

Din anul 1996, Andrei Negură a creat în special în domeniul picturii de șevalet, accentuând tema identității: „Casa vecinului” (1996), „Casa II” (1999), „Omagiu” (1997), „Motiv rural” (1998), „Motiv rural II” (1998), „Peisaj de iarnă” (1998), „Natură statică cu mere” (1998), „Natură statică din provincie” (1999), „Nostalgie III” (2000).

Registrul operelor sale picturale cuprinde cicluri de tablouri aflate sub același generic și numerotate succesiv: „Pergamente” (1995-1998), „Minipergamente” (1999), „Miniaturi” (1996-1999; 2004-2023), „Potire” (1999), „Festive” (1999), „Flori” (1999), „Procesiuni” (1998-2008), „Fructe interzise” (1997-2020), „Arbori” (2020), „Revelație” (2021-2022), „Simfonie” (2022-2023).

A vernisat expoziții personale în Republica Moldova: Galeria de Arte a Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1985), Muzeul Național de Arte al Moldovei (1989, 2012, 2013, 2024), Palatul Republicii din Chișinău (1994), Galeria de Arte a Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1995), Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei (1995), Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău (1999-2000, 2008,

2022), Sala cu Orgă din Chișinău (2025), dar și în Spania (Alicante, 1991), România: Galeria „Gală” din București (1992), Galeria de Arte din Cluj-Napoca (1992), Galeria „Avanpost” din București (1993), Val House art & deco gallery din București (2002), U-Art Gallery din București (2003), Galeria „Europa” din Brașov (2009); Franța: Galeria „Eduard Sanduz”, Cité Internationale des Arts din Paris (1994), Galeria Vranken, Épernay (1995), Centrul Cultural Român din Paris (1996), Galeria „Atlier Z” (1996, 1997), Espace Noveac-Cinema, Valenciennes (2000), Saint-Étienne (2015), Buxières-Les-Mines (2016), Salon d'Automne din Paris (2025); Italia: Galeria „Le Ultime Frontiere” din Torino (1998); Belgia: Espace „Manfred Werner”, Cartierul General NATO, Bruxelles (2000), Musée de Transport din Liège (2000); Olanda: Musée des Arts din Heerenveen (2002).

Operele plasticianului Andrei Negură se află în colecții publice din Republica Moldova (Muzeul Național de Arte al Moldovei), România (Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” din Bacău, Muzeul de Arte din Brașov), Belgia (Cartierul General NATO din Bruxelles).

Lucrările sale se găsesc în colecții private din Republica Moldova, România, Marea Britanie, Franța, Grecia, Germania, Israel, Ungaria, SUA.

A promovat pictori din Republica Moldova (T. Zbârnea, M. Țăruș, T. Cataragă, D. Verdianu) și din Kazahstan pentru a participa la Salonul de Artă Contemporană din Franța.

Numele plasticianului Andrei Negură este inclus în manualul de „Istorie a românilor și universală” de clasa a IX-a (Chișinău, 2023).

Președinte al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1992-1993).

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din RSS Moldovenească/Republica Moldova (din 1985), al AI-AP-UNESCO, Paris, Franța (1993), al Asociației Art Collegium International (1994), al Uniunii Artiștilor Plastici din România (2007).

Distins cu Premiul II la Saloanele Moldovei, Chișinău/Bacău (1998), Medalia de Argint la Salonul de Invenții și Inovații „Eureka” din Bruxelles (1999), Marea Medalie de Aur la Salonul de Artă Contemporană din Marsilia (2000) și la cel de la Cannes (2004); Marele Premiu „Placheta de Aur” la Salonul de Artă Contemporană din Marsilia (2003) și de la Cannes (2005); Medalia de Aur a Societății Merit și Devotament Francez pentru contribuția adusă artelor plastice universale (2004); Marele Premiu al Expoziției-Concurs consacrate Zilei Naționale a Culturii (2021); Marele Premiu în cadrul Expoziției „Te salut, Chișinău!” (2022). Medalia „Mihai Greucă” (2022); Diploma de merit a Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (2022). Deținător al titlului onorific „Maestru în Artă” (2022).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 256-257; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 356-357.

Bibliografie selectivă:

Negură, Andrei. Album / Andrei Negură. – Chișinău : Cartier, 2024. – 319 p. – ISBN 978-9975-86-744-3.

Negură, Andrei. Filiera identitară – axă ideatică a creației (pagini color) / Andrei Negură // Limba Română. – 2021. – Nr 2, fascicule I-VIII. – ISSN 0235-9111.

Negură, Andrei. Procesiune = Procession : Pictură / Andrei Negură // Bienala Internațională de Pictură, Chișinău 2019 = International Painting Biennial. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 96.

Bulat, Vladimir. Andrei Negură. Cheia gramaticii pentru artele plastice / Vladimir Bulat // Limba Română. – 2008. – Nr 11/12. – P. 94-96. – ISSN 0235-9111.

Condaticova, Liliana. Andrei Negură și transpunerea emoțiilor în culoare / Liliana Condaticova // Akademos. – 2022. – Nr 3. – P. 141-146. – ISSN 1857-0461.

Procop, Natalia. Tendințele evoluției artelor plastice din Republica Moldova / Natalia Procop // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ediția a 4-a, 28-29 septembrie 2021, Chișinău. – Iași-Chișinău, 2021. – P. 91-100. – ISSN 2558 – 894X.

Spînu, Constantin. Etape și opțiuni artistice în opera plasticianului Andrei Negură / Constantin Spînu // Limba Română. – 2021. – Nr 2. – P. 316-320. – ISSN 0235-9111.

Ion Valer Xenofontov

Igor CARAS-ROMANOV 1966

Actor de teatru și film, Artist al Poporului.

Igor Caras-Romanov este un profesionist dedicat, cunoscut pentru profunzime emoțională și implicare totală. A improvizat o gamă variată de personaje, de la satirice și comice la roluri dramatice și complexe.

S-a născut la 16 august 1966, în or. Bălți. Și-a atașat la numele său de familie pe cel al mamei în semn de respect.

A învățat la Școala medie nr. 1 (astăzi, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”) din Bălți (1973-1983), apoi a studiat la Colegiul de Muzică și Pedagogie „Ciprian Porumbescu” din Bălți (astăzi, Colegiul de Muzică și Pedagogie), la Catedra de instrumente populare, clasa acordeon (1978-1983). Studiile superioare le-a obținut la Institutul Pedagogic „Alecă Russo” din aceeași localitate (astăzi, Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți), Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală (1983-1987). A continuat să învețe, alături de alți conaționali (A. Ciobanu, I. Mocanu, L. Bejan, A. Durbală, Al. Leancă, A. Bunesco), la Școala-Studio „V. I. Nemi-

rovici-Dancenکو” a Teatrului Academic „A. Cehov” din Moscova (MHAT), Facultatea Arta Actorului, specialitatea actor de teatru dramatic și film, clasa profesorului Vl. Bogomolov (1987-1992).

A beneficiat de stagii la Teatrul Dramatic din Maastricht (Olanda, 1989), la Teatrul Dramatic Mary Le Roi (Franța, 1990) și la Teatrul Dramatic Tisch School of the Arts (New York University, SUA).

Posedă abilități de a cânta la acordeon, pian, chitară și saxofon.

A debutat pe scena Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1993-1996), dar a jucat pe scena mai multor teatre: Teatrul Evreiesc „Șalom” din Moscova (1996-1997), Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău (1998-2006), Teatrul Evreiesc „Shaliah” din Chișinău (2006-2011), Teatrul Fără Nume. Colaborează cu teatrele „Lucașfăruș”, „Ginta Latină”, Teatrul Rus de Stat „A. P. Cehov” din Chișinău, Teatrul „Pygmalion” din Viena, Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara, Teatrul pentru Tineret „Metropolis” din București, Teatrul de Operetă „Ion Dacian” din București etc.

Igor Caras-Romanov a contribuit la constituirea imaginii Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, unde a jucat cinci spectacole de licență: „Conu Leonida față cu reacțiunea”, „Moartea lui Tarelkin”, „Provinciala”, „Vioara lui Rotschild” ș.a.

Pe scena teatrală a interpretat rolurile: Lear în „Regele Lear”, Groparul în „Hamlet”, Vișoțki în „Odiseea Vișoțki”,

Uteșitelni în „Jucătorii”, Profesorul în „Lecția”, El în „Contrabasul”, Voinițki în „Unchiul Vanea”, Esenin în „Când Isadore dansa”, Pseudolus în „Un lucru caraghios s-a întâmplat în drum spre Forul Roman”, Iacov Bronza în „Vioara lui Rotschild”, Filippo în „Angajare de clovn”, „Avant de mourir” de Val Butnaru, Padre în „Cavalerul tristei figuri”, Manaru în „La Grandiflora” de Gib I. Mihaescu, Decebal în „Povestea neamului frumos” de V. Butulescu ș.a.

Are roluri notabile și în cinematografie: „Ce lume minunată”, regia A. Durbală (Republica Moldova); Igor în „Funeralii fericite”, regia H. Mălăele (România); Căpitanul Matiuher în „Odată în poliție”, regia I. Stățkovski (Rusia), Balazov în „Tenis cu moldovenii”, regia T. Hawks și M. Jaroszewicz (Marea Britanie); Vasăli în „Mirajul dragostei”, regia V. Jereghi (VIT-Studio & Moldova-Film); „Talpa lui Ahile”, regia I. Talpa (Rusia); Omul în negru în „Bucharest-Express”, regia Ch. Portz (SawHorse Productions SUA & Moldova-Film); Senia în „Nuntă în Basarabia”, regia N. Toader (Media Communication & OWH-Studio); Vivi în „La limita de jos a cerului”, regia I. Cobăleanschi (SAGA Film, România); Maiorul în „Ce lume minunată”, regia A. Durbală; Igor în „Ana, mon amour”, regia C. P. Netzer (România); Primarul în „Carbon”, regia I. Borș (Republica Moldova); Preotul în „Varvara”, regia A. Durbală (Republica Moldova) ș.a.

Este membru al Uniunii

Cineștilor din Republica Moldova.

A fost apreciat cu titlul onorific „Artist al Poporului” (2011), precum și cu numeroase premii: Premiul pentru cel mai bun rol masculin, Iacov Bronza în „Vioara lui Rotschild” de A. Cehov (Festivalul Internațional al Școlilor de Teatru, Praga, Cehia, 1992); Premiul UNITEM pentru cel mai bun rol masculin, Filippo în „Angajare de clovn” de M. Vișniec, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1993); Premiul pentru tineret în domeniul literaturii și artei, Chișinău (1999); Premiul pentru cel mai bun rol masculin, Ivan Turbincă în „Cherchez la femme” de T. Țarină, Festivalul Național al Teatrelor de Revistă din România, ediția a IX-a (Constanța, 2000); Premiul I la Festivalul Internațional de Teatru (Suwon, Coreea de Sud, 2001); Premiul Național în domeniul literaturii, artei și arhitecturii al Republicii Moldova, pentru rolul Uteșitelni din „Jucătorii” de N. Gogol, regia I. Todorov, Teatrul Național „Mihai Eminescu” (Chișinău, 2002); Grand Prix, Premiul I și „Simpatia publicului” la One Man Show Festival (Wroclaw, Polonia, 2003); Premiul UNITEM pentru cel mai bun rol masculin, Gens în „Ghetou” de J. Sobol, Teatrul Național „Mihai Eminescu” (2004); Grand Prix la Festivalul Startautikais Monoizrazu (Riga, Letonia, 2007). De două ori a fost nominalizat la Premiile „Gopo” pentru cel mai bun actor în rol secundar, cu peliculele „Nuntă în Basarabia”

(2011) și „La limita de jos a cerului” (2014). Laureat la Gala UNITEM (2023) – Premiul pentru cel mai bun rol secundar pentru interpretarea naratorului în „Tragedia lui Macbeth” de la Teatrul „B. P. Hasdeu” din Cahul.

Pentru contribuția sa remarcabilă în actorie i-a fost acordat Premiul „Petru Baracci” (2023).

Bibliografie selectivă:

Caras, Igor. Igor Caras se bucură de puținul pe care-l are : interviu cu actorul Teatrului Național „M. Eminescu”, desemnat de Gala Premiilor UNITEM – 2001 drept cel mai bun actor al anului / consemnare: Aneta Grosu // Flux : ediția de vineri. – 2002. – 5 apr. – P. 7.

Caras, Igor. „Nu există roluri mari și mici, sînt actori mari și mici. Plus regizori capabili de a-i găsi și-i promova” : [interviu cu actorul Igor Caras] / consemnare: Valentina Moldoveanu // Mesagerul. – 2000. – 29 apr. – P. 6.

Caras, Igor. „Ori faci teatru cu dedare deplină, ori nu faci” : [interviu cu actorul Igor Caras] / consemnare: Rodica Mahu // Jurnal de Chișinău. – 2005. – 18 mar. – P. 10. – ISSN 1857-3215.

Avram, Aliona. Igor Caras și Nelly Cozaru – cei mai buni actori ai anului : [despre Gala premiilor UNITEM-2002] / Aliona Avram // Dialog : Publicație de atitudine și informare. – 2002. – 29 mar. – P. 10.

Jitaru, Valentin. Caras Igor / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 72-74. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Începeți luna decembrie cu spiritul și atmosfera de iarnă la Teatrul „B.P. Hasdeu” din Cahul // TUC : Новости тут : [site]. – 2023. – 18 noiem. –

URL: <https://s9.ro/2dub> (accesat : 03.07.2025).

Popușoi, Liliana. Cu „Contrabasul” prin lume : [despre spectacolul „Contrabasul” de Patrick Zuskind, în regia lui Ilia Shats, cu Igor Caras în distribuție] / Liliana Popușoi // Flux : ediția de vineri. – 2003. – 25 iul. – P. 11.

Popușoi, Liliana. Igor Caras : [actor de teatru] / Liliana Popușoi // VIP magazin Moldova. – 2005. – Nr 6. – P. 63. – ISSN 1857-0658. – ISSN-L 1857-0658.

Popușoi, Liliana. Igor Caras a încântat Germania cu „Contrabasul” : [despre Festivalul Internațional de Teatru „Thespiis”] / Liliana Popușoi // Flux. – 2003. – 16 apr. – P. 4.

Popușoi, Liliana. „Regele Lear este puternic, dar suferința îl face vulnerabil...” : [despre actorul de teatru Igor Caras] / Liliana Popușoi // „Art-Ploshadka” : [site]. – 2010. – 5 iul. – URL: <https://s9.ro/2du9> (accesat : 03.07.2025).

Proca, Pavel. Mărăcinii coroanei / Pavel Proca // Portrete cu jobenu-n jos / Pavel Proca. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 170-171. – ISBN 9975-9665-1-9.

Ungureanu, Larisa. Igor Caras: un actor cu multiple talente / Larisa Ungureanu // Chișinău, orașul meu : [site]. – 2016. – 16 aug. – URL: <https://s9.ro/2dua> (accesat : 03.07.2025).

Elena Harconița

**Mihai
CONSTANTINESCU
1926-1987**

Violonist român de talie mondială, poet și profesor de vioară, discipol al lui George Enescu, Artist Emerit.

S-a născut la Chișinău, la 22 august 1926. A decedat la 25 februarie 1987, la București.

A fost apreciat pentru complexitatea interpretării expresive și tehnica sa remarcabilă, pentru talentul de profesor și de poet, fiind o voce autentică în spiritualitatea muzicală românească a secolului al XX-lea.

Familia Constantinescu, originară din Nisporeni, s-a mutat la Chișinău, unde tatăl lucra în calitate de inspector financiar, două fiice învățau la Liceul „Regina Maria”, iar fiul, Mihai Constantinescu, se arăta un violonist promițător.

Și-a început studiile primare violonistice de la vârsta de șase ani. Le-a definitivat (1937-1940) la Conservatorul „Unirea” din Chișinău (ulterior, Academia de Muzică, Teatru și Artă Plastică) cu A. Pester (vioară, muzică de cameră), A. Rubcinski (vioară), M. Bârcă (teorie și solfegiu). Sub conducerea lui A. Pester, a interpretat „Fantezia appassionata pentru vioară și orchestră” de H. Vieuxtemps pe scena teatrală locală.

Refugiat cu familia la București, a studiat (1940-1946) la Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică (astăzi, Universitatea Națională de Muzică din București) cu Al. Theodorescu (vioară), V. Gheorghiu (teorie și solfegiu), C. Brăiloiu și V. Popovici (istoria muzicii), M. Jora (armonie), D. Cuclin (estetică muzicală), M. Adricu (muzică de cameră) și I. Perlea (dirijat de orchestră). În paralel, a urmat studiile la Liceul „Gheorghe Lazăr” (astăzi, Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”) din București (1940-1944) cu C. Nitzulescu-Lupu (1942-1944) și cu V. Filip (vioară) în 1953-1956. În perioada 1942-1946 a fost îndrumat de maestrul G. Enescu.

A debutat la vârsta de 20 de ani (1946) pe scena Ateneului Român din București, alături de Orchestra Filarmonicii „George Enescu”. A activat ca solist concertist la Filarmonica din Brașov (1950-1959), a fost conferențiar profesor de vioară la Conservatorul din Cluj (1951-1958) (astăzi, Academia de Muzică „Gh. Dima” din Cluj-Napoca), apoi este violonist în Orchestra Filarmonicii „George Enescu” din București (1959-1985) și cadru didactic la Conservatorul din București (1968-1987; astăzi, Universitatea Națională de Muzică din București), unde contribuie la formarea unei noi generații de violoniști.

Repertoriul său a cuprins lucrări din toate perioadele muzicale: A. Vivaldi, J. S. Bach, J. Haydn, W.A. Mozart, L. van Beethoven, F. Mendelssohn-Bartholdy, M.

Bruch, J. Brahms, A. Dvořák, P. Ciaikovski, D. Kabalevski, A. Berg, D. Capoiianu, S. Toduță, A. Mendelssohn ș.a.

De-a lungul vieții a colaborat cu personalități importante din domeniul muzicii: B. Miliutin, V. Cozighian, M. Opreanu, Gh. Popovici, I. Conta, M. Joja, C. Bura, C. Bugeanu, N. Miaskovski, K. Kondrașin, M. Freccia, C. Silvestri, I. Perlea, E. Elenescu, I. Prunner ș.a.

A realizat înregistrări discografice cu lucrări de L. van Beethoven, S. Drăgoi, W. A. Mozart, G. B. Pergolesi ș.a.

A participat la realizarea filmelor „Marea pe note” (1967, regia M. Popescu) și „Recital Mihai Constantinescu” (1980).

A susținut turnee în Germania, SUA, China, Italia, Cuba, URSS, Ungaria, Vietnam ș.a.

A cântat în public de la 15 ani, având mai bine de 700 de apariții pe scenă și a rămas în istoria muzicii românești drept un virtuos al viorii și un profesor influent. În anii 1966-1968 a vizitat Chișinăul, a cântat la Filarmonică „George Enescu” din București lucrări de C. Porumbescu.

Cu Orchestra Filarmonicii „George Enescu” din București a avut o reprezentație în Sala Mare a Filarmonicii din Leningrad (1967, astăzi, Sankt Petersburg) și două concerte în Sala Mică (1955, 1972). În 1973 a participat la a doua ediție a „Vacanțelor Muzicale” de la Piatra-Neamț, interpretând din lucrările lui G. Enescu.

În cele aproape două decenii de activitate didactică își

învață elevii să simtă muzica, nu doar să o redea mecanic. Sub influența lui G. Enescu, a promovat ideea că meseria se învață prin absorbție directă, imersiune, observare și manifestare emoțională. Își încuraja discipolii să creeze o legătură personală cu melodiile și să valorifice repertoriul național, popular românesc. Susținea schimbul și colaborarea, formând grupuri de muzicieni conectați atât tehnic, cât și interpretativ.

Mihai Constantinescu a scris poezie încă din tinerețe, dar începe să publice în presă abia în 1968. În scurt timp apar și volumele „Izvorul noptilor albe” (1969), „Poarta cuvintelor” (1971) și „Liman virtual” (1983).

A păstrat o corespondență respectuoasă cu G. Enescu, între care o scrisoare din decembrie 1950, în care povestea despre debutul său profesional și discuții privind un posibil concert la Nancy, semnată „M. Constantinesco”.

A reprezentat o prezență consistentă în cultura muzicală și literară românească, iar moștenirea sa include un repertoriu de peste 20 de albume.

A fost distins cu Premiul II la Concursul internațional de vioară la Weimar (1942). I s-a acordat titlul onorific „Artist Emerit” (1964) și Ordinul „Meritul Cultural” de clasa a III-a (1968).

Bibliografie selectivă:

****Beethoven, Ludwig van.** Romanța Nr. 1 pentru vioară și orchestră în Sol Major, Op. 40 / Ludvig van Beethoven ; Orchestra simfonică a Cinematografiei,

dirijor: Constantin Bugeanu ; pian: Victoria Ștefănescu ; vioară: Mihai Constantinescu. – [București] : Electrecord, [1968]. – 1 disc audio.

Berger, Wilhelm. Concert pentru vioară / Wilhelm Berger ; Orchestra simfonică a Radioteleviziunii, dirijori: Iosif Conta (1), Emanuel Elenescu (2) ; solist: Mihai Constantinescu. – [București] : Electrecord, [1972]. – 1 disc audio.

Constantinescu, Mihai. Izvorul nopților albe : Versuri / Mihai Constantinescu. – București : Editura pentru Literatură, 1969. – 76 p.

****Constantinescu, Mihai.** Liman virtual : Versuri / Mihai Constantinescu. – București : Cartea Românească, 1983. – 64 p.

****Händel, Georg Friedrich.** Sonatas for violin and harpsichord / Georg Friedrich Händel ; violin: Mihai Constantinescu ; harpsichord: Marta Joja. – București : Electrecord, [1986]. – 1 disc audio.

****Mozart, Wolfgang Amadeus.** Concert Nr. 23 / Wolfgang Amadeus Mozart ; Orchestra simfonică a Radioteleviziunii, dirijor Iosif Conta (1) ; Orchestra de cameră din București, dirijor Mircea Cristescu (2) ; Maria Fotino: pian ; Mihai Constantinescu: vioară. – București : Electrecord, 1968. – 1 disc audio.

Constantinescu, Mihai. Violonistul Mihai Constantinescu la Piatra Neamț : [interviu cu violonistul Mihai Constantinescu] / consemnat de redacție // ZCH Neivs : [site]. – 2014. – 26 iun. – URL: <https://s9.ro/2du2> (accesat : 04.06.2025).

Buzilă, Serafim. Mihai Constantinescu : [fișier biografic] / Serafim Buzilă // Interpreți din Moldova : lexicon enciclopedic (1460-1960) / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc, 1996. – P. 132. – ISBN 9975-928-02-1.

George Enescu și copiii minune / expoziție realizată de Adina Sibianu la Teatrul Municipal „Maior Gheorghe” Focșani //

Muzeul Național George Enescu : [site]. – 2023. – 20/28 sept. – [conține date biografice despre M Constantinescu]. – URL: <https://s9.ro/2dow> (accesat : 04.06.2025).

Pavelescu, Ioana. Ioana Pavelescu: „În inima fiecărui român este o Basarabie”. În 1940, o familie de basarabeni se refugiază peste Prut și dădea României un mare violonist și o actriță: Descendenta acestora, pentru PRI-MA dată la Chișinău : [amintiri despre M. Constantinescu] // Național : [site]. – 2018. – 5 noiembrie. – URL: <https://s9.ro/2dou> (accesat : 04.07.2025).

Popescu, Mariana. Mihai Constantinescu : [fișier biografic] / Mariana Popescu // Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : Editura Muzicală, 2014. – P. 292-294. – ISBN 978-973-42-0843-2.

Михай Константи́неску : [notă biografică] // 100 летие Филармонии : [site]. – URL: <https://100philharmonia.spb.ru/persons/35829/> (accesat : 05.07.2025).

Elena Harcoonița

Viorica LUPU
1976

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, doctor în științe ale comunicării, manager.

S-a născut la 22 august 1976, în s. Ermoclia, rn. Ștefan Vodă. A absolvit școala medie din localitatea natală

(1981-1993), apoi a urmat studii universitare la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), specialitatea biblioteconomie și știința informării (1993-1998). Deține două titluri de master, urmând programele „Managementul instituției infodocumentare” (USM, 2009-2011) și „Literatură română și dialog pluriidentitar” (Facultatea Transfrontalieră de Științe Umaniste, Economice și Inginerești, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România, 2017-2019).

În anii 2018-2021 a studiat la Școala Doctorală în Științe Sociale, profilul „Științe ale informării și documentării” (USM). În anul 2025 a susținut, la specialitatea infodocumentare, biblioteconomie și știința informării, teza de doctorat „Rolul bibliotecii academice în managementul datelor de cercetare”, conducător științific profesor universitar N. Țurcan.

Pe parcursul activității profesionale, a beneficiat de numeroase stagii: în Kaunas, Vilnius (Lituania, 2016), Riga (Letonia, 2017), Cluj-Napoca (România, 2017), Budapesta, Debrecen (Ungaria, 2018, 2023), Montpellier (Franța, 2022), Tbilisi (Georgia, 2023) ș.a. La nivel internațional, a participat la cursuri online (Research4Life Massive Open Online Course (MOOC), Farm Data Management, Sharing and Services for Agriculture Development online course), webinare, ateliere de lucru și conferințe dedicate sistemului AGRIS,

întuniri anuale ale editorilor AGROVOC, organizate de FAO, ateliere de lucru organizate de Research Data Alliance și EOSC.

Carierea profesională a început-o în 1996 la Biblioteca Republicană Științifică Agricolă (BRȘA) a Universității Agrare de Stat din Moldova (UASM), unde, de-a lungul timpului, a ocupat diverse funcții: bibliotecară în cadrul Serviciului prelucrarea analitico-sintetică a documentelor (1996-1998), apoi în Serviciul informare documentară și bibliografică (1998-1999), șefă a Serviciului tehnologii informaționale de bibliotecă (1999-2000) și șefă a Centrului de informare și documentare FAO (Organizația pentru Alimentație și Agricultură) (2000-2001). Ulterior, a exercitat funcția de directoare adjunctă a BRȘA (2003-2022), directoare adjunctă a Bibliotecii Științifice (BȘ) a Universității Tehnice a Moldovei (UTM) (2022-2023), iar din 2023 deține funcția de directoare a Bibliotecii Științifice a UTM.

În această calitate coordonează activitatea operațională și strategică a instituției, fiind coautoare a „Strategiei de dezvoltare a Bibliotecii Științifice a UTM 2024-2029” și a mai multor politici instituționale privind dezvoltarea resurselor informaționale, donațiile de carte, formarea profesională continuă, activitatea de cercetare. A participat la elaborarea de documente normative naționale privind activitatea bibliotecilor și la implementarea infrastructurii digitale universitare, inclusiv a repo-

zitoriului instituțional, bibliotecii electronice etc.

Contribuie în mod activ la optimizarea și algoritimizarea proceselor tehnologice din bibliotecă, la elaborarea cadrului de reglementare a tehnologiilor bibliotecare și la formarea culturii tehnologice a bibliotecarilor. Promovează și implementează documente de reglementare și standarde de specialitate, având ca prioritate diversificarea și modernizarea serviciilor și produselor informaționale destinate utilizatorilor. În acest sens, a inițiat lansarea unor servicii și campanii, precum „Info-Doctorandus”, „Dezvoltarea profilurilor cercetătorilor UTM” (2023), „Descoperiți cunoștințele științifice agricole cu AGRIS!” (2022), „Creșteți vizibilitatea cercetării dvs.” (2022) și broșura promoțională „60 de servicii ale bibliotecii în sprijinul comunității academice”.

Serviciile de suport dedicate cercetătorilor au condus la dezvoltarea e-platformei cercetătorului pe site-ul bibliotecii, care integrează următoarele resurse: tutoriale pentru activitatea de cercetare, instrumente de măsurare a impactului științific prin indicatori scientometrici și bibliometrici, ghiduri pentru crearea și optimizarea profilurilor de cercetător (ORCID, Google Scholar), module de instruire privind managementul datelor de cercetare și al referințelor bibliografice, precum și resurse privind etica academică și prevenirea plagiatului.

Un alt domeniu de preocupare constantă a Vioricăi Lupu este sprijinul acordat

publicării științifice, prin îndrumarea autorilor în procesul editorial, furnizarea de resurse și traininguri privind accesul deschis, integrarea acestuia în strategiile de publicare, precum și maximizarea accesibilității și vizibilității lucrărilor cercetătorilor. Viorica Lupu acordă servicii de consultanță și resurse pentru gestionarea eficientă a datelor de cercetare, de la elaborarea planurilor de management până la stocarea, arhivarea și partajarea acestora, în conformitate cu normele etice și legale în vigoare.

A fost implicată în numeroase proiecte internaționale FAO, TEMPUS și RDA, vizând creșterea vizibilității cercetării, schimbul de date științifice și dezvoltarea serviciilor bibliotecilor academice. În calitate de manager al echipei de repozitorii instituționale a participat la proiectele internaționale „Modern Information Service for Improvement Study Quality”, TEMPUS (2013-2016); „Modernization of academic library services in Moldova”, finanțat de Centrul Norvegian pentru Cooperare Internațională în Educație (2016-2019); a fost coordonatoare la nivel național a proiectelor gestionate de FAO „Information 4 Innovation in Food Security and Agriculture: Increasing the quality and effectiveness of data exchange” („Informații pentru Inovație în Securitatea Alimentară și Agricultură: Creșterea calității și eficacității schimbului de date”) (2019), „Consolidating the AGRIS National Hub in

the Republic of Moldova to increase awareness about open science in agriculture and train researchers and practitioners in new trends on agricultural research” („Consolidarea Hub-ului Național AGRIS din Republica Moldova pentru creșterea gradului de conștientizare cu privire la știința deschisă în agricultură și instruirea cercetătorilor și practicienilor în noile tendințe în cercetarea agricolă”) (2020), „Enhancing awareness about scientific publishing in food and agriculture and providing capacities to access to agricultural research through AGRIS and AGROVOC in the Republic of Moldova” („Creșterea gradului de conștientizare cu privire la publicarea științifică în domeniul alimentar și agricol și asigurarea capacităților de acces la cercetarea agricolă prin intermediul AGRIS și AGROVOC în Republica Moldova”) (2021), „Increasing the participation and usage of AGRIS in Azerbaijan through gained experiences from the AGRIS Country Hub in the Republic of Moldova” (2023), coordonatoare a Proiectului RDA/EOSC Future Grant no: RDA COM PRA-344 „Enhancing awareness about open data in food and agriculture in the Republic of Moldova” („Creșterea gradului de conștientizare privind datele deschise în domeniul alimentar și agricol în Republica Moldova”) (2023), membră a Proiectului „KoFi DEZA – Starke Unternehmen und Kommunen für Moldau” (KoFi SDC – „Companii și municipalități

puternice pentru Moldova”) (2023-2024), membră în cadrul Proiectului național „Stimularea angajamentului Republicii Moldova în Știința Deschisă: suport metodologic și aplicativ (2021-2022) ș.a.

Activitatea sa de cercetare vizează știința deschisă, managementul datelor de cercetare, ciclul de viață al acestora, formarea competențelor bibliotecarilor de date, politici europene și naționale în domeniu, accesul deschis, scientometria și bibliometria, indexarea coordonată a resurselor informaționale. Este autoare și coautoare la articole științifice publicate în reviste indexate SCOPUS și Web of Science, ghiduri practice, studii și documente metodologice. Publicațiile sale sunt incluse în Instrumentul Bibliometric Național (circa 500 de titluri, cu peste 21 de mii de vizualizări), repozitoriile instituționale, baze de date internaționale, sunt listate în Google Scholar, indicele h-3 de evaluare a impactului și productivității științifice.

Viorica Lupu este formatoare în domenii precum biblioteca ca sistem tehnologic, scientometrie, managementul datelor de cercetare, știința deschisă, utilizarea resurselor electronice, susținând cursuri și traininguri atât în țară, cât și peste hotare (România, Georgia, Azerbaidjan, Ungaria). Este formatoare în cadrul orelor de cultura informației pentru studenții anului III, IV și pentru studenții de la ciclurile de masterat și doctorat.

Din 2005 este coordonatoare la nivel național a

Hubului AGRIS – sistem internațional pentru științe și tehnologii agricole, gestionat de Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO) în Republica Moldova. De asemenea, coordonează grupul de lucru pentru versiunea în limba română a tezaurului multilingv despre alimentație și agricultură AGROVOC, implicându-se în actualizarea, adaptarea și îmbogățirea terminologiei, pentru a sprijini standardizarea și interoperabilitatea datelor în domeniul agricol și alimentar la nivel național și internațional.

Din anul 2013 exercită funcția de redactor coordonator al revistei științifice „Știința agricolă” a UTM, fiind responsabilă de coordonarea procesului editorial, administrarea platformei electronice a revistei și integrarea acesteia în baze de date și motoare de căutare internaționale, precum DOAJ, Index Copernicus, AGRIS, ZOTERO, BASE etc.

A inițiat și a consolidat parteneriate cu biblioteci din România, Lituania, Letonia, Georgia, Serbia, Grecia, Ungaria și Ucraina, având ca obiectiv schimbul de bune practici și implementarea unor programe de formare profesională a bibliotecarilor și de instruire a utilizatorilor. În calitate de reprezentantă a UTM, a participat la numeroase întâlniri și conferințe internaționale, contribuind la consolidarea legăturilor culturale și academice. De asemenea, colaborează cu biblioteci universitare din Carolina de Nord, SUA, pentru dezvoltarea parteneriatelor

strategice, coordonarea împrumutului interbibliotecar și extinderea accesului la publicații.

În cadrul Rețelei de Biblioteci Agricole din Republica Moldova organizează și moderează seminare anuale pentru bibliotecarii din instituțiile preuniversitare, acordă consultanță și se implică ca redactor științific și bibliografic al lucrărilor bibliografice editate de bibliotecarii din rețea.

Viorica Lupu este membră a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) (1996-prezent); secretară ABRM (2004-2008); membră a Comisiei „Catalogare și indexare” în ABRM (2006-2012); membră a Comisiei „Biblioteci universitare” a Consiliului Biblioteconomic Național (CBN) (2008-2012); membră a Comisiei de etică profesională a Universității Agrare de Stat din Moldova (2009-2014); președintă a Secțiunii de profil a ABRM „Perfecționarea proceselor tehnologice de bibliotecă” (2012-2015); membră a Consiliului ABRM (2012-2015); membră a comisiilor instituționale de atestare a bibliotecarilor (2015-prezent); membră a Asociației Europene a Bibliotecilor de Informație Medicală EAHIL (2007-prezent); coordonatoare națională și editoare AGROVOC pentru versiunea în limba română (2007-prezent); membră a Comunității practice pentru îmbunătățirea datelor agricole globale (IGAD) și a grupului de interes Bibliotecile pentru Datele de Cercetare a Alianței pentru Datele de

Cercetare (RDA) (2023-prezent).

A fost distinsă cu diplome și premii acordate de Guvernul Republicii Moldova (2013), Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova (2014, 2016, 2023), Ministerul Culturii și Turismului al Republicii Moldova (2008), Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova (2009), conducerea UASM (2006, 2010) și UTM (2022, 2024) pentru activitate prodigioasă și contribuții substanțiale în asigurarea informațională a proceselor educaționale și de cercetare universitare.

Bibliografie selectivă:

Analiza nivelului de cunoaștere și a gradului de conștientizare privind Știința Deschisă în Republica Moldova / Nelly Țurcan, Gheorghe Cuciu-reanu... Viorica Lupu [et al.]. – Chișinău, 2022. – 71 p. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7502005>.

Analiza politicilor și practicilor europene și naționale privind managementul datelor de cercetare / Mihai Grecu, Viorica Lupu, Ion Coșuleanu, Nelly Țurcanu. – Chișinău : IDSI, 2022. – 89 p. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7490144>.

Analiza și benchmarking privind politicile instituționale de Acces Deschis și evaluarea pregătirii pentru implementarea politicilor de Știința Deschisă / Natalia Cheradi, Nelly Țurcan... Viorica Lupu [et al.]. – Chișinău, 2022. – 67 p.

Catalogul publicațiilor periodice existente în colecțiile BRȘA / alcătuitor: Ana Cechirlan ; redactor: Viorica Lupu. – Chișinău: UASM, 2018. – 123 p. – ISBN 978-9975-64-292-7.

Lupu, Viorica. Ghid de arhi-

vare a documentelor în Repozitoriul Instituțional DSpace / Viorica Lupu, Olesia Dobrea. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 17 p.

Lupu, Viorica. Managementul datelor de cercetare : ghid online / Viorica Lupu. – 2025. – URL: <https://library.utm.md/cercetare/managementul-datatelor-de-cercetare/> (accesat : 28.07.2025).

Lupu, Viorica. Organizarea și funcționarea bibliotecii ca sistem tehnologic / Viorica Lupu. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 100 p. – ISBN 978-9975-56-326-0.

Lupu, Viorica. Rolul bibliotecii academice în managementul datelor de cercetare : 572.02 – infodocumentare; biblioteconomie și știința informării : Teză de doctor în științe ale comunicării / Viorica Lupu ; conducător științific: Nelly Țurcan, doctor habilitat în sociologie, profesor universitar. – Chișinău, 2025. – 302 p.

****Awareness, impact, and usage of AGRIS in the Republic of Moldova and Georgia** = Moldova və Gürcüstan Respublikasında AGRIS-lə bağlı məlumatlılıq, təsiri və istifadəsi / Viorica Lupu, Vera Sobetchi, Marina Razmadze [et al.] // Next Generation Economics : Challenges and Perspectives = Yeni Nəsil İqtisadiyyat: Çağırışlar və Perspektivlər, Baku, October 4th, 2024, Economic Scientific Research Institute, Azerbaijan. – Baku, 2024. – P. 102-116.

Costin, Ludmila. Modernization of the library and information services for researchers in the Republican Scientific Agricultural Library / Ludmila Costin, Viorica Lupu, Vera Sobetchi // International Trends in Academic Library Development / Ane Landoy, Silvia Ghinculov, Angela Repanovici. – Chișinău : Cartdidact, 2019. – P. 119-125. – ISBN 978-9975-3354-5-4.

Lupu, Viorica. Atitudinile bibliotecarilor din bibliotecile academice din Republica Moldova privind serviciile de management a datelor de cercetare /

Viorica Lupu // Știința Deschisă în Republica Moldova = Open Science in the Republic of Moldova : Conferința științifică națională, Ediția a 2-a, 27-28 octombrie 2022. – Chișinău : ArtPoligraf, 2022. – P. 56-57. – ISBN 978-9975-3564-2-8. – ISBN (pdf) 978-9975-3564-3-5.

Lupu, Viorica. Atitudinea cercetătorilor din Republica Moldova cu privire la deschiderea și partajarea datelor de cercetare / Viorica Lupu // Știința Deschisă în Republica Moldova = Open Science in the Republic of Moldova : Conferința științifică națională, Ediția a 2-a, 27-28 octombrie 2022. – Chișinău : ArtPoligraf, 2022. – P. 111-130. – ISBN 978-9975-3564-2-8. – ISBN (pdf) 978-9975-3564-3-5.

Lupu, Viorica. Bibliotecarul de date : Necesitate, competențe și abilități / Viorica Lupu // The International Scientific Conference „30 Years of Economic Reforms in the Republic of Moldova : Economic Progress via Innovation and Competitiveness”, September 24-25, 2021. – Chișinău : ASEM, 2022. – Vol. 2. – P. 374-380. – ISBN 978-9975-155-64-9 (PDF). – DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975155649.55>.

Lupu, Viorica. Modele ale ciclului de viață al datelor de cercetare / Viorica Lupu, Nelly Țurcan // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe sociale: Sociologie. Asistență Socială. Drept. Științe Politice. – 2020. – Nr 3. – P. 53-59. – ISSN 1814-3199.

****Lupu, Viorica.** Moldovan academic librarians' perception on research data management / Viorica Lupu, Nelly Țurcan, Rodica Cujbă // IFLA Journal. – 2025. – Vol. 51, issue 1. – DOI: <https://doi.org/10.1177/03400352241304118>.

Lupu, Viorica. Planul de management al datelor: importanță, conținut, elaborare / Viorica Lupu // Akademos. – 2020. – Nr 2. – P. 126-131. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Lupu, Viorica. Strategii și politici în domeniul datelor de cercetare deschise / Viorica Lupu //

Studia Universitatis Moldaviae. Științe sociale. – 2019. – Nr 8. – P. 24-33. – ISSN 1814-3199. – E-ISSN 2345-1017.

****Lupu, Viorica.** The Attitudes of Agricultural Researchers Towards Data Sharing: Case Study of the Republic of Moldova / Viorica Lupu, Rodica Cujbă, Vera Sobetchi // ACM International Conference Proceeding Series: Central and Eastern European eDem and eGov Days 2023, CEEE Gov Days 2023, September 14-15, 2023, Budapest. – New York : Association for Computing Machinery, 2023. – P. 84-93. – ISBN 979-840070006-4.

****Perception of Open Science in the Scientific Community of the Republic of Moldova /** Nelly Țurcan, Gheorghe Cuciureanu...Viorica Lupu [et al.] // Postmodern Openings. – 2022. – Nr 4. – P. 294-334. – ISSN 2068-0236. – DOI: <https://doi.org/10.18662/po/13.4/519>.

Țurcan, Nelly. Parteneriate pentru un management eficient al datelor de cercetare / Nelly Țurcan, Viorica Lupu // Integrare prin cercetare și inovare: Conferință științifică națională cu participarea internațională. Științe Sociale, 7-8 noiembrie, 2024, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2024. – P. 38-46. – ISBN 978-9975-62-799-3. – ISBN (pdf) 978-9975-62-799-3.

AGRIS Country Hubs at Research Data Alliance meeting : [Viorica Lupu și Marina Razmadze (Georgia) : dialog online] // FAO : [site]. – 2023. – 28 mar. – URL: <https://www.fao.org/agris/es/news/agris-country-hubs-research-data-alliance-meeting/> (accesat : 07.08.2025).

AGRIS Webinar : The role of AGRIS-Moldova Center in the dissemination of agricultural information in the context of Open Access : [informație despre webinar, conține date biografice despre Viorica Lupu] // FAO OON : [site]. – 2025. – 14 aug. – URL: <https://www.fao.org/agris/ru/webinars/agris->

[webinar-role-agris-moldova-center-dissemination-agricultural-information-context](https://www.fao.org/agris-moldova-center-dissemination-agricultural-information-context) (accesat : 07.08.2025).

Consolidarea capacităților internaționale ale bibliotecilor în implementarea științei deschise : [despre participarea Vioricăi Lupu la conferința „Libraries as enablers of scientific research”, Tbilisi, Georgia] // UTM : [site]. – 2023. – 19 sept. – URL: <https://utm.md/blog/2023/05/02/consolidarea-capacitatilor-internationale-ale-bibliotecilor-in-implementarea-stiintei-deschise/> (accesat : 07.08.2025).

Data and knowledge exchange with RDA – research data alliance : [participare la întrunirea „Construirea punții de partajare a cunoștințelor între Republica Moldova, Georgia și Research Data Alliance”] // UTM : [site]. – 2023. – 24 mar. – URL: <https://utm.md/en/blog/2023/03/24/data-and-knowledge-exchange-with-rda-research-data-alliance/> (accesat : 07.08.2025).

Improving Global Agricultural Data Community of Practice in the Republic of Moldova : [cu referire la personalul de proiect: Viorica Lupu] // Research Data Alliance (RDA) : [site]. – 2023. – 5 oct. – URL: <https://archive.rd-alliance.org/improving-global-agricultural-data-community-practice-republic-moldova> (accesat : 07.08.2025).

Madan, Ion. Ciorbă Viorica : [notă biografică] / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / autor-alcătuitor: Ion Madan. – Chișinău : CE USM, 2000. – P. 66. – [actualmente, numele Lupu].

Susținerea Tezei de Doctor în Științe ale comunicării – Lupu Viorica // YouTube : [platformă de socializare și partajare video online]. – 2025. – 20 iun. – URL: <https://www.youtube.com/live/4NgBJUBi834> (accesat : 01.08.2025).

Viorica Lupu, directoarea

rea Bibliotecii Științifice a UTM: mesaj inspirațional la conferința CEEE[GOV DAYS : [la Conferința de la Universitatea Națională de Servicii Publice din Budapesta, Ungaria] // UTM : [site]. – 19 sept. – 2023. – URL: <https://utm.md/blog/2023/09/19/viorica-lupu-directoarea-bibliotecii-stiintifice-a-utm-mesaj-inspirational-la-conferinta-ceeegov-days/> (accesat : 07.08.2025).

Elena Harconița

Maria TĂȘNIC
1926-2000

Cântăreață de operă, mezzosoprană, solistă a Capelei Corale „Doina” și a Teatrului de Operă și Balet, Artistă Emerită.

S-a născut la 28 august 1926, în s. Cosăuți, jud. Soroca. Încă din copilărie a manifestat o înclinație deosebită pentru muzică, participând activ în corul din localitatea de baștină, unde a fost remarcată pentru talentul său vocal. S-a stins din viață în anul 2000.

A învățat la școala primară din satul natal, iar apoi a urmat școala medie din Soroca, continuându-și formarea educațională în paralel cu implicarea în activitatea artistică.

În 1944, la vârsta de 18 ani, este invitată în calitate de solistă la Capela Corală „Doi-

na” a Filarmonicii de Stat din Chișinău. În paralel, a urmat cursurile Studioului de Operă din cadrul Filarmonicii de Stat din Chișinău. În 1956 a fost invitată să devină solistă a Teatrului de Operă și Balet din Chișinău (astăzi, Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”), unde a activat până în anul 1990, interpretând roluri secundare în spectacole de operă. A susținut numeroase turnee internaționale, atât cu Capela Corală „Doina”, cât și cu Teatrul de Operă și Balet.

Pe lângă activitatea artistică, Maria Tășnic s-a implicat și în viața civică, fiind aleasă deputat în Sovietul orașenesc Chișinău în perioada 1947-1953.

Pentru meritele sale deosebite în domeniul artei, i-au fost conferite multiple distincții: Ordinul „Insigna de Onoare”, pentru succesele obținute în arta corală și teatrală (1960); Titlul onorific de Artistă Emerită a RSS Moldovenească (1974); Diplomă de onoare a Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești (1964); Diplome ale Ministerului Culturii al RSS Moldovenești.

Bibliografie selectivă:

Buzilă, Serafim. Tășnic Maria / Serafim Buzilă // Interpreți din Moldova : lexicon enciclopedic: (1460-1960) / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc, 1996. – P. 421. – ISBN 9975-928-02-1.

Ladaniuc, Victor. Cosăuți : [cu referire la Maria Tășnic] / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5 : Cos.-Dră. – Chișinău : Fundația „Draghiștea”, 2005. –

P. 25-38. – ISBN 9975-9868-1-1.

Tășnic, Maria // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 277. – ISBN 9975-905-42-0.

Tășnic, Măria // Soroceni de dincolo de Soroca : Referințe biografice / alcătuitor: Viorica Gaja. – Chișinău ; Soroca : CEP „Chișinău-Prim”, 2011. – P. 190. – ISBN 978-9975-925-10-5.

Ana Struță

Florentin LEANCĂ
1966

Artist-decorator, tapisier, pictor, grafician, pedagog.

S-a născut la 29 august 1966, în or. Florești.

În anii 1974-1982 a învățat la școala moldo-rusă din Florești și la școala de pictură pentru copii din același orașel. În perioada 1982-1986 și-a continuat studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” (astăzi, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”), iar ulterior (1993-1999) la Institutul de Arte din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), Facultatea de Arte Plastice, Catedra de design vestimentar, avându-i ca profesori pe F. Fleoșter, P. Guțu, A. Negură, L. Șevcenco, Al. Șestocovschi ș.a.

Activitatea sa profesională a început în calitate de pro-

fesor la Florești, la școala de pictură pentru copii (1988-1994). În anul 2001 a fost numit șef al Secției expoziții a Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) din Moldova, iar în perioada 2001-2009 a exercitat funcția de vicepreședinte al UAP. Din 2010 a profesat artele plastice la Școala de Arte pentru Copii „Alexei Șciusev” din Chișinău.

De la debutul său artistic, se distinge prin modalități netradiționale de exprimare, remarcându-se prin lucrări de artă decorativă, în special batic și tapiserie, precum și prin pictura în ulei. Baticul devine forma de exprimare care îl consacră în a doua jumătate a anilor 1990.

Printre cele mai reprezentative lucrări ale lui Florentin Leancă sunt compozițiile decorative „Sărbătoare” (2016), „Ochiul lui Zamolxis” (2014) și „Motiv popular II” (2015), realizate în tehnica baticului fierbinte. Artistul i-a consacrat un ciclu important Chișinăului vechi, reflectat în lucrările „Chișinăul vechi, str. Diordița” (2013), „Curte din Chișinău, str. Serghei Lazo 4” (2014), „Chișinăul vechi, str. București” (2014), „Chișinăul vechi, str. București 77” (2015), „Chișinăul vechi” (2018), „Chișinău, str. Bălți” (2011-2014), „Str. Sf. Andrei, Chișinău” (2015), „Str. Ismail” (2013) și „Chișinău. Str. Chițcani” (2015).

Reprezentant al școlii naționale de pictură, creația sa variază de la compoziții abstracte la peisaje urbane cu tentă impresionistă și lucrări decorative inspirate din arta tradițională. Face uz de tehnici precum baticul fierbinte

și pictura în ulei, fiind preocupat constant de teme rurale și motive populare (pomul vieții, simboluri sculpturale). Lucrările sale se disting prin rafinament cromatic, profunzime și simplitate expresivă.

A redat dinamica orașului contemporan în lucrările „Stadionul «Dinamo»” (2007-2008), „Hipodromul din Chișinău” (2008, 2009), „Teatrul de Operă și Balet «Maria Bieșu». Ziua Corului” (2009), „Teatrul de Vară” (2012), „Lacul Valea Morilor” (2012), „Peisaj de toamnă, str. Nicolae Dimo” (2013) și „Chișinău. Casa Limbii Române «Nichita Stănescu»” (2015), care evidențiază atașamentul artistului față de patrimoniul urban și spiritual al capitalei.

Prima sa expoziție personală a avut loc în anul 2000, la Sala cu Orgă din Chișinău. În anii următori a expus în diverse locații importante din capitală, printre care Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” (expoziția „Urme și umbre”, 2011), Biblioteca Națională a Republicii Moldova (expoziția „23 plus”, 2014), Casa Limbii Române „Nichita Stănescu” (expoziția „Pe urmele trecutului”), Biblioteca „Transilvania” (expoziția „Chișinăul de altă dată”, 2015), Ambasada Republicii Ungare în Republica Moldova (expoziția „Chișinăul vechi”, 2016) și Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici” (expoziția „Arhetipul culorilor”, 2016). A mai expus la Muzeul de Istorie și Etnografie din Cimișlia (2022), la Muzeul Orașului Chișinău (2023), la Teatrul „Eugen Ionesco” (2024) ș.a.

Începând cu anul 1995, a participat la zeci de expoziții colective, atât în Republica Moldova, cât și în România.

Este, din 2001, membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (UAP), Secția artă decorativă.

De-a lungul carierei sale a fost distins cu mai multe premii și diplome de excelență, printre care Premiul UAP „Virtuosus” pentru originalitate în creație (2001); Premiul pentru tineret al UAP (2002); Premiul „Dan Hatmanu” pentru pictură la Salonul Național de Artă „Nicolae Tonitza” din or. Rădăuți, România (2006); Premiul I în cadrul Expoziției-Concurs „Eminesciana” (2017); Premiul oferit de Five Plus Art Gallery la Bienala Internațională de Artă Decorativă din Chișinău (2022); precum și Diploma de merit la Expoziția de Artă Contemporană „Te salut, Chișinău!” (2024).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 264.

Bibliografie selectivă:

Leancă, Florentin. Chișinăul vechi în tablourile lui Florentin Leancă: Dialog pe marginea unei expoziții / interviu realizat de Vitalie Ciobanu // *Contrafort*. – 2016. – Nr 5/6. – P. 22-23. – ISSN 1857-1603.

Leancă, Florentin. Motiv popular / Florentin Leancă // Republica Moldova. Chișinău Cultural = Republic of Moldova. Chișinău Cultural / idee și concepție: Ioan Mănescu. – Chișinău : Princeps, 2017. – P. 133. – ISBN 2000005314186. – Grafică bidimensională.

Leancă, Florentin. Motiv popular, 2017 / Florentin Leancă // Confluente. Artele plastice din Republica Moldova = Confluences. Fine Arts of the Republic of Moldova. – [Chișinău] : Arc, 2021. – P. 89. – ISBN 978-9975-0-0516-6. – Grafică bidimensională.

Leancă, Florentin. Motiv teatral, 2018 / Florentin Leancă // Arta decorativă din Republica Moldova : anii 1991-2021 / Constantin Spînu. – Chișinău : Epigraf, 2023. – P. 462. – ISBN 978-9975-60-527-4. – Grafică bidimensională.

Leancă, Florentin. Nocturnă, 2020 = Nocturne, 2020 / Florentin Leancă // Bienala Internațională de Artă Decorativă, Ediția a 6-a = International Biennale of Decorative Art, the 6th edition / text: Constantin Ciobanu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 30. – ISBN 978-9975-166-74-4. – Grafică bidimensională.

Leancă, Florentin. Ochiul lui Zamolxis, 2014 / Florentin Leancă // Batik-ul din Moldova / Natalia Procop. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 133. – ISBN 978-9975-3170-0-9. – Grafică bidimensională.

Leancă, Florentin. Păretar, 2017 = Stationer, 2017 / Florentin Leancă // Bienala Internațională de Pictură, 2019, Chișinău = International Painting Biennial / autor concepție și coordonator: Tudor Zbârnea. – Chișinău : Bons Offices, 2019. – P. 104. – ISBN 978-9975-87-479-3. – Grafică bidimensională.

Leancă, Florentin. Peisaj, 2018 = Landscape, 2018 / Florentin Leancă Expoziție de artă decorativă = Exhibition of Decorative Art / coordonatori: Octavian Romanescu, Oleg Dobrovolschi. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 38. – ISBN 978-9975-87-472-8. – Grafică bidimensională.

Leancă, Florentin. Peisaj de iarnă, 2023 = Winter landscape, 2023 / Florentin Leancă // Bienala Internațională de Pictură, 2023, Chișinău = International Painting Biennial, 2023,

Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 104. – ISBN 978-9975-81-129-3. – ISBN 978-9975-81-130-9. – Grafică bidimensională.

Leancă, Florentin. Sărbătoare, 2016 / Florentin Leancă. – Chișinău : [S. n.], 2016 // Bienala Internațională de Artă Decorativă Aplicată, Ediția a 4-a = International Biennial of Decorative Applied Art, 4th Edition / coordonator: Valeriu Vînaș. – Chișinău: AGEPI, 2016. – P. 41. – Grafică bidimensională.

Beghiu, Tatiana. Pictorul Florentin Leancă și dragostea sa pentru Chișinăul vechi / Tatiana Beghiu // Ziarul de Gardă. – 2016. – 31 mar. – P. 24. – ISSN 1857-3150.

Colesnic, Iurie. Leancă Florentin / Iurie Colesnic // Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plamadeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău, 2008. – P. 142. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Natalia Procop. Rustic și urban în creația lui Florentin Leancă / Natalia Procop // Akademos. – 2021. – Nr 3. – P. 146-150. – ISSN 1857-0461.

Rocaciuc, Victoria. Decorul naturii în compoziții tematice : [creația pictorului Florentin Leancă] / Victoria Rocaciuc. – Literatura și Arta. – 2021. – 15 apr. – P. 7. – ISSN 1857-3835. – ISSN 1857-3150.

Spănu, Constantin. Florentin Leancă, pictor al unor valoroase motive și spații cromatice semnificative / Constantin Spănu // Quadrata. – 2024. – Nr 1/4. – P. 98-103. – ISSN 2345-1874. – ISSN 1857-3835.

Ana Struță

Lilia TCACI
1966

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager, formator național, distinsă cu Medalia „Meritul Civic”.

S-a născut la 30 august 1966, în s. Găuzeni, rn. Șoldănești, în familia pedagogilor Marina și Andrei Rusu.

După absolvirea școlii medii din localitatea de baștină (1973-1983), și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (1984-1988; astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie, pe care a absolvit-o cu mențiune. A urmat doctoratul la Catedra de bibliografie generală a Institutului de Cultură din Moscova (1988-1991), obținând calificarea de lector-cercetător.

Și-a dezvoltat competențele profesionale și manageriale urmând cursuri și programe de formare continuă organizate de Școala de Biblioteconomie din Moldova, Departamentul de formare continuă al USM, Centrul de formare profesională continuă al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM), IREX Moldova/Programul „Novateca”, Centrul de Tehnologii Informaționale în

Finanțe, precum și în cadrul unor seminare, workshopuri, conferințe susținute de experți din Republica Moldova, România, SUA, Suedia, Letonia, Lituania, Danemarca. A beneficiat de stagii și vizite de documentare peste hotare: Programul avansat de liderism pentru bibliotecari inovatori la Centrul Mortenson pentru Programe Internaționale în domeniul Bibliotecilor (Universitatea Illinois, SUA, 2017); vizită de documentare la Institutul Confuciu din Beijing și Universitatea din Dalian (China, 2011); vizite de documentare la biblioteci și centre culturale din România (București, 2014; Galați, Brașov, Cluj-Napoca, 2016), SUA (Champaign, Urbana, Chicago, 2017), Grecia (Veria, Kalabaka, Xanthi, 2018).

De la absolvirea universității până în prezent, își desfășoară activitatea profesională la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” (BNC „Ion Creangă”) în calitate de metodist principal în Secția arte (1988), bibliotecar principal (1991-1992) și șef (1992-1996) al Serviciului cercetări științifice, șef al Serviciului asistență metodologică și de specialitate (1996-2001), șef al Direcției organizare colecții, informare și biblioteconomie (2001-2003), director adjunct pe domeniile resurse informaționale, cercetare și dezvoltare în biblioteconomie (2004-prezent).

În calitate de șef-direcție, apoi de director adjunct, coordonează activitatea subdiviziunilor de specialitate ale bibliotecii responsabile

de activitatea informațional-bibliografică și de cercetare, dezvoltarea și organizarea colecțiilor, catalogarea resurselor informaționale, asistența de specialitate, coordonarea metodologică a bibliotecilor pentru copii din republică, dezvoltarea cadrului de reglementare în domeniu, elaborarea publicațiilor de specialitate, formarea profesională continuă a personalului de bibliotecă.

Pe parcursul activității profesionale, a contribuit la realizarea unor importante acțiuni la nivel național și instituțional, care au avut ca impact dezvoltarea domeniului biblioteconomic, modernizarea serviciilor de bibliotecă și consolidarea rețelei bibliotecilor pentru copii din republică, dezvoltarea parteneriatelor profesionale.

A fost implicată, în calitate de coordonatoare și/sau de membră a echipei de proiect, în implementarea unor proiecte și inițiative naționale realizate în parteneriat cu Fundația Soros Moldova, IREX Moldova/Programul „Novateca”, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, Fundația „Progress” România și cu alți parteneri: proiectele „Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă” (2002), „Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci” (2012-2013), „Extinderea accesului bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova la tehnologii moderne și instruire” (2016-2018), „Pilotarea instrumentului de îmbunătățire a performanței BNC „Ion Creangă” (2017-

2018), inițiativa „Fondul de Dezvoltare a Bibliotecii Moderne” (2016, 2018), Programul inovator „CodeLab – Învăță coding la bibliotecă” (2017-2018), Forumul Internațional „Bibliotecarii și scriitorii în sprijinul lecturii copiilor” (2018), Proiectul „Ora să ȘTIM” (2019-2020), Programul național „CODE Kids – Programează viitorul comunității tale” (2023-prezent), Programul național „Acces la Cultură” (2025) ș.a.

De asemenea, a participat la conceptualizarea și desfășurarea unor importante acțiuni de promovare a cărții, lecturii și bibliotecii: Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (1997-prezent), Campania națională de promovare a lecturii „Să citim împreună” (2012-prezent), Concursul Național de Lectură „La izvoarele înțelepciunii” (1991-prezent), campaniile naționale „Împreună facem Internetul mai bun” (2014, 2015) și „Ora de programare” (2017-prezent), evenimentul național „Biblioteca altfel e biblioteca mea” (2018), concursurile internaționale de creație a copiilor „Călătorie în lumea poveștilor” (2019), „Pe aceeași undă” (2020), Programul național „6 valori fundamentale ale Uniunii Europene, 2023-2028” (2023-prezent) ș.a.

Coordonează activitatea științifică și editorială a BNC „Ion Creangă”. A realizat sondaje, studii, sinteze privind lectura copiilor și activitatea bibliotecilor pentru copii din republică. Este implicată, în calitate de alcătuitor, coordonator, redactor

în elaborarea publicațiilor metodice, bibliografice și promoționale editate de bibliotecă, inclusiv buletinul metodic „Cartea. Biblioteca. Cititorul” (2002-prezent) și anuarul metodico-bibliografic „Aniversări culturale” (2003-prezent).

A contribuit la organizarea, în perioada 2004-2025, a circa 35 de întruniri științifico-practice (simpozioane, sesiuni de comunicări, conferințe, mese rotunde, ateliere), la care au luat parte specialiști în domeniul biblioteconomic din Republica Moldova, România, Statele Unite ale Americii, Suedia, Italia, Lituania, Ucraina, Kazahstan, Rusia, Azerbaidjan, Belarus.

A participat la numeroase conferințe, reuniuni profesionale organizate în țară și peste hotare, inclusiv Conferința Internațională „Crimeea-2002: Bibliotecile și asociațiile în lumea în schimbare” (Sudak, Ucraina, 2002), Conferința Federației Internaționale a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare / IFLA (Milan, Italia, 2009), Forumul Internațional „Asamblarea Lecturii” (Moscova, 2019) ș.a.

În cadrul acestora a susținut peste 70 de comunicări și prezentări, abordând subiecte de actualitate pentru domeniul bibliotecilor în general și al bibliotecilor pentru copii în special (interesele și preferințele de lectură și informare ale copiilor, educația pentru lectură, cultura informației, imaginea bibliotecii în comunitate, evaluarea statistică și impactul activității bibliotecilor, proiecte și programe naționale în sprijinul lectu-

rii copiilor, diversificarea și modernizarea serviciilor de bibliotecă cu aplicarea tehnologiilor informaționale, educația STEM în biblioteci, gestionarea colecțiilor de bibliotecă, tendințe, priorități și experiențe naționale/internaționale privind activitatea bibliotecilor și promovarea lecturii etc.).

A scris circa 90 de lucrări, articole în culegeri și în publicații seriale de specialitate.

În calitate de membră a comisiilor profesionale și a grupurilor de lucru, contribuie la dezvoltarea cadrului normativ și de reglementare în domeniul biblioteconomiei și știința informării. A participat la elaborarea mai multor documente: „Strategia Centrului Național de Statistică al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM)” (2015), „Norme metodologice privind completarea Formularului «Cercetare statistică anuală Nr. 6-c. Activitatea bibliotecilor»” (2016, cu modificări ulterioare), „Ghid în sprijinul implementării SM ISO 16439:2018 «Informare și documentare. Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor»” (2018), „Recomandări privind evidența și raportarea statistică a activității online a bibliotecilor” (2020), „Regulament privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă” (2022). De asemenea, la nivel instituțional, a elaborat politici, concepte, regulamente, instrucțiuni tehnologice, alte documente conform ariei de responsabilitate.

Este formatoare națională la Centrul de formare al BNC „Ion Creangă” (2016-pre-

zent), susținând activități de instruire privind subiectele „Formare de formatori”, „Concepte de bibliotecă modernă”, „Managementul tabletelor în bibliotecile pentru copii”, „Servicii moderne de bibliotecă”, „Concepte de marketing și promovare”, „Gestionarea colecțiilor de bibliotecă”, „Servicii de referințe”, „Deontologia profesională”, „Standardizarea activității biblioteconomice”, „Sistemul de Control Intern Managerial” ș.a. În diverse perioade a participat ca formatore în cadrul cursurilor, seminarelor, atelierelor pentru personalul din bibliotecile publice și școlare, organizate la Școala de Biblioteconomie din Moldova (2002-2003), Institutul de Științe ale Educației (2001-2011), Departamentul de formare continuă al USM, Centrul Național de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul BNRM, Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, precum și la centre biblioteconomice teritoriale.

Și-a adus contribuția la dezvoltarea domeniului, colaborând în cadrul structurilor profesionale: Consiliul Biblioteconomic Național (membră a Comisiei de standardizare, norme, statistici, 2014-2019; secretar responsabil, 2020-2021); Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM, membră a Comisiei de formare profesională continuă, 2005-2007; membră a Consiliului și a Biroului ABRM, președintă a

Comisiei cultura informației, 2008-2016; membră a juriului la concursurile naționale „Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și științelor informării”, 2001-2012 și „Bibliotecarul anului”, 2021-2024), Comitetul Tehnic nr. 1 pentru standardizare „Biblioteconomie. Informare. Documentare” (1996-prezent), grupul „Impact – Inovație și practici de succes în statistica de bibliotecă” (2017-2019), Comisia republicană de atestare a personalului de specialitate din biblioteci (2017, 2019-2020, 2023), Comisia de evaluare a bibliotecilor publice (2021-2022, 2023), Comisia de evaluare a bibliotecilor din instituțiile de învățământ (2022), Platforma consultativă permanentă în domeniul arte, industriei creative și educație artistică din cadrul Ministerului Culturii (din 2023).

Pentru performanțe deosebite în activitatea profesională și contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic, a fost apreciată cu diplome oferite de Guvernul Republicii Moldova (2014), Ministerul Culturii al Republicii Moldova (2004, 2008, 2012, 2023), Ministerul Educației al Republicii Moldova (2004, 2012, 2016), Asociația Bibliotecarilor din Moldova (2001, 2005, 2007, 2016, 2023), Secția Națională IBBY (2012, 2014, 2018, 2023), Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (2021, 2024), Fundația „Progress”, România (2020, 2023, 2024) ș.a. A fost desemnată „Cel mai bun bibliotecar al anului 2002” în cadrul concursului național

organizat de ABRM. În 2025 i s-a acordat Premiul Ministerului Culturii „Ion Madan” în domeniul biblioteconomic și bibliografic.

În anul 2014 a fost distinsă cu Medalia „Meritul Civic” pentru „merite în dezvoltarea biblioteconomiei, contribuție substanțială la propagarea cărții, constituirea, conservarea și valorificarea repertoriului național de publicații pentru copii și adolescenți”.

Bibliografie selectivă:

Arcadie Suceveanu: Ucenicul lui Homer : Biobibliografie / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; responsabil de ediție: Eugenia Bejan ; alcătuitor: Tamara Maleru ; redactor: Lilia Tcaci. – Chișinău : Cartier, 2023. – 495 p. – ISBN 978-9975-86-655-2.

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” : Carte de vizită = „Ion Creanga” National Children’s Library : Viziting card / alcătuitor: Lilia Tcaci. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 34 p.

Cartea. Biblioteca. Cititorul : buletin metodic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; coordonator: Lilia Tcaci. – Chișinău, 2002. – . – Anual. – ISSN 1857-1182.

Cartea pentru copii editată în Republica Moldova 2011-2020 : (Index cumulativ) / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; responsabil de ediție: Eugenia Bejan ; alcătuitori: Sabina Dodul, Elena Cugut ; redactori: Lilia Tcaci, Marcel Gherman. – Chișinău : Arc, 2024. – 350 p. – ISBN 978-9975-0-0900-3.

****CodeLab: Învăță coding la bibliotecă** : Ghid de implementare / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; Programul Novateca ; alcătuitor:

Lilia Tcaci. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 47 p.

Doamna din Castelul-cu-ziduri-de-carte / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; ediție îngrijită de Eugenia Bejan, Lilia Tcaci. – Chișinău : Prut Internațional, 2011. – 128 p. – ISBN 978-9975-69-642-5.

IMPACT : Ghid în sprijinul implementării SM ISO 16439:2018 „Informare și documentare. Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor” / autori: Vera Osoianu, Elena Bordian... Lilia Tcaci [etal.]. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 60 p. – URL: <http://bnrm.md/files/publicatii/Ghid-Informare-si-Documentare.Metode-si-proceduri-pentru-evaluarea-impactului-bibliotecilor.pdf> (accesat : 14.11.2025).

Regalul cărților : Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (1997-2016) / Secția Națională IBBY ; alcătuitor: Lilia Tcaci. – Chișinău : Prut Internațional, 2016. – 144 p. – ISBN 978-9975-54-175-6.

Scriitori – laureați ai Premiului Hans Christian Andersen / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; Secția Națională IBBY ; alcătuitori: Lilia Tcaci, Tamara Maleru. – Chișinău : Pontos, 2004. – 91 p. – ISBN 9975-927-32-7.

Șapte decenii de tradiție și inovație : Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” – 70 / coordonator: Lilia Tcaci. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 88 p.

Tcaci, Lilia. Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” : Scurt istoric în date cronologice (1944-2024) / Lilia Tcaci // Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” : [site]. – 2024. – URL: <https://bncreanga.md/?page=4> (accesat : 14.11.2025).

Tcaci, Lilia. Cartea și lectura în vizorul specialiștilor din Comunitatea Statelor Independente / Lilia Tcaci // Cartea. Biblioteca. Cititorul. – 2020. – Fasc. 29. – P. 98-103. – ISSN 1857-1182.

Tcaci, Lilia. Cultura informațională în contextul priorităților profesionale IFLA / Lilia Tcaci // Buletinul ABRM. – 2011. – Nr 1. – P.82-85. – ISSN 1857-1034.

Tcaci, Lilia. Evaluarea – factor esențial pentru sporirea calității și performanței bibliotecilor / Lilia Tcaci // Ghid practic pentru aplicarea Regulamentului privind evaluarea bibliotecilor publice / Tatiana Coșeri ; prefață: Lilia Tcaci ; Consiliul Biblioteconomic Național. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P.5-6. – ISBN 978-9975-49-478-6.

Tcaci, Lilia. List of Selected Information Literacy Resources Available in the Romanian (Română) Language in the Republic of Moldova / prepared by: Lilia Tcaci // Overview of Information Literacy Resources Worldwide / Forest Woody Horton. – 2nd edition. – Paris : UNESCO, 2014. – P. 530-540. – URL: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/information-literacy/publications/unesco_composite_document_-_final_-_2.pdf (accesat : 14.11.2025).

Tcaci, Lilia. Orientări spre o imagine atractivă a bibliotecilor

pentru copii / Lilia Tcaci // Imaginea bibliotecii publice în comunitate / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : BNRM, 2009. – P. 39-46.

Tcaci, Lilia. Tehnologiile mobile în beneficiul tinerilor utilizatori / Lilia Tcaci // Cartea. Biblioteca. Cititorul. – 2016. – Fasc. 25. – P. 26-33. – ISSN 1857-1182.

****Балабан, Клаудия.** Детская библиотека – территория развивающих возможностей / Клаудия Балабан, Лилия Ткач // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2016. – Nr 1. – P. 49-52. – ISSN 2658-4921.

****Ткач, Лилия.** С умным гаджетом в руках: что мы можем предложить современным родителям / Лилия Ткач // Библиотека (Москва). – 2018. – Nr 5. – P. 53-57. – ISSN 0869-4915.

****Garbuz, Sofia.** Lilia Tcaci (Rusu) : [fișier biografic] / Sofia Garbuz, Victor Rezmeriță // Cartea satului Găuzeni / Sofia Garbuz, Victor Rezmeriță. – Târgu Mureș : Editura Nico, 2017. – P. 292-293. – ISBN 978-606-546-053-5.

Madan, Ion. Lilia Rusu-Tcaci : [fișier biografic] / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : profesori și discipoli / autor-alcătuitor: Ion Madan. – Chișinău : USM, 2000. – P. 95.

Premii și aplauze oamenilor de artă, ale căror creații au marcat cultura anului 2024 : [cu referire la Lilia Tcaci, laureată a Premiului Ion Madan în domeniul biblioteconomic și bibliografic] // Ministerul Culturii al Republicii Moldova : [site]. – 2025. – 16 ian. – URL: <https://mc.gov.md/ro/content/premii-si-aplauze-oamenilor-de-arta-ale-caror-creatii-au-marcaturacultura-anului-2024> (accesat : 14.11.2025).

Președintele Nicolae Timofti a acordat distincții de stat unui grup de cetățeni : [cu referire la Lilia Tcaci, decorată cu Medalia „Meritul Civic”] // Președinția Republicii Moldova : [site]. – 2015. – 2 apr. – URL: <http://www.presedinte.md/rom/presa/presedintele-nicolae-timofti-a-acordat-distinctii-de-stat-unui-grup-de-cetateni-41834> (accesat : 14.11.2025).

Elena Barbos-Balinschi

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Septembrie

2026

160 de la nașterea lui **Teohari Antonescu**, arheolog român, istoric, epigramist și profesor universitar, membru al Societății „Junimea” (1 sept. 1866 – 11 ian. 1910).

90 de ani de la nașterea lui **Anatol Pânzaru**, actor și regizor, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (1 sept. 1936 – 12 aug. 2007). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 267; CN 2017, p. 323.*

90 de ani de la nașterea **Marinei Voica**, interpretă de muzică ușoară, deținătoare a Ordinului „Coroana României” (3 sept. 1936). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 270.*

60 de ani de la nașterea **Angelei Brașoveanu**, jurnalistă (3 sept. 1966). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 323-324.*

140 de ani de la nașterea lui **Tit Simedrea**, Mitropolit al Bucovinei (4 sept. 1886 – 9 dec. 1971).

100 de ani de la fondarea **Facultății de Teologie a Universității din Iași**, cu sediul la Chișinău, prima instituție de învățământ superior din Basarabia (6 sept. 1926). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 268-269; CN 2016, p. 271-272.*

80 de ani de la nașterea **Valentinei Rogovskaia (Zumatii)**, balerină, profesoară de coregrafie, Maestru Emerit în Artă din Republica Socialistă Vietnam (6 sept. 1946).

60 de ani de la nașterea lui **Emil Ceban**, medic, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, ministru al sănătății, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (6 sept. 1966).

170 de ani de la nașterea lui **Ioan Bianu**, bibliotecar român, bibliolog, bibliograf, filolog, fondatorul Bibliotecii Academiei Române, membru titular al Academiei Române (8 sept. 1856 – 13 febr. 1935). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 310-312; CN 2021, p. 422-423.*

100 de ani de la nașterea lui **Ștefan Bănulescu**, scriitor român (8 sept. 1926 – 25 mai 1998).

100 de ani de la nașterea lui **Gabriel Ștrempel**, istoric literar român, filolog, doctor în filologie, profesor universitar, bibliograf, specialist în istoria culturii medievale românești, membru de onoare al Academiei Române, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural” și al Ordinului „Steaua României” (8 sept. 1926 – 1 dec. 2020). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 215 – 216; CN 2016, p. 273-274.*

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Sulac**, interpret de muzică populară, Artist al Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (9 sept. 1936 – 8 apr. 2003). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 274-275; CN 2011, p. 152; CN 2021, p. 384-385.*

70 de ani de la nașterea **Liliane Groppa**, medic reumatolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, inventator (9 sept. 1956).

80 de ani de la nașterea **Nataliei Vrabie**, specialistă în domeniul finanțelor, bancher, președinte de onoare al Băncii Comerciale „Moldova-Agroindbank”, Cavaler al „Ordinului Republicii” (10 sept. 1946).

150 de ani de la nașterea **Ellei Negruzzi**, avocată, publicistă, militantă feministă, prima femeie avocat din România, fiica scriitorului Leon Negruzzi și nepoata lui Constantin Negruzzi (11 sept. 1876 – 18 dec. 1948).

90 de ani de la nașterea lui **Grigore Popovici**, Maestru al Sportului din URSS, Antrenor Emerit al RSS Moldovenești și al URSS, Cavaler al „Ordinului Republicii”, stabilit în Toronto, Canada (11 sept. 1936).

90 de ani de la nașterea **Eugeniei Todorașcu**, actriță de teatru și film, Artistă a Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (11 sept. 1936 – 20 iul. 2010). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 276-277; CN 2016, p. 274-275; CN 2021, p. 386-387.*

80 de ani de la nașterea **Miroslavei Metleaeva**, poetă, prozatoare, eseistă, jurnalistă, traducătoare, critic și istoric literar, cercetător științific, decorată cu Medalia „Mihai Eminescu” (11 sept. 1946). *A se vedea și CN 2006, p. 277-278; CN 2016, p. 275-278; CN 2021, p. 389-390.*

100 de ani de la înființarea la Chișinău a **Asociației Culturale „Astra Basarabeană”** (12 sept. 1926 – 1940). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 217-218; CN 2011, p. 154; CN 2021, p. 391-392.*

100 de ani de la nașterea lui **Theodor Enescu**, scriitor român, traducător, istoric și critic de artă, cercetător al artei lui Ștefan Luchian (12 sept. 1926 – 7 iul. 1998).

90 de ani de la nașterea lui **Victor Covaliov**, chimist, doctor în chimie, conferențiar uni-

versitar, inventator, Om Emerit (12 sept. 1936 – 26 aug. 2021). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 154-155; CN 2021, p. 393-394.*

150 de ani de la nașterea lui Alexandru I. Lapedatu, istoric, poet, prozator și jurnalist român, profesor, om politic, diplomat, membru titular și președinte al Academiei Române (14 sept. 1876 – 30 aug. 1950). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 284-285.*

120 de ani de la nașterea lui Petre Ștefănuță, folclorist, sociolog, etnograf, dialectolog, om de cultură, pedagog, publicist român basarabean (14 sept. 1906 – 12 iul. 1942). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 280-281; CN 2012, p. 182-183.*

80 de ani de la nașterea lui Anatol Mihalachi, solist de balet, cadru didactic, Artist al Poporului (16 sept. 1946).

70 de ani de la nașterea lui Alexandru Avram, istoric român, doctor în istorie, arheolog, profesor universitar, cercetător științific, epigrafist (16 sept. 1956 – 4 aug. 2021).

130 de ani de la nașterea lui Marcel Olinescu, pictor, grafician, sculptor, ziarist, prozator, poet, pedagog, etnolog (17 sept. 1896 – 15 febr. 1992).

90 de ani de la nașterea lui Ioan Chiper, istoric român, doc-

tor în istorie, profesor universitar, cercetător științific, originar din Basarabia (17 sept. 1936). *A se vedea CN 2021, p. 399-401.*

70 de ani de la nașterea lui Igor Postolachi, specialist în fizico-matematică, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar (18 sept. 1956).

90 de ani de la nașterea lui Pavel Anton, muzicolog, compozitor, dirijor, conferențiar universitar, editor, Medalia de aur și Insigna „Eminent în Învățământ și cultură” (19 sept. 1936). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 281; CN 2021, p. 402-403.*

70 de ani de la nașterea Eugeniei Bulat, pedagog, poetă, publicistă, editor, Cavaler al „Ordinului Republicii” (19 sept. 1956). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 285-286; CN 2016, p. 281-283.*

160 de ani de la nașterea lui George Coșbuc, poet român, prozator și traducător, membru titular al Academiei Române (20 sept. 1866 – 9 mai 1918). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 287-288; CN 2016, p. 284.*

50 de ani de la nașterea Nadejdei Șcepaciova (Coteț), solistă de balet, Maestru în Artă (20 sept. 1976).

90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Cincilei, muzicolog, critic de teatru, scriitor, manager de bibliotecă, militant al

mișcării de eliberare națională (21 sept. 1936 – 1 sept. 1999). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 290-291; CN 2021, p. 405-406.*

85 de ani de la nașterea Sofiei Vicoveanca, interpretă de muzică populară, distinsă cu Ordinul „Serviciu Credincios” (23 sept. 1941). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 222-223; CN 2011, p. 156-157; CN 2016, p. 287-288.*

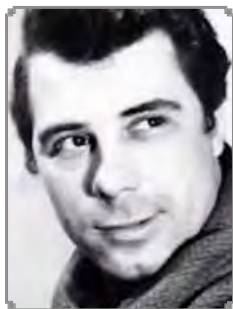
90 de ani de la nașterea lui Andrei Buruiană, cineast, regizor de film, scenarist și pedagog (24 sept. 1936).

90 de ani de la nașterea lui Emil Simon, muzician român, compozitor, dirijor, profesor, originar din Basarabia (24 sept. 1936 – 25 febr. 2014). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 289-290.*

90 de ani de la nașterea Ilenei Sărăroiu, interpretă română de muzică populară, romanțe și muzică ușoară (25 sept. 1936 – 12 mai 1979).

90 de ani de la nașterea lui Boris Marian, poet, publicist, traducător, scenarist, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (27 sept. 1936). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 297-298.*

180 de ani de la nașterea lui Dimitrie Comșa, agronom român, etnograf, profesor, om politic, membru de onoare al Academiei Române (29 sept. 1846 – 15 febr. 1931).

Anatol PÎNZARU
1936-2007

Actor și regizor, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

Anatol Pinzaru s-a născut la 1 septembrie 1936, în s. Pîrlița, rn. Soroca. A decedat la 12 august 2007, la Bălți.

A învățat la Școala medie din Pîrlița și Parcani, rn. Soroca (1956). Studiile superioare de regie le-a urmat la Institutul de Stat de Artă Teatrală „Anatoli Lunacearski” din Moscova (1960-1965; astăzi, Institutul Rus de Arte Teatrale). În calitate de profesor l-a avut pe regizorul și profesorul universitar A. Goncearov (pedagog al renumiților regizori D. Spivakovski, N. Slicenco, A. Slavutski, E. Nekrošius, A. Mambetov ș.a.). Anatol Pînzaru a învățat actorie, regie și scenografie urmărind repetițiile regizorilor ruși celebri R. Simonov, I. Liubimov, O. Efremov, A. Efros.

A beneficiat de un stagiul în laboratorul de creație al lui A. Gonciarov, prim-regizor al Teatrului „Vladimir Maiakovski” din Moscova (1977-1979; astăzi, Teatrul Academic „Vladimir Maiakovski” din Moscova).

A început activitatea profesională, în 1956, în calitate de instructor la Comitetul Raional al Komsomolului din Soroca, iar în 1957 se

afla printre cei 25 de artiști amatori fondatori ai trupei moldovenești a Teatrului Moldo-Rus Dramatic din or. Bălți (astăzi, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți). După absolvirea facultății, este numit regizor responsabil al trupei moldovenești (1965-1970), apoi prim-regizor (1970-1989), director interimar al Teatrului Moldovenesc Muzical Dramatic „Vasile Alecsandri” din Bălți (1973-1974 și 1981-1982) și regizor al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1989-2007).

În calitate de actor, a debutat în rolul neamțului cu orgă din spectacolul „Chirița în Iași” de V. Alecsandri (1957), după care au urmat alte 35 de roluri: Grigore Ciobanu în „O rază în întuneric” de M. Riss și P. Cravțov (1957); Berejnoi în „Testament” de M. Musienco (1958); Scrob în „Căsătoria” de N. Gogol (1958); Rândea în „Poarta fericirii” de M. Zarudnâi (1959); Ocicaric în „Tinerețea părinților noștri” de B. Gorbatoș (1960); Rățoi în „Viața legată cu ață” de A. Sofronov (1965); Moș Tofan în „Opriți planeta!” de A. Marinat (1966); Bepi în „Familia mea” de E. de Filippo (1966); Elbrus în „Bărbatul nevestei mele” de Gh. Hugaev (1967); Soacra în „Soacra” de A. Strașimirov (1968); Ciucă în „Și sub cerul acela” de A. Busuioc (1960); Chiflea în „Dragostea din mai” de A. Marinat (1970); Vagner în „Servus, Peter!” de A. Berg, G. Gard (1971); Richard în „Țara Aighiul” de M. Carim (1972); Punguță în „Cel mai bun om” de Gh. Malarciuc (1974); Arvinte în „Arvinte

și Pepelea” de V. Alecsandri (1974); Pomigalov în „Astă vară la Ciulimsk” de A. Vampilov (1974); Cârnel în „Oameni energici” de V. Șukșin (1975); Frolovskii în „Ședința unui comitet de partid” de A. Ghelman (1976); Antimon Vălâtuc în „Străinul” de P. Cărare (1979); Milo în „Millo – director” de V. Alecsandri (1981); Kir Zuliaride în piesa omonimă de V. Alecsandri (1981).

Spectacolul său de debut pe post de regizor a fost „Sabia lui Damocles” de N. Hikmet (1963). A montat circa 90 de spectacole în 50 de stagii în țară și peste hotare (or. Turda, România), abordând toate genurile artei dramatice. Spectatorii au putut să-i urmărească lucrările regizate după scrierile lui E. de Filippo, Calderón de la Barca, A. Ostrovski, E. M. Remarque, G. Figueiredo, J. Anouilh, J. B. Molière ș.a. A lansat și a promovat dramaturgia națională, inclusiv pe A. Marinat, Gh. Malarciuc, P. Cărare, A. Cibotaru, E. Damian, M. Prepeșă.

A fost printre primii regizori din spațiul nostru care a valorificat dramaturgia lui V. Alecsandri: „Chirița în provincie”, „Doi morți vii”, „Despot Vodă”, „Agachi Flutur”, „Piatra din casă”, „Kir Zuliaride” ș.a., în total 12 piese.

A inclus în repertoriul spectacole din dramaturgia universală și națională: „Evadare din rai” de Gh. Malarciuc (1964); „Greierașul” de T. Cojușnic (1965); „Trei crai de la răsărit” de B. P. Hasdeu (1966); „Nuți plătesc” de E. de Filippo (1970); „Jocuri periculoase” de C. Finn (1972); „Prințul cocoșat” de A. Coni (1973); „Grădina de trandafiri” de

E. Vetema (1980); „Frunza de la urmă” de A. Cibotaru (1982); „Dragă consăteanule” de Gh. Malarciuc (1983); „Armăsarul cu dinți de aur” de A. Strâmbeanu (1990); „Transfer de personalitate” de D. Solomon (1992); „Se caută un mincinos” de D. Psathas (1994); „George Dandin” de J. B. Molière (1999); „Generali în fuste” (2000) de J. Anouilh; „Milionarul sărac” de T. Popescu (2002); „Conu Leonida față cu reacțiunea” de I. L. Caragiale (2004); „Hoțul cinstit” de V. Butulescu (2004); „Vis de secătură” de M. Ștefănescu (2005).

Prim-regizorul teatrului bălțean obișnuia să invite regizori, pictori, maeștri de balet din afară, printre aceștia V. Gherlac, V. Cupcea, I. S. Șcurea, N. Aronețkaya, B. Hijneac, R. Baier, I. Pinaev, V. Drumi, C. Balan, B. Sokolov, L. Pincevski, A. Bihman ș.a. A colaborat cu dramaturgii ruși: A. Vampilov, V. Rasputin, V. Șukșin, N. Dumbadze, Gh. Hugaiev, A. Arbuzov, V. Maslov, A. Ghelman ș.a. Astfel, scena teatrului bălțean s-a îmbogățit cu spectacole după piesele lui M. Gorki, B. Brecht, J. Rainis și după alți autori străini.

Sub direcția lui Anatol Pînzaru, pe scenă au debutat T. Jucov, V. Țapeș, V. Căpățînă, I. Ciubotaru, D. Griciuc și au evoluat actorii M. Volontir, I. Codău, M. Gîrnu, V. Drumi, I. Puiu ș.a. A montat întotdeauna spectacole după propria preferință și nu la indicații din afară, tratând actorii în mod echitabil, cu vocația unui autentic pedagog.

În repetate rânduri, a fost

ales în Sovietul orașenesc de deputați din Bălți, membru al Prezidiului Comitetului de conducere al Asociației Teatrale din Moldova (1979; astăzi, Uniunea Teatrală din Moldova – UNITEM).

În anul 2007 a fost editată biobibliografia consacrată actorului și regizorului Anatol Pînzaru, care cuprinde date despre viața și activitatea acestuia, precum și evocări semnate de I.-Gh. Șvițchi, P. Proca, E. Mateevschi, L. Cermortan, P. Cărare, M. Cimpoi, A. Marinat, B. Grițunic ș.a.

În memoria lui a fost creată Fundația „Anatol Pînzaru”, în 2009 UNITEM a instituit Medalia „Anatol Pînzaru”, Gimnaziul din s. Pârlița are numele acestuia, iar Poșta Moldovei a emis (2016) plicuri poștale (tiraj 10 mii) cu marcă fixă.

O stradă din mun. Bălți îi poartă numele. Pe fațada casei unde a locuit artistul i-a fost inaugurată o placă comemorativă cu basorelief (2020), autorul proiectului fiind arhitectul B. Grițunic, sculptor – Gh. Postovan.

Renumitul actor și regizor a fost apreciat cu titluri onorifice, distincții de stat și numeroase premii: Medalia „Pentru vitejie în muncă” (1970), „Artist Emerit” (1975), „Veteran al Muncii” (1984), „Artist al Poporului” (1986), Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (1997), Premiul „Boris Harcenco”, fondatorul Teatrului Moldovenesc Muzical-Dramatic „Vasile Alecsandri” din Bălți (2006) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1997”. – Chișinău, 1997. –

P. 213-214; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 267; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 323.

Bibliografie selectivă:

***Pînzaru, Anatol.** Anatol Pînzaru: „Aproape de sufletul poporului, de pământ : [de vorbă cu A. Pînzaru, regizor-șef al teatrului „V. Alecsandri” din Bălți] / consemnare de Valentina Tăzlăuanu // Literatura și Arta. – 1981. – 19 noiem. – P. 6.

****Pînzaru, Anatol.** Anatol Pînzaru: „Mai frumos decât dragostea” : [interviu cu regizorul și artistul Anatol Pînzaru despre spectacolul „Vis de secătură”] // Vocea Bălțului. – 2006. – 10 febr. – P. 3.

***Pînzaru, Anatol.** În lumina rampei / Anatol Pînzaru // Moldova Socialistă. – 1971. – 7 sept.

***Pînzaru, Anatol.** Prolog la noua stagiune : [a Teatrului moldovenesc musical-dramatic „V. Alecsandri” din Bălți / Anatol Pînzaru // Literatura și Arta. – 1978. – 23 noiem.

***Pînzaru, Anatol.** Regia este o diplomație : [interviu cu regizorul – prim al Teatrului musical-dramatic „V. Alecsandri” despre arta regizorală] / realizat de I. Anton // Tinerimea Moldovei. – 1979. – 18 apr.

***Pînzaru, Anatol.** Să fim optimiști : [stagiunea teatrală ’80-’81 la Teatrul „V. Alecsandri” / interviu cu prim regizorul teatrului Anatol Pînzaru // Literatura și Arta. – 1980. – 9 oct. – P. 6.

***Pînzaru, Anatol.** Spre un fâgaș propriu / Anatol Pînzaru // Moldova Socialistă. – 1970. – 3 noiem.

***Pînzaru, Anatol.** Teatrul „V. Alecsandri” din Bălți / Anatol Pînzaru // Cultura. – 1975. – 22 noiem. – P. 14.

***Pînzaru, Anatol.** Un merit deosebit : [despre Boris Harcenco] / Anatol Pînzaru // Teatrul moldovenesc muzical-dramatic „V. Alecsandri” din Bălți. –

Chișinău : [S. n.], 1982. – P. 33.

***Pinzaru, Anatol.** Vârsta împlinirilor : [20 de ani de la inaugurarea Teatrului „V. Alecsandri” din Bălți] / Anatol Pinzaru // Cultura. – 1976. – 30 oct. – P. 12.

Autograf pe cortina Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1957-2007) : Anatol Pânzaru, actor și regizor, la 70 de ani / alcătuitor: Ion-Gheorghe Șvitchi. – Chișinău : Uniunea Teatrală din Moldova, 2007. – 160 p. – ISBN 978-9975-9821-2-2.

Drumi, Victoria. Spectacolele muzical-dramatice create de regizorul Anatol Pânzaru la Teatrul Național Vasile Alecsandri din Bălți / Victoria Drumi // Arta 2004 : Arte plastice. Arhitectură. Muzică. Teatru. Cinema. – Chișinău : Epigraf, 2004. – P. 108-111. – ISBN 9975-924-49-2.

E un talent înăscut, capabil să joace orice rol de la drame la comedii – Anatol Pânzaru // Primăria municipiului Bălți : [site]. – 2020. – 31 aug. – URL: <https://balti.md/e-un-talent-innascut-capabil-sa-joace-orice-rol-de-la-drame-la-comedii-anatol-pinzaru/?date=2022-2&t=mini> (accesat : 25.07.2025).

Jitaru, Valentin. Pinzaru Anatol / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 265. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Marșalcovschi, Teo-Teodor. Omul și Artistul care a intrat în istoria Teatrului Național de la Bălți / Teo-Teodor Marșalcovschi, Constantin Stavrat, Valentin Jitaru // Observatorul : [site]. – 2016. – 16 sept. – URL: <https://observatorul.md/omul-si-artistul-care-a-intrat-in-istoria-teatrului-national-de-la-balti/> (accesat : 25.07.2025).

Marșalcovschi, Teo-Teodor. Valorificator al artei teatrale : [Anatol Pânzaru, actor, regizor, om de cultură și teatru (1936-2007), ar fi împlinit 80 de ani] /

Teo-Teodor Marșalcovschi, Constantin Stavrat, Valentin Jitaru // Literatura și Arta. – 2016. – 8 sept. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Pânzaru, Nicoleta. Anatol Pânzaru : Oameni de teatru originari din județul Soroca / Nicoleta Pânzaru // Istoria unui teatru & teatrul unei istorii / Petre Popa. – Chișinău : Lexicon, 2019. – P. 29-31. – ISBN 978-9975-3367-9-6.

Placa comemorativă a regretatului artist Anatol Pânzaru, dezvelită la Bălți // Nord News : [site]. – 2020. – 1 sept. – URL: <https://nordnews.md/stiri-nationale/social/foto-placa-comemorativa-a-regretatului-artist-anatol-pinzaru-dezvelita-la-balti/> (accesat : 25.07.2025).

Proca, Pavel. Anatol Pânzaru / Pavel Proca // Îndepărtate alte timpuri... : Cărpeie teatrale bălțene / Pavel Proca. – Chișinău : [S. n.], 2010. – P. 38-39. – ISBN 978-9975-9646-9-2.

Proca, Pavel. Personalitate fără transfer : [despre A. Pânzaru] / Pavel Proca // Să mă aplaudați cu palma pe obraz / Pavel Proca. – Chișinău : [S. n.], 2002. – P. 7-8. – ISBN 9975-78-213-2.

Proca, Pavel. Povara omeniei : [despre A. Pânzaru] / Pavel Proca // Portrete cu jobenu-n jos / Pavel Proca. – Chișinău : Asociația de Cooperare Internațională Proxima, 2004. – P. 176-178. – ISBN 9975-9665-1-9.

Proca, Pavel. Un regizor bogat : [despre A. Pânzaru] / Pavel Proca // Notițe pe notițe / Pavel Proca. – Chișinău : Dragodor, 2007. – P. 26-30. – ISBN 978-9975-932-35-6.

Elena Harconița

Tit SIMEDREA
1886-1971

Mitropolit al Bucovinei.

Tit (nume de botez Teodor) Simedrea s-a născut la 4 septembrie 1886, în com. Naipu, jud. Giurgiu (fostul jud. Vlașca). A decedat la 9 decembrie 1971, fiind înmormântat în cimitirul Mănaștirii Cernica.

După absolvirea claselor primare, a urmat Seminarul „Nifon Mitropolitul” și Facultatea de Teologie din București.

La 19 septembrie 1907 a fost hirotonit preot, slujind în parohiile Prunaru, jud. Teleorman, apoi la Blejești, jud. Vlașca, și Movila-Periș, jud. Ilfov. Pe timpul Primului Război Mondial a îndeplinit funcția de confesor militar, fiind înrolat voluntar în armată, și a însoțit trupele române care au eliberat Basarabia în 1918.

În 1921 este numit slujitor la Biserica „Sfântul Nicolae Tabacu” din București, unde își desfășoară activitatea până în momentul numirii sale în calitate de director al Cancelariei Sfântului Sinod și de slujitor la Catedrala Mitropolitană (1923-1925).

În 1922 a fost trimis pentru completarea studiilor la facultățile de teologie din Montpellier și din Paris

(Franța). Reîntors în țară, întrucât era văduv de mai bine de zece ani, la 24 aprilie 1924, este tuns în monahism cu numele Tit. Pe lângă îndatoririle ce le avea, la cererea chiriarhului său (Patriarhul Miron Cristea), a preluat și munca de redactor al publicației „Apostolul”, curierul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Datorită meritelor sale, în 1925, Sfântul Sinod îl alege arhieru-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu titlul „Târgovișteanul”. În același an a fost numit director al Institutului Biblic și de Misiune, director și profesor la Catedra de liturgică și imnologie la Academia de Muzică Bisericească din București. Este secretar de redacție la revista „Biserica Ortodoxă Română”, contribuind substanțial la ridicarea prestigiului acesteia, inclusiv datorită unor colaboratori de valoare pe care a reușit să-i adune în jurul său. Devine președinte al mai multor asociații misionare, printre care și președinte activ al Asociațiilor Studenților Creștini.

Prin vizite pastorale, a cercetat mai multe localități, a sfințit biserici, a susținut conferințe preoțești și misiunare, a participat la multe solemnități cu caracter religios, la ședințe ale instituțiilor sociale. Ca delegat al Patriarhului a condus lucrările Adunării eparhiale și ale Consiliului eparhial. Cunoștea greacă, latină, franceză, engleză, rusa și slavona. A participat la mai multe evenimente ecumenice și panortodoxe, desfășurate la Lausanne (1927), la Constantinopol și la Sofia (1928, unde

a participat la soluționarea „schisme bulgare”), pe Muntele Athos (1930) și la Oxford (1937).

La 11 decembrie 1935, după alegerea Episcopului Visarion Puiu în funcția de Mitropolit al Bucovinei, Tit Simedrea devine conducător spiritual al Episcopiei Hotinului cu reședința la Bălți. Timp de patru ani a continuat activitatea desfășurată de predecesorul său în direcție misionară, culturală și constructivă, ridicând la nivel înalt pastorația și misionarismul clerului și dezvoltând învățământul din școlile eparhiale. Prin aportul său, a fost înființat la Bălți un liceu-seminarial, au fost editate cărți și foioșoare duminicale, apar Buletinul Oficial „Episcopia Hotinului” și publicația eparhială „Însemnări Creștine. Revistă de orientări pastorale și misionare”.

În urma retragerii lui Visarion Puiu, devenind vacant Scaunul de Mitropolit al Bucovinei, la 13 iunie 1940 Sfântul Sinod a hotărât să-l învestească în funcția de Arhiepiscop al Cernăuților și Mitropolit al Bucovinei pe Tit Simedrea. La 28 iunie 1940 însă trupele sovietice intră în Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța și, în aceeași zi, au început evacuările. Tit Simedrea, până la confirmarea și învestirea în funcție, a fost numit locțiitor de mitropolit al Bucovinei, cu reședința la Suceava, iar învestirea în funcția de Mitropolit al Bucovinei a avut loc la 13 martie 1941.

Revine la Cernăuți la 25 iulie 1941, ca să ia în primire reședința mitropolitană

și face un apel către preoții eparhiei să se întoarcă la parohiile lor pentru a relua activitatea bisericească. În cele 182 de parohii din nordul Bucovinei 18 biserici erau deteriorate, catedrala din Cernăuți era în stare avariata, dar cel mai mult au suferit o parte din clădirile mitropolitane, Facultatea de Teologie, Internatul teologic, Școala de cântăreți și biserica seminarială. Până la sfârșitul anului 1943 a fost refăcută Catedrala din Cernăuți și au fost repuse în funcțiune toate bisericile. Din îndemnul ierarhului, au fost organizate în centrele județene ale Bucovinei mai multe conferințe generale preoțești, iar Mitropolitul Tit a întreprins mai multe vizite canonice, numai în vara anului 1943 vizitând 30 de biserici din eparhie.

Cu aprobarea acestuia, în satele locuite preponderent de ucraineni a fost permisă oficierea slujbelor religioase în limba slavonă. În urma vizitei președintelui federației comunităților evreiești la Palatul Mitropolitan în octombrie 1941, Tit Simedrea a intervenit la autoritățile de stat pentru a opri deportările evreilor din Bucovina în lagărele din Transnistria.

Din cauza apropierei liniei frontului, în luna martie 1944 a început operațiunea de evacuare a Bucovinei. Mitropolitul Tit și o parte din personalul Centrului eparhial s-au retras la Suceava, apoi la Vatra Dornei. În lunile de vară a vizitat aproape toate parohiile eparhiei din teritoriul neocupat.

La 31 ianuarie 1945, autoritățile comuniste l-au

obligat pe Mitropolitul Tit să-și depună demisia din funcția de Mitropolit al Bucovinei, acesta stabilindu-se la schitul Darvani de la București, apoi la Mănăstirea Cernica. A exercitat o perioadă funcția de membru al Comitetului de administrare, a fost consilier tehnic la Editura Institutului Biblic și de Misiune, vicepreședinte al Comisiei de pictură bisericească.

Tit Simedrea a fost unul dintre participanții mișcării „Rugul Aprins” de la Mănăstirea Antim din București.

În 1956, după pensionare, se retrage la Mănăstirea Cernica, unde se dedică studiilor cultural-bisericești, lucrările și studiile fiindu-i publicate în mai multe reviste teologice din România.

A primit, pentru merite deosebite, „Crucea comemorativă a Războiului 1916-1918” cu baretele „Ardeal, Carpați, Mărășești” și, din partea regelui Italiei, „Croce al Merito di Guerra”.

Bibliografie selectivă:

****Simedrea, Tit.** Patriarhia românească : Acte și documente. – București : [S. n.], 1926. – 226 p.

Simedrea, Tit. Viața și traiul Sfântului Nifon patriarhul Constantinopolului : Introducere și text / Tit Simedrea. – București : [S. n.], 1937. – 60 p.

Episcopul Tit Simedrea al Hotinului : câteva prețuiri și înfățișări ale lucrării sale. – [S. l.] : Însemnări Creștine, 1939. – 142 p.

Iosipescu, Sergiu. Mitropolitul Bucovinei Tit Simedrea și Sfânta Mănăstire Putna : (pe marginea unor noi documente și mărturii) / Sergiu Iosipescu // Analele Put-

nei / Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare” al Sfintei Mănăstiri Putna. – Suceava : [S. n.], 2011. – Vol. 7, nr. 1. – P. 299-318. – ISSN 1841-625X.

Moraru, Alexandru. Mironescu Atanasie / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini – slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române. – București : Basiliica, 2015. – P. 286-287. – ISBN 978-606-29-0057-1.

P.S.S. Tit Simedrea // Figuri contemporane din Basarabia. – Chișinău : Arpid, 1939. – P. 131-132.

Păcurariu, Mircea. Mironescu Atanasie / Mircea Păcurariu // Dicționarul Teologilor Români. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 299. – ISBN 973-45-0409-6.

Vasileanu, Marius. Mitropolitul Tit Simedrea și rugul aprins / Marius Vasileanu // Magazin istoric. – 2019. – Nr. 8. – P. 75-78.

Maxim Melinti

FACULTATEA DE TEOLOGIE A UNIVERSITĂȚII DIN IAȘI CU SEDIUL LA CHIȘINĂU 1926

Facultatea de Teologie din Chișinău a reprezentat prima instituție de învățământ superior din Basarabia, având o contribuție substanțială la formarea clerului ortodox nu doar basarabean, ci din întregul spațiu românesc.

A fost instituită în 1926, printr-o decizie a Ministerului Instrucțiunii Publice al României (ministru – I. Popovici), activând pe lângă alte două facultăți de teo-

logie din cadrul României întregite, a celor de la București și Cernăuți. Itinerarul constituirii acestei instituții de învățământ a fost unul dificil, iar traseul afectat de spiritul epocii, ostilități, reticențe, controverse legate de alegerea localității în care urma să activeze facultatea.

A existat o amplă mișcare, pe ambele maluri ale Prutului, pentru înființarea unei facultăți de teologie. În 1919, la Iași, profesorii au depus un memoriu prin care solicitau reînființarea Facultății de Teologie. Deschiderea acestei facultăți a fost însă tergiversată, din cauza numărului insuficient de studenți, care nu se încadra în prevederile legii. Un curent puternic s-a format și în Basarabia. Printre cei mai activi promotori ai constituirii unei instituții de învățământ superior teologic au fost preotul P. Guciușcă, deputat în legislativul de la București, și arhiepiscopul Gurie Grosu. Clerul basarabean solicita fondarea unei Academii de Teologie la Chișinău. Arhiepiscopul Gurie argumenta necesitatea înființării unei instituții de învățământ religios în felul următor: „Biserica a fost cea dintâi purtătoare de cultură în Neamul nostru românesc. Ea a luminat căile și a ajutat cu toate puterile sale la atingerea propășirii naționale de azi. Și aici, în Basarabia, biserica a fost și trebuie să rămână în fruntea mișcării culturale”. În primăvara anului 1921, arhiepiscopul Gurie a convocat mai multe personalități cu studii superioare în domeniul teologiei. Comisia restrânsă o alcătuiau iconomul stavrofor

Avtonom Vâlcov, Constantin N. Tomescu și Vasile Florov, profesor la Seminarul Teologic. A fost întocmit un regulament, conform căruia se prevedeau patru ani de studii, disciplinele fiind știința, istoria, limba și literatura română, franceza, italiana și germana. Studenții urmau să fie interni și externi, bursieri și solvenți.

La 3 octombrie 1921, arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului Gurie a solicitat oficial de la Sfântul Sinod înființarea Academiei Teologice în Chișinău. În acest sens, Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului a prezentat un proiect de statut și un tablou de repartizare a materiilor ce urmau să fie studiate. La Congresul General Eparhial s-a votat suma de 500 de mii de lei necesari cheltuielilor în primul an. Au fost identificați profesorii, încăperile pentru studiu și internat. Se dorea începerea cursurilor chiar din anul 1921, de sărbătoarea Sfânta Cuvioasă Parascheva, ocrotitoarea Moldovei.

La 29 octombrie 1923, arhiepiscopul Gurie se adresa din nou Sfântului Sinod, subliniind că sunt doi ani încheiați de la solicitarea de a deschide o instituție de învățământ superior în Basarabia, care era la acel moment nesoluționată. Totuși, înființarea urma să aibă loc în bază legislativă. Sfântul Sinod recomanda Arhiepiscopiei să înființeze cât mai curând posibil un Seminar Teologic Superior, cu patru cursuri anuale, format din absolvenți ai Seminarului cu opt clase, absolvenți ai liceelor și ai altor școli secundare

și de bacalaureat. La 12 iunie 1926 a urmat o altă scrisoare a Arhiepiscopiei Chișinăului către Sfântul Sinod.

Necesitatea edificării unei instituții de învățământ de esență spirituală în Basarabia a fost scoasă în evidență și de regele Ferdinand I Întregitorul. Mitropolitul Pimen al Moldovei se opune însă înființării Facultății de Teologie la Chișinău.

Deschiderea Facultății de Teologie la Chișinău a fost favorizată de contextul politic. La 30 martie 1926, după o perioadă de guvernare de patru ani, Partidul Național Liberal a fost înlocuit la putere de adepții generalului basarabean A. Averescu, liderul Partidului Poporului, curent de opinie favorabil animării învățământului teologic în Basarabia. La 6 septembrie 1926, printr-o decizie a ministrului Instrucțiunii Publice, s-a dispus înființarea la Chișinău a Facultății de Teologie a Universității din Iași, în localul Seminarului de Teologie, ce urma să fie reparat și pus în întregime la dispoziția facultății. Până la 1 ianuarie 1927, cheltuielile de întreținere și plata profesilor urmau să fie suportate de biserica basarabeană. De la acea dată, plata cadrelor didactice trecea în responsabilitatea statului. Inițial, Facultatea Teologică din Chișinău urma să funcționeze potrivit regulamentului Facultății de Teologie de la București, afară de gruparea materiilor și programul analitic, pe care facultatea de la Chișinău urma să le organizeze singură. În vederea punerii în funcțiune a noii facultăți,

Ministerul l-a delegat pe I. Mihălcescu de la Facultatea de Teologie din București s-o organizeze și s-o conducă până la alegerea unui decan, atunci când va exista un număr suficient de profesori titulari.

I. Mihălcescu a emis prima înștiințare referitoare la înființarea facultății pendinte de Universitatea din Iași, având deocamdată cursuri pentru anii I și II. Au fost stabilite cele 10 catedre și anunțată o conferință de istorie a artei creștine. Persoanele care doreau să ocupe un post la una din aceste catedre urmau să înainteze cereri până la 10 octombrie 1926 către Ministerul Instrucțiunii Publice. Inaugurarea instituției de învățământ teologic superior a avut loc într-un cadru cât se poate de festiv, la 8 noiembrie 1926, de sărbătoarea Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, considerat de participanții la eveniment drept „cel mai de seamă eveniment pentru Moldova, după Unirea din 27 martie 1918”. Chișinăul avea o înfățișare de sărbătoare. Edificiile erau îmbrăcate în covoare și flori. Chipurile regelui și reginei erau încadrate cu panglici tricolore. În plină zi, str. Alexandru cel Bun era iluminată de becuri electrice de diferite culori. Clădirea iluminată a instituției de învățământ avea încrustată o cruce.

Activitatea Facultății de Teologie a fost validată prin Decretul regal nr. 1 137 din 21 aprilie 1927. În același an, Senatul Universității din Iași a aprobat Regulamentul de funcționare a facultății și

a făcut recomandări pentru numirea profesorilor, care, pentru anul de învățământ 1926-1927, au fost numiți suplinitori. Cele cinci direcții (exegetică, sistematică, istorică, literar-filozofică, practică) ale instituției de învățământ superior au fost prezentate în cadrul Senatului Universității din Iași de către I. Mihălcescu. Succesorii în funcție ai decanului I. Mihălcescu (8 noiembrie 1926 – 1 martie 1928) au fost: Gala Galaction (1 martie 1928 – 1 martie 1930), C. Iordăchescu (1 martie 1930 – 1 martie 1932), N. Popescu-Prahova (1 martie 1932 – 1 martie 1938; 1 decembrie 1938 – 4 noiembrie 1940), V. Radu (1 martie 1932 – 1 decembrie 1938), I. Savin (28 iunie 1940 – 22 iunie 1941, în perioada de evacuare). Postul de prodecan a fost ocupat de C. N. Tomescu.

O comisie specială organizată de Minister și convocată la 10 noiembrie 1927 a studiat dosarele celor 61 de candidați înscriși la catedrele vacante. Profesori titulari au fost numiți Șt. Ciobanu, C. Fedeleș, Gr. Pișculescu (Gala Galaction), C. Iordăchescu, V. Iordăchescu, I. Scriban, I. Savin; profesori agregati – T. Bulat, N. Crainic, P. Constantinescu-Iași, C. N. Tomescu, V. Radu, N. Popescu-Prahova, D. Popescu-Moșoaia; profesori suplinitori – S. Bejan, I. Tocan.

De la fondare și până în 1938, facultatea a avut 16 catedre. La 4 noiembrie 1938, instituției i s-au retras jumătate din catedre, tocmai cele care o favorizau față de alte facultăți de teologie. În

epocă, au existat propuneri ca sub egida Facultății să se deschidă și Catedra de medicină. Aceasta era necesară pentru cunoașterea epidemiilor, profilaxia și combaterea acestora. La fel, se propunea organizarea de cursuri medicale de 2-3 luni pentru preoți.

În anii 1927-1930 și în 1933, la facultate activau 14 profesori definitivi și agregati; în anii 1931 și 1932 – 15. În anul de studii 1935-1936, cele mai multe cadre didactice erau din Chișinău – 17 profesori (din Cernăuți – 7, din București – 13). Iar după numărul de studenți, cea mai numeroasă era Facultatea de Teologie din Cernăuți – 1253 (pe lângă 975 de studenți ai Facultății de Teologie din București și 368 ai Facultății de Teologie din Chișinău). În comparație cu instituțiile similare din România întregită, Facultatea de Teologie din Chișinău a avut mai puțini studenți și, respectiv, absolvenți. Cel mai mare număr de studenți – 755 – a fost înregistrat în anul de studii 1926-1927. Acesta includea audienți ai cursurilor superioare ale Seminarului Teologic din Chișinău și candidați, majoritatea preoți, veniți din afara Chișinăului.

La începutul anului universitar 1927-1928 au fost înscriși 533 de studenți: în anul I – 235; în anul II – 155; în anul III – 143. În contextul crizei economice mondiale, cel mai mic număr de studenți a fost înregistrat în anul de studii 1931-1932. Atunci s-au înscris preoți care au absolvit seminarul și liceeni care au susținut baccalaureatul. Studenți erau și

directoarea Liceului Eparhial, soțiile de intelectuali. Pentru studenții merituosi a fost instituită bursa „Părintelui iconom stavrofor Pavel P. Giuciujna”, în valoare de 15 mii de lei. Facultatea nu ducea lipsă nici de studenți străini (doi greci, trei bulgari, trei ruși, un sârb, un sirian). În total, au absolvit 12 promoții, 6440 de studenți, inclusiv peste 100 de fete; 879 au fost licențiați.

Titlul de doctor honoris causa a fost acordat, la 21 martie 1934, episcopului Dionisie Erhan al Eparhiei Cetății Albe-Ismael. Absolvenții facultății au devenit preoți, episcopi, profesori universitari, stareți, misionari, scriitori.

La Facultatea de Teologie s-au realizat cercetări în domeniile teologiei, istoriei citorilor basarabene. Teologii Gala Galaction și V. Radu au venit cu interpretări originale referitoare la Biblie. C. N. Tomescu, prodecanul facultății, a contribuit la editarea „Revistei istoric-arheologice bisericești” și a lăsat moștenire o bogată viziune trăită și narată asupra istoriei românilor și a istoriei universale.

Activitatea științific-editorială a facultății a vizat editarea a două volume din scrierile Părinților Apostolici, scrierile lui Dionisie Areopagitul. O parte din tezele de licență ale studenților au reprezentat studii autentice referitoare la istoria lăcașurilor de cult, a istoriei localităților.

Studenții teologi din Chișinău editau revista „Studentul” sub egida Societății Culturale „Petru Movilă”.

Sub auspiciile Facultății de Teologie activa Societatea Studențească „Vasile Conta”, înființată odată cu facultatea. Aceasta edita revista lunară „Gândul neamului”, îngrijită de O. Constantinescu, G. Uță, M. Cercel, Șt. Băleanu și I. Huștiu.

S-a decis ca Facultatea de Teologie de la Chișinău să-l adopte ca patron spiritual pe Sfântul Atanasie cel Mare, patriarhul Alexandriei. Hramul facultății era sărbătorit într-o atmosferă care îmbina dimensiunea religioasă cu cea cognitivă.

Sediul instituției a fost stabilit în fostul edificiu al Seminarului Teologic, de pe str. Universității, nr. 18 (actuala str. 31 August 1989, nr. 78; blocul II al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova). Lăcașul sfânt al Facultății de Teologie era Paraclisul „Sfinții Trei Ierarhi”, zidit în 1847. Serviciile divine erau oficiate de către iconomul stavrofor Ioan Andronic. Facultatea dispunea și de un internat.

Unii dintre profesori, cum era cazul lui Gala Galaction, aveau chilia lor la Facultate.

La sfârșitul anilor 1930, biblioteca Facultății de Teologie era constituită din 85 de mii de cărți și periodice. După intervenția sovieticilor în Basarabia, au fost salvate doar 14 mii de exemplare.

Tendința de desființare a Facultății de Teologie din Chișinău este înscrisă în Legea pentru învățământul teologic superior din 18 mai 1938. Legislația prevedea activitatea doar a trei facultăți, de la București, Iași și Cernăuți. Probabil, se voia fuzionarea învățământului superior te-

ologic din Chișinău și a celui de la Iași. Cauzele acestor schimbări instituționale rezidau în factorii politici creați la sfârșitul anilor 1930.

Între 28 iunie 1940 și 22 iunie 1941, Facultatea a activat la Universitatea din Iași, apoi a fuzionat cu Facultatea de Teologie din Cernăuți. Considerată de unii autori „un simplu instrument simbolic al unificării teritoriului”, Facultatea de Teologie din Chișinău a constituit, indubitabil, un centru de rezistență spirituală într-o provincie proximală statului care reprezenta ateismul militant – URSS, dar și o pepinieră a clerului cu viziuni naționale în spațiul românesc.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 268-269; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 271-272.

Bibliografie selectivă:

Decanatul Facultății de Teologie Chișinău. Înștiințarea nr. 1 // Luminătorul. Partea oficială. – 1926. – Nr 18 (15 sept.). – P. 16-17.

****Înființarea Facultății de Teologie la Chișinău.** Decizie nr. 97.118/926 // Monitorul Oficial. – 1926. – Nr 207 (17 sept.). – P. 14171.

Corlăteanu-Granciuc, Silvia. Regulamentul din anul 1927 al Facultății de Teologie din Chișinău / Silvia Corlăteanu-Granciuc // Sesiunea științifică a Departamentului istoria românilor, universală și arheologie, Ediția a 10-a, 24 mai 2024 : Program, rezumatele comunicărilor / editor: Aurel Zanoci. – Chișinău: [S. n.], 2024. – P. 62-63. – ISBN 978-9975-62-719-1.

Gheorghiu, Vasile. Facultatea de Teologie din Chișinău / Vasile Gheorghiu // Calendarul po-

porului pe anul ordinar 1927 / Societatea pentru Cultură și Literatură Română din Bucovina. – Cernăuți : [S. n.], 1928. – P. 52.

Palade, Gheorghe. Contribuția Mitropolitului Gurie Grosu la înființarea și activitatea Facultății de Teologie din Chișinău / Gheorghe Palade // Mitropolitul Gurie – misiunea de credință și cultură : Culegere de articole și studii despre Mitropolitul Gurie Grosu al Basarabiei (1877-1943). – Chișinău : Epigraf, 2007. – P. 106-117. – ISBN 978-9975-903-31-8.

Petrovici, Ion. Inaugurarea Facultății de Teologie din Chișinău / Ion Petrovici // Momente solemne. – București : Casa Școalelor, 1943. – P. 64-67.

Prisac, Lidia. Chișinău, cel deal doilea oraș al României întregite (1918-1940) : studiu monografic, documente și materiale : în 2 vol. Vol. 1 / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2025. – P. 551-568. – ISBN 978-973-577-783-8. – ISBN 978-973-577-784-5.

Prisac, Lidia. Facultatea de Teologie a Universității din Iași cu sediul la Chișinău / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : USM, 2023. – P. 211-213. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Tomescu, Constantin. N. Jurnal din viața mea / Constantin. N. Tomescu. – Chișinău : Cartdidact, 2019. – 1100 p. – ISBN 978-9975-139-83-0.

Xenofontov, Ion Valer. Învățământul superior în Basarabia interbelică: constituire, instituționalizare și evoluție / Ion Valer Xenofontov // În oglinda istoriei: de la medieval la contemporan : În onorem profesor Valentin Tomuleț / Universitatea de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” ; editor: Constantin Manolache. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2022. – P. 639-653. – ISBN 978-9975-62-465-7.

Ion Valer Xenofontov

Emil CEBAN
1966

Medic, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, ministru al sănătății, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

Emil Ceban s-a născut la 6 septembrie 1966, în s. Lipnic, rn. Ocnița.

Învăță la Școala medie de cultură generală din satul natal (1973-1981). Studiază la Colegiul Național de Medicină și Farmacie din Chișinău (astăzi, Centrul de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”), specialitatea felcer sanitar, pe care o absolvă cu mențiune (1981-1985). În anii 1987-1993 își face studiile superioare la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” – USMF), Facultatea de Medicină Generală. Urmează internatura la aceeași instituție (1993-1994) și își continuă studiile de doctorat, la specialitatea urologie (1994-1998). Învăță la Universitatea de Studii Europene din Moldova, fiind licențiat în drept (2008-2012), și la Academia de Administrare Publică, unde își ia titlul de master în științe economice, cu

specializarea în management (2014-2017).

În anul 2003 obține titlul de doctor în științe medicale, după susținerea tezei „Tratamentul diferențiat al calculilor ureterali”, conducător științific profesorul universitar A. Tănase. În 2014 susține teza de doctor habilitat în științe medicale „Tratamentul multimodal al nefrolitiazii complicate”. Posedă dreptul de a conduce teze de doctorat la specialitățile urologie (2008), urologie și andrologie (2020), oncologie și radioterapie (2025).

A beneficiat de stagii și formări în domeniul managementului educațional, metodologiei cercetării, legislației, managementului sanitar, învățământului medical universitar și postuniversitar, urologiei și andrologiei, urmate atât în țară, cât și peste hotare: România, Germania, Turcia, China, Ucraina. A avut instruirii, precum „Traditional and robotic assisted laparoscopy in urology” (Cluj-Napoca, 2010); „High risk prostate cancer and male infertility” (București, 2016); „Renal and penile cancer” (București, 2017); „Progress in Uro-Oncology. Live educational activities” (Cluj-Napoca, 2017); „Exploring modes of treatment for kidney and ureteral stones using retrograde intrarenal surgery (RIRS) workshop” (Piaseczno, Polonia, 2017); „Higher education management for developing countries” (Jinhua, China, 2018); „Open World Program, Congressional Office for International Leadership” (2023); „The Urodynamic Application Training on the

system Pico Smart, Technical Training on Pico and Dyno Smart Equipment, MEDICA” (2023) ș.a.

Cariera profesională a început-o ca medic urolog la Spitalul Clinic Republican din Chișinău (1993-1994), apoi este medic urolog la Spitalul Municipal din Bălți (1994). Între anii 1995 și 2006 este asistent al Catedrei de urologie și nefrologie chirurgicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, ulterior șeful Secției doctorat, masterat și postdoctorat (2003-2010), conferențiar universitar (2006-2014), profesor universitar (2015-prezent), prorector pentru educație și probleme sociale (2009-2015), prorector pentru activitate clinică (2015-2019), șef al Catedrei de urologie și nefrologie chirurgicală (2019-prezent), rector al USMF „Nicolae Testemițanu” (2019-prezent).

În calitate de rector (reales în anul 2024 pentru al doilea mandat), a extins infrastructura academică și de cercetare prin modernizarea laboratoarelor și integrarea noilor tehnologii digitale în procesul educațional. În anul 2020 a aprobat lansarea a două programe noi de studii de licență („Sănătate publică” și „Tehnologie radiologică”), un nou program de studii de masterat științific („Tehnologii moleculare în sănătate”); în 2022 programul de studii de licență „Fiziokinetoterapie și reabilitare”, programele de master „Optometrie clinică”, „Nutriție umană” și „Sănătate mintală publică”. Consolidază parteneriatele internaționale, întărind poziția universității ca centru de excelență în do-

meniu. Proiectele pe care le-a inițiat au constituit fundamentul Programului de activitate „Universitate europeană prin calitate și inova-re” (2024-2029). Promovează cercetarea interdisciplinară, modernizează infrastructura universitară și stimulează internaționalizarea educației și a cercetării medicale, acționând cu perseverență și cu un angajament constant față de comunitatea academică. Sub conducerea sa, instituția înregistrează mai multe performanțe, materializate în proiecte de cercetare, publicații științifice cu factor de impact, cu sporirea vizibilității cercetătorilor și a Universității. În acest context, a fost creat Institutul Național de Cercetare în Medicină și Sănătate (2024), a fost elaborată și aprobată „Strategia de fortificare a domeniului de cercetare și inovare”. În cadrul Complexului Sociocultural Universitar a fost inaugurat Centrul de Autogovernare Studențească – noul sediu al Asociației Studenților și Rezidenților în Medicină (2020).

Cercetările științifice ale profesorului Emil Ceban sunt axate pe domeniul urologiei și andrologiei: diagnosticul și tratamentul infertilității masculine, diagnosticul și tratamentul disfuncțiilor sexuale masculine, diagnosticul și tratamentul disfuncțiilor sexuale feminine, evaluarea impactului masculin asupra pierderilor recurente de sarcină, diagnosticul și tratamentul patologiilor urologice.

Rezultatele cercetărilor sale sunt reflectate în 304 lucrări științifice, inclusiv o mono-

grafie monoautor și 5 monografii colective, 14 articole cu Impact Factor, 25 de articole în bazele de date Web of Science și SCOPUS, 18 Brevete de invenție și Certificate de inovații, 21 lucrări științifico-metodice și didactice (două manuale, opt note de curs, cinci îndrumări metodice, șapte compendii, trei protocoale clinice naționale). Lucrările sale adună numeroase citări, indicele h în Google Academic fiind de 11.

Implicarea sa activă în viața științifică și editorială este reflectată prin apartenența la 10 reviste științifice de profil: membru al colegiului de redacție „Arta Medica” (2019-prezent), membru de onoare al revistei „Moldovan Journal of Health Sciences” (2020-prezent), membru al Consiliului consultativ editorial „The Moldovan Medical Journal” (2020-prezent), redactor-șef adjunct la „Bulletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale” (2020-prezent), membru de onoare al „One Health & Risk Management” (2021-prezent), membru al colegiului de redacție al publicațiilor „Journal of Stomatological Medicine” (2021-prezent), „Sănătate publică, economie și management în medicină” (2021-prezent), „Medicine and Materials” (România, 2021-prezent); „Annals of Academy of Romanian Scientists, Series of Medicine Online” (România, 2022-prezent); „Zaporizhian Medical Journal” (Ucraina, 2025).

Are o experiență vastă în implementarea proiectelor naționale și internaționale, printre acestea „Dispositif

de formation professionnelle tout au long de la vie, ouverte et à distance pour optimiser la gestion de la qualité des soins et des risques en santé en République de Moldova et Azerbaïdjan” (2023-2026); „Sporirea capacităților de cercetare în Europa de Est” (Institutul Național de Sănătate din SUA și Universitatea „Babes-Bolyai”, România, 2023); „CEI support for increasing capacity of research and action in occupational and environmental health in the Republic of Moldova” (Central European Initiative, programul KEP, 2024-2025); „Implementation Science Study” to investigate community-based mental health interventions for high-risk communities in low and middle income countries – HEARD” (USAID, 2024); „American Medical Speaker Program” (Guvernul SUA, 2024-2029); „Consolidarea educației medicale în urologie și nefrologie chirurgicală prin simulare” (Guvernul României, 2024); „Modernizarea și fortificarea educației prin cercetare în farmacie și medicină în cadrul USMF «Nicolae Testemițanu»” (2024-2025) ș.a.

Este participant la numeroase congrese și conferințe internaționale din România (București, Târgu Mureș), Austria (Viena), Spania (Madrid, Barcelona), Marea Britanie (Londra), Germania (Berlin, Munchen), Italia (Milano), Franța (Paris), Canada (Montreal), Turcia (Istanbul), Suedia (Stockholm), Japonia (Fukuoka), și anume: al XXVI-lea Congres al Asociației Europene de Urologie (Viena, 2011); al XXXII-

lea Congres al Asociației Europene de Urologie (Londra, 2017); al XXXIV-lea Congres anual al Asociației Europene de Urologie (Barcelona, 2019); al XXXVII-lea Congres anual al Asociației Europene de Urologie (Amsterdam, 2022); Conferința „Biotehnologia pentru dezvoltarea economică și socială în Europa de Sud-Est” (2022); Conferință Internațională de Uroginecologie (Oradea, 2023); al VII-lea Forum Internațional al Asiei Centrale privind asigurarea calității educației (Astana, 2023); al XL-lea Congres anual al Asociației Europene de Urologie (Madrid, 2025); a IV-a Conferință Internațională „Prietenii Urologiei din Georgia” (2025); Conferința anuală a Federației Mondiale a Societăților de Medicină Chineză Dunhuang de Cercetare și Patrimoniu Cultural (Gansu, China, 2025) ș.a.

Pe parcursul activității, își exercită competențele manageriale în diverse domenii: președinte al Comitetului Sindical al studenților (1993-2000), președinte al Comitetului Sindical al colaboratorilor USMF „Nicolae Testemițanu” (2005-2009), președinte al Comisiei de specialitate a Ministerului Sănătății în domeniul urologiei și hemodializei (2014-2016), președinte al Comisiei de atestare a medicilor urologi, nefrologi și andrologi ai Ministerului Sănătății (2016-prezent), membru al Consiliului Național Coordonator în domeniul Controlului Tuturului (din 2019), membru al Comisiei Naționale pentru desfășurarea acțiunilor con-

sacrate Anului lucrătorului medical (2020), membru al Comitetului de coordonare a imunizării anti-COVID-19 (din 2021), membru al Comisiei naționale extraordinare de sănătate publică (din 2021), președinte al Consiliului consultativ de sănătate publică pe lângă prim-ministru (din 2021), membru al Comitetului bilateral al Republicii Moldova în cadrul Parteneriatului de cooperare Republica Moldova – Statul Carolina de Nord, SUA (2022-2024), președinte a Consiliului rectorilor din Republica Moldova (din 2022), membru al Comisiei de experți a Academiei de Științe a Moldovei (din 2023), membru al Colegiului Ministerului Sănătății (din 2025).

Își desfășoară activitatea și în cadrul unor societăți medicale de prestigiu: secretar al Societății Urologilor din Republica Moldova (1996-2021), membru al Societății Europene a Urologilor (1997-prezent), membru al Societății Internaționale de Urologie (2013-prezent), președinte al Societății Urologilor din Republica Moldova (2021-prezent), președinte al Uniunii Medicale Balcanice din Republica Moldova (2022-prezent).

A obținut numeroase premii și recunoaștere academică în țară și în România, Belgia, Polonia, Canada, Marea Britanie, SUA, China, printre acestea: Medalie de Argint și Ordinul de Cavaler (Bruxelles, 2008); Medalie de Aur (Inventica 2011, București); Medalie de Argint și Diplomă (Polonia, 2011); Diploma Ministerului Sănătății al Re-

publicii Moldova (2012); Ordinul „Gloria Muncii” (2015); Medalie de Bronz (Polonia, 2016); Medalia „Nicolae Miclescu Spătarul” (Academia de Științe a Moldovei, 2020); Medalia „Academicianul Nicolae Păulescu” (Academia de Științe a Moldovei, 2021); distincția „Brilliant Gentleman”, Galla Brilliance-2021 „Zbor” (2021); Diploma „Innovation Ambassador” (Euroinvent, Iași, 2021), Medalie de Bronz (2021) și Medalie de Aur la același salon (2022); Medalie de Aur și Premiu special de recunoaștere (Canada, 2022); Certificat de apreciere și Medalie de Aur (Londra, 2022); Diplomă pentru invenție (Geneva, 2023); trei medalii de aur la Expoziția de Creativitate și Inovații (Iași, 2023); Diplomă și Medalie de Aur pentru invenție (Geneva, 2023); Medalie de Aur pentru invenție (SUA, 2023); Medalie de Aur (Toronto, 2023); Diplomă de excelență (Chișinău, 2023); Diplomă și Medalie de Aur (Chișinău, 2023); Medalie de Aur (Timișoara, 2024); Medalie de Aur (Iași, 2024); Diplomă de recunoștință (USMF, 2024); Diplomă aniversară și Medalie jubiliară (Academia Oamenilor de Știință din România, 2025); Medalie de Aur (Universitatea Politehnică din București, Euroinvent, Iași, 2025); trei medalii de aur (Iași, 2025); Premiu special (Iași, 2025); Nominalizarea „Mentor al generațiilor” (Sănătate, 2025); Premiu pentru invenție (Geneva, 2025); Diplomă și Medalie (Geneva, 2025) ș.a.

Este ales membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (2023).

Ministru al sănătății (din 2025).

Prestigiul profesional i-a fost recunoscut prin acordarea titlului onorific de doctor honoris causa al Universității de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș, România (2021), al Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, București, România (2022) și al Universității „Aurel Vlaicu” din Arad (2023). Este „Ambasador al excelenței în virtute civică” (București, 2023). Societatea Euro-Asiatică a Chirurgilor Cardiovasculari și Toracici îi conferă titlul de „Magister Egregius Chirurgus et Vir Scientia Optimus” (Iași, 2024), iar Universitatea de Medicină Chineză din Gansu îl premiază pentru contribuția la dezvoltarea medicinei tradiționale chineze în Republica Moldova (2024). A fost declarat „Omul anului 2024” de revista „VIP Magazin” (2025).

Bibliografie selectivă:

Banov, Pavel. Evaluarea metabolică și impactul recurenței tratamentului metafilactic în litiaza urinară : Monografie / Pavel Banov, Emil Ceban. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 140 p. – ISBN 978-9975-164-86-3.

Bernic, Jana. Sindromul hemolítico-uremic la copii : Compendiu / Jana Bernic, Emil Ceban, Ciuntu Angela. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 31 p. – ISBN 978-9975-180-19-1.

Ceban, Emil. Aspecte clinico-diagnostice în tratamentul chirurgical al litiazei coraliforme prin nefrolitotomie și variantele ei : Monografie / Emil Ceban, Andrei Galescu. – Chișinău : [S.

n.], 2021. – 156 p. – ISBN 978-9975-87-905-7.

Ceban, Emil. Aspectele clinico-paraclinice și imunologice în nefrolitiază complicată : Monografie / Emil Ceban, Pavel Banov. – Chișinău : Universul, 2020. – 128 p. – ISBN 978-9975-47-189-3.

Ceban, Emil. Tratatamentul litiazei renouretale prin litotritie extracorporeală cu unde de șoc (ESWL) : indicații metodice / Emil Ceban. – Chișinău : CEP Medicina, 2015. – 26 p. – ISBN 978-9975-118-95-8.

Ceban, Emil. Tratatamentul multimodal al nefrolitiază complicată : Monografie / Emil Ceban. – Chișinău : CEP Medicina, 2013. – 216 p. – ISBN 978-9975-118-29-3.

Ceban, Emil. Urolitiază / Emil Ceban. – Chișinău : CEP Medicina, 2013. – 31 p. – ISBN 978-9975-118-11-8.

Ceban, Emil. Valoarea densitometriei tomografice în tratamentul litiazei renouretale prin litotritie extracorporeală : Monografie / Emil Ceban, Andrei Bradu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 144 p. – ISBN 978-9975-87-920-0.

The 37th Balkan Medical Week „Perspectives of the Balkan Medicine in the Post COVID-19 Era” & The 8th Congress on Urology, Dialysis and Kidney Transplant from the Republic of Moldova with international participation „New Horizons in Urology”, June 7-9, 2023, Chișinău : Abstract Book / editor: Emil Ceban [et al.]. – Chișinău : Ridgeone Group, 2023. – 392 p. – ISSN 1584-9244.

Urologie. Andrologie. Nefrologie chirurgicală / redactor: Emil Ceban. – Chișinău : Universul, 2020. – 368 p. – ISBN 978-9975-47-185-5.

****Ceban, Emil.** Eficacitatea unei combinații fixe de Centaurii herba, Livestici radix și Rosmarini folium în litiaza urinară (rezultatele unui studiu de cohortă randomizat deschis) / Emil Ceban // Zeitschrift für

Phytotherapie. – Stuttgart (Germania), 2012. – Nr 1. – P. 19-23. – ISBN 978-3-8304-5418-2.

Clinical case : the impact of renal transplantation in the patient with renal pathology and gout / Cornelia Cornea, Emil Ceban, Larisa Rotaru [et al.] // Cells and tissues transplantation. Actualities and perspectives, Ediția a 3-a, 21-22 martie 2025, Chișinău. – Chișinău : Medicina, 2025. – P. 32. – ISBN (pdf) 978-9975-82-413-2.

Factorii de progresie ai bolii cronice de rinichi la pacienții cu COVID-19 / Tatiana Răzlog, Eugeniu Russu, Emil Ceban [et al.] // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2024. – Vol. 11, nr. 2 (S), Anexa 1. – P. 59. – ISSN 2345-1467.

****Ivanov (Litovcenco), Mihaela.** The importance of multimodal diagnostic methods for therapeutic decision making for overactive bladder in women / Mihaela Ivanov (Litovcenco), Emil Ceban // Medicine and Pharmacy Reports. – 2025. – Vol. 98. – P. 165-175. – ISSN 2602-0807. – DOI: <https://doi.org/10.15386/mpr-2669>.

Method for Increasing the Production or Activity of Catalase in the Body / Lilia Andronache, Valeriana Pantea, Emil Ceban [et al.] // IFMBE Proceedings : 6th International Conference on Nanotechnologies and Biomedical Engineering, Ediția a 6-a, 20-23 septembrie 2023, Chișinău. – Chișinău : Springer Science and Business Media Deutschland GmbH, 2024. – Vol. 92. – P. 318-325. – ISBN 978-303142781-7. – ISSN 16800737.

Provocări actuale în diagnosticul și tratamentul deficitului de testosteron la bărbații de vârstă reproductivă / Iurii Arian, Ion Dumbrăveanu... Emil Ceban [et al.] // Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină. – 2024. – Nr 5. – P. 155-161. – ISSN 1729-8687. – DOI: [https://doi.org/10.52556/2587-3873.2024.5\(102\).23](https://doi.org/10.52556/2587-3873.2024.5(102).23).

****Testicular asymmetry in contrast with hormones and semen parameters in idiopathic severe oligoasthenoteratozoospermia syndrome** / Iurii Arian, Ion Dumbrăveanu, ... Emil Ceban // Archives of the Balkan Medical Union. – 2024. – Vol. 59. – P. 83-93. – ISSN 1584-9244. – DOI: <https://doi.org/10.31688/ABMU.2024.59.1.11>.

****The role of hormone replacement therapy in the treatment of erectile dysfunction in individuals with obesity** / Ion Dumbrăveanu, Victoria Ghenciu ... Emil Ceban [et al.] // Archives of the Balkan Medical Union Supliment. – 2025. – Vol. 60, supliment nr. 1. – P. 39-40. – ISSN 0041-6940.

****The role of renal dysfunction and bone metabolism in osteoporosis associated with gouty nephropathy** / Cornelia Cornea, Larisa Rotaru ... Emil Ceban [et al.] // Archives of the Balkan Medical Union Supliment. – 2025. – Vol. 60, supliment nr. 1. – P. 45-46. – ISSN 0041-6940.

****Thiosemicarbazone-Based Compounds: Cancer Cell Inhibitors with Antioxidant Properties** / Olga Garbuz, Emil Ceban, Dorin Istrati [et al.] // Molecules (Basel, Switzerland). – 2025. – Vol. 30. – P. 1-45. – DOI: <https://doi.org/10.3390/molecules30092077>.

Baciu, Gheorghe. Ceban Emil / Gheorghe Baciu // Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova / Gheorghe Baciu (coordonator). – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 148. – ISBN 978-9975-66-474-5.

Ceban Emil : Curriculum Vitae EuroPass // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – URL: https://asm.md/sites/default/files/2020-01/CV%20Ceban%20Emil_4.pdf (accesat : 23.08.2025).

Cuzuio, Ion. Între bisturiu și elocință : [despre Emil Ciobanu, doctor chirurg, rector al Universității de Stat de

Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”] / Ion Cuzuio // Literatura și Arta. – 2021. – 16 sept. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Ghioca, Cristina. Prof. dr. Emil Ceban, reînvestit rector al USMF „Nicolae Testemițanu” / Cristina Ghioca // Viața medicală : [site]. – 2024. – 10 oct. – URL: <https://www.viata-medicala.ro/prof-dr-emil-ceban-reinvestit-rector-al-usmf-nicolae-testemitanu-39509> (accesat : 15.09.2025).

Ion, Eugenia. Emil Ceban : Omul Anului 2024 / Eugenia Ion // VIP Magazin. – 2025. – 14 mai. – URL: <https://vipmagazin.md/emil-ceban-omul-anului-2024/> (accesat : 20.08.2025).

Prof. Emil Ceban // European Sexual Medicine Network : [site]. – URL: <https://www.esmn-cost.eu/member/prof-emil-ceban/> (accesat : 20.08.2025).

Profesorul Emil Ceban a fost ales rector al USMF „Nicolae Testemițanu” // Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” : [site]. – 2019. – 3 oct. – URL: <https://usmf.md/ro/noutati/profesorul-emil-ceban-fost-ales-rector-al-usmf-nicolae-testemitanu> (accesat : 20.08.2025).

Sadovnic, Andrei. Ceban Emil : [date biografice] / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță // Cavalerii Ordinului Gloria Muncii / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 435. – ISBN 978-5-88554-080-3.

Elena Harconița

Gabriel ȘTREMPEL
1926-2020

Istoric literar român, filolog, doctor în filologie, profesor universitar, bibliograf, specialist în istoria culturii medievale românești, membru de onoare al Academiei Române, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural” și „Steaua României”.

S-a născut la 8 septembrie 1926, în localitatea Pomi, jud. Satu Mare, România. A decedat la 1 decembrie 2020, la București.

A urmat clasele primare la Liceul „Ion C. Brătianu” din Pitești (1942-1946) (astăzi, Liceul Tehnologic „Ion C. Brătianu”), fiind refugiat politic din Ardeal. A absolvit Liceul „Mihai Eminescu” din Satu Mare (astăzi, Colegiul Național „Mihai Eminescu” din Satu Mare) ca șef de promoție și a susținut bacalaureatul în anul 1947. A studiat la Facultatea de Istorie a Universității din București (1947-1951). Teza de doctorat în istorie medievală și paleografie românească a susținut-o, în 1967, la Universitatea din Cluj (astăzi, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca), lucrarea, cu titlul „Copiști de manuscrise românești până la 1800”, fiind publicată la Editura Academiei Române.

A întreprins călătorii de specializare și cercetări istorice în Rusia, Ucraina, Georgia, Armenia, Iugoslavia, Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria, Grecia, Austria, Germania, Franța, Suedia, Israel, Italia.

Activitatea profesională a început-o în anul 1950 (fiind încă student), ca bibliotecar adjunct la Biblioteca Academiei Române, unde a ocupat apoi diferite funcții: bibliotecar principal (1953), delegat cu coordonarea serviciilor unite de documente și manuscrise (1954), cercetător principal și șef al Secției de manuscrise (1955), șef de sector (1959), șef al Secției de colecții speciale (documente, manuscrise, cărți rare, stampe, hărți, numismatică, muzică) (1965), apoi director adjunct (din 1975) și director general (1994-2006), director general onorific (din 2006). Pe vremea directoratului său a fost inaugurat noul sediu al Bibliotecii, construit în anii 1993-2001.

Gabriel Ștrempel a contribuit la desfășurarea activității Bibliotecii Academiei Române, la îndrumarea activității de specialitate, la dezvoltarea colecțiilor și la promovarea activității de cercetare științifică. A format tineri specialiști în domeniul biblioteconomiei, fiind conferențiar la Centrul de pregătire a muzeografilor Arhiepiscopiei Ungrovlahiei și Ardealului de la Techirghiol. A ținut cursuri de „Istoria civilizației și culturii românești” și de „Istoria scrisului și a cărții” la Universitatea din București.

Fiind un explorator de vocație, se preocupa de asigurarea istoriografiei cu bi-

bliografii, cataloage și ediții critice, continuând cercetarea academicianului Ioan Bianu. Edițiile critice îngrijite de Gabriel Ștrempel sunt fondate pe opere cunoscute din apariții anterioare, dar reexamineate din diverse perspective, inclusiv sub raport textologic (scrierile lui I. Neculce, I. Văcărescu, A. Ivireanul). Pentru prima dată au fost tipărite integral lucrările „Ceasornicul domnilor” de Antonio de Guevara, tradus din limba latină de N. Costin, „Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei”, atribuită lui Axinte Uricariul, „Cronograful” tradus din greacă de Pătrașco Danovici. A alcătuit și a coordonat realizarea unor instrumente de lucru foarte utile pentru cercetători, între care „Copiști de manuscrise românești până la 1800” (1959). Sub coordonarea sa au fost tipărite „Bibliografia modernă a cărții” (vol. I-IV), „Publicațiile periodice românești” pentru perioada 1919-1924 (vol. III) și vol. III din „Catalogul manuscriselor grecești”. Pe post de cercetător a activat la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, participând la apariția volumelor I-III din „Documentele Răscoalei din 1821”.

De-a lungul timpului a publicat numeroase studii, articole, ediții critice și bibliografii, precum și o serie de ediții critice: Antim Ivireanul „Predici” (1962); Antim Ivireanul „Opere” (1972 și 1997); Nicolae Costin „Ceasornicul domnilor” (1976); Ioan Neculce „Opere” (1982); Ioan Neculce „Letopisețul Țării Moldovei” și „O samă de cuvinte” (1986);

Axinte Uricariul „Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei” (vol. I-II, 1993-1994); „Cronograful tradus din grecește de Pătrașco Danovici” (vol. I-II, 1998-1999); Ianache Văcărescu „Istoria othomanească” (2001). De asemenea, a colaborat la volumul I al „Istoriei literaturii române”.

Articolele și studiile semnate de Gabriel Ștrempel (debut în 1953, la „Viața Capitalei”) au apărut în publicațiile seriale „Studii și cercetări de bibliologie”, „Revista bibliotecilor”, „Buletinul monumentelor istorice”, „Revue roumaine”, „Studii și cercetări de documentare și bibliologie”, „Magazin istoric”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Manuscriptum”, „România literară”, „Tribuna României”, „Schéma et schématisation” (publicația Societății de Bibliologie din Paris) etc.

O parte din studiile sale este dedicată manuscriselor: „Fondul de manuscrise românești al Bibliotecii Academiei: Manuscrise românești aflate la Leningrad și Kiev”, „Un cronograf ilustrat atribuit mitropolitului Antim Ivireanul”, „Cabinetul de manuscrise, documente și cărți rare”, „Activitatea editorială a Academiei Române între anii 1868-1948”. A mai contribuit la publicațiile „Romanul popular în colecțiile de manuscrise ale Bibliotecii Academiei” și „Miniaturi și ornamente în manuscrise grecești ale Bibliotecii Academiei”. Foarte importante sunt studiile sale consacrate lui Ioan Bianu și etapelor de dezvoltare a Bibliotecii Academiei Române: „Ion Bianu. 1856-1935”, „Biblioteca Aca-

demiei Române în viața lui Ion Bianu”, „Întemeierea și începuturile Bibliotecii Academiei Române”, „Din istoricul Bibliotecii Academiei Române” ș.a.

A semnat uneori cu pseudonimul Gabriel Dragomir.

Gabriel Ștrempel a fost președinte executiv al Fundației „Nicolae Iorga” de pe lângă Academia Română, membru de onoare al Academiei Române (din 1993), membru al Uniunii Scriitorilor, membru de onoare al Societății de Științe Filologice, membru de onoare al Societății Numismatice Române, doctor honoris causa al Universității „Vasile Goldiș” din Arad, membru al American Biographical Institute.

Activitatea proeminentă a cercetătorului G. Ștrempel a fost apreciată cu Premiul revistei „Manuscriptum” pentru ediția „Antim Ivireanul. Opere” (1972), Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române pentru ediția Nicolae Costin, „Ceasornicul domnilor” (1976), Premiul „Perpessicius” al revistei „Manuscriptum” (1993), Premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumele I și II din „Cronograful lui Pătrașco Danovici” (1999), Premiul cultural al orașului Satu Mare (2000), Premiul Național al Ministerului Culturii pentru „Istoria othomanicească a lui Ianache Văcărescu” (2001).

Decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” de clasa a III-a, cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer, cu Ordinul „Sfinții Constantin și Elena” al Patriarhiei Române, cu Medalia „Mihai Eminescu” ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 215-216; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 273-274.

Bibliografie selectivă:

Bibliografia românească modernă : (1831-1918) : [în 4 vol.] / coordonare generală și prefață de Gabriel Ștrempel. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, Societatea de Științe Filologice din R.S. România, 1984-1996.

Vol. 1. : (A-C). – 1984. – 912 p.

Vol. 2. : (D-K). – 1986. – 896 p.

Vol. 3. : (L-O) – 1989. – 1112 p.

Vol. 4. : (R-Z) – 1996. – 871 p.

****Cronograf :** [în 2 vol.] / ediție îngrijită și cuvânt înainte de Gabriel Ștrempel. – București : Minerva, 1998-1999.

[Vol.] 1. – 1998. – 277 p.

[Vol.] 2. – 1999. – 400 p.

Ivireanul, Antim. Opere / Antim Ivireanul ; editor: Gabriel Ștrempel. – București : Minerva, 1997. – 466 p. – ISBN 973-21-0528-3.

Olteanu, Virgil. Din istoria și arta cărții : Lexicon : Vademecum pentru editori, ziariști, tipografi, bibliotecari, librari, documentariști, arhiviști, muzeografi, profesori și studenți / Virgil Olteanu ; referenți științifici: Dan Simonescu, Gabriel Ștrempel. – București : Editura Enciclopedică, 1992. – 400 p. – ISBN 973-45-1008-8.

Ștrempel, Gabriel. Catalogul manuscriselor românești : [în vol.] / Gabriel Ștrempel. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978-1987.

Vol. 1. – 1978. – 432 p.

Vol. 2. – 1983. – 504 p.

Vol. 3. – 1987. – 495 p.

Uricariul, Axinte. Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei. Vol. 1 / Axinte Uricariul ; ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Ștrempel. – București : Minerva, 1993. – 380 p. – ISBN 973-21-0362-0. – ISBN 973-21-0363-9.

Creangă, Marian. Imnele cărții: Antologie de poezie și cugetări despre carte și bibliotecă / Marian Creangă ; cuvânt înainte de Constantin Mateescu și întâmpinare de Gabriel Ștrempel. – Râmnicu-Vâlcea : Horion, 1998. – 167 p. – ISBN 973-973 65-9-9.

Crihană, Marcel. Alte convorbiri despre Perpessicius : Evocare și comentariu / Marcel Crihană. – [București], 1993. – 128 p. – Cu participarea: Vasile Netea, Theodor Codreanu, Constantin Trandafir, Al. Călinescu, Ilie I. Mirea, Gabriel Ștrempel, Teodor Vârgolici, I. C. Chițimia, Petru Creția. – ISBN 973-95849-5-0.

Donea, Marilena. George Bacovia : Biobibliografie : 1971-2001 / Marilena Donea ; prefață de Gabriel Ștrempel. – Bacău : Corgal Press, 2001. – 480 p. – ISBN 973-8017-36-X.

Mitric, Olimpia. Manuscrise românești din Moldova : Catalog : [în 2 vol.] / Olimpia Mitric ; prefață de Gabriel Ștrempel. – Iași : Junimea, 2006.

Vol. 1. – 2006. – 504 p. – ISBN 973-37-1213-2.

Vol. 2. – 2007. – 457 p. – ISBN 978-973-37-1213-8.

Ștrempel, Gabriel. Copiști de manuscrise românești până la 1800. Vol. 1 / Gabriel Ștrempel. – București : Editura Academiei Republicii Populare Române, 1959. – 352 p.

Ștrempel, Gabriel. Relații romîno-ruse în luminatiparului / Gabriel Ștrempel. – [București] : Consiliul General A.R.L.U.S., 1956. – 51 p.

Ștrempel, Gabriel. Biblioteca Academiei Române și constituirea colecțiilor Bibliotecii „V. A. Urechia” / Gabriel Ștrempel // 100 de ani de la înființarea Bibliotecii „V. A. Urechia” Galați : Volum jubiliar / Lucia Gheorghiu, Eugen Iordache, Gheorghe Nadoleanu. – Galați : [S. n.], 1991. – P. 37-40.

Ștrempel, Gabriel. „Biblioteca”, la 50 de ani / Gabriel Ștrempel // Biblioteca. – 1999. – Nr 1. – P. 9.

****Ștrempel, Gabriel.** Episcopul Melchisedec, biograf al lui Antim / Gabriel Ștrempel // La cumpăna dintre milenii. – Galați : Editura Episcopiei Dunării de Jos, 2000. – P. 162-168.

Ștrempel, Gabriel. Liturghierul lui Macarie la 500 de ani / Gabriel Ștrempel // Academica. – 2008. – Nr. 80. – P. 6-9. – ISSN 1220-5737.

Gabriel Ștrempel la 80 de ani : ...o viață închinată cărții. – Satu-Mare : Editura Muzeului Sătmărean, 2006. – 849 p. – ISBN 973-99716-2-8. – ISBN 978-973-99716-2-1.

Buluță, Gheorghe. Ștrempel Gabriel : [notă biografică] / Gheorghe Buluță // Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 230-231. – ISBN 978-973-712-591-0.

Ghișan, Nicolae. Academicianul Gabriel Ștrempel, sătmăreanul care și-a dedicat viața studierii istoriei culturii românești / Nicolae Crișan // GazetaNord-Vest.ro : [site]. – 2017. – 26 sept. – URL: <https://www.gazetanord-vest.ro/2017/09/academicianul-gabriel-strempel-satmareanul-care-si-a-dedicat-viata-studierii-istoriei-culturii-romanesti/> (accesat : 26.07.2025).

In Memoriam : profesorul academician Gabriel Ștrempel – părintele Bibliotecii Academiei Române // Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare : [site]. – URL: <https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2020/12/03/in-memoriam-prof-academician-gabriel-strempel-parintele-bibliotecii-academiei-romane/> (accesat : 26.07.2025).

Tomi, Raluca. Ștrempel Gabriel : [date biobibliografice] / Raluca Tomi // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 5 : (S-Z) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucivinei, 2021. –

P. 236-237. – ISBN 978-606-8698-55-7.

Țarălungă, Ecaterina. Ștrempel Gabriel / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2019. – P. 733. – ISBN 978-606-600-246-2.

Elena Harconița

Ella NEGRUZZI
1876-1948

Avocată, publicistă, militantă feministă, prima femeie avocat din România, fiica scriitorului Leon Negruzzi și nepoata lui Constantin Negruzzi.

S-a născut la 11 septembrie 1876, la Hermeziu, jud. Iași, și a decedat la 18 decembrie 1948, la București, fiind înmormântată în cavoul familiei din Cimitirul „Bellu”, București.

Tatăl ei a decedat devreme și astfel educația i-a fost atent supravegheată de unchiul Iacob Negruzzi (1842-1932), profesor de drept la Universitatea din Iași și președinte al Academiei Române. Convingerile acestuia că numai prin educație femeile pot spera la recunoaștere socială au jucat un rol important în formarea profesională și politică a Ellei Negruzzi.

A absolvit cursurile Externatului Secundar de Fete „Doamna Oltea” (astăzi, Co-

legiu Național „Mihai Eminescu” din Iași) și a urmat cursurile Universității din Iași, cu specializare în drept, filozofie și istorie, pe care le finalizează în 1913. Un an mai târziu, în 1914, a solicitat admiterea în Baroul Iași, însă cererea i-a fost respinsă din cauza faptului că, fiind femeie, nu avea drept de vot, iar ca avocat ar fi trebuit să-l aibă. După numeroase procese, care au durat câțiva ani (eveniment consemnat de presa timpului: „Gazeta ilustrată” (1914), ziarul „Universul” (1914), revista „Furnica”. 1914), Ella Negruzzi și-a câștigat dreptul de a pleda în instanță, devenind astfel prima femeie avocat din România. După ce și-a primit acreditările, în 1920, a început să practice avocatura, profesând la Baroul Covurlui din jud. Galați, la Baroul Iași și la Baroul Ilfov, apoi se mută la Baroul București, continuând să lupte cu prejudecățile vremii. S-a specializat în drept civil și penal, în dreptul familiei și al minorilor.

La mijlocul anilor 1930, a apărut-o într-un proces politic pe A. Pauker, ilegalistă comunistă, aflată la închisoare, fapt pentru care a devenit țintă pentru numeroase amenințări cu moartea.

După instaurarea fascismului în Germania, Ella Negruzzi s-a manifestat ca luptătoare împotriva războiului, făcând parte din organizația „Grupul avocaților democrați”, înființată în 1935.

Pe lângă activitățile profesionale, s-a implicat activ în lupta pentru drepturile femeilor. A fost o susținătoare aprigă a ideii că femeile trebuie să se afirme în toate domeniile și să

ocupe funcții în raport cu pregătirea și capacitatea fiecăreia. Una dintre condițiile proiectelor sale era acordarea dreptului de vot femeilor. Alături de alte militante pentru emanciparea femeii, în 1917 a semnat „Petiția femeilor române către Senatul României”, prin care au fost solicitate drepturi politice pentru femei.

În timpul Primului Război Mondial a activat ca asistentă medicală în spitalele din Iași și pe linia frontului, fiind și membră în Comitetul de acțiune al Secției „Ocrotirea orfanilor de război”, alături de alte personalități ale vremii, precum și în conducerea Filialei Iași a „Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române” (SONFR), ca delegată a Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice.

Pe 20 iulie 1918, împreună cu M. Baiulescu și E. Meissner, a înființat „Asociația pentru Emanciparea Civilă și Politică a Femeilor din România”, cea mai importantă organizație feministă din România. Ella Negruzzi a fost vicepreședintă și secretară generală a asociației și redactorul revistei „Drepturile femeii”, organul ei de presă, care avea ca scop pregătirea femeilor pentru exercițiul drepturilor politice, pentru îndeplinirea unor funcții publice, pentru înființarea și conducere unor instituții de cultură și educație. Din păcate, aceste demersuri au avut rezultate limitate: femeilor li s-a permis doar accesul în Consiliul Superior al Muncii, în școli, căi ferate și au obținut dreptul de a practica avocatura. În 1921 devine membră a Consiliului Național al Femeii Române

din București, care opta pentru reunirea organizațiilor femeilor din România într-o formulă federativă și urmarea să reprezinte și să promoveze interesele femeilor din toate clasele sociale.

În 1921 participă la Congresul Internațional al Femeilor de la Geneva, unde a prezentat situația femeilor din România și a cerut sprijinul organizațiilor internaționale pentru cauza lor.

În perioada care a dus la adoptarea Constituției României din 1923 a lucrat neobosit pentru ca femeile să fie recunoscute ca actori politici. În același an, după ce Constituția a conferit femeilor din România dreptul de vot și dreptul de a fi alese în funcții publice, s-a înscris în Partidul Național Țărănesc, în cadrul căruia și-a concentrat atenția asupra femeilor de la sate, inițiind cercuri și cămine culturale, unde a arătat sătenelor cum să-și organizeze gospodăria și cum să-și educe copiii. A lucrat pentru a crea rețele de școli profesionale și cooperative de lucrători în zonele rurale pentru a extinde oportunitățile de angajare a femeilor.

Din 1927 a preluat președinția Societății „Gospodăriile Rurale”, care avea scopul să pregătească și să educe sătenii, inclusiv femeile, familiarizându-i cu noile tendințe de organizare eficientă a muncii. Societatea trimitea specialiști la sate, unde se țineau cursuri gratuite.

În urma alegerilor din 1929, când femeilor li s-a permis pentru prima dată să participe la alegerile locale în calitate de candidate, a obținut un mandat în Consiliul muni-

cipiului Iași. În alegerile din primăvara anului 1930 a candidat și a fost aleasă consilieră locală în București, devenind una dintre primele femei alese într-o astfel de funcție.

În anul 1931, alături de M. Baiulescu și C. Botez, Ella Negruzzi prezintă ministrului justiției moțiunea potrivit căreia drepturile civile de care se bucurau femeile din Transilvania și Banat încă din timpul Austro-Ungariei urmau să fie extinse în toată țara. Revendicările au avut susținerea prim-ministrului N. Iorga, a ministrului justiției și a profesorului C. Dissescu. În aprilie 1932 a fost votat proiectul de lege prin care se ridică incapacitatea civilă a femeii măritate.

În 1936 a înființat „Frontul Feminin”, o coaliție de organizații ale femeilor, creată pentru a instrui femeile în organizarea apărării drepturilor culturale, socioeconomice și politice, prilej cu care a organizat numeroase întruniri și conferințe.

Pe parcursul activității sale a scris numeroase articole feministe pentru diverse publicații periodice și reviste: „Unirea Femeilor Române”, „Cuvântul femeilor”, editată la București (1933-1937), „Ziarul nostru”, care a apărut între anii 1926-1937 la Galați, apoi la Constanța. A susținut conferințe în multe orașe ale țării, a dat interviuri la radio în care a susținut și a încurajat femeile în lupta pentru drepturile lor.

A scris poezii: „E liniște la morminte”, „Dorul”, „Poetul”, „Aeroplan”, „Ai trecut” ș.a., precum și scurte pagini de proză: „Bradul tatălui meu”,

„Portret”, care, deși sunt o dovadă a talentului ei literar, au rămas în manuscris, nedatate.

Când regimul Regelui Carol al II-lea a evoluat într-o dictatură și a forțat închiderea „Asociației pentru Emanciparea Civilă și Politică a Femeilor din România”, a fost nevoită să se retragă din participarea publică și a refuzat să coopereze cu politicile regimului instaurat.

Bibliografie selectivă:

****Negruzzi, Ella.** Bradul tatălui meu : [proză scurtă] / Ella Negruzzi // Dacia literară. Serie nouă. – 1996. – Nr 1 (20). – P. 53. – ISSN 1220-7322.

Barbu, Laurențiu. Ella Negruzzi – prima femeie avocat din Estul Europei / Laurențiu Barbu // Identitatea.ro : [site]. – URL: <https://identitatea.ro/ella-negruzzi-prima-femeie-avocat/> (accesat : 28.07.2025).

****Blaa Frunzescu, Ioana.** Începuturile emancipării feminine în Transilvania și în celelalte teritorii românești (secolul al XIX-lea) : [este menționată și activitatea Ellei Negruzzi] / Ioana Blaa Frunzescu // Familia română. – 2012. – Nr 3 (Sept.). – P. 67, 69. – ISSN 1454-8607.

Cosma, Ghizela. Ella Negruzzi / Ghizela Cosma // Femeile și politica în România : Evoluția dreptului de vot în perioada interbelică / Ghizela Cosma. – Cluj-Napoca : Presa Universitară Clujeană, 2002. – P. 161-162. – ISBN 978-973-610-069-3.

Marcu, George. Negruzzi Ella / George Marcu // Femei de seamă din România : de ieri și de azi / George Marcu. – București : Meronia, 2017. – P. 325-326. – ISBN 978-606-750-022-6.

Marcu, George. Negruzzi Ella / George Marcu, Ilinca Rodica // Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu, Ilinca Rodica. – București : Meronia, 2009. – P. 173-174. – ISBN 978-973-7839-55-8.

****Mihăilescu, Ștefania.** Procesul Doamnei Ella Negruzzi la Casație, I-II / Ștefania Mihăilescu // Din istoria feminismului românesc : antologie de texte : 1838-1929. – Iași : Polirom, 2002. – P. 182-185. – ISBN 978-973-681-012-7.

****Popa, Mircea.** Începuturile asociaționismului feminin din Transilvania : [este menționată și activitatea Ellei Negruzzi] / Mircea Popa // Familia română. – 2012. – Nr 3 (Sept.). – P. 76. – ISSN 1454-8607.

****Pruteanu-Isăcescu, Iulian.** Ella Negruzzi (1876-1948), prima femeie avocat pledant din România / Iulian Pruteanu-Isăcescu // Anuarul Muzeului Național al Literaturii Române Iași. – 2020. – Vol. 13. – P. 77-81. – ISSN 2821-5028.

Stănescu-Stanciu, Teodora. Altă perspectivă asupra României interbelice : Despre femei și feminism : [și despre cazul avocatului stagiar Ella Negruzzi] / Teodora Stănescu-Stanciu // Stat și societate în Europa. Vol. 3 / coordonatori: Marusea Cărstea, Sorin Liviu Damean. – Craiova : Universitaria, 2011. – P. 351-352. – ISBN 978-606-14-0255-7.

Tatiana Grușco

Grigore POPOVICI 1936

Maestru al Sportului din URSS, Antrenor Emerit al RSS Moldovenești și al URSS, Cavaler al „Ordinului Republicii”, stabilit în Toronto, Canada.

S-a născut la 11 septembrie 1936, în s. Țânțăreni, jud. Or-

hei (în prezent, rn. Telenești), în familia țăranilor David și Irina Popovici.

Clasele primare le-a urmat în satul natal, Țânțăreni (1945-1948), apoi a continuat studiile la școala de șapte ani din satul vecin, Negurenii, pe care a absolvit-o cu mențiune în 1952. Deși ar fi dorit să continue și clasa a opta, situația materială a familiei nu i-a permis, de aceea s-a angajat în colhozul din Țânțăreni în calitate de căruțaș la brigada de legumicultură, unde a lucrat aproape un an (1952- 1953). Ulterior, și-a reluat studiile la Școala medie din Chițcanii. Aici a urmat ultimele clase (1953-1956), iar apoi a fost admis la Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”), Facultatea de Educație Fizică și Sport (1956-1960), pe care a absolvit-o cu diplomă de excelență.

După absolvire, în toamna anului 1960, a fost repartizat la Școala-internat din Căzănești, rn. Telenești, la 10 km de Țânțăreni. A activat acolo timp de trei luni, fiind apoi înrolat în serviciul militar în or. Tașkent, Uzbekistan. După demobilizare, în 1962, s-a angajat ca instructor la Asociația Sportivă Benevolă „Colhoznicul”, care în același an a fost comasată cu Uniunea Asociațiilor și Organizațiilor Sportive din Moldova (UOSM), iar Grigore Popovici a fost numit instructor în secția responsabilă de localitățile rurale. Peste trei ani, în 1965, a devenit șeful acestei secții.

În 1969, după ce organiza-

țiile sus-numite s-au separat din nou, a fost ales președinte al Asociației Sportive Benevole „Colhoznicul”. Printre realizările sale din această perioadă se numără edificarea stadionului orașenesc din Dubăsari, a bazei sportive de la Hâncești, precum și construirea a aproximativ 10 stadioane și numeroase săli sportive de lupte în localități precum Fălești, Drochia, Sângerei ș.a. Astfel, au început să apară primele performanțe ale sportivilor din mediul rural.

În 1977 a fost numit președinte al Asociației Sportive Benevole a Sindicatelor „Moldova”, care avea drept scop dezvoltarea sportului în orașele republicii în care se concentra sportul de performanță. Din această perioadă datează construcția celui mai mare bazin de înot din Moldova (50 de metri lungime), dat în exploatare în 1982; reconstrucția Complexului Sportiv „Iunosti” din sectorul Botanica al Chișinăului, unde au fost create școli de box și lupte libere, precum și un centru de medicină sportivă; înființarea Centrului Olimpic „Codru”. Aceste inițiative au contribuit la dezvoltarea sportului moldovenesc și la obținerea unor performanțe deosebite, inclusiv la Jocurile Olimpice de la Moscova din 1980, unde canotoarea L. Popova, membră a Asociației „Moldova”, a câștigat Medalia de Aur la canotaj academic.

Un obiectiv major al Asociației „Moldova” a fost educația sportivă a tinerei generații: în cadrul asociației activau peste 100 de clase sportive cu mai bine de 2 500

de copii cu vârste între 8 și 16 ani. Activitatea sa la Asociație s-a încheiat în 1986, când, în contextul numirii lui V. Smirnov ca al doilea secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist al RSS Moldovenești, a fost silit să-și schimbe locul de muncă. A fost transferat la echipa de fotbal „Nistru” în funcția de șef de echipă, activând aici din mai până în septembrie 1986, când a fost exclus din Partidul Comunist, ceea ce a făcut imposibilă ocuparea unor funcții de conducere. A fost angajat ulterior la Tehnicumul de Telecomunicații (astăzi, Centrul de Excelență în Energetică și Electronică) din Chișinău ca educator la cămin și învățător de educație fizică.

Până în 1989 a activat la Tehnicumul de Educație Fizică și Sport, iar după proclamarea independenței Republicii Moldova, a fost numit director general al nou-înființatului Departament al Tineretului și Sportului. În această calitate, Grigore Popovici a reușit să păstreze infrastructura sportivă, să mențină activitatea școlilor sportive și să participe la fondarea, în 1991, a Comitetului Național Olimpic al Republicii Moldova.

În 1992, Departamentul a fost lichidat și a fost creat Ministerul Tineretului, Sportului și Turismului, condus de ministrul P. Sandulache, Popovici fiind numit prim-vice-ministru, funcție pe care a deținut-o până în 1995, când ministerul a fost desființat. În 1997 a fost ales secretar general al Comitetului Național Olimpic, funcție pe care a ocupat-o până în 2009, când s-a retras din activitate.

A participat la numeroase ediții ale Jocurilor Olimpice: Munchen (1972), Moscova (1980), Barcelona (1992), Lillehammer (1994), Atlanta (1996), Nagano (1998), Sydney (2000), Salt Lake City (2002), Atena (2004), Torino (2006).

Deține titlurile de Maestru în Sport al URSS (1964); Antrenor Emerit al RSS Moldovenești (1977); Antrenor Emerit al URSS (1992).

A fost apreciat cu mai multe distincții: Medalia „Pentru valorificarea pământurilor de țelină” (1958), Medalia „Pentru merite în muncă” (1971), „Ordinul de Onoare” (1991), „Ordinul Republicii” (1992), Medalia „Meritul Civic” (1996).

Bibliografie:

Popovici, Grigore. O viață dedicată sportului / Grigore Popovici. – Chișinău : Universul, 2006. – 256 p. – ISBN 978-9975-47-004-9.

Ambrosi, Nicolai. Popovici Grigore / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu // Sport : Mică enciclopedie / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2014. – P. 251-252. – ISBN 978-9975-4389-6-4.

Bogatu, Iulian. Grigore Popovici, arhitectul sportului național / Iulian Bogatu // gazetadechișinău.md : [site]. – 2021. – 9 sept. – URL: <https://gazetadechisinau.md/2021/09/09/grigore-popovici-arhitectul-sportului-national/> (accesat : 25.07.2025).

Istoria Mișcării Olimpice în Republica Moldova // olimpyc.md : [site]. – URL: <https://olympic.md/istoria-olimpica/> (accesat : 19.09.2025).

Ana Struță

**Alexandru I.
LAPEDATU
1876-1950**

Istoric, poet, prozator și jurnalist român, profesor, om politic, diplomat, membru titular și președinte al Academiei Române.

S-a născut la 14 septembrie 1876, în com. Cernatu Săcelelor, jud. Brașov, în familia profesorului, scriitorului și publicistului transilvănean Ion Al. Lapedatu. A avut un frate geamăn, Ion I. Lapedatu, economist, politician și guvernator al Băncii Naționale a României. A decedat la 30 august 1950, în închisoarea de la Sighet, jud. Maramureș.

În 1883 se înscrie la școala primară din comuna natală. Studiile secundare le face la colegiul din Brașov. În 1888 își continuă studiile la Colegiul Central din Iași, unde, în 1896, obține diploma de bacalaureat. Urmează studii superioare la Universitatea din București, mai întâi la Facultatea de Medicină (1896-1898), pe care o abandonează după trei ani, apoi la Facultatea de Litere și Filozofie (1898-1904). În 1910 obține licența în geografie și istorie cu calificativul „Magna cum laude”. Lucrarea de licență, „Istoria breslelor la

români”, i-a adus Marele Premiu „Hillel” al Universității din București. Concomitent, absolvă și Seminarul Pedagogic Universitar din București (astăzi, Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”). Își desăvârșește pregătirea științifică la școala istorică a profesorilor N. Iorga, D. Onciul și I. Bogdan.

În perioada studiilor a dat meditații și a exercitat diferite funcții: corector de noapte și apoi autor al unei coloane la ziarul „România jună” (1899), profesor de limba română la Colegiul Francez și la Colegiul lui L. Henry din București (1901-1903).

După terminarea studiilor, devine, pentru scurt timp, profesor suplinitor la Colegiul „Sfântul Sava” din București, apoi este angajat la Secția de manuscrise a Bibliotecii Academiei Române (1903-1908), având sarcina să pregătească materiale pentru publicarea documentelor vechi românești. În 1904 i se oferă și postul de secretar al Comisiunii Monumentelor Istorice, al cărui serviciu îl reorganizează și îl conduce până în 1919. În această funcție joacă un rol esențial în tipărirea documentelor și cronicilor istorice. Redactează timp de cinci ani „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice” (1908-1916) și doi ani (1914-1915) „Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice”. În 1941 este ales președinte al Comisiunii, exersând această funcție până la dizolvarea ei de către regimul comunist în 1948. Sub președinția sa, Secția pentru Transilvania a Comisiunii Monumentelor Istorice a efectuat peste 240

de proiecte de conservare și restaurare a patrimoniului românesc, între care vestigii dacice și romane, biserici și mănăstiri medievale de piatră, arhitectura lemnului, icoane pe sticlă, castelele Hunedoara și Bran, Palatul Suțu și Casa Filipescu din București.

În 1909 este numit secretar al Comisiunii Istorice a României, iar în perioada 1911-1919 este membru al acesteia, reconfirmat prin decret regal în 1924. În 1917, când Guvernul României, refugiat la Iași, a decis să evacueze Tezaurul de Stat, i se încredințează misiunea de a organiza transportul tezaurului României în Rusia, având în răspundere documentele și manuscrisele Academiei Române, documentele Arhivelor Statului și colecțiile artistice ale muzeelor. În timpul Primului Război Mondial (1914-1918) lucrează la Serviciul de control al știrilor (cenzura telegrafică).

După război, se angajează profesor de istoria veche a românilor la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Cluj (1919-1938), apoi este decan (1921-1922) și prodecan (1922-1923) al aceleiași facultăți. În 1920, împreună cu I. Lupaș, fondează Institutul de Istorie Națională din Cluj (astăzi, Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române). Este codirectorul institutului (1920-1938), apoi director onorific (1943-1945). În perioada 1923-1924 activează ca director general al Arhivelor Statului.

În paralel cu activitățile sale academice, Alexandru I. Lapedatu ține conferințe la universități populare, la

Școala de vară de la Vălenii de Munte (inițiată în 1914 de N. Iorga); la Extensiunea Universitară din Cluj (1925), unde a fost ales președinte de onoare; la Universitatea Liberă (Asociația Universității Populare), aflată sub direcția S. Cantacuzino (1920).

Din activitatea de investigare a numeroase arhive au rezultat volumele „Documente istorice din arhivele Brașovului” (1903), „Manuscrisele de la Biserici și Râșca” (1904), „Catagrafia bisericilor bucureștene” (1907), „Documente și lămuriri cu privire la desfacerea proprietăților moldovene de peste Prut” (1916). O atenție aparte acordă problemei formării statelor feudale românești, pronunțându-se împotriva teoriei „descălcătului”: „Cum s-a alcătuit tradiția națională despre originea Țării Românești” (1923). A lăsat și lucrări privitoare la unii domnitori, oameni de cultură și personalități istorice: „Radu cel Frumos (iunie 1462-ianuarie 1474)” (1902), „Vlad Vodă Călugărul 1482-1496” (1903), „Damaschin, episcopul și dascălul” (1906), „Revoluția lui Horea” (1906), „Activitatea istorică a lui Nicolae Densușianu” (1912), „Doi cărturari brașoveni din secolul XVIII” (1915), „Mihai Vodă Viteazul” (1915), „Politica lui Radu cel Mare 1495-1508” (1916), „Din griji și greutățile unei domnii” (1932), „În jurul asasinării lui B. Catargiu” (1933). Îl preocupă și problemele de artă bisericească: „Episcopia Strehaiei” (1906), „Curtea de Argeș și monumentele sale” (1909), „Monumentele noastre istori-

ce în lecturi ilustrate” (1914). Colaborează la numeroase reviste științifice și literare: „Sămănătorul” (București), „Foaia ilustrată” (Budapesta), „Revista istorică” (Vălenii de Munte, București, Iași), „Dacia” (București), „Arhiva românească” (București) ș.a. Lista sa de publicații științifice conține 424 titluri.

Desfășoară și o intensă activitate politică. La începutul Primului Război Mondial, la București, este numit secretarul Comitetului de ajutorare a refugiaților din Transilvania, Banat și Bucovina (1914-1916). În ianuarie 1918, la Odesa, este cofondator al Comitetului național al românilor emigrați din Austro-Ungaria. Participă la Conferința de Pace de la Paris (1918-1920) în calitate de consilier al delegației române. Deputat pe listele Partidului Național Liberal, este consilier tehnic pe probleme etnografice și istorice la Conferința de la Geneva (1922).

Este însărcinat cu diverse funcții și responsabilități politice și diplomatice, între care cele de vicepreședinte și președinte al Comitetului Național al Românilor din Austro-Ungaria (1918), deputat (1922-1926, 1931-1932, 1946-1947) și senator (1919-1920, 1926-1927, 1927-1928, 1928-1931, 1932-1933, 1933-1937) din partea Partidului Național Liberal, președinte al Senatului (1936-1937), ministru ad-interim la Muncă, Cooperatie și Asigurări Sociale (1927), ministru secretar de stat (1933-1934, 1936-1937).

Merită să fie menționată activitatea sa ca ministru al cultelor și artelor (1923-1926,

1927-1928, 1934-1936), calitate în care a instituit premiile naționale pentru literatură și artă (1925), a elaborat Legea teatrelor, adoptată la 21 martie 1926, care stabilea o protecție socială pentru artiști, incluzând condiții de plată, de pensie, de rezolvare a litigiilor și alte drepturi; a pus bazele Teatrului de Vest din Oradea și a reorganizat teatrele din Cluj și Iași; a contribuit la reanimarea vieții muzicale a Iașului; a inițiat înființarea Comisiei pentru achiziționarea operelor de artă; a sprijinit reorganizarea unor muzee din întreaga țară; a contribuit la crearea Școlii de Arte Frumoase din Cluj (1925); a inițiat proiecte de organizare a Bisericii Ortodoxe Române.

Conduce delegația României la Conferințele Interparlamentare de la Roma (1936) și de la Paris (1937) și participă la a 35-a Conferință de la Oslo (15-19 august 1939).

În 1938, când Carol II interzice prin decret partidele, se înscrie în Frontul Renașterii Naționale, ca singura organizație politică legală în țară.

După 1946 este deputat de Cluj.

Desfășoară activități culturale în diferite asociații și fundații, cum ar fi Asociația „Arta Românească” (1909) și Asociația „Steaua” (1916), înființată de S. Haret, unde a editat 27 de monografii ale acesteia, cu conținut preponderent istoric. Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Popoului Român (ASTRA) l-a proclamat membru de onoare (1924) și l-a ales membru

activ în Secția demografică și etnopolitică (1935). În cadrul lor a acordat fonduri, a ținut conferințe, a sprijinit publicarea bibliotecii ASTRA și a donat Fondul „Alexandru I. Lapedatu”.

A fost membru în numeroase societăți și comisii: Societatea Regală Română de Geografie (1915), Societatea Numismatică Română (1920), Comisia pentru Organizarea Muzeelor din Transilvania (1921), Comisia pentru Evaluarea Bunurilor Fostului Stat-Major (1922), Comisia pentru Revizuirea Numirilor de Localități (1922), Comisia de Încoronare (1922), Societatea Istoric-Arheologică Bisericească din Chișinău (1922), Societatea Muzeului Ardelean (1925) ș.a.

În 1910 devine membru corespondent, iar în 1918 și membru titular al Academiei Române, Secția Istorică, mai târziu este vicepreședinte (1934-1935, 1938-1939), președinte (1935-1938) și secretar general (1939-1948) al acestui înalt for.

După instaurarea regimului comunist în România, în cadrul represiunii împotriva liderilor partidelor politice, i se retrag toate titlurile și distincțiile dobândite anterior. Este arestat în noaptea 5/6 mai 1950 și întemnițat la Sighet, unde își sfârșește viața. În 1990, Adunarea Generală a Academiei Române l-a repus în drepturile de care a fost lipsit.

Pe parcursul activității, pentru meritele sale deosebite, Alexandru I. Lapedatu a fost apreciat cu distincții naționale: Medalia jubiliară „Carol I” (1905), Medalia „Bene Merenti” a Casei Re-

gale (1909), Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor (1922), Ordinul „Coroana României” în grad de Mare Cruce (1926), Ordinul „Bene Merenti” al Casei Regale în grad de Comandor „pentru merite istorice, literare și didactice” (1928), Medalia „Răsplata muncii pentru învățământ” (1930), Semnul onorific „Răsplata muncii pentru 25 de ani în serviciul statului” (1931), Ordinul „Meritul cultural pentru litere și opere literare” în grad de Ofițer (1931), Medalia „Peleş” (1933), Semnul onorific „Vulturul României” în grad de Comandor (1933), Ordinul „Ferdinand I” în grad de Ofițer (1934), Medalia Centenarului Regelui Carol I (1939), Ordinul și Medalia „Meritul Cultural” în grad de Comandor (1943). A fost apreciat și în străinătate, fiind distins cu Crucea „Meritul Sfântului Mormânt” (1924), Ordinul „Polonia Restituta”, clasa Mare Cruce (1925), Medalia Ordinului Național al Legiunii de Onoare în grad de Comandor, Paris (1927), Ordinul „Coroana Italiei” în grad de Mare Cruce (1928), Ordinul „Sfântul Grigorie cel Mare” în grad de Mare Cruce (civil) (1929), Ordinul „Leul Alb” în grad de Mare Cruce (1937), Ordinul „Coroana Iugoslaviei” în grad de Mare Cruce (1937).

Numele lui Alexandru I. Lapedatu este menționat în „Cartea de Aur” a donatorilor de carte a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, iar Sala de lectură a profesorilor îi poartă numele. Bustul lui a fost plasat în

fața Așezământului Cultural „Alexandru Lapedatu” din casa pe care a construit-o în Cluj-Napoca, în care, actualmente, funcționează și Fundația „Colegiul European”. Plăcile cu numele lui sunt instalate la Academia Română, în holul Colegiului Național „Andrei Șaguna”, al Colegiului Național „Sfântul Sava” și pe casa natală din satul de baștină. În cinstea lui au fost denumite străzi din Brașov și Săcele și o alee din Cluj-Napoca.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 284-285.

Bibliografie selectivă:

Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice pe 1915 : cu 93 ilustrații în text / publicat de Alex. Lapedatu, secretarul Comisiunii. – București : Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1916. – 224 p.

Figuri revoluționare române : cinci conferințe ale universității libere / Nicolae Iorga, Petre. P. Panaitescu... Alexandru Lapedatu [et al.]. – București : Cartea Românească, 1937. – 126 p.

Lapedatu, Alexandru. Comisiunea Monumentelor Istorice. Secțiunea din Transilvania și ținuturile mărginașe : raport cu privire la lucrările din primul an de funcționare (1921/22) / întocmit și publicat de Alex. Lapedatu. – Cluj : Tipografia Dr. S. Bornemisa, 1922. – 22 p.

Lapedatu, Alexandru. Scrieri despre Cuza Vodă / Alexandru Lapedatu. – Cluj-Napoca : Școala Ardeleană, 2023. – 280 p. – (Istorie contemporană). – ISBN 978-630-314-011-7.

Monumentele noastre istorice în lecturi ilustrate / alese, orânduite și publicate pe seama tinerimei școlare de Alex. Lapedatu. – București : Institutul de Editură și Arte Grafice „Flacăra”, 1914. – XXIV, 352 p.

Răutu, Constantin. Ion C. Brătianu. Omul – Timpurile – Opera: (1821-1891) / Constantin Răutu; cu o prefață de profesorul universitar, membru al Academiei Române Al. Lapedatu. – Turnu-Severin : Datina, 1940. – 249 p.

Lapedatu, Alexandru. Despre secte: partea oficială / Alexandru Lapedatu // Luminătorul: Revista Bisericii din Basarabia. – 1926. – Nr 18. – P. 24-25.

Lapedatu, Alexandru. Jurnalul principelui Iacob Sobieski, fiul regelui Ioan, asupra campaniei polone în Moldova la 1686 / de Alexandru Lapedatu // Memoriile Secțiunii Istorice. Seria 3. – București : Monitorul Oficial și Imprimeria Statului : Imprimeria Națională, 1933. – T. 13. – P. 279-314.

Mazălu, Dan Mircea. Alexandru Lapedatu între istorie și patrimoniu cultural național / Dan Mircea Mazălu. – Alba Iulia : Altip, 2011. – 250 p. – ISBN 978-973-117-286-6.

Bilcea, Valentina. Lapedatu Alexandru / Valentina Bilcea // Dicționar biografic de istorie a României / Stan Stoica, Vasile Mărculeț, Stănel Ion [et al.]. – București : Meronia, 2008. – P. 312-313. – ISBN 978-973-7839-39-8.

Buruiană, Ovidiu. Lapedatu Alexandru I. / Ovidiu Buruiană // O enciclopedie a Marii Uniri / coordonatori: Ioan Bolovan, Gheorghe Iacob, Gheorghe Cojocar. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2018. – P. 530-532. – ISBN 978-973-577-729-6.

Dumitrescu, Doru. Lapedatu Alexandru / Doru Dumitrescu, Mihai Manea // Personaje și personalități ale istoriei: dicționar enciclopedic / Doru Dumitrescu, Mihai Manea. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 2009. – P. 497-498. – ISBN 978-973-30-3400-1.

Lapedatu, Alexandru I. // Enciclopedia marilor personalități: din istoria, știința și cultura românească de-a lungu timpului.

Vol. 2 : G-O / editor: Ion Văduva-Poenaru. – București : Geneze, 2000. – P. 250-254. – ISBN 978-973-9099-29-7.

Mazălu, Dan Mircea. Rolul personalităților istorice, ilustrat în opera lui Alexandru Lapedatu / Dan Mircea Mazălu // Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. – 2004. – Nr 8. – P. 167-173. – ISSN 1453-9314.

Mândruț, Stelian. Lapedatu Alexandru / Stelian Mândruț // Clujeni ai secolului 20 : dicționar esențial / Cristian Bârsu, Ion Bob, Dan Brudașcu [et al.]. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 175. – ISBN 978-973-686-102-3.

Rusu, Dorina N. Lapedatu Alexandru I. / Dorina N. Rusu / Membrii Academiei Române 1866-2003 : dicționar / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – București : Editura Enciclopedică : Editura Academiei Române, 2003. – P. 463-464. – ISBN 978-973-45-0466-5.

Turcuș, Veronica. Lapedatu, Alexandru : [istoric medievist] / Veronica Turcuș, Mircea-Gheorghe Abrudan // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc : [în 5 vol.]. Vol. 3 : (L-N) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 4-5. – ISBN 978-606-8698-53-3.

Țărălungă, Ecaterina. Lapedatu Alexandru / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 432. – ISBN 978-606-600-246-2.

****Wild, Johana.** Jurnalul călătoriei lui Alexandru Lapedatu spre Paris (decembrie 1918), pentru participarea la Conferința de Pace de la finalul Primului Război Mondial / Johana Wild, Andreas Wild, Constantin Ardeleanu // Analele Universității „Dunărea de Jos”. Seria 19: Istorie. – 2018. – T. 17. – P. 41-52. – ISSN 1583-7181.

Tatiana Grușco

Anatol MIHALACHI
1946

Solist de balet, cadru didactic, Artist al Poporului.

S-a născut pe 16 septembrie 1946, la Chișinău.

A făcut studii la Școala Academică de Coregrafie din Moscova (1958-1966), la clasa pedagogului A. Rudenko. Urmează stagii la Institutul Lucrătorilor din Domeniul Culturii de pe lângă Ministerul Culturii (1988). Între anii 1966 și 1989 a evoluat la Teatrul Moldovenesc de Operă și Balet (astăzi, Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”) din Chișinău. În perioada 1989-2004 a activat la Teatrul de Operă și Balet din Istanbul. A fost o perioadă (2006-2012) pedagog la Colegiul Național de Coregrafie din Chișinău.

În plan artistic, a realizat o serie de roluri importante, printre care Cezar (în „Antoniu și Cleopatra” de E. Lazarev); Siegfried (în „Lacul lebedelor” de P. Ceaikovski”), Vațlav (în „Fântâna din Bahcisarai” de B. Asafiev); Prințul (în „Cenușăreasa” de S. Prokofiev); José (în „Carmen-Suita” de G. Bizet – R. Șchedrin); Bacchus (în „Noaptea Valpurgiei” de Ch. Gounod), Harmodius (în „Spartacus” de A. Haceaturian), Boierul (în „Rada” de D. Gherșfeld) ș.a. A dansat de asemenea rolul du-

blu, al Luceafărului și al lui Că-tălin, în baletul „Luceafărul” de E. Doga.

A făcut parte din a doua generație de soliști de balet ai Teatrului Național de Operă și Balet, alături de M. Caftanat, D. Voronenko, Z. Șeveliova.

În 1983 a primit titlul onorific de Artist al Poporului.

Bibliografie:

Coroliov, Elfrida. Mihalachi Anatolie / Elfrida Coroliov // Baletul moldovenesc : Actori, roluri, spectacole : [Enciclopedie] / Elfrida Coroliov, Nicolae Aga. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală, 2015. – P. 108. – ISBN 978-9975-3089-1-5.

Королева, Эльфрида. Молдавский балетный театр / Эльфрида Королева. – Кишинев : Штиинца, 1990. – 304 p. – ISBN 5-376-00738-3. – Conține informații cu referire la Anatol Mihalachi.

Королева, Эльфрида. Спектакль, балетмейстер, танцовщик / Эльфрида Королева. – Кишинев : Лит-ра артистикэ, 1977. – 164 p. – Conține informații cu referire la Anatol Mihalachi.

Королева, Эльфрида. Творчество артиста балета : (опыт системного анализа на примере молд. балетной труппы) / Эльфрида Королёва. Кишинев : Штиинца, 1983. – 235 p. – Conține informații cu referire la Anatol Mihalachi.

Ana Struță

Eugenia BULAT
1956

Pedagog, poetă, publicistă, editor, Cavalier al „Ordinului Republicii”.

Eugenia Bulat s-a născut la 19 septembrie 1956, în s. Sadova, rn. Călărași, într-o familie de slujbași.

A urmat Școala de opt ani din satul natal (1963-1971), apoi Colegiul de Construcții din Chișinău (astăzi, Centrul de Excelență în Construcții), specialitatea tehnologie (1971-1975). În perioada 1976-1980 a studiat la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), Facultatea de Filologie, obținând calificarea de profesor de limba și literatura română. În 1985-1987 urmează Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”) din Chișinău, adăugându-și specializarea de profesor de limba și literatura rusă pentru școala națională. În 1990 urmează cursuri de pregătire a cadrelor din administrația publică locală, organizate de Guvernul Republicii Moldova în colaborare cu Consiliul Județean Iași.

Și-a început activitatea, conform repartiției, la Uzina de Beton Armat nr. 4 din Chișinău. Căsătorindu-se, se

întoarce la locurile de baștină și activează, consecutiv, în calitate de corector la ziarul raional „Zorile” din Călărași, educator la grădinița de copii din satul natal și profesor de limba română și rusă la Școala medie din Sadova (1977-1990). După puciul comunist de la Moscova, când forțele antidemocratice din Republica Moldova își intensifică deschis activitatea, este nevoită să demisioneze. A activat la Centrul de perfecționare a cadrelor didactice din Chișinău, la Catedra de drept (responsabilă de alfabetizarea primăriilor din republică și de trecerea acestora la lucrări de secretariat în limba română), ulterior la Secția de administrare publică locală a Guvernului Republicii Moldova, unde este implicată în instruirea funcționarilor publici (1992-1994). A mai activat în calitate de șefă a Sectorului de editare la Centrul de Creație Populară al Republicii Moldova (1994-1996). În perioada 1997-2000 a fost corespondent special pentru Parlament la Agenția Națională de Presă „Moldpres”.

În anii 1990-1991 a fost primar al comunei Sadova (primul primar ales în mod democratic după căderea regimului sovietic). Mandatul său a avut loc într-o perioadă dificilă, marcată de opoziția față de secesionismul din stânga Nistrului și din sudul republicii, de refuzul de a trimite tinerii basarabeni în Armata Sovietică și de încercările de boicotare a noului referendum unional. A trecut prin momente de mare tensi-

une, dar și prin clipe istorice. S-a implicat în împrăștierea țăranilor și în restituirea pământurilor și bunurilor luate de regimul comunist.

Ca poetă a debutat editorial în 1994 cu volumul „La Putna mi-e drumul” (prefațat de I. Vatamanu) și a publicat, până în prezent, 12 cărți de poezie. În ultimul deceniu a lansat mai multe lucrări: antologia de autor „Ce facem noi cu două mari tristeți?...” (2016), „Piatra de Ca’ Vendramin. Dialogurile străinei cu vechiul său prieten Alter. Al treilea jurnal al unui evadat din Est” (2017), „La pietra di Ca’ Vendramin. Dialoghi di una straniera col vecchio amico Alter. Terzo diario di una latitante dell’Est”, în propria versiune italiană (2018), și „Avatar venețian. Tripticul unui (auto)exil” (2024).

Este și autoarea unor volume de publicistică: „Erupția roștirii sau generația clipei siderale” (2005), „Profesorul. Ștefan Sevastian Bulat. In memoriam” (2020), „Călărașii și Renașterea Națională. Mărturii, evocări, imagini” (2021), „Petru DINJOS – ARMONIA și zbuciumul predestinării. Radiografia unui fenomen din Diaspora italiană” (2025).

De-a lungul anilor a publicat constant poezie și publicistică în reviste din Republica Moldova, România și din străinătate: „Revista literară”, „Literatura și arta”, „Contrafort”, „Viața Basarabiei”; „Bucureștiul literar și artistic”, „Scriptor”; „Le voci della Luna” (Italia), „Lingua Romana” (SUA) ș.a. Este prezentă în mai multe antologii de poezie și enciclopedii

literare, între care „Femei din Moldova” de I. Colesnic (Chișinău, 2000), „Scriitori basarabeni” de Th. Codreanu (București, 2019), „Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni” de M. Cimpoi și T. Vasilcău (Chișinău, 2019) ș.a.

A fondat revista de cultură și creație literară a tinerei generații „Clipa siderală”, redenumită ulterior „Clipa” (1995-2015), sprijinită de Institutul Cultural Român din București, publicație care, în anul 2009, s-a învrednicit de Premiul de Stat pentru Tineret în domeniul literaturii. A înființat Cenaclul literar „Iulia Hasdeu” (1991-2015), Concursul Național de Creație Literară „Iulia Hasdeu” (2000-2015) și colecția editorială „Debut sideral” (2000-2015), prin intermediul căreia au debutat mai mulți tineri scriitori: A. Borzin, A. Maru, D. Nicu ș.a.

În anii 2007-2013 s-a supus unui (auto)exil, muncind și locuind în Italia (la Veneția), unde și-a continuat activitatea literară și publicistică.

Și-a lansat volumele în România, Republica Moldova și Italia, la instituții culturale de prestigiu: Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția, Accademia di Romania din Roma, Universitatea Ca’ Foscari din Veneția, Muzeul Unirii și Casa Pogor din Iași, precum și la târgurile de carte Librex Iași și Bookfest Chișinău, Salonul Internațional de Carte de la Torino.

A fost membru activ al mișcării de eliberare națională din anii 1990, membru-fondator al Cena-

clului „Datina” din Călărași și al organizației teritoriale a Frontului Popular Călărași, care au jucat un rol important în mobilizarea populației la marile adunări naționale și la primele alegeri democratice.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din România și a Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1996).

Premii literare: Premiul I, Secțiunea poezie, la Festivalul Internațional de Creație Literară „D. Bolintineanu”, Giurgiu (1993); Premiul I pentru debut, Salonul Național de Carte al Republicii Moldova (1994); Premiul I la Secțiunea poezie, acordat de ziarul „Glasul Națiunii”, București (1996); Premiul special al Salonului Național de Carte pentru Copii, pentru studiul „Erupția roștirii sau generația clipei siderale” (Chișinău, 2005); Premiul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni pentru promovarea literaturii române în străinătate (București, 2010); Premiul I al Uniunii Scriitorilor din Moldova, secțiunea Poezie, pentru volumul „Piatra de Ca’ Vendramin...” (2018); Premiul Fondului Literar al Scriitorilor din Republica Moldova, pentru volumul „Profesorul. Ștefan Sevastian Bulat. In memoriam” (Chișinău, 2020); Premiul Direcției Cultură a municipiului Chișinău, pentru volumul „Călărașii și renașterea națională. Mărturii, evocări, imagini” (Chișinău, 2022).

În 2010, pentru contribuție remarcabilă la mișcarea de eliberare națională și pentru merite deosebite în promovarea valorilor democratice

și a adevărului istoric, i-a fost conferit „Ordinul Republicii”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 285-286; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 281-283.

Bibliografie selectivă:

Bulat, Eugenia. Avatar venețian : tripticul unui (auto) exil / Eugenia Bulat. – Chișinău : Polisalm, 2024. – 281, [7] p. – ISBN 978-9975-3650-1-7.

Bulat, Eugenia. Călărașii și renașterea națională : Mărturii. Evocări. Imagini / Eugenia Bulat. – Chișinău : Unu, 2021. – 640 p. – ISBN 978-9975-3513-0-0.

Bulat, Eugenia. Ce facem noi cu două mari tristeți?... : Poeme de pe Valea Plângerii / Eugenia Bulat. – Chișinău : Arc, 2016. – 294 p. – ISBN 978-9975-137-29-4.

Bulat, Eugenia. 18 poeme și un singur dor / Eugenia Bulat. – Chișinău : Gunivas, 2018. – 52 p. – ISBN 978-997-3160-1-9.

Bulat, Eugenia. Petru DINJOS – ARMONIA și zbuciumul unei predestinări. Radiografia unui fenomen cultural din DIASPO-RA italiană / Eugenia Bulat. – Chișinău : Universul, 2025. –

288 p. – ISBN 978-9975-47-293-7.

Bulat, Eugenia. Piatra de Ca' Vendramin : Dialogurile străinei cu vechiul său prieten Alter : Al treilea jurnal al unui evadat din Est / Eugenia Bulat. – Iași : Junimea, 2017. – 160 p. – ISBN 978-973-37-2031-7.

Bulat, Eugenia. Profesorul Ștefan Sevastian Bulat : In memoriam / Eugenia Bulat. – Chișinău : Unu, 2020. – 452 p. – ISBN 978-9975-3459-2-7.

Bratu Elian, Smaranda. Între exil și emigrație: Veneția în poezia Eugeniei Bulat / Smaranda Bratu Elian // Revista Literară. – 2025. – Nr 2. – P. 20-21. – ISSN 1584-9465.

Bulat Eugenia // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 59. – ISBN 9975-905-42-0.

Cimpoi, Mihai. Eugenia Bulat / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 146-147. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Ciobanu, Raisa. Eugenia Bulat și exodul întru Ființă / Raisa

Ciobanu // Literatura și Arta. – 2018. – 8 mar. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

Ciocanu, Ion. Cartea cărților Eugeniei Bulat / Ion Ciocanu // Dialogul ca necesitate / Ion Ciocanu. – Chișinău : Pontos, 2019. – P. 355- 358. – ISBN 978-9975-72-415-9. – ISBN 978-9975-72-416-6.

Ciocanu, Ion. Poezia ca un dat : [despre creația Eugeniei Bulat] / Ion Ciocanu // Sud-Est Cultural. – 2017. – Nr 2. – P. 78-83. – ISSN 1857-0143.

Codreanu, Theodor. Piatra exilului / Theodor Codreanu // Pro Saeculum. – 2017. – Nr 5/6. – P. 105-108. – ISSN 2067-2144.

Corcinschi, Nina. Bulat Eugenia / Nina Corcinschi // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni [Vol. 1] : A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : Unu, 2023. – P. 172-175. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Holban, Ioan. Gestul femeii cu mâna pe inima ta : [creația Eugeniei Bulat] / Ioan Holban // Literatura și Arta. – 2021. – 9 sept. – P. 5. – ISSN 1857-3835.

Iuncu, Rodica. O carte de pionierat / Rodica Iuncu // Moldova. – 2022. – Iul./Aug. – P. 49-55. – ISSN 0132-6635.

Ana Struță

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Octombrie

2026

100 de ani de la nașterea **Valentinei Halitov (Marinov)**, medic infecționist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, Cavaler al „Ordinului Republicii” (1 oct. 1926 – 9 iul. 2012). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 294.*

80 de ani de la fondarea **Universității de Stat din Moldova** (1 oct. 1946). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 162; 2016, p. 294-295; 2021, p. 412-413.*

80 de ani de la înființarea **Bibliotecii Centrale a Universității de Stat din Moldova** (1 oct. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 305; 2016, p. 295-296.*

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Baciu**, medic legist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, scriitor, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2 oct. 1936). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 414-416.*

60 de ani de la nașterea lui **Ion Cărchelan**, pictor acuarelist, profesor în învățământul artistic (4 oct. 1966). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 296-297.*

100 de ani de la nașterea **Verei Malev**, scriitoare și publicistă, Maestru Emerit al Artei (5 oct. 1926 – 28 ian. 1995). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 230-231; 2016, p. 297.*

90 de ani de la nașterea lui **Václav Havel**, scriitor, dramaturg și disident ceh, ultimul președinte al Cehoslovaciei și primul președinte al Republicii Cehe (5 oct. 1936 – 18 dec. 2011). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 307; CN 2016, p. 297-298.*

70 de ani de la nașterea **Elenei Roșca**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința in-

formării, manager (6 oct. 1956).

90 de ani de la nașterea lui **Valentin Golub**, istoric, jurnalist, pedagog, muzeograf, scriitor (8 oct. 1936 – 19 iun. 2017). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 298-300; 2021, p. 420.*

70 de ani de la nașterea lui **Gabriel Leahu**, istoric român, doctor în istorie, profesor universitar, Cavaler al Ordinului „Les Palmes Académiques” (9 oct. 1956).

90 de ani de la nașterea **Valentinei Izbeștiuc**, actriță de teatru și film, Artistă a Poporului, deținătoare a „Ordinului de Onoare” (10 oct. 1936). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 309-310; 2016, p. 300-301; 2021, p. 424.*

80 de ani de la nașterea lui **Sergiu Moraru**, folclorist, doctor în științe filologice, cercetător științific, Eminent al Învățământului Public (10 oct. 1946 – 21 mai 1996). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 302.*

240 de ani de la nașterea **Roxandrei Sturdza-Edling**, scriitoare, contesă, filantrop, fiica primului guvernator al Basarabiei, Scarlat Sturdza (12 oct. 1786 – 16 ian. 1844).

90 de ani de la nașterea lui **Vlad Chiriac**, istoric literar, bibliolog și scriitor, cercetător (12 oct. 1936 – 15 iun. 2005). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 234-236; 2006, p. 312-314; 2016, p. 304-305; 2021, p. 429-430.*

80 de ani de la nașterea lui **Eustafie Cicală**, medic chirurg generalist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, manager (12 oct. 1946 – 16 aug. 2003).

70 de ani de la nașterea lui **Ghenadie Jalbă**, pictor, profesor în învățământul artistic, Om Emerit, laureat al Premiului Național (13 oct. 1956). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 164-165; 2016, p. 306; 2021, p. 431-432.*

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Crăciun**, țambalagiu, dirijor, solist instrumentalist, profesor universitar, Maestru în Artă (14 oct. 1946 – 16 dec. 2017). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 306-307; 2021, p. 433-434.*

100 de ani de la nașterea lui **Florea I. Oprea**, inginer-chimist român, doctor inginer, profesor universitar, membru titular al Academiei Române de Științe Tehnice, cavaler al Ordinului „Meritul Științific” de clasa a III-a (15 oct. 1926 – 17 dec. 2019).

100 de ani de la nașterea lui **Michel Foucault**, filozof și istoric francez, eseist, a cărui operă a avut ecouri puternice în filozofia și istoria științei, în psihanaliză și în sociologie (15 oct. 1926 – 24 iun. 1984). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 308.*

140 de ani de la nașterea lui **Romulus Cândea**, istoric român, doctor în teologie, doctor în filozofie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române, unul dintre artiștii Marii Uniri (19 oct. 1886 – 19 ian. 1973).

120 de ani de la nașterea **Anei Baranovici**, artist plastic, deținătoare a Medaliei „Meritul Civic” (19 oct. 1906 – 14 mai 2002). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 315.*

75 de ani de la nașterea lui **Anatol Țăranu**, istoric, doctor în istorie, comentator politic, politician, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii” (19 oct. 1951). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 439-440.*

170 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Dan**, folclorist și istoric român, preot, membru corespondent al Academiei Române, votant al unirii Bucovinei cu România (20 oct. 1856 – 25 mai 1927). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 308; 2016, p. 308-309.*

90 de ani de la nașterea lui **Ilarion Postolachi**, medic, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, Om Emerit în știință, decorat cu Medalia „Meritul Civic” (20 oct. 1936 – 14 dec. 2011).

90 de ani de la nașterea lui **Mihail Purice**, filolog, doctor în filologie, conferențiar universitar, cercetător (20 oct. 1936). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 318-319.*

70 de ani de la nașterea **Elenei Bolganschi**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager (21 oct. 1956). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 320.*

70 de ani de la nașterea lui **Andrei Donos**, cântăreț de operă, bariton, Artist al Poporului, Maestru în Artă (21 oct. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 309-310; 2021, p. 444-445.*

180 de ani de la nașterea lui **Dimitrie (Demetrius) Brandza**, medic naturalist, botanist român, membru titular al Academiei Române, fondatorul Grădinii Botanice din București (22 oct. 1846 – 15 aug. 1895).

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Popa**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, cercetă-

tor științific (23 oct. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 310.*

70 de ani de la nașterea **Eugeniei Soldatenco**, doctor habilitat în științe tehnice, conferențiar cercetător, inventatoare, distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii” (23 oct. 1956).

80 de ani de la nașterea **Andei Călugăreanu (Anca Miranda)**, actriță, interpretă de muzică ușoară și folk (24 oct. 1946 – 15 aug. 1992). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 323; 2016, p. 311-312.*

80 de ani de la nașterea lui **Petru Păduraru**, arhiepiscop de Chișinău, Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor, este cel de-al treilea ierarh român în scaunul Mitropoliei Basarabiei din cadrul Bisericii Ortodoxe Române (24 oct. 1946).

105 ani de la nașterea lui **Mihai I de Hohenzollern, rege al României** (25. oct. 1921 – 5 dec. 2017). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 244-246; 2006, p. 323-324; 2021, p. 446-448.*

80 de ani de la nașterea lui **Dumitru Voronenco (Ivanov)**, balerin, Artist Emerit din RSS Moldovenească (25 oct. 1946 – 28 oct. 1999).

100 de ani de la nașterea lui **Dumitru Scvorțov-Russu**, sculptor (26 oct. 1926 – 14 iun. 1991). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 448.*

85 de ani de la nașterea lui **Ion Mărgineanu**, profesor universitar, manager, traducător, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, semnatar al Declarației de Independență a Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii” (26 oct. 1941).

85 de ani de la nașterea **Paulinei Zavtoni**, actriță de teatru și film, conferențiar universitar, Artistă a Poporului, dis-

tinsă cu „Ordinul de Onoare” (26 oct. 1941). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 250; 2011, p. 169-171; 2016, p. 449-450; 2021, p. 449-450.*

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Cerba**, jurist, doctor în drept, conferențiar universitar, Cavaler al Ordinului „Ștefan cel Mare” (26 oct. 1956).

70 de ani de la nașterea **Zinaidei Sochircă**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager, decorată cu Medalia „Meritul Civic” (27 oct. 1956). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 328.*

60 de ani de la nașterea lui **Oleg Moldovanu**, trăgător de tir, medaliat cu argint la Jocurile Olimpice, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (27. oct. 1966).

100 de ani de la nașterea lui **Alexandr Kuznețov**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, cercetător științific, fondatorul școlii științifice de logică și matematică din Moldova (28 oct. 1926 – 25 iul. 1984). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 171.*

70 de ani de la fondarea **Centrului Internațional de Expoziții „Moldexpo”** (28 oct. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 17.*

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Efros**, geograf, doctor în geografie, profesor universitar (29 oct. 1956).

70 de ani de la nașterea lui **Victor Șcerbacov**, matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar (30 oct. 1956).

100 de ani de la nașterea lui **Dan Hatmanu**, pictor și grafician român, profesor universitar, Profesor Emerit (31 oct. 1926 – 27 dec. 2018). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 314-315.*

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA 1946

Universitatea de Stat din Moldova este una dintre cele mai vechi și prestigioase instituții de învățământ superior din Republica Moldova, prima universitate cu statut de stat din țară.

Fondată la 1 octombrie 1946, sub denumirea inițială de Universitatea de Stat din Chișinău, instituția a devenit, în scurt timp, un pilon fundamental al sistemului educațional național și un simbol al excelenței academice. Crearea universității a marcat un moment de cotitură în dezvoltarea învățământului superior moldovenesc, deschizând calea formării unei elite intelectuale autohtone. Inițiatorii fondării universității au fost M. Radu și M. Pavlov, care au prezentat autorităților documentul informativ intitulat „Despre deschiderea Universității de Stat din Moldova în capitala Moldovei – orașul Chișinău”.

La început, dispunea de cinci facultăți: Istorie și Filologie, Fizică și Matematică, Biologie, Chimie, Geologie și Pedologie. În primul an de activitate (1946-1947) au fost înmatriculați 320 de studenți, iar procesul educațional era asigurat de 35 de cadre didactice, organizate în 12 catedre.

Pe parcursul celor patru decenii de existență în cadrul sistemului universitar sovietic (1946-1988), instituția s-a afirmat prin extinderea treptată a ofertei educaționale și prin dezvoltarea unei infrastructuri solide. În anii 1950-1980 s-au instituit noi facultăți și catedre: Facultatea de Economie (1953, 2002), Facultatea de Drept (1959), Facultatea de Inginerie și Tehnologie (1959), Facultatea de Limbi Străine (1964), Facultatea de Formare pentru Studenții Străini (1967), Facultatea de Jurnalistică (1980), Facultatea de Filozofie și Psihologie (1994) și Facultatea de Științe Politice (1995). Tot în această perioadă au fost create laboratoare, biblioteci de catedră, cămine studențești și un nucleu științific de elită.

Universitatea de Stat din Chișinău a avut un rol esențial în formarea primelor generații de intelectuali ai republicii și în afirmarea identității culturale și lingvistice, chiar și în condițiile constrângerilor ideologice ale epocii sovietice.

După anul 1988, a intrat într-o nouă etapă de transformări profunde, determinate de schimbările din sistemul național de învățământ și de procesul de modernizare a metodelor de predare-învățare. În 1990, Universitatea de Stat din Chișinău a primit denumirea actuală – Universitatea de Stat din Moldova (USM).

De-a lungul timpului, USM a reprezentat o veritabilă școală de specialiști și un nucleu pentru crearea altor instituții de învățământ superior. În baza specialităților economice și tehnice desprinse din USM

a fost fondat Institutul Politehnic din Chișinău (1964), actuala Universitate Tehnică a Moldovei. Facultățile de Economie și de Economie a Comerțului și Merceologie au stat la originea Academiei de Studii Economice din Moldova (1991), iar Facultatea de Teologie, creată în același an, s-a transformat ulterior în Academia de Teologie Ortodoxă din Moldova.

În 2001, USM a devenit prima instituție de învățământ superior din țară acreditată la nivel național, fapt ce a consfințit prestanța sa academică. Elaborate în conformitate cu valorile și tradițiile universității, stema și drapelul USM, cu paleta de culori și elementele heraldice stabilite (2004), exprimă esența identității sale instituționale, simbolizând continuitatea istorică, aspirația spre excelență și angajamentul față de promovarea cunoașterii și a spiritului academic.

Odată cu aderarea Republicii Moldova la Procesul de la Bologna (2005), la USM a fost implementat învățământul în cicluri de studii (licență, master și doctorat), sistemul european de credite transferabile (ECTS) și mecanismele moderne de asigurare a calității.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului 595/2020, USM a fost supusă unui proces de reorganizare instituțională, realizat prin fuziunea (prin absorbție) cu Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir” și transferul studenților înmatriculați conform programelor de studii superioare de licență ale Institutului de Relații Internaționale din Moldova. Un nou val de re-

organizări a avut loc în anul 2022, când, potrivit Hotărârii de Guvern 485/2022, USM a absorbit o serie de importante instituții de cercetare și din învățământul superior, printre care Academia de Administrare Publică, reorganizată prin fuziunea (absorbția) Institutului de Relații Internaționale din Moldova în 2020, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, Institutul de Matematică și Informatică „Vladimir Andrunachievici”, Institutul de Fizică Aplicată, Institutul de Chimie, Institutul de Ecologie și Geografie, Institutul de Zoologie, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Institutul de Fiziologie și Sanocreatologie, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Institutul de Istorie, Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor, Institutul de Geologie și Seismologie și Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”. În anul 2023, procesul de extindere instituțională a continuat prin absorbția Universității de Stat de Educație Fizică și Sport, reorganizată sub denumirea de Institutul de Educație Fizică și Sport (IEFS) în cadrul USM.

În același an 2023, USM a fost supusă evaluării externe instituționale realizate de Comisia Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), în cadrul proiectului QFORTE. Procesul de evaluare s-a încheiat prin includerea USM în baza de date europeană The Database of External Quality Assurance Reports (DEQAR), confir-

mând standardele de calitate și performanță academică ale instituției.

În anul 2025, în conformitate cu Hotărârea Guvernului 167/2025, USM a fost din nou reorganizată, prin separarea Institutului de Administrare Publică, care a constituit baza noului Institut Național de Administrație și Management Public, devenit succesor de drepturi și obligații al Institutului de Administrație Publică al USM. Câteva luni mai târziu, în același an, în structura universității a fost creată Școala de Administrație Publică, menită să consolideze formarea profesională în domeniul guvernării și managementului public.

De-a lungul timpului, universitatea a fost condusă de personalități marcante ale mediului universitar: Ivan Leonov (1946-1951), Victor Cepurnov (1951-1962), Alexei Medvedev (1963-1968), Artiom Lazarev (1968-1974), Boris Melnic (1974-1992). Gheorghe Rusnac (1993-2007), Gheorghe Ciocanu (2009-2020), Igor Șarov (2020-prezent).

În prezent, Universitatea de Stat din Moldova (USM) reprezintă una dintre cele mai prestigioase și complexe instituții de învățământ superior din Republica Moldova, un veritabil ecosistem educațional. Cu un contingent de 14 543 de studenți, universitatea oferă programe de studii în cadrul a 15 facultăți și 39 de departamente academice, acoperind un spectru larg de domenii științifice și profesionale.

Structura academică a USM cuprinde următoarele facultăți: Biologie și Geoștiințe;

Chimie și Tehnologie Chimică; Drept; Jurnalism și Științe ale Comunicării; Fizică și Inginerie; Istorie și Filozofie; Matematică și Informatică; Litere; Științe Economice; Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială; Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative; Arte Frumoase; Științe ale Securității, Educație Fizică și Sport, Kinetoterapie, precum și Catedra Militară.

Activitatea educațională a universității este susținută de un corp profesoral și științific alcătuit din 960 de cadre didactice și 930 de cercetători, între care se regăsesc opt academicieni și 15 membri corespondenți ai Academiei de Științe a Moldovei. Din totalul cadrelor didactice și științifice (1 890 de persoane), circa 985 au titlul științific de doctor și 185 de doctor habilitat; titluri științifico-didactice – 125 de profesori universitari și 484 de conferențieri universitari. Profesorii activează în cadrul a 39 de departamente academice, 13 institute de cercetare și trei centre de cercetare.

În anul 2025 au fost lansate 27 de laboratoare, săli de curs și centre de instruire, modernizate și dotate în cadrul Proiectului „Învățământul Superior din Moldova”, implementat de Ministerul Educației și finanțat de Banca Mondială. Universitatea și-a actualizat programele de studii, curricula și suporturile de curs, cu sprijinul proiectului fiind lansate 16 discipline noi în domeniul IT.

Coordonarea activității științifice este realizată de Departamentul de Cercetare și Inovare, care stabilește direcțiile strategice de dezvoltare și prioritățile

de cercetare: Sănătate; Agri-cultură durabilă, securitate alimentară și siguranța alimentelor; Mediu și schimbări climatice; Provocări societale; Competitivitate economică și tehnologii inovative. Departamentul activează în colaborare cu Oficiul de Inovare și Transfer Tehnologic, cu facultățile, institutele de cercetare, centrele și laboratoarele universitare. Activitățile de cercetare se desfășoară în cadrul a 13 institute de cercetare, cinci centre de cercetare subordonate direct prorectorului pentru activitatea științifică și 20 de centre și laboratoare din cadrul facultăților. Dintre centrele de cercetare universitare se remarcă Centrul de Cercetări Științifice „Politici educaționale și sociale”, Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Centrul de Cercetare „Educație fizică și sport”, Centrul de Cercetări Științifice „Științe naturale integrate”, Centrul Interdisciplinar de Dezvoltare Rurală Sustenabilă.

Programele de studii doctorale sunt organizate în cadrul a cinci școli doctorale, constituite în consorții academice: Școala Doctorală „Științe ale Naturii” – în parteneriat cu Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale și Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul; Școala Doctorală „Științe Sociale” – în consorțiu cu Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul și Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan Întemeietorul Moldovei”; Școala Doctorală „Științe Juridice și Economice” – în colaborare cu Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul; Școala

Doctorală „Științe Umaniste și ale Educației” – în consorțiu cu Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți și Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul; Școala Doctorală „Științe ale Sportului”.

În cadrul acestora activează 181 de conducători de doctorat (profesori și conferențieri universitari), care îndrumă 405 doctoranzi. De asemenea, în cadrul proiectelor de cercetare postdoctorală își desfășoară activitatea cinci cadre didactico-științifice.

Instituția participă în consorțiile Universitaria, Rețeaua Universităților din Capitalele Europei (UNICA) și Consorțiul Universităților din Republica Moldova – România – Ucraina (CUMRU), în cadrul cărora USM desfășoară proiecte comune și abordează aspecte strategice ale evoluției învățământului superior.

USM desfășoară o amplă activitate internațională, consolidându-și statutul de instituție de învățământ superior integrată în spațiul academic european și mondial, având în derulare programe comune de studii de licență și de master cu universități din România, între care Universitatea din București, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, în vederea asigurării recunoașterii reciproce a calificărilor și promovării mobilității academice.

În plan internațional, universitatea dezvoltă parteneriate științifice și academice cu instituții din peste 40 de țări, inclusiv România, Ucraina, Italia, Franța, Germania,

Olanda, SUA, Suedia, Polonia, Japonia, China, Turcia, Canada, Coreea, Israel. Aceste colaborări se axează pe domenii diverse ale cercetării și inovării, implicând cadre didactico-științifice, cercetători și tineri savanți ai universității.

În ultimii ani, USM a diversificat tipurile de proiecte internaționale în care este implicată, participând la programele Erasmus+, Orizont Europa, Interreg-NEXT, Departamentul pentru Românii din Republica Moldova, Scandinavian Institute ș.a. În prezent, instituția are semnate peste 170 de acorduri internaționale cu parteneri din peste 50 de țări.

În anii 2024-2025, în cadrul universității au studiat 357 de studenți internaționali din 18 țări, iar în parteneriat cu instituții de peste hotare au fost implementate peste 200 de mobilități academice finanțate extern pentru studenți și cadre universitare ale USM.

Cercetătorii USM sunt participanți activi la conferințe și simpozioane internaționale, universitatea organizând anual 35-40 de manifestări științifice naționale și internaționale. Anual, sunt publicate aproximativ 100 de monografii și capitole în volume colective, 529 de lucrări metodice și cursuri digitale interactive, precum și 1 251 de articole științifice în reviste de specialitate.

USM editează un număr important de publicații științifice proprii, cea mai reprezentativă fiind revista „Studia Universitatis Moldaviae”, succesoare a „Analelor Științifice ale USM” (1996-2007). Începând cu anul 2007, revista apare în

șase serii tematice, cu statut de publicație științifică cu acces deschis: Științe Economice și ale Comunicării; Științe Reale și ale Naturii; Științe ale Educației; Științe Umanistice; Științe Sociale; Științe Exacte.

Alte reviste științifice susținute de USM: „Moldavian Journal of the Physical Sciences” (2002-prezent), „Chemistry Journal of Moldova” (2006-prezent), „Études Interdisciplinaires en Sciences Humaines-EISH” (2014-prezent), precum și Revista de studii culturale și literatură „Dialogica” (2019-prezent).

După reorganizarea academică din anul 2022, în cadrul USM au fost integrate o serie de publicații științifice de prestigiu, printre care „Электронная обработка материалов” (1965-prezent), „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Matematică” (1990-prezent), „Computer Science Journal of Moldova” (1993-prezent), „Quasigroups and Related Systems” (1994-prezent), „Administrarea Publică” (2004-prezent), „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții” (2005), „Revista de Istorie a Moldovei” (2006-prezent), „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” (2006-prezent), „Journal of Botany / Revista Botanică” (2008-prezent), „Philologia” (2008-prezent) și „Revista Națională de Drept” (2014-prezent).

Aceste publicații sunt indexate în baze de date internaționale de prestigiu, precum SCOPUS, Web of Science, EBSCO, CEEOL, DOAJ, ERIH PLUS, WorldCat, Index Copernicus, Google Scholar ș.a.

Biblioteca Centrală Univer-

sitară a USM deține o vastă colecție multidisciplinară de aproximativ 1 301 795 unități materiale și elaborează produse informaționale proprii. Un proiect de referință este „Biblioteca Digitală”, lansat în anul 2024 și susținut financiar de Guvernul Japoniei în cadrul Programului de Granturi pentru Cultură „Kusanone”, dedicat digitalizării resurselor documentare universitare.

USM este membră a mai multor organizații și consorții universitare internaționale: International Association of Universities (IAU), din 1969; Agence Universitaire de la Francophonie (AUF), din 1997; Consorțiul Universităților din Republica Moldova – România – Ucraina (CUMRU) – din 2011; Consorțiul Universitaria – membru asociat din 2018; Rețeaua Universităților din Capitalele Europei (UNICA) – din 2022; Consortium d'appui au Collège Juridique Franco-Roumain d'Études Européennes – din 2024.

De-a lungul anilor, peste 160 000 de studenți au absolvit USM, inclusiv 5 mii de cetățeni străini din aproximativ 80 de țări, precum Vietnam, România, Rusia, Ucraina, Polonia, Turkmenistan, Israel, China, Turcia, Coreea, Japonia, Liban și Siria ș.a.

Pentru asigurarea condițiilor optime de instruire și viață studențească, universitatea dispune de 12 blocuri de învățământ, 12 cămine studențești, un Palat al sporturilor, o Casă de cultură, cantine universitare, precum și baze de practică și agrement.

USM a fost apreciată cu numeroase distincții naționale

și universitare, care confirmă contribuția sa remarcabilă la dezvoltarea educației, științei și culturii. Printre cele mai înalte recunoașteri se numără „Ordinul Republicii” (2011), precum și „Ordinul de Onoare” și Medalia „Meritul Civic” (2021), conferite pentru merite deosebite în promovarea valorilor academice și civice.

În anul 2024, activitatea complexă și angajamentul comunității universitare au fost apreciate prin Premiu la Concursul „Marca Calității”, însoțit de Trofeul „Zeița Calității”, oferit în cadrul Concursului „Premiul pentru realizări în domeniul calității”, la categoria „Întreprinderi mari din domeniul prestării serviciilor”. Totodată, Universitatea a obținut titlul „Liderul anului” și Diploma de onoare „Mercuriul de Aur”, la categoria „Servicii ce țin de educație și cultură”, în cadrul competiției „Marca Comercială a anului 2024”. Aceste distincții reconfirmă profesionalismul, inovația și excelența comunității academice a USM, recunoscută ca promotor al calității învățământului superior din Republica Moldova.

Cadrele didactice și cercetătorii universității au fost, de asemenea, distinși de-a lungul anilor cu premii ale Academiei de Științe a Moldovei, ordine, diplome de onoare, Medalia „Dimitrie Cantemir”, Medalia „Nicolae Milescu Spătarul”, precum și cu Premiul Național pentru excelență, pentru realizări științifice de excepție și contribuții esențiale la dezvoltarea cercetării fundamentale și aplicative.

Prestigiul internațional al Universității este confirmat

de cele 50 de personalități din știință și cultură, originare din 16 țări ale lumii, cărora li s-a conferit titlul de doctor honoris causa al USM.

Performanțele cercetărilor USM sunt evidențiate printr-un impresionant palmares: 37 de premii mari sau speciale, peste 200 de medalii de aur, 45 de medalii de argint, nouă medalii de bronz, 103 de diplome de excelență și numeroase distincții pentru promovarea cercetării.

Rezultatele remarcabile obținute în cadrul saloanelor internaționale de invenții confirmă competitivitatea cercetării universitare. Astfel, USM a obținut Premiul Mare al Salonului Internațional de Invenții „Inventcor 2025” și 36 de medalii de aur pentru cele mai actuale realizări din domeniul cercetării, inovării și tehnologiei; Premiul Mare al Salonului Internațional de Invenții „Inventica 2025”, 12 medalii de aur, 12 medalii de argint și alte șapte distincții și premii speciale; 29 de medalii de aur, cinci de argint, două premii speciale și două certificate de excelență, precum și un Premiu Special acordat de Universitatea de Științele Vieții „Regele Mihai I” din Timișoara. 29 de medalii de aur, trei de argint, două premii speciale și două certificate de excelență obținute în cadrul Salonului Internațional de Inventică și Antreprenariat Inovativ 2025, precum și 40 de medalii de aur, trei de argint și un Premiu Special obținute la Salonul de Carte din cadrul aceluiași salon. La Târgul Internațional de Inventică și Educație Creativă pentru Tineret ICE-USV 2025 (Su-

ceava), USM a câștigat patru medalii de aur, una de argint și trei de bronz. Tot în 2025, la Salonul Internațional al Cercetării Științifice, Inovării și Inventicii „Pro Invent” (Cluj-Napoca) Universitatea a fost distinsă cu 36 de medalii de aur, Premiul Facultății de Inginerie Industrială, Robotică și Managementul Producției a Universității Tehnice din Cluj-Napoca, iar la Salonul Internațional de Invenții „Traian Vuia” 2025 (Timișoara) – 24 de medalii de aur și numeroase premii speciale.

Începând cu anul 2013, conform clasamentului mondial Ranking Web of Universities, elaborat de Consiliul Superior de Investigații Științifice al Ministerului Științei și Inovării al Spaniei, USM se situează constant pe primul sau printre primele locuri între instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, fapt ce demonstrează competitivitatea sa și recunoașterea internațională a valorii academice și științifice.

Strategiile recente ale USM se axează pe digitalizare (platforme educaționale, biblioteci electronice, resurse digitale), internaționalizare (extinderea parteneriatelor Erasmus+, atragerea studenților străini), dezvoltarea cercetării avansate (centre interdisciplinare, granturi internaționale) și consolidarea relației cu piața muncii (stagii, colaborări cu mediul economic).

Universitatea de Stat din Moldova continuă să fie un centru didactico-științific de referință, promotor al valorilor academice, culturale și civice, contribuind în mod esențial la formarea

generațiilor de profesioniști și la afirmarea Republicii Moldova în spațiul european al educației și cercetării.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 162; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 294-295; „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 412-413.

Bibliografie selectivă:

Cozma, Valeriu. Istoria Universității de Stat din Moldova, 1946-1996 / Valeriu Cozma. – Chișinău, 1996. – 560 p. – ISBN 9975-923-03-8.

Rec.: Bârcă, Gheorghe. O sinteză valoroasă privind istoria Universității de Stat din Moldova // Revistă de istorie a Moldovei. – 1998. – Nr 1/2. – P. 126-129. – ISSN 0236-3100.

Istoria învățământului superior în RSS Moldovenească : Bibliografie / bibliografie: Lidia Zasavițchi, Janna Nikolaeva ; coordonator: Liliana Rotaru ; responsabil de ediție: Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Lexon-Prim, 2022. – 243 p. – ISBN 978-9975-163-06-4. – ISBN 978-9975-3454-5-3.

Istoria Universității de Stat din Moldova / Ion Eremia (coordonator), Anatol Petrencu, Liliana Rotaru [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2016. – 740 p. – ISBN 978-9975-71-823-3.

Istoria Universității de Stat din Moldova : [în 2 vol.] / alcătuitori: Ion Eremia (coordonator) [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2018. – 570 p.

Vol. 1. – 2018. – 570 p. – ISBN 978-9975-142-72-4.

Vol. 2. – 2018. – 482 p. – ISBN 978-9975-149-77-8.

Melnic, Boris. Omul în obiectivul științei : 50 de ani ai Universității de Stat din Moldova / Boris Melnic. – Chișinău : SPO USM, 1996. – 77 p.

Odainic, Ioan Gh. Universitatea de Stat din Moldova :

Almanah enciclopedic Vol. 1 / Ioan Gh. Odainic // Almanah enciclopedic : Perioada de tranziție anii 1989-2008 / Ioan Gh. Odainic. – Chișinău : Pontos, 2009. – P. 185-188. – ISBN 978-9975-51-060-8.

Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – 370 p. – ISBN 9975-70-051-9.

Rusnac, Gheorghe. Rectorii Universității de Stat din Moldova : (1946-1993) / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2005. – 310 p. – ISBN 9975-70-595-2.

Schițe din istoria organizației sindicale a salariaților Universității de Stat din Moldova : (1946-2016) / redactor coordonator: Dumitru Căldare. – Chișinău : CEP USM, 2016. – 143 p. – ISBN 9975-9975-71-778-6.

Tomuleț, Valentin. Fondarea Universității de Stat din Moldova și tentative de comasare a Institutului Pedagogic / Valentin Tomuleț // Analele științifice a Universității de Stat din Moldova: Științe sociale. – Chișinău : CEP USM, 2019. – 253 p. – ISBN 978-9975-149-58-7. – ISSN 1857-3665.

Universitatea de Stat din Moldova : [site]. – URL: <https://usm.md/?lang=en> (accesat : 15.10.2025).

Balan, Oleg. Quo vadis drepturile omului în Europa? / Oleg Balan, Olga Dorul // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe sociale. Științe juridice. – 2024. – Nr. 8. – P. 11-27. – ISSN 1814-3199.

Brînza, Serghei. Manifestările le penale ale separatismului în vizorul codului penal al Republicii Moldova / Sergei Brînza, Vitalie Stati // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe sociale. Științe juridice. – 2024. – Nr. 3. – P. 3-13. – ISSN 1814-3199.

Clichici, Veronica. Formarea personalității studentului pentru înțelegerea problemelor

contemporane în contextul noilor educații / Veronica Clichici // Studia Universitatis Moldaviae. Științe ale educației. – 2024. – Nr. 5. – P. 92-99. – ISSN 1857-2103.

Guțu, Vladimir. Evaluarea curriculară – evaluarea curriculumului: concept și metodologie / Vladimir Guțu, Veaceslav Bolișev // Studia Universitatis Moldaviae. Științe ale educației. – 2025. – Nr. 5. – P. 8-16. – ISSN 1857-2103.

Martinenco, Olga. Cooperarea dintre Republica Moldova și UE: direcții principale și realizări / Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Științe umanistice. Științe sociale, 1 septembrie 2023. – Chișinău : CEP USM, 2023. – P. 166-168. – ISBN 978-9975-62-669-9. – ISBN (pdf) 978-9975-62-670-5.

Moraru, A. Digitalizarea serviciilor academice la Universitatea de Stat din Moldova / A. Moraru // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale educației. – 2020. – Nr. 4. – P. 99-110. – ISSN 1857-2103.

Nazar, Nadejda. Importanța instruirii și angajării tineretului pentru dezvoltarea economiei naționale a Republicii Moldova / Nadejda Nazar, Ludmila Todорова // Studia Universitatis Moldaviae. Științe economice și ale comunicării. – 2025. – Nr. 11. – P. 16-22. – ISSN 2587-4446.

Novac, Daniela. Discursul didactic și modelul învățării creative / Daniela Novac // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Științe umanistice. Științe sociale. – Chișinău : CEP USM, 2023. – P. 29-31. – ISBN 978-9975-62-669-9. – ISBN (pdf) 978-9975-62-670-5.

Șarov, Igor. Pentru o politică instituțională referitoare la Știința Deschisă în cadrul Universității de Stat din Moldova / Igor Șarov, Aurelia Hanganu // Știința Deschisă în Republica Moldova : Conferința științifică națională, Ediția a 2-a, 27-28 octombrie 2022, Chișinău. – Chișinău : ArtPoligraf, 2022. –

P. 17-19. – ISBN 978-9975-3564-2-8. – ISBN (pdf) 978-9975-3564-3-5.

Condiții moderne la Universitatea de Stat din Moldova. Investițiile se ridică la 7,4 milioane de euro // Condiții moderne la Universitatea de Stat din Moldova. Investițiile se ridică la 7,4 milioane de euro // Ziar.md : [site]. – 2025. – 10 iul. – URL: <https://ziar.md/conditii-moderne-la-universitatea-de-stat-din-moldova-investitiile-se-ridica-la-7-4-milioane-de-euro/> (accesat : 05.10.2025).

Șarov, Igor. Imnul, drapelul, stema și sigiliul ca simboluri identitare ale unui stat / Igor Șarov // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ediția a 8-a, 26-27 septembrie 2023, Chișinău. – Iași; Chișinău; Lviv : [S. n.], 2023. – P. 22-25. – ISSN 2558 894X.

Tomuleț, Valentin. Facultatea de Arte Frumoase a Universității de Stat din Moldova la 50 de ani / Valentin Tomuleț // Literatură și Artă. – 2014. – 18 dec. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Tomuleț, Valentin. Fondarea Universității de Stat din Moldova și tentative de comasare a Institutului Pedagogic / Valentin Tomuleț // O istorie multidimensională a carierilor universitare : Instituții, rețele sociale, biografii. – Chișinău : Arc, 2017. – P. 58-82. – ISBN 978-9975-137-79-9.

Țapoc, Vasile. Rolul USM în promovarea cercetării fundamentale / Vasile Țapoc // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Reale și ale Naturii. – 2023. – Nr. 2. – P. 3-15. – ISSN 1814-3237. – E-ISSN 1857-498X.

Xenofontov, Ion Valer. Istoria Universității de Stat din Moldova / Ion Valer Xenofontov // Enciclopedia curiozităților. Vol. 1 / Ion Valer Xenofontov. – Iași: Lumen, 2016. – P. 155-165. – ISBN 978-973-166-441-5.

Elena Harconița

**BIBLIOTECA
CENTRALĂ A
UNIVERSITĂȚII DE
STAT DIN MOLDOVA
1946**

Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova (BCU) este o componentă de bază în structura universitară, un pilon important de sprijin al educației și cercetării academice, care promovează și valorifică patrimoniul cultural științific îmbinând armonios tradiția cu inovația. În urma evaluării bibliotecilor, prin Ordinul nr. 4 din 17.01.2023 al Ministerului Culturii al Republicii Moldova, BCU deține categoria superioară.

BCU a fost fondată în anul 1946, la 1 octombrie, concomitent cu Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). Primele volume care au stat la temelia colecțiilor bibliotecii au fost donațiile masive oferite de centrele universitare din Moscova, Sankt Petersburg, Kiev, Odesa, Saratov, Kazan, Tomsk și alte orașe din fosta URSS, ceea ce a permis ca în primul an de activitate bibliotecă să dețină deja circa 20 de mii de volume, iar în anul 1948 colecția bibliotecii constituia deja peste 100 de mii de volume. Anul 1947 a fost

unul definitoriu, când BCU a obținut dreptul la depozit legal, care nu a funcționat imediat și cu regularitate, dar care a asigurat în următorii ani completarea constantă și sistematică a colecțiilor. Drept rezultat, la începutul anului 1966 se înregistrează deja 1 000 000 de unități documentare. Sursa de achiziție era nu doar depozitul legal, dar și diverse donații precum și schimbul interacademic de documente realizat la nivel național și internațional. În funcție de constituirea noilor facultăți, specialități și specializări, colecția bibliotecii crește, se îmbogățește conținutul, accentele fiind puse nu doar pe cantitate, dar și pe calitatea acestora. În prezent Biblioteca deține o colecție multidisciplinară, în diverse limbi, de circa 1 300 000 de documente.

Pe parcursul anilor, BCU a fost dirijată de mai mulți manageri: I. Linik (1946), N. Olșevschi (1946-1948), P. Danilkin (1948-1960), V. Olhovic (1960-1964), E. Vasilenco (1964-1972), I. Madan (1972-1974), A. Novac (1974-1994), T. Spinei (1994-1998), E. Zasmenco (1998-2021), L. Dogoter (2021-prezent).

Din anul 1966 aceasta este abilitată cu funcția de Centru biblioteconomic departamental pentru bibliotecile din rețeaua instituțiilor de învățământ superior și mediu de specialitate.

Biblioteca desfășoară o activitate complexă și cu impact semnificativ, dezvoltând o colecție multidisciplinară de documente, produse și instrumente informaționale. Ea asigură accesul la resurse electronice, baze de

date internaționale, servicii și tehnologii moderne, consolidându-și statutul de partener esențial și de încredere în procesul de educație și cercetare. Deplasarea centrelor de pe asigurarea documentară a utilizatorilor pe asigurarea accesului la informații a determinat noi priorități și direcții în activitatea Bibliotecii. În acest sens, BCU și-a extins activitatea și promovează orientarea spre utilizator drept una din valorile sale de bază, subliniind accesul la informație, diversificarea și modernizarea serviciilor, implementarea inovațiilor și tehnologiilor digitale.

Utilizatorii beneficiază de o gamă diversă de servicii informaționale gratuite în susținerea procesului de instruire și cercetare: împrumut de documente la domiciliu; împrumut de documente în sălile de lectură; acces liber la raft, împrumut interbibliotecar național de documente; acces la catalogul online; acces la sistemul de cataloage tradiționale; acces la baze de date; suport în elaborarea listelor bibliografice pentru curriculumul universitar; atribuirea indicilor CZU la teze de doctorat și articole științifice; elaborarea cercetărilor bibliografice tematice la cerere; elaborarea listelor bibliografice privind asigurarea documentară a disciplinelor (în cadrul acreditării programelor de licență, masterat, școlilor doctorale); servicii de referințe (tradiționale, prin telefon, e-mail, alte canale de comunicare); servicii scientometrice (prezența universității în baze de date internaționale (Sco-

pus, Web of Science), identificarea factorului de impact al publicațiilor științifice, identificarea h-indexului cercetătorilor, identificarea revistelor în scopul publicării rezultatelor cercetărilor); asistență și suport în crearea și gestionarea profilurilor de cercetător; livrare electronică de documente; acces la internet prin rețea și WiFi; acces la echipamente; alte servicii și facilități.

Biblioteca oferă cercetătorilor acces autorizat la baze de date prestigioase precum Springer-Link; platforma Research4Life; platforma EBSCO și un șir de baze de date oferite în cadrul Consorțiului Resurse Electronice pentru Moldova (Oxford University Press; Cambridge University Press; Duke University Press; Edward Elgar Publishing; IOPscience; Open Edition ș.a.).

Sunt dezvoltate propriile produse și instrumente de informare, între acestea catalogul online (software specializat de bibliotecă ALEPH 500), catalogul partajat al bibliotecilor universitare (LibUnivCatalog), Repoziitoriul Instituțional USM, Biblioteca Digitală, buletinul anual de achiziții (format electronic), ghiduri, materiale promoționale. Pagina web și profilurile BCU pe rețelele sociale, de asemenea, sunt instrumente de informare și de promovare a activității și serviciilor prestate.

În scopul căutării, regăsirii, evaluării critice și utilizării eficiente a informațiilor, bibliotecarii oferă utilizatorilor instruire (în format online și offline) privind formarea competențelor de cultura informației.

Anual, sunt organizate activități de informare (expoziții, zile de informare, zilele specialistului etc.), acțiuni cu caracter academic, educativ, cultural, de recreere (lecții publice, mese rotunde, campanii de promovare a lecturii, lansări și prezentări de carte, zilele bibliotecii, întâlniri cu personalități notorii din diverse domenii etc.). De remarcate sunt ciclurile de activități desfășurate în cadrul Săptămânii Internaționale a Accesului Deschis, Săptămânii Științei Deschise, Noptii Cercetătorului, Zilei Naționale a Lecturii ș.a.

Alături de alte șapte biblioteci universitare din Republica Moldova și patru din țările europene, BCU a participat, cu statut de partener național, la implementarea proiectului Modern Information Services for Improvement Study Quality (MISISQ) din cadrul programului TEMPUS (2013-2016). Realizarea obiectivelor acestuia a permis modernizarea serviciilor informaționale oferite utilizatorilor. BCU s-a aflat printre cele 18 biblioteci universitare care au realizat Proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Republica Moldova” (2016-2019), finanțat de Programul Norvegian de Cooperare în domeniul Învățământului Superior cu Eurasia. În anul 2023 a fost lansat Proiectul „Biblioteca Digitală”, implementat cu sprijinul financiar al Guvernului Japoniei prin Programul de Granturi „Kusanone”. Proiectul are scopul de a conserva și a prezerva patrimoniul

cultural-științific universitar, a promova colecțiile rare și a facilita accesul online la resurse unicate.

În cadrul BCU, funcționează Centrul de Informare Europeană, constituit (2011) în baza acordului de colaborare între USM și Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova, având scopul de a asigura accesul utilizatorilor la informații privind instituțiile, valorile, politicile și programele Uniunii Europene.

BCU continuă să îndeplinească această funcție, oferind asistență metodologică de specialitate bibliotecilor din rețeaua instituțiilor de învățământ superior de stat și private.

Specialiștii BCU reprezintă instituția în structuri profesionale de rang național, precum Consiliul Biblioteconomic Național și Comitetul Tehnic (CT 1) Biblioteconomie, Informare, Documentare din cadrul Institutului de Standardizare din Moldova.

Biblioteca dezvoltă și consolidează parteneriate profesionale cu diverse instituții infodocumentare din țară și de peste hotare.

Utilizatorii BCU beneficiază de un spațiu de lectură constituit din patru săli specializate cu acces liber la raft (180 de locuri), două săli pentru deservirea beneficiarilor la cerere, o sală dotată cu echipamente, destinată accesului la resurse informaționale electronice și acces la internet.

Cel mai prețios capital al BCU rămâne echipa sa de profesioniști – oameni dedicați, cu înalte competențe și devotament față de profesia de bibliotecar și instituția pe

care o reprezintă. La 1 septembrie 2025, în bibliotecă activau 28 de specialiști cu studii superioare de profil, trei dintre ei dețin categoria superioară de calificare, 13 – categoria întâi, iar două persoane – categoria a doua.

Activitatea profesională a bibliotecarilor, în perioada de referință, a fost apreciată cu: distincția de stat Medalia „Mihai Eminescu”, diplome ale Guvernului Republicii Moldova, diplome ale Ministerului Educației și Cercetării, ale Ministerului Culturii, diplome de excelență ale Universității de Stat din Moldova și ale Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 305; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 295-296.

Bibliografie selectivă:

Cercetări în domeniul științelor astronomice și fizice la Universitatea de Stat din Moldova (1946-2000) : Contribuții bibliografice / redactor responsabil: Gh. Rusnac; alcătuitor: S. Ermilov [et al.]. – Chișinău, 2001. – 460 p. – ISBN 9975-70-128-0.

Teologie, istorie și cultură creștină în Republica Moldova (1991-2024) : Bibliografie / alcătuitori: Octavian Moșin, Alexandra Cojuhari. – Chișinău : Lexon-Prim, 2025. – 386 p. – ISBN 978-9975-173-33-9.

Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova. Unde ne găști și ce vă oferim? // USM Media : [canal YouTube]. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dT7EPbFru0M> (accesat : 24.09.2025).

Cojuhari, Alexandra. Creating and reviewing authority files

in the context of the shared catalogue / Alexandra Cojuhari // MISISQ: Implicare. Creativitate. Durabilitate : conferința internațională, 27-28 septembrie 2018, Chișinău. – Bălți : [S. n.], 2018. – P. 65-78. – ISBN 978-9975-50-226-9.

Cojuhari, Alexandra. Standarde de catalogare: formatul Marc 21 / Alexandra Cojuhari, Ecaterina Zasmenco // Magazin bibliologic. – 2016. – Nr 1/4. – P. 32-35. – ISSN 1857-1476.

Cojuhari, Alexandra. Tendințe moderne în prelucrarea informației : (Studiu de caz) / Alexandra Cojuhari // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova : Științe umanistice. Științe sociale, 14 septembrie 2021, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2021. – P. 153-156. – ISBN 978-9975-158-39-8.

Dogoter, Lilia. Creating the digital library : MSU Central library experience / Lilia Dogoter, Ecaterina Zasmenco // Competitiveness and Innovation in the Knowledge Economy, 28th International Scientific Conference, September 20-21 2024, Chisinau. – București : Editura ASE, 2025. – P. 509-514. – ISSN 3100-5527. – DOI: <https://doi.org/10.24818/cike2024.61>.

Dogoter, Lilia. Dezvoltarea bibliotecilor universitare în contextul informațional actual : [interviu cu Lilia Dogoter, șefa Bibliotecii Centrale a USM] // Unda Liberă : [site]. – URL: <https://s9.ro/2fwi> (accesat : 24.09.2025).

Dogoter, Lilia. Evaluarea activității prin indicatori statistici : ce și cum calculează bibliotecile universitare / Lilia Dogoter, Ecaterina Zasmenco // Știință și educație: noi abordări și perspective : Materialele conferinței științifice internaționale, 24-25 martie 2023. Seria 25. Vol. 1 : Psihologie. Biblioteca științifică. – Chișinău : CEP UPSC, 2023. – P. 331-341. – ISBN 978-9975-46-773-5. – ISBN 978-9975-46-774-2.

Harconița, Elena. Crearea spațiului informațional academic unic – soluție eficientă pentru organizarea și diseminarea

informației / Elena Harconița, Ecaterina Zasmenco, Liubovi Karnev // Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării. – 2012. – Nr 2. – P. 23-32. – ISSN 1841-1940.

Zasmenco, Ecaterina. Institutional repository as instrument of formation of the research capital. The case of Moldovan State University / Ecaterina Zasmenco, Alla Corovai // MISISQ: Implicare. Creativitate. Durabilitate : conferința internațională, 27-28 septembrie 2018, Chișinău. – Bălți : [S. n.], 2018. – P. 174-180. – ISBN 978-9975-50-226-9.

Zasmenco, Ecaterina. Repozitoriul instituțional – element important în realizarea Accesului deschis la cunoștințe / Ecaterina Zasmenco // Congresul consacrat aniversării a 75-a de la fondarea USMF „Nicolae Testemițanu”, 21-23 octombrie 2020 : Culegere de abstracte. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 766.

Baza materială a Universității de Stat din Moldova : [cu referire la Biblioteca Centrală Universitară] // Istoria Universității de Stat din Moldova / Ion Eremia (coordonator), Anatol Petrencu, Liliana Rotaru [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2016. – P. 61-92. – ISBN 978-9975-71-823-3.

Biblioteca Centrală USM digitalizată // TeleradioMoldova : [canal YouTube]. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Aa3m6p3FY88> (accesat : 24.09.2025).

Biblioteca USM, îmbogățită cu zeci de titluri de carte și reviste aduse de peste Prut // TV Unda Liberă : [site]. – 2024. – 13 apr. – URL: <https://rb.gy/1onuqa> (accesat : 24.09.2025).

Cozma, Valeriu. Baza materială. Structurile auxiliare și tehnico-informaționale ale USM : [3. Biblioteca Centrală Universitară, p. 444-450] / Valeriu Cozma // Istoria Universității de Stat din Moldova, 1946-1996 / Valeriu Cozma. – Chișinău, 1996. – P. 439-472. – ISBN 9975-923-03-8.

De la tipar la digital : USM dă o nouă viață cărților vechi // Unda Liberă : [canal YouTube]. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4mHEIAPHzU4> (accesat : 24.09.2025).

Multilingvismul: un avantaj și un angajament comun al Uniunii Europene : Consemnăm împreună Ziua Europeană a Limbilor // USMMedia : [canal YouTube]. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=T6FEFE_iPHA&t=19s (accesat : 22.09.2025).

Universitatea de Stat din Moldova : [cu referire la Biblioteca Centrală] // Almanah enciclopedic. Perioada de tranziție anii 1989-2008. Vol. 1 / Ioan Gh. Odainic. – Chișinău : Pontos, 2009. – Vol. 1. – P. 185-188. – ISBN 978-9975-51-060-8.

Universitatea de Stat din Moldova marchează Ziua Națională a Lecturii printr-o expoziție inedită // Unda Liberă : [site]. – 2025. – 14 febr. – URL: <https://s9.ro/2fwh> (accesat : 22.09.2025).

Ziua Europeană a Limbilor, marcată la Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova // USMMedia : [canal YouTube]. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aRwfZwH2Pfs> (accesat : 24.09.2025).

Ziua Națională a Lecturii la Universitatea de Stat din Moldova // TV Unda Liberă : [canal YouTube]. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2UhF1mREY4Y> (accesat : 24.09.2025).

*Lilia Dogoter,
Elena Harconița*

**Gheorghe BACIU
1936**

Medic legist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, scriitor, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

Profesorul Gh. Baciuc este unul din pilonii medicinei autohtone, personalitate notorie a învățământului superior medical, model de dăruire profesiei și societății.

S-a născut la 2 octombrie 1936, în com. Slobozia-Bălți, jud. Bălți (în prezent, sector în mun. Bălți), în familia țărănilor răzeși Sofronie și Maria Baciuc.

La 1 septembrie 1943 este înscris în clasa românească a școlii mixte din or. Bălți. A continuat să învețe la Școala feroviară nr. 4 din Bălți (1944-1951). În perioada 1951-1954 studiază la Școala de felceri și moașe din orașul natal (astăzi, Colegiul de Medicină din Bălți). După serviciul militar (1955-1956), își continuă studiile (1957-1963) la Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC), astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova. În 1963-1966 este doctorand la Catedra de medicină legală, iar în 1967 susține teza de doctorat „Volumul, caracterul

și valoarea medico-legală a bolilor preexistente în expertiza morții violente”, realizată sub îndrumarea profesorului universitar P. Areșev. Teza de doctor habilitat în științe medicale „Expertiza medico-legală a leziunilor țesuturilor moi, oaselor și organelor toracelui la acțiunea efortului static” a fost susținută (în 1983) în cadrul Centrului Republican pentru Examinare Medicală Legală al Ministerului Sănătății și Industriei Medicale al Federației Ruse la Moscova. În anul 1988 îi este conferit titlul științifico-didactic de profesor universitar.

A avut stagii la Catedra de medicină legală a Institutului de Perfecționare a medicilor din Kiev (1964); activitate științifică experimentală la Primul Institut de Medicină din Moscova, Catedra de medicină legală (1968-1978); stagiul didactic la Catedra de medicină legală a Institutului de Medicină nr. 2 „Ivan Secenov” din Moscova (1982) și la Catedra de medicină legală a Institutului de Medicină și Farmacie din Iași (România, 1994).

Cariera profesională a început-o în calitate de felcer, apoi este șef al Punctului medical în s. Răcăria, rn. Rîșcani (1954-1955), unde a deschis și prima maternitate (1955). În timpul serviciului militar (1955-1956), a fost instructor sanitar. A lucrat ca felcer de gardă la Stația de Urgență Medicală din Bălți (1956-1957), felcer la Secția de traumatologie a Spitalului Clinic Republican din Chișinău (1959-1963); doctorand la Catedra de medicină legală a ISMC (1963-1966);

medic legist la Biroul de Expertize Medico-Legale al Ministerului Sănătății (1963-1985); asistent la Catedra de medicină legală a ISMC (1966-1985); conferențiar (1978-2003) la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova (USM), profesor la Academia de Poliție (1984-1993). În anii 1985-1994 conduce Catedra disciplinelor medico-biologice la Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă” – IPSC (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”) și la Institutul de Educație Fizică și Sport – INEFS (astăzi, în cadrul Universității de Stat din Moldova); șef al Cursurilor de Perfecționare a Medicilor Legiști din Republica Moldova (1994-1995). În 1994-1995 și 2008-2012 este profesor la Catedra de medicină legală a USMF, șef al acestei catedre. Profesor, formator la Institutul Național al Justiției (2008-2014). A susținut cursul de medicină legală la Facultatea de Drept a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (2011-2015), apoi este profesor consultant la USMF (din 2012).

De-a lungul , a desfășurat o activitate multilaterală, contribuind la organizarea și dezvoltarea științei medico-legale și a serviciilor respective. Timp de circa 25 de ani (1963-1985 și 1994-1996) a exercitat funcția de expert judiciar medico-legal la Biroul de Expertiză Medico-Legală, iar din 1997 până în 2008 a exercitat funcția de director al Centrului de Medicină Legală (CML), apoi de șef al Sectorului analitico-științific al CML și specialist

principal al ministerului în probleme de medicină legală. Lui Gheorghe Baci u se datorează redenumirea (în 1997) a Biroului Republican de Expertize Medico-Legale în Centru de Medicină Legală. A participat la elaborarea în limba română a actelor normative autohtone în domeniu. A reorganizat serviciul în conformitate cu cerințele contemporane, a crescut valoarea acestei structuri în societate, a modificat selectarea, pregătirea și promovarea specialiștilor în domeniu, a informatizat activitatea de expert, a instalat sistemul frigorific în instituție, a renovat spațiile și sistemele de apă și încălzire ș.a. A contribuit la fondarea Muzeului de Medicină Legală cu exponate unice, devenit laborator practic pentru viitorii specialiști în medicina legală.

Spiritul de inițiativă și de organizare al managerului Gheorghe Baci u a servit la completarea efectivului didactic, la actualizarea nivelului profesional și științific al tinerilor specialiști, la elaborarea materialelor didactico-științifice și la adaptarea curriculumului la cerințele moderne, la lansarea cursurilor de perfecționare a medicilor legiști. Măiestria sa de pedagog și de orator a fost apreciată de multe generații de studenți, medici, juriști, pedagogi, de colegi, de angajații Procuraturii Generale și ai Ministerului de Interne.

Domeniile pentru care a manifestat interes științific în anii 1963-1983 sunt influența bolilor preexistente în tanatogeneza diverselor forme de moarte violentă;

problemele de traumatologie medico-legală; valoarea cercetării morții violente în aspect medical, social și juridic. Prin cercetări ale traumelor închise ale toracelui a soluționat probleme legate de proprietățile mecanice ale toracelui, de mecanismele de deformare a cutiei toracice, stabilind volumul lezional în funcție de suprafața și forța compresivă, de vârsta victimei și alți factori. În premieră mondială, a demonstrat (în 1972) posibilitatea de formare postumă a „măștii echimotice” la compresiunea toracelui, fenomen meritoriu denumit de specialiști în cinstea autorului. În anii 1980 a abordat accidentele produse la copii din perspectivă științifico-practică. În 1994 profesorul Gheorghe Baci u a inițiat investigații complexe privind etiopatogenia morții violente și elaborarea criteriilor expertizei medico-legale. O altă preocupare a sa a constituit dimensiunea cardiografică a sportivilor (presiunea fizică asupra inimii și disfuncționalitățile sale), următoarele decenii fiind dedicate unor studii în domeniul violenței intrafamiliale.

Cercetările lui Gheorghe Baci u au fost apreciate în cadrul reuniunilor internaționale de specialitate din Leningrad (1969; astăzi, Sankt Petersburg, Rusia), Riga (Letonia, 1970, 1985), Moscova (Rusia, 1972, 1975, 1977, 1996), Perm (Rusia, 1972), Kaunas (Lituania, 1973), Orenburg (Rusia, 1973), Tallinn (Estonia, 1975), Kiev (Ucraina, 1976, 1987), Minsk (Belarus, 1982, 2007), Karaganda (Kazahstan, 1990),

Varna (Bulgaria, 2006), Khar-toum (Sudan, 2006) etc.

Este organizatorul primei conferințe internaționale a medicilor legiști, consacrată aniversării a 75-a de la nașterea profesorului P. Areșev, cu genericul „Etiopatogenia infracțiunilor comise împotriva omului” (1997), al Primului Congres al Medicilor Legiști din Republica Moldova, consacrat semicentenarului fondării CML (2001) și al conferinței medicilor legiști, consacrată aniversării a 55-a a CML (2006). La aceste evenimente au participat invitați atât din Republica Moldova, cât și din România, Rusia, Ucraina, Bulgaria, Grecia, Belarus și Italia.

A semnat peste 700 de lucrări științifice, inclusiv 98 de monografii, cursuri didactice (manuale, ghiduri, compendii), deține 12 brevete de invenții, 93 de certificate de inovații publicate în țară și peste hotare, multe aflându-se în acces deschis, iar Google Scholar generând h-indicele-5. A coordonat studiile postuniversitare de masterat, secundariat clinic, doctorat și postdoctorat a peste 40 de specialiști din Republica Moldova, România, SUA, Palestina, Sudan, Yemen. Sub conducerea profesorului universitar Gheorghe Baciș au fost realizate și susținute două teze de doctor habilitat, cinci teze de doctor în științe medicale și numeroase teze de master.

S-a impus printr-o semnificativă activitate publicistică și de cronicar în domeniul istoriei medicinei naționale, semnând circa 60 de lucrări cu caracter social-istoric. A

scris volumele „Istoricul medicinei legale din Republica Moldova” (1997), „Centrul de Medicină Legală la 50 de ani” (2001), autobiografia „O viață de zbucium” (2009), „Orașul Bălți și oamenii lui” (2011), „Profesorii universitari, absolvenți ai USMF Nicolae Testemițanu” (2012), „Evoluția medicinei legale pe plaiul basarabean” (2013), „File din trecutul medicinei basarabene” (2015), „Istoriile de suferințe și victimizări omenești” (2015) ș.a. În calitate de medic legist, și-a expus propriile viziuni referitoare la viața și moartea poezilor naționali în monografia „Viziuni asupra vieții și morții poezilor martiri: Eminescu, Mateevici, Vieru” (2014); „Personalități de viță moldavă: 125 destine” (2017) ș.a.

A executat diverse funcții publice și sociale: secretar responsabil al Comisiei de admitere la IPSC (1986 și 1987); membru al Consiliului științific al IPSC (1986-1991); membru al Senatului INEFS (1991-1994); membru al Consiliului științific specializat (la disciplinele biologice) la USM; secretar științific al Secției de științe medicale a Academiei de Științe a Moldovei – AȘM (1993-1999; 2004-2013); vicepreședinte al Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctorat în domeniul educației fizice și sportului din cadrul INEFS (1993-1999); membru al Consiliului Facultății de Medicină Generală a USMF (1995-2009; 1999-2003); membru al Senatului USMF (1996-2008); expert medico-legal principal al Ministerului Sănătății (1998-2008); preșe-

dinte al Comisiei de atestare a medicilor legiști din Republica Moldova (1998-2014); membru al Academiei Balcanice de Medicină Legală (2003-prezent); președinte al Consiliului științific specializat din cadrul USMF pentru susținerea tezelor de doctorat la specialitățile medicină legală și anatomie patologică (2004-2009); președinte al Societății Științifice a Medicilor Legiști din Republica Moldova (2005); membru al Consiliului coordonator în domeniul medicinei legale pe lângă Comitetul Comunității Statelor Independente (2007-2008).

Membru al colegiului de redacție al revistelor „Știința” (1994-1997), „Sănătate publică, economie, management în medicină” (2003-2007), „Științe penale” (2006-2012). Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, filiala Chișinău (2015), membru al Uniunii Scriitorilor Europeni din Republica Moldova (2016).

Este membru de onoare al Societății Științifice a Medicilor Legiști din Republica Moldova (2003), exercitând funcția de secretar al acestei societăți timp de 20 ani (1966-1985).

A deținut și funcția de asesor popular al Judecătoriei Supreme din RSS Moldovenească (1975-1990), Avocat al Poporului din Republica Moldova (2006).

Pentru merite deosebite în activitatea prodigioasă și de durată, profesorul Gheorghe Baciș a fost decorat cu numeroase premii și distincții: Medalia „Veteran al Muncii” (1987); Diploma de gradul I

a Prim-ministrului Republicii Moldova (2006); Ordinul „Gloria Muncii” (2007); Medalia comemorativă „Nicolae Testemițanu” a USMF; Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” a AȘM (2016), Ordinul „Expert de onoare” al CML (2016), Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2021) etc.

S-a învrednicit de multiple diplome și mențiuni academice: Premiul I al Societății Medicilor Legiști din URSS pentru monografia „Rezistența și leziunile toracelui la acțiune compresională” (1982, Minsk); Diploma de onoare a AȘM (1996, 2006); Mențiune specială a USMF pentru monografia „Istoricul medicinei legale în Moldova” (1998); Premiu și Mențiune specială pentru monografia „Centrul de Medicină Legală la 50 de ani” (2002); Diploma de merit a AȘM (2006); Premiu și Mențiune specială pentru monografia „Traumatismele mecanice în aspect medico-legal” (coautori: A. Pădure, V. Șarpe) (2007); Premiu și Mențiune specială pentru monografia „Expertiza medico-legală a cadavrului și persoanei” (2008); Diploma de onoare a Ministerului Sănătății din Republica Moldova (2008); Premiul „Hippocrates” la Salonul Internațional de Carte pentru volumul „Evoluția medicinei legale pe plaiul basarabean” (2013); Diploma de mențiune la categoria „Performanță în activitatea didactică” la Gala Premiilor în Sănătate (2014); Diploma „Alexei Mateevici” a Casei-Muzeu „Alexei Mateevici” din Zaim (2014); Premiul „Investigații” la Salonul Internațional de Carte pentru volumul „Viziuni asupra vie-

ții și morții poezilor martiri Eminescu, Mateevici, Vieru” (2014); Diploma de mențiune la categoria „Performanță în activitatea didactică” la Gala Premiilor în Sănătate (2015); Premiul „Investigații” la Salonul Internațional de Carte pentru volumul „Istории de suferințe și victimizări omenești” (2015); Premiul Național în domeniul Științei (2017).

Este inclus în „Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni” (2019). Doctor honoris causa al USEFS (2015).

În anul 2021 în cadrul Centrului de Medicină Legală a fost inaugurat bustul savantului Gheorghe Baci (autor – sculptorul și pictorul Gh. Postovanu).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2021”. – Chișinău, 2020. – P. 414-416.

Bibliografie selectivă:

Baci, Gheorghe. Alexei Mateevici – o victimă a terorismului bolșevic / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 173 p. – ISBN 978-9975-129-63-3.

Baci, Gheorghe. Biografii trucate și asasinări camuflate / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 214 p. – ISBN 978-9975-129-67-1.

Baci, Gheorghe. Fake Biographies and Camouflaged Assassinations / Gheorghe Baci. – Chișinău : Ideal, 2021. – 223 p. – ISBN 978-9975-3430-1-5.

Baci, Gheorghe. Istории de pătămări nemotivate / Gheorghe Baci, Anatol Bondarev. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 221 p. – ISBN 978-9975-129-77-0.

Baci, Gheorghe. Învățământul, cultura și creștinismul în Bălți / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 201 p. – ISBN 978-9975-129-78-7.

Baci, Gheorghe. Mihai Eminescu : Realități și erori / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 172 p. – ISBN 978-9975-129-41-1.

Baci, Gheorghe. Nicolae Dabija și opera sa nemuritoare / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 132 p. – ISBN 978-9975-129-98-5.

Baci, Gheorghe. Nicolae Milescu Spătarul și strănepotul – Ilia Mecinikov / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 67 p. – ISBN 978-9975-129-23-7.

Baci, Gheorghe. Propovăduitori ai ortodoxiei în spațiul Prut-Nistean : Dicționar enciclopedic biografic / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 285 p. – ISBN 978-9975-129-86-2.

Rec: Xenofontov, Ion Valer. Un registru de nume de referință a spiritualității creștin ortodoxe // Akademos. – 2022. – Nr 1. – P. 149-150. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Baci, Gheorghe. Victimizarea – un flagel social / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 234 p. – ISBN 978-9975-129-53-4.

Baci, Gheorghe. Din istoricul realizărilor științifice a USMF „Nicolae Testemițanu” (1945-2010) / Gheorghe Baci // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale. – 2020. – Nr 2 (66). – P. 7-10. – ISSN 1857-0011.

Baci, Gheorghe. Localitatea Bălți pe timpul regimului țarist (1812-1917) / Gheorghe Baci // Literatura și Arta. – 2015 – 23 iul. – P. 3. – ISSN 1857-3835.

Baci, Gheorghe. Mavrocordatii din istoria Moldovei / Gheorghe Baci // Prutul. – 2016. – Nr 1. – P. 11-16. – ISBN 1582 – 618X.

Baci, Gheorghe. Nicolae Donici – somitate națională a Basarabiei : [Astrofizician cu renume mondial] / Gheorghe Baci // Literatura și Arta. – 2016 – 28 ian. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Baci, Gheorghe. Procesul educațional în perioada țaristă (1812-1917) / Gheorghe Baci // Literatura și Arta. – 2020. – 8 oct. – P. 7.

Instituționalizarea medicinei legale în sistemul de învățământ superior din RSS Moldovenească / Gheorghe Baci, Anatolii Bondarev, Andrei Pădure [et al.] // Intelectualitatea română între ideologie, libertate academică și naționalism, Ediția a 2-a, 14-16 octombrie 2021, Chișinău : Lexon-Prim, 2023. – P. 330-339. – ISBN 978-9975-163-90-3.

Jardan, Octavian. Violența domestică pe timpul pandemiei COVID-19 asupra persoanelor în vârstă, aspecte medico-legale / Octavian Jardan, Gheorghe Baci // Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță, Ed. a 4-a, 16-18 octombrie 2024, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 30. – ISSN 2345-1467.

Pădure, Andrei. Instruirea medicilor legiști în Republica Moldova – incursiune istorică și abordare contemporană / Andrei Pădure, Gheorghe Baci // Info-Med. – 2017. – Nr 1. – P. 14-18. – ISSN 1810-3936.

Ceban, Emil. Profesor universitar Gheorghe Baci : Savant, Manager, Om al Cetății / Emil Ceban, Ion Bahnarel, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 385 p. – ISBN 978-9975-129-89-3.

Gheorghe Baci : Biobibliografie / alcătuitori: Elena Harconița, Valentina Enciu. – Bălți : Universitatea de Stat „Alecu Russo”, 2016. – 371 p. – (Personalități bălțene. – ISBN 978-9975-50-174-3). – ISBN 978-9975-50-133-0.

Gorgan, Ion. Gheorghe Baci – medic-legist, pedagog, savant, academician curădăcini bălțene / Ion Gorgan. – Chișinău : Pontos, 2023. – 32 p. – ISBN 978-9975-72-750-1.

Baci, Gheorghe. Baci Gheorghe, medic legist / Gheorghe Baci // Profesorii universitari, absolvenții ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 104-105. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Ceban, Emil. Gheorghe Baci – un simbol al patriotismului, curajului și al valorilor naționale / Emil Ceban, Sergiu Berliba // Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” : [site]. – 2021. – 2 oct. – URL: <https://comitetul-sindical.usmf.md/ro/noutati/gheorghe-baci-un-simbol-al-patriotismului-curajului-si-al-valorilor-naționale> (accesat : 19.03.2025).

Ceban, Emil. Urmașul lui Hippocrates, prietenul lui Herodotus : Dr. hab., prof. univ. Gheorghe Baci la 85 de ani / Emil Ceban, Ion Bahnarel, Ion Xenofontov // Akademos. – 2021. – Nr 3. – P. 166-167. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Cimpoi, Mihai. Gheorghe Baci / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 54-56.

Pădure, Andrei. Profesorul Gheorghe Baci / Andrei Pădure, Anatolii Bondarev // Pedagogi români notorii : (din Basarabia interbelică și postbelică). Vol. 2. – Chișinău : Pontos, 2015. – P. 299-308. – ISBN 978-9975-51-572-6.

Profesorul Gheorghe Baci – cronicarul Almei Matter // Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” : [site]. – 2021. – 11 noiem. – URL: <https://usmf.md/en/node/30100> (accesat : 19.03.2025).

Sadovnic, Andrei. Gheorghe Baci / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță // Cavalerii Ordinului Gloria Muncii / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 107. – ISBN 978-5-88554-080-3.

Tofan, Eugenia. O carte consacrată savantului, profesorului, medicului legist și enciclopedistului Gheorghe Baci, a fost lansată de Ziua Mondială a Științei // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – 2021. – 11 noiem. – URL: <https://www.asm.md/o-carte-consacrata->

savantului-profesorului-medicului-legist-si-enciclopedistului-gheorghe-baci (accesat : 19.03.2025).

Elena Harconița

**Vera MALEV
1926-1995**

Scriitoare și publicistă, Maestru Emerit al Artei.

Vera Malev s-a născut la 5 octombrie 1926, în suburbia Valea Dicescu a mun. Chișinău, în familia Ecaterinei și a lui Leon Malev. A decedat la 28 ianuarie 1995, la Chișinău, și este înmormântată în Cimitirul Central din capitală.

A urmat școala primară (1932-1936), apoi Gimnaziul „Regina Maria” (astăzi, Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi”) din Chișinău (1936-1944). În anul 1961 a absolvit Institutul de Literatură „Maxim Gorki” din Moscova.

A fost redactor literar la revista „Octombrie” (1948-1951); șefă de secție și secretar responsabil la revista „Femeia Moldovei” (1951-1959); redactor-șef la Direcția Edituri și Industrie Poligrafică din cadrul Ministerului Culturii al RSS Moldovenești (1961-1964); șefă a Secției de proză la revista „Nistru” (1964-1966); secretar responsabil al Comitetului Republican pentru Premiile de Stat în domeniile literaturii, artei și arhitecturii (după 1966).

A debutat în literatură în 1947 cu povestirea pentru copii „Niculăieș”, distinsă cu Premiul Uniunii Scriitorilor din RSS Moldovenească. În 1956 publică nuvela „Meleag nesupus”, care evocă evenimentele din perioada Celui de-Al Doilea Război Mondial. Tematica aceasta o va preocupa și mai târziu, în povestirile „Zile de arșiță” (1966) și „Tăcere și strigăt” (1977). Tendința de a introduce soluții artistice noi se regăsește în romanele „Cântecul își face cale” (1961) și „Cumpăna” (1970).

Printre cărțile sale pentru copii sunt „Prietenii mei” (1959), „Revedere” (1964) și „Flori de dumitriță” (1967). Publicistica și-a adunat-o în volumul „Pașii vremii” (1975).

Cea mai cunoscută lucrare a sa este „Recviem pentru Maria”, roman biografic dedicat sopranei basarabene Maria Cebotari. Publicată în 1986 (cu grafie chirilică) și reeditată în 2004 (cu grafie latină), cartea a fost tradusă și în limba rusă, în 1991. Lucrarea se remarcă prin acuratețe documentară și stil sobru, reconstituind viața și cariera artistei pe baza documentelor oficiale, a mărturiilor apropiaților și a propriei intuiții creatoare. Înaintea romanului, Vera Malev publicase schița „Trei întâlniri cu Maria Cebotari” (1975), concepută ca un proiect literar preliminar.

În 2021 a fost inclusă în expoziția „25 de voci feminine în literatura română”, organizată de Muzeul Național al Literaturii Române din Chișinău. Este considerată una dintre prozatoarele

importante ale literaturii moldovenești din a doua jumătate a secolului al XX-lea.

A fost membră a Uniunii Scriitorilor din RSS Moldovenească din 1949.

I s-au conferit Premiul Ministerului Învățământului Public pentru volumul „Tăcere și strigăt” (1963) și Premiul Național al Republicii Moldova (1996, post-mortem) pentru romanul „Recviem pentru Maria”. De asemenea, a fost decorată cu Ordinul „Pentru Muncă Excelentă” (1960) și cu Ordinul „Insigna de Onoare”. În 1982 i-a fost acordat titlul onorific „Maestru Emerit al Artei”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 230-231; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 297.

Bibliografie selectivă:

Malev, Vera. Noi, cei vii... / Vera Malev. – Chișinău : Lumina, 2006. – 276 p. – ISBN 978-9975-65-248-3.

Malev, Vera. Recviem pentru Maria : Roman / Vera Malev. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2009. – 344 p. – ISBN 978-9975-60-180-1.

Malev, Vera. Păcatul tinereții : În loc de autobiografie / Vera Malev // Viața Basarabiei. – 2011. – Nr 1/2. – P. 26-35. – ISSN 2345-1629.

German, Victor. Malev Vera / Victor German // Femei din Moldova : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 184. – ISBN 9975-905-42-0.

Malev, Nadejda. Cu drag despre sora mai mare : [despre scriitoarea Vera Malev, 75 de ani de la naștere (1926-1995)] / Nadejda Malev // Florile dalbe. –

2017. – 16 mar. – P. 8. – ISSN 1857-3851.

Malev, Nadejda. „Durerea ei cea mai mare a fost că nu și-a văzut editat romanul cu grafie latină” : [interviu cu Nadejda Malev, sora scriitoarei Vera Malev] / pentru conformitate: Nicolae Roibu // Cei care au fost... : Dialoguri literare și memorialistice / Nicolae Roibu. – Chișinău : Prometeu, 1999. – P. 88-90. – ISBN 9975-919-05-7.

Ana Struță

**Roxandra
STURDZA-EDLING
1786-1844**

Scriitoare, contesă, filantrop, fiica primului guvernator al Basarabiei Scarlat Sturdza.

A desfășurat o amplă activitate epistolară, corespondând cu personalități celebre din epoca sa, a promovat ideile creștine, caritatea, educația și unitatea spirituală a Europei. A fost considerată o figură reprezentativă a așa-numitei aristocrații morale din epoca postnapoleonică în spațiul european.

S-a născut la 12 octombrie 1786, la Constantinopol, în familia boierului moldovean Scarlat Sturdza, primul guvernator al Basarabiei după anexarea acesteia la Imperiul Rus în 1812 și singurul de origine română, și a prințesei fanariote Sultana Moruzi, fiica domnitoru-

lui Constantin Moruzi. S-a stins din viață la 16 ianuarie 1844, la Odesa.

În 1790, familia s-a mutat de la Constantinopol la Iași, însă, după Tratatul de la Iași (1792), situația politică a lui Scarlat Sturdza s-a deteriorat și acesta a fost nevoit să accepte oferta diplomației ruse de a se stabili în Imperiul Rus. Inițial, familia Sturdza se mută la Sankt Petersburg (1806), însă costurile vieții au determinat-o să se retragă pe o moșie din Belarus. Acolo, părinții s-au dedicat educației celor cinci copii, Roxandra fiind a treia. A fost influențată puternic de o guvernanta de origine greacă, de profesorii săi și de spiritul religios al familiei. Cunoștea limbile rusă, greacă, franceză, germană și italiană.

În 1801, familia a revenit la Sankt Petersburg. Moartea unei surori și sinuciderea fratelui mai mare i-au marcat profund tinerețea, accentuându-i înclinațiile religioase și melancolia. Pentru a o desprinde de aceste dureri, părinții au aranjat numirea ei ca domnișoară de onoare (freilină) la curtea imperială a țarului Aleksandru I, Roxandra a intrat astfel în cercul apropiat al împărătesei Elizaveta Alexeievna, fiind remarcată pentru inteligență, sensibilitate și abilități conversaționale. În anii 1811-1816 a fost oficial domnișoara de onoare a împărătesei, implicată în discuții despre politică, religie și probleme internaționale. În această perioadă a legat prietenii cu personalități de marcă ale epocii – frații Meistre, amiralul Ciciagov și mai ales

prim-ministrul Rusiei, I. Kapodistrias (1776-1831), care a fost ulterior primul guvernator al Greciei, considerat întemeietor al statului elen modern, cu care a menținut o corespondență intensă. L-a cunoscut personal și pe poetul național al rușilor, Al. Pușkin, care i-a făcut chiar și o șarjă, în stilul său, într-un carnet. Era apropiată de elitele culturale europene ale vremii. Printre somitățile pe care le-a cunoscut personal se numără poetul J. W. von Goethe, criticul Ch.-A. Sainte-Beuve, Madame de Staël, J. Récamier.

În 1816 Roxandra s-a căsătorit cu contele Albert Kaetan Edling, ministru de externe și mareșal al curții ducelui de Weimar. După o perioadă de aflare în Germania și Italia, în 1819 soții Edling au revenit în Imperiul Rus, stabilindu-se în sudul Basarabiei, pe moșia numită Mânzari din plasa Sturzești (în zona Tighinei actuale), unde administrează 10 mii de desetine primite ca danie imperială. Roxandra a transformat domeniul într-o colonie agricolă prosperă, cu biserică, școală, spital, irigații, culturi viticole și de ovine. A angajat doar muncitori liberi, evitând iobăgia. În paralel, a participat la viața socială a Odesei, unde casa sa a devenit un centru al elitei culturale. A fost activă în acțiuni caritabile, în special în timpul epidemiilor de ciumă și holeră. A călătorit în Europa și în Orientul Apropiat, păstrând până la sfârșitul vieții un viu interes pentru soarta popoarelor creștine aflate sub stăpânire otomană.

În timpul Războiului de

Independență al Greciei (1821-1832), s-a implicat activ în ajutorarea refugiaților greci din Imperiul Otoman, organizând școli, orfeline, cantine și spitale în Odesa. A fost cofondatoarea Societății Filantropice a Femeilor din Odesa și una dintre promotoarele filantropiei la scară regională, în special în Bugeac și în sudul Basarabiei.

Roxandra Edling a avut și activitate literară, excelând în domeniul epistolar și în cel memorialistic, în special prin lucrarea „Impresii la 18 ani”, publicată la Odesa (1849). În 1829 și-a început redactarea memoriilor („Mémoires de la comtesse Edling, née Stourdza, demoiselle d'honneur de Sa Majesté l'Impératrice Elisabeth Alexeievna”), încheiate în 1825 și publicate postum, la Moscova (1888), unde au avut un impact asupra percepției istorice a epocii în care a trăit, datorită evocării evenimentelor și oamenilor care au marcat-o.

Bibliografie:

****Edling, Roxandra.** Mémoires De La Comtesse Edling : (Née Stourdza) Demoiselle D'Honneur De Sa Majesté L'Impératrice Élisabeth Alexeievna (French Edition) / Roxandra Edling. – Moscova : Nobel Press, 2024. – 286 p. – ISBN 978-5-8757-1809-0.

Alexandru Sturza : Viața și opera. Aviz pentru tinerii diplomați / alcătuitor: Emil Vrabie ; traducere din limba franceză de Gicu Chiriță. – Chișinău : C.E.U.S.M., 2002. – 62 p. – Conține informații cu referire la Roxandra Sturza Edling. – ISBN 9975-70-187-6.

Vrabie, Emil. Soarta unui

emigrant Alexandru Sturza : Roman istoric despre renumitul scriitor-teolog, savant și diplomat din prima jumătate a sec. al XIX-lea Alexandru Scarlat Sturza / Emil Vrabie. – Chișinău : Pontos, 2009. – 268 p. – Conține informații despre Ruxandra Sturza Edling. – ISBN 978-9975-51-045-5.

***Arbure, Zamfir.** Temniță și exil / Zamfir Arbure // Opere alese / Zamfir Arbure. – Chișinău : Școala Sovietică, 1957. – P. 55-58. – Conține amintiri despre Ruxandra Sturza Edling.

Baciu, Gheorghe. Ruxandra Sturza-Edling / Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 32. – ISBN 978-9975-129-32-9.

Ghervas, Stela. Ruxandra Sturza în mijlocul unei rețele de influență // Ghervas Stela. Re-inventarea tradiției : Alexandru Sturza și Europa Sfintei Alianțe / Stela Ghervas. – Chișinău : Cartier, 2014. – P. 239-262. – ISBN 978-9975-79-888-4.

Lungu, Eugen. „Charmante Roxandre”. Semnat Saint-Beuve / Eugen Lungu // Panta lui Sisif : Eseuri / Eugen Lungu. – Chișinău : Cartier, 2014. – P. 9-36. – ISBN 978-9975-79-884-6.

Marcu, George. Sturdza-Edling Roxandra / George Marcu // Femei de seamă din România : De ieri și de azi / George Marcu. – București : Meronia, 2017. – P. 421-422. – ISBN 978-606-750-022-6.

Predescu, Lucian. Sturza Roxandra // Enciclopedia României Cugetarea : Material românesc : Oameni și înfăptuiri / Lucian Predescu. – Ed. anastatică [1940]. – București : Vestala ; Saeculum, 1999. – P. 822. – ISBN 973-9399-03-7. – ISBN 973-9418-02-3.

Ana Struță

Eustafie CICALĂ 1946-2003

Medic chirurg generalist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, manager.

S-a născut la 12 octombrie 1946, în s. Jora de Jos, rn. Orhei, într-o familie de agricultori. A decedat la 16 august 2003.

După absolvirea cu mențiune a Școlii medii nr. 2 din Orhei (1953-1963), a fost admis (1963-1969) la Institutul de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „Nicolae Testemițanu”).

Concomitent cu activitatea medicală, și-a continuat studiile la doctoratură, în cadrul USMF, specializându-se în domeniul chirurgiei vasculare. În 1982 a susținut teza de doctor în medicină, consacrată chirurgiei vasculare, cu tema „Stimularea microcirculației în cazul arterelor periferice obliterante cronice”. În 1992 a susținut și teza de doctor habilitat „Tactica chirurgicală în hemoragiile gastrointestinale din ulcerile cronice în condițiile Aviasan și reactivitatea organismului”, iar în 1993 a obținut titlul științifico-didactic de profesor universitar.

Absolvind facultatea, a urmat internatura la spitalul orașenesc din Tiraspol, apoi

a exercitat funcția de șef al Secției de chirurgie a Spitalului Raional Telenesti (1971-1973) și a făcut secundariatul clinic la Catedra de chirurgie (1973-1975). În aceeași perioadă își începe activitatea științifică, publicând teze și articole științifice. După perioada de rezidențiat, este asistent la Catedra de chirurgie nr. 2 a USMF, condusă de profesorul P. Bâtcă.

În perioada 1975-1977 a activat în calitate de chirurg și șef de secție la Spitalul Clinic Municipal nr. 2 din Chișinău.

După susținerea tezei de doctor în medicină, s-a transferat la Catedra de chirurgie generală a USMF, condusă de profesorul Gh. Ghidirim.

A desfășurat și activitate didactică la USMF, inițial ca asistent la Catedra de chirurgie spitalicească (1978-1983), apoi este angajat la Catedra de chirurgie generală (1985-1995) și la Catedra de chirurgie nr. 1 (1993-1995). În perioada 1995-2003 a condus Catedra de chirurgie generală a USMF.

A contribuit la formarea cadrelor tinere, îndrumând cinci doctori în medicină (V. Bunesco, V. Iacob, A. Leșco, D. Casian, Gh. Popa).

Rezultatele cercetărilor și rapoartele practice le-a publicat în peste 200 de lucrări științifice, inclusiv o monografie. Lucrarea sa „Metoda de tratament al obliterărilor cronice ale arterelor periferice” a fost înregistrată drept Invenția nr. 724 134 și și-a găsit utilizare în practică, inclusiv peste hotare, fiind cunoscută ca „Metoda Cicală”.

Hemoragiile digestive superioare non-variceale / Gheorghe Ghidirim, Eustafie Cicala, Eugen Guțu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 464 p. – ISBN 978-9975-62-255-4.

Semiologie chirurgicală / redactor: Evstafii Cicala. – Chișinău : CEP Medicina, 1999. – 289 p. – ISBN 9975-945-20-1.

Baciu, Gheorghe. Cicală Eustafie / Gheorghe Baciu // Istoricul medicinei și al învățământului medical pe plaiul basarabean / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 233. – ISBN 978-9975-129-25-1.

Baciu, Gheorghe. Cicală Eustafie / Gheorghe Baciu // Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 165-166. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Maria S. Ciobanu

Romulus CÂNDEA
1886-1973

Istoric român, doctor în teologie, doctor în filozofie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române, unul dintre artizanii Marii Uniri.

S-a născut la 19 octombrie 1886, la Avrig, Sibiu, Austro-Ungaria, ca fiu al protopopului ortodox din localitate și nepot al scriitorului ardelean Ion Căndea din București. A

decedat la 19 ianuarie 1973, fiind înhumat la Avrig, Sibiu, România.

A învățat la Liceul evanghelic german din Sibiu (1897-1905; astăzi, Colegiul Național „Samuel von Brukenthal” din Sibiu). A absolvit Facultatea de Teologie de la Universitatea din Cernăuți (1905-1909) și a susținut doctoratul „sub auspiciis imperatoris” la aceeași instituție (1909-1912). Romulus Căndea a fost primul reprezentant al Ardealului care a primit această distincție la Universitatea din Cernăuți, remarcându-se prin absolvirea tuturor claselor primare și secundare cu mențiunea „eminent”. Distincția a fost încununată prin înmânarea unui inel de aur de către guvernatorul Bucovinei, contele Rudolf de Meran, din partea Majestății Sale.

Studiile de specializare le-a urmat la Universitatea din Berlin, apoi la Universitatea din Leipzig, unde i-a fost profesor istoricul K. Lamprecht. Aici a obținut titlul de doctor în filozofie și magistrul al artelor frumoase la Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității din Leipzig (1916).

Activitatea și-a început-o în calitate de profesor de istorie bisericească și discipline pedagogice la Institutul de Teologie Pedagogică din Sibiu (1915-1919; astăzi, Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu). A fost profesor de istorie bisericească universală la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1919-1922), apoi titular al Catedrei de istorie universală medie, modernă și contemporană de la Facultatea de Litere și

Filozofie din Cernăuți (1922-1940). A exercitat funcția de decan al Facultății de Litere și Filozofie din Cernăuți (1923-1924), apoi pe cea de rector al Universității din Cernăuți (1925-1926). Între anii 1940 și 1947 Romulus Căndea a fost profesor de istorie universală la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Cluj (în anii 1940-1945 refugiată la Sibiu).

S-a specializat pe tematică bisericească, realizând studii asupra istoriei Bisericii de pe poziții confesionale răsăritene, greco-ortodoxe. Era bine informat și cu privire la catolicism, aprofundându-se în subiectul catolicismului în Moldova în secolul al XVI-lea, privind situația bisericii românești în Transilvania în contextul Primului Război Mondial și privind lupta națională a românilor în secolul al XIX-lea.

Dintre numeroasele lucrări semnate de Romulus Căndea pot fi amintite „Românii și rutenii în Biserica Greco-Ortodoxă din Bucovina” (1909), „Der Katholizismus in den Donaufurstentumern, in Beitrage zur Kultur und Universalgeschichte, begrundet von K. Lamprecht” (Leipzig, 1917), „Încoronarea de la Alba Iulia” (cuvântare ținută la ședința festivă a Universității, în sala sinoidală) (1922), „Nicolae Iorga. Prolegomena” (1926), „Universitatea din Cernăuți și legăturile politicianiste ale dlui P. P. Negulescu” (1926), „Biserica ardeleană în anii 1916-1918” (1926), „Regele și testamentul său” (1928), „Reforma învățământului superior: discurs rostit la Senat” [la 30 martie 1931], „Problema universitară: discurs rostit la

Adunarea Deputaților” (1932), „Reforma învățământului universitar” (1935) ș.a.

Profesorul Romulus Cândea a susținut conferințe memorabile la Cernăuți, Bacău, Roman și în alte localități din nordul României cu următoarele titluri: „Caracterul național al bisericii noastre”, „Organizația bisericească în viitoarea constituție”, „Chestiunea Rhinului acum o sută de ani”, „Viața și opera lui Dimitrie Onciul”, „Naționalism și Biserica creștină”, „Idea națională și războiul mondial”, „Chipuri și icoane din trecut”, „Drepturile noastre istorice asupra pământului românesc”, „Unirea românilor, necesitate istorică”, „Ce datorăm Unirii!”, „Problema administrativă în legătură cu viața de stat și comună” ș.a.

Biografiile elaborate de Romulus Cândea au făcut mai cunoscute personalități importante din istoria României, precum A. Hurmuzachi, V. Repta, A. Șaguna, M. Cristea etc.

A fost ales în calitate de membru corespondent al Academiei Române în 1929, dar exclus în 1948 și apoi repus în drepturi în anul 1990. În Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Cernăuților și în Congresul Național Bisericesc a fost membru laic, deputat și senator din partea Universității din Cernăuți, membru fondator al Institutului de Istorie și Limbă al Universității din Cernăuți.

Bibliografie selectivă:

****Cândea, Romulus.** Alecu Hurmuzachi : un luptător bucovinean / Romulus Cândea. – Sibiu : Tiparul Tipografiei Arhiepiscopice, 1941. – 23 p.

Cândea, Romulus. Arborose-nii : trădători austriaci și naționaliști români / Romulus Cândea. – Cernăuți : Tipografia Mitropolitului Silvestru, 1937. – 48 p.

****Cândea, Romulus.** Biserica ardeleană în anii 1916-1918 / Romulus Cândea. – Cernăuți : Glasul Bucovinei, 1926. – 47 p.

****Cândea, Romulus.** Biserica și Stat : câteva considerațiuni istorice și principiale / Romulus Cândea. – Cernăuți : Glasul Bucovinei, 1926. – 21 p.

****Cândea, Romulus.** Concordate : un capitol de istorie politică / Romulus Cândea. – Cernăuți : Glasul Bucovinei, 1921. – 143 p.

****Cândea, Romulus.** Imperativul muncii naționale: Discurs la mesaj / Romulus Cândea. – Cernăuți : Tipografia Mitropolitului Silvestru, 1939. – 48 p.

****Cândea, Romulus.** Introducere în studiul istoriei : lecție făcută studenților de la Facultatea de Filosofie și Litere, la 30 oct. 1941, în ciclul organizat de dl rector dr. Iuliu Hațieganu / Romulus Cândea. – Sibiu : Dacia Traiană, 1942. – 9 p.

****Cândea, Romulus.** L'Assaut des Hongrois contre l'Eglise roumaine : 1916-1918 / Romulus Cândea. – București : MO, 1944. – [40] p.

****Cândea, Romulus.** Studii și articole / Romulus Cândea. – București : Editura Academiei Române, 2015. – 351 p.

****Cândea, Romulus.** Unirea românilor, o necesitate istorică / Romulus Cândea. – Cernăuți, 1932. – 10 p.

****Cândea, Romulus.** Andrei Șaguna / Romulus Cândea // Candela. – 1923. – Nr 5. – P. 177-188.

Cândea, Romulus. Arhimandritul Clememnt Constantin Popovici / Romulus Cândea // Candela. – 1926. – Nr 10/11. – P. 225-231.

****Cândea, Romulus.** Catolicismul în Moldova în secolul al XVII-lea / Romulus Cândea // Anuarul Institutului teologic-pedagogic din Sibiu pe anul 1916-1917. – Sibiu : [S. n.], 1917. – P. 3-66.

****Cândea, Romulus.** Introducere în studiile istorice / Romulus Cândea // Transilvania. – 1942. – Nr 9. – P. 671-679.

****Cândea, Romulus.** Mitropolitul Vladimir Repta / Romulus Cândea // Candela. – 1924. – Nr 11/12. – P. 437-460.

****Cândea, Romulus.** Patriarhul Miron Cristea / Romulus Cândea // Candela. – 1925. – Nr 3/7. – P. 73-93.

Cândea Romulus, profesor, istoric bisericesc (nehirotonit) // CreștinOrtodox.ro : [site]. – URL: https://www.crestinortodox.ro/dictionarul-teologilor-romani/romulus-candea-84636.html#google_vignette (accesat : 07.08.2025).

Giura, Lucian. Un distins fiu al Avrighului : [despre R. Cândea] / Lucian Giura // Tribuna.ro : [site]. – 2023. – 12 dec. – URL: <https://www.tribuna.ro/un-distins-fiu-al-avrigului/> (accesat : 07.08.2025).

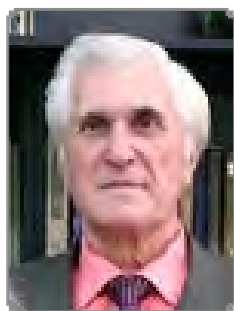
Membrii academiei române din 1866 până în prezent : [Romulus Cândea] // Academia Română : [site]. – URL: <https://acad.ro/bdar/armembriLit.php?vidT=C> (accesat : 07.08.2025).

Păcuraru, Mircea. Romulus Cândea : [biografie] / Mircea Păcuraru // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcuraru. – București : Univers Enciclopedic, 2002. – P. 86-87. – ISBN 973-45-0409-6.

Pecican, Ovidiu. Avalon. Romulus Cândea și istoriile lui / Ovidiu Pecican // Observator Cultural : [site]. – 2016. – 29 apr. – URL: <https://www.observatorcultural.ro/articol/avalon-romulus-candea-si-istoriile-lui/> (accesat : 07.08.2025).

Țărălungă, Ecaterina. Romulus Cândea / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 165. – ISBN 978-606-600-246-2.

Elena Harconița

Mihail PURICE
1936

Filolog, doctor în filologie, conferențiar universitar, cercetător.

S-a născut la 20 octombrie 1936, în s. Dărăcuți, jud. Soroca, în familia lui Petrea și a Dariei Purice.

Face primele studii la școala de șapte ani din localitate (1943-1950), după care absolvă (în 1953) Tehnicumul de Bibliotecari din Soroca (ulterior, Școala Republicană de Iluminare Culturală; astăzi, Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”), activează, până în 1955, ca bibliotecar în s. Bolboci, rn. Florești. În 1958 este admis la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), unde este coleg de generație cu academicianul M. Dolgan, scriitorul A. Codru, lingvistul I. Dumeniuk, folcloristul E. Junghietu ș.a. Acestei instituții îi rămâne dedicat pentru mai multe decenii, fiind aici angajat imediat după absolvire. În 1965 intră la studii doctorale, perioadă în care beneficiază de stagii la Moscova. Susține teza în 1969 cu o cercetare asupra terminologiei cromatice în graiurile moldovenești.

Își începe cariera ca asistent universitar în 1963 (din

1969 este lector superior) la Catedra de limbă „moldovenească” a USM (ulterior, Catedra de Lingvistică Română, Generală și Romanică), unde i se încredințează cursul de „Istoria limbii literare”, ținut anterior de academicianul N. Corlăteanu. Participă, încă din perioada studenției, la expediții dialectologice în satele bucovinene, iar mai târziu va fi conducător al practicilor dialectologice și va ține disciplina „Dialectologia”, în baza căreia, împreună cu studenții săi realizează lucrarea colectivă „Frazeologia dialectală” (1979), mai predă: „Gramatica normativă”, „Introducere în lingvistică”, „Sociolingvistică”, „Ortografia și ortoepia”. În 1971 ocupă, prin concurs, postul de conferențiar universitar. În anii 1980 predă profesorilor din republică ore de didactica limbii române în școala rusă și întreprinde cercetări consacrate acestei problematice.

A fost decanul al Facultății de Litere a USM (1992-2004) într-o perioadă în care sistemul educațional trecea printr-un proces dificil de modernizare (deschiderea de noi specialități, aderarea universității la Procesul de la Bologna ș.a.), iar societatea se adapta la noile realități. După 2016 a activat în calitate de decan, șef de catedră și profesor în domeniul comunicării la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării în cadrul Universității de Studii Politice și Economice Europene „C. Stere” din Chișinău.

A publicat circa 190 de lucrări, printre care monografii, manuale (unele dintre ele în colaborare), suporturi didactice și alte lucrări metodice. Pri-

mele studii, consacrate cuvințelor dialectale, le publică în anii 1965-1967, urmează cercetări de stilistică, gramatică și ortografie a limbii române. În colaborare cu N. Corlăteanu, publică manualul „Schite de istorie a limbii moldovenești literare” (1986), care a servit drept lucrare de referință pentru mai multe generații de studenți filologi, urmează „Curs de dialectologie română” (coautori Vl. Zagaevski, I. Ciornâi, 1991), „Istoria limbii române literare” (2000), „Ortografia și ortoepia în școală” (2005, 2008), „Dimitrie Cantemir și problemele limbii române literare” (2007), „Terminologia creștină în limba română” (2014) și alte sinteze în care se preocupă de evoluția limbii române, stilistica dialectală, legislația lingvistică. O importantă direcție în activitatea sa de cercetare se referă la predarea limbii române în școlile alolingve. Așa, în 1990, vede lumina tiparului manualul „Limba română” pentru studenții din grupele ruse, urmează materialul didactic „Limba casei noastre” (în colaborare, 1992), „Programa de atestare privind nivelul de cunoaștere a limbii române” (în colaborare, 1993), „Limba română în școlile alolingve. Schite de metodică” (1994) ș.a.

Abilitat cu dreptul de conducere a tezelor de doctorat, a pregătit doi doctori în filologie.

Deține Medalia „Veteran al Muncii”, precum și numeroase medalii jubiliare ale USM, diplome de onoare ale USM și ale Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 318-319.

Bibliografie selectivă:

Purice, Mihail. Dimitrie Cantemir și problemele limbii române literare : Suport didactic / Mihail Purice. – Chișinău : Editerra Prim, 2007. – 64 p. – ISBN 978-9975-9717-7-5.

Purice, Mihail. Istoria limbii române literare : Curs practic / Mihail Purice. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 212 p.

Purice, Mihail. Limba română / Mihail Purice. – Chișinău : [S. n.], 1997. – 288 p. – ISBN 9975-923-19-4.

Purice, Tamara. Limba română : Suport didactic pentru alolingvi / Tamara Purice, Mihail Purice. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 254 p. – ISBN 978-9975-78-954-7.

Purice, Mihail. Ortografia și ortoepia în școală : Suport didactic / Mihail Purice. – Chișinău : Editerra Prim, 2008. – 128 p. – ISBN 978-9975-9717-4-4.

Purice, Mihail. Terminologia creștină în limba română : Note de curs / Mihail Purice. – Chișinău : CE Universitatea de Studii Europene din Moldova, 2014. – 296 p. – ISBN 978-9975-3023-1-9.

Omagiu profesorului universitar Mihail Purice la 70 de ani / comitet de coordonare: Anatol Ciobanu, Vladimir Zagaevski, Irina Condrea [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2007. – 406 p. – ISBN 978-9975-70-211-9.

Purice, Mihail. Mihail Purice: „Clipe de vitalizare a memoriei” / consemnare: Aurelia Hanganu // Oameni ai cuvântului : Culegere de articole științifice / Aurelia Hanganu (coordonator de ediție) ; autori: Elena Ungureanu, Elena Varzari. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 210-228. – ISBN 978-9975-89-189-9.

Zagaevski, Vladimir. Vocație și destin : [Mihail Purice, profesor universitar, doctor în filologie] / Vladimir Zagaevski // Limba Română. – 2006. – Nr 11/12. – P. 138-156. – ISSN 0235-9111.

Elena Varzari

**Petru PĂDURARU
1946**

Arhiepiscop de Chișinău, Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor, este cel de-al treilea ierarh român în scaunul Mitropoliei Basarabiei din cadrul Bisericii Ortodoxe Române.

S-a născut la 24 octombrie 1946, în com. Țiganca, jud. Cahul (astăzi, rn. Cantemir).

După încheierea serviciului militar, în 1967, este admis la Seminarul Teologic „Sfântul Andrei” din or. Odesa, iar în 1968 intră ca frate la Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” din această localitate. Este tuns în monahism de Serghie Petrov, Mitropolitul Odesei și Hersonului (1969), și hirotonit ierodiacon (1970) în Catedrala Mitropolitană din Odesa de către Meliton Soloviev, rectorul Academiei Teologice din Leningrad (Sankt Petersburg).

În perioada 1973-1975 slujește în localitățile românești Apșa de Mijloc, Apșa de Jos și Valea Scradei din reg. Transcarpatia, Ucraina.

La 3 decembrie 1989 este ridicat la rangul de arhimandrit și slujește la Catedrala Mitropolitană din Chișinău, iar la 25 mai 1990 este numit stareț la Mănăstirea „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” de la Căpriană. În același an,

este numit episcop de Bălți, fiind hirotonit în Catedrala din Chișinău. Este îndepărtat din reședința episcopală din cauza atitudinii sale proromânești (în 1992).

La Adunarea Eparhială de Constituire a Mitropoliei Basarabiei din 14 septembrie 1992, Petru Păduraru a fost ales locțiitor de Mitropolit al Basarabiei cu sediul la Chișinău, devenind membru al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, iar un an mai târziu, Adunarea Eparhială a Mitropoliei Basarabiei l-a ales Mitropolit al Basarabiei. Este confirmat ca Mitropolit de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la 24 octombrie 1995, acordându-i-se titlul de Arhiepiscop al Chișinăului, Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor.

În anul omagial 2022, când Mitropolia Basarabiei a marcat 30 de ani de la reactivare, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Daniel a adresat un mesaj pastoral, în care a evocat și contribuția excepțională a lui Petru Păduraru la promovarea culturii și spiritualității ortodoxe românești din Republica Moldova, la creșterea numărului unităților de cult și a personalului clerical și monahal, la construirea, consolidarea și repararea a numeroase lăcașuri de cult, centre sociale ori clădiri administrative, precum și la realizarea programelor cultural-educaționale și social-filantropice, în strânsă colaborare cu Misiunea Socială „Diaconia”.

De-a lungul timpului, IPS Petru Păduraru a fost distins cu următoarele ordine, pre-

mii și titluri: Medalia Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol (1993), Medalia jubiliară a Arhiepiscopiei Tomisului (1993), Diploma de onoare cu prilejul aniversării a 130-a de la întemeierea Episcopiei Dunării de Jos (1994), Premiul săptămânalului „Literatura și arta” pentru credință și spiritualitatea de sacrificiu (1995, 1996), Premiul Fundației Culturale Române pentru contribuție la afirmarea identității românești a românilor din Basarabia (1996), titlul de Cetățean de Onoare al orașului Galați (2000), „Crucea de Aur” a Episcopiei Dunării de Jos (2002), Premiul „Inima de Aur” al Fundației pentru Democrație Creștină (2004), Ordinul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” acordat de Consiliul Eparhial al Mitropoliei Basarabiei (2008), Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer, România (2008).

Bibliografie:

Act patriarhal și sinodal al Patriarhiei Române, privind recunoașterea reactivării Mitropoliei Basarabiei, autonomă și de stil vechi, cu reședința în Chișinău // Adevărul despre Mitropolia Basarabiei / apare cu binecuv. P.F.P. Teoctist ; sub îngrijirea lui Nestor Vornicescu. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993. – P. 51. – ISBN 973-9130-42-9.

Grigoriță, George. Păduraru Petru : [Arhiepiscopul Chișinăului, Mitropolitul Basarabiei și Exarhul Plaiurilor] / George Grigoriță // Enciclopedia românilor de pretutindeni. : Comunități, personalități, concepte. – București, 2018. – P. 300-301. – ISBN 978-606-006-175-5.

Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, transmis cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la reactivare // Mitropolia Basarabiei. – URL: <https://mitropoliabasarabiei.md/mesajul-preafericitului-parinte-daniel-patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-transmis-cu-prilejul/> (accesat : 23.10.2024).

Moraru, Alexandru. Păduraru Petru / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini : Slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române / Alexandru Moraru. – București : Basilica, 2015. – P. 341-342. – ISBN 978-606-29-0057-1.

Păcurariu, Mircea. Mironescu Atanasie / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 357. – ISBN 973-45-0409-6.

Maxim Melinti

Ion MĂRGINENANU 1941

Profesor universitar, manager, traducător, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, semnat al Declarației de Independență a Republicii Moldova, Căpitan al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 26 octombrie 1941, în s. Fundurii Vechi, pl. Glodeni, jud. Bălți (astăzi, rn. Glodeni), în familia gospodarilor Filip și Maria Mărgineanu.

Și-a început studiile la Școala medie din satul natal (1948-1955), după care le-a continuat la Școala medie din s. Sturzești (1955-1958), iar la absolvire a muncit un an în colhoz.

În 1959-1964 a fost admis la studii la Facultatea de Limbi Străine, secția limba germană și franceză, din cadrul Institutului Pedagogic de Stat din Bălți (astăzi, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți).

După absolvirea facultății și-a început activitatea profesională în calitate de profesor de limba franceză la Școala medie din s. Fundurii Vechi, unde a fondat ansamblul de muzică populară „Busuioc moldovenesc”, deși nu era specialist. Ulterior a fost director al acestei instituții (1972-1977). S-a implicat activ în construcția unei școli noi cu trei nivele, dată în exploatare în 1975, în orientarea profesională a tinerilor din sat.

Din 1990 s-a lansat în politică. În 1990-1994 a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova. A activat în funcția de secretar al Comisiei parlamentare pentru politică externă. A fost membru al delegației parlamentare în Germania, reprezentant al Republicii Moldova în Consiliul Europei. În 1991 a votat și a semnat Declarația de Independență a Republicii Moldova.

Din 1994 s-a retras din politică și a început cariera didactică la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM), unde a exercitat funcția de prodecan, fiind angajat al Departamentului

de Științe Economice. A predat aici științele economice în limba franceză timp de 18 ani, dar și alte discipline înrudite (în germană, rusă, română). A activat la Institutul de Științe Reale din Chișinău. A ținut cursuri de limba germană ofițerilor din Armata Națională (1997-2009) și a făcut parte aproape doi ani din corpul diplomatic al Ministerului de Externe. A fost traducător de germană, franceză, rusă și română în cadrul unor delegații, întâlniri protocolare parlamentare, inclusiv, în 1993, în cancelaria lui H. Kohl (Bonn, Germania).

După 2007 s-a consacrat traducerilor literare, publicând „Cele mai frumoase poezii” de Gr. Vieru (în germană, ediție de lux, 2010), „Floare de cais” de A. Strâmbeanu (în germană, 2011). A semnat și traduceri ocazionale publicate în „Literatura și arta”: din A. Pușkin (în română), E. Evtușenko (în germană), I. Vatamanu (în germană), Traianus (în franceză și în rusă). A tradus din N. Dabija în germană.

A mai publicat poezii și povestirea-dramă „O mireasă pentru tata” (2017).

În 2018 a săvârșit Marșul Unirii, călătorind la pas din Bălți până la Alba Iulia, cu prilejul celor 100 de ani de la realizarea Marii Uniri. Ca urmare, a scris jurnalul de călătorie „Centenarul Marii Uniri”.

A mai scris 30 de nuvele, bune de tipar, o serie de articole științifice în diverse publicații din Germania, Ucraina, România (filiala Academiei Române din Iași).

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost distins cu mai multe medalii: Medalia „Meritul Civic” (1996), Medalia Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni (2009). Este Cavaler al „Ordinului de Onoare” (2010) și al „Ordinului Republicii” (2012).

Bibliografie selectivă:

Antologie poetică în limbile: română, portugheză, rusă, turcă, franceză, poloneză și tătară crimeeană / Traian Vasilcău ; tradecere în franceză: Ion Mărgineanu. – Chișinău : Print Caro, 2018. – 40 p. – ISBN 978-9975-56-567-7.

Dabija, Nicolae. Die Hausaufgabe : Roman / Nicolae Dabija ; aus dem Rumänischen von Ion Mărgineanu in Kooperation mit Wolfram Nieß. – 1. Auflage. – [Berlin] : AVRA, [2018]. – 299 p. – ISBN 978-3-946467-47-2.

Mărgineanu, Ion. Cooperarea economică moldo-germană în contextul integrării europene a Republicii Moldova : (Realizări, strategii, perspective) / Ion Mărgineanu. – Chișinău : Monograf, 2007. – 194 p. – ISBN 978-9975-9747-3-8.

Mărgineanu, Ion. Fundamente de teorie economică : (Programe, teze, subiecte) / Ion Mărgineanu. – Chișinău : Civic Education Project, 2002. – 88 p. – ISBN 9975-920-83-7.

Mărgineanu, Ion. Macroéconomie. Compendium ; Programme analytique, thèses et sujets pour les étudiants des facultés économiques qui font leurs études en français / Ion Mărgineanu. – Chișinău : Cron-Print, 2008. – 48 p. – ISBN 978-9975-920-57-5.

Mărgineanu, Ion. Prévisions économique : Compendium / Ion Mărgineanu. – Chișinău : ULIM, 2007. – 45 p. – ISBN 978-9975-934-28-2.

Mărgineanu, Ion. Théorie

économique et doctrines : Compendium / Ion Mărgineanu. – Chișinău : ULIM, 2007. – 50 p. – ISBN 978-9975-934-26-8.

Mărgineanu, Ion. Verdict și opțiuni în politica economică. 1 / Ion Mărgineanu. – Chișinău : ULIM, 2007. – 164 p. – ISBN 978-9975-934-30-5.

Mărgineanu, Ion F. O mi-reasă pentru tata : Dramă optimistă, aproape adevărată / Ion F. Mărgineanu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 80 p. – ISBN 978-9975-87-567-7.

Mărgineanu, Ion F. Traseul Centenarului Marii Uniri, 1918-2018 : Jurnalul de drum la pas / Ion F. Mărgineanu. – Chișinău : Bons Offices, 2020. – 152 p. – ISBN 978-9975-87-564-6.

Strâmbeanu, Andrei. Die Aprikosenblüte oder Das ungeopferte Lamm : Ostergedicht / Andrei Strâmbeanu ; ins deutsche von Ion Mărgineanu. – Chișinău : Baștina-Radog, 2012. – 16 p. – ISBN 978-9975-4234-3-4.

Strâmbeanu, Andrei. La Fleur d'Abricotier ou L'agneau non voué : Poème pascal / Andrei Strâmbeanu ; en franç.: Ion Mărgineanu. – Chișinău : Baștina-Radog, 2012. – 16 p. – ISBN 978-9975-4234-2-7.

Vieru, Grigore. Cele mai frumoase poezii = Die Schönsten Gedichte / Grigore Vieru ; transpuse în limba germană: Ion Mărgineanu. – Chișinău : Cadran, 2010. – 180 p. – ISBN 978-9975-80-366-3.

Manoli, Ion. Algebra contemporană a traducerii : Ion Mărgineanu / Ion Manoli // Intertext. – 2014. – Nr 1/2. – P. 120-128. – ISSN 1857-3711.

Mărgineanu, Ion. „... apariția revistei este un miracol” / Ion Mărgineanu // Atelier : Arte plastice. Arhitectură. Design. – 2003. – Nr 2/4. – P. 56. – ISSN 2345-1181.

Mărgineanu, Ion. Avantajul concurențial german în cooperarea economică moldo-germană / Ion Mărgineanu // Aprofundarea relațiilor moldo-germane: Experiențe, posi-

bilități, perspective : conferința internațională, 19 mai 2004. – Chișinău : ULIM, 2004. – P. 39-48. – ISBN 9975-934-37-4.

Mărgineanu, Ion. Coerența și logica discursului în formarea personalității / Ion Mărgineanu // Optimizarea procesului de predare a limbilor străine în contextul metodologiilor clasice și moderne : Actele Conferinței științifice internaționale, 22 mai 2012, Chișinău / coordonator: Tamara Gogu. – Chișinău : Garamond-Studio, 2012. – P. 118-124. – ISBN 978-9975-4379-6-7.

Mărgineanu, Ion. „Femeia rea” a lui Andrei Strâmbeanu : [creația poetică] / Ion Mărgineanu // Literatura și Arta. – 2015. – 16 apr. – P. 5. – ISSN 1857-3835.

Mărgineanu, Ion. Globalizarea și statele naționale / Ion Mărgineanu // Symposia professorum. Seria Economie : Materialele Sesiunii științifice din 4-5 mai 2001. – Chișinău : ULIM, 2001. – P. 68-73. – ISBN 9975-920-54-3.

Mărgineanu, Ion. Republica Moldova de la comunism la democrație: memorii personale și realități istorice / Ion Mărgineanu // Revista de istorie și politică. – 2009. – Nr 1/2. – P. 174-180. – ISSN 1857-4076.

Mărgineanu, Ion. Strategia germană în Europa Centrală și Orientală / Ion Mărgineanu // Aprofundarea relațiilor moldo-germane : Experiențe, posibilități, perspective : conferința internațională, 19 mai 2004. – Chișinău : ULIM, 2004. – P. 17-27. – ISBN 9975-934-37-4.

Portret în mișcare. Ion Mărgineanu : Periplus biobibliografic / alcătuitor: Elena Caldare ; ediție îngrijită: Lidia Kulikovski. – Chișinău : Foxtrot, 2013. – 175 p. – ISBN 978-9975-120-09-8.

Hîncu, Ion. Ion Mărgineanu / Ion Hîncu, Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 6 : Drepcăuți-Gvozdova. – Chișinău : Fundația

„Draghiștea”, 2006. – P. 404. – ISBN 9975-9868-2-X.

Jitaru, Valentin. Mărgineanu Ion // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 231-232. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Maria S. Ciobanu

Valeriu CERBA

1956

Jurist, doctor în drept, conferențiar universitar, Cavalier al Ordinului „Ștefan cel Mare”.

S-a născut la 26 octombrie 1956, în s. Jora de Jos, rn. Orhei.

A absolvit școala generală din satul natal (1964-1974), apoi și-a continuat studiile la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă” din Chișinău (1974-1978). În 1983 este admis la Academia Ministerului Afacerilor Interne (MAI) din Kiev, pe care o absolvă în 1988. Urmează studii de perfecționare la Institutul Juridic din Harkov, Ucraina (1991). Face stagii la Academia de Poliție din or. Cairo, Egipt (1996). În perioada 2001-2005 este doctorand în domeniul dreptului, la specialitatea drept public, organizarea și funcționarea instituțiilor de drept, la Academia „Ștefan cel Mare” a MAI din Chișinău, unde susține teza „Mecanism

organizațional-juridic de administrare a organelor afacerilor interne: analiza sistemico-juridică”. În 2007 este stagiar la Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, iar în 2010 la MAI România.

În anii 1981-2011 a activat, ocupând diferite funcții, în organele MAI: angajat în Direcția Politici de Prevenire și Combateră a Criminalității, Serviciul Investigare Fraude Economice, șef-adjunct la Direcția Generală Securitate Publică, șef al Serviciului operativ al Statului-Major, comisar-adjunct al Inspectoratului de Poliție al municipiului Chișinău, șef al Direcției Inspectări și Supraveghere a MAI. A fost consilier și șef al Cabinetului Ministrului Afacerilor Interne (2009-2011).

În 1992, fiind colonel de poliție în rezervă, participă la conflictul armat de pe Nistru. La inițiativa sa, în s. Varnița a fost creat Statul-Major Operativ, în scopul conducerii efective a voluntarilor și polițiștilor din regiune. A organizat reținerea și documentarea a mai mult de 20 de mercenari-ofițeri în rezervă și persoane cu antecedente penale, racolați de conducerea separatistă; a acumulat și a sistematizat informații, materiale și probe care ar demonstra motivul pentru care Republica Moldova și alte republici fost-sovietice au fost afectate de mișcări separatiste; a contribuit la mediatizarea ilegalităților separatiștilor, care au creat condiții de înflorire a criminalității organiza-

te, contrabandei și spălării banilor, migrației ilegale, traficului de persoane, droguri și armament.

În anii 2004-2007, împreună cu reprezentanții Procuraturii Generale a Republicii Moldova, a participat la acumularea probelor în 42 de cauze penale, pornite în privința liderilor separatiști. În calitate de membru al Comisiei Unificate de Control (1992-2000), s-a implicat în aplanarea crizei școlilor cu predare în grafie latină, precum și a situațiilor create în urma ocupării forțate a căii ferate și a portului din Varnița, a secției de votare în Corjova, a blocării accesului la terenurile agricole pentru țăranii din Dubăsari. S-a opus pe toate căile împotriva creării ilegale a 30 de posturi de control care îngreunau libera circulație a mărfurilor și a cetățenilor. În același timp, a acordat ajutor comisariatelor de poliție și autorităților publice locale din zona de conflict.

În 2011 se înscrie în Baroul Avocaților din Chișinău și își începe cariera la Biroul Asociațat de Avocați „Pro Dreptate”. Din 2007 este conferențiar universitar la Catedra de drept public a Facultății de Drept, Universitatea de Studii Europene din Moldova. Din 2009 deține funcția de prorector pentru organizarea studiilor cetățenilor străini al acestei instituții.

A fost responsabil din partea MAI de investigarea cauzelor declanșării protestelor violente din 7 aprilie 2009.

În 2010-2011 a condus grupul de lucru „Road Map”, care se ocupa de reformarea organelor de drept în țară.

A intrat în componența delegației Republicii Moldova la Bruxelles în 2014, când a fost semnat Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, alături de Ucraina și Georgia.

A candidat la alegerile din 24 februarie 2019 pentru funcția de deputat pentru circumscripția uninominală nr. 26, mun. Chișinău.

A scris și a publicat peste 70 de articole și lucrări științifico-didactice. Este autorul cărții „Adevărul despre agresiunea rusă în Transnistria” (2020), în care a relatat detalii ale războiului la care a participat și a scos la iveală documente secrete din arhiva MAI cu privire la invazia rusă în Republica Moldova.

În calitate de expert în problema transnistreană, este invitat permanent la emisiuni radio și TV. Participă cu comunicări la conferințe științifico-practice naționale și internaționale în domeniul drepturilor omului, reformării instituțiilor de drept, securității statului ș.a. Colaborează cu revistele „Analele științifice ale Academiei Ștefan cel Mare”, „Legea și viața”, „Relații internaționale Plus”, „Vector european” ș.a.

Valeriu Cerba a fost distins cu 31 de ordine și medalii pentru investigarea crimelor de rezonanță socială, pentru eroism și curajul manifestat în lupta pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova în 1992. Este veteran al

MAI și deținător al Medaliei „Pentru Vitejie” (1992).

Pentru merite deosebite, a fost decorat cu Ordinul „Ștefan cel Mare” (2012).

Bibliografie selectivă:

Cerba, Valeriu. Adevărul despre agresiunea rusă în Transnistria / Valeriu Cerba. – Chișinău: Prut Internațional, 2020. – 428 p. – ISBN 978-997-554-522-8.

Cerba, Valeriu. Drept polițienesc: tabele / Valeriu Cerba, Grigore Pîrțac. – Chișinău: [S. n.], 2022. – 52 p. – ISBN 978-9975-3508-2-2.

Cerba, Valeriu. Ghid metodic la cursul „Drept administrativ” / Valeriu Cerba, Inna Pascalu. – Chișinău: USEM, 2017. – 114 p. – ISBN 978-9975-3001-7-9.

Cerba, Valeriu. Mecanismul organizațional-juridic de administrare a organelor afacerilor interne: analiză sistemico-juridică: monografie / Valeriu Cerba. – Chișinău: Lira, 2019. – 164 p. – ISBN 978-9975-3257-7-6.

Cerba, Valeriu. Analiza juridică și consecințele semnării acordului moldo-rus din 1992 de încetare a focului la Nistru: problemele existente în procesul de reglementare a diferendului transnistrean / Valeriu Cerba // Legea și Viața. – 2016. – Nr 4. – P. 4-10. – ISSN 2587-4365.

Cerba, Valeriu. Aspecte generale cu privire la democrație ca formă a regimului politic / Valeriu Cerba, Ina Pascalu // Analele Științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova. – 2020. – Nr 6. – P. 15-20. – ISSN 2435-1114.

Cerba, Valeriu. Aspecte privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului / Valeriu Cerba // Legea și Viața. – 2016. – Nr 5. – P. 28-30. – ISSN 2587-4365.

Cerba, Valeriu. Aspecte privind modalitățile de realizare a securității naționale în contextul problemelor existente în

procesul de reglementare a diferendului transnistrean / Valeriu Cerba // Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică : materialele conferinței științifico-practice națională, 8 septembrie 2020, Chișinău. – Chișinău : Print-Caro, 2020. – P. 345-363. – ISBN 978-9975-56-783-1.

Cerba, Valeriu. Autoritățile publice ca subiect în exercitarea suveranității / Valeriu Cerba, Ina Pascalu // Vector European. – 2020. – Nr 1. – P. 10-13. – ISSN 2345-1106.

Cerba, Valeriu. Mă simt mândru de vatra mea și neamul românesc, pe care-l doresc reîntregit / Valeriu Cerba : [interviu] / consemnare: Tudor Iașenco // 30 de întrebări de acasă : [în vol.]. Vol. 6 / concept: Tudor Iașenco. – [Rezina] : [S. n.], 2021. – P. 45-54. – ISBN 978-9975-3228-9-8.

Cerba, Valeriu. Sporirea rolului MAI și serviciului grăniceri în procesul de consolidare a cooperării organelor de drept în domeniul de management integrat al frontierei de stat / Valeriu

Cerba // Relații Internaționale Plus. – 2011. – Nr 1. – P. 68-70. – ISSN 1857-4440.

Clim, Anastasia. Independența ofițerului de urmărire penală la efectuarea urmăririi penale / Anastasia Clim, Valeriu Cerba // Asigurarea independenței justiției: realizări, probleme, perspective : materialele Conferinței Științifico-Practice Interuniversitare a Tinerilor Cercetători, 10 decembrie 2019, Chișinău. – Chișinău : USEM, 2020. – P. 94-99. – ISBN 978-9975-3423-0-8.

Mîrzac, Romina. Asigurarea legalității în administrarea publică / Romina Mîrzac, Valeriu Cerba // Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului în contextul valorilor europene : materialele conferinței științifice interuniversitare naționale a tinerilor cercetători, Ediția 1-a, 27 ianuarie 2022, Chisinau. – Chișinău : USEM, 2022. – P. 189-196. – ISBN 978-9975-3423-8-4.

Rusu, Victor. Unele aspecte și perspective ale învățământului superior contemporan în con-

textul dezvoltării serviciului public în Republica Moldova / Victor Rusu, Valeriu Cerba // Vector European. – 2018. – Nr 1. – P. 4-9. – ISSN 2345-1106.

Cerba Valeriu : [CV] // Universitatea de Studii Europene din Moldova (USEM) : [site]. – URL: <https://usem.md/md/cadre-didactice/cerba-valeriu/> (accesat : 26.08.2025).

Cheptine, Andriana. O carte despre Transnistria, lansată de un candidat la funcția de deputat : [autor: Valeriu Cerba] / Andriana Cheptine // Curentul. md. : [site]. – 2019. – 19 febr. – URL: <http://curentul.md/stiri/o-carte-despre-transnistria-lansata-de-un-candidat-la-functia-de-deputat.html> (accesat : 25.08.2025).

Iașenco, Tudor. Valeriu Cerba : [date biografice] / Tudor Iașenco // 30 de întrebări de acasă : [în vol.]. Vol. 6 / concept: Tudor Iașenco. – [Rezina : S. n.], 2021. – P. 45. – ISBN 978-9975-3228-9-8.

Tatiana Grușco

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Noiembrie

2026

190 de ani de la nașterea lui **Ion Sbierea**, folclorist și istoric literar român, membru fondator al Academiei Române (1 noiembrie. 1836 – 22 oct. 1916). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 340-341.*

100 de ani de la nașterea lui **Ștefan Sevastre**, pictor român, profesor de pictură, a contribuit la modernizarea artei românești, Cavaler al Ordinului Național „Pentru Merit” în grad de Comandor (2 noiembrie. 1926 – 23 dec. 2017).

80 de ani de la nașterea lui **Dumitru Moldovanu**, economist, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (2 noiembrie. 1946 – 15 aug. 2018). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 338-340; 2016, p. 320-322; 2021, p. 461-463.*

80 de ani de la nașterea **Aureliei Crivoi**, specialistă în domeniul fiziologiei, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, manager, deținătoare a Medaliei „Meritul Civic”, Cavaler al „Ordinului de Onoare” (5 noiembrie. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 343-345; 2016, p. 325.*

80 de ani de la nașterea lui **Iurie Negoită**, actor de teatru și film, Artist Emerit (5 noiembrie. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 345; 2016, p. 326; 2021, p. 464-465.*

90 de ani de la nașterea lui **Emil Loteanu**, regizor și scenarist de film, poet, publicist, actor și pedagog, Maestru Emerit al Artei, Artist al Poporului din Rusia, Cavaler al „Ordinului Republicii” (6 noiembrie. 1936 –

18 aprilie. 2003). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 346-347; 2011, p. 176-177; 2016, p. 326-327.*

80 de ani de la nașterea lui **Constantin Baranovschi**, clarinetist, saxofonist, cavalist și cimpoier, aranjor și compozitor, Artist Emerit, deținător al Medaliei „Meritul Civic” (6 noiembrie. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 347-348; 2016, p. 328.*

70 de ani de la nașterea **Antoninei Sârbu**, jurnalistă și scriitoare (6 noiembrie. 1956 – 4 aprilie. 2021).

170 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Onciul**, istoric român, profesor român, membru titular și președinte al Academiei Române (7 noiembrie. 1856 – 20 martie. 1923). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 348-349.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Mares**, lingvist și filolog român, doctor în filologie, profesor universitar, cercetător științific, membru de onoare al Academiei Române (8 noiembrie. 1936).

80 de ani de la nașterea lui **Pavel Cocârlă**, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, deținător al Medaliei „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (10 noiembrie. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 333; 2021, p. 466-467.*

100 de ani de la nașterea **Ecaterinei Teodorescu-Humă**, artist decorator, profesor universitar, artist textilist român (12 noiembrie. 1926 – 5 dec. 2016).

65 de ani de la nașterea **Nadiei Comănești**, gimnastă română, campioană olimpică și mondială (12 noiembrie. 1961). *A se vedea*

și art. din CN 2016, p. 335-336.

150 de ani de la nașterea lui **Oreste I. Tafrali**, istoric român, doctor în litere la Sorbona, profesor universitar, doctor în istorie, fondatorul Muzeului de Antichități din Iași și al revistei „Arta și arheologia”, membru corespondent al Academiei Române (14 noiembrie. 1876 – 5 noiembrie. 1937).

100 de ani de la nașterea lui **Gabrielei Manole-Adoc**, sculptoriță română, autoare de lucrări de artă monumentală (14 noiembrie. 1926 – 17 iulie. 2002).

80 de ani de la nașterea lui **Iurie Horovschi**, sculptor, profesor în învățământul artistic (14 noiembrie. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 336; 2021, p. 471-472.*

70 de ani de la nașterea lui **Victor Ghilaș**, muzicolog, doctor habilitat în studiul artelor, conferențiar cercetător, Maestru în Artă (14 noiembrie. 1956).

150 de ani de la nașterea **Annei de Noailles (Ana Elisabeta de Brancovan, contesă de Noailles)**, poetă, prozatoare, memorialistă, descendentă a nobililor români Brâncoveanu, prima femeie din Franța decorată cu Ordinul „Legiunea de Onoare” în grad de Comandor, membră de onoare a Academiei Române (15 noiembrie. 1876 – 30 aprilie. 1933). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 353-354.*

130 de ani de la nașterea lui **Horia Hulubei**, fizician român, membru titular al Academiei Române (15 noiembrie. 1896 – 22 noiembrie. 1972).

120 de ani de la nașterea lui **Dumitru Mangeron**, matema-

tician, doctor în științe tehnice, inventator, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române, originar din Basarabia (15 noiem. 1906 – 26 febr. 1991). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 354-355.*

100 de ani de la nașterea lui **Antonie Plămădeală**, teolog și doctor în teologie, Mitropolit al Ardealului, istoric al culturii și scriitor român de origine basarabeană, membru de onoare al Academiei Române și al Academiei de Științe a Moldovei (17 noiem. 1926 – 29 aug. 2005). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 276-278; 2006, p. 355-356; 2016, p. 337.*

170 de ani de la nașterea lui **Iacov Antonovici**, episcop ortodox român, membru de onoare al Academiei Române (18 noiem. 1856 – 31 dec. 1931).

120 de ani de la nașterea lui **Corneliu Baba**, pictor român, profesor universitar, Artist al Poporului, membru corespondent al Academiei Române (18 noiem. 1906 – 28 dec. 1997). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 357-358.*

240 de ani de la nașterea lui **Carl Maria von Weber**, compozitor, pianist, chitarist și dirijor german, critic muzical (18 noiem. 1786 – 5 iun. 1826). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 358-359.*

210 de ani de la nașterea lui **Andrei Mureșanu**, poet, publicist, traducător, eseist, profesor, participant la Revoluția de la 1848, autor al versurilor Imnului Național al României „Deșteaptă-te, române!” (19 noiem. 1816 – 23 oct. 1863). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 260.*

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Ghibu**, regizor și scenarist de film, Maestru în Artă, Artist al Poporului, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (19 noiem. 1936 – 17 noiem. 2025). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 182-183; 2016, p. 338-339; 2021, p. 476-477.*

110 ani de la nașterea lui **Mihail Grecu**, artist plastic, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, Artist al Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (22 noiem. 1916 – 9 apr. 1998). *A se vedea și art.*

din CN 2006, p. 359-361; 2016, p. 339-340.

130 de ani de la nașterea lui **George Vraca**, actor român de teatru și film, animator, Artist Emerit (25 noiem. 1896 – 17 apr. 1964). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 341-343.*

100 de ani de la nașterea lui **Tudor Opriș**, poet, prozator, memorialist, publicist, profesor, critic și istoric literar, decorat cu Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Cavaler (26 noiem. 1926 – 22 ian. 2015). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 343-345.*

80 de ani de la nașterea lui **Vladimir Zolotarevski**, matematician, profesor universitar, doctor habilitat în științe fizico-matematice (28 noiem. 1946 – 2004). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 345-346.*

100 de ani de la apariția publicației „**Revista scriitorilor**”, axată pe teme de literatură, artă și probleme sociale (noiem. 1926 – dec. 1943).

Aurelia CRIVOI
1946

Specialistă în domeniul fiziologiei, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, manager, deținătoare a Medaliei „Meritul civic”, Cavaler al „Ordinului de Onoare”.

Aurelia Crivoi este savant de talie europeană în domeniul neuroendocrinologiei și fiziologiei umane.

S-a născut la 5 noiembrie 1946, în s. Hincăuți, jud. Edi-neț.

A urmat studiile la școala medie din satul natal, absolvind-o cu medalie de aur (1954-1965), după care a fost admisă la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Biologie și Pedologie (1965-1970), obținând calificarea biolog-fiziolog al omului și animalelor, profesor de biologie și chimie. Și-a continuat studiile postuniversitare la Catedra de fiziologia omului și animalelor la aceeași instituție (1970-1973). În 1973 a susținut teza de doctor în biologie „Influența intermedinei asupra unor indici ai metabolismului lipidic și starea funcțională a hipotalamusului”, iar în 1995 a susținut și teza de doctor habilitat în biologie „Melanotropina (MSH) ca generator biologic

al funcțiilor neuroendocrine și adaptative” la Catedra de fiziologie a omului și animalelor a USM.

Pe tot parcursul activității sale științifico-didactice și-a ridicat nivelul cunoștințelor participând la stagii în cadrul mai multor instituții: Universitatea „Mihail Lomonosov” din Moscova, Catedra de fiziologia activității nervoase superioare; Universitatea de Stat „Iliia Mecnikov” din Odesa, Catedra de neuroendocrinologie; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Catedra de neurologie ș.a.

După absolvirea facultății, și-a început activitatea didactică și de cercetare. În același an a fost angajată ca lector la Catedra de fiziologia omului și animalelor, Facultatea de Biologie a USM. În 1975 a fost aleasă, în bază de concurs, în calitate de lector superior, iar în 1977 devine conferențiar universitar. În 1993 a obținut titlul didactico-științific de profesor universitar.

În anii 1998-2006 activează în calitate de prorector pentru studii al USM. În această funcție a acordat atenție reformei curriculare, elaborării de noi planuri de învățământ, problemei evaluării studenților și corpului didactic profesoral, ajustării programelor de studii la standardele europene, implementării sistemului de credite transferabile. Din 2006 a activat în calitate de șefă a Catedrei de biologie umană și animală, USM, iar din 2013 este directoare a Centrului de cercetări științifice „Științe ale vieții” la Facultatea Biologie și Pedologie a aceiași instituții.

A predat cursuri normative și speciale („Fiziologia omului și a animalelor”, „Fiziologia etativă”, „Neuroendocrinologie”, „Vitaminologie”, „Bioetica”, „Neurofiziologie etativă” ș.a.) la diferite instituții superioare de învățământ: USM, Universitatea de Stat din Tiraspol, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport.

A alcătuit o serie de manuale, compendii, curricula, îndrumări metodice în susținerea programelor de studii, printre care „Practicum la fiziologia omului și animalelor” (1978), „Возрастная физиология и гигиена” (1979), „Influența intermedinei asupra stării funcționale a sistemului hipotalamo-hipofizo- suprarenal” (1979), „Homologia, sănătatea și folosirea rațională a rezervelor funcționale” (2010), „Fiziologia etativă” (2012), „Igiena mediului” (2013), „Sanologie și Ecologie umană” (2014), „Calitatea vieții și sănătatea” (2016), „Mecanisme integrative de control al activității nervoase superioare” (2016), monografia „Bazele fiziologice ale sportivilor înotători” (2016) ș.a.

A contribuit la pregătirea și formarea cadrelor în domeniul fiziologiei omului și animalelor, neuroendocrinologiei, bioeticii ș.a. A fost îndrumător științific pentru 17 doctoranzi, care au susținut teza de doctor și doctor habilitat, inclusiv din Germania, Siria, Yemen, Vietnam, România, Iordania.

Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat și activitate științifică, ale cărei rezultate se regăsesc în peste 460 de lucrări științifice, publicate în reviste și culegeri de speci-

alitate din țară și străinătate. A participat cu discursuri la reuniuni științifice internaționale la Moscova, Sankt Petersburg, Kiev, Minsk, Novosibirsk, Tbilisi, Batumi, București, Cluj-Napoca, Iași, Craiova, Târgu Mureș ș.a.

A coordonat proiectele „Elaborarea principiilor ecologo-ereditare de selectare a înaltelor calități psihologice umane” (1999); „Elaborarea și implementarea sistemului de credite transferabile în învățământul superior din Republica Moldova” (2001-2005); „Asigurarea calității învățământului superior în Republica Moldova”, Tempus-TACIS (2002-2004); „Elaborarea metodologiei studiului complex al omului” (2008-2009); Programul de cercetare biologică a USM în Organizația Internațională IWRB (suportul TACIS pentru Moldova) pentru realizarea Proiectului instituțional „Impactul factorilor ecologici și psihosociali asupra dezvoltării fizice și intelectuale a copiilor din Republica Moldova” (2009-2010) și a Proiectului „Reglarea proceselor vitale și ameliorarea potențialului biotic al organismelor vii ca bază fundamentală pentru biotehnologiile moderne” (2011-2014) ș.a.

A fost președintele Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctor și de doctor habilitat la specialitatea fiziologia omului și a animalelor; președintele Seminarului științific de profil de pe lângă USM și membră a celui de pe lângă Institutul de Fiziologie și Sanocreatologie; membră a Senatului USM; membră a Consiliului profesoral al Facultății de Biologie

și Pedologie; a fost președinte adjunct al Comisiei de expertiză în științe biologice și medicale de pe lângă Consiliul Național de Atestare și Acreditare al Republicii Moldova; președintele Comisiei examenelor de licență și de master la Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău), la Universitatea de Educație Fizică și Sport din Moldova; membră a Comisiei de profil în învățământul general, Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) ș.a.

A fost implicată și în activități editoriale cu responsabilitate de președinte al Consiliului științifico-metodic și Editorial al USM (2006); membră a Colegiului de redacție al revistei științifice „Studia Universitatis”, USM; secretar științific responsabil de revista științifică de educație, spiritualitate și cultura ecologică „Noosfera”; membră a Colegiului redacțional la Conferința Științifică Internațională „Bioetica, filozofia, economia și medicina în strategia de asigurare a securității umane” (1997-2011).

Pentru aportul său esențial în domeniul științific, în 1997 a fost inclusă drept nume de referință în „Dicționarul internațional al biografiilor oamenilor iluștri din lume”, elaborat de Centrul Internațional de Biografii (Marea Britanie).

În semn de înaltă recunoștință și apreciere a activității sale prodigioase și a contribuției substanțiale la dezvoltarea științei, la promovarea rezultatelor remarcabile în domeniul cercetării și inovării, a fost apreciată atât în țară,

cât și peste hotare cu premii, diplome și medalii: Premiul al II-lea al Academiei de Științe din URSS acordat tinerilor cercetători în domeniul fiziologiei omului și animalelor pentru lucrarea „Influența intermedinei asupra stării funcționale a sistemului hipotalamo-hipofizo-suprarenal” (1979); Premiul de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției (1996); Medalia „Meritul Civic” (1997); Medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2006); Medalia de Argint a Expoziției Internaționale de Invenție „Inventica”, România (2010); Diploma de onoare a Societății Inventatorilor din România (2010); titlul onorific „Om Emerit” (2012); Diploma de onoare a Guvernului Republicii Moldova (2020); Medalia de Argint la Salonul de Carte „Euroinvent”, Iași (2020); „Ordinul de Onoare” (2021).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 343-345; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 325.

Bibliografie selectivă:

Așevschi, Valentin. Igiena mediului : Manual / Valentin Așevschi, Aurelia Crivoi. – Chișinău : USPEE, 2013. – 231 p. – ISBN 978-9975-4449-2-7.

Bacalov, Iurie. Fitoterapia în dereglările metabolismului glucidic : Îndrumar instructiv-metodic pentru studenți / Iurie Bacalov, Aurelia Crivoi. – Chișinău : CEP USM, 2009. – 108 p. – ISBN 978-9975-70-824-1.

Cojocari, Lidia. Fiziologia etativă : Curs de lecții / Lidia Cojocari, Aurelia Crivoi. – Chișinău : CEP USM, 2012. – 225 p. – ISBN 978-9975-71-250-7.

Cojocari, Lidia. Teorii și metodologii avansate în didactici particulare (sănătate și motricitate) : Suport de curs / Lidia Cojocari ; referent științific: Aurelia Crivoi, Efrosinia Haheu-Munteanu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 350 p. – ISBN 978-9975-134-44-6.

Crivoi, Aurelia. Bazele fiziologice ale sportivilor înotători : Monografie / Crivoi Aurelia, Erhan Ecaterina, Deleu Inga. – Chișinău : INCE, 2016. – 136 p. – ISBN 978-9975-4453-6-8.

Crivoi, Aurelia. Homologia, sănătatea și folosirea rațională a rezervelor funcționale : Îndrumar instructiv-metodic / Aurelia Crivoi, Iurie Bacalov, Lidia Cojocari. – Chișinău : CEP USM, 2010. – 251 p. – ISBN 978-9975-70-939-2.

Crivoi, Aurelia. Vitaminologie : Material didactic / Aurelia Crivoi. – Chișinău : CEP USM, 2005. – 132 p. – ISBN 9975-70-585-5.

Mecanisme integrative de control ale activității nervoase superioare : Suport de curs / Elena Chirița, Aurelia Crivoi, Iurie Bacalov [et al.]. – Chișinău : Imprint Star, 2016. – 119 p. – ISBN 978-9975-3108-3-3.

Modularea statusului imunitar cu ajutorul principiilor bioactive naturale pentru prevenirea și tratamentul bolilor / Aurelia Crivoi, Iurie Bacalov, Elena Chirița [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2021. – 148 p. – ISBN 978-9975-158-25-1.

Catarama, Ion. Studiul privind dinamica particularităților infraționilor ecologice și influența lor asupra sănătății populației din Republica Moldova / Ion Cataramă, Aurelia Crivoi // Noosfera. – 2015. – Nr 15. – P. 51-58.

Crivoi, Aurelia. Aspecte ale riscului ecologic pentru mediul înconjurător și sănătatea populației umane / Aurelia Crivoi, Lidia Cojocari // Perspectivă și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 348-357.

Crivoi, Aurelia. Calitatea apei

potabile și influența ei asupra morbidității populației autohtone / Aurelia Crivoi // Noosfera (ULIM). – 2016. – Nr 17. – P. 99-111.

Crivoi, Aurelia. Influența substanțelor biologice active din plante asupra proceselor vitale în diabetul experimental / Aurelia Crivoi // Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, 28-29 septembrie, 2016. – Chișinău : CEP USM, 2016. – P. 3-9.

Crivoi, Aurelia. Proprietățile terapeutice ale produselor apicole / Aurelia Crivoi // Studia Universitatis Moldaviae. Seria B: Științe reale și ale naturii. – 2017. – Nr 6 (106). – P. 3-9. – ISSN 1814-3237.

Crivoi, Aurelia. Substanțele biologice active ca bază a tratamentului dereglărilor metabolice / Aurelia Crivoi // Conferința științifică Națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” : Rezumate ale comunicărilor „Științe ale naturii și exacte”, 28-29 septembrie 2016. – Chișinău : CEP USM, 2016. – P. 3-6.

Cojocari, Lidia. Profesorul universitar Aurelia Crivoi – o personalitate excepțională / Lidia Cojocari, Iurie Bacalov, Elena Chirița // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe reale și ale naturii. – 2021. – Nr 6. – P. 166-169. – ISSN 1814-3237.

Rusnac, Gheorghe. Crivoi Aurelia / Gheorghe Rusnac // Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 63-65. – ISBN 9975-70-051-9.

Rusnac, Gheorghe. Crivoi Aurelia / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma // Universitatea de Stat din Moldova (1996-2006). Vol. 1 / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : CEP USM, 2006. – P. 69-72. – ISBN 978-9975-70-680-3. – ISBN 978-9975-70-681-0.

Maria S. Ciobanu

Emil LOTEANU
1936-2003

Regizor și scenarist de film, poet, publicist, actor și pedagog, Maestru Emerit al Artei, Artist al Poporului din Rusia, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Emil Loteanu a fost declarat cel mai bun regizor al secolului al XX-lea din cinematografia moldovenească.

S-a născut la 6 noiembrie 1936, în s. Clocușna, jud. Hotin, Regatul României (astăzi rn. Ocnița, Republica Moldova). A decedat la 18 aprilie 2003, la Moscova, Federația Rusă, fiind înmormântat în Cimitirul „Vagankovo”.

Primele clase le-a făcut la școala din satul natal. După anexarea Basarabiei de URSS în anul 1944, s-a stabilit la Rădăuți împreună cu tatăl său, continuându-și studiile, în timp ce fratele Marcel a însoțit-o pe mama la București.

În decembrie 1949, rămas orfan de tată, a trecut ilegal Prutul, refugiindu-se la casa bunicilor din Colencăuți. A fost însă prins și predat grănicerilor români, care l-au trimis la București, unde mama sa lucra la Ambasada Sovietică. Acolo a urmat studiile la Liceul „Sfântul Sava” (1949).

În anul 1950, pe când familia Loteanu locuia lângă Studiourile de film documentar

„Sahia”, în casa lor s-a turnat filmul artistic „Viața învinge”. A încercat să dea examen la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale” (astăzi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale”), dar dosarul de admitere i-a fost respins.

În anul 1952 a cerut să fie repatriat și s-a reîntors la Clocușna, cu scopul de a urma studii de cinematografie la Moscova.

În perioada 1953-1954 a fost actor la Teatrul Dramatic „A. S. Pușkin” din Chișinău (astăzi, Teatrul Național „Mihai Eminescu”), apoi a urmat cursuri de actorie la Școala Teatrală de pe lângă Teatrul Academic de Artă (MHAT) din Moscova (1954-1956) și cursuri de regie la Institutul Unional de Cinematografie (VGIK) din Moscova (1956-1962). După absolvire, a fost angajat în calitate de regizor la Studioul „Moldova-Film” (1962).

Scria poezie și proză scurtă, debutând cu versuri pe paginile revistei „Contemporanul” din București (1949). Ulterior a publicat volumele „Zbucium” (1956), „Versuri” (1970), „Sufletul ciocârliei” (1974), plachetele „Chemarea stelelor” (1962) și „Ritmuri” (1965), cărțile de proză „Vioara albă” (1963), „Bucolică” (1966) și „Lăutarii” (1972), ultimele două ecranizate de autor. Deși versurile sale prevesteau un talent de poet, la sfârșitul anilor '60, Loteanu a renunțat la activitatea literară în favoarea celei cinematografice.

Este autorul a peste 20 de filme, pentru care a semnat și regia, și scenariul.

A debutat în cinematografie fiind student în anul al doilea, cu filmele documentare de scurt metraj „Hora mare” (1959), „Amintiri din copilărie” (1960), „Piatra, timpul, cântecul” (1961). Mai târziu a realizat și alte scurtmetraje: „Frescă pe alb” (1967), „Academicianul Tarasevici” (1970), „Orașul meu alb” (1973), „Ecoul văii fierbinți” (1974), „Eugeniu Doga” (1983), „Svetlana Toma” (1984), „Grigore Grigoriu”, „Durerea” (1985) ș.a.

Debutul ca autor de filme de lung metraj a avut loc în anul 1963, cu „Așteptați-ne în zori”, în care a debutat o întreagă pleiadă de actori moldoveni: I. Șcurea, E. Malcoci, I. Guțu, D. Caraciobanu, N. Doni, I. Codău ș.a. Au urmat filmele „Poienile roșii” (1966) și „Această clipă” (1968), care a luat Premiul al II-lea la Festivalul Unional de Filme de la Minsk în 1970, și „Lăutarii” (1971), cu care a obținut cele mai multe premii: Premiul „Scoica de Aur” la Festivalul Internațional de Filme de la San Sebastian (1972), Premiul „Nimfa de Aur” la Festivalul Internațional de Filme din Neapole (Italia, 1972), Premiul spectatorilor și al presei pentru cel mai bun film la Forul Cinematografic din Milano (1978).

Între anii 1973 și 1983 s-a produs ca regizor la Studioul „Mosfilm” din Moscova, unde a realizat, mai întâi, filmul „Șatra” (1976) despre viața țăganilor de la începutul secolului al XX-lea, cu care a câștigat un șir de premii: Marele Premiu „Scoica de Aur” la Festivalul Internațional de la San Sebastian (1976), Premiul

pentru cea mai bună regie la Festivalul Internațional de la Belgrad (Iugoslavia, 1977), Premiul pentru cel mai bun film la Festivalul Internațional de la Praga (1977), Premiul pentru rezolvarea plastică a secvențelor la Congresul al XI-lea al UNITEX din Paris. Cu cel de-al doilea film realizat la studioul moscovit – „Gingașa și tandra mea fiară” (1978), ecranizare a nuvelei „O dramă la vânătoare” de A. Cehov – a participat la Festivalul de la Belgrad (1979). Mai regizează două episoade din filmul „Anna Pavlova”, distins cu Marele Premiu pentru cea mai înaltă contribuție în arta cinematografică, Marele Premiu pentru cea mai bună coproducție, Premiul pentru cel mai bun operator, Premiul pentru cel mai bun film străin, realizat în coproducție cu cinești din Anglia, Franța, Cuba, Germania.

În anul 1985 a revenit în Moldova și a preluat funcția de președinte al Uniunii Cineaștilor (1987-1992). A lucrat la regia filmului artistic de televiziune „Luceafărul” despre viața și creația poetului M. Eminescu. În anul 1993, Emil Loteanu a realizat ultimul său film, „Găoacea”, unde apar în distribuție și actori din România: S. Stănculescu, M. Diaconu ș.a.

A lăsat o bogată operă cinematografică, care cuprinde filme de ficțiune: „A fost odată un băiat” (1960), „Așteptați-ne în zori” (1963), „Poienile roșii” (1966), „Această clipă” (1968), „Lăutarii” (1971), „Șatra” (1975), „Anna Pavlova” (1983), „Luceafărul” (1986), „Găoacea” (1993) și filme do-

cumentare: „Piatra, timpul, cântecul” (1961), „Frescă pe alb” (1967), „Academicianul Tarasevici” (1970), „Orașul meu alb” (1973), „Ecoul vărilor fierbinți” (1974), „Eugeniu Doga” (1983), „Svetlana Toma” (1984), „Grigore Grigoriu” (1985).

A semnat mai multe scenarii pentru filme: „A fost odată un băiat” (1960),

„Așteptați-ne în zori” (1963), „Poienile roșii” (1966), „Lăutarii” (1971), „Șatra” (1975), „Gingașa și tandra mea fiară” (1978), „Anna Pavlova” (1983) - 2 episoade, „Luceafărul” (1986), „Miorița” (1987), „Durerea” (1989), „Pițigoiul în pica” (1989) ș.a.

Peliculele sale au fost prezentate la aproape 50 de festivaluri și retrospective cinematografice în numeroase orașe: Buenos Aires, Baltimore, Budapesta, Helsinki, Tokyo, Londra, Montreal, Paris, Roma, Rio de Janeiro, în toate republicile fostei URSS.

A contribuit la formarea a două promoții de regizori în cadrul Școlii Superioare de Regie. A fondat Asociația Experimentală de Creație „Phoenix-M” și revista „Lanterna magică”, dedicată teatrului și filmului, și a fost creatorul emisiunii televizate „Se caută o stea”. De asemenea, a fost conducătorul cursului de actori de teatru și film la Institutul de Arte din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), iar printre actorii pe care i-a format se regăsesc S. Toma, Gr. Grigoriu, V. Ciutac, M. Sagaidac, V. Soțchi-Voinicescu, M. Soțchi-Voinicescu ș.a. A fost profesor onorific al Facultății de Arte a Universității „Hiperion” din București.

Emil Loteanu a sprijinit activ mișcarea de renaștere națională. În anii 1990 a obținut o audiență la președintele român I. Iliescu, în care îi solicita sprijinul pentru a realiza, alături de alți cineaști și actori din România și din Republica Moldova, mai multe filme despre istoria românilor, proiect care, din cauza decesului său, nu s-a realizat.

În 2011, când ar fi împlinit 75 de ani, la Chișinău a fost dezvelit bustul regizorului în scuarul Cinematografului „Patria Centru”, căruia i s-a atribuit numele lui Emil Loteanu. „Poșta Moldovei” i-a omagiat personalitatea prin emiterea unui plic cu marcă poștală cu portretul său (2004), a timbrului „Emil Loteanu (1936-2003)” (2016) și a unei ștampile poștale speciale „Emil Loteanu (1936-2003) – 85 de ani de la naștere. Regizor de film, scenarist, actor, poet și pedagog” (2021).

În semn de recunoaștere a meritelor, i s-au conferit titlurile de Maestru Emerit al Artei din RSS Moldovenească (1969), Artist al Poporului din Federația Rusă (1980). De asemenea, a fost distins cu Premiul de Stat al URSS pentru filmul „Luceafărul” (1988), cu „Ordinul Republicii” (2000) și cu Premiul pentru excelența artei regizorale, decernat la Ateneul Român din București (2001).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 346-347; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 176-177; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 326-327.

Bibliografie selectivă:

Loteanu, Emil. Chemarea stelelor / Emil Loteanu. – Chișinău: [S. n.], 2003. – 456 p. – ISBN 973-675-059-0. – ISBN 9975-74-691-8.

***Loteanu, Emil.** Chemarea stelelor / Emil Loteanu. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1962. – 87 p.

Loteanu, Emil. Chemarea stelelor / Emil Loteanu. – Ed. a 2-a. – Chișinău: Litera Internațional, 2004. – 284 p. – ISBN 973-675-226-7. – ISBN 9975-74-832-5.

Loteanu, Emil. Mi-s ochii arși de frumusețea ta... / Emil Loteanu. – Chișinău: Arc, 2011. – 64 p. – ISBN 978-9975-61-641-6.

Loteanu, Emil. „E frig de tremuri în viața culturală de la Chișinău” / Emil Loteanu // Flux Continuu: Ediția de vineri. – 1999. – 5 mar. – P. 8.

Prepeliță, Mihai. În căutarea lui Emil Loteanu ...: (monografie) / Mihai Prepeliță. – Ed. a 2-a. – București: Editura Dacoromână TDC, 2016. – 454 p. – ISBN 978-606-601-132-7.

Bohanțov, Alexandru. Creația de televiziune a cineastului Emil Loteanu / Alexandru Bohanțov // Intertext. – 2019. – Nr 1/2. – P. 323-328. – ISSN 1857-3711. – e-ISSN 2345-1750.

Caranfil, Tudor. Emil Loteanu văzut de la București / Tudor Caranfil // Punkt. – 2013. – Nr 55. – P. 106-110.

Cuzuioac, Ion. Emil Loteanu – Robert de Niro / Ion Cuzuioac // Literatura și Arta. – 2016. – 3 noiem. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

Loteanu Emil // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 1]: A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău: Unu, 2023. – P. 215-216. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Loteanu Emil // 33 de dialoguri memorabile la „Focul din Vatră”: (Mărturii DOCu-

ment pentru istorie) / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău : Arc, 2022. – P. 159-167. – ISBN 978-9975-0-0641-5.

Loteanu Emil // Enciclopedia Identității Românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărâlungă. – București : AGIR, 2019. – P. 447. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Loteanu Emil // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova / Selecția de texte și fotografii: Mihai Cimpoi, Anatol Vidrașcu, Vlad Zbârțog. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2005. – P. 437-452. – ISBN 973-675-285-2. – ISBN 9975-74-911-9.

Mănăscuță, Ioan. Emil Loteanu, întotdeauna / Ioan Mănăscuță // Moldova. – 2016. – Nr 9/10. – P. 32-37. – ISSN 0132-6635.

Neaga, Ana. Emil Loteanu, zeul neîncoronat al spiritualității noastre / Ana Neaga // Realități Culturale. – 2016. – Nr 3. – P. 17. – ISSN 1857-4424.

Plămădeală, Ana-Maria. Artistul Emil Loteanu: un cunoscut necunoscut / Ana-Maria Plămădeală // Akademos. – 2016. – Nr 4. – P. 160-164. – ISSN 1857-0461.

Rachieru, Adrian Dinu. Romanticismul viforos: Emil Loteanu / Adrian Dinu Rachieru // Poeți din Basarabia : Un veac de poezie românească. – București : Editura Academiei Române, 2010. – P. 165-170. – ISBN 978-973-271-88-11.

Maria S. Ciobanu

**Constantin
BARANOVSCHI
1946**

Clarinetist, saxofonist, cavalist și cimpoier, aranjor și compozitor, Artist Emerit, deținător al Medaliei „Meritul Civic”.

S-a născut pe 6 noiembrie 1946, în s. Echimăuți, rn. Rezina, într-o familie de intelectuali: mama, Efrosinia, a fost învățătoare în școala primară, iar tatăl, Simion, medic primar (felcer). În 1951, tatăl său a devenit victimă a represiunilor staliniste și a fost lichidat fizic în închisoarea din Odesa. În anul următor, 1952, mama împreună cu copiii a fost deportată în Kazahstan, revenind în Basarabia abia după moartea lui I. Stalin.

După absolvirea clasei a IV-a, în s. Gordinești, rn. Rezina (1957), mama l-a adus la Școala-internat medie specială de muzică „Eugen Coca” (astăzi, Liceul Republican de Muzică „Ciprian Porumbescu”). Primii pași în arta interpretării la clarinet i-au fost ghidați de profesorul V. Kalujenko, iar ulterior de N. Iordachi, ambii pedagogi cu experiență în învățământul artistic.

A absolvit școala în 1964 și s-a înscris la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice)

din Chișinău, la Facultatea de Interpreți, fiind repartizat în clasa lui A. Musenko, iar ulterior a studiat cu faimosul clarinetist și pedagog E. Verbețchi. A fost coleg cu S. Duja. În anii inferiori ai Conservatorului, colegii săi au fost C. Rusnac, V. Crăciun, A. Dănilă și V. Iovu, viitori muzicieni, instrumentiști, aranjori, compozitori și cercetători, toți absolvenți ai reputei școli muzicale „Eugen Coca”.

În 1969 a finalizat studiile la Conservator și a fost înrolat în armată, satisfăcând serviciul timp de un an ca clarinetist în Orchestra Statului-Major din Odesa.

În 1968, pe când era încă student în anul patru la Conservator, a fost invitat, prin concursul colegului său, clarinetistul S. Duja, în Orchestra „Folclor”, unde a activat până în anul 2005.

A desfășurat o bogată activitate pedagogică la Școala-internat Republicană „Eugen Coca” (1971-1975). Din 1989 este profesor de clarinet și orchestră la Institutul de Stat al Artelor (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău).

În prima echipă a orchestrei se aflau violoniștii I. Bratu, V. Bradu, D. Grinenko, Gh. Velișco, I. Stanislavski, M. Oțel (transferat în 1970 la „Lăutarii”); țambaliștii V. Crăciun și Vl. Sârbu; născutul/flautistul V. Iovu; acordeonistul S. Pavlov (Păvălache); violoncelistul I. Josan și contrabasistul P. Vieru. Printre soliștii vocali se numărau I. Paulencu, N. Ermurachi, V. Mihai și L. Arseni.

Prima lucrare din repertoriul său solistic cu Orchestra

„Folclor” a fost „Sârba lui Costică”, prezentată în primăvara anului 1969 ca piesă proprie, „improvizată personal”, dar nerecunoscută oficial ca atare.

În fondurile companiei de radio și televiziune naționale se regăsesc la numele lui Constantin Baranovschi 147 de aranjamente, 119 compoziții și 39 de interpretări ca solist, dintre care șapte sunt compoziții proprii, două aparțin altor autori și 30 sunt aranjamente. În total, activitatea sa consemnează în jur de 300 de creații.

Este membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova.

În 1989 a primit titlul onorific de Artist Emerit, iar în 1998 a fost decorat cu Medalia „Meritul Civic”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 347-348; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 328.

Bibliografie selectivă:

Baranovschi, Constantin. A fost un vis : „A fost că-n șoapte te-am chemat...” : Pentru voce fără acompaniament / muzică: Constantin Baranovschi ; versuri: Galina Furdui // Mi-e dor de-o seară cu române : [pentru voce fără acompaniament] / Galina Furdui – Chișinău : Pontos, 2012. – P. 341-344. – [Muzică]. – ISSN 978-9975-51-330-2.

Baranovschi, Constantin. Am fost ieri pe la mîndruța : Piesă pentru oboi și orchestră / muzică: C. Baranovschi. – Partitură // Crestomație pentru studiul dirijării : [Pentru orchestra de instrumente populare]. – Chișinău : Lumina, 1992. – P. 168-195. – [Muzică]. – ISBN 5-372-01207.

Baranovschi, Constantin. Crenguța de liliac : „Mândro,

la inima mea...” : Pentru voce fără acomp. / muzică: Constantin Baranovschi ; versuri: Ion Gheorghită // Casa părintească nu se vinde : 100 de cântece din repertoriul lui Mihai Ciobanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2008. – P. 111-112. – [Muzică]. – ISBN 978-9975-69-929-7.

Buzilă, Serafim. Baranovschi Constantin / Serafim Buzilă // Interpreți din Moldova : Lexicon enciclopedic (1460-1960). – Chișinău : Arc, 1996. – P. 40-41. – ISBN 9975-928-02-1.

Calcea, Andrei. Baranovschi Constantin / Andrei Calcea // Personalități orheiene : Dicționar enciclopedic / Andrei Calcea. – Chișinău : [S. n.], 2013. – P. – 31. – ISBN 9975-927-21-1.

Chiseliță, Vasile. Maestrul Constantin Baranovschi, muzician în Orchestra „Folclor” : repere din biografia de creație / Vasile Chiseliță // Arta. Seria arte vizuale. – 2019. – Vol. 28, nr. 2. – P. 33-39. – ISSN 2345-1181. – DOI: 10.5281/zenodo.3597230.

Colac, Tudor. Romanele lui Constantin Baranovschi : (CD-ul Romanță, veșnic să trăiești!) / Tudor Colac // Repere etnologice : Studii, articole, eseuri, interviuri. – P. 251-253. – ISBN 9975-927-21-1.

***Dragomir, Constantin.** Un virtuoz al clarinetului : [Constantin Baranovschi] / Constantin Dragomir // Folclor / Constantin Dragomir. – Chișinău : Literatura artistică, 1981. – P. 48-49.

Ana Struță

Antonina SÂRBU
1956-2021

Jurnalistă și scriitoare.

Antonina Sârbu s-a născut la 6 noiembrie 1956, în s. Vădratic, rn. Râșcani. S-a stins din viață la 4 aprilie 2021 (răpusă de virusul Covid-19) și a fost înmormântată la Cimitirul „Sfântul Lazăr” din Chișinău, alături de soțul său, pictorul Andrei Sârbu, artist plastic, care a contribuit la înnoirea limbajului plastic din spațiul basarabean, promotor al accentelor moderne în pictură.

A absolvit Facultatea de Jurnalism a Universității de Stat din Moldova (USM) în 1980, avându-i ca profesori pe N. Corlăteanu, A. Ciobanu, I. Osadenco. A urmat stagii la Institutul pentru o Societate Deschisă din Budapesta, Ungaria (2000), la Academia de Limbi Moderne din Boston, SUA (2001), la Școala de Liderism din Rutgers, SUA (2001) și la Școala Superioară de Jurnalism de la Columbia University, Missouri, SUA (2006).

A activat mai mulți ani în calitate de coordonatoare a programelor destinate femeilor la Fundația Soros-Moldova (1995-2000), promovând acțiuni pentru îmbunătățirea situației femeilor în țara noastră. În cei

aproape șase ani de activitate în cadrul echipei Fundației Soros-Moldova, a contribuit la campanii de prevenire a cancerului mamar; la sporirea eficienței dialogului, comunicării, consolidării și colaborării între ONG-urile femeilor; la monitorizarea și reducerea atitudinilor discriminatorii față de femei; la promovarea dialogului privind echitatea de gen; la stabilirea unui set clar de standarde jurnalistice privind reprezentarea echitabilă a femeilor și bărbaților în mass-media. Prin aceste inițiative, a promovat constant egalitatea de gen în Republica Moldova.

La începutul anilor 2000 a fost redactor-șef al ziarului municipal „Capitala”. Ca jurnalist, s-a specializat în tematica culturală, scriind despre toți artiștii contemporani importanți – pictori, actori, oameni de cultură. De-a lungul anilor, a colaborat cu publicațiile „Moldova suverană”, „Democrația”, „Ziarul de gardă”, „Capitala”, cu postul de televiziune „Euro TV” ș.a. În ultima parte a vieții, a susținut cursuri de specialitate la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a USM, participând la formarea tinerilor specialiști (2017-2021).

A debutat în literatură ca poetă, cu versuri incluse în culegerea „Dintre sute de catarge” (1984). Ulterior, a publicat volumele: „Mănăstiri basarabene” (alcătuitor) (1995), „Colaje” (2006), „Pe muntele Hermon ninge” (2008), „Constanța Târțău. Ultimul dialog” (2016), „Vulpea argintie” (2018), „Fata zețarului” (2020) și „Atelierul din strada Patrice”

(2020). Acesta din urmă, dedicat artistului plastic Andrei Sârbu, este o carte-document, o mărturie „din primul rând” despre viața și creația artistului, dar și despre viața autoarei alături de el.

Până la sfârșitul vieții, s-a îngrijit cu devotament de opera lui Andrei Sârbu, organizând periodic expoziții, discuții și promovându-i creația. Ultima expoziție, „Metaforme”, concepută și lansată la sfârșitul anului 2020 la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău, a fost rezultatul efortului său de a aduna, din colecții publice și private, întreaga operă a artistului într-un singur spațiu expozițional.

A fost membră a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova din 1986.

Pentru romanul „Constanța Târțău. Ultimul dialog”, în 2017 a fost distinsă cu Premiul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret și cu Premiul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Bibliografie selectivă:

Andrei Sârbu : Pictură = Andrei Sârbu : Painting / redactor: Antonina Sârbu. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 68 p. – ISBN 978-9975-4100-8-3.

Constanța Târțău : Ultimul dialog : O carte concepută și realizată de Antonina Sârbu / Constanța Târțău, Antonina Sârbu. – Chișinău : Arc, 2016. – 189 p. – ISBN 978-9975-137-58-4.

Mănăstiri basarabene : Culegere / alcătuitor: Sârbu Antonina, Ladaniuc Victor. – Chișinău : [S. n.], 1995. – 272 p. – ISBN 5-7790-0363-7.

Sârbu, Antonina. Atelierul din strada Patrice : Memorii &

File de jurnal / Antonina Sârbu. – Chișinău : Arc, 2020. – 284 p. – ISBN 978-9975-0-0426-8.

Sârbu, Antonina. Directoriu al structurilor de promovare a egalității genurilor în Republica Moldova / Antonina Sârbu, Ludmila Zmuncila, Irina Gorea. – Chișinău : CEP USM, 2004. – 120 p. – ISBN 9975-70-530-8.

Sârbu, Antonina. Fica zețarului : (și alte texte) / Antonina Sârbu. – Chișinău : ARC, 2020. – 231 p. – ISBN 978-9975-0-0409-1.

Sârbu, Antonina. Pe Muntele Hermon ninge : (notițele unui pelerin) / Antonina Sârbu. – Chișinău : Arc, 2009. – 92 p. – ISBN 978-9975-61-517-4.

Sârbu, Antonina. Vulpea argintie : roman-confesiune / Antonina Sârbu. – Chișinău : Arc, 2018. – 132 p. – ISBN 978-9975-0-0195-3.

Andrieș, Vladimir. Muzica de dincolo de note : Interviu cu dirijorul Vladimir Andrieș / interviu realizat de Antonina Sârbu / Ziarul de gardă. – 2014. – 4 dec. – P. 18. – ISSN 1857-3150.

Cebotarenco, Marcela. Dumitru Caraciobanu a fost posedat de Har, această planetă este opera lui Dumnezeu și doar El îi cunoaște tainele : Interviu cu Marcela Cebotarenco / consemnare: Antonina Sârbu / Ziarul de gardă. – 2014. – 25 sept. – P. 10. – ISSN 1857-3150.

Esinencu, Nicolae. Nicolae Esinencu: Timpul meu e un pumn de cireșe... : [interviu cu scriitorul Nicole Esinencu] / consemnare: Antonina Sârbu // Moldova. – 2015. – Mar./Apr. – P. 12-22. – ISSN 1857-114X.

Petric, Mihail. Un peisaj este o stare : [interviu cu pictorul Mihail Petric] / consemnare: Antonina Sârbu // Moldova literară : Supliment al ziarului „Moldova Suverană”. – 1997. – 12 mar. – P. 3.

Sârbu, Antonina. Amintiri din copilărie... cu Valentina Rusu-Ciobanu / Antonina Sârbu // Moldova. – 2015. – Noiembrie/Dec. – P. 32-41. – ISSN 1857-114X.

Sârbu, Antonina. Chișinăul, obiect de meditație / Antonina

Sârbu, Lică Sainciuc // Moldova Suverană. – 1997. – 8 apr. – P. 3. – ISSN 1857-1859.

Sârbu, Antonina. Preoți refugiați din Basarabia : destine de martiri / Antonina Sârbu // Făclia credinței. – 2009. – Nr 22. – P. 6.

Sârbu, Antonina. Raiul, de unde nu putem fi izgoniți : [120 de ani de la nașterea sculptorului Alexandru Plămădeală (1888-1940)] / Antonina Sârbu // Capitala. – 2008. – 17 sept. – P. 7. – ISSN 1857-3304.

Țăruș, Mihai. „Pictura de șevalet nu mai e azi ceea ce a fost un secol – două în urmă pentru consumatorii de artă, dar ea rămâne „una cosa mentale” pentru artistul plastic și, sper, nu numai pentru el...” : [interviu cu artistul plastic Mihai Țăruș] / pentru conformitate: Antonina Sârbu // Capitala. – 2010. – 21 iul. – P. 8. – ISSN 1857-3304.

Culev, Ana Lucia. O continuă mirare și încântare pentru oame-nii talentați : [In memoriam Antonina Sârbu] / Ana Lucia Culev // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 9 apr. – P. 9. – ISSN 2587-3784.

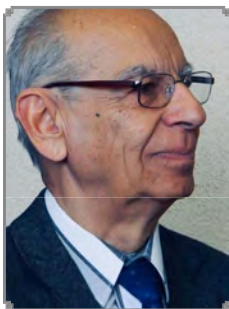
Misail, Nicolae. Sârbu Antonina. Nicolae Misail // Femei din Moldova : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 251.

Nechit, Irina. O revărsare de dragoste și durere la plecarea Antoninei Sârbu / Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 9 apr. – P. 12. – ISSN 2587-3784.

Pilchin, Maria. Antonina Sârbu sau amintirile ca o binecuvântare / Maria Pilchin // Moldova. – 2021. – Mar./Apr. – P. 47-53. – ISSN 1857-114X.

Popușoi, Liliana. Amintirile, ca o binecuvântare : (Antonina Sârbu) / Liliana Popușoi, Mircea V. Ciobanu // O legendă : Teatrul „Luceafărul” / Liliana Popușoi, Mircea V. Ciobanu. – Chișinău : Arc, 2018. – P. 175-181. – ISBN 978-9975-0-0227-1.

Ana Struță

Alexandru MAREȘ
1936

Lingvist și filolog român, doctor în filologie, profesor universitar, cercetător științific, membru de onoare al Academiei Române.

Filolog reprezentativ al generației sale, Alexandru Virgil Ștefan Mareș s-a născut la 8 noiembrie 1936, la Turnu Măgurele, România.

A învățat la Turnu Severin, Oradea, Pitești și București. Studiile superioare le-a făcut la Facultatea de Filologie a Universității din București (1960), este licențiat în filologie (sârbocroată), doctor în filologie cu teza „Filigranele hârtiei întrebuințate în țările române în secolul al XVI-lea” (1998).

Activează ca profesor în învățământul secundar (1960-1965), apoi în calitate de cercetător științific (1965-1975) la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” al Academiei Române din București, urcând toate treptele până la cercetător științific, gradul I (2001) și șef al Sectorului de limbă literară și filologie (din 2001).

Ariile sale principale de cercetare sunt axate pe filologia românească (texte vechi), istoria limbii române literare, dialectologie istorică, fili-

granologie (datarea textelor după filigrane), criptografie (sisteme criptice bizantino-slave și cifruri diplomatice românești), critica textuală și tehnica edițiilor.

Circa 300 de lucrări, pe care le-a semnat Alexandru Mareș în perioada 1966-2024, constituie dovada unei vieți dedicate lingvisticii. A abordat subiecte privind datarea și localizarea textelor, descoperirea unor texte noi, explicarea unor fragmente obscure din texte vechi, criptografie, activitatea tipografică a lui Coresi, Lavrentie, Dosoftei, Nicolae Milescu Spătarul, Udriște Năsturel, despre istoria bisericii românești și despre valoarea unor slove din alfabetul chirilic utilizat la români.

A colaborat la lucrările colective ale sectorului din cadrul Academiei Române „Documente și însemnări românești din secolul al XVI-lea” (1979), la care a scris și introducerea. Este coordonator al seriei „Crestomația limbii române vechi” (vol. I, 1994; vol. II, 2022), lucrând în echipă cu mai mulți cercetători.

Are colaborări de lungă durată cu I. Gheție (monografii și ediții de referință despre începuturile scrisului românesc și tipăriturile coresiene). A inițiat și a coordonat (inițial cu I. Gheție, apoi singur) seria „Cele mai vechi cărți populare în literatura română” (10 volume). Împreună au scris cinci cărți: „Introducere în filologia românească. Probleme. Metode. Interpretări” (1974), „Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea” (1974), „Originile scrisului în limba română”

(1985), „Diaconul Coresi și izbânda scrisului în limba română” (1994), „De când se scrie românește?” (2001).

Printre cele mai cunoscute lucrări semnate de cercetătorul Alexandru Mareș sunt „Liturghierul lui Coresi” (ediție critică) (1969), „Filigranele de pe hârtia întrebuințată în țările române în secolul al XVI-lea” (1987), operă fundamentală, apreciată atât de recenzenții români, cât și de cei străini, precum savantul britanic J. S. G. Simmons (în „Bulletin of the International Association of Paper Historians”, 1989).

A elaborat articole despre fonetica, morfologia și lexicul limbii române din secolul al XVI-lea, pe care le-a publicat în revistele „Limba română”, „Studii și cercetări lingvistice”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Studii de limbă literară și filologie”, „Studii și cercetări de istoria artei”, „România literară”, „Contemporanul” ș.a. Unele dintre acestea au fost reunite în două volume: „Scriere și cultură românească veche” (2005) și „Cărți populare din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea. Contribuții filologice” (2006).

Este membru al Consiliului științific al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” al Academiei Române din București din 1980, membru al redacției revistei academice „Limba română”, redactor-șef al acestei reviste (seria Academiei), din 2019. A devenit membru de onoare al Academiei Române (2023).

A fost distins cu Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române pentru lucra-

rea „Liturghierul lui Coresi” (1969), decernat în 1973, și „Meritul Academic”, decernat de Academia Română (2009).

Bibliografie selectivă:

****Cărți populare de prevestire** : Cele douăsprezece vise în tâlcuirea lui Mamer : Învățătură despre vremea de apoi a prorocului Isaia. Vol. 8 / studii monografice, ediție și glosar de Alexandru Mareș. – București : Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2003. – 264 p. – ISBN 973-7934-03-2.

Crestomația limbii române vechi : în vol. / coordonator: Alexandru Mareș. – București : Editura Academiei Române, 1994.

Vol. 1 : (1521-1639). – 1994. – 246 p. – ISBN 973-27-0371-7.

**Vol. 2 : (1640-1715). – 2022. – 378 p. – ISBN 978-973-27-3557-2.

Documente și însemnări românești din secolul al XVI-lea / text stabilit și indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu... Alexandru Mareș [et al.] ; introducere: Alexandru Mareș. – București : Editura Academiei, 1979. – 500 p.

****Gheție, Ion.** Cele mai vechi cărți populare în literatura română. [Vol.] 1 : Floarea darurilor. Sindipa / coordonatori: Ion Gheție, Alexandru Mareș. – București : Minerva, 1996. – 321 p. – ISBN 973-21-0493-7.

Mareș, Alexandru. Filigranele hârtiei întrebuințate în țările române în secolul al XVI-lea / Alexandru Mareș. – București : Editura Academiei, 1987. – 422 p.

Mareș, Alexandru. Liturghierul lui Coresi / text stabilit, studiu introductiv și indice de Alexandru Mareș. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969. – 187 p.

Mareș, Alexandru. Originiile scrisului în limba română / Alexandru Mareș, Ion Gheție. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1985. – 464 p.

Mareș, Alexandru. Scrierea tainică la români / Alexandru

Mareș. – București : Editura Academiei, 2007. – 227 p.

Mareș, Alexandru. Un manuscris românesc necunoscut din secolul al XVI-lea / Alexandru Mareș. – București : Editura Academiei Române, 2003. – 38 p. – ISBN 973-27-0967-7.

Studii de limbă literară și filologie. Vol. 3 / alcătuitor: Ion Gheție ; redactori responsabili: Alexandru Mareș, Gheorghe Chivu. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste Române, 1974. – 400 p.

Mareș, Alexandru. Considerații pe marginea a două valoroase Tetraevanghele slavone / Alexandru Mareș // Studii și materiale de Istorie Medie. – Brăila : Istros, 2003. – Vol. 21. – P. 209-221. – ISSN 1222 4766.

Mareș, Alexandru. Considerații pe marginea datării psaltirii Hurmuzachi / Alexandru Mareș // Limba Română. – 2000. – Nr. 4/6. – P. 675-683. – ISSN 0024-3523.

Mareș, Alexandru. Considerații pe marginea indicelor de cărți oprite din secolul al XVII-lea / Alexandru Mareș // Studii și materiale de istorie medie. – Brăila : Istros, 2005. – Vol. 23. – P. 257-280. – ISSN 1222 4766.

Mareș, Alexandru. Criptogramele crucii într-o versiune slavonă sud-est transilvăneană din secolul al XVI-lea / Alexandru Mareș // Studii și materiale de istorie medie : Evul mediu românesc. O nouă abordare. – Brăila : Istros, 2005. – Vol. 25. – P. 171-182. – ISSN 1222 4766.

Mareș, Alexandru. Cuvinte-fantomă în edițiile unor texte românești vechi / Alexandru Mareș // Limba Română. – 2017. – Nr. 1. – P. 79-85. – ISSN 0024-3523.

Mareș, Alexandru. Despre paternitatea Cronicii anonime a Moldovei (1661-1729) / Alexandru Mareș // Limba Română. – 2008. – Nr. 2. – P. 231-243. – ISSN 0024-3523.

****Mareș, Alexandru.** O modă onomastică ilustrată de vechii tipografi / Alexandru Mareș //

Lucrările celui de-al șaselea Simpozion Internațional de Lingvistică / Maria Stanciu Istrate ; editor: Daniela Răuțu. – București : Univers Enciclopedic Gold, 2017. – P. 249-254.

Mareș, Alexandru. Origina-
lele primelor traduceri roma-
nești ale Tetraevangelului și
Psaltirii / Alexandru Mareș //
Cele mai vechi texte românești,
contribuții filologice și lingvistice /
Emanuela Buza, Gheorghe Chivu...
Alexandru Mareș [et al.]. – București :
Academia Română, 1982. – P. 183-205.

Mareș, Alexandru. Povestea
călugăriței care și-a scos ochii
(Versiunea din Codicele Drăganu) /
Alexandru Mareș // Studii
și materiale de Istorie Medie. –
Brăila : Istros, 2002. – Vol. 20. –
P. 33-44 – ISSN 1222 4766.

Mareș, Alexandru. Scurte
considerații pe marginea unei
correspondențe contrafăcute /
Alexandru Mareș // Limba Ro-
mână. – 2022. – Nr 3/4. – P. 597-
606. – ISSN 0024-3523.

Mareș, Alexandru. Sfârșitul
lumii (7000 și 8000) în textele
slavo-românești din secolele al
XV-lea–al XVIII-lea / Alexan-
dru Mareș // Studii și mater-
iale de Istorie Medie. – Brăila :
Istros, 2004. – Vol. 22. – P. 193-
207. – ISSN 1222 4766.

Pagini alese. Omagiu lui Ale-
xandru Mareș la împlinirea vâr-
stei de 80 de ani / volum îngrijit
de Marius Sala, Maria Stanciu
Istrate și Emanuela Timotin. –
București : Univers Enciclope-
dic Gold, 2016. – 308 p.

Rec.: Manta, Mara Iuliana //
Limba Română. – 2018. – Nr 3/4. –
P. 397-400. – ISSN 0024-3523.

Buluță, Gheorghe. Mareș
Alexandru : [date biografice] /
Gheorghe Buluță // Bibliologi
români : dicționare / Gheorghe
Buluță, Victor Petrescu, Emil
Vasilescu. – Târgoviște : Bibli-
otheca, 2011. – P. 148. – ISBN
978-973-712-591-0.

Graur, Alexandru. Editarea
textelor vechi : [pe marginea
ediției lui Al. Mareș] // România
literară. – 1970. – Nr 17. – P. 14.

Sala, Marius. Alexandru Mareș
la 70 de ani / Marius Sala // Lim-
ba Română. – 2006. – Nr 5/6. – P.
233-234. – ISSN 0024-3523.

****Simion, Eugen.** Mareș Ale-
xandru : [notă biografică] / Eu-
gen Simion, Dan Horia Mazilu //
Enciclopedia literaturii române
vechi. – București : Fundația
Națională pentru Știință și Artă ;
Editura Muzeului Național al
Literaturii Române, 2018. –
P. 607-608. – ISBN 973 167
443 8. – ISBN 978 973 167 443 8.

Elena Harconița

Nadia COMĂNECI
1961

Gimnastă română, campio-
ană olimpică și mondială.

Este considerată una dintre
cele mai bune sportive ale se-
colului al XX-lea și una dintre
cele mai bune gimnaste din
toate timpurile. Este prima
dintre sportivii români inclusă
în memorialul „International
Gymnastics Hall of Fame” din
Oklahoma City, muzeu me-
morial al tuturor gimnaștilor
celebri (1993). Deține recordul
ca cea mai tânără campioană
olimpică la individual compus
din istorie, obținut la vârsta de
14 ani. Este prima gimnastă
din lume care a primit nota
10 într-un concurs olimpic
de gimnastică. Câștigătoare a
cinci medalii olimpice de aur
(toate obținute în probe indi-
viduale).

S-a născut la 12 noiembrie
1961, la Onești, jud. Bacău,
România, într-o familie de
oameni simpli.

În anii 1980, după retragere
din activitatea competițională
de cel mai înalt nivel, Nadia
Comăneci a absolvit Uni-
versitatea Politehnica din
București, obținând o diplo-
mă în educație fizică și sport,
care i-a oferit calificarea nece-
sară pentru a fi antrenore.

Primii pași în gimnastică
i-a făcut în orașul natal, pe
când avea numai cinci ani, fi-
ind antrenată de M. Duncan
și legitimată la AS „Flacăra”
Onești. A concurat pentru
prima dată la nivel național în
1970, la Sibiu, în cadrul cam-
pionatelor naționale de gim-
nastică ale României pentru
junioare. Un an mai târziu,
este preluată de antrenorii B.
Károlyi și M. Károlyi, care au
îndrumat-o cu măiestrie și
au contribuit semnificativ la
formarea și dezvoltarea ei ca
atletă de performanță, pregă-
tindu-i terenul pentru o ca-
rieră impresionantă. Primele
succese le-a avut în 1971, la
concursul bilateral de juniori
între România și Iugoslavia,
unde a câștigat titlul la indi-
vidual compus, contribuind
la obținerea medaliei de aur
pe echipe. La vârsta de 11
ani, în 1972, a câștigat aurul
la individual compus, pre-
cum și la sărituri și paralele
inegale la „Turneul Priete-
niei” (Sofia), o competiție
internațională importantă
pentru gimnastele junioare.
În 1973, la Campionatele In-
ternaționale de Gimnastică
ale României, cucerește cinci
medalii de aur. Anul 1974 i-a
adus primul mare succes pes-
te hotare, câștigând locul I la
individual compus, în cadrul
concursului „Cupa Prieteniei”
de la Gera, Germania. În
1975 a devenit prima campio-
ană europeană a României,
câștigând trei medalii de aur
și una de argint la Campiona-

tele Europene de Gimnastică Artistică de la Skien, Norvegia. A avut o prestație spectaculoasă la Campionatele Naționale de Gimnastică ale României (1975), clasându-se pe primul loc la individual compus, sărituri, bârnă și paralele. În același an, participă la Turneul Campioanelor de la Londra, unde, pe podiumul de la Empire Pool, cucerește trofeul competiției. A concurat la prima ediție „American Cup”, desfășurată la „Madison Square Garden” în Manhattan (1976), unde a obținut rarele note de 10 pentru săritura sa în etapa preliminară și pentru exercițiul la sol în finala concursului la individual compus, pe care l-a câștigat.

La Jocurile Olimpice de Vară din 1976 de la Montreal, Québec, care au intrat în istoria sportului drept „Olimpiada Nadia Comăneci”, devine prima gimnastă care a obținut scorul perfect de 10 la olimpiadă (șapte note maxime), dar și trei medalii de aur (la individual compus, bârnă și paralele), o medalie de argint (echipă compus) și bronz (sol).

Și-a consolidat statutul de cea mai bună gimnastă a lumii și la Campionatele Europene din 1977. În 1978, la Campionatul Mondial de la Strasbourg, se clasează pe locul patru la paralele, dar cucerește titlu mondial la bârnă (primul pentru gimnastica românească) și o medalie de argint la sărituri.

La Campionatele Europene de la Copenhaga (1979), obține trei medalii de aur: la individual compus, sărituri și sol, o medalie de bronz la bârnă și locul patru la paralele. Aceste rezultate i-au adus titlul de campioană euro-

peană la individual compus, pentru a treia oară consecutiv, și i-au asigurat accesul în posesia Cupei Europei, ea fiind prima gimnastă din Europa care a reușit această performanță. În același an, la Campionatul Mondial de la Fort Worth (SUA), a câștigat concursul preliminar la bârnă, unde a obținut nota 9,95, performanța care a adus României prima medalie de aur în concursul pe echipe. Participarea la „Cupa Mondială”, desfășurată la Tokyo (1979), a clasat-o pe primul loc la sol și sărituri, pe locul al doilea la bârnă și pe locul al treilea la individual compus.

A doua Olimpiadă din cariera Nadiei a fost cea de la Moscova, unde s-a clasat pe locul doi la individual compus. Gimnasta și-a păstrat titlul la bârnă, dar a câștigat și o nouă medalie de aur, la sol, și una de argint, împreună cu echipa.

În 1981, la Universiada de la București a obținut cinci medalii de aur.

Din 1981, după dezertarea în SUA a antrenorilor Károlyi, autoritățile i-au monitorizat strict activitatea, refuzându-i-se participările la competițiile din afara țării. Astfel, la Jocurile Olimpice de Vară din 1984 de la Los Angeles a plecat ca parte a delegației române (în calitate de observator, nu ca membru al echipei).

După 16 ani petrecuți în gimnastică, la vârsta de 20 de ani, Nadia Comăneci s-a retras din sportul de performanță, având în palmares 25 de medalii câștigate la jocuri olimpice, campionate mondiale și campionate europene, dintre care 16 de aur. Ceremonia oficială de retragere a avut loc pe 6 mai

1984, la Palatul Sporturilor din București. A fost premiată cu Ordinul Olimpic „Colanul de Argint”, pe care l-a primit din partea președintelui Comitetului Internațional Olimpic, J. A. Samaranch.

Între 1984 și 1989 a fost membră a Federației Române de Gimnastică, a ajutat la antrenarea gimnaștilor juniori români, a reprezentat România la o serie de manifestări sportive de profil din SUA, URSS și Cuba.

În 1989 a trecut ilegal granița româno-maghiară și a solicitat azil politic guvernului Statelor Unite. A emigrat în SUA, apoi în Canada, după care a revenit în SUA și s-a stabilit în Oklahoma. În 2001 devine cetățean american naturalizat, păstrând în același timp cetățenia română. În următorii ani promovează linii vestimentare pentru gimnastică, lenjerie, echipament de aerobică și rochii de mireasă.

În 1994 s-a logodit cu B. Conner, fost campion al SUA, campion olimpic la gimnastică. S-au căsătorit în 1996 în București, unde s-a întors pentru prima dată de la plecare.

În 1999 Nadia a devenit primul sportiv invitat să vorbească la Națiunile Unite, pentru a lansa Anul 2000 – Anul Internațional al Voluntariatului.

În 2017 a participat la Campionatele Mondiale de Gimnastică Artistică de la Montreal în calitate de ambasador al competiției și a înmănat medalia de aur campioanei absolute.

În prezent, Nadia Comăneci este vicepreședinte al Consiliului Director al Special Olympics, președinte onorific al Federației Româ-

ne de Gimnastică (1996), președinte onorific al Comitetului Olimpic Român (2002), Ambasadorul Sporturilor Românești, vicepreședinte în Consiliul Director al Asociației Distrofiei Musculare și membră a Fundației Federației Internaționale de Gimnastică, iar din 2003 consul onorific al României la Norman, Oklahoma (SUA) și președinte de onoare al „Clubului Sportiv Municipal Onești”.

Gimnasta și soțul său sunt proprietari Academiei de Gimnastică „Bart Conner Gymnastics Academy”, „Perfect 10 Production Company” și ai câtorva magazine de echipamente sportive, precum și editori ai „International Gymnastics Magazine”. De asemenea, aceasta este implicată în continuare în desfășurarea jocurilor olimpice, participând la ceremonii de deschidere și încheiere, purtând torța olimpică (Jocurile Olimpice de Vară din 2012 de la Londra, Jocurile Olimpice de Vară din 2024 de la Paris), oferind comentarii televizate.

De-a lungul anilor a fost implicată și într-o serie de acte de caritate și acțiuni umanitare. A înființat propria fundație „Nadia Comăneci”, care are ca scop promovarea educației și a sportului în rândul copiilor. Fundația oferă burse de studiu și sprijin financiar pentru tinerii talentați din România, sprijin pentru copiii cu dizabilități, susținerea victimelor calamităților naturale ș.a. A creat o clinică de caritate în București pentru a ajuta copiii orfani. În aprilie 2013, cu prilejul sărbătoririi a 40 de ani de activitate a Clubului Sportiv Municipal

Onești, Fundația „Nadia Comăneci” a organizat, împreună cu Clubul Sportiv Municipal Onești, prima ediție a Cupei „Nadia Comăneci” la gimnastică artistică.

În 2009 a participat, alături de I. Năstase și Gh. Hagi, la campania de promovare a destinației turistice România, sub sloganul „Land of Choice” („Țara alegerii”).

Pentru succese remarcabile obținute în cariera sportivă, a fost distinsă cu Medalia de Aur „Secera și Ciocanul” (1976), Ordinul „Meritul Sportiv” de clasa I pentru rezultatele deosebite obținute la Jocurile Olimpice de Vară de la Moscova (1981), „Ordinul Olimpic” acordat de Comitetul Internațional Olimpic (1984, 2004), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Comandor (2000), Ordinul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” acordat de Patriarhul Daniel (2009), Ordinul „Steaua României” în grad de Mare Ofițer (2021).

Nadia Comăneci deține un impresionant palmares de titluri onorifice în lumea sportului: „Cea mai bună sportivă a României” (1975), „Erou al Muncii Socialiste” (1976), fiind cea mai tânără româncă distinsă cu acest titlu, „Maestru Emerit al Sportului” (1976), „Atleta Anului” acordat de Agenția de știri „Associated Press”, „International Gymnastics Hall of Fame” (1993) „Sportiva secolului al XX-lea” acordat de Academia Laureus World Sports (1999), „Sportiva secolului al XX-lea” (cotidianul spaniol „El Mundo Deportivo”, 2007), „Femeia anului 2009” la categoria campanii umanitare de succes, „Great Immigrant Honoree” (Carnegie Corporation of New York,

2016) ș.a. În 2017 o zonă din Parcul Olimpic din Montreal a fost redenumită „Place Nadia Comăneci”.

În 1976 a intrat în paginile celebrei „Guinness Book” cu prima notă de zece la gimnastică din istoria olimpiadelor, cel mai mare total în concursul individual compus – 79,275 din 80 puncte posibile, cea mai tânără campioană olimpică (triplă – la individual compus, paralele și bârnă), la numai 15 ani.

Fundația Americană pentru Sport Feminin, care anual premiază femeile cu merite deosebite în lumea sportului, i-a acordat Premiul „Flo Hyman” în cadrul unei ceremonii desfășurate la Washington (1998).

După performanța obținută la Montreal, gimnasta a apărut pe coperta multor reviste internaționale din Statele Unite, printre care: „Time”, „Newsweek” și „Sports Illustrated”.

În 2006, la aniversarea a 100 de ani de existență a Federației Române de Gimnastică, s-a instituit Trofeul „Nadia Comăneci”.

Federația Internațională de Gimnastică a introdus în codul de punctaj elemente de maximă dificultate la paralele: „coborâre Comăneci” și „salt Comăneci”.

În 2021 a fost lansat în premieră mondială la Iași, la 45 de ani de la primul „10 Perfect” al Nadiei Comăneci, Colierul virtual NFT („Non Fungible Token”), care surprinde cele 10 mișcări ale „Zeitei de la Montreal”, creat de patru ieșeni: designul I. Schrotter, arhitectul Vl. Țenu, artistul vizual A. Cozlac și IT-istul A. Dănilă. Creația, imposibil de copiat, i-a fost dăruită Nadiei într-o

gală din cadrul Festivalului „Romanian Creative Week”, care se desfășoară anual la Palatul Culturii din Iași.

Regizorul A. Cooke a realizat filmul biografic de televiziune „Nadia” (1984). Viața și cariera gimnastei au inspirat-o pe K. Holmes să regizeze un scurt documentar pentru „Entertainment and Sports Programming Network” (2015), intitulat „Eternal Princess”, care a avut premiera la Festivalul de Film de la Tribeca (2016). „ARTE France” a produs în 2016 un documentar regizat de P. Rapaport „Nadia Comăneci, la gymnaste et le dictateur” („Nadia Comăneci: gimnasta și dictatorul”).

Despre valoarea Nadiei și locul său în gimnastică au scris D. Dimitriu „Nadia Comăneci și echipa de aur” (Bacău, 1975), I. Chirilă „De la Nadia până azi” (București, 1977), jurnalistul englez C. Temple „Nadia Comăneci. The Enchanting Story of Little Miss Perfect” („Nadia Comăneci. Povestea fermecătoare a micuței domnișoare Perfecte”, Londra, 1977), scriitorul englez G. Buxton Smith „Nadia. My own story” („Nadia. Povestea mea”, Londra, 1981), scriitoarea franceză L. Lafon „La petite communiste qui ne souriait jamais” („Micuța comunistă care nu zâmbea niciodată”, Arles, 2014), D. Meyers „Nadia” (București 2016), S. Olaru „Nadia și Securitatea” (București, 2021) ș.a.

În 2003, în SUA a apărut prima carte semnată de gimnastă „Letters to a Young Gymnast”, tipărită apoi în limba română la București („Scrisori către o tânără gimnastă”, 2012).

Guvernul României a declarat anul 2026 „Anul Nadia Comăneci”, pentru a marca împlinirea a 50 de ani de la primul zece din istoria gimnasticii mondiale, obținut de sportiva română la Jocurile Olimpice de la Montreal.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 335-336.

Bibliografie selectivă:

****Comăneci, Nadia.** Scrisori către o tânără gimnastă / Nadia Comăneci. – București : Humanitas, 2004. – 200 p. – ISBN 978-973-50-0810-6.

Boerescu, Dan-Silviu. Nadia Comăneci – Poveștile ascunse în spatele unei biografii unice : docu-drame și mituri contemporane însoțite de consemnări din presă / Dan Silviu Boerescu. – București : Integral, 2018. – 129 p. – (Români și românce care au schimbat lumea ; 1). – ISBN 978-606-992-072-5.

Chirilă, Ioan. Nadia. 1977 / Ioan Chirilă. – București : Editura Gazeta Sporturilor, 2005. – 250 p. – ISBN 978-606-92053-0-3.

Dumitriu, Dimitri. Nadia Comăneci și echipa de aur / Dimitri Dumitriu. – Ed. a 2-a, revăzută. – Onești : Magic Print, 2006. – 127 p. – ISBN 978-973-87764-0-1.

****Mayers, Dvora.** De la Nadia până azi. Apariția și dispariția zecelui perfect în gimnastică / Dvora Mayers. – București : Publica, 2016. – 344 p. – ISBN 978-606-722-207-4.

Olaru, Stejărel. Nadia Comăneci és a Securitate / Stejărel Olaru. – București : Corvina, 2023. – 296 p. – ISBN 978-963-13-6917-5.

Olaru, Stejărel. Nadia și securitatea / Stejărel Olaru. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – București : Omnium, 2025. – 493 p. – ISBN 978-630-6616-35-0.

Vilara, Romeo. Montreal '76 : Olimpiada Nadiei Comăneci /

Romeo Vilara. – București : Sport-Turism, 1977. – 278 p.

Alexandrescu, Horia. De la olimpicii lui Gheorghiu-Dej la olimpicii zilelor noastre. Montreal '76 : Olimpiada Nadiei Comăneci / Horia Alexandrescu // Historia. – 2017. – Nr 182. – P. 68-71. – ISSN 1582-7968.

****Cheyney, Arnold B.** Nadia Comaneci (1961) : Gymnastics / Arnold B. Cheyney // Athletes on purpose. 50 people who changed the face of sports. – Culver City : Good Year Books, 1999. – P. 22-23. – ISBN 978-067-358-667-4.

****Eriksson Van, Jakob.** Nadia Comăneci, fetița care a stricat aparatul Olimpiadei de la Montreal / Jakob Van Eriksson // De la Marlyn la Angela Merkel. Femeile fascinante care au schimbat lumea / Jakob Van Eriksson. – București : Integral, 2019. – P. 129-132. – (Secolul XX. 20 de mistere esențiale). – ISBN 978-606-992-238-5.

Febvre, Roselyne. Micuța zână de la Montreal / Roselyne Febvre // 50 de femei celebre ale secolului XX-lea / Roselyne Febvre. – București : Pro-Editura, 2007. – P. 48-49. – ISBN 978-973-8951-74-7.

Ilinca, Rodica. Comăneci Nadia / Rodica Ilina // Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu, Rodica Ilina. – București : Meronia, 2009. – P. 78-90. – ISBN 978-973-7839-55-8.

Marcu, George. Comăneci Nadia / George Marcu // Femei de seamă din România : de ieri și de azi / George Marcu. – București : Meronia, 2017. – P. 148-149. – ISBN 978-606-750-022-6.

****Rus, Paula.** Campioane ale sportului românesc : [și despre Nadia Comăneci] / Paula Rus // Familia română. – 2012. – Nr 3 (Sept.). – P. 62-63. – ISSN 1454-8607.

Țărălungă, Ecaterina. Comăneci Nadia / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești : [în 2 vol.]. Vol. 2: Personalități // Ecaterina Țărălungă. –

București : AGIR, 2019. – P. 204-205. – ISBN 978-973-720-765-4.

****Woolum, Janet.** Nadia Comaneci / Janet Woolum // Outstanding Women Athletes : Who they are and how they influenced sports in America / Janet Woolum. – 2nd ed. – Phoenix : The Oryx Press, 1998. – P. 86-88. – ISBN 978-157-356-120-4.

Tatiana Grușco

Oreste I. TAFRALI
1876-1937

Istoric român, doctor în litere la Sorbona, doctor în istorie, profesor universitar, fondatorul Muzeului de Antichități din Iași și al revistei „Arta și arheologia”, membru corespondent al Academiei Române.

Născut pe 14 noiembrie 1876, la Tulcea, Imperiul Otoman (astăzi, România), a decedat la 5 noiembrie 1937, la Iași.

A făcut studii primare la școala românească din Tulcea și secundare la Liceul „Spiru Haret” din aceeași localitate, în 1900 obținând diploma de bacalaureat. Pregătirea universitară o urmează la Facultatea de Litere (secția de filologie clasică) a Universității din București (1901-1904), unde a audiat cursurile lui B. P. Hașdeu, V. A. Urechia, G. Ionescu-Gion, Gr. Tocilescu. Mentorul său, Gr. Tocilescu, i-a remarcat cunoștințele de

greacă și latină și l-a îndrumat să întreprindă săpături arheologice la Axiopolis, Adamclisi și Constanța. Fiind student, întreprinde călătorii de studii în Eleusis, Corint, Atena, Olimpia (Grecia).

La recomandarea lui Gr. Tocilescu, se specializează în domeniul artei bizantine la Paris (1906-1913) și urmează cursurile Facultății de Litere a Universității Sorbona. Sub îndrumarea profesorului Ch. Diehl, în 1912, susține tezele de doctorat „Thessalonique au quatorzième siècle” și „La topographie de Thessalonique”, lucrări care vor avea o largă recunoaștere internațională. Aflat la Paris, frecventează cursurile de arheologie clasică ale Școlii de Arte Frumoase, cele de ceramică greacă ale Școlii Muzeului Luvru, de numismatică greacă și romană la Collège de France. Audiază prelegerile de paleografie și papirologie greacă ale lui A. Jacob și participă la conferințele organizate de B. Haussoullier, care a condus primele săpături de la Delphi. Consultă o serie de manuscrise grecești din fondul Bibliotecii Naționale a Franței.

Publică în „Revue Archéologique” două studii despre Biserica „Sfântul Dumitru” din Salonic (1909). Colaborează cu regularitate la revista „Repertoire d'art d'archéologie”.

Până la plecarea peste hotare, a fost secretar în cadrul Muzeului Național de Antichități din București (1902-1905), numit în această funcție de Gr. Tocilescu (care, la acel moment, era director al instituției). A fost profesor de limbi clasice la

Colegiul „Sfântul Sava” din capitală (1904-1905). După susținerea doctoratului la Sorbona, a fost pentru un an lector de limbă română la Școala de Limbi Orientale din Paris (1912-1913). În această perioadă este și bibliotecar la una dintre cele mai mari biblioteci de artă și arheologie, creată de Ch. Doucet și donată Sorbonei. Aici alcătuieste un „Repertoriu general de artă bizantină”, rămas după plecarea sa în manuscris.

Revenit în țară, se angajează în calitate de profesor (1913-1937) la Catedra de arheologie și antichități a Universității din Iași (astăzi, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”), a activat mai mulți ani la Catedra de istorie antică (1915-1927), iar mai târziu devine decan (1936-1937).

Pe parcursul vastei sale activități didactice (de 24 de ani) a susținut numeroase conferințe cu tematici referitoare la arta antică, arta românească, descoperiri arheologice în orașele din țară. În 1919 a organizat o serie de conferințe la Sala Eparhială din Chișinău, pentru profesorii, preoții și învățătorii basarabeni, despre istoria Basarabiei și României, arta populară și monumentele istorice românești. În același timp, a organizat în localul Școalei de Învățători din Chișinău, o expoziție cu exponate de artă decorativă, timbre comemorative de război și medalii, fotografii ale monumentelor din Curtea de Argeș, Iași, Hurezi, Bucovina ș.a. În anul academic 1920-1921 a predat un curs de istorie la Școala Superioară

de Infanterie a Corpului IV de Armată din Iași. Prelegerile sale au fost publicate în broșuri, care au văzut lumina tiparului în 1920 și în 1922 la Editura „Cartea Românească”. A întocmit și un „Manual de istoria artelor” în două volume (1922, respectiv, 1927).

În anii 1933-1934 este prezent cu un ciclu de 14 lecții la Școala de Studii Înalte din Paris (secția de științe religioase), ținând, în același timp, și un curs de civilizație romană.

A pus bazele Muzeului de Antichități pe lângă Universitatea din Iași, primul de acest fel din Moldova, și i-a fost director între 1916 și 1937. Exponatele și piesele colecționate de acesta au stat apoi la baza Muzeului de Istorie a Moldovei din Iași (din 1954, descendent al Muzeului de Antichități). A fondat revista „Arta și arheologia” (1927-1938), unde a publicat peste 90 de articole proprii. Revista s-a bucurat de o largă apreciere atât din partea specialiștilor din țară, cât și din străinătate, fiind solicitată de marile biblioteci din New York, Ohio, Paris, Bruxelles, Berlin, Atena, Stockholm ș.a.

A adus contribuții importante în cercetarea artei bizantine. Numele său se înscrie în rândul celor mai buni cunoscători ai artei bizantine din Europa. Dovadă sunt lucrările „Thessalonique au quatorzième siècle”, publicată la Paris în 1913, cu o prefață de Ch. Diehl; „La topographie de Thessalonique” (Paris, 1913); „Bizanțul și influențele lui asupra țării noastre” (București, 1914); „Thessalonique des origines au XIVe

siècle” (Paris, 1919); „La cité pontique de Callatis: recherches et fouilles” (Paris, 1925) și „Sculptura românească în lemn: răspuns d-lui Iorga într-o chestiune de știință și de onoare” (Iași, 1936).

Una din preocupările lui Oreste Tafrali a fost cercetarea monumentelor de artă religioasă ale bisericilor și mănăstirilor din Muntenia și Moldova: Curtea de Argeș, Putna, Sucevița, Moldovița, Humor, Golia, Cetățuia ș.a. Prima monografie consacrată monumentelor moldovenești datează din 1925 („Le trésor byzantin et roumain du monastère de Poutna”). Lucrările rezultate în urma cercetărilor la Curtea de Argeș au fost publicate într-o ediție excepțională în 1931 la Paris, „Les monuments byzantins de Curtea de Argeș”, volum înalt apreciat de specialiștii în istoria artei bizantine. Cercetările picturii Mănăstirii Sucevița au fost concretizate în numeroase studii și monografii, între care „Le Monastère de Sucévitza: architecture, peintures, trésor” (Iași, 1933).

În perioada 1919-1930 a inițiat o serie de cercetări arheologice în Dobrogea și a făcut săpături la Balcic, Mangalia, Constanța și în Basarabia, în regiunea Akermanului.

În timpul Primului Război Mondial a reprezentat interesele Guvernului României în cadrul misiunii universitare la Paris (1917-1919), alături de alți mari specialiști, ca I. Găvănescul, Ch. Drouhet, I. Ursu, I. Nistor ș.a. În această calitate a publicat în revista „La Roumanie”, fondată de profesorii români (1918),

studii foarte documentate despre soarta românilor din Dobrogea, Basarabia și Banat. Tot la Paris susține cauza României și se opune argumentat propagandei comunității bulgărești stabilite în Elveția. În 1918 publică lucrarea „La Roumanie Transdanubienne (La Dobrodja). Esquisse géographique, ethnographique et historique”, care a fost folosită de diplomația română la Conferința de Pace (Paris, 1919) în vederea susținerii cauzei Dobrogei ca teritoriu românesc. În perioada misiunii pariziene, a susținut mai multe conferințe, pentru a explica publicului francez care sunt obiectivele războiului purtat de România.

Oreste Tafrali s-a distins și ca scriitor. Activitatea sa literară începe în 1903, când publică în „Adevărul literar” schița „Axiopols”. La îndemnul profesorului Gr. Tocilescu, a tradus din greacă poemul lui Palamedes despre Mihai Viteazul, pe care îl tipărește în revista „Literatura și arta românească” (1905). În aceeași perioadă realizează un volum de nuvele „Scene din viața dobrogeană”. În 1919 în ziarul ieșean „Evenimentul” văd lumina tiparului articole despre activitatea misiunii universitare la Paris, care vor fi reunite în volumul „Propaganda românească în străinătate” (Craiova, 1920).

Colaborează cu revistele „Universul copiilor”, „Sburătorul literar”, „Pagini moldovene”, „Noua revistă română” și „Adevărul literar”.

A fost membru al Societății Scriitorilor Români.

Prodigioasa activitate în domeniul arheologiei și ar-

tei bizantine i-au asigurat lui Oreste Tafrali un loc de prim rang în știința istorică românească. Opera lui a fost înalt apreciată de nume prestigioase din țară: N. Iorga, V. Pârvan, cât și din străinătate: Gh. Diehl, I. Brehier, K. Krumbacher, S. Reinach, G. Millet. E. Gerland ș.a.

A fost membru de onoare al Societății Numismatice Române (1931) și membru corespondent al Academiei Române (1936). După 1930 numele lui Oreste Tafrali devine cunoscut istoricilor din întreaga Europă. Este ales membru al Academiei Helenice din Atena (1933), membru corespondent al Institutului „N. Kondakov” din Praga (1933), membru al Institutului Arheologic din Sofia (1934).

A primit numeroase distincții românești și străine: „Decorația celor aflați în servicii publice” (1906), Medalia de Argint a Societății de Geografie Comercială din Nantes (1919), „Legiunea de Onoare”, conferită de statul francez (1921), „Crucea de Război, 1916-1918”, Ordinul „Coroana României” în grad de ofițer (1922), Medalia de Argint a Alianței Franceze (1924) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Pineles, Jacques. Istoria evreilor din cele mai vechi timpuri până la declarația Balfour / Jacques Pineles ; prefată de Oreste Tafrali. – Iași : Vasiliana'98, 2017. – 434 p. – (Lecția lui Herodot ; N 4). – ISBN 978-973-116-569-1.

Tafrali, Oreste. Istorie politică și militară / Oreste Tafrali. – București : Cartea Românească, 1922. – 173 p.

Tafrali, Oreste. Le Monastère de Sucevița = Das Kloster Sucevița / par Oreste Tafrali. – Iași : Viața Românească, 1929. – 104 p.

Tafrali, Oreste. Manual de istoria artelor : [în 2 vol.] / Oreste Tafrali. – București : Cartea Românească.

Vol. 1 : De la origini la Renaștere. – [1922]. – 405 p.

Vol. 2 : De la Renaștere până în zilele noastre. – 1927. – 589 p.

Tafrali, Oreste. Manual de Istorie Antică : pentru clasa 1-a secundară / de Oreste Tafrali. – Chișinău : Tiparul Moldovenesc, 1935. – 125 p.

Tafrali, Oreste. Monuments byzantins de Curtéa de Argès / Oreste Tafrali. – Paris : Librairie Orientaliste, 1931. – 16 p.

Tafrali, Oreste. Scene din viața dobrogeană / Oreste Tafrali. – București : Biroul Universal Ath. I. Nițeanu, 1906. – 181 p.

Tafrali, Oreste. Oreste Tafrali și revista „Arta și Arheologia” : [scrisori către profesorul Petre Constantinescu] / prezentare de Nicolae Scurtu // România literară. – 2018. – Nr 49. – P. 6. – ISSN 1220-6318.

Asăvoaie, Iuliana. Oreste Tafrali : activitatea istoriografică, didactică și publică / Iuliana Asăvoaie. – Iași : Palatul Culturii, 2016. – 167 p. – ISBN 978-606-8547-19-0.

Ciupercă, Livia. Oreste Tafrali. Uitare-n neuitare / Livia Ciupercă. – Iași : StudIS, 2015. – 425 p. – ISBN 978-606-775-110-9.

Boldur, Dimitrie-Ovidiu. Mărturii contemporane despre profesorul universitar ieșean Orest Tafrali / Dimitrie-Ovidiu Boldur // Carpica. – 2008. – Vol. 37. – P. 386-391. – ISSN 1013-4182 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: <https://biblioteca-digitala.ro/reviste/carpica/37-Carpica-XXXVII-2008-26.pdf>.

Botoșineanu, Cătălin. Tafrali Oreste / Cătălin Botoșineanu // O enciclopedie a Marii Uniri / Ioan Bolo-

lovan, Gheorghe Iacob, Gheorghe Cojocaru. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2018. – P. 598-599. – ISBN 978-973-577-729-6.

Brătianu, Gheorghe I. Învățățul Oreste Tafrali / Gheorghe I. Brătianu // Însemnări ieșene. – 1938. – Vol. 6, nr. 5. – P. 300.

Bujoreanu, Ștefan. Despre activitatea lui Oreste Tafrali // Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”. T. 13. – Iași : Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, 1976. – P. 225-230.

Golimas, Aurel H. Din activitatea profesorului O. Tafrali / Aurel H. Golimas // Revista muzeelor. – 1966. – Nr 3. – P. 217.

Grecu, Vasile. Orest Tafrali (1876-1937) / Vasile Grecu // Codrul Cosminului : Buletinul „Institutului de Istorie și Limbă”. T. 10 : 1936-1939. – Cernăuți : Institutul de Arte Grafice : Glasul Bucovinei, 1940. – P. 668-676.

Nastasă, Lucian. Orest Tafrali și studiile de bizantinologie / Lucian Nastasă // Cercetări istorice. Serie nouă. – 1997. – Vol. 16. – P. 157-172. – ISSN 1453-3960.

Rados, Leonidas. „Suplimentele” profesorului Oreste Tafrali la Universitatea din Iași : o poveste despre vanități și incompatibilități culturale / Leonidas Rados // Archiva Moldaviei. – 2017. – Vol. 9. – P. 97-120. – ISSN 2067-3930.

Rados, Leonidas. Tafrali Oreste I. / Leonidas Rados // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc : [în 5 vol.]. Vol. 5 : (S-Z) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 242-243. – ISBN 978-606-8698-55-7.

Țărălungă, Ecaterina. Tafrali Orest / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 755. – ISBN 978-606-600-246-2.

Tatiana Grușco

Victor GHILAȘ
1956

Muzicolog, doctor habilitat în studiul artelor, conferențiar cercetător, Maestru în Artă.

Născut la 14 noiembrie 1956, în s. Lalova, rn. Rezina. După absolvirea școlii din sat, își continuă studiile (1973-1976) la Școala Republicană de Iluminare Culturală „Elena Sârbu” (astăzi, Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”) din or. Soroca, apoi la Institutul de Stat al Artelor „Gavril Musicescu” (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) din Chișinău, specialitatea conducător de orchestră de muzică populară (1976-1980), absolvind cu mențiune. În 1990 se înscrie la Institutul Administrării Municipale și de Stat din Sankt Petersburg, obținând în 1992 calificarea de politolog, profesor de discipline social-politice. În perioada 1994-1998 face studii de doctorat la Academia de Muzică București (astăzi, Universitatea Națională de Muzică din București), Facultatea de Compoziție, Muzicologie, Pedagogie Muzicală, specialitatea muzicologie, finalizate cu susținerea tezei de doctor în muzicologie „Timbrul în muzica instrumentală de ansamblu”. Studiile postdoctorale le-a realizat (2007-2009) în cadrul Institutului Patrimo-

niului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). Pentru lucrarea de doctor habilitat în studiul artelor, intitulată „Dimitrie Canteмир – muzicianul în contextul culturii universale”, a fost desemnat laureat al Concursului Național „Teza de doctor habilitat de excelență a anului 2013” în domeniul „Științe umaniste”.

În 1976 își începe cariera ca profesor de muzică, clasa vioară, la Școala de muzică din s. Vărăncău, rn. Soroca, și la Școala de muzică din or. Rezina (1976-1980). După terminarea stagiului militar, activează ca lector universitar la Institutul Pedagogic de Stat din Tiraspol „Taras Șevcenko” (1982-1984), unde predă vioara și disciplina „Educația muzicală”. În perioada 1982-1989 își promovează cunoștințele și abilitățile în domeniul pedagogiei muzicale, predând disciplinele „Instrumentul special – vioara” și „Orchestrația” la Colegiul de Muzică din or. Tiraspol. Din anul 1991 activează în cadrul AȘM, mai întâi ca cercetător științific la Institutul de Etnografie și Folclor, apoi la Institutul Studiul Artelor.

La Institutul de Etnografie și Folclor al AȘM (1991-1998) activează ca cercetător științific superior, este coordonator la Institutul Studiul Artelor al AȘM (1998-2006), cercetător științific coordonator, șef al Sectorului de muzicologie din cadrul Centrului studiul artelor al Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM (2009-2014), cercetător științific principal la aceeași instituție (din 2014).

În perioada 1998-2004 cumulează activitatea de cercetare cu cea didactică în cadrul Universității Real-Umanistice din Cahul, predând disciplinele „Folclor românesc”, „Etnologie”, „Teoria muzicii”, „Politologie”.

Victor Ghilaș îmbină cu succes activitatea științifică cu munca de management în sfera de cercetare, activând în calitate de secretar științific al Secției științe socio-umaniste a AȘM (2009-2012) și secretar științific al Secției științe umanistice și arte (2012-2014), iar din 27 noiembrie 2014 îndeplinește funcția de director al Institutului Patrimoniului Cultural. În această postură, în 2018, obține Grantul „Saving the folkloric archival material preserved in Chișinău, Republic of Moldova (EAP1045)”, grație căruia finalizează Proiectul „Salvarea materialului de arhivă folclorică păstrat în Chișinău, Republica Moldova”. Astfel au fost digitizate și conservate mii de creații folclorice între Prut și Nistru, aflate în gestiunea Institutului Patrimoniului Cultural și a Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Chișinău.

Activitatea sa în cercetare este impresionantă: studiază filonul muzical în viața monahală a mănăstirilor din Republica Moldova, formulează argumente științifice privind rolul mănăstirilor est-prutene ca focar de cultură și păstrătoare ale patrimoniului de valori creștine; investighează istoria fenomenului muzical autohton, de la începuturi și până în prezent; urmărește și stabilește etapele și dina-

mica procesului muzical din stânga Prutului de la origini până în prezent. Cea mai importantă contribuție a lui Victor Ghilaș rămâne cercetarea moștenirii muzicale a lui Dimitrie Cantemir, puțin cunoscută și puțin investigată până în prezent. Rodul muncii sale sunt peste 150 de publicații științifice, inclusiv monografiile „Timbrul în muzica instrumentală tradițională de ansamblu” (2001), „Dimitrie Cantemir în istoria culturii muzicale” (2004), „Muzica etnică: tradiție și valoare” (2007), „Dimitrie Cantemir – muzicianul în contextul culturii universale” (2015), alte monografii în calitate de coautor, numeroase studii, articole publicate în reviste și culegeri din țară și din străinătate: „Arta”, „Artă și educație artistică”, „Intertext”, „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor Constantin Brăiloiu”, „Cogito” ș.a. Victor Ghilaș a participat la numeroase manifestări științifice și culturale (conferințe, simpozioane, forumuri, mese rotunde), desfășurate atât în țară, cât și peste hotare: Azerbaidjan, Germania, România, Rusia, Turcia, Ungaria, unde a susținut peste 80 de comunicări.

A contribuit la pregătirea cadrelor, fiind conducător științific al tezelor de doctorat la specialitatea arta muzicală și membru al comisiilor de îndrumare a doctoranzilor la specialitățile arta muzicală și etnologie, membru al Consiliului științific al Școlii Doctorale Științe Umaniste. Este membru al colectivului de referenți științifici la „Analele Universității Spiru

Haret din București. Seria Muzică”, membru al colegiului de redacție la revistele „Arta (seria Arte audiovizuale)” și „Realități culturale” (Chișinău), vicepreședinte al Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova.

Victor Ghilaș este laureat al Premiului AȘM pentru cea mai valoroasă lucrare științifică „Dimitrie Cantemir în istoria culturii muzicale” (2004); laureat al Premiului AȘM pentru rezultate excelente obținute în anul 2009, pentru volumul „Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate”. Deține premiile Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (2011, 2012, 2014, 2015) pentru studii în domeniul cante-mirologiei muzicale. A fost menționat cu: Diploma de excelență a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din București pentru contribuția la cercetarea științifică și valorizarea operei lui Dimitrie Cantemir (2010); Diploma Ministerului Culturii pentru contribuții remarcabile la elaborarea „Registrului național al patrimoniului cultural imaterial” (2013). Pentru muncă prodigioasă i s-a conferit titlul onorific de Maestru în Artă (2016). A fost decorat cu medaliile „Dimitrie Cantemir” (2016) și „Ion Creangă” (2016).

Bibliografie selectivă:

Băieșu, Nicolae. Tradiții etno-folclorice ale sărbătorilor de iarnă / Nicolae Băieșu ; redactor muzical: Victor Ghilaș. – Chi-

șinău : [S. n.], 2008. – 410 p. – ISBN 978-9975-78-703-1.

Botnaru, Victor. Metodă de cobză tradițională / Victor Botnaru ; [redactor științific: Victor Ghilaș]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 389 p. – ISBN 978-9975-84-194-8.

Ghilaș, Victor. Arta muzicală din Republica Moldova : Istorie și modernitate / Victor Ghilaș, Vasile Chiselită, Aurelian Dănilă [et al.]. – Chișinău : Grafema Libris, 2009. – 952 p. – ISBN 978-9975-52-046-1.

Ghilaș, Victor. Artiști notorii ai scenei lirice naționale : soprana Anastasia Dicescu / Victor Ghilaș, Aurelian Dănilă. – Chișinău : Epigraf, 2018. – 232 p. – ISBN 978-9975-60-314-0.

Ghilaș, Victor. Dimitrie Cantemir în istoria culturii muzicale / Victor Ghilaș. – Chișinău : Epigraf, 2004. – 280 p. – ISBN 978-9975-924-27-1.

Ghilaș, Victor. Dimitrie Cantemir – muzicianul în contextul culturii universale / Victor Ghilaș. – Chișinău : Grafema Libris, 2015. – 496 p. – ISBN 978-9975-52-200-7.

Ghilaș, Victor. Muzica etnică: Tradiție și valoare / Victor Ghilaș. – Chișinău : Grafema Libris, 2007. – 296 p. – ISBN 978-9975-9864-9-6.

Ghilaș, Victor. Povara de a rămâne om / Victor Ghilaș. – Chișinău: Tipocart Print, 2013. – 44 p. – ISBN 978-9975-4402-7-1.

Ghilaș, Victor. Timbrul în muzica instrumentală tradițională de ansamblu = The timbre of the traditional instrumental ensemble music / Victor Ghilaș. – Chișinău: SeArec-Com, 2001. – 320 p. – ISBN 978-9975-9680-0-7.

Membru corespondent Leonid Cemortan : Biobibliografie / editor: Constantin Manolache ; redactor: Victor Ghilaș. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2017. – 344 p. – ISBN 978-9975-87-308-6.

Duca, Gheorghe. Sinonim cu arta sunetelor. Academicianul Eugen Doga la 80 de ani / Gheorghe Duca, Violina Galaicu, Victor Ghilaș // Akademos. – 2017. –

Nr 1. – P. 178-180. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Ghilaș, Victor. Anton Pann – muzicianul între „cântecele de lume” și cântarea în strănă : [moștenirea muzicală a lui Anton Pann] / Victor Ghilaș, Violina Galaicu // Akademos. – 2016. – Nr 4. – P. 133-138. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Ghilaș, Victor. Aurelian Dănilă și simfonia vieții sale / Victor Ghilaș // Aurelian Dănilă, membru al Academiei Europene de Științe și Arte : Biobibliografie. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2023. – P. 210-212. – ISBN 978-9975-62-494-7.

Ghilaș, Victor. Condiția muzicii din RSS Moldovenească în primele decenii postbelice. Privire retrospectivă / Victor Ghilaș // Arta. Seria Arte Audiovizuale. Muzică, Teatru, Cinema. – 2020. – Vol. 29, nr. 2. – P. 38-46. – ISSN 2345-1181.

Ghilaș, Victor. Creația artistică orală în viața familiei Dicescu / Victor Ghilaș // Akademos. – 2019. – Nr 1. – P. 115-120. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Ghilaș, Victor. Fondul organologic românesc din epoca veche și cea medievală: atestări arheologice / Victor Ghilaș // Akademos. – 2017. – Nr 2. – P. 135-139. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Ghilaș, Victor. Mișcarea muzical-artistică din Basarabia în contextual noilor realități create de Marea Unire / Victor Ghilaș // Arta. Seria Arte Audiovizuale Muzică, Teatru, Cinema. – 2018. – Vol. 27, nr. 2. – P. 38-44. – ISSN 2345-1181.

Ghilaș, Victor. Trecând prin viață, trebuie să faci ceva util pentru societate : [interviu cu Victor Ghilaș] / consemnare: Tudor Iașcenco // 30 de întrebări de acasă : (culegere de interviuri ale ziariștilor de la „Cuvântul” : [în vol.]. Vol. 2 / concept: Tudor Iașcenco. – Chișinău : Tipografia Centrală, 2011. – P. 111-118. – ISBN 978-9975-9723-8-3.

Ghilaș, Victor. Trei dansuri valahe din secolul al XIX-lea în

colecția de melodii a lui Edward Jones / Victor Ghilaș // Arta. Seria Arte Audiovizuale. Muzică, Teatru, Cinema. – 2023. – Vol. 32, nr. 2. – P. 7-11. – ISSN 2345-1181.

Ghilaș, Victor. Valențe organologice în „Cimiliturile românilor” de Artur Gorovei / Victor Ghilaș // Arta. Seria Arte Audiovizuale. Muzică, Teatru, Cinema. – 2019. – Vol. 28, nr. 2. – P. 25-29. – ISSN 2345-1181.

Dănilă, Aurelian. Victor Ghilaș – în prag de jubileu / Aurelian Dănilă, Elena Nagacevski // Arta. Seria Arte Audiovizuale. Muzică, Teatru, Cinema. – 2016. – Vol. 25, nr. 2. – P. 135-136. – ISSN 2345-1181.

Hanganu, Aurelia. De strajă patrimoniului cultural : dr. hab. Victor Ghilaș la 60 de ani / Aurelia Hanganu, Aurelian Dănilă // Akademos. – 2016. – Nr 4. – P. 182-183. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Mustea, Gheorghe. Știința și cultura ca mod de afirmare : [despre activitatea lui Victor Ghilaș] / Gheorghe Mustea // Literatura și Arta. – 2014. – 21 aug. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

Tatiana Grușco

Antonie PLĂMĂDEALĂ 1926-2005

Teolog și doctor în teologie, Mitropolit al Ardealului, istoric al culturii și scriitor român de origine basarabeană, membru de onoare al Academiei Române și al Academiei de Științe a Moldovei.

Născut la 17 noiembrie 1926, la Stolniceni, jud. Lă-

pușna (rn. Hîncești), din părinții Vasile și Elisabeta Plămădeală, la botez primind numele Leonida. A trecut la cele veșnice pe 29 august 2005, la Sibiu, fiind înmormântat la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, jud. Brașov.

A urmat școala primară în localitatea natală și în com. Principele Carol. A făcut studii teologice la Seminarul Teologic „Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni” din Chișinău (1937-1944). În 1944 se refugiază cu părinții în Ișalnița, lângă Craiova, cerând transferul la Seminarul Teologic Ortodox „Nifon Mitropolitul” din București. După absolvirea seminarului, în 1945, s-a înscris la Facultatea de Teologie din București și a audiat cursuri la Facultatea de Litere și Filozofie. Implicându-se în organizațiile studențești anticomuniste, a fost pus sub urmărire (în 1948) și a fost nevoit să plece din capitală. În 1949 și-a susținut licența la Institutul Teologic Universitar din Cluj (astăzi, Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca), cu teza „Importanța antropologiei careliene pentru o pedagogie creștină”. Apoi a urmat cursuri de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București (1956-1959) și cursuri de specializare în teologie și filozofie la Heythrop College, Londra, bursa fiindu-i oferită de Secretariatul pentru unitatea creștinilor de la Vatican, unde susține doctoratul în 1971, cu teza „Biserica slujitoare în gândirea occidentală din punct de vedere ortodox”, sub rectoratul filozofului Fr. Copleston și

sub îndrumarea profesorului doctor R. Murray.

Este hirotonit diacon celib (1949), călugărit la Mănăstirea Prislop, jud. Hunedoara, cu numele Antonie. Este mutat apoi la Slatina, jud. Suceava, unde a fost o vreme profesor la școala monahală. Este hirotonit ieromonah în 1953.

În 1954 a fost arestat la Iași, dus la București, iar în cele din urmă închis în Penitenciarul Jilava. După rejudecarea cauzei din 1949, a fost condamnat la patru ani de temniță grea și trei ani de degradare civilă, fiind eliberat în 1956, în baza Decretului nr. 421/1955. Participă în această perioadă la ședințele grupului mistic „Rugul aprins” de la Mănăstirea Antim. Înainte de examenele din anul trei de studiu, este exclus de la cursurile doctorale, căzând sub incidența Legii nr. 410/1959, care prevedea pustiirea mănăstirilor.

În 1961 s-a angajat ca muncitor necalificat la Întreprinderea de Prelucrare a Maselor Plastice din București, unde a fost măturător, transportor al materiei prime, muncitor-ajutător, operator chimist, pontator și calculator de salarii, planificator și economist pentru preț de cost.

În 1968 a fost numit secretar-șef la Institutul Teologic din București.

După întoarcerea de la studii din străinătate, în 1970, Sfântul Sinod l-a ales episcop-vicar patriarhal, cu titlul „Ploieșteanul”, încredințându-i-se sectorul de relații externe, sectorul economic și Comisia de pictură bisericească.

Este ales episcop al Buzăului (în 1980), iar în această

calitate a restaurat, a reconstruit și a refăcut 15 biserici monumente istorice și 50 de biserici parohiale, afectate în urma cutremurului din martie 1977.

În scurt timp, devine arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului (înscăunat la 7 februarie 1982), funcție pe care a deținut-o până la moarte. În Arhiepiscopia Sibiului a înălțat o nouă clădire la Schitul Păltiniș, un complex la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, a reparat reședința mitropolitană și Facultatea de Teologie, a ridicat un număr mare de lăcașuri de cult și a sprijinit repararea muzeului de la Biserica „Sfântul Nicolae” din Șcheii Brașovului. A mai susținut înființarea muzeului de icoane pe sticlă de la Sibiel, ctitorirea unor biserici noi la Cislădie, Făgăraș, Mediaș, Victoria, Sibiu și în alte localități, precum și repararea a peste 40 de biserici cu statut de monument istoric. Cea mai mare realizare a sa pe plan administrativ a fost reconstruirea Mănăstirii „Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus, jud. Brașov.

În timpul păstoririi la Sibiu, Antonie Plămădeală a susținut și o activitate cărturărească, publicând numeroase lucrări de cercetare în arhive, cărți care evocă personalitatea Patriarhului Miron Cristea și studii de istorie: „Lazăr-Leon Asachi în cultura românească”, „Lupta împotriva deznăționalizării românilor din Transilvania din timpul dualismului austro-ungar în vremea lui Miron Romanul (1874-1889)”, „Unitate, românită, continuitate”.

A participat la numeroase

întâlniri ecumenice peste hotare și a făcut parte din Comitetul executiv al Consiliului Mondial al Bisericilor; conducător al delegațiilor ortodoxe române la adunările generale de la Nairobi (1975) și Vancouver (1983); delegat la adunările generale ale Conferinței Bisericilor Europene și la sesiunile Comisiei mixte de dialog între Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică.

Alături de Teoctist Arăpașu, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, și Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, Antonie Plămădeală s-a manifestat activ în procesul reactivării Mitropoliei Basarabiei. În această calitate a elaborat și un studiu „Biserica Basarabiei. Problema jurisdicției canonice în trecut și astăzi” – parte din lucrarea „Adevărul despre Mitropolia Basarabiei”, apărută la București în 1993, în același an Uniunea Scriitorilor din Moldova premiindu-l pentru studiile sale despre Basarabia.

A fost membru de onoare al Academiei Române (1992) și al Academiei de Științe a Moldovei (1992). A avut și calitatea de membru în Research Association's Board of Governors; membru al Asociației „Pro Basarabia și Bucovina”; director general al Departamentului pentru credință, tradiție religioasă și cultură în cadrul Institutului Național pentru Românită și Românistă; membru-fondator al Fundației Culturale „Vasile Lucaci” din Satu Mare; membru al Ligii cultural-creștine „Andrei Șaguna” a românilor din jud. Covasna; membru de onoare al Societății Cultural-

Bisericești „Mitropolitul Varlaam” din Chișinău.

Doctor honoris causa al universităților din Prešov (Slovacia), din Oradea și din Sibiu.

Pentru aportul său în educație, i s-a conferit titlul de „International Man of the Year 1991-1992”, iar în 1992 a fost inclus în lista „Most Admired Man of the Decade”.

A fost deținătorul unor importante distincții: Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Mare Cruce (2000); Ordinul „Sfinții Petru și Pavel” (Patriarhia Antiohiei); Ordinul „Sfântului Mormânt” (Patriarhia Ierusalimului); Ordinul „Sfinții Metodiu și Chiril” (Patriarhia Bulgariei); Ordinul „Sfântul Cuvios Serghie de la Radonej” (Patriarhia Moscovei); „Crucea Papală”; „Crucea de Aur a Sfântului Rombault” oferită de Primatul Belgiei; „Crucea Sfântului Cuthbert” (Durham, Anglia); Medalia „Martin Luther”, acordată de Bisericele Evanghelice din Germania; „Crucea Federației Protestante din Franța”.

Mitropolia Basarabiei a declarat 2026 anul Mitropolitului Antonie Plămădeală.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 276-278; „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 355-356; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 337.

Bibliografie selectivă:

Pagini dintr-o arhivă inedită: Documente literare / ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Antonie Plămădeală. – București : Minerva, 1984. – XLVI, 436 p. – (Documente literare).

Plămădeală, Antonie. Alte file de calendar de inimă românească / Antonie Plămădeală. – Sibiu : [S. n.], 1988. – 376 p.

Plămădeală, Antonie. Basarabia / Antonie Plămădeală. – Sibiu : [S. n.], 2002. – 196 p. – ISBN 973-98987-5-0.

Rec.: Vărgolici, Teodor. Mitropolitul Antonie Plămădeală și Basarabia // Adevărul literar și artistic. – 2003. – 15 apr. – P. 4.

Plămădeală, Antonie. Biserica slujitoare : Text prelucrat / Antonie Plămădeală. – Sibiu : [S. n.], 1986. – 324 p.

Plămădeală, Antonie. Ca toți să fie una = Ut omnes unum sint / Antonie Plămădeală. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1979. – 596 p.

Plămădeală, Antonie. Cuvinte la zile mari : [Carte de predici] / Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului. – Sibiu : [S. n.], 1989. – 365 p.

Plămădeală, Antonie. Dascăli de cuget și simțire românească / Antonie Plămădeală. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1981. – 547 p.

Plămădeală, Antonie. Nume și fapte în istoria culturii românești : Sec. XVII-XIX la Buzău / Antonie Plămădeală. – București : Editura Episcopiei Buzăului, 1983. – 118 p.

Plămădeală, Antonie. Visaron Puiu : Documente / Antonie Plămădeală. – Sibiu : Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, 2005. – 151 p. – ISBN 973-98987-8-6.

Plămădeală, Antonie. Vocație și misiune creștină în vremea noastră / Antonie Plămădeală. – Sibiu : [S. n.], 1984. – 457 p.

Aioanei, Timotei, Arhiman-drit. Mitropolitul Antonie Plămădeală și amintirea unei prietenii : vederi și imagini. Vol. 1 / Arhiman-drit Timotei Aioanei. Sibiu : Editura Andreiana, 2013. – 496. – ISBN 978-606-8106-63-2.

Marinescu, Constantin Gh. Corespondență cu Înalt Preasfințitul dr. Antonie Plămădea-

lă Mitropolitul Transilvaniei / Constantin Marinescu. – Iași : Samia, 2008. – 330 p.

Plămădeală, Mihai. Mitropolitul Antonie Plămădeală. Detalii biografice / Mihai Plămădeală, Adrian Nicolae Petcu. – Sibiu : Editura Andreiana, 2011. – 163 p. – ISBN 978-606-8106-34-2.

Dabija, Nicolae. Mitropolitul Antonie: [Antonie Plămădeală] / Nicolae Dabija // Literatura și Arta. – 2005. – 8 sept. – P. 1. – ISSN 1857-3835.

Moraru, Alexandru. Plămădeală Antonie / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini – slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române / Alexandru Moraru. – București : Basilica, 2015. – P. 352-354. – ISBN 978-606-29-0057-1.

Păcurariu, Mircea. Plămădeală Antonie / Mircea Păcurariu // Dicționarul Teologilor Români / Mircea Păcurariu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 366-368. – ISBN 973-45-0409-6.

Plămădeală Antonie (Leoni-da) // Slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române, membri ai Academiei Române : 1866-2016 / editor coordonator: Mihai Hau. – București : Basilica, 2016. – P. 68-69. – ISBN 978-606-29-0110-3.

****Plămădeală, Cristina.** Viața Mitropolitului Antonie Plămădeală în decursul anilor 1950-1960, așa cum a fost înfățișată în romanul său semi-autobiografic Trei ceasuri în iad și în scrisorile adresate familiei Ciobanu în această perioadă / Cristina Plămădeală // Mărturisitori ai ortodoxiei în timpul regimului comunist – Studii și articole / coordonator: Mihail-Simion Săsăujan. – București : Cuvântul Vieții, 2018. – P. 171-184. – ISBN 978-973-7866-69-1.

Maxim Melinti

Corneliu BABA
1906-1997

Pictor român, profesor universitar, Artist al Poporului, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 18 noiembrie 1906, la Craiova, România, fiind al treilea fiu al lui Gheorghe Baba, pictor de biserici, și al Mathildei Ciortuș. A decedat la 28 decembrie 1997, la București.

Anii de copilărie și adolescență i-a petrecut la Craiova și Caransebeș, orașul tatălui său. A urmat studiile la Colegiul Național „Carol I” din Craiova. În 1926 s-a mutat la București, pentru a se înscrie la Școala Națională de Arte Frumoase (astăzi, Universitatea Națională de Arte București). După primul semestru însă a abandonat-o, declarându-se descurajat de profesori și climat. A urmat studiile la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București, unde a asistat la cursuri ținute de N. Ionescu, P. P. Negulescu, T. Vianu (1930).

Prima sa expoziție publică a avut loc în 1934, la Băile Herculane, împreună cu tatăl său. Aici a fost remarcat de un influent avocat din Iași, O. Popovici. Prin intermediul lui, s-a mutat la Iași și s-a înscris la cursurile Academiei de Arte Frumoase (astăzi, Universita-

tea Națională de Arte „George Enescu”), la clasa profesorului N. Tonitza (1935-1938). A obținut diploma în arte frumoase în 1938. În 1939 este asistent al Departamentului de pictură și ulterior profesor de pictură (1946).

După debutul său oficial la Salonul de Artă din București cu pictura „Jucătorul de șah”, a fost arestat și închis pentru o scurtă vreme la Închisoarea Galata din Iași. În 1947 a fost suspendat fără explicații din postul său de la facultate și transferat de la Iași la București.

În 1958, Corneliu Baba a fost numit profesor de pictură la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București (astăzi, Universitatea Națională de Arte București).

A locuit și a creat la Craiova, Caransebeș, Lugoj, Timișoara, Băile Herculane, Iași, București.

Printre artiștii români l-au inspirat sunt N. Grigorescu și N. Tonitza, iar dintre cei europeni El Greco, Goya și Rembrandt.

A reușit să se impună pentru început ca ilustrator. Pe durata unui deceniu (1940-1950) a pictat, în stilul realismului socialist, oțelari și tablouri cu țărani. Redescoperă chipul și universul țaranului român în lucrările „Întoarcerea de la sapă” (1943); „Țărani” (1953); „Odihnă pe câmp” (1954); „Oameni odihnindu-se” (1954) ș.a. Ulterior a abordat și alte direcții plastice: autoportretul, portretul cu caracter social, peisajul și natura moartă.

Genul său preferat a fost însă portretul. Primul

autoportret al pictorului a fost executat în 1924: „Autoportretul cu pălărie gri”. Sunt cunoscute cel puțin 18 autoportrete ale sale, din 1924, 1942, 1951, 1963, 1971, 1976, 1991 ș.a. Unele i-au determinat pe criticii de artă să-l compare cu Fr. Goya. Printre cele mai celebre portrete pe care le-a realizat sunt cel al lui M. Sadoveanu (aflat la Muzeul de Artă Timișoara), al lui Kr. Z. Zambaccian (aflat în colecțiile Muzeului Zambaccian, București), al L. Sturdza-Bulandra, al lui G. Enescu, al lui T. Arghezi.

În anii 1976-1986 artistul a realizat o serie de tablouri cu arlechini și regi nebuni, majoritatea rămânând în colecția sa privată.

A participat cu lucrări la principalele manifestări din țară și la expoziții internaționale: Bienala de la Veneția (1954, 1956), expoziția „Arta non-abstractă” din Tokyo (1964), Berlin (1964), expoziții personale la Bruxelles (1964), New York (1970), București (1978), Moscova, Viena și Leningrad (1979; astăzi, Sankt Petersburg) ș.a. Lucrările sale au fost prezente la multiple expoziții din Varșovia, Beijing, Bruxelles, Veneția, Praga, Berlin, Helsinki, New Delhi ș.a.

Multe din operele lui Corneliu Baba au rămas în România. Cea mai mare colecție de lucrări, dar și obiecte ale artistului se găsesc în „Colecția Baba” de la Muzeul Național de Artă Timișoara. Colecția a fost donată muzeului de soția artistului și include 90 de piese, printre care și câteva tablouri aduse de la Muzeul Național de Artă și de la Muzeul de Istorie și Artă al Municipiciului București.

În 1997 și-a publicat memoriile: „Notele unui artist din Europa de Est”. Pentru această publicație a primit, postum, Premiul de Excelență al Fundației Culturale Române (1997).

A fost acceptat drept membru în forurile academice din țară și din afară: membru corespondent al Academiei Române (1963), membru corespondent al Academiei de Artă din Berlin (1964), membru de onoare al Academiei de Artă a URSS (1968), membru al Academiei „Tommaso Campanella” din Roma (1970).

I-au fost conferite titlurile onorifice de Maestru Emerit al Artei din Republica Populară Română (1954) și Artist al Poporului (1962).

A fost premiat la expoziții internaționale: Premiul de Stat (1953-1954), Medalia de Aur la Expoziția Internațională de la Varșovia (1955), Premiul pentru portret la Trienala de Artă din Sofia (1973) ș.a.

Pentru merite deosebite în activitatea literară, artistică și în domeniul artelor plastice, a fost apreciat cu distincții de stat: Ordinul „Meritul Cultural”, în grad de Cavaler de clasa a II-a (1943); „Ordinul Muncii” de clasa a II-a (1954); Ordinul „Steaua României” de clasa a III-a (1959); Ordinul „Meritul Cultural” de clasa a II-a (1966); Ordinul „Meritul Cultural” de clasa I (1968); Ordinul „Steaua Republicii Socialiste România” de clasa a II-a (1971); Ordinul „23 August” de clasa I (1977); Ordinul „Meritul Cultural” de clasa I (1981) ș.a.

A fost Cetățean de Onoare al municipiului Timișoara.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 357-358.

Bibliografie selectivă:

Lăzărescu, Liviu. Tehnica picturii în ulei / Liviu Lăzărescu; cuvânt înainte: Corneliu Baba. – Iași : Polirom, 2009. – 382 p. – ISBN 978-973-46-12-079.

Corneliu Baba / Institutul Cultural Român; conceput și coordonator: Maria Muscalu Albani. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2008. – 110 p. – ISBN 978-973-57-75-599.

****Șuşară, Pavel.** Corneliu Baba : album / Pavel Șuşară. – Londra : Parkstone, 2001. – 170 p.

****Vianu, Tudor.** Corneliu Baba : album / Tudor Vianu. – București : Meridiane, 1964. – 182 p.

****Zambaccian, K. H.** Corneliu Baba / K. H. Zambaccian. – București, 1958. – 64 p. – (Maestrii Artei Românești).

Baba, Corneliu. Autoportret / Corneliu Baba // Iași. – România. – Iași : Sedcom Libris, 2007. – P. 227.

Colesnic, Iurie. Schițe pentru un portret imaginar : [Corneliu Baba, pictor român] / Iurie Colesnic // Magazin bibliologic. – 2023. – Nr 3/4. – P. 30-33. – ISSN1857-1476.

****Medinski, Andrei.** Corneliu Baba (1906-1997) la 100 de ani : portretul artistului din tinerețe / Andrei Medinski // Patrimonium Banaticum. – 2006. – Vol. 5. – P. 203-206.

****Tudor, Octavian.** Corneliu Baba: „...pictez ca să fiu mai puțin singur” / Octavian Tudor // Datini. – 1993. – Nr 2/3. – P. 22-23.

Vianu, Tudor. Corneliu Baba – pictor al omului / Tudor Vianu // Literatură și pictură : File din istoria criticii de artă din România : Antologie. – București : Albatros, 1983. – P. 271-274.

Кузьмина, Марина Тимофеевна. Корнелиу Баба / Марина Тимофеевна Кузьмина. – Москва : Изобразительное искусство, 1982. – 128 p.

Кузьмина, Марина Тимофеевна. Корнелиу Баба / Марина Тимофеевна Кузьмина. – Москва : Изд-во Академии художеств СССР, 1960. – 35 p.

Элиасберг, Нора Ефимовна. Корнелиу Баба / Нора Ефимовна Элиасберг. – Москва : Изобразительное искусство, 1975. – 56 p.

Maria S. Ciobanu

**Carl Maria von WEBER
1786-1826**

Compozitor, pianist, chitarist și dirijor german, critic muzical.

Carl Maria Friedrich Ernst von Weber s-a născut la 18/19 noiembrie 1786, la Eutin, Holstein, în nordul Germaniei. A decedat la 5 iunie 1826, fiind înmormântat la Londra, în criptele de sub Capela Catolică din Moorfields. În 1844, rămășițele sale au fost transferate în locul de înmormântare al familiei, la Cimitirul Vechi Catolic din Dresda.

Tatăl său, Franz Anton von Weber, muzician și impresar, un om ambițios, visa să formeze cu copiii o trupă muzicală care să cucerească Europa. O pasionată a mu-

zicii era și mama, Genovefa Weber. Viitorul compozitor și-a demonstrat de mic talentul muzical.

A studiat muzica în mai multe orașe europene: Hamburg (Germania), Salzburg (Austria), Freiberg (Germania), Augsburg (Germania) și Viena (Austria). A studiat pianul, canto și arta dirijatului, dezvoltându-se ca un muzician complet sub influența a numeroși profesori, printre care M. Haydn (fratele lui J. Haydn) la Salzburg, unde a învățat compoziția și contrapunctul, la München a studiat canto cu J. Evangelist Wallishauser și compoziția cu J. Nepomuk Kalcher. La Viena, G. J. Vogler i-a influențat stilul și l-a introdus într-un cerc de tineri talentați, printre care și G. Meyerbeer. Ghidat de aceste personalități, a compus primele sale patru opere, care însă nu s-au păstrat complet. La vârsta de 12 ani scrie piese pentru pian și opera „Puterea iubirii și a vinului”, la 14 ani opera „Fecioara mută din pădure” (ulterior, pusă în scenă la teatre din Germania, Sankt Petersburg, Viena și Praga).

Din 1804, Weber a lucrat în diverse teatre din Germania și Elveția, cântând la pian, iar de la vârsta de 17 ani activează ca dirijor. La recomandarea lui G. J. Vogler, a intrat la opera din or. Breslau (Prusia) ca dirijor și director muzical (1804), la Stuttgart a fost secretar particular (1807-1810) al ducelui Ludwig, fratele regelui Frederic I de Württemberg. În anii 1813-1816 a fost director al Operei din Praga, apoi a lucrat la Berlin (1816-1817), iar din 1817 a

exercitat funcția de director al prestigioasei Opere din Dresda, pe care a condus-o și a ridicat-o la un nivel artistic superior. A stabilit legături cu reprezentanți de seamă ai vieții artistice din Germania, care i-au influențat principiile estetice: J. W. Goethe, K. Wieland, K. Zelzer, T. A. Hoffmann, L. Tieck, K. Brentano, L. Spohr.

Călătorind în diferite orașe, și-a câștigat faima de virtuoz, dirijându-și propriile opere. A îmbinat atribuțiile de dirijor, regizor, dirijor de cor, repetitor și critic, ceea ce a condus la schimbarea rolului dirijorului.

A pledat pentru dezvoltarea unui teatru muzical național, bazat pe tradițiile culturii germane, pe motive populare și basme. A început să promoveze pe scenă operele germane și franceze, nu numai pe cele italiene, care predominau la acea vreme. A fost nu numai un pianist și un dirijor remarcabil, ci și un organizator, reformator al teatrului muzical, a aprobat noi principii pentru plasarea muzicienilor în orchestra de operă (pe grupuri de instrumente) și a introdus un nou sistem de repetiții în teatru. Repetițiile au devenit riguroase, punând bazele standardelor moderne de interpretare.

Stilul său îmbină teme de cântec și dans, originalitatea și coloritul armonic, prospețimea coloritului orchestral și interpretarea instrumentelor individuale. Reprezentative pentru creația sa din această perioadă sunt operele „Silvana” (1810), „Abu Hasan” (1811), dar și nouă cantate,

două simfonii, uverturi, patru sonate și concerte, muzica de cameră și lucrările pianistice, concertele, corurile – în total peste 90 de lucrări.

În partea finală a activității creează lucrarea „Der Freischütz” (Țintașul magic, 1821), considerată prima operă romantică germană veritabilă, cu o atmosferă fantastică, inspirată din folclorul și din mitologia germane. Alte lucrări importante ale perioadei: „Die drei Pintos” (Cei trei Pintos, 1820-1821), o operă comică în trei acte, neterminată, completată de G. Mahler; „Euryanthe” (1823), o operă romantică cu o construcție muzicală inovatoare, și „Oberon” (1826), ultima sa operă.

Weber a fost, de asemenea, un critic talentat, a contribuit cu articole la 16 publicații din Berlin, Weimar, Dresda, Leipzig, München, Praga, Stuttgart, primele fiind publicate în „Leipziger Neue Zeitung” (Ziarul nou din Leipzig). Studiile sale din 1809-1818 îl arată interesat de problemele educației muzicale, ale iluminismului și ale creativității compozitorilor și interpreților. A semnat recenzii la producții de operă și concerte, fiind autorul unui ciclu de 20 de articole „Note muzicale și dramatice”, dedicat analizei operelor franceze și germane. A lucrat și la un ghid pentru muzicienii călători, pe care însă nu l-a finalizat. A scris fragmente dintr-un roman autobiografic, de asemenea neterminat, „Viața unui muzician”

A colaborat cu artiști celebri ai timpului său, printre care H. Baermann, mare

clarinetist, căruia i-a dedicat lucrări celebre, cu libretiști și dramaturgi germani preocupați de renașterea teatrului național. A întreținut prietenii cu compozitorii G. Meyerbeer și L. Spohr.

Weber a pus bazele operei romantice germane, deschizând calea pentru R. Wagner, R. Schumann, H. Marschner, iar compozițiile sale pentru pian le-au influențat pe cele ale lui F. Mendelssohn, Fr. Chopin, F. Liszt ș.a.

A dezvoltat tehnici orchestrale inovatoare, cu efecte de culoare și atmosferă, a contribuit la afirmarea muzicii germane prin valorificarea tradițiilor și a legendelor autohtone, a influențat muzica pentru clarinet, creând lucrări care rămân în centrul repertoriului mondial. A fost unul dintre primii care au dirijat fără pian sau vioară.

Carl Maria von Weber este considerat un vizionar al romantismului muzical, un compozitor care a reușit să unească virtuozitatea, spiritul popular și dimensiunea dramatică într-o sinteză originală.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 358-359.

Bibliografie selectivă:

Weber, Carl Maria Friedrich Ernst von. Simfonia nr. 1 în do minor ; Simfonia nr. 2 în do major / Carl Maria Friedrich Ernst von Weber ; Orchestra „Quodlibet musicum”. – București : Electrecord, 1985. – 1 disc de vinil.

Weber, Carl Maria von. Concertstück : [pentru orchestra simfonică] / Op. 79 / Carl Maria von Weber. – [S. l.] : Edition Peters, [S. a.]. – 60 p. – ISBN 5937.

Weber, Carl Maria von. Der Freischütz : Romantische oper in drei aufzügen: Klavier-auszug / Carl Maria von Weber. – Leipzig : C. F. Peters, 1958. – 144 p. – ISBN 10471.

****Weber, Carl Maria von.** Invitație la vals : (Rondo pentru pian), Op. 65 / Weber. – București : Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, 1967. – 12 p.

Weber, Carl Maria von. Obe-ron : Ouverture: Violino I (Direction) / Carl Maria von Weber. – Leipzig : Anton J. Benjamin, 1934. – 6 p. – ISBN A.J.B. 6825

****Weber, Carl Maria von :** Ouverturen / Carl Maria von Weber. – Berlin : Etern, 1980. – 1 disc audio.

****Weber, Carl Maria von.** Perpetuum mobile : Partitură / Carl Maria von Weber. – [S. l.] : S. n., 19..?.]. – XLVI p.

Keienburg, Ernst. Sturm über den Wipfel : Erzählung um Carl Maria von Weber / Ernst Keienburg. – Berlin : Verlag der Nation, 1959. – 141 p.

Laux, Karl. Carl Maria von Weber : Album / Karl Laux. – Leipzig : VEB Deutscher Verlag für Musik, 1981. – 128 p.

Laux, Karl. Carl Maria von Weber (1786-1826) : Biografien und dokumente / Karl Laux. – Leipzig : Verlag Philipp Reclam jun, 1966. – 320 p.

Schonberg, Harold C. Libertate și un nou limbaj. Weber și romanticii timpurii / Harold C. Schonberg // Viețile marilor compozitori. – București : Lider, 1997. – P. 131-143.

Tornius, Valerian. Musik – mein leben : Biographische Erzählungen um Georg Ph. Telemann, Carl Maria von Weber und Felix Mendelssohn Bartholdy / Valerian Tornius. – Leipzig : VEB Breitkopf & Härtel Musikverlag, 1965. – 197 p.

Weber (Carla Maria von) : [biografie] // Dicționar de mari muzicieni / coordonatori: Antoine Golea, Marc Vignal. – București : Univers Enciclopedic Gold, 2010. – P. 497-500. – ISBN 978-606-8162-06-5.

Weber (Carla Maria von) : [biografie] // Dicționar de mari muzicieni / sub coordonarea lui Antoine Golea și Marc Vignal. – București : Univers Enciclopedic, 2000. – P. 514-516. – ISBN 973-9436-96-X.

Барский, В. Вебер (Weber) Карл Мария фон / В. Барский // Творческие портреты композиторов : Популярный справочник. – Москва : Музыка, 1989. – P. 83-85.

Карл Мария фон Вебер : [biografie] // Биограф : [site]. – URL: <https://biographie.ru/uchenie/carl-von-weber> (accesat : 29.08.2025).

Карл Мария фон Вебер : [biografie] // Belcanto.ru : [site]. – URL: <https://www.belcanto.ru/weber.html> (accesat : 29.08.2025).

Карл Мария фон Вебер : [biografie] // Musicaneo : [site]. – URL: https://www.musicaneo.com/ru/composers/biography/289_karl_mariya_fon_weber.html (accesat : 29.08.2025).

Elena Harconița

**Mihail GRECU
1916-1998**

Artist plastic, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, Artist al Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 22 noiembrie 1916, în s. Faraonovca, jud. Cetatea Albă, din sudul Basarabiei. Artistul s-a stins din viață la 9 aprilie 1998 și a fost înmormântat la Cimitirul Central din Chișinău.

Școala primară a urmat-o în satul natal. Și-a manifestat foarte devreme pasiunea pentru pictură, fiind sprijinit de directorul instituției, P. Solomon. Între 1928 și 1937 a studiat la Școala normală pentru băieți din Cetatea Albă, unde a fost format de profesorul de literatură N. Țane și de pictorul R. Okușco.

La vârsta de 19 ani, în 1935, a obținut Premiul Mare al Tineretului Artistic din România și a participat la tabere de creație la Baia Mare și la Balci, unde i-a întâlnit pe N. Tonitza, L. Grigorescu și H. Catargi.

Între 1937 și 1940 a urmat Academia de Arte Frumoase din București (astăzi, Universitatea Națională de Arte București), atelierul lui Fr. Șirato. După anexarea Basarabiei la URSS (1940), s-a întors la Chișinău împreună cu soția sa, ceramista Esfira Grecu, colegă de studii. În 1940 și, ulterior, în 1945-1946, a studiat la Școala de Arte Plastice „Ilia Repin” din Chișinău (actualul Colegiu Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”), sub îndrumarea pictorului M. Gamburd.

În timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial a fost evacuat în Caucazul de Nord și în Kazahstan, unde a lucrat în spatele frontului și a continuat să picteze. La Uralsk a realizat tabloul „Maternitate” (1943-1944), considerat una dintre lucrările sale timpurii definitorii.

După război s-a stabilit la Chișinău, devenind membru al Uniunii Artiștilor Plastici din RSS Moldovenească și din URSS. A fost director al Muzeului de Stat de Artă (1947-1948) și deputat în Sovietul Orașenesc Chișinău (1950).

În anii 1960-1970 a obținut recunoaștere pe plan unional. Creează primele mari compoziții pe teme istorice și sociale: „Răscoala de la Tatarbunar”, „În beciurile Siguranței”, a urmat „Fetele din Ceadâr-Lunga”, lucrare care a stârnit ample discuții critice și l-a consacrat în arta sovietică. Tripticul „Istoria unei vieți” a fost declarat de revista moscovită „Tvorcestvo” cea mai bună lucrare a anului 1967.

Recunoscut treptat ca inovator și personalitate complexă, Mihail Grecu a revoluționat artele vizuale din Republica Moldova și din spațiul ex-sovietic, reușind totodată să rămână fidel tradiției artistice autohtone. Pasiunea pentru culori și căutarea armoniilor neobișnuite s-au reflectat atât în pictura sa, cât și în soluțiile tehnice inovatoare – utilizarea colajului, a coloranților fluorescenți, a efectelor metalice și a lacurilor sintetice. Lucrările „Ospitalitate”, „Recruții”, „Zi de toamnă”, „Cina în câmp”, „Moara veche” și „Fetele din Ceadâr-Lunga” fac parte din patrimoniul de referință al picturii basarabene. Numeroase tablouri se păstrează în colecții prestigioase din fostele republici sovietice, inclusiv în Galeria „Tretiakov” din Moscova.

Din 1957 a participat la expoziții unionale și internaționale.

Evoluția sa artistică poate fi împărțită în trei etape: prima, între 1950 și 1960, caracterizată prin stăpânirea limbajului plastic, a compoziției și cromaticii; a doua, între 1960 și 1975, marcată de decorativismul coloristic, uneori criticat de autorități drept „formalism burhez” și interzis

în expozițiile oficiale; a treia, orientată spre materiale moderne și colaj, în paralel cu valorificarea simbolicii artei populare.

Printre lucrările sale reprezentative mai sunt „Femeie cu broboadă galbenă” (1956), „Portretul lui Gh. Dimitriu”, „Natură statică cu pești” și „Țăran cu pălărie” (1957). La cea de-a doua etapă se atribuie compoziția „Recruții” (1965), tripticul „Istoria unei vieți” (1967). După 1975, pictorul recurge la tehnici moderne, folosind lacuri, pigmenți sintetici și colaje, în lucrări precum „Tragica Veneție” (1970), „In memoriam” (1974), „Geneza” și „Vulcan” (1977), „Masă de piatră” (1976), „Poarta strămoșilor” (1977), „Luna la Butuceni” (1979) și „Toamna aurie” (1984).

Mihail Grecu este autorul a peste 500 de picturi. Opera sa se distinge prin dramatism autentic și printr-o abordare emoțională a expresivității culorii, artistul fiind un adevărat colorist. În lucrări se vedește o preocupare profundă pentru viața satului contemporan. A evidențiat constant caracterul național al imaginilor create, recurgând adesea la elemente de primitivism și la o convenționalitate intenționată a manierei sale picturale.

A avut expoziții personale la Baku (1965), Riga și Liepāja (1968), Vilnius (1973), Kiev (1989), precum și la Bacău, București și Chișinău (1992). Prima sa expoziție personală s-a produs în 1935, la Cetatea Albă, iar ultima, postumă, în 2011, la Chișinău. A participat, de asemenea, la expoziții de grup și la manifestări internaționale, inclusiv la

Beijing (1957), Sofia și Praga (1961), Tokyo (1967), Montreal (1968), Zagreb (1968) și București (1993).

A frecventat tabere de creație și simpozioane în România, Rusia și în mai multe republici din URSS.

Personalitate marcantă a artelor plastice, considerat întemeietor al modernismului pictural din Basarabia, a contribuit în mod decisiv la conturarea școlii naționale de pictură. Atelierul său a fost ca o veritabilă școală de artă, în care s-au format A. Sârbu, A. Mudrea, D. Peicev, I. Platon și alți artiști.

A fost distins cu Ordinul „Insigna de Onoare” (1960), Medalia de Aur a Expoziției Realizărilor Economiei Naționale a URSS (1966, 1970), Premiul de Stat al RSS Moldovenești (1978), Premiul de Stat al URSS (1990), Premiul Ministerului Culturii al României (1991) pentru „Omagiu strămoșilor”. A deținut titlurile de Maestru Emerit al Artelor (1972) și Artist al Poporului al RSS Moldovenești (1987).

În 1992 a fost ales membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei și i s-a decernat „Ordinul Republicii”.

Moștenirea sa artistică este păstrată în Muzeul Național de Artă al Moldovei și în colecții din Rusia, România și din alte țări. În memoria sa a fost instituit Premiul „Mihail Grecu” (1999), se fac expoziții jubiliare (2006, 2016) și a fost emisă o medalie (2016). În semn de recunoaștere, o placă comemorativă marchează locuința sa din Chișinău, unde a trăit din 1974 până la sfârșitul vieții.

La 100 de ani de la naștere,

anul 2016 a fost declarat în Republica Moldova „Anul Mihail Grecu”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 359-361; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 339-340.

Bibliografie selectivă:

Grecu, Mihail. Copilăria. Partea stângă a tripticului „Istoria unei vieți”. 1967 / Mihail Grecu / Mihail Grecu / Ludmila Toma. – Chișinău : Arc, [2006]. – P. 65. – ISBN 9975-61-411-6. – Grafică bidimensională.

Grecu, Mihail. Fată găgăuză din satul Văleni / Mihail Grecu // Mihail Grecu / Ludmila Toma. – Chișinău : Arc, [2006]. – P. 66. – ISBN 9975-61-411-6. – Grafică bidimensională.

Grecu, Mihail. Maternitate. 1944 / Mihail Grecu // Mihail Grecu / Ludmila Toma. – Chișinău : Arc, [2006]. – P. 55. – ISBN 9975-61-411-6. – Grafică bidimensională.

Grecu, Mihail. Nunta de aur / Mihail Grecu // Muzeul Național de Artă al Moldovei : Colecția Pictură Națională = National Art Museum of Moldova : National Painting Collection / Constantin I. Ciobanu ; Tudor Zbârnea. – Chișinău : Muzeul Național de Artă al Moldovei, [S. a.]. – P. 82. – ISBN 978-9975-80-855-2. – Grafică bidimensională.

Grecu, Mihail. Ospitalitate. 1965-1967 / Mihail Grecu // Mihail Grecu / Ludmila Toma. – Chișinău : Arc, [2006]. – P. 19. – ISBN 9975-61-411-6. – Grafică bidimensională.

Grecu, Mihail. Recruții. 1964-1965 / Mihail Grecu // Mihail Grecu / Ludmila Toma. – Chișinău : Arc, [2006]. – P. 22. – ISBN 9975-61-411-6. – Grafică bidimensională.

Mihail Grecu: Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : BNRM, 2006. – 216 p. – ISBN 978-9975-9994-4-1.

Toma, Ludmila. Mihail Grecu / Ludmila Toma. – Chișinău : Arc, [2006]. – 112 p. – ISBN 9975-61-411-6.

Breazu, Florina. Mihail Grecu (1916-1998) / Florina Breazu // Abstracția – formă a libertății = Abstracția – A Form of Freedom : Abstract Painting Exhibition From the 60s and 90s of the 20th Century : Expoziție de pictură abstractă din perioada anilor '60-'90 ai secolului XX / Florina Breazu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 72 p.

Ciobanu, Mircea V. Lecția Mihail Grecu / Mircea V. Ciobanu // Jurnal de Chișinău. – 2016. – 9 dec. – P. 6. – ISSN 1857-3223.

Ciobanu, Mircea V. Mihail Grecu, artistul absolut / Mircea V. Ciobanu // Moldova. – 2016. – Nr 11/12. – P. 22-29. – ISSN 1857-114X.

David, Eugenia. Figură emblematică a culturii naționale : [despre tabloul emblematic al pictorului Mihail Grecu „Băiatul cu boii”] / Eugenia David // Săptămîna. – 2017. – 27 ian. – P. 14. – ISSN 1857-2332.

Mudrea, Andrei. Mihail Grecu – istoria unei vieți / Andrei Mudrea // Ziarul de Gardă. – 2016. – 17 noiem. – P. 24. – ISSN 1857-3150.

Poiată, Mihai Ștefan. Secolul lui Mihail Grecu / Mihai Ștefan Poiată // Moldova. – 2016. – Nr 11/12. – P. 12-21. – ISSN 1857-114X.

Stăvilă, Tudor. Mihail Grecu – la un centenar de la naștere / Tudor Stăvilă // Panoramic ART 2016 // autor proiect, concepție grafică: Simion Zamșa ; autor concepție și selectarea imaginilor: Mihai Potârniche. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 5-12.

Toma, Ludmila. Valoarea netrecătoare a artei lui Mihail Grecu / Ludmila Toma // Akademos. – 2016. – Nr 4. – P. 165-168 – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Ana Struță

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Decembrie

2026

80 de ani de la nașterea **Aglaiei Gheorghe**, balerină română, coregrafă, profesoară de balet, maestru de balet, distinsă cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Comandor (1 dec. 1946).

75 de ani de la nașterea **Zinaidei Julea (Brânzilă)**, interpretă de muzică populară, ușoară și de romanțe, Artistă a Poporului, distinsă cu „Ordinul Republicii” (2 dec. 1951). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 290; 2011, p. 189-190; 2016, p. 354-355.*

150 de ani de la nașterea lui **Nicolae Florov**, geodezist și agronom român din Basarabia, doctor în științe naturale, muzeograf, profesor universitar, distins cu Ordinul „Coroana României” în grad de Comandor (6 dec. 1876 – 1 ian. 1948). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 35; 2018, p. 17-18.*

150 de ani de la nașterea lui **Constantin I. Moisil**, istoric român, arhivist, arheolog, numismat, întemeietorul științei numismatice moderne, fondatorul revistei de numismatică și arheologie, membru titular al Academiei Române (8 dec. 1876 – 20 oct. 1958). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 371-372.*

150 de ani de la nașterea **Hortensiei Papadat-Bengescu**, prozatoare română, romancieră, nuvelistă, poetă, dramaturg, distinsă cu „Ordinul Muncii” de clasa I (8 dec. 1876 – 5 mar. 1955). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 295-297.*

140 de ani de la nașterea lui **Diego Rivera**, pictor muralist mexican (8 dec. 1886 – 24 noiembrie. 1957). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 358-359.*

50 de ani de la nașterea lui

Adrian Ciubotaru, poet, publicist, eseist, critic literar, traducător (10 dec. 1976).

80 de ani de la nașterea lui **Andrei Smochină**, jurist, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Om Emerit, Cavaler al „Ordinului Republicii” (12 dec. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 360-361.*

80 de ani de la nașterea **Aurei Urziceanu**, interpretă română de jazz, compozitoare (14 dec. 1946). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 377-378.*

75 de ani de la nașterea lui **Iurie Sadovnic**, muzician, interpret de muzică ușoară și folk, Artist Emerit, Artist al Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (14 dec. 1951 – 7 iun. 2021). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 301-302; 2011, p. 192-193; 2016, p. 363-364.*

70 de ani de la nașterea **Eugeniei Feuraș**, economistă, doctor habilitat în economie, profesor universitar, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (15 dec. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 364-365; 2021, p. 496-497.*

90 de ani de la nașterea lui **Constantin Flondor**, pictor român, profesor universitar, distins cu Ordinul „Meritul Cultural” (16 dec. 1936).

90 de ani de la nașterea **Papei Francisc (Jorge Mario Bergoglio)**, episcop al Romei și suveran pontif, al 266-lea papă al Bisericii Catolice și primul din America Latină, primul ie-zuit și primul papă neeuropean după mai mult de 1 200 de ani; pontificatul său a fost marcat de reforme, de simplitate și de orientare către cei marginalizați (17 dec. 1936 – 21 apr. 2025).

160 de ani de la nașterea lui **Dumitru Stăncescu**, folclorist și publicist român, doctor în științe sociale, traducător, unul dintre fondatorii colecției „Biblioteca pentru toți” (20 dec. 1866 – 12 iul. 1899).

430 de ani de la nașterea lui **Petru Movilă**, teolog român, ortodox și cărturar umanist, diplomat, ctitor de școli, reformator al învățământului teologic, Mitropolit al Kievului (21 dec. 1596 – 1 ian. 1647). *A se vedea și art. din CB 1996, p. 189-191; CN 2006, p. 380-382; 2017, p. 35-37.*

60 de ani de la nașterea **Aculinei Mihaluța**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager (22 dec. 1966).

80 de ani de la nașterea lui **Ion Serbinov**, pictor, conferențiar universitar, Maestru Emerit în Artă (23 dec. 1946 – 5 mai 2023). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 372-373.*

130 de ani de la nașterea lui **Alexandru Teodorescu (Sandu Tudor sau Daniil de la Rarău)**, preot, poet, ziarist (24 dec. 1896 – 16 noiembrie. 1962).

70 de ani de la nașterea lui **Dumitru Gabura**, jurist, eminescolog, editor, publicist, cercetător literar (24 dec. 1956).

100 de ani de la nașterea lui **Petru Nedov**, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (25 dec. 1926 – 19 febr. 2009). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 375.*

90 de ani de la nașterea lui **Iuliu Cârchelan**, poet, prozator, traducător și redactor de carte,

Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (25 dec. 1936 – 14 apr. 2023). *A se vedea și art. din CB 1996, p. 192-193; CN 2016, p. 375-376.*

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Luca**, maestru al sportului din URSS, Antrenor Emerit, tehnician în luptele sambo și judo, Cavaler al „Ordinului de Onoare” (27 dec. 1936 – 4 febr. 2012).

80 de ani de la nașterea lui **Zoltan Rostaș**, sociolog și antropolog român, istoric al sociologiei, doctor în filozofie, cercetător

științific, profesor universitar, editor (28 dec. 1946).

200 de ani de la nașterea lui **Ioan (Iancu) Alecsandri**, prozator și traducător român, unionist, agent diplomatic al României la Paris și Londra, fratele mai mic al poetului Vasile Alecsandri (30 dec. 1826 – 15 mai 1884). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 387-388.*

150 de ani de la nașterea lui **Nicolae D. Străjescu (Strajesco)**, medic, doctor în medicină, profesor universitar, savant de talie mondială, originar din Basara-

bia, membru titular al Academiei de Științe din URSS și al celei din RSS Ucraineană (30 dec. 1876 – 27 iun. 1952). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 386-387.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Agrigoroaie**, istoric român doctor în istorie, cercetător științific, profesor universitar, originar din Basarabia. Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (30 dec. 1936 – 5 noiem. 2021). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 381-382.*

80 de ani de la **Foametea organizată din RSS Moldovenească** (dec. 1946 – aug. 1947).

**Zinaida JULEA
(BRÂNZILĂ)**

1951

Interpretă de muzică populară, ușoară și de romanețe, Artistă a Poporului, distinsă cu „Ordinul Republicii”.

Zinaida Julea s-a născut la 2 decembrie 1951, în familia lui Arion și a Eugeniei Julea, în s. Hârbovăț, rn. Anenii Noi.

A absolvit opt clase la școala medie din localitatea natală (1966), după care a studiat la Școala Republicană de Muzică „Ștefan Neaga” (1973-1977), din Chișinău (în prezent, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”), la specialitatea dirijat coral, avându-l ca profesor pe Vl. Achimov. Între anii 1988 și 1993 a făcut studii la Institutul de Arte din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), specialitatea regia manifestărilor culturale, clasa profesorului V. Stratulat.

Încă din timpul studiilor la „Ștefan Neaga” a devenit solistă a tarafului școlii, condus la acea vreme de violonistul și dirijorul I. Burdin. În 1968 a fost invitată de maestrul S. Lunchevici la o audiție în fața Colegiului artistic al Filarmonicii din Chișinău, pe care a susținut-o cu succes. Astfel, Zinaida Julea a devenit solistă a Orchestrei de Muzică

Populară „Fluieraș”, unde a activat până în anul 1991.

În cadrul acestei orchestre, a susținut numeroase turnee internaționale, evoluând în țări precum Franța, Iugoslavia, Brazilia, Mexic, India, Finlanda, Portugalia, Italia ș.a. În 1992 s-a alăturat Orchestrei de Muzică Populară „Mugurel”, condusă de I. Dascăl, iar din 2005 este solistă a Orchestrei de muzică populară din cadrul Direcției Cultură a municipiului Chișinău, dirijată de frații Vitalie și Vasile Advahov.

De-a lungul anilor, a colaborat cu numeroase orchestre de prestigiu: „Lăutarii”, condusă de maestrul N. Botgros; „Folclor”, sub bagheta lui P. Neamțu; Orchestra Ansamblului de Dansuri Populare „Joc”, condusă de Gh. Șevcișin. A evoluat, de asemenea, alături de Orchestra Simfonică a Radioteleviziunii, dirijată de Gh. Mustea, și de Orchestra Simfonică a Filarmonicii de Stat, condusă de V. Doni.

Primul mare succes l-a cunoscut în 1969, cu piesa „M-a-nvățat un moș bătrân”, urmată, la scurt timp, de melodia „Pe ulița satului” – două cântece care i-au adus consacrarea. Au urmat alte piese cu mare priză la public: „Sârba de demult” („E sărbătoare și răsună muzică”), „Zâna mamei”, „Lume, nu mă judeca”, „Asta-i nuntă de boieri”, „Fie pâinea cât de rea” („Cântecul străinătății”), „Bate toba!”, „Sârba tuturor”, „La mulți ani!”, „Hora din bătrâni” ș.a.

Zinaida Julea a interpretat și cântece compuse de I. Aldea-Teodorovici pe versurile lui Gr. Vieru: „Un medalion”

și „Gelozie”. Ea însăși a scris muzica pentru piesele „E trist poetu-n fața mării” și „Când eram la mama fată” pe versuri de P. Cărare. A oferit interpretări deosebit de sensibile unor romanețe celebre: „Sub vișin-nflorit”, „Din ochii care-au plâns vreodată”, „Car frumos cu patru boi”, „De ce m-ați dus de lângă voi?”, „Pe lângă plopul fără soț”, „Mai am un singur dor” ș.a.

Majoritatea melodiilor din repertoriul Zinaidei Julea sunt creații proprii, atât ca muzică, cât și ca text. Aranjamentele orchestrale ale pieselor sale au fost realizate de mari muzicieni, precum I. Burdin, S. Ciuhrii, Gh. Banariuc, N. Botgros, Gh. Șevcișin, I. Dascăl, A. Golomoș, frații Advahov.

De-a lungul carierei, a înregistrat mai multe albume muzicale, printre care „Pe ulița satului” (acompaniată de Orchestra „Fluieraș”, dirijor S. Lunchevici), „Pentru inima oricui” (cu Orchestra „Lăutarii”, dirijor N. Botgros) și „Lume, nu mă judeca” (alături de taraful fraților Advahov).

A cântat alături de mari nume ale muzicii populare: N. Sulac, M. Bieșu, T. Ciobanu, Gh. Eșanu, N. Glib, V. Cojocar, M. Ciobanu, A. Istrati, V. Marin, T. Chițaniuc și I. Căpraru.

În semn de recunoaștere a meritelor sale, din 2012, strada principală din satul natal, Hârbovăț, îi poartă numele, iar din anul 2016, Zinaida Julea a devenit Cetățean de Onoare al municipiului Chișinău.

A fost distinsă cu numeroase titluri și distincții de stat: Artistă Emerită (1976), Ar-

tistă a Poporului (1985), Medalia „Meritul Civic” (1993) și „Ordinul Republicii” (1998), care i-au fost acordate în semn de înaltă apreciere pentru contribuția sa remarcabilă la dezvoltarea și promovarea artei muzicale naționale, pentru succese deosebite în creație și măiestria interpretativă desăvârșită.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 290; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 189-190; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 354-355.

Bibliografie selectivă:

Julea, Zinaida. Pentru inima oricui... / Zinaida Julea. – Chișinău : Music Master, [2005]. – 1 compact disc digital audio.

Julea, Zinaida. Romante și cîntece de estradă / Zinaida Julea. – [S. l. : S. n.], 1994. – 1 casetă audio.

Julea, Zinaida. Familia mea o constituie fiica mea, eu și cântecul. Aceste lucruri mă țin pe lume, pentru asta trăiesc! Dialog cu Zinaida Julea, cântăreață / Zinaida Julea ; a dialogat: Nina Jovmir // Verificat: Au suflutele inundate de muzică : [interviuri cu muzicieni, compozitori, dirijori, interpreți] / Nina Jovmir. – Chișinău : Pontos, 2012 – P. 142-153. – ISBN 978-9975-51-359-3.

Julea, Zinaida. „Sunt deosebită” : [interviu cu Zinaida Julea] / consemnare: Doina Popov // Ziarul Național. – 2013. – 4 oct. – P. 20. – ISSN 1857-4912.

Julea, Zinaida. „Un artist joacă mai multe roluri pe scenă” : [interviu cu cântăreața Zinaida Julea] / a consemnat: Tatiana Slivca // Zestrea neamului : Interviuri cu străjerii folclorului / Tatiana Slivca. – [Chișinău] : Univers Educațional, 2021. – P. 54-62. – ISBN 978-9975-3335-5-9.

Julea, Zinaida. Zinaida Julea:

Dorul este un sentiment care te înobilează! : Interviu cu interpreta Zinaida Julea / interviu realizat de Octavian Graur // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 3 dec. – P. 13. – ISSN 2587-3784.

Buzilă, Serafim. Julea (Brânzilă) Zinaida / Serafim Buzilă // Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Arc : Museum, 1999. – P. 254-255. – ISBN 9975-61-104-4. – ISBN 9975-906-35-4.

Cocieru, Mariana. Zinaida Julea și omagiul adus cântecului popular / Mariana Cocieru / Realități Culturale. – 2016. – Nr 12. – P. 15-17. – ISSN 1857-4424.

Julea Zinaida // Femei din Moldova : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 157-158. – ISBN 9975-905-42-0.

Madam, Alexandra. Zinaida Julea – o voce de legendă / Alexandra Madam // vipmagazin.md : [site]. – 2020. – 22 oct. – URL: <https://vipmagazin.md/zinaida-julea-o-voce-de-legenda/> (accesat : 30.08.2025).

Muntean, Ivan. Zinaida Julea / Ivan Muntean, Arcadie Raețchi // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raețchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 237. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Negru, Lena. Zinaida Julea: „Nu-mi trăiesc viața după agendă” / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2016. – 30 sept. – P. 12. – ISSN 1857-3223.

O melodie a Zinaidei Julea, reinventată de o trupă din Rusia // știri.md. : [site]. – 2018. – 10 apr. – URL: <https://noi.md/md/showbiz/o-melodie-a-zinaidei-julea-reinventata-de-o-trupa-ruseasca-video> (accesat : 30.08.2025).

Zinaida Julea: Scriu o carte de memorii. Am cutreierat o lume întreagă // știri.md. : [site]. – 2021. – 8 noiem. – URL: <https://stiri.md/article/ledi/zinaida-julea-scriu-o-carte-de-memorii-am-cutreierat-o-lume-intreaga/> (accesat : 30.08.2025).

Ana Struță

Aura URZICEANU 1946

Interpretă română de jazz, compozitoare.

Aura Urziceanu s-a afirmat ca una dintre marile voci feminine ale jazzului european și mondial, reprezentând cu demnitate și talent școala muzicală românească pe scenele internaționale.

S-a născut la 14 decembrie 1946, la București, în familia Janei și a lui Nelu Urziceanu, violonist al Orchestrei Simfonice a Radiodifuziunii Române și profesor de vioară. La vârsta de patru-cinci ani a început studiul viorii sub îndrumarea tatălui, iar ulterior a urmat cursurile canto de muzică ușoară la Școala Populară de Artă din capitală, la clasa profesoarei F. Orăscu.

Debutul său artistic a avut loc în 1959, la Radiodifuziunea Română, cu piesa „Vreau să cânt și eu la televizor”. A apărut și la Televiziunea Română cu piesa „Soarele e-n drăgostit de Mamaia”, compusă de D. Șerbănescu. În primii ani a cântat muzică ușoară pe scenele caselor de cultură, iar la Festivalul de la Mamaia din 1965 s-a remarcat cu piesa „La tine mi-e gândul”. Tot în acel an a urcat pentru prima dată pe scena Sălii Palatului, în cadrul unui spectacol de revistă.

Primul său spectacol de jazz a avut loc la Teatrul Evreiesc de Stat, în 1966, când a fost distribuită în spectacolul „Jazz-jazz-jazz”, alături de J. Kőrösy, J. Răducanu și M. Mănăilă. Aura Urziceanu a impresionat publicul și criticii prin adaptarea în manieră jazzistică a „Rapsodiei române nr. 1” de G. Enescu.

În 1969, după ce a câștigat locul doi la Festivalul de la Mamaia, se stabilește cu traiul în Canada. În 1971 a debutat pe scena de la Carnegie Hall din New York, cântând alături de D. Ellington, iar ulterior a colaborat cu artiști de renume mondial, precum E. Fitzgerald, B. Evans, D. Gillespie, Q. Jones sau J. Pass. Cariera sa internațională a inclus turnee în Europa, SUA, Australia, Japonia și Brazilia, participări la jurizarea unor concursuri internaționale la New York și Toronto.

În paralel, artista a continuat să cânte și muzică ușoară, obținând succes la festivalurile de la Mamaia și la Knokke-Heist, unde în 1971, alături de A. Andreescu și M. Mihai, a câștigat Cupa Europei, fiind desemnată „cântăreața festivalului”. A colaborat cu nume importante ale scenei muzicale românești, între care E. Deda, R. Oschanitzky și J. Răducanu, semnând și câteva compoziții proprii, „Cine-mi poate spune” și „Dor de viață”.

De-a lungul carierei, Aura Urziceanu a abordat un repertoriu variat, trecând de la jazz la muzica ușoară și la cântecele populare românești, înregistrând numeroase albume atât în România, cât și în străinătate.

Aura Urziceanu rămâne una dintre cele mai complexe și

valoroase voci ale scenei muzicale românești și internaționale. Discografia sa cuprinde albume de jazz, muzică ușoară și folclor, dintre care se remarcă „Aura” (1972), „Seară de jazz” (1974), „Thad & Aura” (1977), „Over the Rainbow” (1984), „Dor de viață” (2000) și numeroase reeditări.

După 1989 susține concerte la Sala Palatului, este invitată la diverse posturi de radio și televiziune. În 2004 a făcut parte din juriul Festivalului „Cerbul de Aur” de la Brașov, pe scena căruia a susținut un recital. Este singura interpretă de naționalitate română care a fost inclusă în prestigioasele publicații „The The Great American Popular Singers” și „The Grove International Encyclopedia of Jazz”.

Are în palmares locul doi la Festivalul Național de la Mamaia (1969), „Cupa europeană”, „Cupa lumii” și „Premiul Presei” la Festivalul Internațional de la Knokke din Belgia, unde a reprezentat România (1971) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 377-378.

Bibliografie selectivă:

Urziceanu, Aura. Aura Urziceanu : [interviu cu interpreta de jazz Aura Urziceanu] / pentru conformitate: Anatol Caciuc // Dimensiunea clipei : [interviuri cu interpreți de muzică populară și ușoară din Republica Moldova și România] / Anatol Caciuc. – Chișinău : Pontos, 2006. – P. 201-204. – ISBN 978-9975-102-17-9.

Berindei, Mihai. Urziceanu Aura / Mihai Berindei // Dicționar de jazz / Mihai Berindei. – București : Editura Științifică și

Enciclopedică, 1976. – P. 267-268.

Fotea, Daniela Caraman. Aura Urziceanu / Daniela Caraman Fotea // Meridianele cîntecului / Daniela Caraman Fotea. – București : Editura Muzicală, 1989. – P. 270-271. – ISBN 973-42-0006-2.

Marcu, George. Urziceanu Aura / George Marcu // Femei de seamă din România : de ieri și de azi / George Marcu. – București : Meronia, 2017. – P. 443-444. – ISBN 978-606-750-022-6.

Țărălungă, Ecaterina. Urziceanu Aura / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă – București : AGIR, 2019. – P. 776. – ISBN 978-973-720-765-4.

Ana Struță

Iurie SADOVNIC 1951-2021

Muzician, interpret de muzică ușoară și folk, Artist Emerit, Artist al Poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 14 decembrie 1951, în s. Jura, rn. Râbnița, și a copilărit în s. Susleni, rn. Orhei. A decedat la 7 iunie 2021, la Chișinău, fiind înmormântat la Cimitirul Central.

A învățat la Școala medie din Susleni (1959-1969) și din 1964 studiază acordeonul la Casa „pionierilor” din sat. Fiind elev în clasa a șaptea, a creat prima trupă muzicală, „Haiducii”, care în scurt timp a devenit mândria satului,

apoi și a raionului. După absolvirea școlii, este angajat la Casa de cultură din localitate în calitate de conducător artistic. În perioada 1970-1972 face serviciul militar în or. Nikolaev, Ucraina, activând în formația locală de jazz. După armată (1972), a urmat Catedra de regie și arta actorului la Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” (astăzi, Catedra de studii teatrale, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), unde a fost solist al formației institutului „Haiducii” (1968-1973), apoi solist al formației „Sonor” (1973-1976). A fost exmatriculat pentru interpretarea unei balade haiducești și a unor cântece de jale la un festival de muzică ușoară din Moscova, fapt care i-a deranjat pe nomencluriștii comsomoliști (1976).

În perioada 1976-1996 a fost angajat al Filarmonicii Naționale din capitală, unde a colaborat cu formațiile „Contemporanul” (1977-1978), „Bucuria” (1979-1982) și cu Teatrul Poetic, alături de A. Vartic, L. Ciobanu, E. Puiu. În 1983 a fondat formația „Legenda”, care a activat până în 1993 și cu care a întreprins numeroase turnee în țară și peste hotare. În 1989, în cadrul unei manifestări sovieto-române, a concertat cu legendarele formații engleze „Deep Purple” și „Uriah Heep”. La 27 august 1989, împreună cu formația „Legenda”, a cântat în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău, cu prilejul declarării Independenței Republicii Moldova. În anii 1990 a susținut numeroase concerte în regiunea din stânga

Nistrului, cântând în timpul conflictului armat pentru public la Cocieri, Dubăsari, pe la întreprinderi, fabrici de confecții și chiar în tranșee.

S-a bucurat de un succes nemaipomenit la ședințele Cenaclului „Dialog” de la Uniunea Scriitorilor din Moldova, unde interpreta muzică folk.

Împreună cu regizorii C. Munteanu și Șt. Bulicanu, a realizat, în 1988, filmul „La pragul casei părintești”, despre viața și opera poetului rus N. Rubțov.

În 1999 publică volumul de versuri „Am să plec în codrul verde...”.

Iurie Sadovnic a scris muzică pe versurile lui Gr. Vieru, N. Rubțov, L. Blaga, M. Eminescu, V. Alecsandri, A. Păunescu, D. Matcovchi, F. García Lorca ș.a. Baza repertoriului său o constituie eposul eroic, cântecul civic, melodiile lirice, baladele populare. A interpretat din muzica lui E. Doga, Gh. Mustea, A. Chiriac. Cântecele „Dragă Otee”, „Am să plec în codrul verde”, „Căprioara”, „Mândro, cui mă lași pe mine”, „Fața pâinii”, „Noi pace vrem”, „Andrii Popa”, „Demnitate”, „În limba ta” sunt doar câteva din șlagărele care l-au făcut pe interpret cunoscut și apreciat.

Înregistrează mai multe discuri care s-au bucurat de succes: „Legenda” (2000), „Enigmatică femeie” (2000), „Masa de piatră” (2001), „În limba ta” (pe versurile lui Gr. Vieru) (2005), „Evadare” (2013), „Balada bărbatilor” (2020).

A compus 114 cântece, a interpretat 155 de piese și a adus în scenă renumitele balade „Miorița” și „Toma

Alimoș”. A colaborat la 16 discuri colective. A produs cinci filme muzicale, opt filme documentare și trei spoturi publicitare.

Iurie Sadovnic a fost invitat la numeroase emisiuni radio (prima în noiembrie 1978) și de televiziune (ultima în martie 2020), fiind menționat în diverse surse tipărite (volume, publicații) și electronice. În perioada 1975-2020 a susținut peste o mie de recitaluri și a efectuat nenumărate turnee în Bulgaria, Cehoslovacia, Danemarca, Franța, Mongolia, Polonia, Germania, România, Rusia, Ucraina, Ungaria.

Pentru merite deosebite în dezvoltarea artei muzicale, a fost distins cu titlurile onorifice de Artist Emerit (1984) și Artist al Poporului (2011). A fost decorat cu Medalia „Meritul Civic” (1993), Medalia „Mihai Eminescu” (2000), „Ordinul Republicii” (2015). În 2017 devine Laureat al Premiului Național.

Este Cetățean de Onoare al satului Susleni.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 301-302; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2010. – P. 192-193; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 363-364.

Bibliografie selectivă:

Sadovnic, Iurie. Artiștii sunt sărăciți intenționat, ca să cânte pe doi bani la alegeri : [interviu cu Iurie Sadovnic] / consemnare: Aneta Grosu // Ziarul de gardă. – 2013. – 24 oct. – P. 10-11. – ISSN 1857-3150.

Sadovnic, Iurie. „Bulgărească moldovenească” / Iurie Sadovnic // Cei care sunt... : di-

aloguri, eseuri, medaliaoane și întâmplări cu personalități din Republica Moldova / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 178-184. – ISBN 9975-9567-2-6.

Sadovnic, Iurie. De ce m-aș fi apucat, totdeauna m-am străduit să lucrez temeinic... : de vorbă cu Iurie Sadovnic, Artist Emerit din Republica Moldova / consemnare: Lora Rucan // Voci umane, destine neordinare / Lora Rucan. – Chișinău : CEP USM, 2006. – P. 229. – ISBN 978-9975-917-18-6.

Sadovnic, Iurie. Dragă, o, teie / muzică: Iurie Sadovnic ; versuri: Grigore Vieru // 125 de cântece pentru suflet : [pentru voce, cor, fără acompaniament] / selecție: Ala Bujor. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Epigraf, 2010. – P. 183. – ISBN 978-997-512-593-2.

Sadovnic, Iurie. Scena e un lucru sfânt : [interviu cu interpretul Iurie Sadovnic / consemnare: Aliona Avram // Dialog. – 2001. – 26 oct. – P. 7.

Sadovnic, Iurie. Sulac „Kaghebiștul” / Iurie Sadovnic // Insectarul vesel : (Întâmplări cu personalități din Republica Moldova) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 98-99. – ISBN 978-9975-53-15-1.

Sadovnic, Iurie. Toată făptura mea e numai muzică : dialog cu Iurie Sadovnic, cantautor, chitarist / Iurie Sadovnic / a dialogat: Nina Jovmir // Verificat: Au sufletele inundate de muzică : [interviuri cu muzicieni, compozitori, dirijori, interpreți] / Nina Jovmir. – Chișinău : Pontos, 2012. – P. 193-205. – ISBN 978-9975-51-359-3.

Am să plec în codrul verde... : In memoriam Iurie Sadovnic // Moldova. – 2021. – Mai/Iun. – P. 38-45. – ISSN 0132-6635.

Buzilă, Serafim. Sadovnic Iurie, cântăreț de muzică ușoară / Serafim Buzilă // Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : ARC : Museum, 1999. – P. 383. – ISBN 9975-906-35-8.

Calcea, Andrei. Sadovnic Iurie (Orheianu) / Andrei Cal-

cea // Personalități orheiene : Dicționar enciclopedic / Andrei Calcea. – Chișinău : Pontos, 2003. – P. 155. – ISBN 9975-927-21-1.

Cocarcea, Vasile. Bardul Codrilor Iurie Sadovnic-Orheianu / Vasile Cocarcea, Andrei Calcea // Orhei vatră de istorie și civilizație / Vasile Cocarcea, Andrei Calcea. – Orhei ; Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 500-502. – ISBN 978-9975-58-154-7.

Era și timpul : [interpretul de muzică ușoară și folk Iurie Sadovnic a fost distins cu „Ordinul Republicii”] // Săptămîna. – 2015. – 26 iun. – P. 4. – ISSN 1857-2332.

Muntean, Ivan. Iurie Sadovnic / Ivan Muntean, Arcadie Reațhii // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Reațhii. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 347. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Roibu, Nicolae. Iurie Sadovnic: „Scriu versuri și compun muzică în continuare” / Nicolae Roibu // Nevoia de oameni : (dialoguri, medaliaoane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Chișinău : Lumina, 2012. – P. 77-78. – ISBN 978-9975-65-298-8.

Roșca, Denis. Sadovnic Iurie. Interpret. Artist al Poporului / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 492. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Ursulescu, Octavian. Iurie Sadovnic. Marie-Jeanne Gherghinescu. Ion Dichiseanu : [despărțirile anului 2021] / Octavian Ursulescu // Actualitatea muzicală. – 2021. – Nr 6. – P. 28-29. – ISSN 1220-742X.

Vizitiu, Svetlana. Iurie Sadovnic – Lacrima Basarabiei noastre... / Svetlana Vizitiu // Personalități și recenzii literare : impresii din viață și cărți / Svetlana Vizitiu. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 237-239. – ISBN 978-5-88554-263-0.

Tatiana Grușco

Papa FRANCISC
(Jorge Mario BERGOGLIO)
1936-2025

Episcop al Romei și suveran pontif, al 266-lea papă al Bisericii Catolice și primul din America Latină, primul iezuit și primul papă neeuropean după mai mult de 1 200 de ani; pontificatul său a fost marcat de reforme, simplitate și o orientare profundă către cei marginalizați.

Papa Francisc a promovat o viziune a creștinismului bazată pe iubire, compasiune și dialog, într-o lume marcată de inegalități și conflicte. Pontificatul său este văzut ca un efort de a aduce Biserica aproape de oameni, cu un accent puternic pe problemele sociale și globale ale secolului XXI.

Jorge Mario Bergoglio s-a născut pe 17 decembrie 1936, la Buenos Aires, Argentina, într-o familie de imigranți italieni. A trecut la cele veșnice pe 21 aprilie 2025, la Vatican, fiind înmormântat în Basilica „Santa Maria Maggiore”, conform dorinței sale testamentare.

A urmat o școală publică, Școala Tehnică nr. 27 „Hipólito Yrigoyen”, unde și-a încheiat studiile cu o diplomă de tehnician în chimie, apoi a urmat cursurile seminarului din

Villa Devoto, Buenos Aires (1958). Între 1961 și 1963 a studiat la Colegiul „San José” din San Miguel, Buenos Aires, obținând licența în filozofie.

În 1964-1965 a fost profesor de literatură și psihologie la Colegiul „Preacurata Fecioară Maria” din Santa Fe, iar în 1966 a predat aceleași materii la Colegiul „Mântuitorul Isus” din Buenos Aires. Din 1967 până în 1970 a studiat la Facultatea de Teologie din cadrul Colegiului „San José” din San Miguel, obținând licența în teologie.

A fost hirotonit preot la 13 decembrie 1969. În 1970-1971 a urmat tertianatul, cel de-al treilea ciclu de formare spirituală, la Alcalá de Henares, în Spania. În 1973, la 22 aprilie, a depus voturile perpetue, confirmându-și angajamentul pe viață față de misiunea iezuită. Tot în 1973 a fost ales superior provincial, conducând întreaga provincie iezuită din Argentina timp de șase ani.

Între 1980 și 1986 a fost rector la Colegio Máximo din San Miguel și paroh al Bisericii „San José” din același oraș. În 1986 a mers în Germania pentru a-și finaliza teza de doctorat, însă a fost transferat la Córdoba, unde a activat ca director spiritual și confesor în biserica Societății lui Isus.

În 1992 a fost numit episcop auxiliar de Buenos Aires și hirotonit episcop. În 1997 a devenit arhiepiscop coadiutor, iar în 1998 arhiepiscop de Buenos Aires și primat al Argentinei. În 2001 a fost făcut cardinal de Papa Ioan Paul al II-lea.

Jorge Mario Bergoglio a fost întotdeauna un apărător

al defavorizaților, iar după obținerea titlului de cardinal, a descurajat obiceiul credincioșilor care cheltuiau bani pentru a merge la Roma și i-a îndemnat să doneze acei bani săracilor.

În 2010, cardinalul Jorge Mario Bergoglio a înfruntat fățiș guvernul argentinian pe tema căsătoriei între persoane de același sex, pronunțându-se contra, iar în 2012 i-a criticat pe preoții catolici care refuzau să boteze copiii născuți în afara căsătoriei, calificându-i drept „ipocriți”. De asemenea, a avut o atitudine constantă împotriva avortului și a eutanasiei asistate.

La 13 martie 2013, în urma conclavului care a urmat demisiei Papei Benedict al XVI-lea, Jorge Mario Bergoglio a fost ales papă, cu numele de Francisc, în onoarea Sfântului Francisc de Assisi. A devenit primul papă din America Latină și primul papă iezuit. Apariția sa în balconul Bazilicii „San Pietro”, cu un simplu „Buona sera!”, a fost considerată un semn al stilului său apropiat de oameni.

Pontificatul Papei Francisc s-a caracterizat prin accentul pus pe solidaritate, incluziune socială, dialog interreligios și pace, reformă a Bisericii. Enciclica „Laudato si” (2015) este un apel puternic la protejarea mediului.

Papa a fost recunoscut și venerat inclusiv pentru simplitatea sa: a locuit în Casa „Sfânta Marta”, nu în Palatul Apostolic, a folosit mașini modeste și a refuzat formalismul excesiv. Comunicarea sa directă și gesturile simbolice – spălarea picioarelor deținuților, vizitele în tabere

de refugiați – l-au transformat într-una dintre cele mai respectate figuri morale contemporane.

A publicat, la Buenos Aires câteva cărți, între care „Reflexiones sobre la vida apostólica” (Reflecții asupra vieții apostolice, 1987), „Diálogos entre Juan Pablo II y Fidel Castro” (Dialoguri între Ioan Paul al II-lea și Fidel Castro, 1998), „Corrupcion y Pecado. Algunas reflexiones en torno al tema de la corrupcion” (Corupție și păcat. Câteva reflecții asupra temei corupției, 2006), „Sobre el Cielo y la Tierra. Editorial Sudamericana” (Despre cer și pământ, 2010).

În 2015 a lansat primul său album de muzică, intitulat „Wake Up!”, cu 11 piese în diverse genuri muzicale: pop, rock și stil gregorian, peste care au fost montate fragmente din discursurile sale publice. Acestea abordează teme precum pacea, natura, sărăcia, credința, familia în mai multe limbi: italiana, spaniola, engleza și portugheza.

Papa Francisc a efectuat numeroase vizite apostolice internaționale în timpul pontificatului său, călătorind în peste 60 de țări de pe diverse continente. Aceste călătorii au avut ca scop consolidarea legăturilor spirituale și diplomatice, precum și sprijinirea comunităților catolice locale. Și-a manifestat dorința de a vizita locuri pe care niciun alt papă nu le-a mai vizitat sau unde catolicii sunt o minoritate, punând accentul pe dimensiunea misionară a Bisericii. Călătoriile sale au fost marcate de întâlniri

cu autoritățile, societatea civilă, corpul diplomatic și comunitățile locale, promovând pacea, dialogul și justiția socială. La începutul pontificatului, în mai 2014, a vizitat Iordania, Palestina și Israelul. A călătorit frecvent în Africa și America Latină, vizitând țări precum Brazilia, Cuba, Kenya, Uganda și Republica Central Africană. În februarie 2019 a devenit primul papă care a vizitat Peninsula Arabică, locul de naștere al Islamului, un moment istoric pentru dialogul interreligios. A vizitat majoritatea țărilor europene, concentrându-se adesea pe națiuni mai mici sau aflate la „marginile” continentului. În perioada 31 mai – 2 iunie 2019, Papa Francisc a efectuat o vizită apostolică în România, sub genericul „Să mergem împreună!”. A vizitat orașele București, Iași, Blaj și Sanctuarul Marian de la Șumuleu Ciuc, beatificând șapte episcopi greco-catolici martiri. Acea vizită a avut loc după 20 de ani de la vizita Papei Ioan Paul al II-lea, care a numit România „Grădina Maicii Domnului”. În a doua parte a anului 2024 a efectuat cea mai lungă și îndepărtată călătorie a sa în calitate de cap al Bisericii Catolice, vizitând patru țări din Asia de Sud-Est și Oceania: Indonezia, Papua Noua Guinee, Timorul de Est și Singapore.

A fost onorat cu numeroase distincții și premii, atât din partea Vaticanului, cât și din partea autorităților civile internaționale. Vaticanul i-a conferit medalii comemorative ale pontificatului și distincții simbolice.

La nivel internațional, a fost decorat cu medalii prestigioase, printre care „Medalia Prezidențială a Libertății” cu Distincție din partea SUA, acordată de președintele J. Biden (2025). În decursul călătoriei în România, în 2019, Papa a primit „Medalia Jubiliară 225” din partea Seminarului Teologic din România, ca semn de comuniune și apreciere pentru grija pastorală oferită popoului lui Dumnezeu și pentru atenția deosebită acordată seminariștilor și seminarelor în care aceștia se formează.

Bibliografie selectivă:

Francisc, Papa. Numele lui Dumnezeu este Milostivirea: Un dialog cu Andrea Tornielli / Papa Francisc, Andrea Tornielli. – București : Trei, 2016. – 159 p. – ISBN 978-606-719-625-2.

Francisc, Papa. Papa Francisc: Cuvinte pentru inimă, minte și mers împreună / Papa Francisc. – Târgu Lăpuș : Galaxia Gutenberg, 2019. – 194 p. – ISBN 978-973-141-770-7.

Francisc, Papa. Să reîncepem să visăm : Calea către un viitor mai bun : Conversații cu Austen Ivereigh / Papa Francisc, Austen Ivereigh. – București : Rao Distribuție, 2021. – 192 p. – ISBN 978-606-006-557-9.

Francisc, Papa. Din aforismele Papei Francisc (I), (II) // Convorbiri literare. – 2019. – Nr 4. – P. 37-41 ; Nr 5. – P. 51-52. – ISSN 0010-8243.

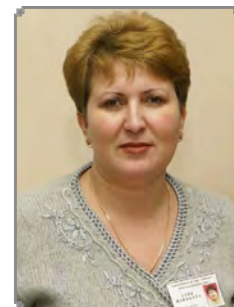
Petrini, Carlo. Pământul viitorului : Dialoguri cu Papa Francisc pe tema ecologiei integrale / Carlo Petrini. – București : Rao Distribuție, 2021. – 194, [4] p. – ISBN 978-606-006-535-7.

Salai, Sean. Ce ar face Papa Francisc : Aducând nevoiașilor vestea cea bună / Sean Salai. –

Târgu Lăpuș : Galaxia Gutenberg, 2020. – 173 p. – ISBN 978-973-141-872-8.

Spinner, Stephanie. Cine este Papa Francisc? / Stephanie Spinner. – București : Pandora, 2017. – 112 p. – ISBN 978-606-978-107-4.

Ana Struță

Aculina MIHALUȚA 1966

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și știința informării, manager.

S-a născut la 22 decembrie 1966, în s. Musteața, rn. Fălești.

A absolvit Școala medie din s. Musteața, rn. Fălești (1974-1984). A urmat studiile superioare la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie, specialitatea bibliotecar-bibliograf (1984-1989), deține categoria de calificare superioară (2006-prezent).

A beneficiat de numeroase stagii și formări profesionale în România (București, 2005; Tulcea, 2017; Constanța – Mamaia, 2018; Suceava, 2018, 2025; Iași, 2024; Vatra Dornei, 2025), Republica Moldova (Chișinău, 2014, 2015, 2018, 2019, 2024), Lituania (Kauņas, 2015), Ungaria (Debrecen, 2015), Grecia (Rethimno, 2017), Belarus (Minsk, 2018)

ș.a. În ultimii ani a participat la instruirile: „Instrumentele digitale pentru elaborarea produselor de design grafic” (Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți – USARB, 2023); „Raportarea activității bibliotecii: anul 2023” (Biblioteca Centrală a USM, 2023); „Managementul instituției bibliotecare: concepte noi, orientare pentru schimbare” la Biblioteca Națională a Republicii Moldova – BNRM (2023); „Aplicarea prevederilor Standardului Național SM 356:2023. Informare și Documentare. Înregistrarea bibliografică. Descrierea bibliografică: cerințe și reguli de aplicare” (BNRM, 2024); „Management în cultură”, destinat conducătorilor din domeniu (Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2024) ș.a.

Itinerarul profesional l-a început la Biblioteca Științifică (BȘ) a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți în calitate de bibliograf (1989-1995), apoi este bibliograf superior (1995-1996), șefă a Secției prelucrarea științifică a literaturii (1996-1997), șefă a Sectorului de catalogare și clasificare (1997-2001), șefă a Serviciului de catalogare, clasificare (2001-2009), director adjunct (2009-2023), director BȘ a USARB (2023-prezent).

Activitatea sa profesională este orientată spre dezvoltarea și modernizarea proceselor biblioteconomice, pe planificarea, organizarea, monitorizarea și evaluarea activității BȘ a USARB. S-a implicat în elaborarea „Strategiei de dezvoltare a Bibliotecii Științifice USARB, 2017-2022” și a „Planului

Strategic al USARB, 2024-2029” (Capitolul „Biblioteca Științifică”).

Acordă o deosebită atenție dezvoltării colecțiilor, coordonării procesului de dotare a lectoratelor în procedura de acreditare a disciplinelor universitare, gestionării indicilor principali și de performanță ai activității instituției, asigurării furnizării datelor pentru statistica de stat. În acest context, promovează acțiuni menite să crească eficiența muncii angajaților prin elaborarea și aplicarea de trasee, metodologii și norme de lucru, utilizând tehnologii inovatoare.

Experiența sa include monitorizarea și implementarea proiectelor de informatizare, începând cu anii 1994-1998, când se adaptează formatul MARC, modulul de catalogare și asistență informațională, urmărind demersul fundamental pentru tranziția către standardele moderne: TinLib, TinRead și, începând cu anul 2016, sistemul integrat de bibliotecă ALEPH.

Contribuțiile sale se extind asupra elaborării și monitorizării programelor și proiectelor bibliotecare, cu un rol important în crearea Catalogului electronic, al Repozitoriului instituțional ORA (Open Research Archives) USARB și al Bibliotecii Digitale, precum și asupra extinderii bazei de date locale și catalogului partajat al bibliotecilor universitare din Republica Moldova, membri ai Consorțiului. A coordonat realizarea fișierelor de autoritate. În vederea internaționalizării USARB, monitorizează grupul de

bibliotecari-indexatori în repozitorii internaționale/biblioteci și platforme deschise: Zenodo, Open Library, CEEOL ș.a.

De asemenea, acordă o deosebită atenție supervizării procesului de promovare a colecțiilor, serviciilor și imaginii bibliotecii prin pagina web și prin cele patru bloguri active: „Biblioteca Științifică în dialog cu cititorii”, „Bibliotecarii USARB. Profesional”, Blog CBD și Centrul de Informare al României la Bălți.

Un aspect important al activității sale îl constituie implementarea ideilor inovatoare și a experienței avansate. Printre realizările semnificative se numără consolidarea serviciilor la distanță în sprijinul instruirii și cercetării și crearea serviciului interactiv „Bibliotecarul online” – un live chat lansat în 2020, care oferă răspunsuri rapide și simplificate la întrebările utilizatorilor privind structura, accesul, programul și serviciile bibliotecii.

Un rol activ îl are în procesul de revizuire și actualizare a cadrului normativ intern prin participare la redactarea și actualizarea regulamentelor și documentelor-cheie. Totodată, a elaborat politici instituționale de cercetare, de formare profesională continuă a personalului de specialitate ș.a. La nivel național, a participat cu propuneri la modificarea Legii bibliotecilor nr. 160, a „Regulamentului de gestionare a colecțiilor de bibliotecă”, la revizuirea „Regulamentului privind conferirea categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci”. A contribuit la

redactarea Formularului Statistic 6-C și a fost membră a grupului de lucru responsabil de elaborarea standardului moldovenesc SM 356:2023 „Informare și documentare. Înregistrarea bibliografică. Descrierea bibliografică. Cerințe și reguli de aplicare”.

La nivel instituțional, național și internațional a avut o contribuție semnificativă în implementarea unor proiecte de amploare. A fost membră în cadrul Proiectului „Servicii modernizate de informare pentru un învățământ de calitate” (MISISQ, 2013-2016), Programul Tempus. Membră a grupului de lucru și responsabilă de Modulul „Catalogare software ALEPH”, participând la implementarea software-ului specializat de bibliotecă în instituțiile universitare din Republica Moldova. A colaborat la Proiectul „Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor în Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului bibliotecar și reformarea bibliotecilor” (LNSS, 2015-2018), realizat prin Programul Erasmus+. În aceeași perioadă s-a implicat activ în Proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova” (2016-2019), derulat în cadrul parteneriatului dintre Norvegia și Republica Moldova, finanțat de Programul Norvegian de Cooperare cu Eurasia în domeniul învățământului superior și realizat împreună cu Universitatea din Bergen (Norvegia), Universitatea „Transilvania” din Brașov (România) și 18 biblioteci universitare

din Republica Moldova. Implicată în Proiectul național „Memoria Moldovei – Biblioteca Digitală Moldavica”, BNRM.

Un alt obiectiv a fost preluarea coordonării și dezvoltarea Centrului de Informare al României la Bălți (2020-prezent), care a beneficiat de dotări cu resurse informaționale, mobilier și echipamente digitale, prin proiecte nerambursabile coordonate cu sprijinul Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM) a Guvernului României. S-a implicat și în cadrul Proiectului de cooperare între bibliotecile din statul Carolina de Nord (SUA) și Republica Moldova (2020-2023), precum și în Consorțiul REM – Resurse Electronice pentru Moldova (2001-prezent), în parteneriat cu EBSCO Publishing și Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice. Activează în Proiectul „Management în cultură” (2022); Proiectul „MHELM – Conducerea și managementul învățământului superior din Moldova (Moldova Higher Education Leadership and Management)”, cofinanțat prin Programul Erasmus+ al UE (2023); Proiectul „Dotarea cu resurse informaționale, mobilier și echipament tehnic a Centrului de Informare al României” (DRRM, 2024), precum și la „Transformarea Sălii de Conferințe a Bibliotecii Științifice a USARB în Sala Regele Ferdinand I” (DRRM, 2025).

Pe lângă aceste proiecte majore, s-a manifestat și în inițiative recente, precum Proiectul „DARE TO

CARE – Îndrăznește să-ți pese” (2025, în parteneriat cu BNRM și ABRM), care reconfirmă angajamentul în sprijinirea comunităților bibliotecare prin activități de modernizare, cooperare și formare profesională.

Activitatea de cercetare a fost valorificată printr-o producție științifică ce numără peste 190 de lucrări publicate în calitate de autor, redactor responsabil, coordonator, director de publicații sau prefațator. Acestea includ monografii, bibliografii, cataloage, dicționare, anuare, resurse electronice, ghiduri și articole științifice apărute în reviste de specialitate din țară și din străinătate, în revistele universitare, dar și în culegeri și pe platforme online.

Este redactor bibliografic al lucrărilor apărute în colecții valoroase: „Bibliographia Universitas”, „Facultas Biography – USARB”, „Vestigia Semper Ad Orta”, „Doctor Honoris Causa”, „In Honorem”, care includ lucrări dedicate unor personalități academice, precum academicianul N. Filip, Gh. Baciuc, Al. Budișteanu, și cataloage tematice („Carte cu autograf și dedicații”, „Contribuții științifice ale profesorilor Facultății de Drept”, „Contribuții științifice ale Facultății de Fizică, Tehnică, Matematică și Informatică” ș.a.). În calitate de redactor responsabil, timp de cinci ani, a ghidat editarea a 14 bibliografii, o biobibliografie și o antologie, multe dintre ele apreciate prin distincțiile Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova și ale Senatului USARB. Printre cercetările efectuate se re-

marcă „Achiziția resurselor informaționale electronice: studiu bibliometric (2019-2023)”, finalizat în 2024.

Pe parcursul carierei profesionale a participat la numeroase manifestări științifice și profesionale, însumând peste 120 de reuniuni: conferințe, congrese, simpozioane, mese rotunde. Printre cele mai recente evenimente la care a contribuit se numără „Bibliotecile în susținerea Strategiei naționale de dezvoltare Moldova Europeană 2030” (Chișinău, 2023), Forumul Managerilor „Biblioteca în contextul integrării europene a Republicii Moldova” (BNRM, 2023), Conferința Internațională „Reziliența socială și rețelele profesionale puternice ca precondiție pentru pace” (BNRM, 2023), Simpozionul Național „Anul Biblioteconomic 2023” cu genericul „Bibliotecile în susținerea incluziunii digitale, sociale și culturale a membrilor comunității” (BNRM, 2024), Conferința „Biblioteca – tradiție și inovație” (BCU „Mihai Eminescu” Iași, România, 2024), Conferința Științifico-Practică „Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie” (BȘ USARB, 2021-2024), Conferința „Dezvoltarea profesională continuă – un deceniu de învățare” (Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, Chișinău, 2024), Simpozionul „Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc” (Suceava, 2025) ș.a.

A susținut circa 90 de comunicări în cadrul reuniunilor profesionale. Printre acestea se remarcă „Spiritul româ-

nesc în colecția de carte rară și veche a Bibliotecii universitare bălțene” (Suceava, 2023); „Cartea în limba latină din biblioteca preotului Gheorghe Armașu” (Chișinău, 2023); „Biblioteca Științifică Universitară – centru informațional modern pentru educație, cercetare și formare” (Iași, 2024); „Dincolo de pagini – Colecția de documente rare, patrimoniul indispensabil al Bibliotecii Științifice a USARB” (Iași, 2024) ș.a. Din anul 2019 coordonează și redactează programe infodocumentare dedicate unor evenimente naționale și internaționale, organizate la Biblioteca Științifică a USARB. Printre acestea Conferința „Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor” (2020, 2025), Conferința Științifică Internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică” (USARB, 2019, 2021-2024), „Săptămâna Internațională a Accesului Deschis”, „Săptămâna Educației Deschise”, „Ziua Bibliotecarului”, dar și proiecte educaționale precum „Lunarul studenților de la ciclul I de instruire, al masteranzilor și doctoranzilor” ș.a.

Un alt aspect al implicării sale îl constituie diseminarea informațiilor în rândul colegilor, inclusiv al bibliotecarilor școlari, despre evenimentele la care a participat. De asemenea, a contribuit în calitate de membră a Comisiei de evaluare a bibliotecilor din învățământ (școli, gimnazii, licee) din zona de nord și mun. Bălți la prezentarea rezultatelor evaluării bibliotecilor din învățământul general (2022-2024).

Un rol esențial în activitatea sa îl constituie mentoratul și sprijinul acordat colegilor bibliotecari prin asistență de specialitate, activități de consiliere și consultanță, orientate atât către personalul bibliotecii, cât și către comunitatea profesională extinsă. În acest sens, contribuie la stabilirea și consolidarea relațiilor de colaborare la nivel instituțional, național și internațional.

Un aspect important al carierei sale îl constituie activitatea didactică și formarea profesională continuă. În calitate de formatoare națională în cadrul Secției de Formare Continuă a Universității de Stat din Moldova și ABRM, a desfășurat cursurile de formare continuă „Bazele biblioteconomiei și științelor informării” și „Tendințe moderne în activitatea infodocumentară”. Totodată, în cadrul Centrului Biblioteconomic Departamental, este titularul unor module esențiale: „Bazele catalogării”, „Clasificarea și sistematizarea resurselor infodocumentare”, „Standardizarea activității bibliotecii” și „Indicatori de activitate. Statistica de bibliotecă”. În perioada 2009-2010 a activat ca lector superior la Catedra de literatură română și universală a USARB, predând disciplinele „Catalogarea și indexarea documentelor”, „Servicii de referințe” și „Practica de inițiere”, dedicate specialității biblioteconomie și asistență informațională și arhivistică.

A participat la circa 100 de reuniuni profesionale naționale și internaționale, printre care „Biblioteca –

tradiție și inovație”, Zilele Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu” (Iași, 2024), „Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc” (Suceava, 2024, Vatra Dornei, 2025) ș.a.

Afilieri și implicare profesională: membră a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) (1992-prezent); vicepreședintă ABRM, coordonatoare a mai multor secțiuni profesionale (2016-2019); membră a Consorțiului REM – Resurse Electronice pentru Moldova (2001-prezent); membră a colegiului de redacție (2005-prezent) al revistei „Confluente Bibliologice”; membră (2015-prezent) a revistei electronice „Bibliouniversitas@ABRM.md”, membră a Comitetului Tehnic nr. 1 „Biblioteconomie. Informare. Documentare”, membră a Consiliului Biblioteconomic Național (2020-2022) și a Comisiei de Standardizare, Norme și Statistici a Consiliului Biblioteconomic Național (2009-2021), membră a Comisiei de atestare a bibliotecarilor (nivel instituțional) (2019-2025), membră a Senatului USARB (2008-2009, 2020-prezent), președintă a Consiliului administrativ și coordonator al Bibliotecii Științifice a USARB (2020-prezent), membră a Comisiei de imagine și strategii a Senatului USARB (2020-prezent), membră a Consiliului Bibliotecar al BȘ USARB (2001-prezent), membră a Comisiei de evaluare a bibliotecilor școlare din Zona de Nord (2022-2023).

Distincții și aprecieri: „Cel mai bun bibliotecar al anului

2004” (ABRM), Diplomă de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2013), Premiul I în cadrul Concursului Național ABRM „Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și științei informării”, Premiul Mare, I, II, III la Concursul Național ABRM (2015-2022), diplome ale Ministerului Educației al Republicii Moldova (2016, 2018), Diploma Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2025), Diplomă de gratitudine (Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării. Institutul de Standardizare din Moldova, 2023), Diplome USARB (2016, 2017, 2018, 2020, 2023, 2024), Diplomă BNRM la „Anul bibliologic 2016” (2017), Diplomă de merit (grupuri de lucru, cu prilejul Zilei Bibliotecarului, ani multipli), Diplomă de gratitudine din partea Liceului Teoretic Republican (LTR) „Ion Creangă” din Bălți (2016), Diplomă pentru contribuție la Proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova” (2019), Diplomă de participare la inaugurarea Sălii memoriale „Eugen Coșeriu” – LTR „Ion Creangă”, Bălți (2021), aprecieri din partea Ministerului Culturii pentru activitatea de expertă în evaluarea bibliotecilor școlare (2023), Diploma de noblete a ABRM (2024).

Referințe bibliografice:

Carte rară în limba rusă din colecțiile Bibliotecii Științifice: Bibliografie / alcătuitori: Marina Șulman, Snejana Zadainova ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța. – Bălți : Biblioteca Științifică USARB, 2020. – 368 p. – ISBN 978-9975-50-230-6.

Conferința științifico-practi-

că „Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie”, Ediția a 3-a, 18 aprilie 2024, Bălți / coordonator: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2024. – 115 p. – ISBN 978-9975-50-328-0.

Contribuții pedagogice ale universitarilor bălțeni / alcătuitori: Elena Scurtu, Anna Nagherneac ; redactor responsabil/bibliografic: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2022. – (Bibliographia Universitas, ISBN 978-9975-50-154-5). – ISBN 978-9975-50-278-8.

Vol. 1 : Indice bibliografic. – 2022. – 461 p. – ISBN 978-9975-50-279-5.

Vol. 2 : Indexuri auxiliare. – 2022. – 165 p. – ISBN 978-9975-50-280-1.

Contribuții Științifice ale profesorilor și colaboratorilor : Anuar 2023 / alcătuitori: Anna Nagherneac [et al.] ; redactor responsabil/bibliografic: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2024. – 124 p. – (Bibliographia Universitas, ISBN 978-9975-50-154-5) – ISBN 978-9975-50-036-4.

Contribuții Științifice ale profesorilor și colaboratorilor : Anuar 2021 / alcătuitori: Anna Nagherneac [et al.] ; redactor responsabil/bibliografic: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2022. – 119 p. – ISBN 978-9975-50-293-1.

Gheorghe Popa : Biobibliografie / alcătuitor: Ana Nagherneac ; redactor responsabil/bibliografic: Lina Mihaluța. – Ed. a 3-a, revăzută și completată. – Bălți : [S. n.], 2022. – 296 p. – ISBN 978-9975-50-294-8.

Margareta Curtescu : Biobibliografie / alcătuitor: Ana Nagherneac ; redactor responsabil: Elena Harconița ; redactor bibliografic: Lina Mihaluța. – Bălți : US „Alec Russo”, 2020. – 192 p. – (Colecția „Scriitori și universitari”, ISBN 978-9975-50-224-5). – ISBN 978-9975-50-252-8.

Ababii, Lilia. Centrul de Informare al României din Bălți – pilon important în păstrarea identității naționale = The Romanian Information Center in Bălți: a key pillar in preserving

national identity / Lilia Ababii, Lina Mihaluta // Bibliotecile universitare și inteligența artificială: parteneri în educație și cercetare : Conferința științifică internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”. Ediția a 13-a, 10 octombrie 2024. Secțiunea: Biblioteconomie și științele informării. – Bălți : [S. n.], 2024. – P. 101-108. – ISBN 978-9975-50-348-8.

Cereteu, Igor. Biblioteca preotului Gheorghe Armașu din Petreni: o comoară regăsită. Despre cartea românească / Igor Cereteu, Lina Mihaluta // Latinitate, Romanitate, Românităte : Conferința științifică internațională, Ediția a 6-a, 3-5 noiembrie 2022. – Chișinău : Lexon-Prim ; Oradea : Ratio et Revelatio, 2023. – P. 204-215. – ISBN 978-9975-163-66-8 (Lexon-Prim). – ISBN 978-606-9659-77-9.

Cereteu, Igor. Cartea în limba latină din biblioteca preotului Gheorghe Armașu / Igor Cereteu, Lina Mihaluta // Latinitate, Romanitate, Românităte : Conferința științifică internațională, Ediția a 7-a, 2-4 noiembrie 2023, Chișinău. – Chișinău : Lexon-Prim ; Oradea : Ratio et Revelatio, 2023. – P. 417-428. – ISBN 978-9975-172-36-3 – ISBN 978-606-9659-92-2.

Mihaluta, Aculina. Două proiecte educaționale la Universitatea din Bălți cu finanțare de la Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova / Aculina Mihaluta // Făclia. – 2025. – 11 iul. – P. 8. – ISSN 1857-3010.

Mihaluta, Aculina. România investește în patrimoniul cultural / Aculina Mihaluta // Natura. – 2025. – Nr 7. – P. 15. – ISSN 1857-2677.

Mihaluta, Lina. Biblioteca Științifică universitară – centru informațional modern pentru educație, cercetare și formare / Lina Mihaluta // Confluente bibliologice. – 2024. – Nr 1/2. – P. 3-5. – ISSN 1857-0232.

Mihaluta, Lina. Inteligența artificială în biblioteconomie: oportunități și perspective = Artificial intelligence in librarianship: opportunities and

perspectives / Lina Mihaluta // Bibliotecile universitare și inteligența artificială: parteneri în educație și cercetare : Conferința științifică internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”, Ediția a 13-a, 10 octombrie 2024. Secțiunea: Biblioteconomie și științele informării. – Bălți : [S. n.], 2024. – P. 5-9. – ISBN 978-9975-50-348-8.

Mihaluta, Lina. Managementul de bibliotecă : stiluri eficiente de gestionare = Effective library management styles / Lina Mihaluta // Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie : Conferința științifico-practică, Ediția a 3-a, 18 aprilie 2024. – Bălți : [S. n.], 2024. – P. 5-10. – ISBN 978-9975-50-328.

Mihaluta, Lina. Polivalența resurselor informaționale ale bibliotecii universitare cu sprijinul donațiilor = The versatility of the information resources of University library with the support of donations / Lina Mihaluta, Lilia Ucrainet // Biblioteca – partener în instruire și cercetare : Conferința științifică internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”, Ediția a 12-a, 6 octombrie 2023. Secțiunea Biblioteconomie și Științele Informării. – Bălți : [S. n.], 2024. – P. 5-11. – ISBN 978-9975-50-325-9.

Mihaluta, Lina. Transformarea sălii de conferințe a Bibliotecii Științifice a USARB în sala „Regele Ferdinand I” / Lina Mihaluta // Bibliouniversitas @ ABRM.md : [site]. – URL: <http://ojs.usarb.md/index.php/buniv/article/view/805/838> (accesat : 25.09.2025).

Admirabila vocație de bibliotecar : Lina Mihaluta – 50 de ani de la naștere : expoziție online / realizatori: Elena Harconița, Valentina Topalo, Silvia Ciobanu [et al.] // Repozitoriul instituțional ORA USARB. – URL: <http://riora.usarb.md:4000/items/64a3a34b-30b6-448d-8142-69f7a967ae9c> (accesat : 10.09.2025).

Comunicat privind desfășurarea ședinței festive dedicate

Zilei profesionale a Bibliotecarului // Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți : [blog]. – Premiul MARE pentru setul de 10 lucrări consacrate aniversării a 65-a de la fondarea Bibliotecii și Premiul special pentru design pentru lucrarea „Carte cu autograf și dedicații”, autori: Lina Mihaluta, Elena Cristian, Natalia Costiucenco, designer: Silvia Ciobanu. – URL: <https://bsub-alti.wordpress.com/2011/05/04/comunicat-privind-desfasurarea-sedinței-festive-dedicate-zilei-profesionale-a-bibliotecarului-2/> (accesat : 16.09.2025).

Harconița, Elena. Aculina Mihaluta / Elena Harconița // Bibliotecarii universitari bălteni : dicționar / Elena Harconița (redactor responsabil), Lina Mihaluta [et al.]. – Ediția a 2-a, revăzută și completată. – Bălți, 2015. – P. 54-58. – ISBN 978-9975-50-149-1.

Harconița, Elena. Biblioteca și Oamenii săi : [cu referire la Lina Mihaluta] / Elena Harconița // Magazin bibliologic. – 2005. – Nr 3/4 – P. 18-24. – ISSN 1857-1476.

Madan, Ion. Antoci Aculina / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / Ion Madan. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 53.

Rău, Alexe. O nouă revistă de specialitate : [cu referire la Lina Mihaluta] / Alexe Rău // Magazin bibliologic. – 2005. – Nr 3/4. – P. 15-17. – ISSN 1857-1476.

Strătilă, Silvia. Biblioteca Științifică din Bălți – suverana cărții din nordul Moldovei : [cu referire la Lina Mihaluta] / Silvia Strătilă // Natura. – 2022. – Nr 7. – P. 6. – ISSN 1476-4687.

Șef Serviciu Catalogare Clasificare Lina Antoci-Mihaluta = Head of Cataloguing and Classification Department Lina Antoci-Mihaluta // Universitari bălteni : dicționar biobibliografic / alcătuitori: Elena Scurtu, Maria Fotescu. – Bălți, 2005. – P. 363-364. – ISBN 9975-931-97-9.

Elena Harconița

Iuliu CÂRCELAN
1936-2023

Poet, prozator, traducător și redactor de carte, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 25 decembrie 1936, în s. Alexandru Ioan Cuza, rn. Cahul. S-a stins din viață pe 14 aprilie 2023, la Chișinău.

Studiile medii le face la școala din satul natal, iar pe cele superioare – la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), pe care o absolvă în 1960.

A lucrat pentru o perioadă învățător la țară, însă vocația sa literară și interesul pentru cultură l-au îndreptat curând spre presă și edituri. A fost redactor la ziarul „Scânteia leninistă” și „Tânărul leninist” (1961-1965), apoi la „Tinerimea Moldovei” (1965-1968), redactor în Secția proză la revista „Nistru” a Uniunii Scriitorilor din Moldova (1972-1974).

A desfășurat o vastă activitate editorială: redactor la Editura „Cartea Moldovenească” (1968), redactor superior la Editura „Lumina” (1968-1972, 1974-1977), redactor superior, apoi șef de redacție la „Literatura Artistică”, ulterior „Hyperion” (1977-1991). În această peri-

oadă, contribuie la alcătuirea, redactarea și editarea unor colecții de carte pentru copii: „Făguraș”, „Cheița de aur”, „A fost odată” ș.a. Selectează, redactează și editează împreună cu scriitorul Vl. Beșleagă „Crestomația literaturii universale” în două volume, o ediție pentru studenții și profesorii instituțiilor de învățământ superior.

Între 1992 și 1994 a fost corespondent special, iar din 1991 până în 2003 a deținut funcția de redactor-șef adjunct al săptămânalului „Florile dalbe”. Din 2004 și până la sfârșitul vieții a activat în calitate de redactor și șef al Secției de literatură la revista pentru copii „Alunelul”, contribuind la formarea gustului estetic al tinerei generații. Peste 20 de ani a fost președinte al juriului la Concursul republican al tinerilor poeți și prozatori „Florii”, la care participă nu doar copiii ce scriu în limba română, ci și cei care își manifestă creativitatea în limbile ucraineană, rusă, bielorusă, bulgară și găgăuză, adică reprezentanții minorităților naționale din Republica Moldova.

Debutul său literar a avut loc în 1957, în paginile ziarului „Tinerimea Moldovei”, cu versuri care au atras atenția prin prospețime și sensibilitate. Prima carte, placheta de versuri „Poarta Soarelui” (1969), a fost bine primită atât de cititori, cât și de critici. Au urmat volume de poezie „Trio” (1970, 1989), „Cerbul meu” (1971), „Apă dulce de cișmea” (1979), „Aștept o nouă dimineată” (2006), „Sentințe: subiecte, maxime și aforisme” (2018),

„Balade” (2019) și „Sonetul de dragoste” (2021). În paralel, a publicat și volumele în proză „Tata” (1973, 1978, 1982), „Când se coc merele” (1980) și „Surpriza” (2019), culegerea de scenete „DAR din DAR” (2020).

Bun cunoscător al literaturii universale, a tradus din Teocrit, Ovidius, Pindar, J. Swift, Lope de Vega, Michelangelo, Petrarca, Dante, Quevedo, Luis de León și poemul epic medieval „Cântarea Cidului”.

Poezia și proza lui Iuliu Cârchelau au fost traduse și publicate în Țările Baltice, Ucraina, Rusia, Belarus, Uzbekistan și în alte spații culturale. În același timp, a avut o activitate intensă ca traducător, aducând în limba română opere din literatura rusă, spaniolă, italiană, franceză, engleză și din alte literaturi ale lumii.

Iuliu Cârchelau a jucat roluri episodice în filmele „Lăutarii” și „Luceafărul” ale regizorului Em. Loteanu.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1972) și al Uniunii Scriitorilor din România (1996). De asemenea, a fost membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1999).

Pentru întreaga sa activitate literară, în 2018 i s-a decernat Premiul Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 375-376.

Bibliografie selectivă:

Cârchelau, Iuliu. Balade : Pentru copii mari și mici, părinți și bunici / Iuliu Cârchelau. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 48 p. – ISBN 978-9975-87-510-3.

Cârchelan, Iuliu. Dar din Dar : Scenete pentru copii / Iuliu Cârchelan. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 104 p. – ISBN 978-9975-87-574-5.

Cârchelan, Iuliu. Sentințe / Subiecte / Iuliu Cârchelan. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 184 p. – ISBN 978-9975-87-388-8.

Cârchelan, Iuliu. Sonetul de dragoste / autorul concepției, selecție, traducere, note bibliografice de Iuliu Cârchelan. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 64 p. – ISBN 978-9975-87-830-2.

Cârchelan, Iuliu. Surpriza : Povestiri pentru copii / Iuliu Cârchelan. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 92 p. – ISBN 978-9975-146-81-4.

Cârchelan, Iuliu. „Să fim mereu noi înșine...” : [interviu cu poetul, prozatorul și traducătorul Iuliu Cârchelan, realizat în 1986] / realizat de Iurie Grecov // Viața Basarabiei. Serie nouă. – 2016. – Nr 4. – P. 38-45. – ISSN 2345-1629.

Cimpoi, Mihai. Iuliu Cârchelan // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 193-194. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Nazar, Valeriu. Cârchelan Iuliu / Valeriu Nazar // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010 / coordonator: Valeriu Nazar. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 87-88. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Note suplimentare : Cârchelan Iuliu // Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5 : Cos.-Dră. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 613. – ISBN 9975-9868-1-1.

Verejanu, Dan. Cârchelan Iuliu / Dan Verejanu // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 1] : A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 233-234. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Ana Struță

**Ioan (Iancu)
ALECSANDRI
1826-1884**

Prozator și traducător român, unionist, agent diplomatic al României la Paris și Londra, fratele mai mic al poetului Vasile Alecsandri.

Personalitate remarcabilă a generației unioniste, a jucat un rol important în politica și diplomația românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. A fost apreciat pentru contribuțiile sale la recunoașterea internațională a Unirii Principatelor și pentru susținerea activă a politicii lui Alexandru Ioan Cuza.

S-a născut la 30 decembrie 1826, la Iași, în familia vornicului Vasile și a Elenei Alecsandri. A decedat la 15 mai 1884, la Paris, Franța.

A fost elev al pensionului lui V. Cuénim și al Academiei Mihăilene din Iași (1832-1837). Printre profesorii ciclului gimnazial l-a avut pe D. Gusti.

A fost înrolat în miliție în 1843 și a ajuns la gradul de căpitan.

În 1846 a întreprins călătoria în străinătate, stabilindu-se pentru un timp la Paris, unde s-a alăturat mișcării unioniste și revoluționare a tinerilor români. A fost prieten apropiat cu N. Bălcescu și C. Negri, iar în 1848 a partici-

pat activ la revoluție și a sprijinit exilul revoluționarilor români. Alături de fratele său mai mare, scriitorul Vasile Alecsandri, a fost unul dintre fruntașii unioniștilor din Moldova.

După Unirea Principatelor, Iancu Alecsandri a devenit susținător al lui Alexandru Ioan Cuza. A fost numit locotenent-colonel și aghiotant al domnului și agent diplomatic al României la Paris și Londra (1860-1866). În această calitate a jucat un rol esențial în consolidarea relațiilor franco-române, promovând politica unionistă și imaginea Principatelor Române pe plan internațional. A înființat agenția diplomatică a României la Paris (1860), stabilind contacte fructuoase cu presa internațională și informând constant opinia publică despre situația românilor.

După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza în 1866, și-a dat demisia din funcția diplomatică și s-a retras din viața politică. S-a stabilit la Paris, devenind un observator al realităților politice ale țării. A menținut legătura cu țara, expediind corespondențe regulate presei românești între anii 1879 și 1881. A trimis la ziarul „Pressa” numeroase corespondențe pariziene, scrise într-un stil vioi și elegant (1879-1881).

Participant ocazional la ședințele Societății „Junimea” și a fost de față când M. Eminescu a citit poemul „Călin (file din poveste)”, manifestându-și entuziasmul într-o scrisoare adresată lui T. Maiorescu.

De-a lungul vieții a scris mai multe opere literare,

printre care „Odă la Unirea românilor” (1857), „Dor de morți” (1883); „Morunul” (1885), „Note zilnice” (1899) ș.a. A semnat și traduceri din franceză: C. Flammari- on „Lumele celelalte” (1884), publicată în „Convorbiri li- terare”; o lucrare a lui Mon- tesquieu „Considerări asupra cauzelor mării și decăderii romanilor”, rămasă în ma- nuscris.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 387-388.

Bibliografie:

Căpușan, Andrei. Colonelul Iancu Alecsandri – primul agent diplomatic al principatelor Uni- te la Paris / Andrei Căpușan // Revista de istorie a Moldovei. – 1999. – Nr 2. – P. 10-13.

Mănuță, Dan. Alecsan- dri Iancu / Dan Mănuță // Dicționarul scriitorilor români de la origini până la 1900. – Chișinău : Gunivas, 2002. – P. 16-17. – ISBN 973-27-0914-6. – ISBN 9975-908-13-6.

****Pruteanu-Isăcescu, Iulian.** Iancu Alecsandri (1826-1884), „spiritual, active patriot, worthy in all” / Iulian Pruteanu-Isăres- cu // Romanian Journal of Mo- dern History. – 2021. – Nr 1/2. – P. 17-21. – ISSN 2068-715X.

Țărălungă, Ecaterina. Alecsan- dri Ioan / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității româ- nești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 15. – ISBN 978-606-600-246-2.

Vitcu, Dumitru. Ioan Alec- sandri / Dumitru Vitcu // Diplomații Unirii / Dumitru Vitcu. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979. – P.125-153.

Maria S. Ciobanu

Nicolae D. STRĂJESCU (STRAJESCO)

1876-1952

Medic, doctor în medicină, profesor universitar, savant de talie mondială, originar din Basarabia, membru ti- tular al Academiei de Științe din URSS și al celei din RSS Ucraineană.

S-a născut pe 30 decem- brie 1876, la Odesa, în fa- milia consilierului de stat Dumitru Străjescu, jurist de profesie, fiul lui Gheorghe Străjescu din s. Verejenii de Jos, jud. Orhei (astăzi, în rn. Telenești). Decesul savan- tului a survenit pe 27 iunie 1952 din cauza unui infarct miocardic, boală pe care a studiat-o întreaga viață.

După gimnaziul din Ode- sa, a fost admis (în 1894) la Facultatea de Medicină a Universității din Kiev (astăzi, Universitatea de Medicină din Kiev), pe care a absolvit- o cu distincție în 1899. A ră- mas să lucreze la Catedra de patologie și terapie specială. În paralel, a lucrat ca intern în secția terapeutică a Spi- talului Municipal din Kiev, sub conducerea profesorului V. Obrazțov.

În 1901 a făcut un stagiu în Franța, unde a studiat metodologia obținerii elec-

trocardiogramelor, iar apoi își completează studiile la Berlin. În 1902 a fost dele- gat la Academia de Medici- nă Militară și la Institutul de Medicină Experimentală din Sankt Petersburg, la profeso- rul I. Pavlov, unde, timp de doi ani, a activat în dome- niul fiziologiei digestiei și la catedrele de biochimie, far- macologie, anatomie patolo- gică, precum și în laborato- rul bacteriologic. În toamna anului 1904 și-a susținut, la Academia Medicală Militară, teza de doctorat în medicină pe tematica fiziologiei intes- tinului. După revenirea sa la Kiev, a început să lucreze ca medic primar la Clinica Facultății de Medicină.

În perioada 1907-1919 a fost profesor la Cursurile Su- perioare de Medicină pentru Femei din Kiev și, în același timp, lector privat la Univer- sitatea din Kiev (1908-1919). A condus Secția de terapie a Spitalului Municipal din Kiev (1917-1919), a fost șef de ca- tedră la Universitatea Novo- rossiisk (1919-1922), iar din 1922 – la Institutul de Medi- cină din Kiev. După revoluția bolșevică din 1917, a rămas în Ucraina, deși două dintre fiice- le sale au reușit să se refugieze în Franța. În 1925 a organizat primul congres al terapeuților din Ucraina, iar doi ani mai târziu a devenit președinte al Societății Terapeuților din RSS Ucraineană și al Societății Terapeuților din URSS.

A condus secția clinică a Institutului de Biologie și Patologie Experimentală, iar din 1934 pe cea a Institutu- lui de Fiziologie Clinică al

Academiei de Științe a RSS Ucrainene. Din 1936 a fost directorul Institutului Ucrainean de Cercetări Științifice în Medicină Clinică, pe care el însuși l-a înființat.

În timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial a fost consultant al spitalelor din evacuare, a condus cercetări la Spitalul Central al Armatei Sovietice, a studiat septicemia rănilor și a dezvoltat noi mijloace de combatere a acesteia. În 1942-1943, în evacuare în or. Ufa, a condus Catedra de terapie a Facultății de Medicină a Institutului de Medicină din Bașkiria.

Este autorul a peste 100 de lucrări științifice dedicate diferitor aspecte ale clinicii și tratamentului bolilor interne. Printre acestea se numără lucrarea „Simptomatologia și diagnosticul trombozei arterelor coronare ale inimii” (1910), realizată în colaborare cu V. Obrazțov; monografia „Bazele diagnosticii fiziologice a afecțiunilor cavității abdominale” (1924); monografia „Bazele diagnosticii fizice a afecțiunilor cavității stomacului” (1924) ș.a.

În anul 1909, în coautorat cu V. Obrazțov, a formulat, în premieră, diagnosticul de tromboză a vaselor inimii și a elaborat o clasificare a insuficienței circulatorii, ținând cont de dereglările biochimice.

În 1910, împreună cu același autor, a publicat articolul „Simptomatologia și diagnosticul trombozei arterelor coronare ale inimii”, în care a demonstrat, pentru prima dată, că veriga patogenetică principală a infarctului

lui miocardic este tromboza și a oferit o descriere detaliată a diferitor forme clinice ale infarctului miocardic.

A acordat o atenție deosebită studiului clinic și experimental al patologiei organelor sistemului circulator, a elaborat teoria insuficienței funcționale a circulației sangvine și, împreună cu V. Vasilenko, a creat o clasificare a insuficienței circulatorii.

În 1943 a fost ales membru titular al Academiei de Științe a URSS.

Nicolae Străjescu a fost distins cu Ordinul „V. I. Lenin” (în 1943 și în 1947) și cu Ordinul „Steagul Roșu al Muncii” (în 1944 și în 1945). În 1947 i s-a conferit titlul onorific „Erou al Muncii Socialiste”.

În onoarea lui Nicolae Străjescu, o stradă din Kiev și Institutul de Medicină Clinică și Cardiologie îi poartă numele. În 2006, Banca Națională a Ucrainei a plasat portretul său pe o monedă comemorativă cu valoarea nominală de două grivne.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 386-387.

Bibliografie:

Baciu, Gheorghe. Nicolae Străjescu (17.XII.1876-27.VI.1952) / Gheorghe Baciu // Personalități de viață moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 125-127. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Nicolae Dm. Strajesco // Academicieni din Basarabia și Transnistria : (a doua jumătate a sec. al XIX-lea – prima jumătate a sec. al XX-lea). – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 108-110.

Strajesco Nicolae // Enciclopedia sovietică moldovenească. Vol. 6. – Chișinău, 1976. – P. 274.

Țărălungă, Ecaterina. Străjescu Nicolae D. / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 716-717. – ISBN 978-973-720-765-4.

Андрейко, Валентина. Тайны жизни и смерти Николая Стражеско, имя которого носит институт кардиологии / Валентина Андрейко // health.fakty.com.ua : [site]. – 2024. – 29 dec. – URL: <https://health.fakty.com.ua/ru/napulsi/tayemnyczyai-zhyttya-i-smerti-mykola-strazhesko-imya-yakogo-nosyt-institut-kardiologiyi/> (accesat : 31.07.2025).

Бережной, Виктор. Стражеско Николай. Дворянин по крови, ставший корифеем советской медицины, Николай Стражеско отправил в эмиграцию своих дочерей / Виктор Бережной // real-vin.com : [site]. – 2020. – mai. – URL: <https://real-vin.com/strazhesko-nikolaj-dvorjanin-po-krovi-stavshij-korifeem-sovetskoj-mediciny-nikolaj-strazhesko-otpravil-v-jemigraciju-svoih-docherej> (accesat : 31.07.2025).

Стражеско Ник. Дм. // Советский энциклопедический словарь. – Москва : Советская Энциклопедия, 1980. – P. 1247.

Ana Struță

Ion AGRIGOROAIEI
1936-2021

Istoric român, doctor în istorie, cercetător științific, profesor universitar, originar din Basarabia. Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 30 decembrie 1936, în or. Chișinău. A decedat la 5 noiembrie 2021, la Iași.

După reanexarea Basarabiei de către URSS (1944), familia Agrigoroaiei a fost nevoită să se refugieze în partea dreaptă a Prutului.

Ion Agrigoroaiei a absolvit Liceul Internat „Costache Negruzzi” din Iași (1954), instituție căreia avea să-i consacre, în colaborare cu discipolul său, universitarul Gh. Iacob, o monografie (apărută la Editura „Junimea”, 1995), apoi absolvă secția de istorie a Facultății de Filologie și Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1958). A susținut doctoratul (1975) la Facultatea de Istorie și Filozofie a aceleiași universități, sub îndrumarea profesorului A. Loghin, cu o teză referitoare la viața politică din România interbelică.

La Alma Mater a activat în calitate de preparator universitar (1959-1961), asistent universitar (1961-1968), lector (1968-1977), conferențiar

(1977-1990), decan (1985-1990), profesor universitar (1990-2007) și șef al Catedrei de istoria românilor (1992-1998). La Suceava a predat la Institutul Pedagogic (1960-1966) și la Universitatea „Ștefan cel Mare” (1990-1994). Începând cu 1990, a devenit și conducător de teze de doctorat, la specialitatea istoria contemporană a României, teze realizate și susținute inclusiv de tineri specialiști din Republica Moldova.

A fost director al Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale ale României (1993-1997), având preocupări de valorificare a documentelor. A făcut parte din delegația Arhivelor Naționale ale României la Congresul Internațional de Arhivistică din Beijing (1996).

Autor a peste 250 de lucrări științifice (monografii, cursuri universitare, ediții îngrijite, studii și articole).

Domeniul științific a vizat istoria contemporană a românilor (perioadă istorică ce se deschide cu Marea Unire din 1918), inclusiv a Basarabiei interbelice, abordând subiecte din domeniul politic, economic, social, național și istoriografic. A fost titularul unor discipline universitare care au presupus cercetări referitoare la România în cadrul Primului Război Mondial, Marea Unire din 1918, istoria Basarabiei, România în relațiile internaționale, diplomația și opinia publică ș.a.

Împreună cu istoricul Gh. Palade, a publicat, în 1993, lucrarea „Basarabia în cadrul

României întregite (1918-1940)”, apreciată de comunitatea academică drept un autentic manual de istorie a realităților interbelice.

Profesorul universitar Ion Agrigoroaiei a fost invitatul Facultății de Istorie și Filozofie a Universității de Stat din Moldova (1990), unde a ținut prelegeri, a participat la diverse manifestări științifice. A donat din biblioteca personală 1 578 de exemplare de carte Institutului de Istorie al Universității de Stat din Moldova.

Professor emeritus al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași din 2007.

A fost Cetățean de Onoare al municipiului Iași (2018).

Distins cu Medalia „Meritul Științific” (1974), Ordinul „Gloria Muncii” al Republicii Moldova (2010), Premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei Române (1985), „Premiul Centenar” acordat de Primăria Iași (2017).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 381-381.

Bibliografie selectivă:

Agrigoroaiei, Ion. Basarabia în cadrul României întregite (1918-1940) / Ion Agrigoroaiei, Gheorghe Palade. – Chișinău : Universitas, 1993. – 256 p. – ISBN 5-362-00867-6.

Agrigoroaiei, Ion. Iașii în anii 1916-1918 / Ion Agrigoroaiei. – Iași : Anteros, 1998. – 186 p.

Agrigoroaiei, Ion. Unirea Basarabiei cu România în presa vremii. Un studiu de caz : ziarul „Mișcarea” (Iași, 1917-1918) / Ion Agrigoroaiei. – Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2018. – 207 p. – ISBN 978-606-714-450-5.

Agrigoroaiei, Ion. Contribuția Facultății de Teologie din Chișinău la pregătirea clerului basarabean / Ion Agrigoroaiei // Luminătorul. – 2004. – Nr 3. – P. 34-46.

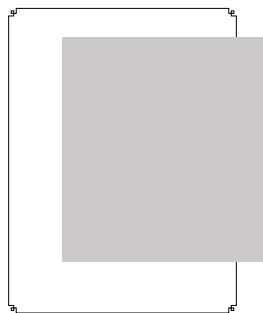
Agrigoroaiei, Ion. Profesorul dr. Gheorghe Palade și procesul integrării Basarabiei în România întregită / Ion Agrigoroaiei // Sesiunea Științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie. In Memoriam Gheorghe Palade (1950–2016), Ediția a 4-a, 28 aprilie 2017 : Program. Rezumatele comunicărilor. – Chișinău : CEP USM. – 2017. – P. 19. – ISBN 978-9975-71-901-8.

Arapu, Valentin. Două destine, o singură istorie, cea a românilor: în memoria profesorilor universitari Gheorghe Palade și Ion Agrigoroaiei / Valentin Arapu // Akademos. – 2022. – Nr 2 (65). – P. 129-136. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Iacob, Gheorghe. Ion Agrigoroaiei / Gheorghe Iacob // Enciclopedia reprezentanților scrișului istoric românesc. Vol. 1 : (A-C) / Academia Română ; coordonatori: Victor Spinei, Doina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2021. – P. 13-14. – ISBN 978-606-8698-50-2.

Petrencu, Anatol. A plecat în eternitate istoricul Ion Agrigoroaiei... / Anatol Petrencu // Limba Română. – 2021. – Nr 5/6. – P. 285-286. – ISSN 0235-9111.

Ion Valer Xenofontov

FOAMETEA ORGANIZATĂ DIN RSS MOLDOVENEASCĂ 1946-1947

Foamea este o formă de înfometare conștientă (sau de rechiziționare forțată a produselor alimentare) întreprinsă de autoritățile locale sau coloniale în raport cu populația, în scopul de a înregimenta entitatea socială în politica statului și de a o lipsi de rezistență. În această tipologie de subnutriție adusă până la extremitate se include foamea organizată din RSS Moldovenească (decembrie 1946 – august 1947), dar și foamea de pe Volga, Rusia (anii 1920) și Golodomorul (1932-1933) din RSS Ucraineană (din care făcea parte și RASS Moldovenească).

Foamea organizată de autoritățile sovietice în Basarabia reanexată (1944) constituie o acțiune provocată și monitorizată de regimul sovietic, prin concentrarea resurselor de pâine pentru a constrânge populația, fiind un rezultat al activității Partidului Comunist (bolșevic) și al structurilor statului sovietic. Prin teroarea înfometării se anihilau reflexele comuni-

tare, liantul social fiind înlocuit cu anxietatea.

Foamea a fost generată de consecințele dezastruoase ale Celui de-Al Doilea Război Mondial, participarea populației rurale la diferite acțiuni politice și economice, în condițiile în care nu se ținea cont de necesitățile locale, constrângerile autorităților prin intensificarea colectelor la cereale și a politicii fiscale, calamitățile naturale etc.

Politica regimului stalinist tardiv în raport cu gospodăriile țărănești denotă provocarea catastrofei alimentare, fapt generat de depozitarea forțată a țăranilor de minimul necesar de alimente în condițiile secetei și ale ruinei după conflagrația mondială. Numărul celor decedați de pe urma foametei din RSS Moldovenească se estimează la circa 200 de mii (aproape 10% din numărul populației).

Foamea a afectat toate grupurile etnice/naționale. În comparație cu mediul rural, se consideră că cel urban a fost mai puțin afectat de foamete. Diferența dintre mortalitate și natalitate în noiembrie-decembrie 1946 era cu 71% mai mare la sat față de oraș. În Chișinău a fost creat un cordon care nu permitea populației rurale să vină în oraș. În pofida acestui fapt, tabloul sinistru al foametei a conturat și imaginea capitalei Moldovei sovietice.

Cea mai mare rată de îmbolnăvire de distrofie și de mortalitate a avut loc în localitățile rurale din dreapta Nistrului. Jumătate din

numărul celor înregistrați oficial ca distrofici (400 de mii), adică persoane recunoscute de regimul sovietic că trebuie internați în spitale și alimentați după o dietă specială, inclusiv asigurați cu medicamente, au fost copii (200 de mii). În RSS Moldovenească, în mod special în regiunea centrală și de sud, s-au atestat cazuri de necrofagie și canibalism. Oficial sunt fixate 153 de cazuri de canibalism (48 în jud. Chișinău, 38 – jud. Bender, 26 – jud. Cahul, 21 – jud. Bălți, 16 – jud. Orhei, 3 – jud. Soroca, 1 – rn. Grigoriopol).

Zilnic plecau în afara Moldovei sovietice, în căutare de resurse alimentare, câte 5-6 mii de persoane, o parte dintre care au murit peste hotarele republicii. În 1946, în plină foamete în Moldova sovietică, URSS a exportat 1 milion de tone de cereale, inclusiv în Franța – 500 de mii de tone. În anii 1946-1947, în URSS au mucigăit și putrezit circa 1 milion de tone de grâu. La 1 februarie 1947, „rezerva de stat” a URSS constituia 10 milioane de tone de cereale, mai mult decât la începutul anului 1946. În raport cu abordarea generală a anilor foametei, acest interval de timp a fost numit, în termeni medicali, drept „perioada distrofiei”.

În contextul în care populația sucomba de foamete, membrii Partidul Comunist (bolșevic) al Moldovei se alimentau generos cu varietate produse la un preț modic. Foametea organizată, depor-

tările în masă (iulie 1949) au dus la urgentarea includerii majorității țăranilor în gospodăriile colective, crearea unor fobii ale populației în fața mecanismelor de sub existență și a intensificat deznăționalizarea și sovietizarea Basarabiei.

Bibliografie selectivă:

Cașu, Igor. Dușmanul de clasă: represiuni politice, violență și rezistență în R(A)SS Moldovenească, 1924-1956 / Igor Cașu. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău: Cartier, 2015. – 388 p. – ISBN 978-9975-79-970-6.

Cașu, Igor. Regimul frontierei de stat în timpul foametei din RSS Moldovenească, 1946-7: date noi din arhivele de la Chișinău, Kyiv și Moscova / Igor Cașu // Conferința „Latinitate, Romanitate, Românităte” 7, 2-4 noiembrie 2023, Chișinău. – Chișinău: CEP USM, 2023. – P. 72-73. – ISBN 978-9975-172-14-1.

Foametea în Moldova (1946-1947): culegere de documente / [editor]: Anatol Țăranu. – Chișinău: Litera, 2017. – 375 doc. – 864 p. – ISBN 978-9975-74-896-4.

Gribincea, Mihai. Basarabia în primii ani de ocupație sovietică (1944-1950) / Mihai Gribincea. – Cluj-Napoca: Dacia, 1995. – 187 p. – ISBN 973-35-0483-1.

Pădureac, Lidia. Politica statului sovietic față de populația rurală din RSS Moldovenească în perioada 1944-1947 / Lidia Pădureac // Sesiunea științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie. În onoare Anatol Petrencu la 70 de ani, 24 mai 2024, Chișinău. – Chișinău: CEP USM, 2024. – P. 66-67. – ISBN 978-9975-62-719-1.

Prisac, Lidia. Foametea organizată din R.S.S. Moldovenească (1946-1947 / Lidia Prisac,

Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană: (universală și a românilor): dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău: Editura USM, 2023. – P. 219-220. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Scrisori către Stalin sau spovedaniile celor ocupați (1947-1953) / editor: Mariana S. Țăranu. – Chișinău: Pontos, 2014. – 520 p. – ISBN 978-9975-51-601-3.

Șișcanu, Ion. Foametea din RSS Moldovenească în anii 1946-1947 / Ion Șișcanu // Revista de Istorie a Moldovei. – 2012. – Nr. 4. – P. 112-122. – ISSN 1857-2022.

Turea, Larisa. Cartea foamei / Larisa Turea. – Ed. a 5-a, completată. – Chișinău: Cartier, 2024. – 560 p. – ISBN 978-9975-86-763-4.

Turea, Larisa. Între seceră și ciocan: schimbări de mentalitate induse de înfometarea populației din RSS Moldovenească (1946-1947) / Larisa Turea // Panorama comunismului în Moldova sovietică: Context, surse, interpretări / editor: Liliiana Corobca. – Iași: Polirom, 2019. – P. 170-200. – ISBN 978-973-46-7846-4.

Vakulovski, Alexei. În gura foametei: mărturii ale supraviețuitorilor / Alexei Vakulovski. – Ed. a 2-a. – București: Tracus Arte, 2013. – 263 p. – ISBN 978-606-664-118-0.

Xenofontov, Ion. Colectivizarea agriculturii (1947-1950) în memoria colectivă a localităților Echimăuți și Cinișeuți, județul Orhei, r-nul Rezina: Studiu de istorie orală / Ion Xenofontov // Buletin științific: Revistă de etnografie, științe ale naturii și muzeologie. Fascicula Etnografie și Muzeologie. – 2006. – Vol. 5. – P. 215-229. – ISSN 1857-0054.

Xenofontov, Ion Valer. Foametea în memoria individuală și colectivă / Ion Valer Xenofontov // Enciclopedia: Revistă de

Istorie a științei și studii enciclopedice. – 2015 – Nr 1. – P. 100-102. – ISSN 977-1857.

Xenofontov, Ion Valer. Studenții de la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău în anii „distrofiei” (foametei) / Ion Valer Xenofontov, Lidia Prisac // Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al

Cercetării și Educației : Conferința Științifică Internațională, Ediția a 7-a, Cahul, 2020 / coordonator: Sergiu Cornea ; colegiul de redacție: Lungu Polina (vice-președinte) [et al.]. – Cahul : [S. n.], 2020. – Vol. 7, Partea a 2-a. – P. 319-324. – ISBN 978-9975-88-061-9.

Лупан, Илие. Студенты голодных лет рассказывают... / Лупан Илие // Горизонт, 1989. – Nr 5. – P. 76.

Пасат, Валерий. Трудные страницы истории Молдовы 1940-1950 / Валерий Пасат. – Москва : Терра, 1994. – 800 p. – ISBN 5-85255-690-4.

Ion Valer Xenofontov

Alte aniversări

430 de ani de la nașterea lui **Udriște Năsturel**, cărturar umanist din Muntenia (1596 – iul. 1659). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 407.*

280 de ani de la nașterea lui **Gavriil Bănulescu-Bodoni**, eminent om de cultură român, Mitropolit al Moldovei, scriitor eclesias-tic, canonizat ca sfânt al Bisericii Ortodoxe din Moldova (1746 – 30 mar. 1821). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 317-318; 2006, p. 412-413; 2021, p. 130-132.*

250 de ani de la ctitorirea **Mănăstirii Saharna** (1776). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 319-320.*

240 de ani de la ctitorirea **Mănăstirii Cușelăuca** (1786).

240 de ani de la nașterea lui **Constantin (Costache) Stamati**, scriitor clasic român, originar din Basarabia, membru-fondator al Societății Literare Române, precursor a Societății Academice Române (1786 – 12 sept. 1869). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 413-414.*

230 de ani de la nașterea lui **Alexandru Dimitrie Ghica**, primul domnitor regulamentar al Țării Românești (1796 – ian. 1862).

230 de ani de la nașterea lui **Anton Pann**, poet român, compozitor, profesor de muzică religioasă, protopsalt, folclorist, literat și publicist, autorul melodiei Imnului Național al României (1796 – 2 noiem. 1854). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 512-513.*

200 de ani de la nașterea lui **Alexandru Beideman**, pictor, sculptor, maestru al genului istoric (1826 – 27 febr. 1869). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 389-390.*

190 de ani de la nașterea lui **Ghenadie Petrescu**, Mitropolit primat al Țării Românești (1836 – 31 aug. 1918).

180 de ani de la nașterea preotului **Ioan Cornovan**, deputat în Adunarea Județeană din orașul Hotin, Cavaler al Ordinului Imperial rus „Sfânta Ana” de gradul III (1846 – 1906).

170 de ani de la deschiderea **Grădinii Botanice „Anastasie Fătu”** din Iași, cea mai veche grădină botanică din România (1856).

170 de ani de la nașterea lui **Iacob Lebzin**, colecționar de antichități, inițiatorul primului muzeu de antichități din Chișinău (1856 – 1917).

170 de ani de la nașterea lui **Costache Parno (Parnău)**, vestit lăutar basarabean, viorist, discipolul lui Milu Zemiș (1856 – 20 apr. 1912). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 415; 2016, p. 387.*

150 de ani de la nașterea lui **Vladimir Doncev**, pictor, unul dintre membrii-fondatori ai Societății de Arte Frumoase din Chișinău (1876 – 1941). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 388.*

130 de ani de la nașterea lui **Ion Parno**, matematician, doctor în pedagogie, docent, manager, Om Emerit în știință, Învățător

Emerit, fiul vestitului lăutar Costache Parno (1896 – 1979).

130 de ani de la nașterea **Olgăi Plămădeală**, publicistă, activistă în domeniul cultural-artistic, prima balerină din Basarabia (1896 – 10 mar. 1990). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 386.*

130 de ani de la întemeierea **Spitalului Clinic de Boli Infecțioase „Toma Ciorbă”** din Chișinău (1896). *A se vedea și art. din CN 2021, p. 517-518.*

100 de ani de la apariția **„Buletinului Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău”**, una dintre primele reviste științifice din Basarabia (1926).

100 de ani de la apariția **„Buletinului Oficial al județului Tighina”** (1926 – 1938).

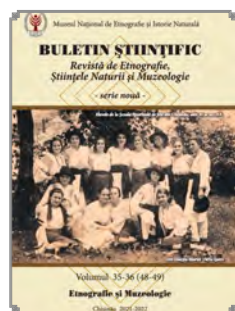
100 de ani de la apariția ziarului **„Monitorul județului Bălți”**, publicație bilunară (1926 – 1933).

80 de ani de la fondarea **Clubului de Fotbal „Zimbru”** (1946).

80 de ani de la fondarea **Uniunii Teatrale din Moldova** (1946).

60 de ani de la deschiderea **Casei Memoriale „Alexandru Donici”**, din satul Donici, raionul Orhei, filială a Muzeului Național al Literaturii Române din Chișinău (1966).

50 de ani de la fondarea **Spitalului Clinic „Sfânta Treime”** din Chișinău (1976).

BULETINUL MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE NATURALĂ DIN CHIȘINĂU 1926

„Buletinul Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău” este dintre primele reviste științifice din Basarabia și printre cele mai longevive.

A fost lansat în 1926, din inițiativa directorului muzeului, profesorul N. Florov, care în 1922 a elaborat programul de transformare a instituției în una științifică. Primele fascicule ale buletinului, sub redacția lui N. Florov, legate în două volume (de 134 și, respectiv, 170 de pagini) au fost tipărite în anii 1926 și 1929 la Tipografia „Cartea Românească” din Chișinău. Pentru a-i spori accesibilitatea în străinătate, titlul buletinului era menționat și în limba franceză, iar articolele aveau rezumate în franceză și germană. În 1937, pe când director al muzeului este I. Lepși, publicația și-a schimbat denumirea în „Buletinul Muzeului Regional al Basarabiei din Chișinău” și a început să apară la Tipografia „Dreptatea”. Până în 1942 au văzut lumina tiparului 10 fascicule, în care au fost publicate rezultatele unor importante cercetări științifice,

semnate de N. Florov, C. Ambrojevici, E. Miller, N. Zubovski, A. Rușcinski, S. Polizu, F. Schwarz, S. Zaharov, I. Lepși, Gr. Vrabie, A. Osterman, G. Bujoreanu ș.a. Faptul că lucrările erau traduse în limbile franceză și germană a contribuit la popularizarea muzeului din Chișinău în mai multe țări prin schimbul de publicații, care avea loc în permanență.

După 1944, activitatea muzeului este reorganizată radical, iar apariția revistei – sistată pentru un timp îndelungat (până în 1961). În pofida propagandei politice, în perioada sovietică, s-a reușit crearea unor importante colecții de patrimoniu, precum și realizarea investigațiilor valoroase în arheologie, numismatică, paleontologie, etnografie și muzeologie. O parte din rezultatele acestor cercetări au fost publicate în două numere ale revistei, care avea titlul „Государственный историко-краеведческий музей. Труды” („Muzeul de Stat de Istorie și studiere a ținutului. Anale”), volumele I-II (1961, 1969, în limba rusă). În 1989, în preajma sărbătoririi a 100 de ani de la fondarea muzeului, din inițiativa directorului M. Ursu, s-a revenit la denumirea istorică a publicației, iar volumul al treilea (cu 212 pagini) al acestei ediții a fost pregătit și în limba română (cu caractere rusești), purtând genericul „Buletin științific”. În același an, s-a decis ca „Buletinul” să devină un „Anuar”, care să cuprindă rezultatele cercetărilor prezentate la conferințele anuale organizate de muzeu. Dar lipsa de mijloace financiare

a făcut imposibil acest lucru, deși sesiunile de comunicări științifice aveau loc în fiecare an. Abia în 2004 apare posibilitatea de editare sistematică a revistei muzeului într-un nou format, având titlul „Buletin științific. Revistă de etnografie, științele naturii și muzeologie. Serie nouă”, cu numărul de ordine 1 (14) (388 de pagini), conform numărului de ediții, propunând rezultate științifice de ultimă oră.

Din 2005 „Buletinul științific” al muzeului apare anual în două volume. Publicația include câteva compartimente: Etnografie, Științele Naturii, Muzeologie, Recenzii și prezentări de carte, Susțineri de doctorat, Omagieri, Cronică muzeală, Acte oficiale, Donații de carte ș.a. Articolele științifice și studiile sunt recenzate și publicate în limbile română, rusă, engleză și franceză, cu rezumate în engleză și în română.

La pregătirea și editarea publicației au participat cunoscuți muzeografi, savanți, printre care M. Ursu, V. Buzilă, C. Ciobanu, M. Ciocanu, Gr. Căpățînă, S. Pană, P. Tarhon, E. Șișcanu, R. Cemărtan, M. Brihuneț ș.a. Colegiul de redacție, în frunte cu M. Ursu, este constituit de reprezentanți din mai multe țări: J. Cash (Germania), M. Dăncuș (România), N. Kalașnikova (Rusia), M. Mesnil (Belgia), Vl. Semenenko (Ucraina), B. Studenska (Polonia), I. Matcasi (Ungaria) și urmărește ca ambele fascicule să cuprindă lucrări inedite, actuale și variate, consacrate subiectelor care suscită interesul specialiștilor și al publicului

larg. Redacția „Buletinului Științific” este deschisă pentru colaborare cu cercetători de la institute academice, muzee, universități din republică și de peste hotare, doctoranzi, tineri cercetători care doresc să publice studii de etnografie, etnologie, antropologie culturală, muzeografie, științe ale naturii, istorie și patrimoniu cultural.

În 2005 Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare, apreciind contribuția publicației la dezvoltarea și popularizarea cercetărilor științifice pe parcursul mai multor decenii, a decis să includă „Buletinul” în lista edițiilor științifice de profil din Republica Moldova.

Publicația este disponibilă în Instrumentul Bibliometric Național pentru anii 2005-2021. Pentru această perioadă sunt înregistrate 31 de volume, 633 de articole, semnate de 434 de autori. Pentru 30 aprilie 2009 – 28 noiembrie 2013 aceasta a fost evaluată și clasificată ca revistă științifică de profil de categoria B, iar pentru 31 decembrie 2013 – 1 decembrie 2015 de categoria C.

Revista apare atât în versiune tipărită (cu un tiraj de 500

de exemplare), cât și în versiune electronică.

Bibliografie selectivă:

Buletin Științific : Revista științifică a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală // Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală : [site]. – URL: <https://www.muzeu.md/buletine-stiintifice/> (accesat : 29.08.2025).

Buletinul Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău // Presa Basarabeană de la începuturi până în anul 1957 : Catalog. – Chișinău : Epigraf, 2002. – P. 107. – ISBN 9975-903-57-6.

Florov, Nicolae. Muzeul Național de Istorie Naturală din Chișinău: trecutul și starea lui actuală : [cu referire la necesitatea publicării „Buletinului Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău”] / Nicolae Florov // Buletinul Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău. – 1926. – Fasc. 1. – P. 15.

Mazilu, Ecaterina. Învățământul și cultura din Basarabia în anii interbelici : [și cu referire la „Buletinul Muzeului Regional al Basarabiei”] / Ecaterina Mazilu, Ioan Scurtu // Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003 / coordonator: Ioan Scurtu. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2003. – P. 283. – ISBN 973-577-377-5.

Ursu, Mihai. Buletin științific al MNEIN / Mihai Ursu // Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 56-58. – ISBN 978-9975-80-526-1.

Ursu, Mihai. Evoluția activității științifice a Muzeului Zemstvei din Basarabia și apariția primei publicații periodice muzeale : (80 de ani de la lansarea primului volum al Buletinului Muzeal) / Mihai Ursu // Buletin științific : Revista de Etnografie, Științe ale Naturii și Muzeologie. Serie nouă. – 2006. – Vol. 5. – P. 272-273. – ISSN 1857-0054.

Ursu, Mihai. Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală. Evoluția în epoca modernă și contemporană : [în 2 vol.] / Mihai Ursu, Constantin Gh. Ciobanu. – Chișinău : Lexon-Prim. – ISBN 978-9975-3344-5-7.

Vol. 1. – 2019. – 360 p. – Conține informații despre „Buletinul Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău”. – ISBN 978-9975-3344-6-4.

Vol. 2. – 2022. – 432 p. – Conține informații despre „Buletinul Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău”. – ISBN 978-9975-163-60-6.

Ursu, Mihai. Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală : studii / Mihai Ursu, Anton Moraru. – Chișinău : Labirint, 2014. – 210 p. – Conține informații despre „Buletinul Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău”. – ISBN 978-9975-122-24-5.

Tatiana Grușco

CRITERII DE SELECTARE A NUMELOR DE PERSONALITĂȚI PENTRU CALENDARUL NAȚIONAL

1. Calendarul Național are un caracter enciclopedic, cuprinzând nume de referință din toate domeniile de activitate umană.
2. Calendarul include nume de personalități remarcabile din Republica Moldova, personalități notorii din România, nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
3. Calendarul este o publicație depolitizată și nepărtinitoare.
4. Criteriul principal de selectare a numelor este cel valoric. Se includ nume de personalități cu o contribuție marcantă la dezvoltarea unui sau altui domeniu, la mișcarea de idei, la progresul culturii și civilizației, certificată prin activitate, titluri științifice și onorifice, distincții, premii, includerea numelui în dicționare, enciclopedii, manuale, lucrări despre personalitatea respectivă.
5. Materialul este sistematizat pe luni, în ordine invers cronologică, după cum urmează: personalități din Basarabia/RSS Moldovenească/Republica Moldova; personalități din România (în special din Țara Moldovei și România întregită); nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
6. Articolele (datele) elaborate pentru Calendar poartă caracter strict enciclopedic, excluzându-se comentariile subiective de orice ordin. Volumul articolului depinde de contribuția fiecărei personalități.
7. În ediție se includ date aniversare, începând de la 50 de ani. În cazuri excepționale, prin decizia specială a Colegiului de redacție și la rugămintea asociațiilor profesionale și a uniunilor de creație, se includ și date cu „5” (55, 65, 75, 85 etc.), motivarea ținând în exclusivitate de valoarea și contribuția personalității.
8. Personalitățile se documentează, de regulă, într-o singură ediție, urmând ca edițiile ulterioare (de peste 5, 10 ani ș.a.) să includă doar informații noi, făcându-se referință la articolul publicat anterior în Calendarul Național. Persoanele care nu sunt documentate sunt prezentate într-o scurtă informație.
9. În Calendar nu se includ cei care au comis crime grave împotriva umanității sau cărora li s-a depistat un furt intelectual dovedit; de asemenea, Calendarul nu va conține articole despre activitatea persoanelor care și-au permis infamii la adresa Republicii Moldova. Deciziile Colegiului de redacție în această privință se vor baza pe documente veridice.

Colegiul de redacție al Calendarului Național

INDEX ALFABETIC AL DATELOR MEMORABILE DOCUMENTATE

A

Academia de Științe a Moldovei 230-236
 Academia Română 149-152
 Adenauer, Konrad 29-30
 Agrigoroaie, Ion 439-440
 Alecsandri, Ioan (Iancu) 436-437
 Alexandrescu, Vasile (Sică) 313-315
 Alupi, Călin (Calinic) 273-274
 Amihalachioaie, Mihai 79-80
 Anghelescu, Hermina 114-119
 Arion, Liubov 64-67
 Avasiloeaie, Rodica 135-138

B

Baba, Corneliu 415-416
 Baci, Gheorghe 374-378
 Balaban, Claudia 166-168
 Baltă, Trifan 299
 Bantoș, Ana 161-163
 Baranovschi, Constantin 398-399
 Baștovoi, Savatie 303-304
 Batrînac, Aureliu 229-230
 Bărcăcilă, Alexandru 144-145
 Bârlădeanu, Lucreția 218-220
 Beșleagă, Vladimir 284-286
 Bezviconnaia, Sofia 131-132
 Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova 371-374
 Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva” din Bălți 32-33
 Bîrcă, Ludmila 22-25
 Bogdan-Duică, Gheorghe 27-28
 Brătescu, Geta 193-195
 Brâncuși, Constantin 74-77
 Bulat, Eugenia 360-362
 Buletinul Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău 444-445

C

Caras-Romanov, Igor 319-321

Cărtărescu, Mircea 223-225
 Căndea, Romulus 382-383
 Cărchelan, Iuliu 435-436
 Ceban, Emil 345-349
 Cerba, Valeriu 388-390
 Cheradi, Natalia 57-59
 Chiriac, Teo 216-218
 Cicală, Eustafie 381-382
 Ciobanu, Maria S. 59-64
 Ciobanu, Mircea V. 90-92
 Ciobotea, Daniel (Dan Ilie) 274-280
 Coandă, Henri Marie 227-229
 Codreanu, Mihai 282-284
 Colegiul de Medicină din Cahul 197-199
 Comănesci, Nadia 403-407
 Constantinescu, Mihai 321-323
 Crivoi, Aurelia 393-395
 Cuza, Eufrosinia (Valentina) 155-157

D

Dabija, Elena 67-73
 Daghi, Ion 315-317
 Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii 264-266
 Densușianu, Nicolae 171-173
 Dimov, Leonid 34-35
 Druc, Mircea 286-288
 Dulgheru, Valeriu 108-111
 Dumitrescu, Sorin 130-131

E

Eșanu, Octavian 183-184

F

Fabrica „Bucuria” 211-212
 Facultatea de Teologie a Universității din Iași 341-344
 Fătu, Anastasie 25-26
 Filip, Nicolae 98-102
 Foametea organizată din RSS Moldovenească 440-442
 Francisc, Papa (Jorge Mario

Bergoglio) 427-429
 Furdui, Galina 248-252

G

Găină, Valeriu 288-291
 Gheorghian, Petre 138-139
 Ghilaș, Victor 410-412
 Ghimpu Munteanu, Veta (Elisaveta) 85-88
 Grecu, Mihail 418-420
 Grigurcu, Gheorghe 168-171
 Groppa, Stanislav 199-204
 Gudumac, Eva 195-197
 Gulea, Aurelian 212-216

H

Hristov, Victor 134-135
 Hrițcu, Adrian 78-79

J

Julea (Brânzilă), Zinaida 423-424

K

Kulikovski, Lidia 102-108

L

Lapedatu, Alexandru I. 356-359
 Leancă, Florentin 328-330
 London, Jack 36-38
 Loteanu, Emil 395-398
 Lupu, Viorica 323-328

M

Malev, Vera 378-379
 Mareș, Alexandru 401-403
 Marinescu, Florin 145-146
 Mărgineanu, Ion 386-388
 Mândăcanu, Virgil 293-295
 Mihalachi, Anatol 359-360
 Mihalăuța, Aculina 429-434
 Mija, Vasile 175-176
 Miron, Paul 236-237
 Miron, Svetlana 173-175
 Mironescu, Atanasie 308-309
 Monroe, Marilyn 225-226

Moraru, Constantin 242-243
Munteanu, Romul 128-129
Mustea, Gheorghe 189-191

N

Nedelcovici, Bujor 122-123
Negruță, Oleg 306-307
Negruzzi, Ellea 352-354
Negură, Andrei 317-319

O

Oprea, Gheorghe 111-114
Orlov, Maria 45-49

P

Papuc, Gheorghe 179-180
Pătraș, Mihai 252-255
Păduraru, Petru 385-386
Pânzaru, Anatol 337-339
Pelivan, Ion 152-155
Piersic, Florin 49-51
Platon, Gheorghe 80-83
Plămădeală, Antonie 412-414
Popea, Nicolae 88-89
Popov, Svetlana 119-120
Popovici, Grigore 354-355
Popovici, Iosif 73-74
Prisacari (Prisăcaru), Viorel 140-144
Purice, Mihai 384-385

R

Răcilă, Anatol 238-240
Rădăuțanu, Sergiu 240-242

Răzmeriță, Anatol 304-306
Regina Elisabeta a II-a 176-179

Revista „Florile dalbe” 120-121
Revista „Moldova” 295-296

Romanescu, Eleonora 180-182

Rudei, Anatol 311-313

Rusu, Vitalie 309-310

S

Sadovnic, Iurie 425-427

Sava, Eugen 299-302

Sârbu, Antonina 399-401

Schuman, Robert 256-258

Simedrea, Tit 339-341

Smișnoi, Maria 280-282

Stoica, Ion 38-40

Storck, Karl 208-211

Stratan, Alexandru 243-248

Străjescu, Nicolae D. 437-438

Sturza-Edling, Roxandra 379-381

Ș

Șavga, Nicolae 43-45

Șciuca, Svetlana 19-22

Șlehtițchi, Mihail 123-128

Ștefănescu, Ion D. 268-270

Ștrempel, Gabriel 349-352

T

Tafrali, Orest I. 407-409

Tășnic, Maria 328

Tcaci, Efim 30-32

Tcaci, Lilia 330-334

Tonitza, Nicolae N. 163-166

Topîrceanu, George 132-134

Tostogan, Aliona 204-208

Ț

Țau, Elena 266-268

Țurcanu, Ianoș 291-293

Țurcanu, Ion 40-43

U

Universitatea de Stat din
Moldova 365-370

Uricaru, Eugen 35-36

Ursachi, Veaceslav 270-272

Ursu, Gheorghe 261-262

Urziceanu, Aura 424-425

V

Vasilache, Vasile 262-264

Vișniec, Matei 52-54

Vrabie, Diana 95-98

W

Weber, Carl Maria von 416-418

Z

Zabulica-Diordiev, Violeta 184-186

Zagorschi, Vasile 83-85

Zamfir, Gheorghe 157-161

Zamfirescu, Vladimir Mihai 192-193

SUMAR

Decenii, ani, săptămâni, aniversări, sărbători tradiționale, naționale, zile internaționale (mondiale), comemorative și profesionale	3	Lidia Kulikovski	102
		Valeriu Dulgheru	108
		Gheorghe Oprea	111
		Hermine Anghel	114
		Svetlana Popov	119
IANUARIE		Revista „Florile dalbe”	120
	17	Bujor Nedelcovici	122
Svetlana Șciuca	19	Mihail Șleahțițchi	123
Ludmila Bîrcă	22	Romul Munteanu	128
Anastasie Fătu	25	Sorin Dumitrescu	130
Gheorghe Bogdan-Duică	27	Sofia Bezviconnaia	131
Konrad Adenauer	29	George Topîrceanu	132
Efim Tcaci		Victor Hristov	134
	30	Rodica Avasiloe	135
Biserica „Sfânta Cuvioasă		Petre Gheorghian	138
Parascheva” din Bălți	32	Viorel Prisacari (Prisăcaru)	140
Leonid Dimov	34	Alexandru Bărcăcilă	144
Eugen Uricaru	35	Florin Marinescu	145
Jack London	36		
Ion Stoica	38	APRILIE	147
Ion Țurcanu	40	Academia Română	149
Nicolae Șavga	43	Ion Pelivan	152
Maria Orlov	45	Eufrosinia (Valentina) Cuza	155
Florin Piersic	49	Gheorghe Zamfir	157
Matei Vișniec	52	Ana Bantș	161
		Nicolae N. Tonitza	163
FEBRUARIE	55	Claudia Balaban	166
Natalia Cheradi	57	Gheorghe Grigurcu	168
Maria S. Ciobanu	59	Nicolae Densușianu	171
Liubov Arion	64	Svetlana Miron	173
Elena Dabija	67	Vasile Mija	175
Iosif Popovici	73	Regina Elisabeta a II-a	176
Constantin Brâncuși	74	Gheorghe Papuc	179
Adrian Hrițcu	78	Eleonora Romanescu	180
Mihai Amihalachioaie	79	Octavian Eșanu	183
Gheorghe Platon	80	Violeta Zabulica-Diordiev	184
Vasile Zagorschi	83		
Veta (Elisaveta) Ghimpu Munteanu	85	MAI	187
Nicolae Popea	88	Gheorghe Mustea	189
Mircea V. Ciobanu	90	Vladimir Mihai Zamfirescu	192
		Geta Brătescu	193
MARTIE	93	Eva Gudumac	195
Diana Vrabie	95	Colegiul de Medicină din Cahul	197
Nicolae Filip	98	Stanislav Groppa	199

Aliona Tostogan	204	Oleg Negruță	306
Karl Storck	208	Atanasie Mironescu	308
Fabrica „Bucuria”	211	Vitalie Rusu	309
Aurelian Gulea	212	Anatol Rudei	311
Teo Chiriac	216	Vasile (Sică) Alexandrescu	313
Lucreția Bârlădeanu	218	Ion Daghi	315
		Andrei Negură	317
IUNIE	221	Igor Caras-Romanov	319
Mircea Cărtărescu	223	Mihai Constantinescu	321
Marilyn Monroe	225	Viorica Lupu	323
Henri Marie Coandă	227	Maria Tâșnic	328
Aureliu Batrînac	229	Florentin Leancă	328
Academia de Științe a Moldovei	230	Lilia Tcaci	330
Paul Miron	236		
Anatol Răcilă	238	SEPTEMBRIE	335
Sergiu Rădăuțanu	240	Anatol Pânzaru	337
Constantin Moraru	242	Tit Simedrea	339
Alexandru Stratan	243	Facultatea de Teologie a Universității	
Galina Furdui	248	din Iași	341
Mihai Patraș	252	Emil Ceban	345
Robert Schuman	256	Gabriel Ștrempel	349
		Ellea Negruzzi	352
IULIE	259	Grigore Popovici	354
Gheorghe Ursu	261	Alexandru I. Lapedatu	356
Vasile Vasilache	262	Anatol Mihalachi	359
Declarația de Independență		Eugenia Bulat	360
a Statelor Unite ale Americii	264		
Elena Țau	266	OCTOMBRIE	363
Ion D. Ștefănescu	268	Universitatea de Stat din Moldova	365
Veaceslav Ursachi	270	Biblioteca Centrală a Universității	
Călin (Calinic) Alupi	273	de Stat din Moldova	371
Daniel (Dan Ilie) Ciobotea	274	Gheorghe Baci	374
Maria Smișnoi	280	Vera Malev	378
Mihai Codreanu	282	Roxandra Sturza-Edling	379
Vladimir Beșleagă	284	Eustafie Cicală	381
Mircea Druc	286	Romulus Căndea	382
Valeriu Găină	288	Mihai Purice	384
Ianoș Țurcanu	291	Petru Păduraru	385
Virgil Mândăcanu	293	Ion Mărgineanu	386
Revista „Moldova”	295	Valeriu Cerba	388
AUGUST	297	NOIEMBRIE	391
Trifan Baltă	299	Aurelia Crivoi	393
Eugen Sava	299	Emil Loteanu	395
Savatie Baștovoi	303	Constantin Baranovschi	398
Anatol Răzmeriță	304	Antonina Sârbu	399

Alexandru Mareș	401	Ioan (Iancu) Alecsandri	436
Nadia Comănechi	403	Nicolae D. Străjescu	437
Oreste I. Tafrali	407	Ion Agrigoroaie	439
Victor Ghilaș	410	Foametea organizată	
Antonie Plămădeală	412	din RSS Moldovenească	440
Corneliu Baba	415		
Carl Maria von Weber	416	ALTE ANIVERSĂRI	443
Mihail Grecu	418	Buletinul Muzeului Național	
		de Istorie Naturală din Chișinău	444
DECEMBRIE	421		
Zinaida Julea (Brânzilă)	423	Criterii de selectare a numelor	
Aura Urziceanu	424	de personalități pentru	
Iurie Sadovnic	425	Calendarul Național	446
Papa Francisc (Jorge Mario Bergoglio)	427		
Aculina Mihaluța	429	Index alfabetic al datelor	
Iuliu Cârchelân	435	memorabile documentate	447

Calendar Național 2026

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Str. 31 August 1989, nr. 78 A
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 22-14-75
E-mail: biblioteca@bnrm.md

Bun de tipar: 31.12.2025
Coli de tipar: 56,5
Tiraj: 100 ex.
Apărut: 2025

Tiparul sub comanda nr. 20,
executată la F.P.C. „Primex-Com” SRL
Bd. Grigore Vieru, nr. 26
Chișinău, MD-2005
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 27-53-05, (37322) 22-66-82
E-mail: primex@dnt.md

